

שבוע פרשת תולדות

(27 Oktober – 02 November 13)

כ"ג – כ"ט מרחשון תשע"ד

ספרי' – אוצר החסידים – ליובאוויטש

קובץ
שלשלת האור

שער
שלישי

היכל
תשיעי

דבר מלכות

מאמרי דא"ח, שיחות ואגרות קודש

מאת
כבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל שליט"א

שניאורסאהן
מליובאוויטש

יוצא לאור על ידי מערכת

„אוצר החסידים“

סניף אה"ק כפר חב"ד

ברוקלין, נ.י.

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות חמשים ושתים לבריאה

ה' תהא שנת נפלאות בכל

צדי"ק שנה להולדת כ"ק אדמו"ר שליט"א

הוספה: כמפורט במפתח כללי עמוד ד'

סדר הנחת תפילין

אף על פי שיכולים להניח תפילין במשך כל היום כולו (מנץ החמה, או עלות השחר, עד צאת הכוכבים או שקיעת החמה), הרי הזמן המובחר להנחת תפילין בזמן התפילה, כמנהג ישראל שמניחים תפילין ומתפללים בהם. (משיחת י"א שבט תשכ"ח)

וְאֶהְבֶּתְךָ אֶת יְיָ אֱלֹהֶיךָ, בְּכָל לִבְבְּךָ וּבְכָל נַפְשְׁךָ וּבְכָל
מַאֲדֶךָ. וְהָיוּ הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה, אֲשֶׁר אָנֹכִי מְצַוְךָ
הַיּוֹם, עַל לִבְבְּךָ. וְשָׁנַנְתָּם לְבָנְיֶךָ וּדְבַרְתָּ בָּם, בְּשִׁבְתְּךָ בְּבֵיתְךָ
וּבְלִקְתְּךָ בְּדֶרֶךְ וּבְשֹׁכְבְּךָ וּבְקוּמְךָ. וְקִשְׁרָתָם לְאוֹת עַל יָדְךָ,
וְהָיוּ לְטֹטְפֹת בֵּין עֵינֶיךָ. וְכִתַּבְתָּם עַל מְזוֹזֹת בֵּיתְךָ וּבְשַׁעְרֶיךָ.
וְהָיָה אִם שָׁמַעַתְּ שָׁמְעוּ אֵל מְצוֹתַי, אֲשֶׁר אָנֹכִי מְצַוֶּה
אֵתְכֶם הַיּוֹם, לְאֶהְבָה אֶת יְיָ אֱלֹהֵיכֶם וּלְעֲבֹדוֹ, בְּכָל
לִבְבְּכֶם וּבְכָל נַפְשְׁכֶם. וְנִתְּתִי מִטֵּר אֲרֻצְכֶם בְּעֵתוֹ יוֹרֵה
וּמְלֻקוֹשׁ, וְאֶסַּפְתִּי דַגְּנְךָ וְתִירְשְׁךָ וְיִצְהַרְךָ. וְנִתְּתִי עֵשֶׂב בְּשִׂדְךָ
לְבַהֲמֹתֶיךָ, וְאֶכְלֹתָ וּשְׂבַעְתָּ. הִשְׁמָרוּ לָכֶם פֶּן יִפְתָּה לְבַבְכֶם,
וּסְרַתֶם וּעֲבַדְתֶם אֱלֹהִים אֲחֵרִים וְהִשְׁתַּחֲוִיתֶם לָהֶם. וְהָרָה
אִף יְיָ בְכֶם וְעָצַר אֶת הַשָּׁמַיִם וְלֹא יִהְיֶה מִטֵּר וְהָאֲדָמָה לֹא
תֵּתֵן אֶת יְבוּלָהּ, וְאֶבְרַתֶם מִהֲרָה מֵעַל הָאָרֶץ הַטְּבָה אֲשֶׁר יְיָ
נָתַן לָכֶם. וְשָׁמַתֶם אֶת דְּבָרֵי אֱלֹהַי עַל לִבְבְּכֶם וְעַל נַפְשְׁכֶם,
וְקִשְׁרַתֶם אֹתָם לְאוֹת עַל יְיָדְכֶם וְהָיוּ לְטֹטְפֹת בֵּין עֵינֵיכֶם.
וּלְמַדְתֶּם אֹתָם אֶת בְּנֵיכֶם לְדַבֵּר בָּם, בְּשִׁבְתְּךָ בְּבֵיתְךָ
וּבְלִקְתְּךָ בְּדֶרֶךְ וּבְשֹׁכְבְּךָ וּבְקוּמְךָ. וְכִתַּבְתָּם עַל מְזוֹזֹת בֵּיתְךָ
וּבְשַׁעְרֶיךָ. לְמַעַן יִרְבוּ יְמֵיכֶם וְיָמֵי בְנֵיכֶם עַל הָאֲדָמָה אֲשֶׁר
נִשְׁבַּע יְיָ לְאַבְתָּיִכֶם לֵתֵת לָהֶם, בְּיָמֵי הַשָּׁמַיִם עַל הָאָרֶץ.
וַיֹּאמֶר יְיָ אֵל מֹשֶׁה לֵאמֹר. דַּבֵּר אֵל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ
אֲלֵהֶם וַעֲשׂוּ לָהֶם צִיצִית עַל בְּגָדֵיהֶם לְדֹרֹתָם,
וְנָתַנּוּ עַל צִיצִית הַפָּנֶה, פְּתִיל תְּכֵלֶת. וְהָיָה לָכֶם לְצִיצִית,
וּרְאִיתֶם אֹתוֹ, וּזְכַרְתֶּם אֶת כָּל מְצוֹת יְיָ, וְעִשִׂיתֶם אֹתָם, וְלֹא
תִּתְּרוּ אַחֲרַי לְבַבְכֶם וְאַחֲרַי עֵינֵיכֶם אֲשֶׁר אֲתֶם זֹנִים
אַחֲרֵיהֶם. לְמַעַן תִּזְכְּרוּ וַעֲשִׂיתֶם אֶת כָּל מְצוֹתַי, וְהִייתֶם
קְדוֹשִׁים לֵאלֹהֵיכֶם. אֲנִי יְיָ אֱלֹהֵיכֶם, אֲשֶׁר הוֹצֵאתִי אֶתְכֶם,
מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם לְהִיּוֹת לָכֶם לֵאלֹהִים, אֲנִי יְיָ אֱלֹהֵיכֶם (אֲנִי יְיָ
אֱלֹהֵיכֶם) אָמַת.

נכון לומר קודם התפילה:

הֲרִינִי מִקַּבֵּל עָלַי מְצוֹת עֲשֵׂה שֶׁל וְאֶהְבֶּת לְרַעַךְ כְּמוֹךָ
 מצוה להתפלל בתפילין את כל תפילות שחרית כולל שיעור תהלים כפי שמתחלק
 לימי החודש.

יְהִי רְצוֹן מִלְּפָנֶיךָ, יְיָ אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ, שִׁיבְנֶה בֵּית
הַמִּקְדָּשׁ בְּמַהֲרָה בְּיָמֵינוּ, וְתֵן חֶלְקֵנוּ בְּתוֹרָתְךָ.
אֵךְ צְדִיקִים יוֹדוּ לְשִׁמְךָ יִשְׁבוּ יִשְׂרָאֵל אֶת פָּנֶיךָ.

טוב להרגיל עצמו לומר ... נוסח זה מודה וכו' ועל ידי זה יזכור את ה' הניצב עליו:
מוֹדָה אֲנִי לְפָנֶיךָ, מֶלֶךְ חַי וְקַיִם שֶׁהַחֲזוֹרָה בִּי נִשְׁמָתִי
בְּחִמְלָה. רַבָּה אֲמוּנָתְךָ.

מצוה לומר את כל ברכות השחר

ברכת התורה

צריך לזוהר בה מאד ואסור לדבר ולהוציא דברי תורה מפיו עד שיברך.

בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו
וְצִוְּנוּ עַל דְּבָרֵי תוֹרָה:

וְהִעֲרַב נָא יְיָ אֱלֹהֵינוּ אֶת־דְּבָרֵי תוֹרָתְךָ בְּפִינוּ, וּבְפִי
כָּל־עַמֶּךָ בֵּית יִשְׂרָאֵל, וְנִהְיֶה אֲנַחְנוּ וְצִאֲצָאֵינוּ,
וְצִאֲצָאֵי כָל־עַמֶּךָ בֵּית יִשְׂרָאֵל, כְּלָנוּ יוֹדְעֵי שְׁמֶךָ וְלוֹמְדֵי
תוֹרָתְךָ לְשִׁמְחָה. בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ, הַמְּלַמֵּד תוֹרָה לְעַמּוֹ יִשְׂרָאֵל:

בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר בָּחַר בְּנוּ מִכָּל
הָעַמִּים וְנָתַן לָנוּ אֶת תּוֹרָתוֹ. בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ, נוֹתֵן
הַתּוֹרָה:

וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר: דַּבֵּר אֶל־אֶהֲרֹן וְאֶל־בָּנָיו
לֵאמֹר פֹּה תִבְרְכוּ אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֲמֹר לָהֶם:

יִבְרַכְךָ יְהוָה וְיִשְׁמְרְךָ: יָאֵר יְהוָה | פָּנָיו אֵלֶיךָ וַיַּחֲפֹץ: יִשְׂאֵל
יְהוָה | פָּנָיו אֵלֶיךָ וְיִשֶּׂם לְךָ שָׁלוֹם:

וְשָׁמוּ אֶת־שְׁמִי עַל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאֲנִי אֲבָרְכֶם:

ברכות הנחת תפילין

הברכה הראשונה, (באמירתה מכוונים הן על התפילין של יד והן על התפילין של ראש) נאמרת לפני הידוק הרצועה על שריר הקיבורת של היד השמאלית (איטר, הכותב ביד שמאל מניח את התפילין על יד ימין) באופן שהתפילין נוטות לעבר הגוף.

בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו
וְצִוְּנוּ לְהִנִּיחַ תְּפִלִּין:

הברכה השניה נאמרת (רק אם דיבר בין הנחת תפילין שלי"ד לשל־ראש) לפני הידוק הרצועה על הראש

בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו
וְצִוְּנוּ עַל מְצוֹת תְּפִלִּין:

קריאת שמע

שְׁמַע יִשְׂרָאֵל, יְיָ אֱלֹהֵינוּ, יְיָ אֶחָד:
בְּרוּךְ שֵׁם כְּבוֹד מְלֻכוֹתוֹ לְעוֹלָם וָעֶד:

כדאי שלכל ילד, בן או בת - גם קטני קטנים - וגם המבוגרים יהיה סידור (תפילה) פרטי משלו - לומר תפילה להשם, הוֹשֵׁעַ - המשה חומשי תורה (או ספר אחר של תורה) משלו ללמוד בו כל יום תורה, וכן להבדיל קופת־צדקה משלו - שלתוכה נותן צדקה (לכד משבת יום טוב), מכספו הפרטי (שניתן לו מתורו או שקיבל כפרס ... שבתן יכול היה לקנות חיי נפשו, ולהשתמש בו לצרכיו האישיים, ושכתבו על זה "להשם הארץ ומלואה" (או בראש־יתובות "לה'") בצירוף שם - ודברים אלו יהיו ברשותו ואחריותו ויניחם בחדרו, במקום בולט - את הקופה יש לקבוע בחדר על ידי מספר וכדומה, ועל ידי זה החרד כולו ייהפך ל"חרד וכות של צדקה".

תהלים

קוב

גם זה המזמור נאמר בא"ב, בכל פסוק שני אותיות ובשני אחרונים שלש, ומספר על מרות טובות שיבור לו אדם והיאך יתן צדקה ושכרו שלא יצטרך לבריות:

א הַלְלוּ־יָהּ | אֲשֶׁר־אֵישׁ יֵרָא אֶת־יְהוָה בְּמִצּוֹתָיו חֲפִיז מְאֹד: ב גְּבוּר בְּאָרֶץ יְהוּה זִרְעוּ דוֹר
 יִשְׂרָאֵל יִבְרָךְ: ג הוֹן־וְעֶשֶׂר בְּבֵיתוֹ וְצִדְקָתוֹ עֲמֶדֶת לְעַד: ד זָרַח בַּחֲשֵׁךְ אֹר לְיִשְׂרָאֵל חֲנוּן
 וְרַחוּם וְצַדִּיק: ה טוֹב־אֵישׁ חֲנוּן וּמְלוּה יִכְלָל דְּבָרָיו בְּמִשְׁפָּט: ו פִּי־לְעוֹלָם לֹא־יִמוּט לְזִכָּר
 עוֹלָם יְהוּה צַדִּיק: ז מִשְׁמוּעָה רַעַה לֹא יִירָא נֶכּוֹן לָבוּ בַטַּח בַּיהוָה: ח סְמוּךְ לָבוּ לֹא יִירָא
 עַד אֲשֶׁר־יִרְאֶה בְּצַרְיוֹ: ט פּוֹר | נָתַן לְאֲבִיוָנִים צִדְקָתוֹ עֲמֶדֶת לְעַד קָרְנוֹ תְרוּם בְּכָבוֹד:
 י רָשַׁע יִרְאֶה | וְכַעַס שִׁנּוּ יַחֲרֵק וְנַמֵּס תְּאוֹת רִשְׁעִים תֵּאבֵד:

קיג

בו יסופר נפלאות מוציאת מצרים:

א הַלְלוּ־יָהּ | הִלְלוּ עַבְדֵי יְהוָה הִלְלוּ אֶת־שֵׁם יְהוָה: ב יְהִי שֵׁם יְהוָה מְבֹרָךְ מְעַתָּה וְעַד־עוֹלָם:
 ג מִמְזִרְח־שָׁמֶשׁ עַד־מְבוֹאוֹ מְהֵלֵל שֵׁם יְהוָה: ד רֵם עַל־פְּלִגְוִים | יְהוָה עַל הַשָּׁמַיִם בְּבוֹדוֹ:
 ה מִי בַיהוָה אֱלֹהֵינוּ הַמְגִבֵּהִי לַשַּׁבָּת: ו הַמְשַׁפִּילִי לְרֵאוֹת בַּשָּׁמַיִם וּבָאָרֶץ: ז מְקִימִי מַעְפָּר
 דָּל מְאַשְׁפֵּת יָרִים אֲבִיוֹן: ח לְהוֹשִׁיבִי עִם־נְדִיבִים עִם נְדִיבֵי עַמּוֹ: ט מוֹשִׁיבִי | עֲקַרְת הַפֵּית
 אִם־הַבְּנִים שְׂמֵחָה הַלְלוּ־יָהּ:

אגרות קודש

ב"ה, י"ד כסלו, ה'תש"כ

ברוקלין, נ.י.

הווי"ח אי"א נו"י עוסק בצ"צ הרב ישע"י שי

שלום וברכה!

אחרי ההפסק הכי ארוך נתקבל מכתבו מיום ד', בו כותב מעבודתו בקדש לדרוש בכל שבוע בעניני יהדות, ושואל איזה נקודות להדגיש בנוגע לכ"ק אדמו"ר הבעל שם טוב, בפרט שנמצאים אנו בשנת ה- 200 להסתלקות-הילולא שלו.

הנה בכלל תורת הבעש"ט תורה רחבה במאד, ונתבארה באר היטב בתורת חב"ד, שהרי בלשון כ"ק אדמו"ר מוהרש"ב - תורת חב"ד היא תורת הבעש"ט ז"ל (עיין העתק מאגרת קדש זו בתחילת היום יום, וכן במבוא לקונטרס ומעין).

ומה שנוגע ביחוד להדגיש הוא לשלול ולבטל הטעות, שיש מפיצין אותה בשוגג או גם במזיד, שהבעש"ט ח"ו וח"ו הקיל באיזה ענין, אפילו דקדוק קל של דברי סופרים, הס מלהזכיר ולפשיטות הענין, ובפרט לדכותי האריכות אך למותר.

וכן ראוי להדגיש בשתי הנקודות דפעולות הבעש"ט, שהתחיל עבודתו בקדש בחינוך קטני בני ישראל, ביחד עם גלוי שיטה עמוקה ביותר ביסודי היהדות והשקפת עולמה. ומוסג"ב העתק מכתבי למתועדים בחג הגאולה דיי"ט כסלו הבע"ל, שגם בו נגעתי בנקודות האמורות.

בברכה לבשורות טובות וגם בעניניו הפרטיים.

מפתח כללי

- א) סדר הנחת תפילין ב
- ב) מזמורי תהלים קיב, קיג ג
- ג) מאמר ד"ה ויזרע יצחק בארץ ההיא
שבת פרשת תולדות, מברכים החודש כסלו, ה'תשכ"ז ה
- ד) שיחת שבת פרשת תולדות,
מבה"ח וערי"ח כסלו, ה'תשכ"ז טז
- ה) לקוטי שיחות – פרשת תולדות
(בלה"ק) כרך י' כה
- ו) מתוך פניני לוי יצחק על התורה לכ"ק הרה"ג הרה"ח
המקובל ר' לוי יצחק שניאורסאהן זצ"ל כט
- ז) זכרונות אם המלכות הרבנית הצדקנית מרת חנה ע"ה
ז"ל שניאורסאהן חוברת לח, תרגום מאידיש לב
- ח) ילקוט גאולה ומשיח – פרשת תולדות לג
- ט) שיעור יומי חומש לשבוע פרשת תולדות לד
- י) שיעורי תהלים לשבוע פרשת תולדות סד
- יא) שיעורים בספר התניא (מוגה)
לשבוע פרשת תולדות סה
- יב) לוח "היום יום" לשבוע פרשת תולדות פ
- יג) הלכה יומית לעיון ברמב"ם פג
- שיעורי רמב"ם – מהדורת חזק :**
- יד) – ג' פרקים ליום לשבוע פרשת תולדות פו
- טו) – פרק אחד ליום לשבוע פרשת תולדות קג
- טז) – ספר המצוות לשבוע פרשת תולדות קט
- יז) נביאים וכתובים
מלכים א פרק כב, תהלים פרק קב קיא
- יח) משניות – מסכת עבודה זרה
ביאור קהתי קיג
- יט) עין יעקב מסכת יומא קכא
- כ) מסכת שקלים עם ביאורים
מדף ט עד דף טו קכב
- מתורת רבותינו נשיאי חב"ד :**
- כא) שולחן ערוך הלכות שבת עם הערות וציונים
אדמו"ר הזקן קנו
- כב) שולחן ערוך הלכות שבת
אדמו"ר הזקן קנו
- כג) לקוטי תורה
אדמו"ר הזקן קנז
- כד) שערי אורה
אדמו"ר האמצעי קנט
- כה) מאמרי הצ"צ – מאמרי הצ"צ תרי"ד-תרט"ו
אדמו"ר ה"צמח צדק" קנט
- כו) תורת שמואל תרל"ב
אדמו"ר מוהר"ש קס
- כז) שיעורים בהמשך המאמרים – תער"ב
אדמו"ר מוהרש"ב קס
- כח) ספר המאמרים ה'תרפ"ט
אדמו"ר מוהרי"צ קסא
- כט) לקוטי דיבורים
אדמו"ר מוהרי"צ קסב
- ל) רשימת כ"ק אדמו"ר מוהרי"צ
אדמו"ר מוהרי"צ קסד
- לא) אגרות קודש
אדמו"ר מוהרי"צ קסה
- לב) חומש לקריאה בציבור קסו
- לג) לוח זמנים לשבוע פרשת תולדות קעד
- לד) סדר מצות הדלקת נרות לערב שבת קודש קעה

דברי התורה שאנו מקבלים באדיבות של כל המוציאים לאור, שייכים אליהם ואסור בהחלט לעשות בהם שימוש מסחרי

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

40 למרות שמדובר בנס גדול, ובברכה שנתברך יצחק לאחרי שמצא
 41 מאה שערים, אותה ברכה שהפסוק לא מפרט מהי **אומר ויברכהו**
 42 ה' והברך תמוה שהרי שתי הברכות באו מאת ה', ובשתי הברכות מי
 43 שהתברך היה יצחק?

(ב) **ויוכן זה בהקדים מה**
שממשיך הכתוב² בפסוק הבא
 ואומר עוד על יצחק אבינו **ויגדל**
 האיש **וילך הלוך וגדל עד פי**
גדל מאד, כלומר **שעל-ידי**
ויזרע יצחק גו' והעובדה

שהצמיחה היתה "מאה שערים" ביחס
 למה ששיערו בתחילה **נעשה**
הגדלה ביצחק עצמו, ולא רק
 ברכושו, ככתוב **ויגדל האיש גו'**
 היינו שהאיש יצחק עצמו נעשה גדול.
דשני הענינים שבפסוק
 הראשון, העניין האחד **ויזרע יצחק**
גו', ו**ימצא גו' מאה שערים**
 והענין השני **ויברכהו ה'**, שני
 הענינים הם **בנוגע להתבואה**³,
 וההבדל בין שני הדברים הוא שהענין
 הראשון **וימצא מאה שערים**
 הוא **ריבוי מופלג** וגדול מאד
בתבואה עצמה, שהייתה בכמות
 גדולה בהרבה מעל למשוער
ויברכהו ה' הוא **שמכר**
תבואתו בדמים יקרים ובריווח
 גדול מאד⁴.

והגם שכל עניני האבות גם
 הדברים הגשמיים ממש **[ויבפרט**
עניני האבות האמורים
בתורה] הם **ענינים רוחניים**⁵,
 ובלשון רבנו הזקן בספר התניא (פרק
 כג): "... זהו שאמרו רבותינו זכונם-
 לברכה האבות הן המרכבה שכל
 אבריהם כולם היו קדושים ומובדלים
 מענייני עולם הזה ולא נעשו מרכבה
 רק לרצון העליון לבדו כל מיהם"
דמזה מוכן שבתבואה דיצחק

1 על ההצלחה הגדולה של יצחק אבינו בעת שגור, מסופר בתורה בפרשת
 2 השבוע:

3 **ויזרע יצחק בארץ ההיא** ומפרש רש"י: "אף על פי שאינה חשובה
 4 כארץ ישראל עצמה..." **וימצא בשנה ההיא** ומפרש רש"י: "אף על פי
 5 שאינה חקונה, שהייתה שנת רעבון.
 6 בארץ ההיא בשנה ההיא – שניהם
 7 למה לומר שהארץ קשה והשנה קשה"
 8 **מאה שערים** ומפרש רש"י:
 9 "שאינה כמה ראויה לעשות ועשתה

10 על אחת שאמורה, מאה. ורבותינו
 11 אמרו, אומר זה למעשרות היה"
 12 **ויברכהו ה'**, **וצריך להבין**,
 13 **דמזה שנתמר** בפסוק **ויברכהו**
 14 **ה' לאחרי וימצא גו' מאה**
 15 **שערים**, **משמע שויברכהו ה'**
 16 **הוא ענין נוסף וברכה נוספת על**
 17 **זה שמצא מאה שערים**,
 18 **וצריך ביאור** כיוון שלא מדובר על
 19 הברכה האמורה כבר לגבי הצמיחה
 20 הגדולה מאד של התבואה לעומת
 21 המצופה אלא על ברכה אחרת, צריך
 22 להבין מה **שאתמר ויברכהו**
 23 **סתם ואינו מפרש במה**
 24 **ברכו. ?**
 25 **גם צריך להבין, הרי גם זה**
 26 **שמצא מאה שערים (מאה**
 27 **פעמים** פי מאה **מכפי ששיערו**
 28 **בעת הזריעה)** הוא **לא על-פי**
 29 **דרכי הטבע אלא ברפת ה'**,
 30 **ולאידך**, מצד שני **גם הברכה**
 31 **דויברכהו ה'** **שלאחרי**
 32 **מציאת המאה שערים** היא
 33 **שיצחק נתברך בברכה זו**
 34 **(ככתוב ויברכהו ה' כלומר שה'**
 35 **בירך את יצחק)**, **ואף-על-פי-כן**
 36 **מציאת המאה שערים**
 37 **מיחס הכתוב ליצחק** (ככתוב
 38 **וימצא גו' מאה שערים)** מבלי
 39 להזכיר כלל שהייתה זו ברכת ה'

בס"ד. שבת פרשת תולדות,
מברכים החודש כסלו ה'תשכ"ז*

1 **ויזרע יצחק בארץ ההיא וימצא בשנה ההיא**
 2 **מאה שערים ויברכהו ה'**, **וצריך להבין**,
 3 **דמזה שנתמר** **ה' לאחרי וימצא גו'**
 4 **מאה שערים**, **משמע שויברכהו ה'** הוא **ענין**
 5 **נוסף על זה שמצא מאה שערים**, **וצריך ביאור**
 6 **מה שאתמר ויברכהו סתם ואינו מפרש במה**
 7 **ברכו. גם צריך להבין, הרי גם זה שמצא מאה**
 8 **שערים (מאה פעמים מכפי ששיערו)** הוא **לא**
 9 **על-פי דרכי הטבע אלא ברפת ה'**. **ולאידך, גם**
 10 **הברכה דויברכהו ה' שלאחרי מציאת המאה**
 11 **שערים** היא **שיצחק נתברך בברכה זו** **(ויברכהו**
 12 **ה')**, **ואף-על-פי-כן מציאת המאה שערים**
 13 **מיחס הכתוב ליצחק** **(וימצא גו' מאה שערים)**,
 14 **ובברכה שנתברך יצחק לאחרי שמצא מאה**
 15 **שערים**, אומר **ויברכהו ה'**.

(ב) **ויוכן זה בהקדים מה שממשיך הכתוב**²
ויגדל האיש וילך הלוך וגדל עד פי
גדל מאד, **שעל-ידי ויזרע יצחק גו' נעשה**
הגדלה ביצחק עצמו, ו**יגדל האיש גו'** **דשני**
הענינים שבפסוק ויזרע יצחק גו' וימצא גו'
מאה שערים ויברכהו ה', הם **בנוגע**
להתבואה³, **וימצא מאה שערים** הוא **ריבוי**
מופלג בתבואה עצמה, **ויברכהו ה'** הוא **שמכר**
תבואתו בדמים יקרים⁴. **והגם שכל עניני האבות**
[ויבפרט עניני האבות האמורים בתורה] הם
ענינים רוחניים⁵, **דמזה מוכן שבתבואה דיצחק**

(* המאמר הוגה ע"י כ"ק אדמו"ר שליט"א ויצא לאור בקונטרס ר"ח כסלו - ה'תנשא. 1) פרשתנו (תולדות) כו, יב.
 2) פרשתנו שם, יג. 3) דכיון שויברכהו ה' הוא באותו הפסוק ובהמשך לויזרע גו' וימצא מאה שערים, מוכן, שגם הברכה
 דויברכהו ה' (אף שלא נתפרש במה ברכו) היא בנוגע להתבואה. וי"ל שזהו היסוד דפירוש הספורנו (נעתק לקמן בפנינים)
 דויברכהו ה' הוא שמכר תבואתו בדמים יקרים. 4) ספורנו שם. 5) להעיר מתו"ח ויחי קד, ב, דהטעם בפשטות על זה
 שהאבות היו רועי צאן הוא כי "אין בעסק זה טרדא כלל כו' וכל היום יוכל להיות פנוי מכל מחשבה בלתי לה' לבדו",

שבת פרשת תולדות, מברכים החודש כסלו ה'תשכ"ו

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 עם היותה תבואה גשמית כפשוטה הִיָּה (גם) עֲנִין רוּחָנִי, וּשְׁנֵי
2 הָעֲנִינִים המזכירים בפסוק כאן דְּוִימָצָא מֵאָה שְׁעָרִים וַיִּבְרַכְהוּ
3 ה' הֵם גַּם בְּנוֹגַע לְעִנְיָן הַרוּחָנִי דְּתִבּוּאָת יִצְחָק, ולא מדובר
4 רק על תבואה גשמית בלבד מִכָּל-מְקוֹם שְׁנֵי הָעֲנִינִים הַרוּחָנִיִּים הללו
5 (הנרמזים בשני העניינים הגשמיים
6 הללו - הצמיחה הרבה של התבואה
7 ומכירת התבואה במחיר גבוה) הֵם
8 רק בְּנוֹגַע לְעִנְיָן פְּרָטִי
9 (תְּבוּאָה). וּבַפְּסוּק שְׁלֹא-חֲרִי-
10 זֶה מוֹסִיף שְׁעַל-יְדֵי הָעֲבוּדָה
11 דְּוִיזְרַע יִצְחָק גו' נַעֲשֶׂה
12 הַגְּדֵלָה גַם בְּכָל־לֹת עֲנִינֵי של
13 יצחק בכל המהות והמציאות הכללית
14 שלו, וַיִּגְדֵּל הָאִישׁ גו' גדולה בו
15 עצמו ולא רק בפרט זה של הצלחה
16 מיוחדת בעניין התבואה.
17 וַיֵּשׁ לומר הַבִּיאור בְּזֶה,
18 הָעֲנִינִים הַרוּחָנִיִּים של יצחק שבאים
19 לידי ביטוי בהצלחה שלו בתבואה
20 ובכך ש"ויגדל האיש" על-פי מה
21 שִׁפְתָּב ה'צִמַּח צֶדֶק בְּמֵאמְרוֹ
22 דְּבוּר־הַמִּתְחִיל זֶה⁶, מאמר
23 חסידות שלו המתחיל בפסוק זה "ויזרע
24 יצחק" דְּאִיתָא מוּבָא בַּמִּדְרָשׁ⁷
25 בָּא יִצְחָק אָף הוּא הָאִיר
26 שְׁנֵאמַר⁸ אור זרוע לצדיק,
27 וּכְתִיב וַיִּזְרַע יִצְחָק והדמיון בין
28 שני הביטויים "זרוע" ו"זרוע" מלמד
29 שגם "זרוע יצחק" משמעו (בדרך
30 הדרוש) שיצחק האיר באור רוחני.
31 הִנְנוּ שֶׁהַזְרִיעָה שְׁזָרַע יִצְחָק
32 הוּא אור זרוע לצדיק.
33 וּבְתֵנָּא דְּבֵי אֱלֹהֵי⁹ מדרש נוסף
34 אִיתָא מוּבָא על הַפְּסוּק וַיִּזְרַע
35 יִצְחָק, אֵין זְרִיעָה אֱלֹא צֶדֶקָה
36 שְׁנֵאמַר¹⁰ זָרַעוּ לָכֶם לְצֶדֶקָה.
37 וּמְבָאָר בְּהַמֵּאמָר¹¹, של ה'צמח
38 צדק' לאחר שמביא את שני המדרשים

הִיָּה (גם) עֲנִין רוּחָנִי, וּשְׁנֵי הָעֲנִינִים דְּוִימָצָא
מֵאָה שְׁעָרִים וַיִּבְרַכְהוּ ה' הֵם גַּם בְּנוֹגַע לְעִנְיָן
הַרוּחָנִי דְּתִבּוּאָת יִצְחָק, מִכָּל-מְקוֹם הֵם רק
בְּנוֹגַע לְעִנְיָן פְּרָטִי (תְּבוּאָה). וּבַפְּסוּק שְׁלֹא-חֲרִי-
זֶה מוֹסִיף שְׁעַל-יְדֵי הָעֲבוּדָה דְּוִיזְרַע יִצְחָק גו'
נַעֲשֶׂה הַגְּדֵלָה גַם בְּכָל־לֹת עֲנִינֵי, וַיִּגְדֵּל הָאִישׁ
גו'.
וַיֵּשׁ לומר הַבִּיאור בְּזֶה, על-פי מה שִׁפְתָּב
ה'צִמַּח צֶדֶק בְּמֵאמְרוֹ דְּבוּר־הַמִּתְחִיל זֶה⁶,
דְּאִיתָא בַּמִּדְרָשׁ⁷ בָּא יִצְחָק אָף הוּא הָאִיר
שְׁנֵאמַר⁸ אור זרוע לצדיק, וּכְתִיב וַיִּזְרַע יִצְחָק.
הִנְנוּ שֶׁהַזְרִיעָה שְׁזָרַע יִצְחָק הוּא אור זרוע
לצדיק. וּבְתֵנָּא דְּבֵי אֱלֹהֵי⁹ אִיתָא על הַפְּסוּק
וַיִּזְרַע יִצְחָק, אֵין זְרִיעָה אֱלֹא צֶדֶקָה שְׁנֵאמַר¹⁰
זָרַעוּ לָכֶם לְצֶדֶקָה. וּמְבָאָר בְּהַמֵּאמָר¹¹, דְּמָה
שִׁפְתָּב בְּתֵנָּא דְּבֵי אֱלֹהֵי וַיִּזְרַע יִצְחָק הוּא
צֶדֶקָה, קָאִי גַם על כָּל הַמְצוֹת שְׁנִקְרְאוֹת בְּשֵׁם
צֶדֶקָה, כְּמוֹ שִׁפְתָּב¹² וַצֶּדֶקָה תְּהִיָּה לְנוּ¹³. וְגַם
הַתּוֹרָה נִקְרְאָת בְּשֵׁם זְרִיעָה, כְּמוֹ שִׁפְתָּב¹⁴ שֵׁשׁ
שָׁנִים תִּזְרַע שְׂדֵךְ, הֵם שִׁיתָא סְדְרֵי מִשְׁנָה¹⁵. וְזֶהוּ
שְׁוִיזְרַע יִצְחָק הוּא אור זרוע לצדיק, שְׁהוּא אור
הַתּוֹרָה וְהַמְצוֹת שְׁזָרַע (נִתְלַבֵּשׁ) בְּדְבָרִים
הַגְּשָׁמִיִּים שְׁבַע־עוֹלָם הַזֶּה¹⁶. וְעַל-פִּי-זֶה יֵשׁ לְבָאָר
מָה שְׁעַל-יְדֵי הָעֲבוּדָה דְּוִיזְרַע, נַעֲשֶׂה וַיִּגְדֵּל
הָאִישׁ (בְּכָל־לוֹתוֹ), פִּי וַיִּזְרַע יִצְחָק הוּא עֲבוּדָה
כְּלִלִית, כְּלִלוֹת הָעֲנִינִין של עבודת ה'
שְׁהִיא הָעֲבוּדָה דְּלִמּוּד הַתּוֹרָה
וְקִיּוּם הַמְצוֹת. וְעַל-פִּי-זֶה יֵשׁ
לוֹמַר, שְׁגַם שְׁנֵי הָעֲנִינִים
שְׁבַפְּסוּק וַיִּזְרַע יִצְחָק גו'
(וַיִּמְצָא מֵאָה שְׁעָרִים,
וַיִּבְרַכְהוּ ה') למרות שלכאורה

אבל "באמת הטעם הוא לפי שהאבות נק' רועים למעלה כו" (6) גרסא באוה"ת פרשתנו קלט, א ואילך. (7) שמו"ר פט"ו, כו (ע"פ גירסת המתנות כהונה שם). (8) תהלים צו, יא. (9) זוטא פ"א. (10) הושע י, יב. (11) שם קלט, ב. (12) ואתחנן ו, כה. (13) תו"א מקץ לח, ג. ד"ה אנכי מגן לך תרע"ח (קה"ת תנש"א) ע' 7 (סה"מ ליקוט ח"ב ע' רמא). ועוד. - נסמן בתו"מ סה"מ חשון ע' רנח הערה 33. (14) בהר כה, ג. (15) אוה"ת שם. וכ"ה גם בלקו"ת בהר מ, ד. שלח מד, רע"א. (16) ראה במדב"ר פי"ה, ה עה"פ אור זרוע לצדיק, "זרע הקב"ה את התורה ואת המצוות כו' ולא הניח דבר בעולם שלא נתן בו מצוה". וראה אוה"ת (יהל אור) לתהלים שם (ס"ע שנב).

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

- 1 מדובר בהם על עניין פרטי מסוים, נושא התבואה, הם עניינים פליליים.
- 2 דְּכִמּוֹ שֶׁהַעֲבוּדָה דְּוִיזְרַע יִצְחָק הִיא עֲבוּדָה פְּלִילִית (פְּנ"ל),
- 3 גַּם הָעֲנִינִים שֶׁנִּמְשְׁכוּ מִלְמַעְלָה עַל-יְדֵי עֲבוּדָה זו, הֵם
- 4 עֲנִינִים פְּלִילִים כְּלוּמֹר, שֶׁמֵּתוּצֵאָה אֲנוּ לְמַדִּים עַל מֵהוּתָהּ שֶׁל הַסִּיבָה –
- 5 כיוון ש"יגדל האיש", היא הגדולה
- 6 שיצחק זכה לה בכל מהותו הכללית,
- 7 באה כתוצאה מעבודתו הרוחנית
- 8 בנושא הזריעה, הרי גם עניין הזריעה
- 9 הוא בעצם כללות העבודה של לימוד
- 10 התורה וקיום המצוות, וכפי שיבואר
- 11 עוד להלן.
- 12 ג) וְהִנֵּה מְבוֹאֵר בְּכִמּוֹ מְקוֹמוֹת¹⁷, דִּזְה שְׁתוֹרָה
- 13 מְקוֹמוֹת¹⁷, בתורת החסידות דִּזְה
- 14 שְׁתוֹרָה וּמִצְוֹת נִקְרָאִים בְּשֵׁם
- 15 זְרִיעָה, קָאֵי הַכוּונה עַל הַיְרִידָה
- 16 דְּתוֹרָה וּמִצְוֹת שְׂבָאִים מִמְקוֹר
- 17 ושו"ש רוחני נעלה
- 18 בְּדַבְרֵים גְּשָׁמִיִּים בְּעוֹלָם הַזֶּה,
- 19 שֶׁהַפְּנוּנָה בְּזָה בִּירִידָה הַגְּדוּלָה הוּוּ
- 20 מֵהַמְקוֹר הַרוּחָנִי הַעֲלִיּוֹן עַד הַהִתְלַבְּשׁוֹת
- 21 בַּגְּשְׁמִיּוֹת מִמֶּשֶׁ הִיא לְצוּרָף עֲלֶיהָ
- 22 שְׂבָאָה לְאַחַר הַיְרִידָה, בְּדוּגְמַת
- 23 זְרִיעָה שֶׁל צִמְחִים גְּשָׁמִיִּים בְּאַרְץ
- 24 שֶׁהִיא יְרִידָה מִבּוֹבֵן זֶה שֶׁהוֹרֵעִים
- 25 הוֹלְכִים לְאַיְבוֹד לְכַאוּרָה וְנִרְקָבִים בְּאַרְץ
- 26 אֲבָל מִטַּרַת הַיְרִידָה הִיא הַעֲלִיָּה שְׂבָאָה
- 27 לְאַחַר מִכֵּן, הֵינּוּ בְּשִׁבְלֵי הַצְּמִיחָה
- 28 שְׂהִיא בְּרִיבּוּי יוֹתֵר מִכֵּמוֹ שֶׁהִיא
- 29 בְּתַחֲלָה לְפָנֵי הַזְרִיעָה.
- 30 וְצִרְיָף לְהִבִּין, דְּעַל-פִּי בִּיאוֹר
- 31 זֶה, שֶׁהַמוֹשֵׁן "זריעה" מתפרש על
- 32 עֲנִינֵי הַתּוֹרָה וְהַמִּצְוֹת שִׁירִידָתָם
- 33 מִלְמַעְלָה לְמַטָּה הִיא לְצוּרָף עֲלֶיהָ,
- 34 בְּדוּמָה לְיְרִידָה וְצִמְחָה שְׂבוּרִיעָה
- 35 גְּשְׁמִית הִרִי הַלְשׁוֹן זְרִיעָה בְּתוֹרָה וּמִצְוֹת שֶׁיֵּף בְּנוֹגַע לְהַקְב"ה,
- 36 שֶׁהוּא הוֹרִיד הַתּוֹרָה וּמִצְוֹת מֵהַשׁוֹרֵשׁ הַרוּחָנִי הַעֲלִיּוֹן שֶׁלֵּהֶם
- 37 לְמַטָּה¹⁸ לְעוֹלָם הַזֶּה הַגְּשָׁמִי, וְלֹא בְּנוֹגַע לְקִיּוּם הַתּוֹרָה וּמִצְוֹת
- 38 דְּהָאָדָם שֶׁבִּכֵּן אֵין לְכַאוּרָה כֹּל דְּמִיּוֹן לְפַעוּלַת הַזְרִיעָה. וּמִמֶּה שֶׁכְּתוּב
- 39 וַיִּזְרַע יִצְחָק וּבַהֲמִשָּׁן נִאֲמַר שֶׁהַפַּעוּלָה הוּוּ הַבִּיאָה צִמְחָה גְּדוּלָה וּפַעוּלָה
- 40 בִּיצְחָק גְּדוּלָה, מוֹבֵן שֶׁגַּם קִיּוּם הַתּוֹרָה וּמִצְוֹת דְּהָאָדָם הִיא
- 41 יְרִידָה לְצוּרָף עֲלֶיהָ וְלִכֵּן דּוּמָה לְזוּרִיעָה, וְנִשְׁאַלַת הַשְּׂאֵלָה הֵיכֵן אֲנוּ
- 42 מוֹצִאִים עֲנִינֵי זֶה שֶׁל יְרִידָה צוּרָף עֲלֶיהָ בְּקִיּוּם הַתּוֹרָה וּמִצְוֹת עַל יְדֵי הָאָדָם. ?
- וַיֵּשׁ לְוִמֵר הַבִּיאוֹר בְּזָה עַל-פִּי מֵה שְׁכַתּוֹב בְּהַמְאָמֵר הַנוֹכַח
- שֶׁל הַצִּמְחָה צִדִּיק בְּסוֹפּוֹ¹¹ עוֹד פִּירוּשׁ בְּ"אֹר זְרִיעָה לְצִדִּיק",
- דְּעִנְיָן הַזְרִיעָה הַאֲמוּרָה אֲצֵל הַצִּדִּיק, כְּמוֹכֵנָה הַרוּחָנִי הַפְּנִמִּי, הוּא
- לְזוּרִיעָה הֵינּוּ לְהַכְנִיס וְלְהַחֲדִיר בְּנַפְשׁ הַבְּהֵמִית הַמְשַׁכֵּת שְׂכָל
- וּמַדּוֹת שֶׁל נַפְשׁ הָאֱלֹקִית,
- שְׁעַל-יְדֵי זֶה נַעֲשֶׂה צְמִיחָה וְעֲלֶיהָ בְּשִׁבְלֵי וְהַמַּדּוֹת דְּנַפְשׁ
- הָאֱלֹקִית עֲצֵמָה, וּמֵאַחַר שְׂכֵרֵי
- לְזוּרִיעָה בְּנַפְשׁ הַבְּהֵמִית, הַנַּפֵּשׁ
- הָאֱלֹקִית נִרְשֶׁת לְרַדַּת מִמַּעְלָתָה
- וְלְהַתְעַסֵּק עִם הַנַּפֵּשׁ הַבְּהֵמִית הַנְּחוּתָה,
- הִרִי זו יְרִידָה מִצֵּד הַנַּפֵּשׁ הָאֱלֹקִית אֲלֵא
- שׁוּחֵי יְרִידָה צוּרָף עֲלֶיהָ כִּי פַעוּלַת
- הַנַּפֵּשׁ הָאֱלֹקִית לְהַשְׁפִּיעַ עַל הַנַּפֵּשׁ
- הַבְּהֵמִית וְלְהַחֲדִיר בָּהּ שְׂכָל וּמַדּוֹת מִצֵּד
- הַקְּדוּשָׁה וְהָאֱלֹקוּת, גּוֹרֵמַת עֲלֶיהָ
- בְּנַפֵּשׁ הָאֱלֹקִית לְדוּגְמָה גְּבוּוּהָ יוֹתֵר מִזוּ
- שְׂבָה הִיא הֵייתָה לְפָנֵי הַיְרִידָה.
- וְהוֹלֵךְ וּמִבְּאֹר כִּיצֵד יְרִידָה זו פַּעוּלַת
- עֲלֶיהָ בְּנַפֵּשׁ הָאֱלֹקִית, עַל פִּי הַמְּבוּאֵר
- בְּתוֹרַת הַחֲסִידוֹת שֶׁלְעוֹלָם זֶה כְּפִי
- שְׂהוּא כַּעַת, הַמְכַוֵּנָה 'עוֹלָם הַתִּיקוֹן'
- קִדְּם 'עוֹלָם הַתּוֹהָר', שְׂהִיוּ בּו אֲרוֹת
- מְרוּבָבִים וְכֹלִים מוֹעֲטִים, מִצַּב שְׂגָרִם
- לְשִׁבְרִית הַכֹּלִים וְנִפְלִיאָה שֶׁל
- נִיצוּצוֹת קְדוּשָׁה וְאֱלֹקוּת לְתַחֲמוּםִים
- שֶׁמִּחוּץ לְגַבּוּלוֹת הַקְּדוּשָׁה. וְעַל יְדֵי
- עֲבוּדַת ה' בְּעוֹלָם הַתִּיקוֹן מְבָרִירִים
- וּמַעֲלִים אֶת נִיצוּצוֹת הַקְּדוּשָׁה הַלְלוּ,
- וּבְעִנְיָן זֶה מְבוּאֵר שֶׁשְׂעוֹ נוֹלַד כְּכּוּר
- כִּי בְשׁוֹרְשׁוֹ הוּא נַעֲלָה מֵעֵקֶב, מֵאַחַר
- שְׂשׁוֹרֵשׁ יַעֲקֹב הוּא מֵעוֹלָם הַתִּיקוֹן,
- וְשׁוֹרֵשׁ עֲשׂו הוּא מֵעוֹלָם הַתּוֹהָר
- שְׂבְשׁוֹרְשׁוֹ הוּא נַעֲלָה מֵעוֹלָם הַתִּיקוֹן,
- וְכַאֲשֶׁר יַעֲקֹב 'יֹרֵשׁ' אֶת עֲשׂו, אִזִּי אֲרוֹת הַנַּעֲלִים שֶׁל עוֹלָם הַתּוֹהוּ חוֹרִים
- וְעוֹלָם לְקְדוּשָׁה וּמַתְעַלִּים מִצִּפְלֵחֵם בְּדַבְרִים גְּשָׁמִיִּים הִפְךָ הַקְּדוּשָׁה.
- וּנִמְצָא שֶׁהַתִּיקוֹן שְׂבָא מְשׁוֹרֵשׁ נִמּוֹךְ יוֹתֵר מְבָרַר אֶת הַתּוֹהָר שְׂבָא מְשׁוֹרֵשׁ
- נַעֲלָה יוֹתֵר. וְלִפִּי זֶה מוֹבֵן גַּם בְּעִנְיָנוּ:
- דְּכִיּוֹן שֶׁהַשְּׂרֵשׁ וְהַמְקוֹר בְּאֱלֹקוֹת דְּנַפְשׁ הַבְּהֵמִית הוּא לְמַעְלָה
- מֵהַשְּׂרֵשׁ וְהַמְקוֹר בְּאֱלֹקוֹת דְּנַפְשׁ הָאֱלֹקִית, דְּנַפְשׁ הָאֱלֹקִית
- שְׂרֵשָׁה בְּתִיקוֹן, וְנַפְשׁ הַבְּהֵמִית שְׂרֵשָׁה בְּתוֹהוּ, שֶׁלְמַעְלָה מֵעוֹלָם
- הַתִּיקוֹן לְכֵן עַל-יְדֵי זְרִיעַת הַהַמְשַׁכָּה וְהַפַּעוּלָה שֶׁל הַשְּׂכָל וּמַדּוֹת

(17) תו"א שמות נג, ד ואילך. ובאווה"ת שמות פו, סע"ב (הגהות לתו"א שם), "ובזה דוקא (בירידת המצוות והתלבשותם בדברים גשמיים) מלוכש עצמיות כח המצוות" - ע"ד הצמיחה (הוספת התבואה) ע"י הזריעה בארץ. (18) ובלשון המדרש שבהערה 16 "זרע הקב"ה את התורה ואת המצוות".

שבת פרשת תולדות, מברכים החודש כסלו ה'תשכ"ז

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 דְּנֶפֶשׁ הָאֱלֹקִית בְּנֶפֶשׁ הַבְּהֵמִית, נַעֲשֶׂה צְמִיחָה (עֲלֵיָהּ)
 2 בְּנֶפֶשׁ הָאֱלֹקִית עצמה, כמו המעלה של עולם התיקון (יעקב) לאחר
 3 הביורור של התוהו (עשו).
 4 וּלְהַעֲרִי, דְּבִ'לְקוּטֵי תוֹרָה¹⁹ מְבוֹאָר שְׁאוּר זְרוּע לְצַדִּיק קָאֵי
 5 הכוונה על ירידת נפש האלקית
 6 לְהַתְּלַבֵּשׁ בְּנֶפֶשׁ הַבְּהֵמִית, כִּדִּי 1
 7 להעלות ולברר ולזכך את הנפש
 8 הבהמית, וּמְלִשׁוֹן הַמְּאָמָר של
 9 ה'צמח צדק' לְזָרוּע בְּנֶפֶשׁ
 10 הַבְּהֵמִית הַמְּשַׁכֵּת שְׂכָל וּמְדוּת
 11 שֶׁל נֶפֶשׁ הָאֱלֹקִית, מְשַׁמֵּע
 12 שְׁהָאֲדָם צְרִיף לְזָרוּע להכניס
 13 ולהחזיר את הַשְּׂכָל וּמְדוּת
 14 דְּנֶפֶשׁ הָאֱלֹקִית בְּנֶפֶשׁ
 15 הַבְּהֵמִית כלומר, ב'לקוטי תורה'
 16 מודגש תפקידה של הנפש האלוקית
 17 עצמה בדבר, כִּי עֲלֵיהּ לִרְדֵת וּלְהַתְּלַבֵּשׁ
 18 בנפש הבהמית, ואילו מלשון המאמר
 19 של ה'צמח צדק' מובן שמדובר
 20 בעבודה של האדם.
 21 וְהַעֲנִין הוּא, דְּבַעֲבוּדָת
 22 הַנְּשָׁמָה (גַּם לְאַחֲרֵי יְרִידָתָהּ
 23 לְמִטָּה והתלבשותה בגוף גשמי)
 24 יִשְׁנֶם שְׁנֵי אֹפְנִים. עֲבוּדָת
 25 הַנְּשָׁמָה מְצַד-עֲצָמָה, בתור נפש
 26 אלוקית גבוהה ונעלית, וְעֲבוּדָתָהּ
 27 של הנפש האלוקית מתוך מטרה
 28 לְבַרֵר אֶת נֶפֶשׁ הַבְּהֵמִית²⁰.
 29 וְזֶהוּ פִּירוּשׁ לְזָרוּע הַשְּׂכָל
 30 וּמְדוּת דְּנֶפֶשׁ הָאֱלֹקִית בְּנֶפֶשׁ
 31 הַבְּהֵמִית, הֵינּוּ לְהַחֲדִיר קְדוּשָׁה
 32 ואלוקית בתוך הנפש הבהמית כִּי
 33 הַשְּׂכָל וְהַמְדוּת דְּנֶפֶשׁ
 34 הָאֱלֹקִית כְּמוֹ שֶׁהֵם מְצַד-
 35 עֲצָמָם (גַּם לְאַחֲרֵי יְרִידָתָהּ הַנְּשָׁמָה לְמִטָּה הֵינּוּ אֲפִילוֹ אַחֲרַי
 36 שהנפש האלוקית ירדה לעולם הזה והתלבשה בגוף גשמי, ולכאורה יש לה
 37 קירבה מסויימת לנפש הבהמית, בכל זאת) אִי-אֶפְשָׁר לֹא יִתְקַן שְׁיִהְיֶה
 38 עַל-יָדָם על ידי כוחות השכל והרגש של הנפש האלוקית עצמה פִּירוּר
 39 ויזכך ועידון והעלאה של נֶפֶשׁ הַבְּהֵמִית, כִּי סוּף סוּף בֵּין הַנֶּפֶשׁ הָאֱלֹקִית

40 והנפש הבהמית יש ריחוק הערך ופער גדול והנפש הבהמית היא לא כלי ראוי
 41 לקלוט את ההשפעה של הנפש האלוקית כפי שהיא מצד עצמה וּבְכַדִּי
 42 שְׁיִפְעֻלוּ בְּנֶפֶשׁ הַבְּהֵמִית הוּא עַל-יְדֵי יְרִידָתָם וְהַתְּלַבְּשׁוֹתָם
 43 בַּשְּׂכָל וְהַמְדוּת דְּנֶפֶשׁ הַבְּהֵמִית²⁰, זְרִיעָה ורק לאחר שכוחות
 44 השכל והרגש של הנפש האלוקית
 45 יורדים ומתלבשים וחודרים ו'גורעים'
 46 בתוך הכוחות של הנפש הבהמית, אזי
 47 הנפש האלוקית יכולה להשפיע על
 48 הנפש הבהמית.
 49 וַיֵּשׁ לֹמֵר, שְׁעַל-דְּרָף-זֶה הוּא
 50 בְּקִיּוּם הַתּוֹרָה וּמְצוֹת, אשר
 51 כמבואר לעיל גם בהם ישנה ירידה
 52 צורך עליה, והדבר נקרא 'זריעה'
 53 שְׁבַכְדִּי שְׁיִהְיֶה חַיּוֹת בַּתּוֹרָה
 54 וּמְצוֹת והקיום יהיה מתוך חיות
 55 והתלהבות ולא רק מתוך הרגל הוּא
 56 כְּשִׁקְיוֹם הַתּוֹרָה וּמְצוֹת הוּא
 57 בְּאַהֲבָה וּיְרָאָה²¹, מתוך רגש של
 58 אהבת ה' ויראת ה' וּבְכַדִּי שְׁעַל-
 59 יְדֵי הָאַהֲבָה וּיְרָאָה דְּהַנְּשָׁמָה
 60 יְהִיֶה חַיּוֹת בְּמַעֲשֵׂה הַמְצוֹת
 61 שהאדם עושה באמצעות גופו הגשמי
 62 שְׁעַל-יְדֵי-זֶה יְהִיוֹ הַתּוֹרָה וּמְצוֹת
 63 פְּרָחָא לְעֵילָא²² כדברי זוהר הק'
 64 שדווקא על ידי "דחילו ורחימו",
 65 אהבה ויראה, התורה והמצוות עולים
 66 למעלה, ובלשון רבנו זקן בתיא (פרק
 67 ט): "וכמו שכתוב בתיקונים [בתיקוני
 68 זוהר], דבאל דחילו ורחימו לא פרחא
 69 לעילא, ולא יכלא לסלקא ולמיקם קדם
 70 ה' [כלי אהבה ויראה אין המצווה
 71 פורחת למעלה, ואינה יכולה לעלות
 72 ולעמוד לפני ה'] והיינו אפילו אם אינו
 73 עוסק שלא לשמה ממש, לשום איו
 74 פנייה חס ושלום, אלא כמו שכתוב ותהי יראתם אותי אנשים מלומדה.
 75 פירוש, מחמת הרגל שהורגל מקטנותו, שהרגילו ולימדו אביו ורבו לירא את
 76 ה' ולעבודו, ואינו עוסק לשמה ממש. כי לשמה ממש אי אפשר בלא
 77 התעוררות דחילו ורחימו... כי כמו שאין אדם עושה דבר בשביל חבירו
 78 למלאת רצונו, אלא אם כן אוהבו או ירא ממנו, כך אי אפשר לעשות לשמו

(19) האזינו עד, ג (הובא באוה"ת שם קלט, ב). (20) ראה בארוכה סה"מ ה'תש"י ס"ע 21 ואילך. ובכ"מ. (21) תניא פ"ד. משא"כ מצוה בלא כוונה* היא כגוף בלא נשמה (תניא פל"ח). (22) ראה תקו"ז תיקון י (כה, ב). ובכ"מ. תניא פל"ט (נג, ב).

(* וכוננת המצוה היא דוקא ע"י אהו"ר - ראה תניא פל"ט (נג, ב).

ביאור בדרך אפשר

- 1 יתברך באמת, למלאות רצונו לבד, בלי זכרון והתעוררות אהבתו ויראתו...
 2 הנה חיות זו במעשה המצוות בקיום המצוות שנובעת מאהבה ויראה הוא
 3 על-ידי ירידתם והתלבשותם של האהבה והיראה בהעשיה
 4 (דהמצוה)²³ ואין זו עבודה של הנפש האלוקית מצד עצמה. וזהו
 5 שקיים התורה ומצות האדם
 6 נקרא בשם זריעה, ויזרע 1 והתלבשותם בהעשיה (דהמצוה)²³. וזהו שקיים
 7 יצחק כי גם בו יש ירידה צורך עליה 2 התורה ומצות האדם נקרא בשם זריעה, ויזרע
 8 בדוגמת ענין הזריעה בארץ בשביל 3 יצחק.
 9 הצמיחה, כמבואר לעיל.
 10 (ד) והנה על פי הנ"ל 4 (ד) והנה על פי הנ"ל
 11 שהעבודה דוֹיזרע יצחק היא 5 היא זריעת (ירידת והתלבשות)
 12 זריעת (ירידת והתלבשות) 6 הפחות הנפש האלקית בקיום המצות ובכירור
 13 הפחות הנפש האלקית בקיום 7 נפש הבהמית, צריך לומר, שענין וימצא מאה
 14 המצות ובכירור נפש 8 שערים הוא (לא המשכה מלמעלה הפאה על-
 15 הבהמית, שבשניהם יש ירידה 9 ידי קיום התורה ומצות מצד-עצמם, אלא)
 16 והתלבשות של כוחות הנפש האלוקית, 10 העליה הנפש האלקית שעל-ידי ירידת הפחות
 17 אם במעשה המצווה ואם בנפש 11 שלה במעשה המצות ובכירור נפש הבהמית,
 18 הבהמית צריך לומר, שענין 12 הצמיחה שעל-ידי הזריעה.
 19 וימצא מאה שערים שהוא
 20 הצמיחה וההצלחה הבאה בעקבות
 21 ה'זריעה' האמורה הוא (לא
 22 המשכה והתגלות מלמעלה
 23 למטה הפאה על-ידי קיום
 24 התורה ומצות מצד-עצמם,
 25 אלא) העליה הנפש האלקית
 26 שעל-ידי ירידת הפחות שלה
 27 במעשה המצות ובכירור נפש
 28 הבהמית, הצמיחה שעל-ידי
 29 הזריעה שהיא כאמור העלייה
 30 שבאה ודוקא על ידי הירידה ומתוכה.
 31 והענין הוא, כמבואר
 32 בהמאמר²⁴, הנזכר של הצמח
 33 צדק' דמאה שערים הם
 34 חמישים שערי בינה שתי
 35 פעמים ספירת הבינה העליונה
 36 מחלוקת לחמישים דרגות המכונות
 37 'שערים' (כדברי חכמינו ז"ל בגמרא שישנם חמישים שערי בינה וכולם ניתנו
 38 למשה רבינו חסר אחת, שנאמר 'ותחסרהו מעט מאלוקים' ואמרו שרק

ביאור בדרך אפשר

- 39 בפטירתו זכה לשער הנו"ן כנרמז בכך שנקבר בהר נבו, 'נו"ן בו', וגם לגבי
 40 ספירת העומר שהיא מ"ט ימים נאמר שהאדם מסוגל להגיע בעבודתו עד
 41 השער המ"ט ואת שער הנו"ן משפיעים מלמעלה בחג השבועות) ועל עניינם
 42 של שערים אלה מבואר בחסידות שהדבר דומה לשער של מקום סגור הנפתח
 43 החוצה, וכך אור השכל שבבינה יוצא
 44 מהשכל ומגיע ללב, והלב 'תופס'
 45 ו'משער' ומרגיש את ההתבוננות כפי
 46 שהיא בבינה והיא לא נשאר 'סגורה'
 47 בשכל אלא 'יוצאת' מהמוח אל הלב,
 48 ו'מאה שערים' הם חמישים שערי
 49 בינה פעמיים.
 50 והענין הוא, דבבינה שתי
 51 מדרגות (בכללות). יובל
 52 וסטרא דיובלא²⁵ הצד של היובל
 53 (כמבואר בוהר ובספרי קבלה). יובל
 54 הוא הבינה עצמה, וסטרא
 55 דיובלא הוא לא הבינה
 56 עצמה ורק מה שנמשך ובא
 57 ומתגלה ממנה²⁶ כי ענין היובל
 58 שייך לספירת הבינה, שכן היובל הוא
 59 שנת החמישים שאחרי שבע שמיטות,
 60 וכן בבינה ישנם חמישים שערי בינה.
 61 אלא שהדברים אמורים לגבי היובל
 62 עצמו וכאשר אין המשכה והתגלות של
 63 ספירת הבינה עצמה אלא רק חלק
 64 מועט ו'צדדי' ממנה, הרי זה 'סטרא
 65 דיובלא'. וזהו חמישים שערי
 66 בינה שתי פעמים, חמישים
 67 שערים שמשטר דיובלא,
 68 וחמישים שערים דיובל²⁷
 69 עצמו.
 70 והנה מבואר במקום אחר²⁸
 71 בפירוש נו"ן שערי בינה,
 72 דכמו ששער כפשוטו שער
 73 גשמי הוא פסוף החצר שעל-
 74 ידו יוצאים לחוץ מהחצר, על-
 75 דרך-הזה הוא בנוגע לנו"ן שערי בינה, שהם בדרך-א
 76 תחתונה דבינה, הקרובה ליציאה ממנה שעל-ידם נמשך השכל

(23) ראה תניא פט"ז (כב, סע"א), "הלב הוא ג"כ חומרי כשאר אברים שהם כלי המעשה" ולכן דוקא האהוי"ר שבהתגלות הלב מתלבשים במעשה המצוות להחיותם לפרחא לעילא. וראה סה"מ תש"י שם ס"ע 23. 24) שם קלט, א. 25) ראה זח"ב פג, סע"ב (הובא בפרדס שער יג (שער השערים) פ"ב): "ואי תימא דיובלא ממש אלא מסטרא דיובלא". 26) פרדס שם ספ"ג ואילך - הובא באוה"ת שם. 27) ראה פרדס שם פ"ד בפירוש הכתוב (בהר כה, *) וקדשתם את שנת החמישים שנה, דזה שאומר "שנת החמישים שנה" (ולא שנת החמישים), הוא, לרמז ששנת היובל היא שנה שיש בה חמישים שנה, היינו חמישים שערים דיובל. 28) המשך תער"ב ח"א פקל"ו (ע' רסג). ח"ב ע' אילב. סה"מ תרע"ח ס"ע פו ואילך.

שבת פרשת תולדות, מברכים החודש כסלו ה'תשכ"ז

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 במדות כוחות הרגש (דהמשכת השכל במדות הוא יציאה
2 לחוץ מהשכל שהרי 'עולם הרגש' הוא מהות שונה ונפרדת מ'עולם
3 השכל'). ועל-פי-זה יש לומר, שגם חמישים השערים ביובל
4 עצמו הם פמוחין השערים למדות, שהרי מדובר על שערי יציאה
5 ממוחין למדות ודבר זה הוא במוחין
6 השייכים למדות ולא במוחין כפי שהם
7 מצד עצמם, למעלה מכל שייכות
8 למדות אלא שבמוחין אלו
9 מוחין השייכים למדות עצמם שתי
10 דרגות. האחת השערים
11 שמסטרטא דיובלא מצד היובל
12 שהם מקור ממש למדות
13 המהווים מקור ושורש וסיבה למידות
14 בצורה ישירה [ונכמו הטית
15 השכל, כאשר השכל נוטה נטייה
16 רגשית כלשהי שאמנם מדובר בשכל
17 אבל השכל עצמו נוטה לרגש מסוים
18 שכל המטה כלפי חסד ושכל
19 המטה כלפי גבורה²⁸ ובדרגה זו
20 'שערי בינה' הם השערים שבאמצעותם
21 ההשגה השכלית שבכוח הבינה נמשכת
22 למטה ומקבלת נטייה מסוימת, כי
23 בעוד שהשכל עוסק בעיון ובהבנה של
24 הענין עצמו, עדיין אי אפשר לדעת
25 לאיזה כיוון רגשי תהיה הנטייה
26 והמסקנה, ורק לאחר 'פתיחת השער'
27 למעבר לכיוון של מידות הרי אם
28 הנטייה היא לחסד השכל נוטה לזכות
29 ואם הנטייה היא לגבורה השכל נוטה
30 לחובה]. והדרגה השנייה והשערים
31 דיובל עצמו שהם בשכל
32 עצמו שלמעלה מהטיה
33 למדות, ובכל זאת גם בבחינה זו
34 בשכל יש 'שערים' שהם פתחים
35 החוצה, היינו מהשכל אל מחוץ לשכל,
36 כפי שהולך ומבאר, וענין השערים
37 בשכל עצמו שמורה על יציאה
38 לחוץ הוא כי פללות שכל זה [גם לפני הטיתו למדות] הוא
39 שכל ששינה למדות²⁹ בשונה משכל שאינו שייך למידות כלל ולא יורד
40 ונמשך למידות, ולכן גם מבלי שתהיה בו נטייה ממשית של מידה כזו או
41 אחרת, יבו יש 'שערים' המובילים את השכל החוצה אל מחוץ לשכל.

(ה) וממשיך בהמאמר¹¹ עוד ביאור בחמישים
שערי בינה שתי פעמים, שהם
בשני האופנים דמלמטה למעלה ומלמעלה למטה. וכמו
שכתוב³⁰ לך הני הגדולה
והגבורה והתפארת והנצח
והיהוד כי כל בשמים
ובארץ, לך בגימטריא
נו"ן, וכל בגימטריא
נו"ן³¹, הרי שהמושג חמישים יכול
לבוא בשני אופנים, לך או כל
וקאי והכוונה היא על ה'
המדות הגדולה שהיא מידת
החסד גבורה תפארת נצח
והיהוד שהם עקרי המדות
והמידות הבאות 'יסוד' ומלכות' הם
מידות להעברת והשפעת חמשת
המידות הללו] שכל אחת מהן
כלולה מיו"ד, כך שמספרם הוא
חמישים אלא ש'לך' הוא
השפעה של המידות מלמטה
למעלה, שהאדם התחתון אומר
לקדוש-ברוך הוא 'לך ה' הגדולה...'
ו'כל' הוא השפעה של המידות
מלמעלה למטה מאלוקות
לעולמות. דבצלית המדות
לשרשם, כאשר ישנה העלאה
מלמטה למעלה הם בכיטול,
שאינם תופסים מקום, לך
היינו בטלים אליך ואינם תופסים
מקום לגבי אלוקות. וכשהם
נמשכים מלמעלה למטה
[ועד שנמשכים במדת
היסוד, שעל פי הקבלה היא
המידה המקשרת ומחברת בין
המשפיע והמקבל כנרמז בכתוב כי
כל בשמים ובארץ³², היינו
שההשפעה מ"כל", המידות שבבחינת משפיע, יורדת לעולמות, "בשמים
ובארץ" הם המקבל ששעל-ידי-זה הם נמשכים אחר-כך
במלכות, לך ה' הממלכה גו' וזו, כשהמידות נמשכות מלמעלה
למטה, הם בבחינת מציאות והשפעתם בעולם ניכרת ורגשה,

(29) וראה המשך תרס"ו ע' רצ, דכללות השכל השייך למדות (גם כמו שהוא למעלה מהטי' למדות), המשכתו מעצם השכל היא ע"י "צמצום עצום" (30) דברי הימים-א כט, יא. וראה סה"מ תר"ל ע' רלג. תרל"ד ע' רפא ואילך. עטר"ת ע' תקסא. ועוד. (31) פרדס שם ספ"ו. שער כג (שער ערכי הכינויים) מערכת כל כלה ומערכת לך. (32) ראה זח"ג רנז, סע"א (ברע"מ).

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 ויתירה מזו, שהם נרְגְּשִׁים לְמַצִּיאֹת בְּשָׁלִימוֹת, עַל־דֶּרֶךְ
 2 האמור בדברי עשו ליעקב שאיננו רוצה לקחת ממנו מנחה כי יש לי
 3 כל³³, הרי שהביטוי "כל" מסמל מציאות מושלמת ללא כל חסרון.
 4 וַיֵּשׁ לֹמֵר, דְּכִמּוֹ שְׁבִמּוֹחִין (בִּינָה), עֲנִין שְׁתֵּי פְעָמִים
 5 חֲמִישִׁים שביחד הם "מאה שערים"
 6 הוא שְׁתֵּי מִדְּרִיגוֹת שְׁנוֹת בעניין
 7 המוחין כאמור לעיל, הַמוֹחִין כְּמוֹ
 8 שְׁשִׁיכִים לְמַדּוֹת (מִסְטָרָא)
 9 דְּיוֹבְלָא) וּמוֹחִין מִצַּד־עֲצָמָם,
 10 עַל־דֶּרֶךְ־זֶה הוא גַּם בְּנוֹגַע
 11 לְשְׁתֵּי פְעָמִים חֲמִישִׁים
 12 דְּמַדּוֹת, דְּנוֹסָף לְהִבְיָאוֹר
 13 שֶׁהֵם שְׁנֵי אוֹפְנִים מְלֻמָּטָה
 14 לְמַעְלָה וּמְלַמְעָלָה לְמָטָה, על
 15 כל ההבדלים ביניהם, כמבואר לעיל,
 16 יש לומר, יש לומר, שֶׁהֵם גַּם ב'
 17 מִדְּרִיגוֹת בעניין המידות. המדות
 18 כְּמוֹ שֶׁהֵם מִצַּד־עֲצָמָם, עֲנִין
 19 שְׁכּוֹלוֹ רַגֵּשׁ וּכְמוֹ שֶׁהֵם נִמְשָׁכִים
 20 עַל־יְדֵי הַשֶּׁכָּל וְנִיכָר בָּהֶם שִׁמְקוֹרֵם
 21 הוא השכל. וּבְשִׁתֵּי הַלְשׁוֹנוֹת
 22 דֶּלֶף וְכַל, מְרוֹמְזִים שְׁנֵי
 23 הָאוֹפְנִים שְׁבִמּוֹדוֹת, הַעֲלָאָה
 24 מְלַמְטָה לְמַעְלָה הַנְּרוֹמָת בִּלְשׁוֹן
 25 "לך" המורה על הביטול וְהַמְשָׁכָה
 26 מְלַמְעָלָה לְמָטָה הַנְּרוֹמָת בִּלְשׁוֹן
 27 "כל" המורה על המציאות (פְּנ"ל),
 28 וְגַם ב' הַמִּדְּרִיגוֹת שְׁבִמּוֹדוֹת
 29 כפי שהולך ומבאר.
 30 וְהַעֲנִין הוא, דְּשִׁרְשׁ הַמַּדּוֹת
 31 שבסדר התגלות הכוחות של הנפש
 32 בגלוי הם למטה מהשכל הוא
 33 בְּעֵצָם הַנֶּפֶשׁ לְמַעְלָה מִשִּׁרְשׁ
 34 הַשֶּׁכָּל, כמבואר בחסידות שלמידות
 35 יש מעלה על השכל הנובעת מכך שהן
 36 בעצם ביטוי של כוח הרצון שלמעלה
 37 מהשכל (אלא שהרצון הוא עניין כללי
 38 ובמידות הדברים באים בחלוקה
 39 לפרטים) ולכן שכל ניתן לשינוי יותר
 40 בקלות מאשר רגש שבלב שבוך כלל
 41 בא בתוקף וקשה לשנות אותו אֶלָּא

מְצִיאֹת, ויתירה מזו, שהם נרְגְּשִׁים לְמַצִּיאֹת
 בְּשָׁלִימוֹת, עַל־דֶּרֶךְ יש לי כל³³.
 וַיֵּשׁ לֹמֵר, דְּכִמּוֹ שְׁבִמּוֹחִין (בִּינָה), עֲנִין שְׁתֵּי
 פְעָמִים חֲמִישִׁים חֲמִישִׁים חֲמִישִׁים חֲמִישִׁים חֲמִישִׁים
 הַמוֹחִין כְּמוֹ שְׁשִׁיכִים לְמַדּוֹת (מִסְטָרָא דְּיוֹבְלָא)
 וּמוֹחִין מִצַּד־עֲצָמָם, עַל־דֶּרֶךְ־זֶה הוא גַּם בְּנוֹגַע
 לְשְׁתֵּי פְעָמִים חֲמִישִׁים חֲמִישִׁים חֲמִישִׁים חֲמִישִׁים חֲמִישִׁים
 דְּמַדּוֹת, דְּנוֹסָף לְהִבְיָאוֹר שֶׁהֵם שְׁנֵי אוֹפְנִים מְלֻמָּטָה
 לְמַעְלָה וּמְלַמְעָלָה לְמָטָה, יש לומר, שֶׁהֵם גַּם ב'
 מִדְּרִיגוֹת בעניין המידות. המדות כְּמוֹ שֶׁהֵם מִצַּד־עֲצָמָם,
 עֲנִין שְׁכּוֹלוֹ רַגֵּשׁ וּכְמוֹ שֶׁהֵם נִמְשָׁכִים עַל־יְדֵי הַשֶּׁכָּל.
 וּבְשִׁתֵּי הַלְשׁוֹנוֹת דֶּלֶף וְכַל, מְרוֹמְזִים שְׁנֵי
 הָאוֹפְנִים שְׁבִמּוֹדוֹת, הַעֲלָאָה מְלַמְטָה לְמַעְלָה
 הַנְּרוֹמָת בִּלְשׁוֹן הַמְשָׁכָה לְמַעְלָה וּמְלַמְעָלָה לְמָטָה
 (פְּנ"ל), וְגַם ב' הַמִּדְּרִיגוֹת שְׁבִמּוֹדוֹת.
 וְהַעֲנִין הוא, דְּשִׁרְשׁ הַמַּדּוֹת הוא בְּעֵצָם הַנֶּפֶשׁ
 לְמַעְלָה מִשִּׁרְשׁ הַשֶּׁכָּל, אֶלָּא שְׁהַמְשָׁכָתָן
 הוא עַל־יְדֵי הַשֶּׁכָּל. וְשְׁנֵי עֲנִינִים אֶלָּא -
 שְׁשִׁיכִים לְמַדּוֹת הוא לְמַעְלָה מִשִּׁרְשׁ הַשֶּׁכָּל,
 וְשֶׁהַמְשָׁכָתָן הוא עַל־יְדֵי הַשֶּׁכָּל -
 הֵם בְּכָל הַמַּדּוֹת. וְהִינוּ, שְׁגַם מַדּוֹת הַשֶּׁכָּלִיּוֹת,
 הֵם גַּם הַמַּדּוֹת שְׁרִשְׁן הוא בְּעֵצָם הַנֶּפֶשׁ. שְׁלַכְן, גַּם
 הַמַּדּוֹת הַנּוֹלְדִים מִהַשֶּׁכָּל, אֶפְשָׁר שִׁיְהִיו בְּתַקְפָּה גְּדוֹל
 הַרְבֵּה יוֹתֵר מִהַשֶּׁכָּל הַמּוֹלִידֵם³⁴. וְעַל־דֶּרֶךְ־זֶה
 לְאִידֶךָ³⁵, שְׁגַם מַדּוֹת הַטְּבָעִיּוֹת שְׁבִמּוֹדוֹת, הֵן
 מִתְּעוֹרְרוֹת עַל־יְדֵי הַשֶּׁכָּל. וּכְיָדוּעַ הִרְאִיָּה עַל
 זֶה³⁶ מִמָּה שְׁפָתוֹב³⁷ אֶל יֵרֶף לְבַבְכֶם אֶל תִּירָאוּ
 גו', דְּלִכְאוּרָה, הִרִי הִרְאִיָּה, בְּמַלְחָמָה הִיא דְּבָר
 טְבָעִי, וְאִיךָ צְוִי עַל זֶה, אֶל תִּירָאוּ. וְהִבְיָאוֹר
 בְּזֶה, דְּכִינּוֹן שֶׁהַתְּעוֹרְרוֹת מַדּוֹת הַטְּבָעִיּוֹת
 הֵן כּוֹחַ אֵל הַפּוֹעֵל הוא עַל־יְדֵי הַשֶּׁכָּל, לְכֵן כְּשִׁישָׁים
 וּמִחְשַׁבְתּוֹ בְּזֶה, בְּדַבְרֵים הָאֵמוּרִים בְּהַמְשֵׁךְ
 הַפִּרְשָׁה, "כי ה' אלוֹקִים"

פרדס שם. (33) לשון הכתוב - וישלח לג, יא. (34) המשך תער"ב ח"א פרנ"ג (ע' תקיב). (35) בהבא להלן ראה סה"מ תרס"ה ע' כא ואילך. סה"מ ה'תש"ג ע' 77 ואילך. וראה גם המשך תער"ב שם פרנ"ב. (36) לקו"ת ואתחנן ו, ד. סה"מ תרס"ה שם ע' כג. ה'תש"ג שם ע' 78. (37) שופטים כ, ג.

שבת פרשת תולדות, מברכים החודש כסלו ה'תשכ"ז

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 ההולך עמכם להילחם לכם עם אויביכם להושיע אתכם" לא ירף לְכָבו
 2 וְלֹא יִרְא יִפְחַד כָּלֵל וְרַק אִם יִחְשׁוּב עַל כֵּךְ שֶׁהַמַּלְחָמָה הִיא דָבָר
 3 מִפְחִיד אִוִי יִתְעוֹרֵר הַפְחַד בְּלִבּוֹ. וְכִמּוֹ שֶׁכָּתַב הַרְמֵב"ם³⁸ וְכָל
 4 הַמַּתְחִיל לְחָשׁוּב וְלִהְרַהֵר בְּמַלְחָמָה וּמִבְּהִיל עֲצָמוֹ - הֵינּוּ
 5 שְׁחֹשֵׁב מַחֲשׁבוֹת שִׁמְעוֹרוֹרוֹת אֶת הַפְחַד
 6 בְּלִיבּוֹ עוֹבֵר בְּלֹא-תַעֲשֶׂה, 1
 7 שְׁנֹאֲמַר אֶל יִרְךָ לְבַכְּכֶם אֵל
 8 תִּירָאוּ גו', דָּגַם יִרְאָה טְבַעִית
 9 לַמְרוֹת שֶׁהִיא קִיּוּמַת בְּאֵד מִצַּד עֲצֵמוֹ
 10 וְאִין צוֹרֵךְ בַּהֲתַבּוֹנָנוֹת עֲמוּקָה וְאוֹרוּכָה
 11 כְּדִי 'לְהוֹלִיד' אוֹתָהּ מִתְעוֹרְרַת
 12 בְּפוּעֵל, בְּאוֹפֵן הַנִּיכָר וְנוֹרָשׁ וּפּוֹעֵלֶת
 13 לְשִׁמְחָשׁוּב וּמִהְרַהֵר בָּהּ וְנִמְצָא
 14 שֶׁבְּכָל אוֹפֵן הַתְּעוֹרוֹרוֹת הַמִּידוֹת הִיא עַל
 15 יְדֵי הַשֶּׁכֶּל.
 16 וְהַטַּעַם לָזֶה (שְׁגַם הַתְּעוֹרוֹרוֹת
 17 מִדּוֹת הַטְּבַעִיּוֹת הִיא דְּוָקָא
 18 עַל-יְדֵי הַשֶּׁכֶּל) הִיא, כִּי שְׂרָשׁ
 19 הָאָדָם הִיא בְּתִיקוֹן הִיא 'עוֹלָם
 20 הַתִּיקוֹן' כְּזוֹכֵר לְעֵיל גִּבְי הַהַבְדֵּל בֵּין
 21 שׁוֹרֵשׁ יַעֲקֹב לְשׁוֹרֵשׁ עֵשׂוֹ [דְּשְׂרָשׁ
 22 הַבְּעַלְי-חַיִּים הִיא בְּתָהוּ,
 23 שֶׁלְמַעֲלָה מִתִּיקוֹן וְשְׂרָשׁ הָאָדָם
 24 הִיא בְּתִיקוֹן], וּבְעוֹלָם
 25 הַתִּיקוֹן הָעֵינֵקֵר הִיא הַמּוֹחִין,
 26 וּבָהֶם יֵשׁ יוֹתֵר אוֹר אֱלוּקֵי מַאֲשֵׁר
 27 בְּמִידוֹת (וּכְמִבּוֹאֵר בְּחַסְדֵיּוֹת שׁוֹז אֶחָד
 28 הַסִּיבּוֹת לַכֵּךְ שֶׁהַמִּידוֹת הַעֲלִיּוֹנוֹת
 29 נִקְרָאוֹת "זַעֲרֵי אֲנַפִּין", פְּנִים זַעֲרִיּוֹת, כִּי
 30 בִּיחַס לְמוֹחֵן יֵשׁ בְּמִידוֹת אוֹר מוֹעֵט
 31 וּמְצוּמָצֵם וְגַם הַמִּדּוֹת דְּתִיקוֹן
 32 הֵם עַל-פִּי הַמּוֹחִין כִּשֶׁם שְׁבֵאֵד
 33 טַבְעוֹ שֶׁהוּמָה שְׁלִיט עַל הַלֵּב. דְּהַגַּם
 34 שְׁגַם בְּתִיקוֹן שְׂרָשׁ הַמִּדּוֹת
 35 הִיא לְמַעֲלָה מִשְׂרָשׁ הַמּוֹחִין,
 36 דְּאֶבְאֵ וְאֶמָּא בְּמִזְלָא אֲתַפְלִילוּ, וְזַעֲרֵי-אֲנַפִּין עֲתִמְקָא אֲחִיד
 37 וְתִלְיָא³⁹, כְּמִבּוֹאֵר בְּחַסְדֵיּוֹת שֶׁהַחֲכֵמָה נִקְרָאת "אֲב" וְהַבִּינָה נִקְרָאת "אִם"
 38 (וּכְמָה טַעֲמִים בְּרַבֵּר, וְאֶחָד מֵהֶם שֶׁהַחֲכֵמָה הִיא הַנְּקוּדָה הָרֵאשׁוֹנִית שֶׁל הָרַעֲיוֹן
 39 הַשֶּׁכֶּלִי וְהַבִּינָה הִיא הַהֲתַרְחַבּוֹת וְהַהֲסַתְּעוּפוֹת שֶׁלוֹ, כִּשֶׁם שֶׁהָאֵב מִשְׁפִּיעַ אֶת
 40 הַנְּקוּדָה שֶׁמִּמֶּנָּה הוֹוֵלֵד מִתְּפַחַת וְהַהֲתַפְתַּחוֹת הִיא עַל יְדֵי הָאֵם וְכֵן הַלִּידָה/
 41 שֶׁל הַמִּידוֹת מֵהַשֶּׁכֶּל הִיא בַּעֲיַקֵּר עַל יְדֵי הַבִּינָה הַנִּקְרָאת "אִם הַבְּנִים") וְהַחֲכֵמָה
 42 וְהַבִּינָה, הָאֵב וְהָאֵם, כְּלוּלוֹת בְּבַחֲנֵית מוֹל הַעֲלִיּוֹן שֶׁהִיא בְּחִינָה בְּמוֹחִין
 43 הַעֲלִיּוֹנִים ("מוֹחָא סְתִימָא" שֶׁלְמַעֲלָה מֵהַתְּגַלוֹת). אֲבָל הַמִּידוֹת, הַנִּקְרָאוֹת

(38) ה' מלכים ספ"ז. (39) זח"ג רצב, א. (40) ראה ע"ח שער ז (שער מטי ולא מטי) פ"א. (41) המשך תערי"ב שם פרנ"ז (ע' תקכ).

שבת פרשת תולדות, מברכים החודש כסלו ה'תשכ"ו

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 והמדות דנפש הבהמית ששרשה בתוהו ובעולם התוהו ועיקר
2 הוא המידות הם בתוקף בלתי מוגבל, כי בתוהו המוחין לא מהווים
3 את המידות ולא שולטים על המידות ועל-ידי זריעת המדות דנפש
4 האלקית במדות דנפש הבהמית - והחיבור ביניהם נמשכים
5 מאה שערים, שתי פעמים
6 חמישים, מדות דתיקון
7 ומדות דתוהו שמספר כל אחד
8 מהם הוא חמישים כי עיקר המידות הם
9 חמש (חסד, גבורה, תפארת, נצח, הוד)
10 וכל אחת מהן כלולה מכל עשר
11 הספירות.
12 ויש לומר, דמה שכתוב
13 וימצא מאה שערים, והכתוב
14 מדייק ואומר "וימצא" דמציאה
15 היא שלא לפי ערך העבודה
16 אלא דבר שבא לאדם בלי יחס למידת
17 ההשקעה והמאמץ מצידו הוא פי
18 המדות דהנשמה של האדם הם
19 באין-ערוף ללא כל יחס והשוואה
20 לגבי שרשם⁴³, המדות
21 העליונות דתיקון, ומכל-שכן
22 המדות דנפש הבהמית
23 (שהמדות שלהם הם בתאוות
24 עולם הזה) שהם בוודאי באין-
25 ערוף לגבי שרשן במדות
26 דתוהו שהם מידות של אלוקות.
27 ולכן, המשכת המאה
28 שערים, מדות דתיקון ומדות
29 דתוהו, שיררו ויפעלו בנפש האדם
30 כפי שהיא למטה בעולם הזה ומלוכשת
31 בגוף גשמי ומתעסקת ב'כירור' הנפש
32 הבהמית על-ידי שהמדות
33 דנפש האלקית מבררים
34 מערנים ומזככים ומעלים את המדות
35 דנפש הבהמית, הוא מציאה
36 דבר שמושג שלא לפי ערך
37 העבודה⁴⁴ והעבודה מצד עצמה לא
38 מסוגלת לפעול התגלות כזאת.
39 ז) וממשיך הפתוב ואומר בסיום

הפסוק ויברכהו ה', שהוא למעלה יותר היינו ברכה נעלית יותר
גם מוימצא מאה שערים ובכך מיושבת השאלה שנשאלה בתחילת
המאמר על איזו ברכה מדובר. ויובן זה בהקדים דאימא מובא
במדרש⁴⁵ אין הקב"ה מעלה את האדם לשררה עד שבודק
ובוחן אותו וכו', וכן אמה
מוצא באינו אברהם, נסוה
הקב"ה עשר נסיונות ועמד
בהן ואחר-כך ברכו והעלה אותו
לגדולה, שנאמר⁴⁶ וה' ברוך את
אברהם בכל, וכן יצחק נסוה
בימי אבימלך ועמד בנסיונו
ואחר-כך ברכו והעלה גם אותו
לגדולה, שנאמר ויזרע יצחק
בארץ ההיא ויברכהו ה'.
ומבאר ה'צמח צדק'⁴⁷ בענין
וה' ברוך את אברהם בכל,
שהיא, כאמור, הברכה המיוחדת
שאברהם זכה לה לאחר שעמד
בניסיונות ד'כל' שבו נתברך אברהם
"בכל" הוא פנימיות הפתח,
הדרגה היותר גבוהה ועמוקה בבחינת
'כתר עליון' שבבחינה זו, אין
אתערוותא דלתתא מגעת
לשם, ובעוד שבודך כלל
"באתערוותא דלתתא אתערוותא
דלעילא", כלשון זוהר, וכאשר האדם
מתעורר מלמטה, הדבר גורם שתושש
ותושפע לו השפעה והתעוררות מסוג
זה מלמעלה, הרי בדרגות גבוהות
באלוקות כפנימיות הכתר, ההמשכה
שלהן למטה לא תלוייה בעבודת האדם
כי ה'אתערוותא דלתתא' לא יכולה
לגעת' בדרגות גבוהות כל כך
ולאחרי שעמד אברהם בעשר
נסיונות פגוד עשר ספירות
שבהן שרף אתערוותא
דלתתא, כי בדרגות אלה עבודת
האדם כן 'וגעת' אזי ברכו בכל,
פנימיות הפתח כי לאחר שאברהם

43 ראה בארוכה אגה"ק ס"ו בפירוש הכתוב ואנכי עפר ואפר, שמדת החסד דאצילות שהאירה בנשמתו של אברהם אינו כמו שהיתה מלוכשת בגופו היא באין-ערוך לגבי החסד דאצילות, כמו שהאפר אין לו דמיון וערך אל מהות העץ. 44 וע"ד וימצא מאה שערים בפשטות, מאה פעמים מכפי ששיערו. 45 במדב"ר פט"ו, יב. 46 חיי שרה כד, א. 47 אוה"ת וירא כרך ד תשעט, סע"א. וראה בארוכה ד"ה ואברהם זקן התשל"ז (תו"מ סה"מ חשון ע' ש ואילך).

ביאור בדרך אפשר

1 עשה בשלימות את מה שתלוי בו הוא זכה לקבל מלמעלה המשכות נעלות
 2 שעבודתו מצד עצמה לא יכולה לעורר ולהמשיך. וְעַל-פִּי־זֶה יֵשׁ לֹמֵר
 3 גַּם בְּנוֹגַע לְוַיְבָרְכֵהוּ ה' שְׁנֹאֲמַר בִּיצְחָק לְאַחֲרֵי שְׁעַמֵּד
 4 בְּנִסְיוֹנוֹ, לאור דברי המדרש שמשווה בין אברהם ויצחק לעניין זה
 5 שְׁוַיְבָרְכֵהוּ ה' הִיא בְּרָכָה
 6 וְהַמְשָׁכָה מִמְקוֹם שְׂאִין
 7 אֲתַעְרוֹתָא דְלִתְמָא מַגְעַת לְשֵׁם
 8 והיא השפעה והמשכה נעלית במיוחד,
 9 למעלה מהספירות. וְזוּהִי הַהוֹסְפָה
 10 דְוַיְבָרְכֵהוּ ה' עַל וַיִּמְצָא מֵאָה
 11 שְׁעָרִים, דְוַיִּמְצָא מֵאָה שְׁעָרִים
 12 הוּא הַמְשָׁכָה שְׁעַל-יְדֵי
 13 אֲתַעְרוֹתָא דְלִתְמָא⁴⁸, אֲלֵא
 14 שְׁהַמְשָׁכָה הִיא שְׁלֵא לְפִי
 15 עֲרָף הָאֲתַעְרוֹתָא דְלִתְמָא
 16 'צמיחה' באופן של מציאה שלא לפי
 17 ערך הזריעה. וְלִכֵּן נֹאֲמַר וַיִּמְצָא
 18 מֵאָה שְׁעָרִים, והכתוב מדייק
 19 ואומר "וימצא" ומייחס את המציאה
 20 וההישג הזה ליצחק, להורות שְׂיִצְחָק
 21 מֵצָא אוֹתָם עַל-יְדֵי
 22 הָאֲתַעְרוֹתָא דְלִתְמָא שְׁלוֹ וְזֶה
 23 ההסבר מדוע ב'צמיחה' זו לא נאמר
 24 שהיא מאת ה', כפי שעלתה השאלה
 25 בתחילת המאמר, כי אף שבוודאי גם
 26 ברכה זו באה מאת ה', כיוון שהגורם
 27 אותה הוא עבודתו של יצחק
 28 ב"אתערותא דלתתא" נאמר בה
 29 "וימצא". וְלֹאֲחֲרֵי־זֶה אוֹמַר
 30 וַיְבָרְכֵהוּ ה' — בְּרָכָה
 31 וְהַמְשָׁכָה מִלְמַעְלָה מִצַּד-
 32 עֲצָמָה, שלא נגרמת ומתעוררת על
 33 ידי "אתערותא דלתתא" שהרי היא
 34 ברכה ממקור נעלה ביותר
 35 שה"אתערותא דלתתא" אינה מגעת
 36 לשם וַיְבָרְכֵהוּ ה'⁴⁹.
 37 וּמְמַשִּׁיף הַכְּתוּב בַּפְּסוּק הַבֵּא
 38 ומתאר דרגת נוספת בהצלחה וב'צמיחה' של יצחק וַיִּגְדַּל הָאִישׁ וַיִּלְךְ
 39 הַלּוֹף וַיִּגְדַּל עַד כִּי גָדַל מְאֹד, שְׁאוֹמַר פֶּאֶן הַלְשׁוֹן גָּדַל ג'

ביאור בדרך אפשר

פְּעָמִים "ויגדל", "הלוך וגדל" ו"גדל מאד". וַיֵּשׁ לֹמֵר, שְׁג'
 הַגְּדוּלוֹת הַמְּנוּיֹת בַּפְּסוּק זֶה הֵם כְּנֶגֶד ג' הַעֲנִינִים דְוַיִּזְרַע וַיִּמְצָא
 וַיְבָרְכֵהוּ שֶׁבַּפְּסוּק הַקּוֹדֵם וְהֵם דּוֹמִים וּמְקַבְּלִים לָהֶם, כְּפִי שֶׁהוֹלֵךְ וּמִפְּרֵט
 אֵת שְׁלוֹשֶׁת הַעֲנִינִים שֶׁלְמַעֲשֵׂה אֲמֹרִים בְּשֵׁנֵי הַפְּסוּקִים. וַיִּגְדַּל הָאִישׁ
 הִיא הַהֲמַשְׁכָּה הַבָּאָה מִלְמַעְלָה
 שְׁלִפִי עֲרָף הָאֲתַעְרוֹתָא
 דְלִתְמָא (וַיִּזְרַע) מִצַּד הָאֲדָם,
 יִצְחָק, שְׁבַכְלָלוֹת הִיא הַמְשָׁכָת
 אוֹר הַמְּמַלֵּא הָאוֹר הָאֲלוּקִי שְׁיִוֵּר
 לְעוֹלָמוֹת וּמְתַלְבֵּשׁ בְּנִבְרָאִים בְּכָל אֶחָד
 לְפִי עֲנִינֵי וּמְהוֹתוֹ, כְּשֵׁם שֶׁהִנְשֵׁמָה
 מְתַלְבֶּשֶׁת בְּכָל אֶחָד מֵאֲבָרֵי הַגּוּף
 בְּהֵתָאם לְתַכּוּנֹתָיו הַמְּסוּיָמוֹת, וְהוּא
 הַנְּקָרָא בּוֹהֵר "אוֹר הַמְּמַלֵּא כָל עֲלָמִין".
 וַיִּלְךְ הַלּוֹף וַיִּגְדַּל הִיא
 הַהֲמַשְׁכָּה שְׁלֵא לְפִי עֲרָף
 הָאֲתַעְרוֹתָא דְלִתְמָא (וַיִּמְצָא),
 שְׁבַכְלָלוֹת הוּא הַמְשָׁכָת אוֹר
 הַסּוֹכֵב הָאוֹר הָאֲלוּקִי הַמְּאִיר בְּעוֹלָם
 בִּדְרוֹךְ 'מְקִיף' לֵאל הַתְּלַבְּשׁוֹת פְּנִימִית
 וְהוּא אוֹר בְּלִי גְבוּל הַנְּקָרָא בּוֹהֵר "אוֹר
 הַסּוֹכֵב כָּל עֲלָמִין". וְלִכֵּן נֹאֲמַר
 הַלּוֹף וַיִּגְדַּל, דְּעֲנִין הַהֲלִיכָה
 הַמּוֹרָה עַל עֲלִיָּה וְהַתְּקַדְּמוֹת בְּלִתִּי
 פּוֹסְקָת הִיא בְּאוֹר הַסּוֹכֵב
 שְׁלִמְעֵלָה מְהַשְׁתַּלְשְׁלוֹת⁵⁰
 הִינֵנו לְמַעְלָה מְאוֹר הַמְּמַלֵּא שְׁבֵא
 וְיִוֵּרד בְּצוּרָה הַרְּוִגְתִּית כְּשֶׁלְשַׁלֵּת שֶׁל
 טְבַעוֹת הָאֲחָחוֹת זֶה בּוֹז. גְּדַל מְאֹד
 הִיא הַהֲמַשְׁכָּה מִמְקוֹם שְׂאִין
 אֲתַעְרוֹתָא דְלִתְמָא מַגְעַת לְשֵׁם
 (וַיְבָרְכֵהוּ ה'), דְּבַכְלָלוֹת הוּא
 הַמְשָׁכָת הַעֲצָמוֹת עֲצֻמוֹתוֹ
 וּמְהוֹתוֹ שֶׁל הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא שֶׁלְמַעְלָה
 גַּם מְאוֹר הַסּוֹכֵב". וְלִכֵּן נֹאֲמַר
 בִּיחָס לְצִמְיַחָה שְׁכַתּוּצָא מְהַמְשַׁכָּה
 הוּו גְּדַל מְאֹד, דְּאֲמַתִּית עֲנִין
 הַבְּלִי-גְבוּל (מְאֹד) הוּא בְּעֲצָמוֹתוֹ יִתְבַּרֵךְ.
 הַבְּלִי-גְבוּל (שַׁעַל כֵּךְ נֹאמַר הַבִּיטוּי מְאֹד) הוּא בְּעֲצָמוֹתוֹ יִתְבַּרֵךְ
 שְׁהוּא בְּלִי גְבוּל אֲמִיתִי, בְּעֵצֵם וּבִאֲפֻן מוֹחַלֵּט וְלֹא רַק יַחֲסִית לְדְרוּגוֹת אַחֲרוֹת.

(48) ועפ"ז מובן מה שבמדרש שבהערה 45 מעתיק "ויזרע יצחק בארץ ההיא ויברכהו ה'", ומשמייט "וימצא גו' מאה שערים" - כי רק ל"ויברכהו ה'" הוצרך להיות קדימת "עמד בנסיונו" (שלימות העבודה, שרק אז נמשכת האתעדל"ע מלמעלה), משא"כ "וימצא מאה שערים." (49) וע"ד החילוק בין "וימצא מאה שערים" ל"ויברכהו ה'" בפשטות, דזה שהשדה עשתה מאה פעמים מכפי ששיערו הוא צמיחת התבואה הבאה מהזריעה, אלא שהצמיחה היא מאה פעמים ככה (אתעדל"ע הבאה ע"י אתעדל"ת, אלא שההמשכה היא שלא לפי ערך האתעדל"ת), משא"כ זה שהתבואה נתיקרה ומכרה בדמים יקרים - הו"ע בפ"ע (אתעדל"ע שמצד עצמה). (50) ראה תו"א וישב ל, סע"א ואילך. סה"מ תר"ס ע' קז ואילך. ובכ"מ.

בס"ד. שיחת ש"פ תולדות, מבה"ח וער"ח כסלו, ה'תשכ"ז.

בלתי מוגה

1 א. כ"ט מרחשון הוא ערב ר"ח כסלו, ובקביעות שנה זו - ערב שני ימי ר"ח כסלו, כיון שחודש
2 מרחשון בשנה זו הוא חודש מלא, שיש בו (לא רק כ"ט יום, אלא) ל' יום, ולכן נקראת שנה זו שנה
3 שלימה.

4 ובהקדמה:

5 הטעם שסדר החדשים הוא אחד מלא ואחד חסר - כמבואר ברמב"ם¹ (ובשאר הספרים שעוסקים
6 בענינים אלו) - לפי ש"חדשה של לבנה (והרי "ישראל מונין ללבנה"²) תשעה ועשרים יום ומחצה . .
7 ואי אפשר לומר שראש החדש יהי' במקצת היום עד שיהי' מקצת היום מחדש שעבר ומקצתו מהבא,
8 שנאמר³ עד חודש ימים, מפי השמועה למדו שימים אתה מחשב לחודש, ואי אתה מחשב שעות, לפיכך
9 עושין חדשי הלבנה מהן חודש חסר ומהם חודש מלא", כך שבשני חדשים שאחד מהם מלא ואחד מהם
10 חסר, ניתוסף יום שלם, שמשלים את חסרון ב' חצאי הימים בחדשה של לבנה.

11 והסדר בזה - שהראשון מלא והשני חסר, וכיון שלגבי ענינים מסויימים נחשב תשרי חודש הראשון,
12 ולגבי ענינים מסויימים נחשב ניסן חודש הראשון, לכן, חודש תשרי וחודש ניסן לעולם מלאים⁴.

13 אמנם, כיון שחדשה של לבנה אינו תשעה ועשרים יום ומחצה בלבד, אלא ישנם עוד "תשצ"ג
14 חלקים", הנה "מפני החלקים שיש בכל חודש וחודש יתר על חצי היום, יתקבץ מהן שעות וימים, עד
15 שיהיו מקצת השנים חדשים חסרים יתר על המלאים (ז' חסרים וה' מלאים, וזוהי שנה ש"נקראו חדשי'
16 חסרים"), ובמקצת השנים חדשים מלאים יתר על החסרים" (ז' מלאים וה' חסרים, וזוהי שנה ש"נקראו
17 חדשי' שלמים").

18 כלומר: בגלל החלקים של חדשה של לבנה היתרים על חצי היום, יש שנים שבהם מוסיפים עוד יום,
19 והיום הנוסף הוא בחודש מרחשון, כך שלמרות שע"פ הסדר (שחודש אחד מלא וחודש אחד חסר) הי'
20 צ"ל חסר, הרי גם הוא מלא.

21 ונמצא, שהמעלה של "שנה שלימה" (ש"נקראו חדשי' שלמים") ניכרת בחודש מרחשון דוקא,
22 שכאשר חודש מרחשון הוא מלא, אזי יודעים שזוהי שנה שלימה (משא"כ חודש כסלו, שגם כשהוא
23 מלא, אין זו הוכחה שזוהי שנה שלימה, שהרי גם בשנה שחדשי' הם כסדרן, אחד מלא ואחד חסר, יהי'
24 חודש כסלו מלא).

25 ונוסף לכך ששנה זו היא שנה שלימה, בגלל שחודש מרחשון מלא ("חדשי' שלמים"), יש בה עוד
26 מעלה - שניתוסף בה גם חודש העיבור, שלכן נקראת "שנה תמימה"⁵, כדברי הגמרא⁶: "תמימה, להביא
27 את חודש העיבור". ונמצא, שמעלת שנה זו היא הן בנוגע למספר החדשים (שנה תמימה), והן בנוגע
28 למספר הימים (שנה שלימה).

29 ב. והנה, בכללות הענין דקביעות החדשים - הן בנוגע לחודש מלא והן בנוגע לחודש העיבור -
30 מודגשת ביותר גודל מעלת עבודת האדם:

31 כל עניני התורה תלויים בעבודת האדם, שבה תלויים כל ההמשכות כו', אבל, זהו רק כאשר העבודה
32 היא ע"פ התורה, ובלאו הכי, חסר גם בענין ההמשכה כו'. וכמובן ממ"ש⁷ "אם בחוקותי תלכו (שתהיו
33 עמלים בתורה) ואת מצוותי תשמרו" (קיום המצוות), אזי "ונתתי גשמיכם בעתם גו'" - השפעות גשמיות,

(5) בהר כה, ל.

(6) ערכין לא, א.

(7) ר"פ בחוקותי (ובתו"כ ופרש"י).

(1) הל' קידוה"ח פ"ח ה"א-ו.

(2) סוכה כט, א.

(3) בהעלותך יא, ב.

(4) ראה גם לבוש או"ח רסתכ"ח.

1 ועד "ואולך אתכם קוממיות"⁸ - השפעות רוחניות, ונמצא, שכל ענין ההשפעה וההמשכה תלוי בקיום
2 התומ"צ;

3 אבל בנוגע לענין קביעות החדשים - איתא בגמרא⁹ "אתם אפילו שוגגין, אתם אפילו מזידין כו",
4 היינו, שגם כאשר קידוש החדש ע"י ב"ד הי' בטעות, בשוגג, שבכלל צריך כפרה גם בשוגג¹⁰, או באונס
5 ("אנוסים"¹¹), ש"רחמנא פטרי"¹², אבל "כמאן דעביד לא אמרינן"¹³, ואפילו במזיד, אזי החדש מקודש,
6 ולא רק למטה, אלא גם למעלה, כמארו"ל¹⁴ שכאשר מלאכי השרת שואלים אצל הקב"ה אימתי יו"ט,
7 אומר להם הקב"ה, אני ואתם נלך ונשאל לב"ד של מטה כו', והיינו, שבנוגע לקידוש החדש מודגש
8 יותר ענין עבודת האדם, שלכן פועלת פעולתה גם כאשר אינה ע"פ תומ"צ¹⁵.

9 וכללות החילוק בין מצות קידוש החדש לשאר המצוות הוא בדוגמת החילוק בין עבודת בעלי תשובה
10 לעבודת הצדיקים - שעבודת הצדיקים היא רק בקיום התומ"צ, שמתנהגים ע"פ שו"ע כו', משא"כ עבודת
11 בעלי תשובה, שפועלת שגם ענין שהוא היפך התומ"צ נתהפך לתומ"צ - "זדונות נעשו לו כזכיות"¹⁶
12 (אם התשובה היא כדבעי - תשובה שלימה ותשובה עילאה), וכן הוא בקידוש החדש, שגם כאשר ב"ד
13 הם שוגגין ואפילו מזידין, פוסקת התורה שעל ידם מקודש החדש.

14 ג. וענין זה נוגע גם לזמן הזה:
15 אע"פ שבזמן הזה אין מקדשים את החדשים ע"פ הראי', אלא סומכים על החשבון שנקבע ע"י הלל
16 עד שיבוא משיח, מ"מ, ישנו גם הענין דברכת החדש (בשבת שלפני ר"ח), שהוא זכרון לקידוש החדש
17 ע"י ב"ד¹⁷.

18 והרי זכרון ע"פ תורה אינו זכרון בעלמא, אלא באופן שע"ז חוזר ונפעל הענין עוה"פ, כפירוש
19 האריז"ל¹⁸ על הפסוק¹⁹ "הימים האלה נזכרים ונעשים", שכאשר "נזכרים", אזי "נעשים" עוה"פ, ומזה
20 מובן גם בנוגע לזכרון דקידוש החדש ע"י ברכת החדש, שע"ז נעשה הענין דקידוש החדש, כך שאע"פ
21 שבחיצוניות נקבע החדש ע"פ החשבון של הלל, הנה בפנימיות הרי זה ענין שנעשה ע"י עבודת האדם.
22 ועד - כפי שמודגש בקביעות שנה זו - שע"י עבודת האדם פועלים שתהי' שנה שלימה ושנה תמימה,
23 שנה שהיא כלי מתאימה לקבל את כל ההמשכות שלמעלה באופן של שלימות ותמימות, ועד להשלימות
24 והתמימות האמיתית - ביאת משיח צדקנו, שיבוא ויגאלנו בשנה זו, ובשנה זו גופא - בעגלא דידן, אמן
25 כן יהי רצון.

* * *

26 ד. האמור לעיל שע"י עבודת האדם פועלים שתהי' שנה שלימה ושנה תמימה - הרי זה בנוגע
27 להשלימות בענין הזמן, ובלשון חז"ל²⁰: "ישראל דקדישנהו לזמנים"; וכן הוא גם בנוגע לענין המקום -
28 שע"י עבודת האדם פועלים שלימות ותמימות בענין המקום.
29 ובהקדים - שכללות ענין העבודה הוא במקום, כמ"ש באדם הראשון "ויניחהו בגן עדן לעבדה
30 ולשמרה"²¹, לעבד את הגן כו', וגם לאחרי שאדה"ר גורש מג"ע, נשלח "לעבוד את האדמה אשר לוקח
31 משם"²², ושם צריכה להיות עבודתו - לעשות לו ית' דירה בתחתונים²³.

(8) שם, יג.
 (9) ר"ה כה, א. וראה גם התוודעויות תש"נ ח"ב ע' 182 הערה
 76 ובשוה"ג.
 (10) פרש"י שבועות ב, א (ד"ה תולה). פרש"י נח ט, ה.
 (11) רמב"ם הל' קידוש החדש ספ"ב.
 (12) ב"ק כח, סע"ב. וש"נ.
 (13) ירושלמי קידושין פ"ג ה"ב. גיטין פ"ז ה"ו.
 (14) שמור' פט"ו, ב. דב"ר פ"ב, יד.
 (15) ראה המשן תערי"ב ח"ג ע' א"תג.
 (16) יומא פו, ב.
 (17) ראה לקו"ש ח"ט ע' 187 ואילך. וראה גם תו"מ חל"ט
 ריש ע' 120. וש"נ.
 (18) ראה רמ"ז בס' תיקון שובבים. הובא ונת' בס' לב דוד
 (להחיד"א) פכ"ט.
 (19) אסתר ט, כח.
 (20) ברכות מט, א.
 (21) בראשית ב, טו.
 (22) שם ג, כג.
 (23) ראה תנחומא בחוקותי ג. נשא טז. ב"ר ספ"ג. במדב"ר
 פי"ג, ו. תניא רפ"ו. ובכ"מ.

- 1 ועיקר ענין העבודה במקום התחיל לאחר הכניסה לארץ ישראל, כי, בהיות בני"ב במדבר היו מנותקים
 2 מעניני העולם, ורק כשנכנסו לארץ ישראל, "ארץ נושבת"²⁴, התחילה אצלם העבודה בעולם, לעשות לו
 3 ית' דירה בתחתונים.
- 4 ובפרטיות יותר - כמבואר בלקו"ת פ' בהר²⁵ על הפסוק²⁶ "כי תבואו אל הארץ גו'", שכדי לעשות
 5 דירה לו ית' בתחתונים, הנה לכל לראש צריך להיות הענין ד'ושבתה הארץ גו'", שהו"ע הביטול ד'נפשי
 6 כעפר לכל תהי"²⁷, ולאח"ז יכולה וצריכה להיות העבודה דחרישה וזריעה, קצירה, טחינה ולישה וכו'.
- 7 וכל זה פועלים ע"י ענין העבודה דוקא²⁸ - שהרי הכוונה העליונה היא שלא ליתן הכל באופן של
 8 "נהמא דכיסופא"²⁹, ללא עבודה, אלא שיהי' תחילה הענין ד'עביד לי' נייחא לנפשי"³⁰, ועד לעבודה
 9 באופן של יגיעה, כמ"ש³¹ "בזעת אפיך תאכל לחם", כדברי הגמרא³²: "לא יגעת ומצאתי אל תאמין",
 10 כי ללא יגיעה לא יכול להיות ענין של מציאה, וכפתגם כ"ק מו"ח אדמו"ר הידוע³³, שאצל חסידים אין
 11 ענין של "בדרך ממילא", אלא הכל צריך להיות ע"י עבודה ויגיעה דוקא.
- 12 וזוהי כל הכוונה בבריאת העולמות - בכדי שתוכל להיות העבודה באופן של יגיעה, שהרי למעלה
 13 לא שייך ענין היגיעה. ולכן, כדי שיוכל להיות ענין של יגיעה אצל הנשמה, הוצרכה להיות בריאת העולם
 14 וירידת הנשמה למטה, והיינו, שהנשמה יורדת מהדרגא היותר נעלית ד'נתת ביי"³⁴, ומתלבשת בגוף גשמי
 15 וחומרי, כדי לבררו ולזככו ולהפכו כו'.
- 16 והענין בזה:
- 17 כתיב³⁵ "מעין גנים באר מים חיים", וקאי על הנשמה, שהיא בדוגמת המעיין שנמצא במעמקי האדמה,
 18 וכדי לגלותו יש צורך להסיר את העפר והאבנים, רפש וטיט, שמעלימים ומסתירים ומכסים על המעיין,
 19 עד שמגיעים אל המעיין, והיינו, שאין צורך לפעול מציאות חדשה של מעיין, אלא רק להסיר את
 20 ההעלמות וההסתרים, ואז מתגלה המעיין שישנו כבר.
- 21 ודוגמתו בעבודת האדם - שאין צורך לפעול מציאות חדשה, כי אם להסיר את ההעלם וההסתור של
 22 הגוף ונפש הבהמית (ע"י הכחות שניתנו לו מלמעלה לפעול זאת), ואז מתגלה אור הנשמה, ופועל בהגוף
 23 להיות כלי לקלוט את האור האלקי ולהתאחד עמו, ועד שיורגש אצלו לא רק ש"הוי' הוא האלקים"³⁶,
 24 שהם "כולא חד"³⁷, אלא ש"אין עוד מלבדו"³⁶, היינו, שכל המציאות שלו היא אלקות. כך, שלא זו בלבד
 25 שהגוף אינו מנגד לעבודה, אלא אדרבה, שנעשה מסייע כו', וע"ד האמור לעיל (ס"ב) ש"זדונות נעשו
 26 לו כזכיות".
- 27 ה. וע"פ הידוע ש"מעשה אבות סימן לבנים"³⁸, והיינו, שהנתינת-כח על כל עניני בני"ב היא מהאבות,
 28 הרי מובן, שכן הוא גם בענין הנ"ל:
- 29 ובהקדים³⁹ - שענינו של אברהם, מדת החסד, הו"ע הנתינת כח מלמעלה, שזהו מצד מדת החסד;
 30 ולאח"ז בא ענינו של יצחק, קו העבודה - כללות ענין העבודה מלמטה למעלה; ולאח"ז בא ענינו של
 31 יעקב - הפירות שבאים מיצחק, שהרי ענינו של יעקב הוא ש"מטתו שלימה"⁴⁰.

119.

(24) בשלח טז, לה.

(25) לט, ג ואילך.

(26) בהר כה, ב.

(27) "אלקי נצור" בסוף תפלת העמידה (ברכות יז, א).

(28) ראה גם לקו"ש חט"ו ס"ע 94 ואילך. וש"נ.

(29) ראה ירושלמי ערלה פ"א ה"ג. לקו"ת צו ז, רע"ד.

ובכ"מ.

(30) ראה מגילה כו, ב. גיטין נ, ב. ב"מ טז, א. ב"ב קנו, א.

ו. ועוד.

(31) בראשית ג, יט.

(32) מגילה ו, ריש ע"ב.

(33) ראה סה"ש קיץ ה'ש"ת ע' 57. וראה גם סה"ש תש"ב ע'

(34) "אלקי נשמה" בברכות השחר (ברכות ס, ב).

(35) שה"ש ד, טו. וראה לקו"ת חוקת סב, ב ואילך. ובכ"מ.

(36) ואתחנן ד, לה.

(37) ראה זהר ח"א יב, סע"א. ח"ב כו, ב. קסא, א. ח"ג קמג,

א. רסד, א.

(38) ראה תנחומא לך לך ט. ב"ר פ"מ, ו. רמב"ן לך לך יב,

ו. ועוד.

(39) ראה גם תו"א ותו"ח ריש פרשתנו. ובכ"מ.

(40) ויק"ר פל"ו, ה. פרש"י ויחי מז, לא. ועוד.

1 ועבודתו של יצחק - שזהו כללות ענין העבודה מלמטה למעלה - התבטאה בחפירת בארות, שענינה
2 הוא הסרת ההעלם וההסתר כו', ומה גם שכללות ענין הבאר הוא באופן שנביעת המים היא מלמטה
3 למעלה.

4 וזהו ענין "מעשה אבות סימן לבנים" - שעבודתו של יצחק בחפירת הבארות מהוה נתינת כח לכאו"א
5 מישראל, שלא יטען שאין ביכלתו להגיע לאור הנשמה, בה בשעה שהיא בהעלם והסתר מצד התלבושה
6 בגוף ונה"ב שמכסים ומעלימים על אור הנשמה, כי יצחק פתח וסלל כבר את העבודה של הסרת ההעלם
7 וההסתר ע"י חפירת הבארות, ועי"ז נתן גם לו את הכח להסיר את ההעלמות וההסתרים על אלקות,
8 וכדברי המשנה במסכת עדיות⁴¹: "האב זוכה לבן כו'" (בחמשה דברים), וכמו"כ מורישים ה"אבות" את
9 כל עניניהם לבניהם אחריהם, וע"ד מ"ש רבינו הזקן בתניא⁴² בנוגע למשה רבינו, ש"אפס קצהו ושמן
10 מנהו" שייך גם לכאו"א מישראל, וכן הוא גם בנוגע לעניני האבות (אע"פ שרבינו הזקן מדבר אודות
11 משה רבינו שהוא מ"שבעה רועים"⁴³, והרי אין זה ענינם של האבות).

12 ונוסף על הנתינת כח - הרי זה מהוה גם הוראה:

13 כשם שיצחק שלח את עבדיו לחפור בארות - כך צריך כאו"א מישראל לשלוח את "עבדיו", כחות
14 נפשו, הכח של מסירות נפש וקבלת עול, ולהסיר על ידם את כל ההעלמות וההסתרים של הגוף ונה"ב.
15 וכשם שאצל יצחק הי' תחילה מעמד ומצב של מריבה, "ויריבו גו"⁴⁴, אבל סוכ"ס נעשה מעמד ומצב
16 ש"לא רבו עלי"⁴⁵, ולא עוד אלא שסייעו לו, וכתרו עמו ברית, באמרם "אתה עתה ברוך ה"⁴⁶ - כך גם
17 אצל כאו"א מישראל, שאע"פ שבתחילה יש לו מנגדים, הנה סוכ"ס מתהפכים גם הם ומסייעים לו.

18 ו. והנה, ידוע שכל ענין שישנו בעבודת האדם, ישנו גם בתורה, שהרי "אסתכל באורייתא וברא
19 עלמא"⁴⁷, וקאי לא רק על עניני העולם (כפי שמפרשים בפשטות), הן בעוה"ז והן לעת"ל, אלא גם על
20 כל הענינים שבעבודת האדם, שכולם נלקחים מהתורה, ועד"ז בענינו, שכללות הענין דעבודת אברהם
21 יצחק ויעקב, ישנו גם בתורה.

22 והענין בזה:

23 נתבאר לעיל (ס"ה) שענינו של אברהם הו"ע ההמשכה מלמעלה למטה, ולאח"ז באה עבודת יצחק,
24 שזוהי העבודה מלמטה למעלה, לבקוע את כל ההעלמות וההסתרים, עד שנעשה מעמד ומצב שאין
25 מנגדים כו'.

26 ודוגמתו בתורה - שענינו של אברהם, מלמעלה למטה, הוא כמו שמלמדין את כל התורה כולה לתינוק
27 שנמצא במעי אמו⁴⁸, שלימוד זה אינו בכח עצמו, אלא מה שנותנים לו מלמעלה, וע"ד שמצינו באברהם
28 אבינו שבהיותו בן ג' שנים⁴⁹ לימדוהו כליותיו⁵⁰, והרי מובן שבהיותו בן ג' שנים לא הי' שייך ליגיעה
29 בהבנת והשגת התורה, כך, שזהו לימוד שבא מלמעלה; ולאח"ז ישנו ענין התורה כפי שהיא מלמטה
30 למעלה, שזהו הלימוד באופן של יגיעה, וכמארו"ל³² "יגעתי ומצאתי", משא"כ ללא יגיעה אי אפשר
31 להשיג את התורה.

32 ז. ובפרטיות יותר - יש בלימוד התורה גופא ב' אופנים: (א) לימוד באופן של אור ישר, (ב) לימוד
33 באופן של אור חוזר - שבא ע"י הסרת העלמות והסתרים של קושיות כו', שע"ז מתגלה אור נעלה יותר
34 (וכמו בכללות ענין בריאת העולם וירידת הנשמה למטה - שדוקא ע"י הירידה באים לעילוי גדול יותר).

(46) שם, כט.

(47) זח"ב קסא, ריש ע"ב.

(48) נדה ל, ב.

(49) נדרים לב, סע"א.

(50) ב"ר פס"א, א.

(41) פ"ב מ"ט.

(42) פמ"ד.

(43) סוכה נב, ב. וראה תניא רפמ"ב.

(44) פרשתנו כו, כ"א.

(45) שם, כב.

- 1 וזהו גם החילוק בין תלמוד בבלי לתלמוד ירושלמי⁵¹ - שתלמוד ירושלמי הוא בבחי' אור ישר,
2 משא"כ תלמוד בבלי, עליו נאמר⁵² "במחשכים הושיבני", בגלל ריבוי הקושיות והשקו"ט כו', אלא
3 שדוקא עי"ז באים לגילוי אור נעלה יותר מאשר ע"י תלמוד ירושלמי.
- 4 ובכללות יותר - הרי זה החילוק בין נגלה דתורה לפנימיות התורה:
5 בנגלה דתורה - שנקראת בשם "אילנא דטוב ורע"⁵³ - יש קושיות וסתירות כו'. ואף שע"ז נמשך
6 גילוי אור נעלה יותר (כנ"ל) - הרי גילוי אור זה אינו מאיר עדיין (וכמודגש בכך שבנגלה דתורה לא
7 מורגש האלקות שבזה), ויאיר רק לעתיד לבוא, בגמר הביירוים כו';
- 8 משא"כ פנימיות התורה - "לית תמן לא קושיא כו' ולא מחלוקת כו"⁵³, והיינו, שבפנימיות התורה
9 מאיר אור נעלה ביותר שלא שייך בו ענין של העלם כו', שזוהי מעלת אור חוזר כפי שכבר מאיר בגילוי
10 לאחרי בקיעת ההעלם והסתר.
- 11 ועפ"ז יש לבאר מעלה נוספת בפנימיות התורה - שגם כאשר האדם הלומד אינו כדבעי, הנה "המאור
12 שבה מחזירו למוטב"⁵⁴, ולא כמו בנגלה דתורה, שכאשר האדם הלומד אינו כדבעי, הנה עז"נ⁵⁵ "ולרשע
13 אמר אלקים מה לך לספר חוקי גו'", והיינו לפי שענינה של פנימיות התורה הוא כמו האור חוזר שמאיר
14 בגילוי לאחרי ביטול כל ההעלמות וההסתרים, שלכן, המאור שבה מחזירו למוטב, שיתהפך לקדושה.
- 15 ולהעיר, שמחד גיסא הנה לימוד פנימיות התורה דורש הכנה יותר מאשר לימוד נגלה דתורה, לא מיבעי
16 בדורות הראשונים, שאז היתה דרושה הכנה גדולה ביותר ללימוד פנימיות התורה, אלא אפילו בדורות
17 האחרונים יש צורך בהכנות מסויימות כו'; אבל ביחד עם זה, מפורש ברעיא מהימנא (ממשה רבינו)
18 ש"לית תמן לא קושיא כו' ולא מחלוקת כו'", כך, שאין מקום להעלמות והסתרים כו', ולכן פועל "המאור
19 שבה" ש"מחזירו למוטב" (ולא כמו נגלה דתורה, שמצד ההתלבשות באילנא דטו"ר, ישנם העלמות
20 והסתרים כו', ולכן נאמר "ולרשע גו' מה לך לספר חוקי גו'").
- 21 וב' אופנים הנ"ל בלימוד התורה הם בדוגמת ב' האופנים בחפירת הבארות שמצינו אצל יצחק:
22 הבארות שרבו עליהם, שזהו מעמד ומצב של העלם והסתר - בדוגמת נגלה דתורה; והבאר ש"לא רבו
23 עלי", שזהו מעמד ומצב ללא העלם והסתר, ואדרבה כו', "אתה עתה ברוך ה'" (כנ"ל ס"ה) - בדוגמת
24 פנימיות התורה.
- 25 וכל זה נמשך אח"כ אצל יעקב, שאצלו הי' הענין ד"מטתו שלימה", באופן של ריבוי בנים, והיינו,
26 שאע"פ שגבי יצחק נאמר⁵⁶ "וארבה את זרעו ואתן לו את יצחק", הרי עיקר הענין של ריבוי בנים בגלוי
27 נפעל ע"י יעקב.
- 28 ח. עפ"ז יש לבאר גם השייכות של יצחק עם המעמד ומצב דלעתיד לבוא - ובהקדים:
29 איתא בגמרא⁵⁷ שלעתיד לבוא יאמרו ליצחק דוקא "כי אתה אבינו"⁵⁸. וטעם הדבר שיאמרו זאת ליצחק
30 דוקא, ולא לשאר האבות - כי עבודתו של יצחק היתה באופן המתאים להגילוי דלעתיד לבוא, ולכן,
31 כאשר ענין זה יהי' בגילוי אצל כל בני", אזי יאמרו "ליצחק" דוקא "כי אתה אבינו"⁵⁹.
- 32 וענין זה מתאים גם עם המובא בפירושו רש"י⁶⁰ "אע"פ שלא מצינו במקרא שייחד הקב"ה שמו על
33 הצדיקים בחייהם לכתוב אלקי פלוני . . כאן ייחד שמו על יצחק, לפי שכהו עיניו וכלוא בבית, והרי הוא
34 כמת, ויצה"ר פסק ממנו" - כך, שעוד בחייו היתה עבודתו כמו ב"עולם הבא" (לעתיד לבוא).

חגיגה פ"א ה"ז ובפי' קה"ע שם.

55 (55) תהלים נ, טז. וראה הל' ת"ת לאדה"ז פ"ד ה"ג. וש"נ.

56 (56) יהושע כד, ג.

57 (57) שבת פט, ב.

58 (58) ישעי' סג, טז.

59 (59) ראה גם תו"א פרשתנו יז, ג. כ, ד. ובכ"מ.

60 (60) ויצא כח, יג.

51 ראה מאמרי אדה"ז תקס"ג ח"א ע' נו ואילך. ובארוכה -
שערי אורה שער החנוכה ד"ה בכ"ה בכסלו פנ"ד ואילך. המשך
תרס"ו ע' צ ואילך. סה"מ תש"ח ס"ע 121 ואילך. ועוד.

52 איכה ג, ו. וראה סנהדרין כד, א.

53 זח"ג קכד, ב (ברע"מ). הובא ונת' בתניא אנה"ק סכ"ו.

ובכ"מ.

54 ראה פתיחתא דאיכ"ר ב ובפי' יפה ענף שם. ירושלמי

1 ועפ"ז יובן גם הטעם שיצחק רצה לברך את עשו דוקא:

2 מבואר בתורה אור⁶¹ בענין 'כי ציד בפיו'⁶², שאצל עשו היו ניצוצות קדושה נעלים כו', ולכן רצה

3 לבררם כו', שזהו כללות ענין עבודת הביוררים, שקשור עם ענין המעשה (בניגוד ליעקב שענינו תלמוד

4 - "יושב אהלים"⁶³).

5 והנה, ידוע שלעתיד לבוא יהי' "מעשה גדול"⁶⁴, ולא כמו עכשיו ש"תלמוד גדול". ואף שגם עכשיו

6 יש מעלה בזבולון (תומכי תורה) על ישכר (לומדי תורה) - הרי המעלה דזבולון עתה היא בגלל ש"תורתו

7 של ישכר ע"י זבולון היתה"⁶⁵; משא"כ לעתיד לבוא, שאז תהי' מעלת המעשה (זבולון) מצד עצמו.

8 וכיון שעבודת יצחק היתה באופן המתאים למעמד ומצב דלעתיד לבוא - לכן רצה לברך את עשו,

9 מצד העילוי שבעבודת הביוררים הקשורה עם ענין המעשה, שמעלתו מודגשת לעתיד לבוא - "מעשה

10 גדול".

11 [וע"ד שמצינו בנוגע ליעקב, שמצדו הי' מוכן כבר ללכת "שעירה", "לשפוט את הר עשו"⁶⁶, בגאולה

12 העתידה, אלא שהחסרון הי' מצד עשו כו'⁶⁷].

13 וענין זה קשור עם האמור לעיל ע"ד השייכות של יצחק לפנימיות התורה (כמודגש בחפירת הבאר

14 שלא רבו עלי', שזהו בדוגמת הגילוי דפנימיות התורה) - כי, ענינה של פנימיות התורה קשור עם

15 הגילויים דלעתיד לבוא, שאז יהי' עיקר גילוי פנימיות התורה, וכמבואר בפירוש רש"י על הפסוק⁶⁸

16 "ישקני מנשיקות פיהו", ש"מובטחים מאתו להופיע עוד עליהם לבאר להם סוד טעמי' ומסתר צפונותי",

17 ולכן דוקא ע"י פנימיות התורה פועלים את הגאולה, כדאיתא בזהר⁶⁹ "בהאי חיבורא דילך . . יפקון בי'

18 מן גלותא".

19 וכידוע גם מאמר ר' הלל מפאריטש בשם רבינו הזקן⁶⁹, שלפני הנשמות הגבוהות כמו רשב"י, לא

20 הי' ענין החורבן כלל, וההסברה בזה - לפי שענינו של רשב"י (בגלוי ובגשמיות) הוא פנימיות התורה,

21 והרי "לית תמן לא קושיא כו' ולא מחלוקת כו'", כאמור, שלא שייך ענין של העלם והסתר כו' (ואדרבה

22 - ענין זה גופא מסייע בעבודתו, בדוגמת ענין התשובה שעל-ידה "זדונות נעשו לו כזכות"), ולכן לא

23 שייך שם ענין של חורבן כלל.

24 ט. וענין זה קשור במיוחד עם חודש כסלו - שמתברך ביום הש"ק זה:

25 ענינה של פנימיות התורה נעשה בגלוי יותר בזמנו של האריז"ל, ועוד יותר - בשנת ת"ק⁷⁰, בסמיכות

26 לזמן התגלות הבעש"ט, ועד להגילוי ע"י רבינו הזקן, ובפרט לאחרי שהי' אצלו הענין ד"זית אינו מוציא

27 שמנו אלא ע"י כתיה"⁷¹, ע"י המאסר בפטרבורג⁷², כידוע⁷³ שלאחרי י"ט כסלו התחיל עיקר הענין של

28 הפצת המעינות דפנימיות התורה באופן של הפצה לכל אחד.

29 וע"פ האמור לעיל (ס"ז) שענינה של פנימיות התורה הוא אור חוזר, יש לבאר מ"ש רבינו הזקן⁷⁴

30 אודות גאולתו בי"ט כסלו, שהי' זה "יום ג' שהוכפל בו כי טוב" (ועד"ז בשנה זו, שיי"ט כסלו חל ביום

31 הששי, שגם בו נאמר ב"פ טוב⁷⁵):

32 לכאורה אינו מובן: הרי גם ה"טוב" הראשון, להיותו "טוב" שנאמר בתורה, הוא טוב אמיתי ושלם,

33 וא"כ, מה מוסיף ה"כי טוב" השני על "כי טוב" הראשון?

69 פלח הרמון שמות ע' ז.

70 ראה פי' האוה"ח ר"פ צו. פינחס כו, יט.

71 מנחות נג, סע"ב.

72 ראה סה"ש תורת שלום ע' 26.

73 סה"ש שם ס"ע 112 ואילך.

74 אג"ק שלו ח"א ע' צח ואילך. וש"נ (נעתק ב"היום יום" יט כסלו).

75 בראשית א, כה. שם, לא.

61 שם כ, ב ואילך.

62 פרשתנו כה, כח.

63 שם, כז ובפרש"י.

64 ראה תו"מ סה"מ כסלו ע' קצה. וש"נ.

65 פרש"י ברכה לג, יח.

66 עובדי"ב בסופו. וראה פרש"י וישלח לג, יד.

67 ראה תו"א ותו"ח ר"פ וישלח. ובכ"מ.

68 שה"ש א, ב.

- 1 אך הענין הוא - שטוב הראשון הוא באופן של אור ישר, ואח"כ ניתוסף טוב השני שהוא באופן של
2 אור חוזר, שזהו עולם של "כי טוב" בפני עצמו.
- 3 וזוהי ההדגשה ש"ט כסלו חל ביום ג' שהוכפל בו כי טוב - כיון שהגילוי של פנימיות התורה (ענינו
4 של י"ט כסלו) קשור עם אור חוזר דוקא.
- 5 וענין זה קשור גם עם מ"ש בפרשת השבוע⁷⁶ "ויתן לך האלקים גו", ומפרש רש"י, "יתן ויחזור
6 ויתן":
- 7 לכאורה אינו מובן⁷⁷: מהו הצורך ש"יחזור ויתן" - הרי גם הנתינה הראשונה היא באופן ש"כל הנותן
8 בעין יפה הוא נותן"⁷⁸, ובפרט כאשר מדובר אודות הנתינה מלמעלה, שאינה כמו הנתינה למטה, שמצד
9 כמה מניעות והגבלות אינו יכול ליתן לכתחילה כל מה שרוצה ליתן, משא"כ למעלה שאין מניעות
10 ועיכובים כלל, שהרי "מי יאמר לך מה תעשה"⁷⁹, כך, שבנתינה הראשונה ניתן כבר הכל, ומהו הצורך
11 ש"יחזור ויתן"?
- 12 אך הענין הוא⁷⁷ - שהנתינה הראשונה היא באופן של אור ישר, שכל זה הוא מצד סדר השתלשלות,
13 ולאח"ז ישנו גם הענין ד"יחזור ויתן", שבא ע"י עבודת התשובה, שחוזר מדרכו הרעה, עד ש"זדונות
14 נעשו לו כזכיות", שע"ז ממשיכים אור חוזר מבחי' שלמעלה מסדר השתלשלות, למעלה מאור ישר, כך,
15 שזוהי נתינה חדשה ("ויחזור ויתן").
- 16 וכאמור, זהו גם ענינה של פנימיות התורה. ולכן, כאשר פנימיות התורה תהי' באופן של הפצה, אזי
17 קא אתי מר דא מלכא משיחא⁸⁰.

* * *

- 18 י. מאמר (כעין שיחה) ד"ה ויזרע יצחק גו' - הוגה ע"י כ"ק אדמו"ר שליט"א.

* * *

- 19 יא. בהמשך להמדובר במאמר על הפסוק⁸¹ "ויזרע יצחק", יש להוסיף, שעפ"ז יובן גם פירוש רש"י
20 על פסוק זה, שבו מרומזים בהעלם גם ענינים השייכים לפנימיות התורה; אבל לכל לראש יש לבאר
21 פירוש רש"י זה ע"ד הפשט. ואף שכבר דובר על זה פעם⁸², הנה כנראה נשארו עדיין ענינים שלא תורצו
22 כו'.
- 23 הביאור בפירוש רש"י על הפסוק⁸¹ "מאה שערים", "שאמדה כמה ראוי לעשות ועשתה על אחת
24 שאמדה מאה, ורבותינו אמרו אומד זה למעשרות הי'",
- 25 - ש"מאה שערים" לגבי מה שאמדה "כמה ראוי לעשות", לפי המעמד ומצב "בארץ ההיא" ו"בשנה
26 ההיא"⁸¹, "ארץ קשה" ו"שנה קשה"⁸³, אינו ריבוי השפע כ"כ, ולכן מוסיף רש"י ש"אומד זה למעשרות
27 הי'", שמזה מובן שהאומד הי' לאחורי צמיחת התבואה, שאז ניתוסף מאה פעמים ככה, באופן שלמעלה
28 מגדרי הטבע, בזכות מצות מעשר. ופירוש זה הוא מאמר "רבותינו", ששייך לדרך הדרש (משא"כ לפי
29 פשוטו הי' הברכה באופן של אחיזה בטבע), ועד שבכח "רבותינו" - שהתורה נעשית "תורתו"⁸⁴, ו"מאן
30 מלכי רבנן"⁸⁵ - לשנות (לא רק את המדידה שמצד גדרי העולם⁸⁶, אלא) גם את המדידה שמצד התורה
31 (אומד למעשרות).

(76) כו, כח.

(77) ראה גם שיחת ש"פ תולדות, מבה"ח כסלו תשכ"ד בתחלתה (תו"מ חל"ח ע' 229 ואילך). וש"נ.

(78) ראה ב"ב נג, רע"א. וש"נ.

(79) ע"פ איוב ט, יב. קהלת ח, ד.

(80) ראה אנה"ק דהבעש"ט (כש"ט בתחלתו. ובכ"מ).

(81) פרשתנו כו, יב.

(82) ראה גם תו"מ חמ"ב ע' 28. וש"נ.

(83) פרש"י עה"פ.

(84) קידושין לב, ב. ע"ז יט, א.

(85) ראה גיטין סב, סע"א. זח"ג רנג, ב. ולהעיר מקידוש החודש - שבו תלויים כל המועדות והמצוות שבהם - אשר תלוי הוא בכ"ד, גם כשהם מוידוין (ר"ה כה, א).

(86) וכמבואר בדברי הגמרא (כתובות ה, סע"א) "גדולים

1 וה"ינה של תורה", שב' הפירושים הנ"ל הם בהתאם לב' האופנים דחמשים שערים ("מאה שערים"):
 2 המשכה מלמעלה למטה, והעלאה מלמטה למעלה (כמשנ"ת במאמר⁸⁷), כי, ההמשכה מלמעלה למטה
 3 היא באופן שיש תפיסת מקום להמטה, משא"כ ההעלאה מלמטה למעלה היא באופן של יציאה מהעולם,
 4 שידוד הטבע, נס שלמעלה מגדרי הטבע -

5 הוגה ע"י כ"ק אדמו"ר שליט"א, ונדפס בלקו"ש ח"ה ע' 121 ואילך.

* * *

6 יב. בכדי שלא לשנות המנהג - יש לכאר גם פירוש רש"י בהתחלת הסדרה (ואף שכבר נתבאר פירוש
 7 רש"י זה בשנים שלפנ"ז⁸⁸ - נשארה קושיא שלא נתבארה עדיין), ובסיום הסדרה.
 8 הביאור בפירוש רש"י על הפסוק "ואלה תולדות יצחק", "יעקב ועשו האמורים בפרשה",

9 - שמ"ש "ואלה תולדות יצחק", ומ"ש לפנ"ז⁸⁹ "ואלה תולדות ישמעאל", הרי זה בהמשך להמסופר
 10 לפנ"ז אודות ב' הסוגים בתולדות אברהם: (א) בני קטורה ששלחם אברהם, (ב) יצחק וישמעאל שנשארו
 11 עם אברהם. ובהתאם לכך, הנה "תולדות ישמעאל" שהיו רשעים הם בדוגמת בני קטורה, ותולדות יצחק
 12 - יעקב ועשו - הם בדוגמת יצחק וישמעאל. ולכן מקדים רש"י יעקב לעשו, כשם שהכתוב הקדים יצחק
 13 לישמעאל בסיום סיפור תולדות אברהם. והטעם שאפשר להקדים את יעקב לעשו, אף שבדרך כלל מנין
 14 התולדות הוא כסדרם - כי מצד "תולדות יצחק", קדם יעקב ש"נוצר מטיפה ראשונה"⁹⁰;

15 וה"ינה של תורה", החילוק בין פירוש רש"י "יעקב ועשו האמורים בפרשה", לפי הרמב"ן, "עשו
 16 ויעקב האמורים למטה", ש"למטה", בעולם, קודם עשו ליעקב, אבל "בפרשה", מצד התורה ופנימיות
 17 הכוונה, קודם יעקב לעשו - הוגה ע"י כ"ק אדמו"ר שליט"א, ונדפס בלקו"ש ח"ה ע' 112 ואילך.

18 והביאור בפירוש רש"י בסוף הפרשה, "על נשיו", "הוסיף רשעה [רשעה] (בחיריק, כמו "והרשעה
 19 כולה בעשן תכלה") ולא רשעה (כמו "מלכות יון הרשעה") על רשעתו שלא גרש את הראשונות",
 20 - דלכאורה אינו מובן: כיון שעשו ראה שיצחק שלח את יעקב פדנה אדם לקחת לו משם אשה, הי'
 21 גם הוא צריך לקחת אשה משם?⁹¹

22 ויובן ע"פ דברי רש"י, שלדעת עשו, "ברך יצחק וגו' ושלח אותו פדנה ארם"⁹², בשביל קבלת הברכות
 23 (ולא בגלל שהשידוך הראוי הוא רק שם), ובמילא הי' סבור שאין זה שייך אליו; ובגלל ש"רעות בנות
 24 כנען בעיני יצחק אביו"⁹³, "הלך גם הוא אל ישמעאל"⁹⁴, ולקח את "מחלת בת ישמעאל בת אברהם"⁹⁵,
 25 להראות⁹⁶ שמתנהג יותר טוב מיעקב ונושא את נכדתו של אברהם⁹⁷,

26 אלא שבזה שלקחה "על נשיו", "שלא גרש את הראשונות", למרות שידע ש"רעות בנות כנען בעיני
 27 יצחק אביו" (אף שלא נצטווה ע"י אביו לגרשן⁹⁸), "הוסיף רשעה על רשעתו", כיון שזהו מעשה
 28 צביעות -

92 פרשתנו כה, ו.

93 שם, ח.

94 פרש"י שם, ז.

95 שם, ט.

96 וכפי שפירש רש"י: (א) שעשו הי' שואל את יצחק "אבא
 היאך מעשרין את המלח ואת התבן", להראות "שהוא מדקדק
 במצוות" (פרשתנו כה, כז), (ב) "עשו הי' נמשל לחזיר .. כשהוא
 שוכב פושט את טלפיו לומר ראו שאני טהור .. אמר אבא בן מ'
 שנה נשא אשה אף אני כן" (פרשתנו כו, לד). וראה הערה הבאה.
 97 ועוד: כשם שיצחק אביו לא יצא מארץ ישראל לשאת
 אשה, כך גם הוא אינו יוצא פדנה ארם.

98 וטעם הדבר - כי: (א) אין איסור בלקיחת אשה מבנות

כנען - כפי שמצינו שאברהם אמר לאליעזר "ואם לא תאבה

מעשה צדיקים ממעשה שמים וארץ" - לפי ש"מעשה שמים
 וארץ" הו"ע בריאת יש מאין, ואילו "מעשה צדיקים" הו"ע
 העבודה לעשות מ"יש" - "אין", מדבר הרשות - דבר מצוה, שע"ז
 מגיעים לבחי' שלמעלה מסדר השתלשלות (ראה או"ת להה"מ
 סת"ק. ובארוכה - ד"ה גדולים מעשה צדיקים תרפ"ה (סה"מ
 תרפ"ה ע' קמא ואילך)).

87 פ"ה (לעיל ע' 252 ואילך).

88 שיחת ש"פ תולדות תשכ"ה בתחלתה (תו"מ חמ"א ע'
 283 ואילך). וש"נ.

89 חיי שרה כה, יב.

90 פרש"י פרשתנו כה, כו.

91 אם מבנות לבן - שהרי היו לו ד' בנות (פרש"י ויצא לא,

נ) או משאר בנות פדן ארם.

- 1 הוגה ע"י כ"ק אדמו"ר שליט"א, ונדפס בלקו"ש ח"ה ע' 170-165 הערות 27-14, חט"ו ע' 221 ואילך,
 2 וחל"ה⁹⁹ ע' 114 ואילך.
 3 יג. ויש להוסיף בזה בפנימיות הענינים, וגם בשייכות להפרשה שעומדים לקרוא עתה - פרשת ויצא:
 4 עשו - לא הלך פדנה ארם, בחשבו שההליכה לשם קשורה עם הברכות, ולכן אין זה שייך אליו
 5 (כנ"ל), ולדעתו היתה כוונת יעקב בהליכתו פדנה אדם בשביל קבלת הברכות;
 6 ואילו יעקב - שקיבל את הברכות, כולל גם הברכה על ירושת הארץ - הלך פדנה אדם לא בשביל
 7 הברכות; הוא רק ביקש מהקב"ה "לחם לאכול ובגד ללבוש"¹⁰⁰, וזה גופא - בשביל עבודת ה', כפי
 8 שמסיים "ושבתי בשלום גו' והי' ה' לי לאלקים"¹⁰¹.
 9 וכיון שכן, יש מקום לחשוב שההליכתו פדנה אדם לא היתה בשמחה - הנה על זה נאמר¹⁰² "וישא
 10 יעקב רגליו", ופירש רש"י, "נשא לבו את רגליו כו'" [כמו בהריקוד דשמח"ת, שהרגל נושא את הראש],
 11 והיינו, שההליכתו היתה לא רק מצד קבלת עול, אלא גם בשמחה.

אל האב" (שו"ע יו"ד סו"ס רמ).
 99 בשילוב שיחות ש"פ וישלח תשכ"ז וש"פ ויצא תשמ"מ.

100 ויצא כח, כ.
 101 שם, כא.
 102 שם כט, א.

האשה ללכת אחריו ונקית משבועתי גו", "וקח לו אשה מבנות ענר אשכול וממרא" (חיי שרה כד, ח ובפרש"י), אף שהיו מבנות כנען; ומצינו דעה שכלותיו של יעקב "כנעניות היו" (פרש"י וישב לו, לה). (ב) בענין זה לא חל החיוב של כיבוד אב, שהרי "אם האב מוחה בכך לישא איזו אשה שיחפץ בה הכן* א"צ לשמוע

(* ושאני הציווי ליעקב - שמלכתחילה לא יחפוץ ליקח אשה מבנות כנען.)

המשך ביאור למס' שקלים ליום חמישי עמ' ב

- 1 אַתְּ דַּמְתְּקֵרְיָא - ישנו מקום בשם 'נְגוּת צְרִיפִין' או 'צְרִיפִין נְגוּת'
 2 ושם יש שעורים, ואכן אִזְלִינָן לְתַמְן - הלכו לשם וְאַשְׁפֵּתְהוּ - מצאו
 3 שעורים לעומר.
 4 מעשה נוסף: אָמַר רַבִּי יוֹסֵף בֶּן רַבִּי בּוּן מַעֲשֵׂה נוֹסֵף הַמְלַמֵּד עַל
 5 חַכְמָתוֹ שֶׁל פַּתְחִיהַ, פֶּעַם אֶחָת נִשְׁתַּף כָּל הָעוֹלָם בּוֹלוֹ בְּמַכַּת
 6 הַשְּׂדֵפוֹן, שֶׁנִּתְחַמָּם הָעוֹלָם כָּל כֵּךְ שִׁבְשׂוּ הַתְּבוֹאוֹת, וְלֹא הָיוּ
 7 יוֹדְעִין מַהִיכֵן לְהִבְיֵא שְׁעוּרִים בִּשְׁבִיל מִנְחַת הָעוֹמֵר. וְהָיוּ תַמְן חֲד
 8 אֵילִם שֵׂרִימוֹ לָהֶם בְּכֵךְ דִּתְהוּ תְּהִיב דִּידֵיהָ עַל עֵינַיָה - שֶׁנִּתֵּן אֵת יָדוֹ
 9 הָאֶחָת עַל עֵינָיו וְיִידֵיהָ עַל סוּכְרָא - וְאֵת יָדוֹ הַשֵּׁנִיָה עַל חוּר
 10 בְּמִזּוּת הַדֵּלֶת שֶׁבּוֹ תוֹחַבִּים אֵת הַבְּרִיחַ לְנַעוּל, וְלֹא הִבִּינוּ הַרְוּאִים
 11 אֵת רְמִיזוּתוֹ. אִיתּוּנֵיהָ לְגַבִּי פְתַחְתִּיהָ, אָמַר לוֹן, אֵית אַתְּ
 12 דַּמְתְּקֵרְיָא - ישנו מקום הנקרא 'עֵין סוּכְרָ' או 'סוּכְרָ עֵין' וְאִזְלִין
 13 תַמְן וְאַשְׁפֵּתְהוּ.
 14 מבאר הגמרא לשם מה היו צריכים שהממונה על הקניין יהיה
 15 'פותח דברים ודורשן ויודע בשבעים לשון', על פי מעשה שהיה.
 16 מספרת הגמרא: 'שֶׁלֶשׁ נָשִׁים הִבְיֹאוּ קָנִינָן - זוג של שתי תורים או
 17 שני בני יונה לכהנים כדי להקריבם, ופעמים שהם מביאים זאת
 18 משום נדר ונדבה ופעמים שהם מביאים זאת משום חובתן כגון
 19 שהיו זבות, ויש חילוקי דינים בהקריבתם, שבנדבה שניהם לעולה
 20 ובחובה אחת לעולה ואחת לחטאת. אשה אחת אוֹמְרַת לְעֵינַיָה'
 21 אני מביאה קן זה, וְאַחַת אוֹמְרַת לְיָמִיתָּ' אני מביאה קן זה, וְאַחַת
 22 אוֹמְרַת לְיָוִיתָּ' אני מביאה קן זה.
 23 זוּ שְׁאִוְמְרַת לְעֵינַיָה' סְבַרִין מִיָּמֵר - היו הכהנים סבורים שהוא
 24 מלשון 'מעיין', לומר שהביאה את הקן משום שהיתה שׁוֹפְעַת דָם
 25 כְּמַעֲיָן - שהיתה זבה, ועכשיו לאחר ימי הספירה מביאה את הקן
- לחובתה, אחת לעולה ואחת לחטאת. אָמַר לוֹן פַּתְחִיהַ, שאין זה
 26 כוונתה, אלא שניהם לעולה שכן היא מביאה זאת לנדבה על כך
 27 שְׁכַעֲיָנָא סְבַנְתַּ - שהיתה מסוכנת בעיניה ונתרפאת. וכן זוּ שְׁאִוְמְרַת
 28 לְיָוִיתָּ' סְבַרִין הַכֹּהֲנִים לְמִיָּמֵר שהיתה שׁוֹפְעַת דָם כָּיּוֹם וּזְבַה הִיא,
 29 אָמַר לוֹן פַּתְחִיהַ, שאף היא לנדבה הביאה כיון שְׁכַעֲיָנָא סְבַנְתַּ -
 30 שהיתה מסוכנת בים וניצלה. זוּ שְׁאִוְמְרַת לְיָוִיתָּ' סְבַרִין מִיָּמֵר זָכָה
 31 מְשִׂחַ הִיתָה, אָמַר לוֹן פַּתְחִיהַ שלא כן הדבר אלא לנדבה הביאה
 32 עַל הַנֶּסֶךְ כִּי וְאַבְיָא לְיָוִיל אֵת קְנָה וְנִיצַל.
 33 שנינו במשנה: 'כָּן אַתְּחִיָה וכו' על חולי מעיים. מבאר הגמרא
 34 לשם מה הוצרכו רופא מיוחד לכהנים על חולי המעיים. אומרת
 35 הגמרא: עַל יָדֵי - לפי שְׁהָיוּ הַכֹּהֲנִים מְהֻלְכִין יְחָפִים עַל הַרְצָפָה
 36 והציגה קשה, והם מתקריים כי אין להם מלבוש אלא כתנות
 37 ואבנט, וגם היו אוֹכְלִין הרבה כְּשֶׁר של קדשים, וְשׁוֹתִין מִים ולא יין
 38 כמו שנאמר (ויקרא י ט) 'יֵינן וְשֹׁכֵר אַל תִּשְׂתְּ', ומתוך כל זה מחלישין
 39 את כח מערכת העיכול, והיו כְּאִין לִידֵי חוֹלֵי הַמַּעֲיָם וחלק מהם
 40 משתלשלין וחלק מתעצרין. וְהָיוּ יָדַע - והיה הממונה יודע האי
 41 דִּין חֶמֶר טָב לְמַעֲיָא - ממה היין הטוב לפתוח את המעיים למי
 42 שנעצר, והוא דִּין חֶמֶר סָמָם לְמַעֲיָא - ומדה היין הטוב לסתום את
 43 המעיים למי שמשלשל, והיו שותים זאת שלא בשעת משמרתם
 44 מממון הלשכה.
 45 שנינו במשנה: 'נְחוּניָא חוֹפֵר שִׁיחִין'. הגמרא מספרת על חכמתו של
 46 נחוניא. אומרת הגמרא: שְׁהָיָה חוֹפֵר בּוֹרוֹת שִׁיחִין וְמַעְרֹת לְצוֹרֵךְ
 47 עוֹלֵי רַגְלִים וְמִי הַגִּשְׁמִים הָיוּ מְתַאֲסָפִים שָׂם. וְהָיוּ יָדַע - וגם היה
 48 נחוניא יודע

לקוטי שיחות פרשת תולדות כרך י

אחד מתאים הלשון "פרו". אבל בנדון דידן 31
 ש"ופרינו" בא בהמשך ל"כי עתה הרחיב ה' לנו 32
 (וכתוצאה מזה⁸) ופרינו בארץ", אין מסתבר כלל 33
 כי הכוונה היא ש"אחד מוליד אחד ולא יותר", 34
 היינו שלא יהיה עקר – כי אין זה "הרחיב" כלל! 35
 ובמילא מובן ש"ופרינו" כאן הוא בדוגמת מה 36
 שכתוב⁹ "לא אגרשנו מפניך בשנה אחת פן תהיה 37
 הארץ שממה גו' מעט מעט אגרשנו מפניך עד אשר 38
 תפרה גו'", שפירוש "תפרה" הוא, שיהיו בארץ 39
 הרבה בני אדם. ועל דרך זה כאן¹⁰ פירוש "ופרינו" 40
 - "שאחד מוליד הרבה". 41
 אבל על פי זה קשה ביותר: הרי לא היו ליצחק 42
 ולרבקה רק שני בנים, יעקב ועשו, ואיך נופל על זה 43
 לשון "ופרינו" (הבא בהמשך ל"הרחיב")¹¹? 44
 ולכן פירש רש"י שאין כוונת "ופרינו" לולדות 45
 (כמו "פרו ורבו גו'"), כי אם "וניפוש", וכבר כתב 46
 רש"י פירוש תיבה זו על הפסוק¹² "שם האחד פישון 47
 גו'", פירש רש"י: "ועל ששמימיו מתברכין ועולין 48
 ומשקין את הארץ נקרא פישון, כמו¹³ ופשו 49
 פרשיו", היינו שדבר זה עצמו מתרבה ומתגדל. ועל 50
 דרך זה כאן הכוונה שיצחק בעצמו יהיה בריבוי 51

א. על הפסוק¹ "ויעתק משם ויחפור באר אחרת 1
 ולא רבו עליה ויקרא שמה רחובות ויאמר כי עתה 2
 הרחיב ה' לנו ופרינו בארץ", מעתיק רש"י: 3
 "ופרינו בארץ" ומפרש: "כתרגומו² וניפוש 4
 בארעא". 5
 וכתבו המפרשים³ בכוונת רש"י: דלכאורה 6
 "ופרינו" הוא לשון עבר, וכיון שאמר "כי עתה 7
 הרחיב ה' לנו", איך יאמר "ופרינו - כבר - 8
 בארץ"? לכן כתב רש"י שפירוש "ופרינו" כאן הוא 9
 "וניפוש", בעתיד. 10
 אבל בפשטות אי אפשר לומר כן - דהרי מצינו 11
 בתורה פעמים הכי רבות⁴ תיבות בלשון עבר והוא"ו 12
 שבראשן מהפכתן לעתיד, ואם כן פשוט גם בנדון 13
 דידן שפירוש "ופרינו" (בוא"ו) הוא שנפרה בעתיד, 14
 ואין כאן קושיא, ואין צורך לרש"י לפרשו (כמו 15
 שאינו מפרש בשאר המקומות). 16
 גם צריך להבין: רש"י מפרש תיבת "ופרינו" - 17
 ולא תיבת "בארץ" [כי "בארעא" המועתק ברש"י 18
 - אינו מוסיף ביאור בתיבת "בארץ"], ואם כן למה 19
 מעתיק גם תיבת "בארץ"? 20

ב. הביאור בזה: 21
 "ופרינו הוא מלשון "פרי" ופירוש הכתוב הוא 22
 "ונעשה פירות". ומכיון שהמדובר הוא ב"לנו" - 23
 בכני אדם, שהם יעשו פירות, הכוונה בזה שיפרו 24
 בבנים ובנות⁵, על דרך מה שכתוב⁶ "פרו ורבו גו'". 25
 לאידך גיסא מובן שנדון דידן אינו דומה 26
 להתם: 27

בפסוק "פרו ורבו גו'" פירש רש"י: "אם לא 28
 אמר אלא פרו היה אחד מוליד אחד ולא יותר, ובא 29
 ורבו שאחד מוליד הרבה"⁷, כלומר שגם על ולד 30

מוליד כמה בפעם אחת (כבש"ח שם), שהרי אין דיוק זה במשמעות תיבת "רבו" (ודוחק לומר שההוספה נרמזת רק ביותר תיבת "ורבו"), כ"א ש"פרו" פירושו ש"אחד מוליד אחד ולא יותר" במשך כל ימי חייו ו"רבו" מוסיף שאחד מוליד (במשך הזמן) הרבה, שעי"ז מתרבה.

(8) כי בפשטות פ"י הכתוב - שכיון שהיו כבר הרחיב לנו (אלא שעבר זה הוא עבר הקרוב - "עתה", ולכן "ופרינו בארץ" (משא"כ לפי הרס"ג עה"פ "הרחיב - ירחיב", אפ"ל שהם ב' ענינים נפרדים - אבל גם לפי זה "ירחיב" "ופרינו" צ"ל בהתאם זל"ז).

(9) משפטים כג, כט"ל.

(10) ואף שענין זה כתוב להלן - אין הכוונה בפנים שהיינו למדים פ"י זה ומשם, כ"א לראי' ולדוגמא שבלה"ק ג"ו נכלל בפ"י "פרו" "ופרינו", אלא שאינו מוכרח. ולכן ניתוספה תיבת "ורבו", ובפרשתנו - מובן הוא כיון שבא בהמשך ל"הרחיב".

(11) ואין לומר שהכוונה בזה לדורות הבאים, כמו "לזרעך אתן את הארץ הזאת" (לך יב, ז), "את כל הארץ גו' לך אתנה ולזרעך עד עולם, ושמת י את זרעך כעפר הארץ גו'" (שם יג, טר"ט) ועוד כו"כ - כי מקדים "כי עתה הרחיב ה' לנו".

(12) בראשית ב, יא. ומטעם זה אין רש"י מפרש כלום עה"פ (תזריע יג, ה ועוד) "לא פשה גו'", כי כבר פ"י בבראשית, שהכוונה - שהדבר מתרבה.

(13) חבקוק א, כת.

(1) פרשתנו כו, כב.

(2) בכמה דפוסים - "תרגומו כו" (בלא כ"ף). ולהעיר שבדפוס ראשון אין תיבת "כתרגומו" (וראה לקמן הערה 17 ובדפוס שני חסר כל ד"ה זה).

(3) רא"ם, גו"א וש"ח. וראה רע"ב עה"פ.

(4) בקאפיטל זה עצמו ראה בפסוקים: ג, ד (ג"פ), כד (ב"פ).

(5) כי זהו בהמשך ל"הרחיב ה' לנו", חיי מנותה והרחבה - ולכן טבעי שיהי' "פרו ורבו".

(6) בראשית א, כב. ובפרש"י שם. וראה רא"ם, גו"א ולבוש האורה שם.

(7) שהכוונה בזה (לא ש"פרו" פירושו שאחד מוליד אחד בפעם א' (אבל במשך הזמן מוליד הרבה), ו"רבו" מוסיף שאחד

28 וגם לא בארץ ישראל בכלל²¹, כי אם בחוץ לארץ,
29 ובמילא לא קאי "ופרינו בארץ" עליהם.
30 עוד יש לדייק בפירוש רש"י זה: למה מעתיק
31 לשון התרגום – הוה ליה לכתוב "כתרגומו" ותו לא
32 – כמנהגו במקומות רבים, והלומד יראה בתרגום
33 פסוק זה?

34 והביאור: בתרגום כאן שתי גרסאות: (א)
35 ויפשינא. (ב) וניפוש. ומעתיק רש"י לשון התרגום
36 ללמדנו שגירסא הנכונה היא "וניפוש"²² - ואף
37 שאין ענין פירוש רש"י להודיענו גירסת התרגום -
38 כאן הרי זה נפקא-מינה בפירוש פשוטו של מקרא:
39 "ויפשינא" פירושו שהוא יפיש אותנו, וקאי על
40 "ה" המובא לפני זה בכתוב, "וניפוש" פירושו
41 שאנו (מעצמנו) ניפוש²³, וקאי על יצחק וביתו.
42 ד. מ"ינה של תורה" שבפירוש רש"י זה: רש"י
43 מעתיק לשון התרגום "וניפוש בארעא" - היינו
44 שבפסוק ישנם ב' ענינים: (א) "כי עתה הרחיב ה'
45 לנו" – הוא ענין הבא מלמעלה. (ב) "וניפוש בארעא"
46 – הוא ענין עבודת האדם. ומרמז רש"י שהתכלית
47 של "הרחיב ה' לנו" היא - "וניפוש בארעא", שהאדם
48 יעבוד, תכלית כוונת בריאת העולם והאדם²⁴ על ידי
49 הקב"ה ("הרחיב ה'") היא שהאדם ייגע ויעבוד
50 בזה, וכמו שכתוב²⁵ "אדם לעמל יולד". ואופן
51 העבודה הוא: "וניפוש בארעא", שהאדם יעבוד עם
52 העולם ועניניו עד שמגיע לדרגא שהאדם כביכול
53 מוסיף ("וניפוש") על הבריאה כפי שהיא נבראה על
54 ידי הקב"ה - היינו שמגלה אלקות (ע"י תורה
55 ומצוות) גם במקום כזה שמצד הבריאה אין אלקות
56 בגילוי שם²⁶, וכמאמר רז"ל²⁷ "נעשה שותף

1 וגדלות וכו'¹⁴, וכמו שכתוב¹⁵ "ויגדל האיש וילך
2 הלך וגדול עד כי גדל מאד. ויהי לו מקנה צאן
3 ומקנה בקר ועבודה רבה גו"¹⁶.
4 אמנם על פי זה למה מביאו רש"י בשם התרגום –
5 הוה ליה לפרש כן מעצמו מצד הכרח הנ"ל בפשט
6 הכתוב¹⁷?

7 והטעם על זה: ברוב המקומות שכתוב בתורה
8 הלשון "פרו" וכיוצא בזה, מפרש התרגום "פושו"
9 וכיוצא בזה, היינו שלדעת התרגום, גם כשאיירי
10 בהולדת ולדות (- עשיית פירות), יש בזה גם התוכן
11 של "פשיון" (כי על ידי זה מתרבה גם המוליד
12 עצמו). שמזה מובן - לדעת התרגום - שכשהפירוש
13 של "ופרינו" הוא רק ריבוי בעצמו, כבנדון דידן,
14 אין פירוש זה יוצא מן הכלל לגבי שאר המקומות,
15 כי בכל מקום כלול תוכן זה בפירוש התיבה.

16 ולכן מציין רש"י להתרגום, ללמדנו, שאין
17 פירוש זה ("וניפוש") בסוג "ולא מצאתי לו חבר"
18 כי בכל המקומות יש בו תוכן זה.

19 ג. אולם לכאורה, כללות פירוש זה אינו
20 מוכרח: יש לפרש ש"ופרינו" הכוונה לולדות
21 (פירות), ואף על פי כן מתאים זה ל"הרחיב ה'
22 לנו", על פי מה שכתב רש"י כבר בפרשת וירא¹⁸:
23 "בני בנינים הרי הן כבנים", ואם כן אפשר לומר
24 שקאי על בני יעקב¹⁹, שהיו שנים עשר (ודינה²⁰)?
25 לכן מעתיק רש"י בתחלת פירושו ("ופרינו")
26 בארץ" (ובמילא כותב גם בפירושו - ("וניפוש")
27 בארעא") - ובני יעקב הרי לא נולדו בארץ (גרר -

(14) וראה פי' הרד"ק עה"פ: ונפרה ונרבה במקנה.
(15) פרשתנו כו, יג"ד. וראה פרש"י שם: זבל פרדותיו* של יצחק כו'.

(16) ועפ"ז אין הכרח לומר שכוונת הכתוב ב"ופרינו בארץ גו" היא רק לעתיד, כי ענין זה ה' גם בעבר. ומ"ש "עתה הרחיב ה' לנו ופרינו וגו'", ה"ז קאי על החלק של העתיד. ואדרבה: מוכרח לומר שקאי גם על העבר, כי בעתיד לא מצינו זה במפורש בהיותו "בארץ" (גרר), קודם עלותו לבאר שבע.
(17) וי"ל שגם לפי מ"ש בדפוס הראשון (שאין תיבת "כתרגומו" – ראה הערה 2), מובן שכוונת רש"י להעתיק לשון התרגום, דאל"כ הול"ל "וניפוש בארץ".
(18) כ, יב.
(19) ובדוגמת מ"ש (יהושע כד, ג) "וארבה את זרעו ואתן לו את יצחק".
(20) וראה ג"כ פרש"י וישב לו, לה.

(* ולהעיר (בהרמז שבפרש"י) – שפרדה אינה מולידה (ב"ר פמ"א. ו. וראה שם, ה"פ. ת"ו. ו) ובמילא לא יהי לו פירות מהן, כנ"ל בפנים.

(21) בנוגע לבנימין, ראה פרש"י וישלח (לה, יח): "נולד בארץ כנען". אבל ראה פרש"י ויחי (מח, ז) "ולא הולכתי כו' להנניסה לארץ". וראה רמב"ן שם. וראה רא"ם, גו"א, וש"ח שם.
(22) כמו שפי' בש"ח.
(23) ומוכרח כן, כי אם גם זה קאי על "ה" הול"ל "כי עתה הרחיב ה' לנו והפרה אותנו בארץ" (אם הכוונה לעבר – ראה לעיל הערה 16) או "כי עתה הרחיב ה' לנו ויפרה אותנו בארץ" (אם הכוונה לעתיד).
(24) וכמ"ש (בראשית ב, טו) "ויניחהו בג"ע לעבדה ולשמרה". וראה תיב"ע שם.
(25) איוב ה, ז. וראה סנה' צט, ב. ד"ה אדם לעמל תרפ"ט.
(26) ראה ד"ה גדולים מעשה צדיקים תרפ"ה (ספה"מ קונטרסים ח"ב ע' 914 ואילך).
(27) שבת י, א. קיט, ב. טור או"ח סי' רסח. שו"ע אדה"ז שם ס"א. וראה או"ת להה"מ בראשית ד"ה כל האומר ויכולו (ג, ג. בהוצאת קה"ת תשל"ג). וראה לקו"ש ח"ו ס"ע 22 ואילך. ח"ז

23 הבריאה (וכנ"ל שהאדם צריך להוסיף ולהרחיב את
24 הבריאה).
25 וגם בזה צריך להבין: מכיון שהקב"ה ברא את
26 הפה באופן מסוים, וכמו שכתוב³³ "מי שם פה
27 לאדם וגו' הלא אנכי ה'" - איך אפשר שבן אדם
28 ירחיב את הפה?
29 על זה בא התירוץ בתחלת) הכתוב: "אנכי ה'
30 אלקיך המעלך מארץ מצרים": "ארץ מצרים" ארץ
31 במצרים גבולים וכו'³⁴, והקב"ה "העלה" את בני
32 ישראל ממצרים וגבולים אלו - (ואדרבא ופרינו
33 בארץ) - שמדייק ואינו כותב "המוציאך" (כברוב
34 המקומות), כי אם "המעלך", היינו שהעלה אותם
35 הקב"ה למעלה מהגבלות, ולכן יכול וצריך להיות
36 "הרחב פיך" (והעולם) - לבטל את ההגבלות³⁵.
37 זהו רצונו של הקב"ה בבריאת העולם שבני
38 ישראל יוסיפו עליה על ידי עבודתם, והוא הנותן
39 להם כח על זה, כנ"ל.

40 וזוהו גם הביאור (בפנימיות הענינים) בטענת
41 טורונסרופוס הרשע³⁶ "אם אלקיכם אוהב עניים
42 מפני מה אינו מפרנסם וכו' (ונתינת הצדקה)
43 מחייבתן לגיהנם", ותשובת רבי עקיבא על זה:

1 להקב"ה במעשה בראשית" [ויתרה מזה אמרו
2 חז"ל²⁸ "מה הקב"ה בורא עולמות אף אביכם בורא
3 עולמות".
4 אמנם יש מקום לטעון: איך אפשר הדבר? מכיון
5 שהקב"ה ברא את העולם, והוא בראו בהגבלות אלו,
6 איך יכול בן אדם או מלאך - נברא - להוסיף בזה?
7 הנה גם זה מרומז תחלה בכתוב: "כי עתה
8 הרחיב ה' לנו", היינו שגם הכח על זה שיוכל האדם
9 ("לנו") להרחיב ולהוסיף בהבריאה, בא מהקב"ה,
10 שהרחיב ונתן לבני ישראל כח שלמעלה ממדידות
11 והגבלות, ולכן ביכולתם (ובמילא - תפקידם) לבטל
12 הגבלות העולם ולהרחיבו
13 ברוחניות ובמילא גם בגשמיות - כי על ידי זה
14 מוסיפים ברכה ונתנה הארץ יכולה גו', וארץ
15 הקודש היא כצבי²⁹ שהמקום הגשמי מתפשט כו'
16 עד ש"וניפוש בארעא"³⁰.
17 ה. והנה ענין זה מרומז גם במה שכתוב³¹
18 "אנכי ה"א המעלך מארץ מצרים הרחב פיך
19 ואמלאהו" - דגם כאן ב' ענינים: א) "אנכי ה'
20 אלקיך המעלך מארץ מצרים" - הוא ענין הבא
21 מלמעלה. ב) "הרחב פיך (ואמלאהו)" - האדם צריך
22 לעשות - להרחיב את הפה³² יותר מכפי שהוא מצד

לתהלים ע' 214) י"ל, שלכן שייך מזמור זה למי שנכנס לשנת
שמונים ואחת שלו, כי שמונים שנה מורה על שלימות הטבע וכו'
כמ"ש (תהלים ז, א) "ואם בגבורות שמונים שנה גו'", וכשנכנסים
להשנה שלאח"י, ה"ז ענין של הרחבה והוספה על (הגבלות)
הטבעי***, ולכן אומרים אז מזמור פ"א אל"ף, כנ"ל (ובו הציווי
(ונתינת כח) "הרחב פיך גו'").

(33) שמות ד, יא.
(34) ראה תו"א מט, סע"ד. נו, סע"ג ועוד. וראה שעהיה"א
(פ"א) שהשם של הדבר מורה על תוכנו.
(35) וגם בתורה צ"ל "לאפשא לה" (זח"ג יב, ב. תו"א מקץ
לט, ד. אגה"ק סכ"ו (קמה, א)).
(36) ב"ב י, א.

[עיי' לקמן ע' 77 - הוספה לאחר זמן].

וכאן להעיר: הקשו כו"כ ממפרשי הש"ס (ברכות שם) ומדרש (תהלים
שם) מסתירת ב' המינים ותירצו כו'.
יש להוסיף קושיא על קושייתם - דדוקא ראשוני המפרשים לא עמדו
ע"ז כלל (ורק ששקו"ט איזה מזמורים כחדא חשיבי)
ולפענ"ד - קושיא מעיקרא ליתא, כי עד"ז מצינו בנוגע לה' ספרי
התורה שדו"ל נחזלקים גם (שהרי בודאי לא פליג מ"ד זה על
חלוקת התורה לה' ספרים) לשבע (שבת קטז, א) וגם בנוגע לכך ספרי
תנ"ך, שספר אחד מהם הוא - תרי עשר. ולהעיר מג"ן סדרים
דאורייתא (זח"א קד, ב. ובכ"מ) ובפרטן הם נד. ס' המה מלכות -
מסכתות (שהש"ר עה"פ ו. ח"ט. במדב"ר פ"ח, כא) ובפרטן סג
(ולפיה"מ להרמב"ם בהקדמה - סא). ועוד.
*** ולכן אמרו"ל (אבות פ"ה מכ"ב - לגיטת אדה"ז בסידורו) "בן
שמונים לגבורה", כי אמיתית ענין הגבורה הוא ע"ד "גבורות גשמיים".

ע' 240 ואילך. ח"ג ע' 42. ח"ד ע' 162 ואילך. הגש"פ עם לקוטי
טעמים מנהגים וביאורים (קה"ת, תשל"ט) ע' תנח.

(28) ב"ר פצ"ח, ג. וראה אוה"ת ויחי שס, א. ולהעיר מאוה"ת
שמות ע' יט.

(29) כתובות קיב, א.

(30) וראה פ"י הרלב"ג עה"פ: "ופרינו מהצרים המצרים לנו".
וראה לקמן בפנים.

(31) תהלים פא, יא.

(32) ולהעיר שענין זה כתוב במזמור פ"א אל"ף שבתהלים,
המורה על הרחבת הפה, כי פ"א מרמז לפה (שבת קד, א. אותיות
דר"ע אות פ"א) ופ"א אל"ף מרמז על הרחבה והוספה בהפה.
וע"פ המנהג שקיבל אדה"ז מרבו בשם רבו מורנו הבעש"ט
לאמר הקאפי תהלים המתאים למספר* שנותיו** (קובץ מכתבים

* לדוגמא. כשנמלאו לו יג שנה מתחיל מזמור יד.

** וראי' לחדודי ענ"פ לזה: שני מינים במספר (ברכות טו, סע"ב: הני
קג (להעיר מסנה' קג, ב: קג פנים ל"ת להאריז"ל ר"פ וישלח). קד הרויין)
מזמורי תהלים: קג (בכל הספרים. וראה מנחת שי לתהלים בהקדמתו).
קמ (ירושלמי שבת פט"ז ה"א. מט' סופרים פט"ז ה"א. מדרש תהלים
מזמור כב) וע"פ מרז"ל (ברכות טו, ב) "אשרי האיש (קאפ' א) ולמה
רגשו גוים (קאפ' ב) חדא פרשה היא" - ולפי מנין זה - מזמור "לשלמה
משפט"ך גו" הוא מזמור ע"א, וסיומו "כלו תפלות דוד בן ישי", היינו
שאמרו דוד כשנתלקק, ודוד נסתלק בן ע' שנה (ב"ר פצ"ו, ד. רות רבה
פ"ג, ב. וראה ג"כ במדב"ר פ"ח, יב. זח"א קטז, א. וראה ספה"מ
להצ"צ קח, ב ואילך).

20 (שפסוק אם יהיה כן בפועל³⁹), כי אם היא לשון ודאי
 21 - כי כנ"ל מובטחים, שאם ממלאים רצונו של
 22 הקב"ה ועובדים העבודה שהוא דורש, בודאי
 23 מגיעים להתכלית,
 24 ופועלים לא רק "ופרינו בארץ" – בלשון
 25 הקודש, כי אם גם "כתרגומו וניפוש בארעא",
 26 וכמבואר בענין⁴⁰ של' תרגום הוא חול ולא
 27 קודש, ובנדון דידן – פועלים הרחבה והוספה לא
 28 רק בהעולם כפי שהוא בלשון הקודש (שגם זה -
 29 עולם מלשון העולם⁴¹), כי אם גם בעניני חול וכו'
 30 של העולם "בארעא" – לשון תרגום - שגם בהם
 31 נעשה דירה לו יתברך.
 32 וכשתושלם עבודה זו יתקיים היעוד⁴² דנגלה
 33 כבוד ה' וראו כל בשר יחדיו כי פי ה' דיבר⁴³.
 34 (משיחת ש"פ חיי שרה תש"ל)

1 "ואנן קרוין בנים וכו'" – היינו שהוא טען, דמכיון
 2 שהקב"ה ברא את העניים באופן דעניות, איך יתכן
 3 שמישהו יוסיף בזה (על ידי נתינת הצדקה³⁷), ועל
 4 זה ענה לו רבי עקיבא שבני ישראל הם בניו של
 5 הקב"ה, (שעל ידי זה מובן: א) שצריך לתת צדקה
 6 - כפשט הש"ס, ב) איך ימולים לשנות סדר הבריאה,
 7 (כי) הם "חלק אלוהה ממעל ממש כו' כמו שהבן
 8 כו"³⁸, ויש לבני ישראל כח שלמעלה מהגבלות,
 9 ובמילא (לא רק שאין זה היפך רצונו, כי אם) זהו
 10 רצונו, ואדרבה: הוא הנותן הכח על זה].
 11 ומפורש בכתוב זה שהקב"ה מבטיח ונותן עוד
 12 יותר: לא רק שנותן כח לפני העבודה, כי אם
 13 שמסייע הוא גם אחר כך, שהעבודה תעשה פרי
 14 ותגיע לתכליתה, שתפועול הוספה בהעולם –
 15 כדמסיים: "ואמלאהו" – על ידי שהאדם יעשה
 16 חלקו "הרחב פיך", מובטח הוא כי "ואמלאהו",
 17 שהקב"ה ימלא "פיו".
 18 וגם ענין זה מרומז בהכתוב דפרשתנו: "ופרינו
 19 בארץ" אינו לשון של תפלה או בקשה וכיוצא בזה

(40) תו"א משפטים עז, ד. וראה לעיל ע' 50 בארוכה.
 (41) לקו"ת שלח לו, ד. ש"ש סד, ב. ביאהו"ז להצ"צ ע' שנה
 ומציין למרו"ל).
 (42) ישע"י מ ה.
 (43) ולהעיר שהבאר הג' מרמזת לביהמ"ק השלישי (ראה
 רמב"ן, רבינו בחיי, כלי יקר, ועוד עה"פ).

(37) ולהעיר שצדקה היא כללות כל המצות (תניא פל"ז מח),
 (ב). וראה אגה"ק סי' יז. וראה ב"ב ט, סע"א).
 (38) תניא רפ"ב.
 (39) ראה לעיל ע' 41.

המשך ביאור למס' שקלים ליום חמישי עמ' א

24 ופְּנָחָם הַמְּלֻבָּשׁ היה ממונה על בגדי הכהונה, להלבישם בשעת
 25 עבודה ולהפשיטם לאחר העבודה ולשמור על הבגדים בלשכות
 26 המיעדות לכך.
 27 **גמרא**
 28 מבררת הגמרא לשם מה היתה המשנה צריכה לפרט את שמות
 29 הממונים ולא הסתפקה בפירוט התפקידים בלבד: רַבִּי חֲזַקְיָה אָמַר,
 30 נחלקו בדבר רַבִּי סִימּוֹן וְרַבִּינּוּן. תר - אחד מהם אָמַר, בְּשִׁירֵי דֹר דֹּר
 31 בָּא לְמִנּוֹת עֲלֵיהֶן - כל הממונים שהוזכרו במשנה כשרים וצדיקים
 32 היו, ולא היו כולם בדור אחד אלא מפורדים בכל הדורות של בית
 33 שני, ולפי שהיו צדיקים יותר משאר הממונים שלפניהם
 34 ושלאחריהם, מצוה להזכיר אותם לשבח ולברכם כמו שנאמר
 35 (משלי א) יִזְכַּר צְדִיק לְבָרְכָהּ, וְתִרְנָה - והשני אָמַר, מִי שֶׁהָיָה בְּאוֹתוֹ
 36 דֹר מְנָה מִה שֶׁבְּדוֹרוֹ - התנא מנה את הממונים שהיו בדורו
 37 ורשעים היו, והזכירם התנא לפי שמצוה להזכירם לגנאי ולקללם
 38 כמו שנאמר (שם) יִשֵּׁם רְשָׁעִים יִרְקַב'.
 39 אומרת הגמרא: מֵאַן דְּאָמַר בְּשִׁירֵי כָּל דֹּר דֹּר בָּא לְמִנּוֹת ולדעתו
 40 ממונים אלו היו הכשרים שמכל הממונים הרי על כולן הוא אָמַר
 41 את הפסוק יִזְכַּר צְדִיק לְבָרְכָהּ, ואילו מֵאַן דְּאָמַר מִי שֶׁהָיָה בְּאוֹתוֹ
 42 דֹר מְנָה מִה שֶׁבְּדוֹרוֹ ולדעתו ממונים אלו היו רשעים הרי על כולן
 43 הוא אָמַר יִשֵּׁם רְשָׁעִים יִרְקַב', ועל מִי נֵאמַר יִזְכַּר צְדִיק לְבָרְכָהּ על
 44 כָּן קָמְיָן וְתַבְרִינֵי שעליהם שנינו במסכת יומא (לז). שמחמת
 45 מעשיהם הטובים היו מזכירים אותם לשבח.

1 צפורים -]קון כגון זב וזבה ויולדת, היה נותן את המעות בקופות
 2 שנקראו שופרות וכתוב עליהם 'קנין', והממונה היה לוקח את
 3 המעות ומביא בהם את הקנינים, ועל הממונה להיות חכם גדול כפי
 4 שזנינו במסכת אבות (פ"ג מ"ח) 'קנין ופתחי נדה הן הן גופי הלכות'.
 5 מפרשת המשנה: פְּתִיחָהּ זְהוּ מְרֻבֵּי הַצְדִיק שְׂהִיָּה בִימֵי אַחְשׁוּרוֹשׁ,
 6 וְלִמָּה נִקְרָא שְׂמֹו פְּתִיחָהּ, לְפִי שֶׁהָיָה פּוֹתַח דְּבָרִים שְׁנֵאמְרוּ בְּשִׁבוּשֵׁי
 7 לְשׁוֹן וְדוֹרָשָׁן - ופותר את כוונתם האמיתית, וְיִודַע בְּשִׁבְעִים לְשׁוֹן
 8 על בוריים ומתוך כך היה מבין את כוונתו של כל אחד ואחד, והוא
 9 הנקרא (עורבא ב) 'מְרֻבֵּי בְּלִשָׁן', ומפרש במסכת מנחות (סו.) על שם
 10 שהיה בולל את כל הלשונות ודורשן, וכמו שמפרש להלן בגמרא.
 11 כֵּן אֶחָיָה הָיָה מְמוּנָה עַל רְפוּאֵת חוּלֵי מַעֲעִים שְׁבִין הַכְּהֻנִּים, והגמרא
 12 תפרש למה הוצרכו לכך. נְחֻנְיָה הָיָה חוֹפֵר שִׁיחֵין - בורות כדי
 13 שיהיו מים מצויים לעולי רגלים. גְּבִינֵי - כך שמו, והיה בְּרוֹז -
 14 המכריז בכל בוקר. כֵּן נִבְּרָה הָיָה מְמוּנָה לזרוז את הכהנים על נְעִילַת
 15 הַשָּׂעִרִים של העזרה בלילה ולפתחם בבוקר. כֵּן בְּכֵי מְמוּנָה עַל
 16 הַתְּפִלָּע - מתקן את הפתילות למנוחה. כֵּן אֶרְזָא עַל הַצִּלְצֵל - כלי
 17 שיר שיש לו קול גדול. חוֹנֵרָם כֵּן לֵוִי - משבט לוי היה לו קול נעים
 18 וזקוק ביותר והיה ממונה על הַשִּׁיר כדמפרש בגמרא.
 19 בֵּית מִשְׁפַּחַת גְּרָמוּ הָיוּ מְמוּנִים עַל מַעֲשֵׂה לְהֵם הַפְּנִים - לאפוחו
 20 ולרדותו באומנות מיוחדת המפורשת בגמרא. בֵּית מִשְׁפַּחַת
 21 אֲבִיטָנִים הָיוּ מְמוּנִים עַל מַעֲשֵׂה הַתְּמוּרָת כּמו שִׁמְפָּרֵשׁ בְּגִמְרָא.
 22 וְאֶלְעָזָר הָיָה מְמוּנָה עַל הַתְּרוּבָּת - לעשות פרוכות חדשות
 23 כשצריכים לכך ולסלק את הישנות, ולשלם לאומנים את שכרם.

מתוך "פניני לוי יצחק על התורה"

כט

בי' ממוחא דאפיק חמשין תרעין, וכד אתפשיט אתעביד מצחא דאשגחותרא לחייבי עלמא לאינן דלא מתכספי בעובדיהון הה"ד³ ומצח אשה זונה הי' לך מאנת הכלם כו' ע"ש.

ושם: עשרים⁴ וארבעה בתי דינין משתכחין בהאי מצחא כו' וכן הוא באדרא זוטא דף רצ"ג ע"א⁵ בהאי מצחא תליין כ"ד בתי דינין כו'.

ובאדרא רבא דף קכ"ט ע"א⁶ מהאי מצחא נהרין ארבע מאה בתי דינין כו'.

ב' הבחי', ת' וכ"ד, יש לומר שהת' גופא נחלקין לב' בחי', שע"ו, וכ"ד.

והיינו כלל הדינין הם כ"ד. כי הנה השם המורה על

בראשית ג, טו - ואיבה אשית בינך ובין האשה ובין זרעך ובין זרעה הוא ישופך ראש ואתה תשופנו עקב

ביאור ותיווך מ"יש באדרא רבא (דף ק"ו ע"ב) דיש כ"ד בתי דינין, ובדף קכ"ט דיש ארבע מאה וכו', דכלל הדינים הם כ"ד כמנין "ואיבה" (דכ"ד מיני מסאבא המיל הנחש בחוה), ועושים ממספר כ"ד מספר ת', ע"י שנתוספים מספר שלוי"ם, ורמזים בזה

[בוזהר חלק ג] באדרא רבא דף קל"ו ע"ב בהאי¹ מצחא (היינו במצחא דז"א)² נפיק חד שערא דאתפשט

1 [תרגום ללה"ק] במצח של ז"א (ראה הערה 2) צומח ויוצא שער אחד (והוא סימן להממונים על הדין, שיכולים לפעול דינים בהרשעים), שמתפשט במצחו ממוח הבינה שהוציא חמשים שערים, וכשמתפשט הארת הבינה וצומח ויוצא השער במצח של ז"א, אז נעשה מצח של ז"א משגיח לפרוע מרשעי העולם, לאותם שאינם מתביישים במעשיהם, זהו שכתוב "ומצח אשה זונה הי' לך מאנת הכלם" לפי שלא הי' לך בושת פנים להכלם ממעשיך הרעים. ראה הערה 3.

2 ביאור ענין דמצחא דז"א ומצחא דעתיק יומין המבואר בפנים, מספר מאמרים עת"ר עמוד של ואילך, וז"ל: ההפרש בין מצחא דז"א למצחא דעתיקא, הענין הוא, הדנה איתא בוזהר אית רצון ואת רצון, אית רצון שעל פי טעם ודעת ואת רצון שלמעלה מטעם ודעת, רצון שעל פי טעם ודעת הוא הרצון הנולד מהשגה והתבוננות, שע"י שמשכיל ומתבונן בשכלו בטוב הדבר איך שטוב לו הדבר ומשו"ז רוצה נמצא שכל עיקר סיבת הרצון הוא ההשגה וההתבוננות, ורצון שלמעלה מטו"ד הוא הרצון שלמעלה מהשכל ולכן יכול לרצות בדבר שאפילו השכל ינגד לזה, והסיבה על זה הוא משום עונג נפשו שיש התענוג (גישמאק) בעצם נפשו ע"ז, והוא הנקרא טעם כמוס ולא טעם ושכל גלוי, לכן אם ישאלהו אדם על מה עושה זאת לא הי' לו טעם ע"ז כי אין לו טעם ושכל גלוי, כ"א טעם כמוס בלבד וזהו רצון שלמעלה מטו"ד.

והנה נגד ב' בחי' רצון אלו יש ב' בחי' מצחא.

והענין הוא, כי הרצון שעל פי טעם ודעת כל זמן שמאירים המוחין בגלוי אז המדות בבחי' פנימיות גם יש להם חיות, משא"כ לאחר זמן שנסתלקו המוחין נשאר רק ההסכם בלבד שהוא בבחי' חיצוניות, שמתחלה כשהי' מאיר המוחין הי' בבחי' פנימיות ועכשיו הוא רק בבחי' חיצוניות רק ההסכם בלבד, וזה מפני שכבר הי' לו השגה והתבוננות ונקלט בלבו ונתפעל ע"ז ע"כ יש לו אח"כ ההסכם גם בלא התפעלות ויש לו תוקף גדול בזה אעפ"י שהמוחין נסתלקו והוא הנקרא מצחא, שלכן המצחא חפאי על מוחא שהוא לאחר שנתעלם המוחין כו'.

וכמו כן יובן ברצון שלמעלה מן הטעם שיש בזה טעם ועונג שכל זמן שמאיר בגילוי הוא הנקרא פנימיות ואחר שנסתלק הטעם נשאר בחי' הסכם בחי' חיצוניות הרצון ללבד שהוא חיצוניות הרצון שלמעלה מן הטעם כו'.

הנה איתא בוזהר שמשמחא דז"א כ"ד בתי דינין מתערין מיני' משא"כ מצחא דעתיק יומין רעווא דכל רעווין וכו' שכאשר המוחין מאירים במדות אזי אינו שייך ענין הדינים כענין מ"ש לא אוסיף עוד לקלל כו' כי יצר לב האדם רע כו' ומתחלה הי' זה הטעם עצמו לחוב כמ"ש

אמחה כו' ואח"כ נתהפך זה הטעם עצמו לזכות וזהו מפני גילוי המוחין כו', וז"ש אינו אב הרחמן שחכמה הוא מקור הרחמים, אבל כאשר נסתלקו המוחין ולא נשאר כי אם ההסכם בלבד אזי שייך ענין הדינים וכו'.

וכמו כן יובן בענין מצחא דז"א שהוא בחי' הסכם לבד ואין שם הארת המוחין ע"כ מתערין ממנו כ"ד בתי דינין כו'. משא"כ מצחא דעתיק הוא בחי' רעווא דכל רעווין, והענין יובן ע"פ מ"ש ארך אפים וגדל חסד שמפני שהוא ארך אפים ע"כ הוא וגדל חסד כמשל המלך שעושה סעודה שמפני רוב עשרו וריבוי יקר תפארת גדולתו ע"כ אפילו בפירוורי הפקר שלו יש בהם ג"כ ריבוי השפעה וכמו כן הוא למעלה שע"י ארך אפים ע"ז דוקא הוא וגדל חסד שאפילו בהחיצוניות יש ג"כ ריבוי השפעה, דמצחא דעתיק שם אינו שייך ענין יניקת הדינין וכו'.

וכן ע"ד בעבודת הוי' ברצוה"ע שלמעלה מהטעם ודעת או אפילו בעת ההסכם בלבד מ"מ אינו שייך שיפול להיפך, וזהו מה שרעותא דלבא הוא אהבה בלי הפסק הן בעצם העונג נפשו (דער גישמאק) אין לו הפסק כי ההשגה יש לו הפסק משא"כ העונג אין לו הפסק ולבד זה שכמו כן מצד הרצון גם כן הוא בבחי' ביטול ומכל שכן שאינו שייך שיפול להיפך ח"ו.

ולכן אנו אומרים במנחה דשבת והא אומין עתיק יומין למצחא, שאז מאיר בחי' מצחא דעתיק שהוא בחי' רעדכ"ר שמשמחא דעתיק אינו שייך ענין הדינין כו' ואדרבה דוחה כל הדינין ע"י"ש.

ועיין גם לקוטי תורה שיר השירים כג, ג. תורת חיים פרשת תצוה עמוד שס, ג ואילך.

3 ירמי' ג, ג. (הנביא ירמי' מוכיח את בני ישראל, ואומר) ומצוה, יש לך מצח מגולה, כדרך אשה זונה שאינה מכסה מצחה בעבו' בושה, מה לך כדרך הצנועות שמכסות מצחן, אם יקרה להן דבר בושה.

מאנת הכלם, אתה מאנת להיות נכלם ובוש ממעשיך. (מצודת דוד).

ראה תורת חיים פרשת תצוה עמוד שנה, ג. דמצח דקליפה הוא העקשנות והנצחון, גסות וחוצפה דקליפה וע"ד קליפת עמלק ע"ש.

(ראה גם לקמן סימן רכה).

4 [תרגום ללה"ק] עשרים וארבעה בתי דינים נמצאים במצח זו. (ראה גם לקמן סימן קעה).

5 [תרגום ללה"ק] במצח זו תלוים כ"ד בתי דינים וכו'. (ראה גם לקמן סימן קעה).

6 [תרגום ללה"ק] ממצח זו מאירים ארבע מאות בתי דינים כו'.

מתוך "פניני לוי יצחק על התורה"

השם הזה, הנה יש כאן רק כדט"ם וא' אינו, יען א' בעצם אינו מתחלף, משא"כ המ' שתומה דאלקים הוא מתחלף במ' פתוחה הקודם לו, וכאן הוא בראש התיבה בתיבת מיין שהוא מ' פתוחה). ועיין מזה ברשימה על מארז"ל אמרי דבי ר' ינאי מ"ד כי מיין חלב יוציא חמאה וגו' ע"ש.

א"כ הכ"ד צירופי אלקים המתחילין בא', שהא' הוא הראשון והעיקר בכלום, הוא דין תקיף מאד. ועיין בפרי עץ חיים¹⁰ בכונות ל"ג בעמר בענין הכ"ד אלף תלמידי ר"ע שמתו מפני שלא הי' שלום ביניהן, הוא מהכ"ד צירופים הללו ע"ש. זהו מה שבכלל יש כ"ד בתי דינין במצח שהם כ"ד מיני גבורות. ועיין בקהלת יעקב¹¹ מע' כד, שכ"ד מיני מסאבא הטיל הנחש בחוה כמנין ואיב"ה ע"ש.

הנה ע"ז נמשך הכ"ד בתי דינין להעניש האשה זונה בחי' ומצח אשה זונה הי' לך, כי אשה זונה הוא מה שמקבלת זוהמת הנחש, והיא אשת מדנים מלשון מדון ומריבה היפך דשלו"ם¹² שאין כאן שלום, וכמו¹³ אין שלום לרשעים. וכן בחטא דזמרי מפני הזנות,

דין הוא אלקים, והנה בשם אלקים⁷ יש ק"כ צרופים, וכ"ד צירופים מהם מתחילין באות א', וידוע שהאות הקודמת בהצירוף היא העיקר והשאר טפילות אלי' כמ"ש בתניא ח"ב פי"ב ע"ש. וא"כ הכ"ד צירופי אלקים המתחילין בא', הא' שהיא הראשונה בכל הכ"ד צירופים הללו, היא העיקר בהן.

והנה הא' דשם אלקים הוא הדין הקשה ביותר בשם אלקים, וראי' לזה כי הנה שם אלקים כשמתחלף באותיות הקודמין לו אכדט"ם, זה מורה על מיתוק הדין, שהוא בחי' רחמים, כמ"ש בפרי עץ חיים⁸ שער חג המצות פ"א ע"ש. והנה החילוף הוא רק בשארי הד' אותיות להי"ם, משא"כ אות א' אין מתחלף בקודם לו, כי נשאר א' כמו שהי', וזה מורה שהוא דין קשה ונשאר דין כמו שהי'.

ואם גם המ' נשאר כמו שהי' כמ"ש בפע"ח שם, הנה בעצם המ' מתחלף באות מ' פתוחה הקודם למ' שתומה, רק מפני שבאכדט"ם הוא ג"כ בסוף התיבה לכן הוא מ' שתומה, כמ"ש. אבל בעצם הוא מתחלף, א"כ אינו דין קשה כ"כ כמו הא' שאינו מתחלף כלל. (ולכן בכי" טובים דודיך מיין שרמוז בהר"ת

יין משם ס"ג שבה, ועם י' אותיותיו ע"ג כמנין כדט"ם, ועם תוספות א' כנגד השם נעשה אכדט"ם, והא' הזו לוקחת משם אהי"ה ושם זה עולה ע"ד שהם סוד ע' וד' גדולה דשמע. עכ"ל.

(10) (שער ספירת העומר פרק ז) וז"ל: הנה ענין העומר, כבר בארנו שהם ימי הדינין... ולכן מתו כ"ד אלף תלמידי ר' עקיבא בזמן העומר וסוד הענין שכבר ידעת שר"ע שורש נשמתו מן הה' גבורות [עיין בע"ח שער המוחין סוף פ"ט] וכו'. והנה הכ"ד אלף תלמידים שלו, היו מן המוחין דקטנות אלהיים, ולכן היו מקטרגים ושונאים זה את זה. והנה מספרם היו כ"ד אלף תלמידים, והענין כי שם מוחין דקטנות הוא שם אלהיים, ואמנם יש בו ק"ך צירופים, ויש בו כ"ד צרופים שמתחילין באות אלף כנודע, ואלו הכ"ד, היו כולם שרשם מן כ"ד צרופי אלהיים המתחילין באות אלף, לכן היו כ"ד אלף תלמידים, כי הם מסוד צרופי האלף, ואַלְף וְאַלְף הַכֹּל אֶחָד ע"ש.

(11) וז"ל: כ"ד מיני מסאבא הטיל נחש בחוה בשעה שבא עלי' כמנין ואיב"ה אשית וגו', ועל ידי שמירת שבת נתקן, על כן ראשי תיבות 'ושמרו בני ישראל את השבת ראשי תיבות גימטריא כ"ד, והן סוד כ"ד פרקים של מסכת שבת, וגם השני לוחות תקנו זה שהיו כתובים מזה ומזה שני פעמים זה גימטריא כ"ד, וכן תיקן שמואל כ"ד משמורת כהונה וכ"ד משמורת של לוי וכ"ד מעמדות, על ידי זה תיקן כ"ד מיני מסאבא שבא לעולם בשעת אכילת אדם מעץ הדעת, ואחר כך חזרו ונערו על ידי חטא העגל ועל ידי מרגלים, ועל כן כתיב 'ופגריכם אתם יפלו' במדבר' 'הזה ראשי תיבות ואיבה גימטריא כ"ד, ועל כן בשטים נפלו כ"ד אלף ישראל נגד כ"ד מיני מסאבוא, ע"ש. ספר הערכים חב"ד חלק א עמוד ריג.

ראה עוד בזה: אור התורה בראשית ע' מח. פ' כי תצא ע' תתעה.

(12) שלו"ם בגי' שע"ו, ומספר כ"ד + שע"ו (24 + 376 = 400), נעשה ת' כדלקמן.

(13) ישע"י מח, כב.

(7) ספר הליקוטים להאריז"ל ר"פ בא. פרי עץ חיים שער חג המצות פ"ה. ועוד. וראה ספר המאמרים ה'תרג"ט ע' פא (הוצאת קה"ת ה'תשע"א).

(8) וז"ל שם בפרי עץ חיים שער חג המצות פרק א': בסוד חילוף שם אלקים, והוא שם אכדט"ם. והענין: כי אל"ף אינה יכולה להתחלף, כי אין אות אחרת קודמת אלי', אבל למ"ד תתחלף בכ' הקודמת אלי', וכן הה' מתחלף בד' הקודמת אלי', עד אות י' נתחלף בט' הקודם אלי'. אך מ' של אלקים אמת שהיא מתחלפת, כי מ' דאלקים הוא מ"ם שתומה, ומתחלפת במ' פתוחה הקודמת אלי'. אך שלפי שלעולם כל אות מ' אחרונה שבכל תיבה היא שתומה, לכן נכתב שם זה אכדט"ם באות מ' שתומה, ואמנם בערך א' נקרא גם אות מ' מתחלפת, אך בערך שנתחלפה באות מ' שכמותה, אינה נקראת נתחלפת.

והנה שם זה יותר פנימי מן שם אלקים, כי שם זה הוא אותיות קודמת לשם אלקים, ולכן הם יותר רחמים. משא"כ, שאם הי' נתחלף באותיות אחרונות של אחר אותיות אלקים, והוא שם במוכ"ן, כנוכר בזוהר (פרשת פקודי דף רסב.), והוא יותר תחתון ודין משם אלקים.

ואע"פ שבשם הוי"ה הוא להיפוך, שכל מה שמתחלף הוא דין. והענין הוא, שם הוי"ה הוא רחמים פשוטים, וכאשר יתחלף, מורה על העלם הרחמים. וכן בשם זה, ההתחלפות מורה על העלם הדין, שהוא בסוד בשם אלקים, נמצא כי השם אכדט"ם, עליון ופנימי יותר משם אלקים, ולסכת מציאות שם זה, נקרא בינה אלקים חיים, והוא בסוד שם זה. וכ"מ שתמצא *אלקים חיים, הוא רומז לשם זה. עיי"ש.

ראה שיחות קודש ה'תשל"ו פרשת האזינו (שבת תשובה) סעיף מב.

(* ראה המשך תרס"ו (קה"ת ה'תשע"א) עמוד תקנו.

(9) הכוונה מ"ש בלקוטי תורה מהאריז"ל שיר השירים (א, ב) וז"ל: ר"ת 'כי טובים דודיך מיין הוא כדט"ם, וחסר מזה השם אות א' להיות חילוף אלקים כנודע, וזה השם נמשך אלי' מן הבינה הנקרא

חכמה, המאירים מבחוץ לנגד המצח דאריך אנפין¹⁸ שבהמצח דאריך אנפין הוא יסוד דעתיק ויוצא הארה מיסוד הנ"ל ופוגע בבינה דעתיק. ומכים זה בזה, ונמשך מזה אור גדול עד מצחא דז"א, ויוצא משם למצח דז"א אור גדול, דהיינו שע"ו נהורין כמספר שלו"ם. ועיין בע"ח¹⁹ שער א"א פ"ו ובהגהות וביאורים שם או"ק ז'²⁰, וברמ"ז פרשת בלק דף קפ"ה ע"א בפ"י מי יעמוד ע"ש.

וזוהו שיתרו יעץ למשה, שלא הוא לבדו ישפוט את העם, אלא שיעשה הרבה בתי דינין ואז²¹ כל העם הזה על מקומו יבא בשלום, בשל"ו"ם דוקא, והוא שיתוסף מספר שלו"ם על הכ"ד בתי דינין.

ואמר זה יתרו שהוא ת' רי"ו, רי"ו מספר גבורה, היינו ת' בתי דינין. נמצא אימת נעשה ת' בתי דינין שנתוסף מספר שלו"ם על כ"ד הוא כשמאיר ממצחא דאריך במצחא דז"א.

אז נעשים מהכ"ד בתי דינין ת' שנחלקו לחלקים קטנים שנתוסף מספר שלו"ם עליהן, ואז מתמתקין לגמרי. והיינו מ"ש²² על מצחו לרצו"ן (והובא פסוק זה באד"ר דף קכ"ט שם), לרצו"ן הוא מספר שלו"ם במכוון וכו'.

ונמתקין כל הגבורות וכל הדינין²³.

תורת לוי יצחק, חידושים וביאורים לש"ס עמוד יא ואילך

נפלו כ"ד אלף שזהו מהכ"ד צירופים המתחילין באות א' הנ"ל. ובהכ"ד אלף תלמידי ר"ע שלא הי' שלום ביניהם מתו. והי' זה כעין תיקון להכ"ד אלף שנפלו בחטא זמרי, כמ"ש במ"א¹⁴ בס"ד מזה.

והנה המתקת הגבורות והדינין, הוא מ"ש¹⁵ מי ימלל גבורות ה', שהוא מה שמוללין וכורתין אותן לחלקים קטנים, כי פירוש מל הוא כריתה וחיתוך, כי כשכורתין אותן לחלקים קטנים מובן שאינם קשים כ"כ.

והוא ע"ד מ"ש¹⁶ וריוח תשימו בין עדר ובין עדר, שאמר יעקב רבש"ע אם יהיו צרות באות על בני לא תביא אותן זו אחר זו אלא הרויח לך מצרותיהן כמ"ש בילקוט פ' וישלח רמז ק"ל ע"ש.

וכשנחלקים לחלקים קטנים, אז יכולים להתמתק ולהשכך לגמרי. והוא מה שעושיין מהכ"ד בתי דינין מספר ת', שנתוסף מספר שלו"ם, שאז נעשה שלו"ם היפך דמחלוקת שיש בכ"ד כמו בכ"ד אלף תלמידי ר"ע שלא הי' שלום ביניהן, ואז נמתקין כל הת' בתי דינין, מאחר שנתחלקו לחלקים קטנים.

ומי עושה זה, היינו מי הוא הממלל גבורות ה' שמחלקו לחלקים קטנים, ואחר כך ממתק אותן, הוא בחי' מ"י כמ"ש מ"י ימלל גבורות ה', מי הוא בחי' בינה דעתיק שמלוכב בה חכמה דעתיק. מ' בינה, י'

(18) עיין לעיל הערה 2.

(19) שער יג.

(20) מציין שם לעץ חיים שם פרק יג.

(21) שמות יח, כג.

(22) שם כח, לח.

(23) ראה המשך הביאור בפנים בתורת לוי יצחק.

(14) ראה תורת לוי יצחק, חידושים וביאורים בש"ס עמוד רכ. פניני לוי יצחק עה"ת פרשת פנחס פרק כה פסוק יב.

(15) תהלים קו, ב.

(16) בראשית לב, יז.

(17) מ"י בגי' נ, כנגד נ' שערי בינה. ראה גם לעיל סימן ל. לקמן סימן

עג. קכט. רטו. רכה.

אגרות קודש

ב"ה, כ"ח מ"ח, תשי"ט

ברוקלין.

שלום וברכה!

... ויהי רצון שבקרוב ממש יקוים היעוד דלילה כיום יאיר ונגלה כבוד ה' וראו כל בשר וכו' וכדיוק רבותינו נשיאינו, שאפילו בשר הגשמי כפשוטו ירגיש כבוד ה' (שלמעלה משם אלקים בגימטריא הטבע אלקות המלוכב בטבע, שהרי לעי"ל הקב"ה מוציא חמה מנרתקה, שמש ה' מהנרתק ומגן דשם אלקים, וכמ"ש כי שמש ומגן ה' אלקים, עיין שער היחוד ר"פ ד').

בברכה לבשו"ט בכל האמור.

חוברת לח

הנצחת שמו של הרב

ב' מ' אב [תשי"ז]

זה עתה יצא מאת פניי בני, שיחיה ויהיה בריא אולם. הוא שהה כאן עשר דקות – דקות שאותן קשה למדי לאתר אצלו...

כשהעננים שבלבי מתקדרים, עד שכמעט ניתן לחותכם בסכין – לאחר שאני רואה את בני הם נקלשים בהרבה; תקוותי, אפוא, שאוכל לרשום את המלים הבאות שלא מתוך מרה שחורה יתר על המדה. זוהי כבר השנה השלוש-עשרה מאז פטירת בעלי ז"ל. עם כל יום שעובר אני חשה יותר את בדידותי. אני בודדה מדי; יותר מדי לבדי.

כאשר מזקינים, יש לדעת שהמצב בפרט זה אינו עתיד להשתפר. יתן השי"ת שלא יהיה גרוע יותר. מאוד הייתי חפצה שייעשה משהו להנצחת שמו של בעלי ז"ל – אם באמצעות משהו שייכתב אודותיו, או מתוך עבודתו שלו – מתוך הדברים שכתב ולמד כמעט עד הרגע האחרון לחייו. אולי עוד יהיה פעם זמן לכך, אם עוד בחיי ואם לאחר-מכן³¹⁴. אני סבורה שהדבר מגיע לו ביושר – הן כאדם, והן מצד גאונותו וכוחותיו הגדולים.

אפילו תצלום שלו אין בנמצא. היה ברשותי תצלום שניתן לו בשעת שחרורו, לאחר השנים האימות שעברו עליו. הפנים באותו תצלום לא דמו כלל למראה פניו המקורי. לא רציתי שבנינו יראו את תמונתו במצב זה, והרי בלא-הכזי לא הייתי יכולה להעבירה את הגבולות³¹⁵. נוסף לכך, קיוויתי למצוא כאן תצלום ששלחנו עוד מרוסיה, אך מאחר שלא נגזר כך מלמעלה – אבד גם תצלום זה. התמונה שהיתה כאן היתה תמונה משפחתית, עם כל המשפחה יחד. עלי לשכוח על כל זאת. תודה לא-ל על אלו החיים עמנו. יהי רצון שיצליחו בכל.

* * *

יום-כיפורים וסוכות מלאי עונג

[י"א תשרי תשי"ח].

ובכן, עכשיו, ב"ה, כבר י"א תשרי. אחרי יום-כיפורים. הכל התנהל כדבעי. הוא³¹⁶ ניהל את הכל מתוך התרוממות שכזו, והיתה זו נחת גדולה עבורי לראות זאת. עכשיו כבר קרב והולך חג הסוכות.

סיבת כתיבתי הפעם היא זו: זהו זמן של תפילות. אני מבקשת, אפוא, שארגיש טוב באותם תנאים שאני זקוקה להם. לשפר אותם אינני יכולה.

התענוג הגדול ביותר עבורי הוא לשמוע ולראות כיצד בני מתוועד. לעונג הוא לי לשמוע את קולו, והתוכן – ככל שהבנתי מגעת – מעניין אותי מאוד.

עולות בדעתי מחשבות על בניית סוכה. לא בגלל יראת-שמים, אלא מתוך הרגל שהורגלתי בו כל השנים.

314) על הוצאתם לאור של כתבי רלוי"צ – ראה לעיל הערה 292. לימים יצא לאור גם ספר "תולדות לוי יצחק" על תולדות חייו.

315) לימים נמצא עותק של תצלום זה ("כנראה בזמן היותו בגלות ציילי"), והרבנית מסרה העתק ממנו לבנה כ"ק אדמו"ר זי"ע, שכתב עליו בכת"ק: "אאז"ל?".

לאחר שנים, בשנת תנש"א, הגיע לידי כ"ק אדמו"ר זי"ע תצלומו של רלוי"צ ז"ל בעת לקיחתו למאסר (ט' ניסן תרצ"ט). 316) כ"ק אדמו"ר זי"ע.

ליצחק והוא ואביו עשו אותה בשוה, אבל יש בדבר ענין נסתר בתוכו כי בא להודיע דבר עתיד כי באר מים חיים ירמוז לבית אלקים אשר יעשו בניו של יצחק ולכן הזכיר כמ"ש מקור מים חיים את ה' ויקרא הראשון עשק ירמוז לבית הראשון אשר התעשקו עמנו ועשו אתנו כמה מחלוקת וכמה מלחמות עד שהחריבו.

והשני קרא שמה שטנה שם קשה מן הראשון והוא בית שני שקרא אותו בשמו שכתוב בו ובמלכות אחשורוש בתחילת מלכותו כתבו שטנה על מלכי יהודא וירושלים וכל ימיו היו לנו לשטן עד שהחריבוהו וגלו ממנו גלות רעה.

והשלישי קרא רחובות הוא הבית העתיד שיבנה במהרה בימינו והוא יעשה בלא ריב ומצה והאל ירחיב את גבולנו כמו שנאמר ואם ירחיב ה' אלקיך את גבולך כאשר דבר וכו' שהוא לעתיד וכתוב בבית השלישי ורחבה ונסבה למעלה למעלה ופרינו בארץ שכל העמים יעבדוהו שכם אחד, ע"כ אז מתורצים כל הקושיות כי ענין הבארות הם סימנים גדולים על המקדשות.

והנה חורבן בית שני נמשך מחורבן בית ראשון כי התעשקו עמו וכמ"ש רז"ל (יומא כז:): שהיו חסרים ה' דברים וע"כ ואכבדה חסר ה' כתיב נמצא אף בבית שני נשאר ונמשך הטעם דלעיל כי התעשקו עמו שהרי אלו הה' דברים לא הוחזרו כל זמן בית שני ולא הוזכר בבית שני רק דבר חדש שהי' קודם בנינו שכתבו שטנה וזה לא הי' נמשך זמן רב אבל ענין כי התעשקו נשאר עד שיבנה בית ג' במהרה בימינו, ואז ירחיב ה' לנו והוסיף תיבת עתה לרמוז כי בכל עת הדבר בידינו, כמו שהשיב אימתי בן דוד בא היום דהיינו היום אם בקולו תשמעו.

של"ה

ג. תוכן: רמז בשמות הבארות, דהם רמזים לג' בתי מקדשות.

בענין הבארות כתב רבינו הרמב"ן ז"ל בפירושו (כז, כעה"פ 'ויקרא שם הבאר עשק') שהנה רמזים על בתי המקדשות יעו"ש בדבריו הנעימים. ואני אוסיף על דבריו, דלכך נקרא הבאר הראשון 'עשק' שהוא בגימטריא 'מקדש ה'" במכוון, שבמקדש הראשון היתה השכינה שורה ולכן נקרא מקדש ה'. ובאר השני נקרא 'שטנה' שהוא בגימטריא עם הכולל 'השני'. ובאר השלישי נקרא 'רחובות' דאי' בספר הזוהר בפר' וירא (קטז, ב - קיז, א) על פסוק (ישעי' ס, כב) 'אני ה' בעתה אחישנה' דזמן הגאולה לעתיד לא יאוחר מת"ר באלף השישי, וסימן לדבר (בראשית ז, יא) 'בשנת שש מאות לחיי נח' יעו"ש מה שכתב בזה עפ"י הסוד. ודבר זה לענ"ד הוא מרומז כאן בתורה 'רחובות' שראש וסוף התיבה הוא תר ואמצע התיבה הוא חבו בנוטריקון 'חיל בלע ויקיאנו' (איוב כ, טו) לומר שבזמן ת"ר שנה לאלף השישי אז כל הנשמות וכל הטיפות שהיו עשוקים בתוך הסטרא אחרא יתקון הכל בסוד הפסוק חיל בלע ויקיאנו כידוע, ואז 'הרחיב ה' לנו ופרינו בארץ', ואם 'זכו אחישנה' ודו"ק היטב ויונעם לך.

מעשה רוקח

תולדות כו, כ - ויריבו רועי גרר, עם-רועי יצחק לאמר לנו המים, ויקרא שם הבאר עשק, כי התעשקו עמו

א. [תוכן: ג' הבארות רמז כנגד ג' ביהמ"ק, והשלישי נק' רחובות - דבהמ"ק השלישי יהי' יותר גדול מבתי הראשונים]

ספר הכתוב ענין הבארות שחפר יצחק. ואמרו במדרש כי הם רמז לשלשה מקדשות, כי כל ענייני האבות וספורים ומעשיהם הכל רמז לבנים, כתיב הכא ויחפרו עבדי יצחק בנחל, רמז לבית ראשון כי שם הנחל היוצא מבית המקדש כמו שכתוב ביחזקאל וימצאו שם באר מים חיים כי משם תצא הוראה דכתיב כי מציון תצא תורה, וכתוב ויריבו רועי גרר ויקרא שמה עסק, כי היתה מריבה ומחלוקת בבית הראשון כי יצאו עליו בעסקין עד שנחרב, אחר כן ויחפרו באר אחרת רמז לבית שני, ולא מצאו מים חיים כי לא היתה שם השכינה, ויריבו גם עליו ויקרא שמה שטנה, וכן כתיב במחלוקת בית ב', כתבו שטנה במלכות אחשורוש בתחלת מלכותו.

וכתיב ויעתק משם ויחפור באר אחרת ולא רבו עליו, רמז למקדש הג' העתיד ליבנות לזמן המשיח, ועל כן אמר ויעתק כי יהי' אריכות גדול [בין] בית שני לבית ג' ולא רבו עליו, כי הבית העתיד יבנה בלי ריב ומצה. ויקרא שמה רחובות, כי יהי' יותר גדול בין הבתים הראשונים, וכמו שאמר הנביא ויצא עוד [קן] המדה, וכתוב בנבואת יחזקאל שהוא הבנין העתיד ורחבה ונסבה למעלה, כי באותו זמן ירחיב ה' אלקיך את גבולך, ומלת אם במקום הזה אינה אפשרית אלא ודאית, כמן ואם יהי' היובל לבני ישראל, כי באותו זמן נירש' העמים הכתובים בפרשת בין הבתרים.

ופרינו בארץ, שכל העמים יעבדו לשם שכם אחד ולא יהי' שטן ומחריב, כי יתקיים מלכותינו לעדי עד לעולמים, וכמו שנבא דניאל על מלכותינו וביומיהון די מלכיא אנון יקים אלה שמיא מלכו די לעלמין לא תתחבל ומלכותה לעם אחרון לא תשתבק וגומר. [אמן]

רבינו יהושע אבן שויעב - תלמיד הרשב"א

ב. [תוכן: ביאור הענין דהג' בארות הם כנגד הג' בתי מקדשות ורמזים בזה.]

יתבאר ענין חפירות הבארות שהזכיר הכתוב דיש להקשות לעיל מיני' כתיב ויברכהו ה' שלא כדרך הטבע ובענין הבארות הי' עשוק ורצוף, ע"ק בבאר הראשון והשלישי הגיד הכתוב טעמים על קריאת השמות כמ"ש כי התעשקו עמו כי עתה הרחיב ה' לנו ובבאר האמצעי לא אמר טעמא, ע"ק כי עתה הרחיב כי הרחיב ה"ל ועתה הוא מיותר. אלא הענין מאחר שיצחק נתקדש בקדושת הארץ ע"כ באו רמזים אקדושת הארץ הן למעלה כמ"ש ויגדל האיש וילך הלך וגדל כו', הן הענין דבארות ובמה דסיימתי אפתח.

ענין הבארות רמזות על ג' מקדשות כי יצחק עולה תמימה הי' על מקום בית המקדש ע"כ רמז עליהם והוא כמ"ש הרמב"ן ז"ל וז"ל ויקרא שם הבאר עשק יספר הכתוב ויארץ בענין הבארות ואין כפשוטו הספור תועלת ולא כבוד גדול

♦ יום ראשון כ"ג מרחשון ♦

כה (ט) וְאֵלֶּה תּוֹלְדֹת יִצְחָק בֶּן־אֲבִרְהָם אֲבִרְהָם יט וְאֵלֶּיךָ תּוֹלְדֹת יִצְחָק בֶּן אֲבִרְהָם אֲבִרְהָם
הוֹלִיד אֶת־יִצְחָק:
 אולידי ית יצחק:

כ"י « וְאֵלֶּה תּוֹלְדֹת יִצְחָק • יַעֲקֹב וְעֵשָׂו הָאֲמוּרִים בַּפְּרָשָׁה. אֲבִרְהָם הוֹלִיד אֶת־יִצְחָק • (לְאֹמֵר שֶׁקָּרָא הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ־הוּא שְׁמוֹ אֲבִרְהָם, אַחַר כֵּן הוֹלִיד אֶת יִצְחָק, דְּבַר אַחֲרֵי) עַל־יְדֵי שִׁפְתָּב הַפְּתוּב: "יִצְחָק בֶּן־אֲבִרְהָם", הַזֶּקֶן לֹמֵר: "אֲבִרְהָם הוֹלִיד אֶת יִצְחָק", לְפִי שֶׁהָיָה לְצַנִּי הַדּוֹר אוֹמְרִים: 'מֵאֲבִימֶלֶךְ נִתְעַבְּרָה שָׂרָה, שֶׁהָרִי כַּמָּה שָׁנִים שֶׁהָתָה עִם אֲבִרְהָם וְלֹא נִתְעַבְּרָה הַיְמָנוּ, מָה עָשָׂה הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ־הוּא? צַר קָלַסְתָּר פָּנָיו שֶׁל יִצְחָק דּוֹמָה לְאֲבִרְהָם, וְהַעֲדִידוּ הַכֹּל: "אֲבִרְהָם הוֹלִיד אֶת־יִצְחָק", וְזֶהוּ שִׁפְתָּב כָּאֵן: "יִצְחָק בֶּן־אֲבִרְהָם" (הַיְהוּ), שֶׁהָרִי עֲדוּת יֵשׁ שֶׁ"אֲבִרְהָם הוֹלִיד אֶת־יִצְחָק".

(כ) וַיְהִי יִצְחָק בֶּן־אַרְבָּעִים שָׁנָה בִּקְחָתוֹ אֶת־רַבְקָה
בַּת־בְּתוּאֵל הָאֲרָמִי מִפְּדַן אָרָם אַחֹת לְבֵן הָאֲרָמִי
לֹו לְאִשָּׁה:

כ והיה יצחק בן ארבעין שנים בן נסיב ית
 רבקה בת בתואל ארמאה מפדן ארם אחתה
 דלכן ארמאה לה לאנתו:

כ"י « בֶּן־אַרְבָּעִים שָׁנָה • שֶׁהָרִי כִּשְׁבָא אֲבִרְהָם מֵהַר הַמּוֹרִיָּה, נִתְבַּשֵּׁר שְׁנוֹלְדָה רַבְקָה, וְיִצְחָק הָיָה בֶּן ל"ז שָׁנָה, שֶׁהָרִי בּוֹ בַּפְּרָק מֵתָה שָׂרָה, וּמִשְׁנוֹלַד יִצְחָק עַד הַעֲקֵדָה שִׁמְתָה שָׂרָה, ל"ז שָׁנָה. וְכַת צ' הָיְתָה כִּשְׁנוֹלַד יִצְחָק וְכַת כ"ז כִּשְׁמֵתָה, שֶׁנֶּאֱמַר: "וַיְהִי חַיֵּי שָׂרָה וְגו'", הָרִי לְיִצְחָק ל"ז שָׁנִים, וְכּוֹ בַּפְּרָק נוֹלְדָה רַבְקָה. הַמֵּתִינ לָהּ עַד שֶׁתָּהָא רְאוּיָה לְבִיאָה, ג' שָׁנִים, וּנְשָׂאָה. בַּת־בְּתוּאֵל מִפְּדַן אָרָם אַחֹת לְבֵן • וְכִי עֲדִין לֹא נִכְתָּב שֶׁהָיָה בַת בְּתוּאֵל, וְאַחֹת לְבֵן וּמִפְּדַן אָרָם? אֵלָּא לְהַגִּיד שֶׁבַחָהּ, שֶׁהָיְתָה בַת רִשָּׁע וְאַחֹת רִשָּׁע וּמְקוּמָה אֲנָשִׁי רִשָּׁע, וְלֹא לְמַדָּה מִמַּעֲשֵׂיהֶם. מִפְּדַן אָרָם • עַל שֵׁם שִׁשְׁנֵי אָרָם הָיוּ: אָרָם נְהָרִים וְאָרָם צוֹכָה, קוֹרָא

רשי כפשוטו - מהדורת לשם

יִצְחָק (לעיל יו, יז), וְכַת כ"ז הָיְתָה כִּשְׁמֵתָהּ, שֶׁנֶּאֱמַר (לעיל כג, א) וַיְהִי חַיֵּי שָׂרָה מֵאָה שָׁנָה וְעֶשְׂרִים שָׁנָה וְשִׁבְעֵי שָׁנִים, הָרִי נִמְצָא, שֶׁבִּשְׁעַת הַעֲקִידָה מְלֹאָו לְיִצְחָק ל"ז שָׁנִים, וְכּוֹ בַּפְּרָק - וְהָרִי בְּאוֹתוֹ הַזְּמַן, כְּאִמּוֹר, נוֹלְדָה רַבְקָה, הַמֵּתִינ לָהּ יִצְחָק עַד שֶׁתִּגְדַּל וְתָהָא רְאוּיָה לְבִיאָה עוֹד ג' שָׁנִים נוֹסְפוֹת [בַּת שְׁלֹשׁ שָׁנִים יוֹם אֶחָד רְאוּיָה לְבִיאָה (עֵינן נדה לב.), וְאִו נִשְׂאָה בְּהִיּוֹתוֹ בֶּן אַרְבָּעִים שָׁנָה (רא"ם):
בַּת בְּתוּאֵל מִפְּדַן אָרָם אַחֹת לְבֵן,
 וְכִי עֲדִיין לֹא נִכְתָּב שֶׁהָיָה בַת בְּתוּאֵל וְאַחֹת לְבֵן וּמִפְּדַן אָרָם?
 וְהָלֹא כָּל הַפְּרָטִים הִלְלוּ כְּכָר נִתְפָּרְשׁוּ לְמַעֲלָה (פּרָק כד), אֵלָּא חוֹר הַכְּתוּב וְצִיין זֹאת כְּדִי לְהַגִּיד גּוֹדֵל שֶׁבַחָהּ שֶׁל רַבְקָה, שֶׁהָיְתָה אֲמִנָּם בַּת רִשָּׁע, וְאַחֹת רִשָּׁע, וּבְגִי מְקוּמָה הָיָה אֲנָשִׁי רִשָּׁע, וְאַף־עַל־פִּיכֵן לֹא לְמַדָּה מִמַּעֲשֵׂיהֶם הִרְעִים:
מִפְּדַן אָרָם. שֵׁם הַמְּקוֹם הוּא 'אָרָם',

נִתְעַבְּרָה הַיְמָנוּ, מָה עָשָׂה הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ־הוּא כְּדִי לְבַטֵּל אֶת דְּבַרְיָהּ?
 צַר קָלַסְתָּר פָּנָיו - צִייר אֶת צוֹרֵת פָּנָיו שֶׁל יִצְחָק דּוֹמָה לְאֲבִרְהָם אָבִיו, וְהַעֲדִידוּ הַכֹּל כִּי 'אֲבִרְהָם הוּא אֲשֶׁר הוֹלִיד אֶת יִצְחָק'. וְזֶהוּ כִּפְּל הַלְשׁוֹן שִׁפְתוּב כָּאֵן: וְאֵלֶּה תּוֹלְדוֹת יִצְחָק בֶּן אֲבִרְהָם, שֶׁהָרִי עֲדוּת יֵשׁ - כְּפִי שֶׁהַכֹּל רוֹאִים וּמַעֲדִידִם, שֶׁ"אֲבִרְהָם הוֹלִיד אֶת יִצְחָק" (מִפְּרָשִׁים):
(כ) בֶּן אַרְבָּעִים שָׁנָה בִּקְחָתוֹ אֶת רַבְקָה. הוֹצִרָךְ יִצְחָק לְאַחֵר אֶת נְשׂוֹאָיו עַד הַיּוֹתוֹ בֶּן אַרְבָּעִים, שֶׁהָרִי כִּשְׁבָא אֲבִרְהָם מֵהַר הַמּוֹרִיָּה לְאַחֵר הַעֲקִידָה, רַק אִו נִתְבַּשֵּׁר שְׁנוֹלְדָה רַבְקָה (לעיל כג, כ). וּבְרִשִׁי שֵׁם, וְהַחֲשׁוֹבֵן מִלְּמוֹד שֶׁיִצְחָק כְּכָר הָיָה אִו בֶּן ל"ז שָׁנָה, שֶׁהָרִי בּוֹ בַּפְּרָק - בְּאוֹתוֹ הַזְּמַן שֶׁנֶּעֱקֵד יִצְחָק מֵתָה שָׂרָה (ראַחַר רִשִׁי לעיל כג, א), וּמִשְׁנוֹלַד יִצְחָק עַד הַעֲקִידָה שֶׁהָיְתָה בְּזִמְנֵן שִׁמְתָה שָׂרָה, ל"ז שָׁנָה הָיָה בִּינֵיהֶם, כִּי הָרִי בַת צ' הָיְתָה שָׂרָה כִּשְׁנוֹלַד

(יט) וְאֵלֶּה תּוֹלְדוֹת יִצְחָק. כְּלוֹמֵר, 'אֵלֶּה הַבְּנִים שֶׁהוֹלִיד יִצְחָק, וְהֵם יַעֲקֹב וְעֵשָׂו הָאֲמוּרִים בְּהַמְשַׁךְ הַפְּרָשָׁה לְהַלֵּן:
אֲבִרְהָם הוֹלִיד אֶת יִצְחָק. בִּינֵן שֶׁכְּבָר נֶאֱמַר 'יִצְחָק בֶּן אֲבִרְהָם', מִפְּנֵי מָה חוֹר וְאִמּוֹר 'אֲבִרְהָם הוֹלִיד אֶת יִצְחָק? אֵלָּא הַפְּתוּב כָּא לְלַמֵּד, שֶׁהָיְתָה זֶה לְאַחֵר שֶׁקָּרָא הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ־הוּא שְׁמוֹ אֲבִרְהָם, שֶׁכָּל זִמְנֵן שֶׁשְׁמוֹ הָיָה 'אֲבִרְהָם' לֹא הוֹלִיד בְּנִים (ראַחַר רִשִׁי לעיל טו, טז) וְרַק מִשְׁנִקְרָא שְׁמוֹ 'אֲבִרְהָם', אֲחֵרִי כֵּן הוֹלִיד אֶת יִצְחָק. דְּבַר אַחֵר - דְּרָךְ אַחֲרֵת לְפָרֵשׁ אֶת הַכְּתוּב, עַל־יְדֵי (בִּינֵן) שִׁפְתָּב הַכְּתוּב 'יִצְחָק בֶּן אֲבִרְהָם', הוֹזַק לְהַדְגִּישׁ וְלֹמֵר שֶׁאֵבֵן 'אֲבִרְהָם הוֹלִיד אֶת יִצְחָק'. לְפִי שֶׁהָיָה לְצַנִּי הַדּוֹר אוֹמְרִים 'מֵאֲבִימֶלֶךְ נִתְעַבְּרָה שָׂרָה [כְּמוֹ שִׁפְתָּב וְעַל כ. ב.] וַיִּשְׁלַח אֲבִימֶלֶךְ מֶלֶךְ גְּרָר וַיִּקַּח אֶת שָׂרָה], שֶׁהָרִי כַּמָּה שָׁנִים שֶׁהָתָה שָׂרָה עִם אֲבִרְהָם וְלֹא

שיעור יומי ליום ראשון כ"ג מרחשון ושנים מקרא ואחד תרגום – כה – פרשת תולדות לה
 אותו 'פֶּדֶן' לְשׁוֹן "צֶמֶד בָּקָר", וְתַרְגוּם "פֶּדֶן" – 'תּוֹרִין', וְיֵשׁ פּוֹתְרִים: "פֶּדֶן אָרֶם", כְּמוֹ: שְׂדֵה אָרֶם,
 שְׂבִלְשׁוֹן יִשְׁמַעֵאל קוֹרִין לְשִׁדָּה: "פֶּדֶן".

~ נקודות משיחות קודש ~ (על פי לקוטר שיחות חלק ה, עמוד 369 ואילך – מתוך 'לקראת שבת)

אבלות לג' שנים?

וְהִי יִצְחָק בְּוֶ-אַרְבָּעִים שָׁנָה בְּקִחְתּוֹ אֶת-רַבְקָה

כְּשֶׁבָא אַבְרָהָם מֵהַר הַמּוֹרִיָּה, נִתְבַּשֵּׁר שְׁנוֹלְדָה רַבְקָה. וְיִצְחָק הָיָה בֶן ל"ז שָׁנָה, שֶׁהָרִי בּוֹ בְּפָרֶק מֵתָה שָׂרָה . . . וְבוֹ בְּפָרֶק
 נוֹלְדָה רַבְקָה, הַמְתִּינָן לָהּ עַד שֶׁתָּהָא רֵאוּיָה לְבִיאַה ג' שָׁנִים, וְנִשְׂאָה (כה, כ. ובפירוש רש"י)
 מִפְּרוּשׁ רִש"י זֶה נִמְצָא שֶׁיִצְחָק נִשָּׂא אֶת רַבְקָה ג' שָׁנִים אַחֲרֵי פְטִירַת שָׂרָה אִמּוֹ.
 וְהִנֵּה בְּפִרְשַׁת חַיִּי שָׂרָה (כז, כו) כְּתוּב 'וַיִּקַּח אֶת רַבְקָה . . . וַיִּנְחַם יִצְחָק אַחֲרֵי אִמּוֹ', דְּעַד נִשְׂוֵאֵיו לְרַבְקָה עַדִּין הַתְּאֵבֵל יִצְחָק
 עַל פְּטִירַת שָׂרָה אִמּוֹ.

וְלִכְאוּרָה יִקְשֶׁה: הָרִי הַדִּין הוּא שֶׁאֵפִילוֹ עַל אָבִיו וְאִמּוֹ אֲסוּר לְהַתְּאֵבֵל יוֹתֵר מִי"ב חֳדָשׁ (מוֹעֵד קַטָּן כז, ב), וְהַאֲבוֹת קִיְמוּ כָּל
 הַתּוֹרָה עַד שֶׁלֹּא נִתְּנָה (בראשית רבה פרשה צה, ג ועוד), וְאִם-כֵּן אֵיךְ הַתְּאֵבֵל יִצְחָק עַל פְּטִירַת שָׂרָה ג' שָׁנִים?
 וְיֵשׁ לְיֻשָׁב עַל-פִּי פְרוּשׁ הַחֲזוֹנִי (חיי שרה כד, סג. הובא גם בריב"א פרשתנו בשם מדרש) עַל הַפְּסוּק (חיי שרה שם) "וַיֵּצֵא יִצְחָק"
 – "מֵהַיֶּכֶן יֵצֵא מִזֶּן עֵדוֹן, שֶׁהָיָה שָׂם מִשְׁעַת הָעֵקֶדָה עַד עֲקֻשׁוֹ שֶׁלֹּשׁ שָׁנִים".
 וְעַל-פִּי-זֶה נִמְצָא שֶׁלֹּא שָׁמַע יִצְחָק מִפְּטִירַת אִמּוֹ מִשְׁעַת הָעֵקֶדָה עַד ג' שָׁנִים לְאַחֲרֵי-זֶה, כִּי הָיָה בְּגֵן עֵדוֹן. וְכִשְׁשָׁמַע נִהַג
 אֲבֻלוֹת וְזָמַן קֶצֶר כְּדִין שְׁמוּעָה רְחוּקָה, וּמִיָּד "וַיִּנְחַם יִצְחָק אַחֲרֵי אִמּוֹ".

**(כא) וַיַּעֲתֵר יִצְחָק לַיהוָה לְנִכַּח אִשְׁתּוֹ כִּי עֲקָרָה
 הוּא וַיַּעֲתֵר לוֹ יְהוָה וַתֵּהָרֵר רַבְקָה אִשְׁתּוֹ:**

כא וְצִלִּי יִצְחָק קָדָם יי לְקַבֵּל אֶתְתָּה אֲרִי
 עֲקָרָה הִיא וְקַבֵּל צְלוֹתָהּ יי וְעַדִּיאַת רַבְקָה
 אֶתְתָּה:

כִּי-**וַיַּעֲתֵר** • הִרְבֵּה וְהַפְּצִיר בַּתְּפִלָּה. **וַיַּעֲתֵר לוֹ** • נִתְפַצֵּר וְנִתְפַּיֵס וְנִתְפַּתָּה לוֹ. וְאָמַר אֲנִי: כָּל לְשׁוֹן 'עֲתֵר',
 לְשׁוֹן הַפְּצָרָה וְרַבּוּי הוּא, וְכֵן: (יחזקאל ח) "וַעֲתֵר עֲנַן הַקְּטֹרֶת", מְרַבֵּית עֲלִית הַעֲשָׂן. וְכֵן: (שם לה) "וְהַעֲתִירְתָם
 עָלַי דְּבָרֵיכֶם", וְכֵן: (משלי כו) "וְנִעְתְּרוֹת נְשִׁיקוֹת שׁוֹנָא", דּוֹמוֹת לְמַרְבוֹת וְהֵנָּם לְמִשָּׂא, אֲנַקְרִישׁוֹר"א בְּלַע"ז.
לְנִכַּח אִשְׁתּוֹ • זֶה עוֹמֵד בְּזוּיֵת זֹו וּמִתְפַּלֵּל, וְזוֹ עוֹמֵדֵת בְּזוּיֵת זֹו וּמִתְפַּלֵּלֵת (יבמות סד). **וַיַּעֲתֵר לוֹ** • לוֹ, וְלֹא
 לָהּ, שָׂאִין דּוֹמָה תְּפִלַּת צַדִּיק בֶּן צַדִּיק לְתְּפִלַּת צַדִּיק בֶּן רָשָׁע. לְפִיכָף, 'לוֹ' וְלֹא לָהּ.

**(כב) וַיִּתְרַצְצוּ הַבָּנִים בְּקִרְבָּהּ וַתֹּאמֶר אִם-כֵּן לָמָּה
 זֶה אֲנִי וַתֵּלֶךְ לְדַרְשׁ אֶת-יְהוָה:**

כב וְדַחְקִין בְּנֵיָא בְּמַעְהָא וְאָמַרְתּ אִם כֵּן
 לָמָּה דָּנָן אֲנָא וְאֵזְלַת לְמַתְפַּע אִוְלָפִן מִן
 קָדָם יי:

רשי כפשוטו – מהדורת לשם

לְמִשָּׂא – נִחְשָׁבוֹת לְעוֹל וּלְטוֹרַח בְּעֵינֵי
 מִי שֶׁנִּשְׁקָדָהוּ, מִשּׁוּם שֶׁאִינוֹ חֲפֵץ בָּהֶם.
אֲנַקְרִישׁוֹר"א בְּלַע"ז (מדרש"א):
לְנִכַּח אִשְׁתּוֹ. לֹא נִאָּמַר 'עַל אִשְׁתּוֹ'
 אֲלֵא 'לְנִכַּח אִשְׁתּוֹ', כְּלוֹמַר לְנִגְדָּהּ;
 מִכָּאֵן אֲנִי לְמַדִּים שֶׁשְׁנִיָּהֶם הִתְפַּלְּלוּ,
זֶה (יִצְחָק) **עוֹמֵד בְּזוּיֵת זֹו וּמִתְפַּלֵּל,**
וְזוֹ (רַבְקָה) **עוֹמֵדֵת בְּנִגְדוֹ בְּזוּיֵת זֹו**
 (אַחֲרַת) **וּמִתְפַּלֵּלֵת** (מדרש"א):
וַיַּעֲתֵר לוֹ. וְכִי רַק לוֹ, נִעְתֵר ה', וְלֹא
 לָהּ? וְהִלֵּא שְׁנֵיָהֶם הִתְפַּלְּלוּ בְּאֶחָד,
 וְהִקָּה לוֹ לומר 'וַיַּעֲתֵר לָהֶם'. אֲלֵא
 מִשּׁוּם שֶׁאִין דּוֹמָה תְּפִלַּת צַדִּיק בֶּן
 צַדִּיק שֶׁגַּם זְכוֹת אֲבוֹתָיו מְסִייעָתוֹ
 שֶׁתְּקַבֵּל תְּפִלָּתוֹ, לְתְּפִלַּת צַדִּיק בֶּן

וַיַּעֲתֵר לוֹ. פִּירוּשׁוֹ, **נִתְפַצֵּר** (הַתְּרַצָּה)
וְנִתְפַיֵּס וְנִתְפַּתָּה לוֹ. כְּלוֹמַר, נִעְנֶה ה'
 לְבִקְשׁוֹתֶיהָ הִרְבָּה.
 רש"י מְבַאֵר יִסוּד לְשׁוֹן 'וַיַּעֲתֵר': **וְאָמַר**
אֲנִי, שֶׁכָּל לְשׁוֹן 'עֲתֵר' בְּמִקְרָא לְשׁוֹן
הַפְּצָרָה וְרַבּוּי הוּא, וְאִינוֹ מִיּוֹדֵד
דְּיוֹקָא לְעֵנִין תְּפִילָּה, וְכֵן מְצִינוּ דְיוֹגְמָא
לְכָף: וַעֲתֵר עֲנַן הַקְּטֹרֶת (יחזקאל ח, יא) –
שֶׁפִּירוּשׁוֹ: מְרַבֵּית עֲלִיֵּית הַעֲשָׂן
[רִיבּוּי הַעֲשָׂן הַעוֹלָה מֵאֵשׁ הַקְּטֹרֶת];
וְכֵן: וְהַעֲתִירְתָם עָלַי דְּבָרֵיכֶם (שם לה, יג)
[וְהִרְבִּיתֶם כְּדַבְּרֵי גֵאָהָה וְעוֹזוֹת נִגְדַת ה'];
וְכֵן: וְנִעְתְּרוֹת נְשִׁיקוֹת שׁוֹנָא (משלי כו, ו)
 – נְשִׁיקוֹתָיו שֶׁל הַשׁוֹנָא דּוֹמוֹת
לְמַרְבוֹת גַּם כְּשֶׁהֵן מוֹעֲטוֹת, וְהֵנָּם

וְאִלָּם **עַל שֵׁם שְׁשָׁנֵי** מְקוֹמוֹת בְּשֵׁם
'אָרֶם' הָיָה, הָאֶחָד **אָרֶם-נְהָרִים** וְהַשְּׁנַי
אָרֶם-צוּבָה, לְפִיכָף **קוֹרָא** הַכְּתוּב
לְאוֹתוֹ הַמְּקוֹם **'פֶּדֶן'**, שֶׁפִּירוּשׁוֹ 'זוּג',
 כְּפִי שֶׁמְצִינוּ **לְשׁוֹן 'צֶמֶד בָּקָר'** (שמואל"א
 יא, א) [שְׁנֵי שְׁנוּרִים שֶׁרַכְּסָם לְהִלָּף
 צְמוּדִים וּמְחוּבְּרִים], אֲשֶׁר בְּלְשׁוֹן
תַּרְגוּם הוּא **'פֶּדֶן תּוֹרִין'** (זוּג שְׁנוּרִים)
 אִף כָּאֵן, **'פֶּדֶן אָרֶם'**, פִּירוּשׁוֹ כְּמוֹ 'שְׁנֵי
 אָרְמִים', וְיֵשׁ פּוֹתְרִין (מִפְּרָשִׁים) שֶׁלְשׁוֹן
'פֶּדֶן אָרֶם' פִּירוּשׁוֹ **כְּמוֹ 'שְׂדֵה אָרֶם'**
 (הושע יב, ג), **שְׂבִלְשׁוֹן יִשְׁמַעֵאל** (בְּלְשׁוֹן
 עֲרַבִית) **קוֹרִין לְשִׁדָּה 'פֶּדֶן'** (מִפְּרָשִׁים):
(כא) וַיַּעֲתֵר. הִרְבֵּה וְהַפְּצִיר בַּתְּפִלָּה
 לְפָנֵי ה' שִׁתֵּן לוֹ בָּנִים:

כ"ג ויתרצצו. על פרחך המקרא הזה אומר דרשני, שפתם מה היא רציצה זו, וכתב: "אם-כן, למה זה אנכי"? רבותינו דרשוהו לשון ריצה, כשהיתה עוברת על פתחי תורה של שם ועבר, יעקב רץ ומפרנס לצאת. עוברת על פתחי עבודת אלילים, עשו מפרנס לצאת. דבר אחר: מתרצצים זה עם זה, ומריבים בנחלת שני עולמות. ותאמר אם-כן גדול צער העבור. למה זה אנכי. מתאנה ומתפללת על ההריון. ותלך לדרש. לבית מדרשו של שם. לדרש את-ה'. שיגיד לה מה תהא בסופה.

(כג) ויאמר יהוה לה שני גוים בבטןך ושני לאמים ממעיך יפרדו ולאם מלאם יאמין ורב יעבד צעיר:
 כג ואמר יי לה תרין עממין במעיכי ותרתין מלפון ממעיכי יתפרשן ומלכו ממלכו יתקף ורפא ישמעביד לזעירא:

כ"ג ויאמר ה' לה. על-ידי שליח, לשם נאמר ברוח הקדש, והוא אמר לה. שני גוים בבטןך. גוים כתיב, כמו (המז) גאים, אלו אנטונינוס ורבי, שלא פסקו מעל שלחנם לא צנון ולא חזרת, לא בימות החמה ולא בימות הגשמים (פ"ו ט). ושני לאמים. אין לאם אלא 'מלכות'. ממעיך יפרדו. מן המעים הם נפרדים, זה לרשעו וזה לתמו. מלאם יאמין. לא ישו בגדלה, כשה קם זה נופל. וכן הוא אומר: (יחזקאל טו) "אמלאה החרבה", לא נתמלאה צור אלא מחרבנה של ירושלים.

(כד) וימלאו ימיה ללדת והנה תומם בבטנה:
 כד ושלמו יומיה למילד והא תימין במעיה:

רשי כפשוטו - מהדורת לשם

חזרת לא בימות החמה ולא בימות הגשמים (עבודה זרה יא.). כלומר, עשירים ונכבדים היו ומריבים בעריכת סעודות לאנשיהם, והצנון והחזרת שהם מיני ירקות הבאים בתוף הסעודה היו נמצאים דרך קבע על שולחנם, גם שלא בעונת גידולם, כאשר הם נמכרים ביוקר:
ושני לאמים. אין לאום אלא לשון מלכות, ו'שני לאומים' פירושו שתי ממלכות:
ממעיך יפרדו. לא נאמר 'ממך' אלא 'ממעריך', ללמד שמן המעים - בהיותם עוד במעי אדם הם כבר נפרדים בדרכיהם. כאשר זה הולך לרשעו וזה הולך לתימו - לתמימותו וצדקתו (רא"ם):
מלאם יאמין. כלומר, שני הלאומים הללו לא ישו בגדולה - לעולם לא יהיו שוים בגדולתם, אלא כשה קם זה נופל - גדולתו של כל אחד ריובה בנפילתו של אחיו. וכן הוא אומר (יחזקאל כו ב) 'אמלאה החרבה' [צור (מלכות אדום) אומרת: הנה אתמלא אני מן העיר ירושלים החרבה] - לא נתמלאה צור אלא מחרבנה של ירושלים:

ביניהם בנחלת שני עולמות - העולם הזה והעולם הבא, שכל אחד מהם רצה לירש את שניהם:
ותאמר אם בן - אם אכן כך גדול הוא צער העבור - למה זה אנכי. מדוע אם-כן אני מתאנה ומתפללת על קיום ההריון:
ותלך לדרוש. הלכה למקום ששם דורשים את ה', והוא לבית מדרשו של שם ועבר:
לדרוש את ה'. לשאול את פי ה', שיגיד לה מה תהא בסופה. כשתלד: **(כג) ויאמר ה' לה.** אין פונת הכתוב שדיבר הקב"ה אל רבקה עצמה, אלא על-ידי שליח אמר לה זאת, שפיון שהלכה לדרוש את ה' אצל שם, הרי לשם נאמר הדבר ברוח הקדש, והוא אמר לה את תשובתו של ה' (כ"ד):
שני גוים בבטןך. לא נכתב 'גוים', אלא 'גוים' כתיב, בשני יודי"ן, כמו 'גאים' - לשון גאון וגדולה. לרמוז ששני גדולי עולם עתידים לצאת משני הגוים הללו, אלו הם אנטונינוס מלך אדום, שהוא מזרעו של עשו, ורבי יהודה הנשיא מזרע ישראל, שקיו בזמן אחד, ועליהם אמרו שלא פסקו מעל שולחנם לא צנון ולא

רשע שרק זכות עצמו עומדת לו, ולפי שיצחק היה צדיק בן צדיק, ורבקה היתה צדקת בת רשע, לפיכך נאמר 'ויעבר לו' ולא נאמר שנעטר גם לה (יבמות טד):
(כב) ויתרצצו. על פרחך המקרא הזה אומר דרשני - הכתוב עצמו כאילו קורא 'רוש והעמק בי', שהרי סתם הכתוב ולא פירש מה היא רציצה זו, ואולם כתב שעליה התאוננה רבקה ואמרה: 'אם בן למה זה אנכי', ומשמע שהיתה זו רציצה משונה, שלא כדרך הנשים הקרות, לפיכך רבותינו דרשוהו שיתרצצו האמור כאן הוא לשון ריצה, שהיו הבנים 'רצים' אנה ואנה בקרבה, שפשהיתה עוברת על פתחי תורה - על-יד שערי בתי מדרשות של שם ועבר, הנה יעקב רץ ומפרנס - מתנועע ודוחק במעיך כמבקש לצאת לבית המדרש, וכשהיתה עוברת על פתח עבודת אלילים, הנה עשו מפרנס לצאת לשם. דבר אחר - דרך אחרת לדרוש לשון ויתרצצו: מלשון ריצוץ ושכירה, שהיו הבנים מתרצצים (נלחמים) זה עם זה ומריבים - מתנצחים ומתנוכחים

וַיִּמְלְאוּ יָמֶיהָ • אָבֵל בְּתֹמֶר כְּתִיב: "וַיְהִי בַעַת לְדָתָהּ", שְׁלֹא מְלֵאוּ יָמֶיהָ כִּי לֹד' חֲדָשִׁים יִלְדָתָם. וְהִנֵּה תוֹמָם • חֶסֶר, וּבְתֹמֶר "תְּאוּמִים" מְלֵא, לְפִי שְׁשֻׁנֵיהֶם צְדִיקִים, אָבֵל כַּאֲשֶׁר אֶחָד צְדִיק וְאֶחָד רָשָׁע.

(כה) וַיֵּצֵא הָרִאשׁוֹן אֲדָמוֹנִי בְּלוֹ בְּאֶדְרֵת שַׁעַר וַיִּקְרָאוּ שְׁמוֹ עֶשׂוֹ: כה וַיִּנְפֹק קְדָמָאָה סְמוּךְ פְּלֵה פְּגָלִים (נ"א כְּכֻלָּן) דְּשַׁעַר וּקְרוּ שְׁמָה עֶשׂוֹ:

כ"ג אֲדָמוֹנִי • סִימָן הוּא שֶׁיְהִי שׁוֹפֵף דְּמִים (בְּרֵאשִׁית רַבָּה). בְּלוֹ בְּאֶדְרֵת שַׁעַר • מְלֵא שַׁעַר, כְּטִלִית שֶׁל צָמֵר הַמְּלֵאָה שַׁעַר, פְּלוֹקִיר"א בְּלַע"ז. וַיִּקְרָאוּ שְׁמוֹ עֶשׂוֹ • הַפֶּל קָרְאוּ לוֹ כֵּן, לְפִי שֶׁהִיא נֶעֱשֶׂה וְנִגְמָר בְּשַׁעַר כַּכֵּן שְׁנַיִם הִרְבָּה.

(כו) וַאֲחֵרֵי כֵּן יֵצֵא אַחִיו וַיְדוּ אֶחָת בַּעֲקֵב עֶשׂוֹ וַיִּקְרָא שְׁמוֹ יַעֲקֹב וַיִּצְחַק בֶּן־שָׁשִׁים שָׁנָה בְּלֵדָתוֹ: אַתֶּם: כו וַיִּבְרַח בֶּן נֶפֶס אַחִיו וַיְדוּ אֶחָת בַּעֲקֵב אֶתֵּן דְּעֶשׂוֹ וַיִּקְרָא שְׁמָה יַעֲקֹב וַיִּצְחַק בֶּר שְׁתַּיִן שְׁנַיִן כִּד יִלְדֵת יְתֵהוֹן:

כ"ג וַאֲחֵרֵי כֵּן יֵצֵא אַחִיו וְגו' • שְׁמַעְתִּי מִדְּרַשׁ אַגְדָּה הַדּוֹרְשׁוֹ לְפִי פְּשׁוּטוֹ: 'בְּדִין הָיָה אֶחָד בּוֹ לְעַכְבּוֹ, יַעֲקֹב נּוֹצֵר מִטְּפָה רֵאשׁוֹנָה וְעֶשׂוֹ מִן הַשְּׁנֵיָה, צָא וּלְמַד מִשְׁפּוֹפְרֵת שְׁפִיָּה קֶצֶרָה, תֵּן בָּהּ שְׁתֵּי אַבְנִים, זֶה תַּחַת זֶה. הַנִּכְנָסֶת רֵאשׁוֹנָה, תֵּצֵא אַחֲרֹנָה, וְהַנִּכְנָסֶת אַחֲרֹנָה, תֵּצֵא רֵאשׁוֹנָה. נִמְצָא, עֶשׂוֹ הַנוֹצֵר בְּאֶחְרוֹנָה, יֵצֵא רֵאשׁוֹן, וַיַּעֲקֹב שְׁנוֹצֵר רֵאשׁוֹנָה, יֵצֵא אַחֲרוֹן, וַיַּעֲקֹב בָּא לְעַכְבּוֹ שֶׁיְהִי רֵאשׁוֹן לְלֵדָה כְּרֵאשׁוֹן לִיצִירָה, וַיִּפְטֹר אֶת רַחֲמָה וַיִּטַּל אֶת הַבְּכוֹרָה מִן הַדִּין. בַּעֲקֵב עֶשׂוֹ • סִימָן שְׁאִין זֶה מִסְפִּיק לְגַמֵּר מַלְכוּתוֹ, עַד שֶׁהָיָה עוֹמֵד וְנוֹטְלָה הֵימָנוּ. וַיִּקְרָא שְׁמוֹ יַעֲקֹב • הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא (ס"א אָמֵר: 'אַתָּם קְרִיתוּן לְכַבּוֹרְכֶם שֵׁם, אִף אֲנִי אִקְרָא לְבְנֵי כְבוֹרֵי שֵׁם. תֵּדָא הוּא דְּכְתִיב: "וַיִּקְרָא שְׁמוֹ יַעֲקֹב"). דְּבָר אַחֵר: אָבִיו קָרָא לוֹ יַעֲקֹב עַל שֵׁם אַחִיוֹת הַעֲקֵב. בֶּן־שָׁשִׁים שָׁנָה • י' שְׁנַיִם מְשֻׁנָּאָה עַד שְׁנַעֲשִׂית בַּת י"ג שָׁנָה וַרְאוּנָה לְהַרְיוֹן, וַי' שְׁנַיִם הִלְלוּ, צָפָה וְהִמְתִּין לָהּ כְּמוֹ שֶׁעֲשָׂה אָבִיו לְשָׂרָה. כִּיֹּן שְׁלֵא נִתְעַבְּרָה, יָדַע שֶׁהִיא עֲקָרָה וְהִתְפַּלֵּל עָלֶיהָ. וְשִׁפְחָה לֹא רָצָה לִישָׂא לְפִי שֶׁנִּתְקַדַּשׁ בְּהַר הַמּוֹרִיָּה לְהִיּוֹת עוֹלָה תְּמִימָה (יְבֻמוֹת טז).

רשי כפשוטו - מהדורת לשם

מְטִיפָה רֵאשׁוֹנָה, וְעֶשׂוֹ נּוֹצֵר מִן הַטִּיפָה הַשְּׁנֵיָה. צָא וּלְמַד מִשְׁפּוֹפְרֵת שְׁפִיָּה קֶצֶרָה - קָנָה חֲלוּל, כְּעֵין צִינּוֹר שֶׁפִּתְחוֹ צָר, תֵּן בָּהּ שְׁתֵּי אַבְנִים זֶה אַחֵר זֶה, הָרִי בְּשִׁתּוּצִיאָם בְּזוֹ אַחֵר זֶה, הֵאָבֵן הַנִּכְנָסֶת רֵאשׁוֹנָה תֵּצֵא אַחֲרוֹנָה, וְהֵאָבֵן הַנִּכְנָסֶת אַחֲרוֹנָה תֵּצֵא רֵאשׁוֹנָה. נִמְצָא עֶשׂוֹ הַנוֹצֵר בְּאֶחְרוֹנָה יֵצֵא רֵאשׁוֹן, וַיַּעֲקֹב שְׁנוֹצֵר רֵאשׁוֹנָה (תַּחֲלִילָה) יֵצֵא אַחֲרוֹן (כ"ג). וּלְפִיכֶף יַעֲקֹב בָּא לְעַכְבּוֹ, כְּדִי שֶׁיְהִי הוּא רֵאשׁוֹן לְלֵידָה, כְּדִרְךָ שֶׁהִיא רֵאשׁוֹן לִיצִירָה, וְהוּא אֲשֶׁר יִפְטֹר (יְפַתַּח רֵאשׁוֹן) אֶת רַחֲמָה, וְכִי יִטוּל אֶת הַבְּכוֹרָה מִן הַדִּין (חֻבְרוֹת): בַּעֲקֵב עֶשׂוֹ. זֶהוּ סִימָן לְעֵתִיד, שְׁאִין זֶה מִסְפִּיק לְגַמֵּר אֶת מַלְכוּתוֹ עַד שָׁנָה (יַעֲקֹב) עוֹמֵד וְנוֹטְלָה הֵימָנוּ - כְּשֶׁיַּעֲקֹב יִטוּל מִעֶשׂוֹ אֶת מַלְכוּתוֹ בַּעֲקֵבָהּ, כְּלוֹמֵר בְּסוּפָה:

נִכְתָּב 'בְּלוֹ שַׁעַר בְּאֶדְרֵת'. כְּלוֹמֵר, כָּל גּוֹפּוֹ הָיָה מְלֵא וּמְכוּסָה שַׁעַר, 'בְּאֶדְרֵת' - כְּטִלִית (בְּגָד) שֶׁל צָמֵר הַמְּלֵאָה שַׁעַר. פְּלוֹקִיר"א בְּלַע"ז (ר"א"ם): וַיִּקְרָאוּ שְׁמוֹ עֶשׂוֹ. לֹא נִמְצָא וַיִּקְרָא (כְּדִלְהֵלן אֲצֵל יַעֲקֹב) אֲלֵא וַיִּקְרָאוּ, לְשׁוֹן רַבִּים, שֶׁהַפֶּל קָרְאוּ לוֹ כֵּן - כּוֹלָם קָבְעוּ אֶת שְׁמוֹ 'עֶשׂוֹ', הַנִּגְזָר מִלְשׁוֹן 'עֶשְׂיָה', לְפִי שֶׁרְאוּ בּוֹ שֶׁהִיא נֶעֱשֶׂה וְנִגְמָר בְּשַׁעַר, כַּכֵּן שְׁנַיִם הִרְבָּה - כְּלוֹמֵר הָיָה נִרְאָה כִּי־עֶשְׂוִי וְנִגְמָר בְּשַׁעַר כְּגִדּוּל, שְׁלֵא בְּדָרְכוֹ שֶׁל תִּינּוֹק (מִפְרָשִׁים): (כו) וַאֲחֵרֵי כֵּן יֵצֵא אַחִיו וְגו'. שְׁמַעְתִּי מִדְּרַשׁ־אֲגָדָה הַדּוֹרְשׁוֹ לְפִי פְּשׁוּטוֹ - מִדְּרַשׁ הַדּוֹרֵשׁ אֶת הַכְּתוּב עַל פִּי מְצִיאוֹתָהּ הַפְּשׁוּטָה שֶׁל לֵידָת תְּאוּמִים, וְאֲשֶׁר לְפִי זֶה, בְּדִין - בְּצִדֵּק הָיָה יַעֲקֹב אֶחָד בּוֹ בַּעֲקֵבוֹ שֶׁל עֶשׂוֹ כְּדִי לְעַכְבּוֹ מִלְּצֵאת: יַעֲקֹב נּוֹצֵר

(כד) וַיִּמְלְאוּ יָמֶיהָ. אָבֵל בְּתֹמֶר, שְׁאֵף הוּא יִלְדָה תְּאוּמִים, כְּתִיב (לְקַמֵּן לַח, כו) 'וַיְהִי בַעַת לְדָתָהּ', וְלֹא נִמְצָא בָּהּ מִיֵּלֵדוֹ יָמִים, לְפִי שֶׁתֹּמֶר לֹא מְלֵאוּ יָמֶיהָ, כִּי לְשִׁבְעָה חֲדָשִׁים יִלְדָתָם, אָבֵל רִבְקָה מְלֵאוּ יָמֶיהָ וַיִּלְדָה לְסוּף תְּשַׁעָה חֲדָשִׁים: וְהִנֵּה תוֹמָם. כַּאֲשֶׁר נִכְתָּב 'תוֹמָם' בְּכְתִיב חֶסֶר, וְאֵילּוּ בְּתֹמֶר נִכְתָּב 'תְּאוּמִים' מְלֵא 'וַיְהִי בַעַת לְדָתָהּ' וְהִנֵּה תְּאוּמִים בְּבִטְנָהּ (לְהֵלן לַח, כו), לְפִי שֶׁבְנֵי תֹמֶר הָיוּ שְׁנֵיהֶם צְדִיקִים, אָבֵל כַּאֲשֶׁר אֲצֵל רִבְקָה, הָיָה אֶחָד צְדִיק וְאֶחָד רָשָׁע, לְכֶף נִכְתָּב 'תְּאוּמִים' חֶסֶר, לְהוֹרֹת שְׁאִין שְׁנֵיהֶם תוֹאֲמִים בְּשִׁלְיֻמוֹת (חֻבְרוֹת): (כה) אֲדָמוֹנִי. הַכְּתוּב מְלַמְּדֵנוּ שֶׁהִיא אֲדָמוֹנִי, שֶׁכֵּן סִימָן הוּא שֶׁיְהִי שׁוֹפֵף דְּמִים (כ"ד) (ר"א"ם): בְּלוֹ בְּאֶדְרֵת שַׁעַר. הָרִי זֶה כְּאֵילוֹ

(כו) וַיִּגְדְּלוּ הַנְּעָרִים וַיְהִי עֲשׂוֹ אִישׁ יֹדֵעַ צִיד
אִישׁ שָׂדֶה וַיַּעֲקֹב אִישׁ תָּם יוֹשֵׁב אַהֲלִים:
כז וַיִּרְכִּיז עֵילְמָא וְהָיָה עֲשׂוֹ גְבַר נְחִישִׁירְכָן
גְבַר נָפֵק לְחַקְלָא וַיַּעֲקֹב גְבַר שְׁלִים מְשֻׁמֵּשׁ
בֵּית אוּלְפָנָא:

רש"י «וַיִּגְדְּלוּ הַנְּעָרִים וַיְהִי עֲשׂוֹ • כָּל זְמַן שֶׁהָיוּ קְטַנִּים לֹא הָיוּ נִכְרִים בְּמַעֲשֵׂיהֶם וְאִין אָדָם מְדַקְדֵק בָּהֶם מֵה טִיבָם, בִּיּוֹן שֶׁנַּעֲשׂוּ בְּנֵי י"ג שָׁנָה, זֶה פֶּרֶשׁ לְבַחֵי מְדַרְשׁוֹת וְזֶה פֶּרֶשׁ לְעִבּוּדַת אֱלִילִים. יֹדֵעַ צִיד • לְצוּד וּלְרֵמוֹת אֶת אֲבִיו בְּפִיו וְשׂוֹאֲלוֹ: 'אָבָא, הֵיאָךְ מַעֲשִׂירִין אֶת הַמְּלַח וְאֶת הַתְּבָן? כְּסָבוּר אֲבִיו שֶׁהוּא מְדַקְדֵק בְּמַצּוֹת (תְּנַחֲמָא). אִישׁ שָׂדֶה • כְּמִשְׁמָעוֹ, אָדָם בָּטֵל וְצוּדָה בְּקִשְׁתּוֹ חֵיוֹת וְעוֹפּוֹת. תָּם • אִינוֹ בָּקִי בְּכָל אֵלֶּה, כְּלָבוֹ בֶּן פִּיּוֹ. מִי שְׂאִינוֹ חֲרִיף לְרֵמוֹת קְרוּי תָּם. יוֹשֵׁב אַהֲלִים • אֲהָלוֹ שֶׁל שָׁם וְאֲהָלוֹ שֶׁל עֶבֶר.»

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות כה עמ' 116)

לְצוּד וּלְרֵמוֹת אֶת אֲבִיו בְּפִיו (רש"י כה, כז)

הקשו המפרשים, מה רצה רש"י להוציא את המלים "יודע ציד" מידי פשוטן (צדת בעלי חיים). ויש לומר, דאלו היתה הפננה לציד כפשוטו, צריך היה הכתוב להקדים "איש שדה" ל"יודע ציד", שהרי קודם יוצא אדם לשדה ושם עוסק בציד. ומכאן שנאמר "יודע ציד" תחלה, מוכן שהפננה ל'צידה' המתרחשת בבית, לפני היציאה לשדה; ולכן מפרש שעשו היה 'צד' ומרמה את יצחק בפיו.

~ נקודות משיחות קודש ~ (עלפי לקוטי שיחות חלק כה, עמוד 116 ואילך - מתוך 'לקראת שבת)

הֵיאָךְ מַעֲשִׂירִין אֶת הַמְּלַח וְאֶת הַתְּבָן

וַיִּגְדְּלוּ הַנְּעָרִים וַיְהִי עֲשׂוֹ אִישׁ יֹדֵעַ צִיד אִישׁ שָׂדֶה

יודע ציד - לצוד ולרמות את אביו בפיו, ושואלו אבא היאך מעשירין את המלח ואת התבן, כסבור אביו שהוא מדקדק במצוות (כה, כז, ובפירוש רש"י)

פִּירֵשׁ לְבַחֵי מְדַרְשׁוֹת, וְזֶה פִּירֵשׁ לְעִבּוּדַת זֹרָה:
יֹדֵעַ צִיד. יֹדֵעַ הָיָה עֲשׂוֹ לְצוּד וּלְרֵמוֹת אֶת אֲבִיו בְּאִמְרֵי פִּיּוֹ, וְהָיָה שׂוֹאֲלוֹ שְׂאֵלוֹת כְּדִי לְהַטְעוֹת אֲבִיו שֶׁהוּא צָדִיק, כְּגוֹן: אָבָא, הֵיאָךְ מַעֲשִׂירִין אֶת הַמְּלַח וְאֶת הַתְּבָן? [שְׁנֵי דְבָרִים שְׂאִינָם חֲזִיבִים בְּמַעֲשֵׂר, וְעֲלֵיהֶם הָיָה שׂוֹאֲלוֹ, כְּאִילוֹ בְּרִצּוֹנוֹ לְהַחֲמִיר וּלְעַשְׂרָם] לְפִיכָךְ, כְּסָבוּר הָיָה אֲבִיו שֶׁהוּא מְדַקְדֵק בְּמַצּוֹת (תְּנַחֲמָא) (רא"ם):
אִישׁ שָׂדֶה. פִּירוּשׁוֹ כְּמִשְׁמָעוֹ, אָדָם בָּטֵל הַמְתַּהַלֵּף בְּשָׂדוֹת, וְצוּדָה בְּקִשְׁתּוֹ חֵיוֹת וְעוֹפּוֹת לְהִנְאָתוֹ, כְּדָרְךְ אֲנָשִׁים בְּטִילִים:

י"ג שָׁנָה וַיִּרְכִּיז עֵילְמָא וְהָיָה עֲשׂוֹ גְבַר נְחִישִׁירְכָן הִלְלוּ (עֲשָׂר שָׁנִים נִוסְפוֹת) צָפָה וְהַמְתִּין לָהּ כְּמוֹ שֶׁעֲשָׂה אֲבִיו לְשָׂרָה, שֶׁהַמְתִּין לָהּ עֲשָׂר שָׁנִים, וְרַק אַחַר כֵּךְ נִשָּׂא אֶת הַגֵּר שֶׁפָּקְדָהּ, כְּדִי שֶׁתִּבְנֶה גַם שָׂרָה עַל יְדֶיהָ (ולעיל טו, א). וְכֵן עָשָׂה גַם יִצְחָק. אוּלַּם בִּיּוֹן שֶׁעֲבָרוּ אַף עֲשָׂר שָׁנִים הִלְלוּ וְלֹא נִתְעַבְּרָה, יֹדֵעַ שֶׁהוּא עֲקָרָה שְׂאִינָה יוֹכוֹלָה לְהִתְעַבֵּר, וְהַתְּפַלֵּל עֲלֶיהָ. וְאִמְנָם, שֶׁפָּתָה לֹא רָצָה לִישֹׂא כְּפִי שֶׁעָשָׂה אֲבִיו, לְפִי שֶׁיִצְחָק נִתְקַדֵּשׁ בְּהַר הַמּוֹרִיָּה בְּעַת עֲקִידַתוֹ לְהֵיוֹת עוֹלָה תְּמִימָה, וְכִיּוֹן שֶׁנִּתְקַדֵּשׁ נֶאֱסַר עָלָיו לִישֹׂא שֶׁפָּתָה (רע"ב, ד"ה, בא"ם):

וַיִּקְרָא שְׁמוֹ יַעֲקֹב. וַיִּקְרָא לְשׁוֹן יְחִיד (שֶׁלֹּא כְּדִלְעִיל אֲצֵל עֲשׂוֹ שֶׁנֶּאֱמַר בו' וַיִּקְרָאוּ), וְאִין מוּזְכָּר מִי קְרָאוּ בֶן, מִלְּמַד שֶׁהַקּוֹדֵשׁ-בְּרִיחַ-הוּא בְּכַבּוּדוֹ וּבְעֲצֻמוֹ קְרָא שְׁמוֹ יַעֲקֹב, עַל שֶׁם סוּפוֹ כְּאִמּוֹר. (בס"א נוסף: אָמַר הַק"ב, אַתֶּם קְרִיתִין (קְרִאתֶם) לְבַכּוּרְכֶם עֲשׂוֹ שֵׁם, אִף אִנִּי אֶקְרָא לְבְנֵי בְּכוּרֵי שֵׁם [וְהוּא יַעֲקֹב הַנִּקְרָא בְּכוּר, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר 'בְּנֵי בְּכָרֵי יִשְׂרָאֵל' (שְׁמוֹת ד', כב)]. הָרִא הוּא דְכָתִיב - וְהוּ שֶׁכְּתוּב 'וַיִּקְרָא שְׁמוֹ יַעֲקֹב'. דְּבָר אַחֵר - דְּרַף אַחֲרַת לְפָרֵשׁ אֶת הַכְּתוּב 'וַיִּקְרָא בְּלִשׁוֹן יְחִיד: אֲבִיו, הוּא זֶה שֶׁקְרָא לוֹ יַעֲקֹב, עַל שֵׁם אַחֲזִית הַעֲקֹב שֶׁל עֲשׂוֹ בְּעַת הַלִּידָה. וְכִיּוֹן שֶׁדָּרְךְ הַעוֹלָם הוּא שֶׁהָאֵב קוֹרָא שֵׁם לְבָנוֹ, לֹא הוֹזַק הַכְּתוּב לְפָרֵשׁ זֹאת (ט"א):

תָּם. אִינוֹ בָּקִי בְּכָל אֵלֶּה - בְּשִׁקְר וּרְמָאוֹת, אֲלֵא כְּלָבוֹ בֶּן פִּיּוֹ - מוֹצִיא מִפִּיו מֵה שֶׁלְּבָבוֹ חוֹשֵׁב, וְאִינוֹ מְשַׁקֵּר. מִי שְׂאִינוֹ חֲרִיף לְרֵמוֹת אֶת הַבְּרִיּוֹת, קְרוּי תָּם, לְפִיכָךְ נִקְרָא יַעֲקֹב כְּפִי: יוֹשֵׁב אַהֲלִים. 'אַהֲלִים' לְשׁוֹן רַבִּים, שֶׁהָיָה יוֹשֵׁב וְעוֹסֵק בְּתוֹרָה בְּשָׁנֵי אַהֲלִים (בְּתֵי מְדַרְשׁוֹת): אֲהָלוֹ שֶׁל שָׁם וְאֲהָלוֹ שֶׁל עֶבֶר (ר"ט):

(כו) וַיִּגְדְּלוּ הַנְּעָרִים וַיְהִי עֲשׂוֹ. אִף בְּקִטְנוּתָם כְּבָר נִפְרְדוּ דְרָכֵיהֶם, זֶה לְרַשְׁעוֹ וְזֶה לְתוֹמוֹ (ראה רש"י פסוק כג), אִמְנָם כָּל זְמַן שֶׁהָיוּ קְטַנִּים, עֲדִיין לֹא הָיוּ נִכְרִים בְּמַעֲשֵׂיהֶם, וְאִין אָדָם מְדַקְדֵק בָּהֶם - לֹא הָיָה אִישׁ בּוֹדֵק אַחֲרֵיהֶם מֵה טִיבָם; אִף בִּיּוֹן שֶׁגְּדְּלוּ וְנַעֲשׂוּ בְּנֵי שְׁלֹשׁ-עֶשְׂרֵה שָׁנָה, כְּבָר נִכְרְרוּ בְּמַעֲשֵׂיהֶם, וְרָאוּ הַכֹּל כִּי זֶה

כֵּן שְׂשִׁים שָׁנָה בְּלִדַת אֲתֶם. כְּשֶׁנִּשְׂאָא אֶת רְבֵקָה הָיָה בֶן אַרְבָּעִים שָׁנָה, וְרַק לְאַחַר עֲשָׂרִים שָׁנָה הִעֲתִיר לָהּ וּנְעָנָה. לְפִי שֶׁרְבֵקָה הָיְתָה בְּעַת הַנִּישׁוּאִין בַּת ג' שָׁנִים, חָרִי י' שָׁנִים הָיָה עָלָיו לְהַמְתִּין מִשְׁנִשְׂאָהָ עַד שֶׁנַּעֲשִׂית בַּת

ב'משכיל לְדוֹד' כאן הקשה אִיךָ רְמָה עָשׂוּ אֶת אָבִיו לְהַחֲשִׁיבוֹ כְּמִדְקָדָק בְּמִצְוֹת כְּשֶׁשָּׂאֵלוּ "אִיךָ מְעַשְׂרִין אֶת הַמֶּלֶח וְהַתְּבֹן", הרי "בשאלתו זאת היה מונה שהוא עם הארץ, ושאינו יודע הדין דתבן פטור ממעשר. ואין זו ערמה, דאדרבה יאמר אביו שאינו נותן לבו לשמוע בלמודים, דאם לא-כן הוה ידע מה חיב ומה פטור?"

עוד הקשה ברבי עובדיה מבנטנורא על פרוש רש"י כאן, דלכאורה מה שאלה היא זו, הרי "אם באנו לעשרן נוציא מהן אחד מעשרה כשאר הדברים המתעשרים, ומה טעם לשאלה זו?"

ויש לבאר זה על-פי מה שפרש רש"י על הכתוב (לך יד, ט) "ויתן לו מעשר מכל" – "ויתן לו אברהם מעשר מכל אשר לו", דבארו המקרשים (ריב"א וגור אריה שם) דכוננת רש"י להשמיענו שהפריש אברהם מעשר מכל נכסיו, ולא רק משלל המלחמה.

ועל-פי-זה יש לומר דגם כאן פונת עשו היתה למעשר כספים מכל נכסיו, ולא למעשר זרעים וכיוצא בזה. והנה מלח ותבן אין להם חשיבות בפני עצמם, וכשמעריבים אותם עם דברים אחרים, יש להם חשיבות גדולה. דמלח נותן טעם באוכליו, ובתבן משתמשים לעשית לבנים לבגין וכו'.

ועל-פי-זה יש לפרש שאלת עשו, דכוננתו היתה לשאול, שפשמעריכים שווי כל נכסיו כדי להפריש מעשר, איך מעריכים את שווי המלח והתבן. האם לפי חשיבותם בפני עצמם, או לפי השווי שלהם כשישתמש בהם בפעל על-ידי ערוכם בדברים אחרים, שאז נתוסף בשוים. ומישב על-פי-זה מה שסבר אביו שהוא "מדקדק במצות".

(כח) וַיֹּאחֲזֵב יִצְחָק אֶת־עֵשׂוֹ כִּי־צִיד בְּפִיו וּרְבִקָּה אֵהָבֵת אֶת־יַעֲקֹב:

כח ורחם יצחק ית עשו ארי מצידה הנה אכיל ורבקה רחמת ית יעקב:

(כט) וַיֵּזֶד יַעֲקֹב נֶזֶד וַיָּבֵא עֵשׂוֹ מִן־הַשְּׂדֵה וְהוּא עֵינָה: כט ובשיל יעקב תבשילא ואתא (ניא ועל) עשו מן חקלא והוא משלהי:

כט ויזד יעקב בשול, פתרגומו. והוא עינה. ברציחה, כמה דתימא: (ירמיה ד) "כי עיפה נפשי להורגים".

(ל) וַיֹּאמֶר עֵשׂוֹ אֶל־יַעֲקֹב הֲלָעִיטָנִי נָא מִן־הָאָדָם הָאָדָם הִזֶּה כִּי עֵינִי אֲנֹכִי עַל־כֵּן קָרָא־שְׁמוֹ אָדָם: ל ויאמר עשו אל-יעקב הלעיטני נא מן-האדם האדם הזה כי עיני אנכי על-כן קרא-שמו אדם:

כט ויזד יעקב בשול, פתרגומו. והוא עינה. ברציחה, כמה דתימא: (ירמיה ד) "כי עיפה נפשי להורגים".

רשי כפשוטו – מהדורת לשם

(כח) וַיֹּאחֲזֵב יִצְחָק אֶת־עֵשׂוֹ כִּי־צִיד בְּפִיו וּרְבִקָּה אֵהָבֵת אֶת־יַעֲקֹב: (קנה) אין אובסין (מפסמים, תוחבים אוכל רב לתוך גרונו בעל פרוח) את הגמל בשבת, אבל מלעיטין אותו – מכניסים לו אוכל לפיו, במקום שיכול להחזיר. הרי שלשון 'הלעטה' הוא האכלת הבמה: מן האדם האדם. עדשים אדומות היו אלו. ולכך בישל יעקב עדשים, לפי שאותו היום מת אברהם, כדי שלא יראה את עשו בן בנו יוצא לתרבות רעה [שאותו היום התפקר עשו לגמרי, ועבר על רציחה ועבירות

והוא עינה. אותו היום הרג נפש בשדה, ולשון 'עינה' האמור כאן פירושו 'נתעייף ברציחה', שכן מצינו לשון 'עייפות' אצל רציחה, כמה דתימא – כמו שגמרא (ירמיה ה, לא) 'כי עיפה נפשי להורגים' [ציון מקוננת: יגעה נפשי בעבור ההורגים אותנו] (כד): (ל) הלעיטני. כלומר אפתח פי ושפוף הרבה לתוכו, ובשון גרגרנות דיבר עשו, שיאכילו בגסות כדרך שמאכילין בהמה, כמו ששינוי (שבת

(כח) בפיו. פשוטו של מקרא זה הוא פתרגומו באונקלוס: 'ארי מצידה הנה אכיל', 'כי מצידו היה אוכל'. ולפי זה יש לפרש כי ציד בפיו – בפיו של יצחק. ולפי מדרשו: 'כי ציד בפיו' – של עשו, כלומר, שהיה עשו צד אותו (את אביו) ומרמהו בדבריו שפפיו: (כט) ויזד יעקב נזיד. הוא לשון בישול, ופירושו: 'ויבשל יעקב תבשיל, פתרגומו באונקלוס: 'ובשיל יעקב תבשילא':

שִׁיחֶק חֵי ק"פ שָׁנָה, וְזֶה קַע"ה שָׁנָה, וּבִשְׁל יַעֲקֹב עֲדָשִׁים לְהַבְרוֹת אֶת הָאָבֶל. וְלָמָּה עֲדָשִׁים? שְׂדוּמוֹת לְגַלְגַל, שֶׁהָאֲבֹלוֹת גַּלְגַל הַחֲזוֹר בְּעוֹלָם. (ועוד, מֵה עֲדָשִׁים אֵין לָהֶם פֶּה, כִּף הָאָבֶל אֵין לוֹ פֶּה, שְׁאִסוּר לְדַבֵּר, וּלְפִיכֶף הַמְנַהֵג לְהַבְרוֹת אֶת הָאָבֶל בְּתַחֲלַת מַאֲכָלוֹ בִּיצִים, שֶׁהֵם עֲגָלִים וְאֵין לָהֶם פֶּה, כִּף אָבֶל אֵין לוֹ פֶּה כִּדְאֲמַרְיֵן בְּמוֹעֵד קֶטֶן: אָבֶל, כִּל ג' יָמִים הָרֵאשׁוֹנִים אֵינוֹ מְשִׁיב שְׁלוֹם לְכָל אָדָם, וְכָל שָׂפָן שְׂאִינוֹ שׂוֹאֵל בְּתַחֲלָה. מִג' וְעַד ז', מְשִׁיב וְאֵינוֹ שׂוֹאֵל וְכו', בְּרִש"י (שָׁן).

(לא) וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב מְכָרָה כִּיּוֹם אֶת־בְּכֹרְתֶךָ לִי: לא וַאֲמַר יַעֲקֹב זָבִין כִּיּוֹם דְּלֶהֶן יֵת בְּכֹרְתֶךָ לִי: כִּיּוֹם מְכָרָה כִּיּוֹם • כְּתַרְגוּמוֹ כִּיּוֹם דְּלֶהֶן, כִּיּוֹם, שֶׁהוּא בְּרוּר, כִּף מְכֹר לִי מְכִירָה בְּרוּרָה. בְּכֹרְתֶךָ • לְפִי שֶׁהַעֲבוּדָה בְּכֹרוֹת, אָמַר יַעֲקֹב: 'אֵין רִשָּׁע זֶה כְּדַאי שְׁיִקְרִיב לְהַקְדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא'.

(לב) וַיֹּאמֶר עֲשׂוּ הִנֵּה אֲנֹכִי הוֹלֵךְ לָמוֹת וְלָמָּה-זֶה לִי בְּכֹרָה: לב וַאֲמַר עֲשׂוּ הֵא אָנָּה אֲזַל לְמַמַּת וְלָמָּה דָּנָן לִי בְּכֹרְתָא: לִי בְּכֹרָה:

כִּיּוֹם הִנֵּה אֲנֹכִי הוֹלֵךְ לָמוֹת • (מְתַנַּדְרַת וְהוֹלֶכֶת הִיא הַבְּכוּרָה, שְׁלֵא תֵהָא כָּל עַת הַעֲבוּדָה בְּכֹרוֹת כִּי שְׁבַט לִוי יִשָּׁל אוֹתָהּ, וְעוֹד) אָמַר עֲשׂוּ: 'מַה טִּיבָה שְׁל עֲבוּדָה זוּ?' אָמַר לוֹ: 'כְּמָה אֲזַהְרוֹת וְעֹנְשִׁין וּמִיתוֹת תְּלוּיִין בֵּיהּ, כְּאוֹתָהּ שְׁשֻׁנִינוּ: (סְנַהֲרִין 80) 'אֵלוֹ הֵן שְׁבִמִיתָה: שְׁתוּיֵי יֵין וּפְרוּעֵי רֵאשׁ', אָמַר: 'אֲנִי הוֹלֵךְ לָמוֹת עַל יָדָהּ, אִם כִּן מַה חֲפִץ לִי בֵּיהּ?'

(לג) וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב הַשְׁבְּעָה לִי בַיּוֹם וַיִּשְׁבַּע לוֹ וַיִּמְכֹּר אֶת־בְּכֹרְתוֹ לַיעֲקֹב: לג וַאֲמַר יַעֲקֹב קִיַּם לִי כִיּוֹם דְּלֶהֶן וְקִיַּם לֵהּ זָבִין יֵת בְּכֹרְתָהּ לַיעֲקֹב:

רשי כפשוטו - מהדורת לשם

בְּרוּךְ-הוּא, וְלָכֵן בִּיקֶשׁ לְקַנּוֹת מִמֶּנּוּ אֶת בְּכוֹרָתוֹ: (לב) הִנֵּה אֲנֹכִי הוֹלֵךְ לָמוֹת וְלָמָּה זֶה לִי בְּכֹרָה. (מְתַנַּדְרַת - כְּלוֹמַר, נִדְרַת הִיא מִמְקוֹמָהּ וְהוֹלֶכֶת הִיא הַבְּכוּרָה, שֶׁהִרִי לֹא תֵהָא כָּל עַת הַעֲבוּדָה בְּכֹרוֹת, כִּי לְבִסוּף (לְאַחַר חֶטָא הַעֲגָל) שְׁבַט לִוי יִשׁוּל אוֹתָהּ. וְעוֹד) אָמַר עֲשׂוּ, 'מַה טִּיבָה - מַה מְנַהֲגִיָּה וְהַלִּיכוּתִיָּה שְׁל עֲבוּדָה זוּ הַנְּעִשִׂית עַל יְדֵי הַבְּכוֹרוֹת? אָמַר לוֹ יַעֲקֹב, 'כְּמָה וְכְמָה אֲזַהְרוֹת וְעֹנְשִׁין וּמִיתוֹת תְּלוּיִין בֵּיהּ - קְשׁוּרִים בְּהַלְכוּתִיָּה, כְּאוֹתָהּ בְּרִיתָא שְׁשֻׁנִינוּ (סְנַהֲרִין 80) אֵלוֹ הֵן הַכְּהֻנִּים שְׁחִיבִים בְּמִיתָה: שְׁתוּיֵי יֵין וּפְרוּעֵי-רֵאשׁ - כִּהֵן שְׁעֵבַד אֶת עֲבוּדְתוֹ בְּהִיתוֹ שְׁתוּי יֵין, אוּ מְגוּדֵל שְׁעַר רֵאשׁוֹ, חִיִּיב מִיתָה. כִּיּוֹן שְׁשֻׁמַּע עֲשׂוּ כֵּן, מֵאִס בְּכֹרָה וְאָמַר, 'הִרִי אֲנִי הוֹלֵךְ לָמוֹת עַל יָדָהּ, אִם-כִּן מַה חֲפִץ וְרָצוֹן יִשׁ לִי בֵּיהּ:'

עֲלִיו לְדַבֵּר. וּלְפִיכֶף הַמְנַהֵג הוּא לְהַבְרוֹת אֶת הָאָבֶל בְּתַחֲלַת מַאֲכָלוֹ בִּיצִים, שֶׁהֵם עֲגוּלִים וְאֵין לָהֶם פֶּה (סְדָק), שְׁכַדוּמַתָּם כִּף הָאָבֶל נֶחֱשַׁב כְּאֵילוֹ אֵין לוֹ פֶּה כִּיּוֹן שְׁאִסוּר עֲלִיו לְדַבֵּר, כְּדַאֲמַרְיֵן בְּמוֹעֵד-קֶטֶן (דף כ"א) אָבֶל כָּל שְׁלִשָּׁה יָמִים הָרֵאשׁוֹנִים לְאָבֹלוֹתוֹ אֵינוֹ מְשִׁיב שְׁלוֹם לְכָל אָדָם, וְכִל־שָׂפָן שְׂאִינוֹ שׂוֹאֵל בְּשְׁלוֹם אַחֲרִים בְּתַחֲלָה; מִיּוֹם ג' וְעַד יוֹם ז' מְשִׁיב שְׁלוֹם וְאֵינוֹ שׂוֹאֵל וְכו' (רִש"י י"ט): (לא) מְכָרָה כִּיּוֹם. פִּירוּשׁוֹ כְּתַרְגוּמוֹ בְּאוּנְקְלוֹס: 'זָבִין כִּיּוֹם דִּילֶהֶן' - כִּיּוֹם שֶׁהוּא בְּרוּר, שֶׁהַשְּׂמֵשׁ מְאִירָה אֹז וְהַכֵּל נִרְאֶה בְּרוּר, כִּף מְכֹר לִי בְּכֹרְתֶךָ מְכִירָה בְּרוּרָה וְגַמְוָרָה, שְׁלֵא יִהְיֶה בֵּיהּ שׁוּם כְּפִפּוּק: בְּכֹרְתֶךָ. מְכֹר לִי אֶת זְכוּיוֹת הַבְּכוּרָה שְׁלֹךְ. לְפִי שֶׁהַעֲבוּדָה (עֲבוּדַת קְרַבְנוֹת) הִיְתָה נוֹהֲגַת אֹז בְּכֹרוֹת (רֵאז זְבוּחִים קִיב), אָמַר יַעֲקֹב, 'אֵין רִשָּׁע זֶה כְּדַאי וְרֵאזִי שְׁיִקְרִיב לְהַקְדוֹשׁ-

כְּמוֹרוֹת]. וְאִם יִרְאֶה אֲבָרְהָם אֶת הַדְּבָר וַיִּצְטַעַר עֲלָיו, הִרִי אֵין זֶה 'טִיבָה טוֹבָה' שֶׁהַבְּטִיחוֹ הַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא [וְאִתָּה תְּבוֹא אֶל אֲבֹתֶיךָ בְּשְׁלוֹם תִּקְבֵּר בְּטִיבָה טוֹבָה] (לְעִיל טו טז). לְפִיכֶף קֶצֶר הַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא ה' שְׁנִים מִשְׁנוֹתָיו שְׁל אֲבָרְהָם, שֶׁהִרִי יִצְחָק חֵי ק"פ שָׁנָה וְזֶה (אֲבָרְהָם) חֵי רַק קַע"ה שְׁנִים. וּלְפִי שְׁמַת אֲבָרְהָם, בִּישָׁל יַעֲקֹב עֲדָשִׁים כְּדִי לְהַבְרוֹת (לְהַאֲכִיל) אֶת יִצְחָק אֲבִיו הָאָבֶל [הָאָבֶל כִּיּוֹם הָרֵאשׁוֹן אֵינוֹ אוֹכֵל מִשְׁלוֹ (רֵאז מוּעֵד קֶטֶן כ"ז), אֶלֶּא אַחֲרִים מְכִינִים לוֹ סְעוּדָה, הַנְּקָרָא 'סְעוּדַת הַבְּרָאָה']. וְלָמָּה עֲדָשִׁים דְּוּוּקָא? לְפִי שְׂדוּמוֹת בְּצוּרְתָן לְגַלְגַל, מְשׁוּם שֶׁהָאֲבֹלוֹת הִיא גַּלְגַל הַחֲזוֹר בְּעוֹלָם, שְׁחוּזְרַת וּמְתַגַּלְגַּלַּת עַל כָּל אָדָם: (וְעוֹד) טַעַם יֵשׁ בְּדָבָר, שְׁבִישָׁל יַעֲקֹב 'עֲדָשִׁים' כְּדִי לְהַבְרוֹת אֶת הָאָבֶל: מַה עֲדָשִׁים אֵין לָהֶם פֶּה - אֵין לָהֶן סְדָק כְּשֶׁאֵר מִיַּיְנֵי פוֹלִים וְקִטְנִיּוֹת, כִּף הָאָבֶל נֶחֱשַׁב כְּאֵילוֹ אֵין לוֹ פֶּה, לְפִי שְׁאִסוּר

וַיַּעֲקֹב נָתַן לַעֲשׂוֹ לַחֵם וּנְזִיר עֲדָשִׁים וַיֹּאכַל וַיֵּשֶׁת וַיִּקֶם וַיִּלְךָ וַיִּבְז עֲשׂו אֶת־הַבְּכֹרָה: (לד) וַיִּבְז עֲשׂו • הַעֵיד הַפְּתוּב עַל רִשְׁעוֹ, שְׁבֻזָּה עֲבוּדָתוֹ שֶׁל מְקוּם.

כּו (א) וַיְהִי רָעַב בְּאֶרֶץ מִלְכָד הַרְעֵב הָרֵאשׁוֹן אֲשֶׁר הָיָה בְיָמָי אַבְרָהָם וַיִּלְךָ יִצְחָק אֶל־אֲבִימֶלֶךְ מֶלֶךְ־פְּלִשְׁתִּים גְּרָרָה:

(ב) וַיֵּרָא אֵלָיו יְהוָה וַיֹּאמֶר אֶל־תֵּרַד מִצְרַיִם שָׁבִן בְּאֶרֶץ אֲשֶׁר אָמַר אֵלֶיךָ:

כ״ט אֶל־תֵּרַד מִצְרַיִם • שֶׁהִנֵּה דַעְתּוֹ לָרֶדֶת לְמִצְרַיִם כְּמוֹ שֶׁיֵּרַד אָבִיו בְּיָמֵי הָרָעַב, אָמַר לוֹ: ״אֶל־תֵּרַד מִצְרַיִם״, שְׂאֵתָה עוֹלָה תְּמִימָה וְאֵין חוּצָה לְאֶרֶץ כְּדָאֵי לָךְ.

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות טו עמ' 201)

שְׂאֵתָה עוֹלָה תְּמִימָה, וְאֵין חוּצָה לְאֶרֶץ כְּדָאֵי לָךְ (רש"י כו, ב)

בְּרַש"י מְדַגֵּשׁ הַחֲסוּן שֶׁבְחוּץ לְאֶרֶץ, וְאֵלּוּ בַּמִּדְרָשׁ מְדַגֵּשׁת מַעֲלַת אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל (שֶׁהִיא דוּמָה לְמְקוּם הַמִּקְדָּשׁ): ״מָה עוֹלָה, אִם יִצְאָת חוּץ לְקִלְעִים, נִפְסְלָה, אִף אֵת, אִם יִצְאָת חוּץ לְאֶרֶץ, נִפְסְלָת״. וַיֵּשׁ לומר, שֶׁהַמִּדְרָשׁ סָבוּר שֶׁעַל־יְדֵי הַבְּטָחַת הָאֶרֶץ קָנָה אוֹתָהּ אַבְרָהָם בְּפֶעֶל, וּכְבָר אַז הָיְתָה שׁוֹנָה וּמִיחֲדָת; וְלִכֵּן מְדַגֵּישׁ אֵת מַעֲלָתָהּ. אָבֵל לְדַעַת רַש"י לֹא הָיְתָה עֲדוֹן קְנִינָה לְאַבְרָהָם בְּפֶעֶל, וְהִיא הָיְתָה אֶרֶץ כְּמוֹ כָּל הָאֶרְצוֹת; וְלִכֵּן מְדַגֵּישׁ רַק אֵת הַחֲסוּן שֶׁבְחוּץ לְאֶרֶץ. וַיְהוּ חֲסוּן זֶה - כְּתוּב רַש"י לְעִיל (חיי שרה כד, ז): בְּחוּץ לְאֶרֶץ לֹא הָיוּ בָּאֵי עוֹלָם מִפְּרִים בַּה', וְשָׂמוּ לֹא הָיָה רִגִּיל בְּאֶרֶץ.

(ג) גָּוֵר בְּאֶרֶץ הַזֹּאת וְאֵתִיהָ עַמּוֹךְ וְאַבְרָכָךְ כִּי־לָךְ וְלִזְרַעְךָ אֶתֵן אֶת־כָּל־הָאֶרֶצַת הָאֵל וְהַקְּמַתִּי אֶת־הַשְּׂבֻעָה אֲשֶׁר נִשְׁבַּעְתִּי לְאַבְרָהָם אָבִיךָ: (ד) וְהִרְבִּיתִי אֶת־זֶרְעֶךָ כְּכֹכְבֵי הַשָּׁמַיִם וְנָתַתִּי לְזֶרְעֶךָ אֶת כָּל־הָאֶרֶצַת הָאֵל וְהַתְּפַרְכּוּ בְּזֶרְעֶךָ כָּל גּוֹיֵי הָאֶרֶץ:

כ״ט אֵל • כְּמוֹ הָאֵלָה.

(ד) וְהִרְבִּיתִי אֶת־זֶרְעֶךָ כְּכֹכְבֵי הַשָּׁמַיִם וְנָתַתִּי לְזֶרְעֶךָ אֶת כָּל־הָאֶרֶצַת הָאֵל וְהַתְּפַרְכּוּ בְּזֶרְעֶךָ כָּל גּוֹיֵי הָאֶרֶץ:

כ״ט אֵל וְהַתְּפַרְכּוּ בְּזֶרְעֶךָ • אָדָם אוֹמֵר לְכֵּן: ״הִיא זֶרְעֶךָ כְּזֶרְעוֹ שֶׁל יִצְחָק״, וְכֵן בְּכָל הַמִּקְרָא, וְזֶה אָב לְכָלֵן: ״כִּךָ יִבְרַךְ יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר יִשְׁמַךְ וְגו׳״, וְאִף לְעַנְיֵן הַקְּלָלָה מְצִינּוֹ כֵּן: (במדבר ה) ״וְהָיְתָה הָאִשָּׁה לְאֵלָה״, שֶׁהַמְקַלֵּל

רשי כפשוטו - מהדורת לשם

(ד) וְהַתְּפַרְכּוּ בְּזֶרְעֶךָ. אֵין הַכּוּוֹנָה שְׁבוּכוֹת זֶרְעֶךָ יְתַפְּרְכוּ גַם כָּל גּוֹיֵי הָאֶרֶץ, אֵלָּא שֶׁיְהִי כָּל אָדָם מְבַרֵךְ וְאוֹמֵר לְכֵּן, ״יְהִי זֶרְעֶךָ כְּזֶרְעוֹ שֶׁל יִצְחָק״. וְכֵן יֵשׁ לְפָרֵשׁ בְּכָל הַמְקוּמוֹת שְׂמוּנָךְ לְשׁוֹן זֶה בַּמִּקְרָא. וְזֶה אָב לְכּוּוֹנֵן - הַפְּתוּב הַנֵּה מְלַמֵּד עַל כָּל הַמִּקְרָא: ״כִּךָ יִבְרַךְ יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר,

תֵּרַד מִצְרַיִם״, לְפִי שְׂאֵתָה עוֹלָה תְּמִימָה מִשְׁעַת הַעֲקִידָה, וְאֵין חוּצָה לְאֶרֶץ כְּדָאֵי (ראוּיָה) לָךְ, שְׁכָשֵׁם שְׁעוֹלָה הַיּוֹצֵאת מִחוּץ לְעוֹרָה נִפְסְלָת וְאִסוּרָה, כִּךָ גַם אִסוּר לָךְ לְצִיאַת לְחוּצָה לְאֶרֶץ (ברא): (ג) הָאֵל. כְּמוֹ ״הָאֵלָה״; אֵת כָּל הָאֶרְצוֹת הָאֵלָה אֶתֵן לְזֶרְעֶךָ:

(לד) וַיִּבְז עֲשׂו. הַעֵיד הַפְּתוּב בְּזֶה עַל גּוֹדֵל רִשְׁעוֹ, שֶׁהִסְכֵּמְתוֹ לְמַכּוּר לְיַעֲקֹב אֵת הַבְּכוּרָה הָיְתָה מִשׁוּם שְׂבִיזָה עֲבוּדָתוֹ שֶׁל מְקוּם (מַפְרִשִׁים): כּו (ב) אֵל תֵּרַד מִצְרַיִם. לְפִי שֶׁהִנֵּה דַעְתּוֹ שֶׁל יִצְחָק לָרֶדֶת מִצְרַיִם מִפְּנֵי הָרָעַב, כְּמוֹ שֶׁיֵּרַד אָבִיו לְמִצְרַיִם בְּיָמֵי הָרָעַב (לעיל יב, ט), אָמַר לוֹ הַקְּב"ה ״אֵל

שונאו אומר: 'תהא כפלונית', וכן: (ישעיה סה) 'והנחתם שמכם לשבועה לבחירי', שהנשבע אומר: 'אהא כפלוני, אם עשיתי כך וכך'!.

(ח) עֲקֹב אֲשֶׁר־שָׁמַע אַבְרָהָם בְּקֹלִי וַיִּשְׁמַר מִשְׁמֵרֹתַי מִצְוֹתַי חֻקֹּתַי וְתוֹרֹתַי: הַחֵלֶף דִּי קִבִּיל אַבְרָהָם בְּמִימְרֵי וַנְטַר מִטְרַת מִימְרֵי פְקוּדֵי קְנִימֵי וְאוֹרְתֵי:

כש"כ שמע אברהם בקולי • כשנסיתי אותו. וישמר משמרותי • גזרות להרחקה על אזהרות שבתורה, כגון: שניות לעריות ושבות לשבת (יבמות כא). מצותי • דברים שאלו לא נכתבו, ראויין הן להצטוות, כגון: גזל ושפיכות דמים. חקותי • דברים שיצטרע ואמות העולם משיבין עליהם, כגון: אכילת חזיר ולבישת שעטנז, שאין טעם בדבר אלא גזרת המלך וחקותיו על עבדיו. ותורתי • להביא תורה שבעל-פה הלכה למשה מסיני (בי"ח).

♦ יום שני כ"ד מרחשון ♦

(1) וַיֵּשֶׁב יִצְחָק בְּגֵרָה:

ווישב יצחק בגרה:

(1) וַיֵּשְׂאוּ אֲנָשֵׁי הַמָּקוֹם לְאִשְׁתּוֹ וַיֹּאמְרוּ אַחֲתֵי הוּא כִּי יֵרָא לְאִמּוֹ אִשְׁתִּי פִּן־יִהְיֶנּוּ אֲנָשֵׁי הַמָּקוֹם עַל־רִבְקָה כִּי־טוֹבַת מְרֵאָה הוּא:

וישאלו אנשי המקום אתרא ויאמרו אחתי הוא כי ירא לאמו אשתי פן-יהיו אנשי המקום על-רבקה כירטובת מראה הוא:

כש"כ לאשתו • על אשתו, כמו: (לעיל ב) "אמרי לי אחי הוא".

(ח) וַיְהִי כִּי אָרְכוּ־לוֹ שָׁלֹשׁ הַיָּמִים וַיִּשְׁקֹף אַבְימֶלֶךְ מִלְּךְ פְּלִשְׁתִּים בְּעֵד הַחֲלוֹן וַיֵּרָא וְהִנֵּה יִצְחָק מִצְחֵק אֵת רִבְקָה אִשְׁתּוֹ:

ויהי כן ארכו-לו שלש הימים וישקוף אבימלך מלך פלשתים בעד החלון וירא והנה יצחק מצחק את רבקה אשתו:

רשי כפשוטו – מהדורת לשם

משיבין עליהם לישראל, ומקנטרים לומר מה תועלת בכל אלו, כגון איסורי אכילת חזיר ולבישת שעטנז, שאין טעם גלוי בדבר, אלא גזירת המלך וחקותיו על עבדיו הם:

ותורתי. לשון רבים, 'שתי תורות' במשמע; האחת תורה שבכתב, והנוספת באה להביא (לרבות) תורה שבעל פה – שקיבלו חכמים איש מפי איש עד משה רבינו, כגון מצוות שהם הלכה למשה מסיני (בי"ח) (רא"ם):

(ז) **לאשתו**. הלמ"ד משמש בלשון 'על', וכלומר, שאלוהו אנשי המקום על אודות אשתו, מי היא ומה היא לו. וכמו שמצינו שאמר אברהם לשרה (לעיל ב, ט); 'אל כל המקום אשר נבוא שמה אמרי לי אחי הוא' – כלומר אמרי עלי אחי הוא:

לעריות – איסורי ערוה שגזרו חכמים על קרובות, אף אלו המותרות מן התורה, כדי שלא יבואו לידי איסור עריות [ונקראות 'שניות' משום שהן נוספות על הראשונות שאסרה תורה (עי' יבמות ב)], וכגון שבות לשבת – דברים שגזרו עליהם איסור שבת, אף שאין בהם איסור מלאכה מן התורה, כדי שלא יבואו לידי איסור מלאכה [ונקראו 'שבות' על יסוד הכתוב (שמות כג, יב) 'ביום השביעי תשבת']; (יבמות כא):

מצותי. הם דברים שאף אלו לא נכתבו בתורה ראויין הם להצטוות, כלומר, הנהגות ישרות שהשכל מחייבם, כגון איסורי גזל ושפיכות דמים:

חקותי. הם דברים שאין טעמם ידוע, שיצטרע הרע ואימות העולם

וישמך אלהים כאפרים וכמנשה (למנוח, טו). ואף לענין הקללה מצינו כן במקרא לשון המורה על פנונה כזו: 'והיתה האשה לאלה בקרב עמה' (במדבר ה, כז), ופירושו, שתהא הסוטה אות וסימן קללה בפי כל, שהמקלל את שונאו אומר 'תהא כאשה פלונית'. וכן אנו מוצאים: 'והנחתם שמכם לשבועה לבחירי' (ישעיה סה, טו) [לאחר מותכם ישמש שמכם לשבועת קללה בפי כל]. שהנשבע אומר 'אהא כפלוני אם עשיתי כך וכך':

(ח) **שמע אברהם בקולי**. שמע לציוני כשנסיתי אותו בעשרה נסיונות (ראה אבות ה, א):

וישמור משמרותי. שקיים אברהם גם אותן גזירות שגזרו חכמים בדורות הבאים, להרחקה ושמירה על האזהרות שבתורה, כגון שניות

ט"ז < כִּי־אָרְכוּ • אָמַר: 'מַעֲתָה אֵין לִי לְדָאג, מֵאַחַר שְׁלֵא אָנְסוּהָ עַד עַכְשָׁו', וְלֹא נִזְהַר לְהִיּוֹת נִשְׁמָר. וַיִּשְׁקֶף אַבְימֶלֶךְ וַגּוֹ' • שְׂרָאָהוּ מִשְׁמַשׁ מִטְתּוֹ.

ט וַיִּקְרָא אַבְימֶלֶךְ לִיצְחָק וַאֲמַר כָּרֵם הֵא אֶתְתֵּךְ הֵיא וְאֶכְדִּין אֶמְרֵתְ אַחְתִּי הֵיא וַאֲמַר לָהּ יִצְחָק אַרְי אֶמְרִית דְּלִמָּא אִימּוֹת עֲלֵה:

(ט) וַיִּקְרָא אַבְימֶלֶךְ לִיצְחָק וַיֹּאמֶר אַךְ הִנֵּה אֲשֶׁתְּךָ הִוא וְאֵיךְ אֶמְרֵת אַחְתִּי הִוא וַיֹּאמֶר אֵלָיו יִצְחָק כִּי אֶמְרֵתִי פְּנֵי־אִמּוֹת עָלֶיהָ:

י וַאֲמַר אַבְימֶלֶךְ מַה דָּא עֲבַדְתָּ לְנָא פְּזַעַר פּוֹן שְׂכִיב דְּמִיחַד בְּעֵמָא עִם אֶתְתֵּךְ וְאִיִּתֵּתָא עֲלֵנָא חוּבָא:

(י) וַיֹּאמֶר אַבְימֶלֶךְ מַה־זֹּאת עָשִׂיתָ לָנוּ כְּמַעֲט שְׂכָב אַחַד הָעַם אֶת־אֲשֶׁתְּךָ וְהִבַּאתָ עֲלֵינוּ אֲשָׁם:

ט"י < אַחַד הָעַם • הִמְיַחַד בְּעַם, זֶה הַמֶּלֶךְ. וְהִבַּאתָ עֲלֵינוּ אֲשָׁם • אִם שָׁכַב כְּבָר, הִבַּאתָ אֲשָׁם עֲלֵינוּ.

יא וַיִּפְקֵד אַבְימֶלֶךְ יַת כָּל עַמָּא לְמִימַר דִּינִזְק בְּגַבְרָא דְרִין וּבְאַתְתָּהּ אֶתְקַטְלָא יִתְקַטְל:

(יא) וַיִּצְוֶה אַבְימֶלֶךְ אֶת־כָּל־הָעַם לֵאמֹר הַנִּנְעַע בְּאִישׁ הַזֶּה וּבְאִשְׁתּוֹ מוֹת יוּמָת:

יב וַיִּזְרַע יִצְחָק בְּאַרְעָא הַהִיא וַאֲשַׁכַּח בְּשֶׁתָּא הַהִיא עַל חַד מֵאָה בְּדַשְׁעָרוּהִי וּבְרַכָּהּ יִי:

(יב) וַיִּזְרַע יִצְחָק בְּאֶרֶץ הַהִוא וַיִּמְצָא בְּשֵׁנָה הַהִוא מֵאָה שְׁעָרִים וַיְבָרְכֵהוּ יְהוָה:

ט"ז < בְּאֶרֶץ הַהִוא • אַף־עַל־פִּי שְׂאִינָה חֲשׂוּבָה בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל עֲצָמָה, בְּאֶרֶץ שִׁבְעַת הַגּוֹיִם (כ"ז). בְּשֵׁנָה הַהִוא • אַף־עַל־פִּי שְׂאִינָה כְּתוּבָה, שְׁהִיְתָה שְׁנַת רַעְבוֹן (כ"ח). בְּאֶרֶץ הַהִוא בְּשֵׁנָה הַהִוא • שְׁנֵיהֶם לְמָה? לומר שֶׁהָאֶרֶץ קָשָׁה וְהַשְּׁנָה קָשָׁה. מֵאָה שְׁעָרִים • שְׂאִמְדוּהָ כַּמָּה רְאוּיָה לַעֲשׂוֹת, וְעָשְׂתָה עַל אַחַת שְׂאִמְדוּהָ מֵאָה. וְרַבּוּתֵינוּ אָמְרוּ: 'אִמַּד זֶה, לְמַעֲשְׂרוֹת הִיָּה'.

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות ה ענף 123)

שְׁהָאֶרֶץ קָשָׁה וְהַשְּׁנָה קָשָׁה (רש"י כו, יב)

יש לשאל, מאחר שכתב פרש את החסרונות של הארץ ("אינה חשובה") והשנה ("אינה פתקונה") כל אחד בפני עצמו, לשם מה חוזר ומפרש את שניהם יחד. ויש לומר, שהקשה לו ככל לשון הכתוב: בְּאֶרֶץ הַהִיא .. בְּשֵׁנָה הַהִיא (ולא בְּאֶרֶץ וּבְשֵׁנָה הַהִיא). ומתרג, שבא ללמדנו ששני החסרונות השפיעו לרעה זה על זה. כלומר: החסרון של השנה השפיע לרעה גם על הארץ, שהפכה מ"אינה חשובה" סתם, ל"קשה" ממש; והחסרון של הארץ השפיע לרעה גם על השנה, שהפכה מ"אינה פתקונה" סתם, ל"קשה" ממש.

רשי כפשוטו - מהדורת לשם

לְמָה נִאֲמְרוּ? אֵלֵא לומר שְׁהָאֶרֶץ הַהִיא קָשָׁה, וְהַשְּׁנָה הַהִיא הִיְתָה קָשָׁה, וְאֵף עַל פִּי כֵן הִצְלִיחַ יִצְחָק בְּרִיעָתוֹ (כ"ז): מֵאָה שְׁעָרִים. פִּירוּשׁוֹ 'מֵאָה מִיּוֹדוֹת', שְׂאִמְדוּהָ - שִׁיעְרוּ אֶת הַקְּרָקַע וְהִעְרִיכוּ אוֹתָהּ כַּמָּה יָכוֹל הִיא רְאוּיָה לַעֲשׂוֹת, וְעָשְׂתָה עַל כָּל מִידָה אַחַת שְׂאִמְדוּהָ - פִּי מֵאָה. וְהוּוּ 'מֵאָה שְׁעָרִים', מֵאָה פְּעָמִים ה'שַׁעַר' (הַמִּיּוֹדָה הַמְשׁוֹעֶרֶת). וְרַבּוּתֵינוּ אָמְרוּ: אוֹמַד זֶה לְמַעֲשְׂרוֹת הִיָּה, שְׁהִיָּה יִצְחָק אוֹמַד קְרָקַעוֹתָיו כַּמָּה יַעֲשׂוּ, כְּדִי לְדַעַת כַּמָּה מַעֲשְׂרוֹת עָלָיו לְהַפְרִישׁ מֵהֶן (כ"ח):

הִיָּה שׂוֹכֵב, הִרִי כְּבַר הַבַּתָּה - הִיְתָה מְבִיא עֲלֵינוּ אֲשָׁם (עוֹן וְאֲשָׁמָה): (יב) בְּאֶרֶץ הַהִיא. הַדְּגִישׁ הַכְּתוּב 'בְּאֶרֶץ הַהִיא' אַף־עַל־פִּי שְׂאִינָה חֲשׂוּבָה וּפּוֹרְיָה בְּאֶרֶץ־יִשְׂרָאֵל עֲצָמָה, בְּאֶרֶץ שִׁבְעָה גּוֹיִם] אֶמְנָם גַּם 'גְּרַר' שׂוֹכֵנָת בְּתוֹךְ גְּבוּלוֹת אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, אֵלֵא שְׂאִינָה חֲשׂוּבָה כָּל כָּךְ כְּעִיקַר אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל] וְעַם זֹאת שְׂרַתָּה שֵׁם הַבְּרָכָה וּמִצָּא מֵאָה שְׁעָרִים (כ"ז): בְּשֵׁנָה הַהִיא. אֵף זֹאת הַדְּגִישׁ הַכְּתוּב, אַף־עַל־פִּי שְׂאִינָה שְׁנָה כְּתוּבָה, שְׁהִרִי הִיְתָה שְׁנַת רַעְבוֹן (כ"ח): בְּאֶרֶץ הַהִיא בְּשֵׁנָה הַהִיא. שְׁנֵיהֶם

(ח) כִּי אָרְכוּ. פִּינּוֹן שְׁהִיָּה שֵׁם יִצְחָק זְמַן רַב וְלֹא פָּגְעוּ בָּהּ לְרַעָה, אָמַר בְּלָבוֹ, 'מַעֲתָה אֵין לִי לְדָאוג עַל אַשְׁתִּי, מֵאַחַר שְׁלֵא אָנְסוּהָ עַד עַכְשָׁיו', וְלִפְיָךְ לֹא נִזְהַר יִצְחָק לְהִיּוֹת נִשְׁמָר עוֹד מֵאַנְשֵׁי הַמְּקוֹם שְׁלֹא יִפְרִירוּ שְׂאִשְׁתּוֹ הִיא: וַיִּשְׁקֶף אַבְימֶלֶךְ וַיִּרְא וְהִנֵּה יִצְחָק מִצְחָק וַגּוֹ'. שְׂרָאָהוּ מִתִּיחַד עִם רַבָּקָה, וְהִבִּין שְׁהוּא מִשְׁמַשׁ מִטְתּוֹ [מִצְחָק] לְשׁוֹן תְּשֻׁמִּישׁ (ראַה רש"י לַעַל כַּא, ט): (י) אַחַד הָעַם. הַמְיַחַד בְּעַם, זֶה הַמֶּלֶךְ אַבְימֶלֶךְ, וְעַל עֲצָמוֹ אָמַר כֵּן: וְהִבַּאתָ עֲלֵינוּ אֲשָׁם. כְּלוֹמַר, 'כְּמַעֲט שָׁכַב אַחַד הָעַם, וְאִם שָׁכַב - אֵילוֹ

♦ יום שלישי כ"ה מרחשון ♦

(יג) וַיִּגְדַּל הָאִישׁ וַיֵּלֶךְ הַלֶּחֶךְ וַיְגַדֵּל עַד פִּי־גְדֹל מְאֹד: יג וַיִּרְבָּא גְבֵרָא וַאֲזַל אֲזִיל (ג"י סג"י) וַרְבִּי עַד דִּי רְבָא לַחְדָּא: די רבא לחדא:

הש"י < פִּי־גְדֹל מְאֹד • שָׁהִיו אוֹמְרִים: זָבַל פְּרֻדוֹתָיו שֶׁל יִצְחָק, וְלֹא כִּסְפוּ וַזְהִבוּ שֶׁל אַבְיִמְלֵךְ (כ"ח).

(יד) וַיְהִי־לוֹ מְקַנְה־צֹאֵן וּמְקַנְה בָּקָר וְעֵבֶדָה רַבָּה וַיִּקְנְאוּ אֹתוֹ פְּלִשְׁתִּים: יד וַיְהִי לָהּ גִּיתִי עֲנָא וְגִיתִי תוֹרִין וּפְלַחְנָא (ג"י וַעֲבוּדָה) סְגִיא וְקִנְיָא בַּהּ פְּלִשְׁתָּאִי: יד וְקִנְיָא אֹתוֹ פְּלִשְׁתִּים:

הש"י < וְעֵבֶדָה רַבָּה • פְּעֻלָּה רַבָּה, בְּלִשׁוֹן לַע"ז אוֹבְרוּינ"א, עֲבוּדָה מְשֻׁמַּע עֲבוּדָה אַחַת, עֵבֶדָה מְשֻׁמַּע פְּעֻלָּה רַבָּה.

(טו) וְכָל־הַבָּאֹת אֲשֶׁר חָפְרוּ עֲבָדֵי אָבִיו בִּימֵי אֲבֹרָהֶם אָבִיו סִתְּמוּם פְּלִשְׁתִּים וַיִּמְלְאוּם עֶפְרָא: טו וְכָל בִּירִין דִּי חָפְרוּ עֲבָדֵי אָבוּהִי בִּיּוֹמֵי אֲבָרְהָם אָבוּהִי טַמּוֹנּוֹן פְּלִשְׁתָּאִי וּמְלֹאֲנוֹן עֶפְרָא: טו וְכָל בִּירִין דִּי חָפְרוּ עֲבָדֵי אָבוּהִי בִּיּוֹמֵי אֲבָרְהָם אָבוּהִי טַמּוֹנּוֹן פְּלִשְׁתָּאִי וּמְלֹאֲנוֹן עֶפְרָא:

הש"י < סִתְּמוּם פְּלִשְׁתִּים • מִפְּנֵי שְׁאִמְרוּ: 'תִּקְלָה הֵם לָנוּ, מִפְּנֵי הַגִּיּוֹסוֹת הַבָּאוֹת עֲלֵינוּ'. 'טַמּוֹנּוֹן פְּלִשְׁתָּאִי' לִשׁוֹן סִתְּיָמָה, וּבְלִשׁוֹן הַתְּלֻמוֹד מְטַמְטֵם אֶת הַלֵּב.

(טז) וַיֹּאמֶר אַבְיִמְלֵךְ אֶל־יִצְחָק לֵךְ מֵעִפְרָא בִּי־עֵצְמָתָ מִמֶּנּוּ מְאֹד: טז וַיֹּאמֶר אַבְיִמְלֵךְ לְיִצְחָק אֲזַל מֵעִפְרָא אֲרִי תַקְפְּתָא מִנְנָא לַחְדָּא: טז וַיֹּאמֶר אַבְיִמְלֵךְ לְיִצְחָק אֲזַל מֵעִפְרָא אֲרִי תַקְפְּתָא מִנְנָא לַחְדָּא:

(יז) וַיֵּלֶךְ מִשָּׁם יִצְחָק וַיֵּחַן בְּנַחֲל־גֶרַר וַיֵּשֶׁב שָׁם: יז וַיֵּאֲזַל מִתַּמְּן יִצְחָק וַיִּשְׂרָא בְּנַחֲלָא דְגֶרַר וַיֵּתֵב תַּמְּן: יז וַיֵּאֲזַל מִתַּמְּן יִצְחָק וַיִּשְׂרָא בְּנַחֲלָא דְגֶרַר וַיֵּתֵב תַּמְּן:

(יח) וַיֵּשֶׁב יִצְחָק וַיַּחְפְּרוּ אֶת־בָּאֹת הַיָּמִים אֲשֶׁר חָפְרוּ בִּימֵי אֲבֹרָהֶם אָבִיו וַיִּסְתְּמוּם פְּלִשְׁתִּים אַחֲרֵי מוֹת אֲבָרָהֶם וַיִּקְרָא לָהֶן שְׁמוֹת בְּשֵׁמֹת אֲשֶׁר־קָרָא לָהֶן אָבִיו: יח וְתֵב יִצְחָק וְחָפְרוּ יֵת בִּירֵי דְמִיָּא דִּי חָפְרוּ בִּיּוֹמֵי אֲבָרְהָם אָבוּהִי וְטַמּוֹנּוֹן פְּלִשְׁתָּאִי בְּתַר דְּמִית אֲבָרְהָם וַיִּקְרָא לָהֶן שְׁמֵהֶן בְּשִׁמְהֶן דִּי הָיָה קָרִי לָהֶן אָבוּהִי:

הש"י < וַיֵּשֶׁב וַיַּחְפְּרוּ • אֶת הַבָּאֹת אֲשֶׁר חָפְרוּ בִּימֵי אֲבָרָהֶם אָבִיו וּפְלִשְׁתִּים סִתְּמוּם, וְקִדְּם שְׁנִסַּע יִצְחָק מִגֶּרַר חֲזָר וַחְפְּרוּ.

רשי כפשוטו - מהדורת לשם

מספקות להם מים. ומה שאונקלוס תרגם 'טמונון פלשתאי' אין הפירוש 'הטמינום פלשתים' (ששפרו את הבארות לעצמם). אלא 'טמונון' לשון סתימה הוא, וכמו שמצינו בלשון התלמוד: 'מטמטם' את הלב (פסחים מב, א) שפירושו 'סותם ואוטם את הלב' (רא"ם, גרא):

(יז) בְּנַחֲל־גֶרַר. יצחק התרחק מהעיר גרר, והתיישב בנחל גרר, שהוא מקום רחוק מעט מן העיר עצמה: (יח) וַיֵּשֶׁב, וַיַּחְפְּרוּ. אותן הבארות

'עבודה' / משמע 'עבודה אחת'; 'עבדה' משמע 'פעולה רבה' - לשון כללי על עשיית עבודות רבות: (טו) סתמום פלשתים. לפי שמסופר להלן על יצחק שחזר וחפר את הבארות של עבדי אביו, הקדים הכתוב לומר, שבארות אלו סתמו הפלשתים אחרי מות אברהם, מפני שאמרו 'הבארות הללו תקלה ומכשול הם לנו, מפני הגיוסות - מחנות החיילים הבאות עלינו להלחם בנו, והבארות שמחוץ לעיר

(יג) בִּי גְדֹל מְאֹד. הִיָּה גְדוֹל בְּיוֹתֵר בְּעֵינֵי הַבְּרִיּוֹת, שָׁהִיו אוֹמְרִים, 'זָבַל פְּרֻדוֹתָיו [פְּרֻדָּה = בֶּן כְּלָאִים שֶׁל סוּס וְחֻמוֹר] שֶׁל יִצְחָק, וְלֹא כִּסְפוּ וַזְהִבוּ שֶׁל אַבְיִמְלֵךְ' - שָׁהִיו הַבְּרִיּוֹת מְפִלְגִים בְּגוֹדֵל עֲשָׂרוֹ, וְאוֹמְרִים כִּי זָבַל פְּרֻדוֹתָיו שֶׁל יִצְחָק עוֹלָה בְּעַרְכּוֹ עַל כִּסְפוּ וַזְהִבוּ שֶׁל אַבְיִמְלֵךְ (כ"ח, ד"ד, באמ"ח): (יד) וְעֵבֶדָה רַבָּה. בְּנִכְסָיו שֶׁל יִצְחָק נִפְעֻלָּה 'פְּעוּלָה רַבָּה', שָׁהִיו לוֹ הַרְבֵּה שְׁדוֹת וּכְרָמִים, וְעֲבָדִים רַבִּים עֲבָדוּ בָּהֶם. בְּלִשׁוֹן לַע"ז אוֹבְרוּינ"א.

שיעור יומי ליום רביעי כ"ו מרחשון ושנים מקרא ואחד תרגום - כו - פרשת תולדות מה

(ט) וַיַּחֲפְרוּ עֲבָדֵי יִצְחָק בְּנַחַל וַיִּמְצְאוּ שָׁם בְּאֵר מַיִם חַיִּים:

(כ) וַיְרִיבוּ רַעֲי גֵרָר עִם רַעֲי יִצְחָק לֵאמֹר לָנוּ הַמַּיִם וַיִּקְרָא שְׁם הַבְּאֵר עֵשֶׂק כִּי הִתְעַשְׂקוּ עִמּוֹ:

ה"י < עֵשֶׂק • עָרְעוּר. כִּי הִתְעַשְׂקוּ עִמּוֹ • נִתְעַשְׂקוּ עִמּוֹ עָלֶיהָ בְּמַרְיָבָה וְעָרְעוּר.

(כא) וַיַּחֲפְרוּ בְּאֵר אַחֲרַת וַיְרִיבוּ גַם עָלֶיהָ וַיִּקְרָא שְׁמָהּ שְׁטָנָה:

ה"י < שְׁטָנָה • נושמן"ט בלע"ז.

(כב) וַיַּעֲתֶק מִשָּׁם וַיַּחֲפֹר בְּאֵר אַחֲרַת וְלֹא רָבוּ עָלֶיהָ וַיִּקְרָא שְׁמָהּ רְחֹבוֹת וַיֹּאמֶר כִּי עַתָּה הִרְחִיב יְהוָה לָנוּ וּפְרִינוּ בְּאַרְצָךְ:

ה"י < וּפְרִינוּ בְּאַרְצָךְ • כְּתַרְגוּמוֹ וְנִיפּוּשׁ בְּאַרְעָא.

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות י עמ' 73)

וְנִיפּוּשׁ בְּאַרְעָא (רש"י כו, כב)

את הפרוש של תבת "וְנִיפּוּשׁ" כבר כתב רש"י לעיל (בראשית ב, יא) שהוא לשון רבוי וגדלה: "ועל שם שמימיו מתברכין נקרא פישון". ואף כאן, הפונה היא ש'יצחק יתרבה ויתגדל (פכתוב לעיל "ויגדל האישי"). ואין לפרש "ופרינו" לשון הולדת ולדות, שהרי לא היו ליצחק ולרבקה רק שני בנים.

♦ יום רביעי כ"ו מרחשון ♦

(כג) וַיַּעַל מִשָּׁם בְּאֵר שֶׁבַע:

(כד) וַיִּרְא אֱלֹו יְהוָה בְּלִילָה הַהוּא וַיֹּאמֶר אֲנֹכִי אֱלֹהֵי אַבְרָהָם אָבִיךָ אֵל-תִּירָא כִּי-אַתָּה אֲנֹכִי וּבְרַכְתִּיךָ וְהִרְבִּיתִי אֶת-זֶרְעֶךָ בְּעָבוּר אַבְרָהָם עֲבָדִי:

(כה) וַיִּבֶן שָׁם מִזְבֵּחַ וַיִּקְרָא בְּשֵׁם יְהוָה וַיִּטֶּשֶׁם אֱהֱלֹו וַיִּכְרוּ-שָׁם עֲבָדֵי יִצְחָק בְּאֵר:

כה וּבְנָא תַמָּן מִדְּבַחָא וְצִלֵי בְשָׂמָא דִּי וּפְרַס תַּמָּן מִשְׁפָּנָה וְכִרוּ תַמָּן עֲבָדֵי יִצְחָק בְּיָרָא:

באונקלוס: 'וְנִיפּוּשׁ בְּאַרְעָא' - וְנִרְבָּה בְּאַרְצָךְ, וְהִיזִי שֶׁל 'וּפְרִינוּ' הִיא וְיִזִי הַזִּיפּוּף, שְׁהוּפְכַת אֶת מוּכְנֹו מִלְשׁוֹן עֶבֶר לְעַתִּיד. כְּלוּמַר, עַל יְדֵי שְׁהִרְחִיב ה' לָנוּ, מַעֲתָה נִפְרָה וְנִרְבָּה בְּאַרְצָךְ (רא"ם):

כִּי הִתְעַשְׂקוּ עִמּוֹ. רועי גרר נתעשקו עִמּוֹ עָלֶיהָ - על אודות הבאר, בְּמַרְיָבָה וְעָרְעוּר על בעלותו עליה: (כא) שְׁטָנָה. לשון הפרעה, ובלשון לע"ז נושימנ"ט: (כב) וּפְרִינוּ בְּאַרְצָךְ. פירושו כְּתַרְגוּמוֹ

אֲשֶׁר חֲפְרוּ עֲבָדֵי אָבִיו בִּימֵי אַבְרָהָם אָבִיו סְמוּךְ לְגֵרָר וּפְלִשְׁתִּים סְתֻמִּים, הָרִי מִקוּדִם שְׁנֹסַע יִצְחָק מִגֵּרָר חֲזֵר וַחֲפְרוּ וַקְרָא לָהֶן שְׁמוֹת (רא"ם): (כ) עֵשֶׂק. פירושו, עָרְעוּר - טַעֲנָה נִגְד וְכִיּוֹת הַבְּעֻלוֹת:

(כו) וַאֲבִימֶלֶךְ הַלֵּךְ אֵלָיו מִנֶּגֶד וְאַחֲזַת מִרְעָהוּ וּפִיכָל מְרַחֵמוֹהִי אֵזֶל לְוֹתָהּ מִגֶּרֶר וְסִיעַת מְרַחֵמוֹהִי וּפִיכָל רַב חֵילָה : שֶׁר־צָבָאוּ :

רש"י וְאַחֲזַת מִרְעָהוּ • כְּתַרְגוּמוֹ : 'וְסִיעַת מְרַחֵמוֹהִי', סִיעַת מְרַחֵמוֹהִי. וְיֵשׁ פּוֹתְרִין מִרְעָהוּ מ' מִסוּד הַתְּבָחָה, כְּמוֹ : (שׁוֹפְטִים יד) "שְׁלֹשִׁים מְרַעִים" דְּשִׁמְשׁוֹן, כְּדִי שְׁתִּהְיֶה תַבַּח 'וְאַחֲזַת' דְּבוּקָה, אֲבָל אֵין דְּרָף אֲרִץ לְדַבֵּר עַל הַמְּלָכוֹת כֵּן, סִיעַת אוֹהֲבָיו. שְׁאֵם כֵּן, כָּל סִיעַת אוֹהֲבָיו הוֹלִיךְ עִמּוֹ, וְלֹא הִיָּה לוֹ אֵלָּא סִיעָה אַחַת שֶׁל אוֹהֲבָיִם. לְכֵן יֵשׁ לְפָתְרוֹ פְּלִשׁוֹן הָרֵאשׁוֹן, וְאֵל תַּתְּמָה עַל תִּי"ו שֶׁל 'אַחֲזַת', וְאֶף-עַל-פִּי שְׁאִינָה תְּבָחָה סְמוּכָה, יֵשׁ דְּגִמְתָּה בְּמִקְרָא : (תְּהִלִּים ס) "עֲזַרְתָּ מִצָּר". (יִשְׁעִיָּה נ"א) "וּשְׂכַרְתָּ וְלֹא מִיָּיִן". אַחֲזַת • לְשׁוֹן קְבִיצָה וְאַגְדָּה, שֶׁנֶּאֱחָזִין יַחַד.

(כז) וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יִצְחָק מִדּוּעַ בָּאתֶם אֵלַי וְאַתֶּם שֹׁנְאֵתֶם אֹתִי וְתִשְׁלַחֲנִי מֵאַתְכֶּם :

(כח) וַיֹּאמְרוּ רָאוּ רְאִינוּ כִּי-הָיָה יְהוָה עִמָּךְ וַנֹּאמֶר תְּהִי נָא אֱלֹהֵי בֵּינוֹתֵינוּ בֵּינוֹנוּ וּבֵינֶךָ וּנְכַרְתָּה בְּרִית עִמָּךְ :

רש"י רָאוּ רְאִינוּ • רָאוּ' בְּאֵבֶיךָ, 'רְאִינוּ' בְּךָ. תְּהִי נָא אֱלֹהֵי בֵּינוֹתֵינוּ וְגו' • הָאֱלֹהֵי אֲשֶׁר בֵּינוֹתֵינוּ מִימֵי אֲבִיךָ, תְּהִי גַם עִתָּה בֵּינוֹנוּ וּבֵינֶךָ.

רשי כפשוטו - מהדורת לשם

הרי יש עוד פְּדוּגֵמְתָה בְּמִקְרָא, שֶׁהוּסָף הַכְּתוּב תִּי"ו בְּסוֹף תִּיבָה, אֶף שְׁאִינָה דְּבוּקָה לְתִיבָה הַבָּאָה, כְּגוֹן : 'עֲזַרְתָּ מִצָּר' (תְּהִלִּים ס, יא) [עֲזַרְתָּ מִן הַמִּצָּר]. וְכֵן : וּשְׂכַרְתָּ וְלֹא מִיָּיִן (יִשְׁעִיָּה נ"א, כ"א) [וּשְׂכַרְתָּ וְלֹא מִיָּיִן]. אֶף כֵּן, אַחֲזַת מִרְעָהוּ פִירוּשׁוֹ אַחֲזָה מִן רַעֲיוֹ :

אַחֲזַת. לְשׁוֹן קְבִיצָה וְאַגְדָּה; קְבוּצַת אֲנָשִׁים שֶׁנֶּאֱחָזִין יַחַד :

(כח) רָאוּ רְאִינוּ. שְׁתֵּי רֵאיוֹת בְּמִשְׁמַע, 'רָאוּ' (רְאִינוּ בְּעֵבֶר) בְּאֵבֶיךָ כִּי הָיָה ה' עִמּוֹ וְכָרְתָנוּ עִמּוֹ בְּרִית, וְכַעַת 'רְאִינוּ' גַם בְּךָ כִּי ה' עִמָּךְ, וּבְרַצוֹנָנוּ לְכַרֹּת גַם עִמָּךְ בְּרִית (כ"ח) :

תְּהִי נָא אֱלֹהֵי בֵּינוֹתֵינוּ בֵּינוֹנוּ וּבֵינֶךָ. אוֹתָהּ הָאֱלֹהֵי (הַשְּׁבוּעָה) אֲשֶׁר קִיַּמְתָּ 'בֵּינוֹתֵינוּ' עוֹד מִימֵי אֲבִיךָ, עִמּוֹ כְּרַתְנוּ בְּרִית, זֹאת 'תְּהִי נָא' גַם עִתָּה 'בֵּינוֹנוּ וּבֵינֶךָ' (חֻקוֹתֵינוּ, ר"א) :

וְאַחֲזָה מִרְעָהוּ, מוּכַח לְכַאוּרָה כְּפִירוּשׁ הָאֲחָרוֹן, כִּי הִתִּי"ו שֶׁל 'וְאַחֲזַת' הֵיא לְדַעְתָּם תִּי"ו הַסְּמִיכוֹת (אַחֲזָה שֶׁל...). וְאֵם כֵּן הִמָּ"ם שֶׁל 'מִרְעָהוּ' הֵיא מִסוּד הַתִּיבָה וּפִירוּשׁוֹ 'אוֹהֲבָיו' [שְׁאִין לְהַסְמִיךְ תִּיבָה לְמָ"ם הַשְּׂמִימוֹשׁ, שֶׁהִרִי אֵין נְכוּן לוֹמַר 'סִיעַת מִן אוֹהֲבָיו'. וּמִנְגַּד, אֵילוּ פִירוּשׁוֹ 'סִיעַת מִן אוֹהֲבָיו', הֵיָה נְכוּן לוֹמַר 'וְאַחֲזָה מִרְעָהוּ בְּלֹא תִי"ו הַסְּמִיכוֹת].

רש"י מְקִיִּים אֵת פִּירוּשׁוֹ הָרֵאשׁוֹן, וּמִשִּׁיב עַל דְּבַרֵי הַחֻלּוּקִים: אֲבָל עִם כָּל זֹאת, אֵין נְכוּן לְפָרֵשׁ כֵּן, שֶׁהִרִי אֵין דְּרָף־ אֲרִץ לְדַבֵּר עַל הַמְּלָכוֹת כֵּן, וְלוֹמַר שֶׁהִמְלִךְ לְקַח עִמּוֹ אֵת 'סִיעַת אוֹהֲבָיו', שְׁאֵם כֵּן מִשְׁמַע שֶׁכָּל 'סִיעַת אוֹהֲבָיו' הוֹלִיךְ עִמּוֹ, וְלֹא הִיָּה לוֹ אֵלָּא סִיעָה אַחַת שֶׁל אוֹהֲבָיִם, לְכֵן יֵשׁ לְפוֹתְרוֹ פְּלִשׁוֹן הָרֵאשׁוֹן, שֶׁלְקַח עִמּוֹ 'סִיעַת אַחַת מִן רַעֲיוֹ. וְאֵל תַּתְּמָה עַל תִּי"ו שֶׁל 'אַחֲזַת', שׁוֹ בָּאָה בְּמִקּוּם ה"א, וְאֶף-עַל-פִּי שְׁאִינָה תִיבָה סְמוּכָה,

(כו) וְאַחֲזַת מִרְעָהוּ. הִמָּ"ם שֶׁל 'מִרְעָהוּ' מִשְׁמַשׁ כְּמוֹ 'מִן', כְּלוֹמַר 'אַחֲזָה מִן רַעֲיוֹ', כְּתַרְגוּמוֹ בְּאוֹנְקְלוֹס: 'וְסִיעַת מְרַחֵמוֹהִי' - סִיעַת מְרַחֵמוֹהִי. כְּלוֹמַר, קְבוּצָה אַחַת מִבֵּין חֲבֵרָיו הַמְּרוּבִּיִם.

רש"י מְבִיא דַעַת הַחֻלּוּקִים עַל פִּירוּשׁוֹ. וְהוֹרִיָּה לְדַבְרֵיהֶם: וְיֵשׁ פּוֹתְרִין (מְפָרְשִׁים) 'מִרְעָהוּ', שֶׁהָאוֹת מ' הֵיא מִסוּד הַתִּיבָה [כְּלוֹמַר, יְסוּד הַתִּיבָה אֵינוֹ רַע' אֵלָּא 'מִרְע', וְאֶף הֵיא פִירוּשָׁה 'אוֹהֲבָיו', וְלִפִּי זֶה 'אַחֲזַת מִרְעָהוּ' פִירוּשָׁה 'סִיעַת אוֹהֲבָיו' [וְלֹא 'סִיעָה מִן אוֹהֲבָיו]. וּכְמוֹ שֶׁמִּצִּינוּ בְּמִקְרָא 'שְׁלֹשִׁים מְרַעִים' דְּכִתִּיב אֵצֶל שְׁמִשׁוֹן (שׁוֹפְטִים יד, י"א), שֶׁגַם שֵׁם הִמָּ"ם הֵיא מִסוּד הַתִּיבָה וּפִירוּשׁוֹ 'שְׁלֹשִׁים אוֹהֲבָיִם', וְלֹא 'שְׁלֹשִׁים מִן הָאוֹהֲבָיִם'. וְהַשְּׁעַם שֶׁהִכְרִיחַם לְפָרֵשׁ כֵּן הוּא, כְּדִי שְׁתִּהְיֶה תִיבַת 'וְאַחֲזַת' דְּבוּקָה (בְּסִמְכַת) לְתִיבָה שְׁלֹאֲחֶרֶיָה. כְּלוֹמַר, מִתּוֹךְ שֶׁנֶּאֱמַר 'וְאַחֲזַת מִרְעָהוּ', וְלֹא

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות יט עמ' 267)

הָאֵלֶּה אֲשֶׁר בִּינוֹתֵינוּ מִימֵי אַבְיָה, תְּהִי גַם עִתָּהּ בִּינֵינוּ וּבִינֵיךָ (רש"י כו, כח)

משמע, שמהני שבועת האב על הבנים. וכן משמע ממה שנאמר (וירא כא, כג) "אם תשקרו לי ולניני ולנכדי" (וראה רש"י בראשית ד, טו). אבל בפרשת בשלח (יג, יט) כתב "השבע השביע, השביעם שישביעו לבניהם" - משמע שלא מהני. וכן הוא על פי הלכה: "ואי אפשר להשביע הנולדים לאחר זמן" (שו"ע יו"ד סי' רכח סל"ה). ונראה 'גור אריה' בשלח שם. אברבנאל ורמב"ן על הפסוק (נצבים כט, יג) ולא אתכם לבדכם וגו'.

כט אם תעבד עמנא בישא כמא די לא אנזיקנך ויכמא די עבדנא עמך לחוד טב ונשלחנך בשלם את כען בריכא די:

(כט) אִם-תַּעֲשֶׂה עִמָּנוּ רָעָה כַּאֲשֶׁר לֹא נִגְעַנְךָ וּכַאֲשֶׁר עֲשִׂינוּ עִמָּךְ רַק-טוֹב וְנִשְׁלַחְךָ בְּשָׁלוֹם אִתָּהּ עִתָּהּ בְּרוּךְ יְהוָה:

השי' לא נגענך • כשאמרנו לך: "לך מעמנו". אתה • גם אתה (ספרים אחרים: עתה) עשה לנו כמו כן.

♦ יום חמישי כ"ז מרחשון ♦

ל ועבד להון משתני ואכלו ושתיאו:

(ל) וַיַּעַשׂ לָהֶם מִשְׁתֵּה וַיֹּאכְלוּ וַיִּשְׁתְּאוּ:

לא ואקדימו בצפרא וקיימו גבר לאחיהי ושלחנן יצחק ואזלו מלוחה בשלם:

(לא) וַיִּשְׂכְּמוּ בַבֶּקֶר וַיִּשְׁבְּעוּ אִישׁ לְאָחִיו וַיִּשְׁלַחֵם יִצְחָק וַיֵּלְכוּ מֵאִתּוֹ בְּשָׁלוֹם:

לבוהנה ביומא ההוא ואתו עבדי יצחק וחיאו לה על עיסק בירא די חפרו ואמרו: לה אשפחנא מיא:

(לב) וַיְהִי בַיּוֹם הַהוּא וַיָּבֹאוּ עַבְדֵי יִצְחָק וַיַּגִּדוּ לוֹ עַל-אֲדוֹת הַבָּאָר אֲשֶׁר חָפְרוּ וַיֹּאמְרוּ לוֹ מִצְאָנוּ מַיִם:

לג וקרא יתה שבעה על פן שמא דקראת בארא דשבע (ניי באר שבע) עד יומא קדין:

(לג) וַיִּקְרָא אֹתָהּ שְׁבַעָה עַל-פִּי שְׁם-הָעִיר בְּאֵר שְׁבַע עַד הַיּוֹם הַזֶּה:
השי' שבעה • על שם הברית.

לד והנה עשו בר ארבעין שנין ונסיב אתמא ית יהודית בת בארי חתאה ונת בשמת בת אילון חתאה:

(לד) וַיְהִי עֲשׂוֹ בֶן-אַרְבָּעִים שָׁנָה וַיִּקַּח אִשָּׁה אֶת-יְהוּדִית בַּת-בְּאָרִי הַחַתִּי וְאֶת-בְּשֵׁמֶת בַּת-אֵילָן הַחַתִּי:

השי' בן-ארבעים שנה • עשו הנה נמשל לחזיר, שנאמר: (תהלים פ) "יכרסמנה חזיר מער", החזיר הזה כשהוא שוכב פושט טלפיו, לומר: ראו שאני טהור, כף אלו גוזלים וחומסים ומראים עצמם כשרים.

רשי כפשוטו – מהדורת לשם

יכרסם החזיר את הגפן, והוא משל על עמלק שהוא מזרעו של עשו, המכרית ומאבד את ישראל. פי כמעשה החזיר בן מעשיו של עשו, החזיר הזה כשהוא שוכב, פושט את טלפיו (צפרני פרסותיו) כדי להכריז ולומר 'ראו שאני טהור שחריני מפריס פרסה', בעוד שלפי האמת אינו

(לג) שְׁבַעָה. על שם הברית שהיתה ב'שבועה' (הוכרח):
(לד) בן ארבעים שנה ויקח אשה וגו'. מזה ראה עשו לישא אשה בהיותו בן ארבעים שנה? אלא עשו היה מראה עצמו כאילו הוא צדיק וכשר, ולפיכך נמשל לחזיר, כמו שנאמר (תהלים פ, יד) יכרסמנה חזיר מער [למה

(כט) לא נגענך. כלומר, אפילו כשאמרנו לך 'לך מעמנו' (לעיל פסוק טו) לא נגענו בך לרעה, וכאשר היות עמנו הלא 'עשינו עמך רק טוב' (גרי' א):
אתה עתה ברוך ה'. כלומר, גם אתה המבורך מאת ה' (בס"א נוסף: עתה) עשה לנו כמו כן – לעשות עמנו אף טוב (גרי' א):

כָּל מ' שָׁנָה, הָיָה עֹשֶׂה צֶדֶד נְשִׁים מִתַּחַת יַד בְּעֲלִיָּהֶן וּמַעֲנָה אוֹתָם, כְּשֶׁהָיָה בֶן מ', אָמַר: 'אֲבָא בֶן מ' שָׁנָה נִשָּׂא אִשָּׁה, אִף אֲנִי בֶן'.

(לה) וְתַהֲיִין מֵרַת רֹיחַ לְיִצְחָק וּלְרַבְקָה:
לה והנהא מִסְרָבֵן וּמְרַגְזֵן על מימר יצחק ורבקה:

כ"ז - מֵרַת רֹיחַ • לְשׁוֹן הַמְרָאָת רֹיחַ, כְּמוֹ: (דברים ט) "מִמְרִים הֵייתֶם", כָּל מַעֲשִׂיהֶן הָיוּ לְהַכְעִיס וּלְעַצְבוֹן. לְיִצְחָק וּלְרַבְקָה • שֶׁהָיוּ עוֹבְדוֹת עֲבוֹדַת אֱלִילִים (כ"ח).

כז (א) וַיְהִי כִּי-זָקֵן יִצְחָק וַתִּכְהֶינּוּ עֵינָיו מֵרְאֵת וַיִּקְרָא אֶת-עֵשָׂו בְּנוֹ הַגָּדֹל וַיֹּאמֶר אֵלָיו בְּנִי וַיֹּאמֶר אֵלָיו הַגָּנִי:

א וַיְהִי כִּד סִיב יִצְחָק וְכַהֲנָה עֵינֹהֵי מִלְמַחְזֵי וַיִּקְרָא יָת עֵשָׂו בְּרָהּ רַבָּא וַאֲמַר לֵה כְּרִי וַאֲמַר לֵה הָא אָנָּא:

כ"ז - וְתַכְהֶינּוּ • בַּעֲשָׂנָן שֶׁל אֱלוֹ (שֶׁהָיוּ מַעֲשָׂנוֹת וּמִקְטִירוֹת לַעֲבוֹדַת אֱלִילִים). דָּבָר אַחֵר: כְּשֶׁנֶּעְקַד עַל גְּבִי הַמְזוּבָח וְהָיָה אָבִיו רוֹצֵה לְשַׁחֲטוֹ, בְּאוֹתָהּ שָׁעָה, נִפְתַּחוּ הַשָּׁמַיִם וַרְאוּ מִלְּאֲכֵי הַשָּׁרָת, וְהָיוּ בּוֹכִים, וַיִּרְדּוּ דַמְעוֹתֵיהֶם וַנִּפְלוּ עַל עֵינָיו. לְפִיכָף, כָּהוּ עֵינָיו. דָּבָר אַחֵר: כְּדִי שִׁטְל יַעֲקֹב אֶת הַבְּרִכּוֹת.

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות טו עמ' 215)

כְּדִי שִׁטְל יַעֲקֹב אֶת הַבְּרִכּוֹת (רש"י כז, א) יֵשׁ לְשַׁאֲל, מִדּוּעַ הָיָה הַקֶּבֶ"ה צָרִיף לְהַכְהוֹת אֶת עֵינָיו שֶׁל יִצְחָק, וְהָרִי הָיָה כּוֹל לְגַלוֹת לוֹ שֶׁעֹשֶׂה רָשָׁע. וַיֵּשׁ לוֹמֵר, שֶׁלֹּא רָצָה הַקֶּבֶ"ה לְדַבֵּר לְשׁוֹן הָרַע עַל עֹשֵׂו. וְהֵגַע בַּעֲצָמָךְ: אִם עַל עֹשֵׂו הָרָשָׁע נִמְנַע הַקֶּבֶ"ה מִלְדַבֵּר סָרָה (אִף שֶׁפְתוּצָאָה מִכָּף הָיָה יִצְחָק כְּלוֹא בְּבֵית וְהָיָה כְּמַת בְּמִשְׁרַף חַמְשִׁים וְשָׁבַע שָׁנִים), עַל-אַחַת-כַּמֶּה-וְכַמֶּה שֶׁיֵּשׁ לְהַתְרַחֵק בְּיֹתֵר מִכָּל דְּבוּר שֶׁל לְשׁוֹן הָרַע עַל אָדָם מִיִּשְׂרָאֵל!

~ נקודות משיחות קודש ~ (על"פ לקוטי שיחות חלק ה. עמוד 139 - מותך 'לקראת שבת)

הטעם שנתעור יצחק

וַיְהִי כִּי-זָקֵן יִצְחָק וַתִּכְהֶינּוּ עֵינָיו מֵרְאֵת

וְתַכְהֶינּוּ - בַּעֲשָׂנָן שֶׁל אֱלוֹ שֶׁהָיוּ מַעֲשָׂנוֹת וּמִקְטִירוֹת לַעֲבוֹדַת אֱלִילִים (כז, א. ובפירושו רש"י) צָרִיף לְהַבִּיחַ: הוּא אֶמֶת שֶׁעֵשָׂו מִזִּיק לְעֵינַיִם (וְכַמוֹ שֶׁפְתוּב (משלי י, כז): וְכַעֲשֵׂן לְעֵינַיִם), אִךְ אִיךָ אֶפְשֵׁר לוֹמֵר שֶׁמִּזִּיק עַד כְּדִי עוֹרוֹן, דְּלִפְיָזָה, גַּם נָשִׂי עֹשֶׂו הָיוּ צָרִיכוֹת לְהַתְעוֹר מִכָּף? הַבּוּר בָּזֶה: מַה שֶׁאֲצַל יִצְחָק הָיָה "וְתַכְהֶינּוּ עֵינָיו מֵרְאֵת", לֹא הָיָה רַק מִצַּד הָעֵשָׂו גּוֹפֵא, אֲלֵא מִצַּד שֶׁזָּה הָיָה עֹשֶׂו שֶׁל עֲבוֹדָה זָרָה, וְהָיִית׳ שִׁיִּצְחָק הָיָה "טְהוֹר עֵינַיִם מֵרְאֵת בְּרַע", לֹא הָיָה יָכֹל לְסַבֵּל עֲנָן שֶׁל עֲבוֹדָה זָרָה, וְעַד כְּדִי כִּף שֶׁ"וְתַכְהֶינּוּ - נְתִיבָם בְּעֵינָיו".

רשי כפשוטו - מהדורת לשם

שֶׁל יִצְחָק: כְּשֶׁנֶּעְקַד עַל גְּבִי הַמְזוּבָח וְהָיָה אָבִיו רוֹצֵה לְשַׁחֲטוֹ, בְּאוֹתָהּ שָׁעָה נִפְתַּחוּ הַשָּׁמַיִם וַרְאוּ מִלְּאֲכֵי הַשָּׁרָת אֶת הַנֶּעֱשָׂה, וְהָיוּ בּוֹכִים עַל כָּף, וַיִּרְדּוּ דַמְעוֹתֵיהֶם וַנִּפְלוּ עַל עֵינָיו שֶׁל יִצְחָק, לְפִיכָף - מִחֲמַת גֹּזֵק שֶׁנֶּעֱשָׂה בְּעֵינָיו בְּאוֹתָהּ שָׁעָה כָּהוּ עֵינָיו כְּשֶׁהוֹקִין וְנִחְלַשׁ. דָּבָר אַחֵר - טַעַם אַחֵר לְכָף שֶׁגֵּרַם הַקֶּבֶ"ה לְיִצְחָק שֶׁתִּכְהֶינָה עֵינָיו: כְּדִי שֶׁלֹּא יִבְחִין בֵּין יַעֲקֹב לְעֹשֶׂו, וְעַל יְדֵי זֶה יִטוֹל יַעֲקֹב אֶת הַבְּרִכּוֹת, כְּאִמּוֹר לְהִלָּן בְּפִרְשָׁה (רא"ם, ג"א):

עֹשֶׂו הָיוּ לְהַכְעִיס וּלְעַצְבוֹן לְיִצְחָק וּלְרַבְקָה. שֶׁהָיוּ מַצְטַעְרִים בְּגִלְגָּלָם, לְפִי שֶׁהָיוּ עוֹבְדוֹת עֲבוֹדַת-זָרָה (כ"ח) (הזכרון): כז (א) וְתַכְהֶינּוּ. מֵאוֹר עֵינָיו שֶׁל יִצְחָק נִחְלַשׁ בַּעֲשָׂנָן שֶׁל אֱלוֹ - בְּעַקְבוֹת עֲשֵׂו הַקְטוֹרֵת שֶׁל נְשׁוֹת עֹשֶׂו (שֶׁהוֹזְכְּרוּ בַּפְסוּקִים הַקּוֹדְמִים), שֶׁהָיוּ מַעֲשָׂנוֹת וּמִקְטִירוֹת לַעֲבוֹדַת-זָרָה. וּמִפְנֵי שֶׁהִתְנַהֲגוּתוֹן צִעְרָתוֹ, לְכָף גֵּרַם לוֹ הַקֶּבֶ"ה שֶׁתִּכְהֶינָה עֵינָיו וְלֹא יִרְאֶה אֶת מַעֲשִׂיהֶם הָרָעִים. דָּבָר אַחֵר - טַעַם אַחֵר יֵשׁ לְפָרֵשׁ, כִּי צַד כָּהוּ עֵינָיו

כְּשֶׁר לְפִי שֶׁאִינוּ מַעֲלָה גְרָה, כִּף גַּם אֱלוֹ אֲלוֹפֵי עֹשֶׂו וְנִרְעוּ לְדוֹרוֹתֵיהֶם, גּוֹזְלִים וְחוֹמְסִים, וּמֵרִאִים עֲצָמָם כְּשָׂרִים. וְכִף גַּם עֹשֶׂו עֲצָמוֹ: כָּל אַרְבָּעִים שָׁנָה הָיָה עֹשֶׂו צֶדֶד נְשִׁים - מִרְמָה וּמִפְתָּה אוֹתָן לְסֻטוֹת מִתַּחַת בְּעֲלִיָּהֶן וּמַעֲנָה אוֹתָם; אִךְ כְּשֶׁהָיָה בֶן מ' שָׁנָה עֹשָׂה עֲצָמוֹ כְּשֶׂר, אָמַר, 'אֲבָא בְּהִיֹתוֹ בֶן מ' שָׁנָה נִשָּׂא אִשָּׁה, אִף אֲנִי אֶעֱשֶׂה כֵן' (כ"ח) (יפ"ח): (לה) מֵרַת רֹיחַ. לְשׁוֹן הַמְרָאָת רֹיחַ - הִפְרַת רְצוֹן. כְּמוֹ 'מִמְרִים הֵייתֶם' (דברים ט, ז), שֶׁכָּל מַעֲשִׂיהֶן שֶׁל נְשׁוֹת

ובדגמת המספר אודות הרב הקדוש רבי מנחם נחום מטשערנאביל, שקרה פעם והביאו לפניו חלב עכו"ם, והוא לא ראה את החלב. ואחר כך הסביר זאת על-פי המשנה "חלב שחלבו עכו"ם ואין ישראל רואהו", שהפרוש ב"אין ישראל רואהו" הוא - שפיון שחלבו עכו"ם, יהודי אינו רואה אותו, פי מה שלא צריך לראות, הוא אינו יכול לראות.

(ב) וַיֹּאמֶר הַנְּהַנָּא זְקַנְתִּי לֹא יָדַעְתִּי יוֹם מוֹתִי: כ וַיֹּאמֶר הָא קַעַן סִיבִית לִית אָנָּא יָדַע יוֹמָא דְאִימוֹת:

ה"י לא ידעתי יום מותי. אמר רבי יהושע בן קרחה: אם מגיע אדם לפרק אבותיו, ידאג חמש שנים לפניהם וחמש שנים לאחר בן, ויצחק היה בן קכ"ג (פי יעקב בן ס"ג לשנתברך, דוק ברשי" סוף הסדר), אמר: 'שמא לפרק אמי אני מגיע והיא בת קכ"ז מתה, והריני בן ה' שנים סמוך לפרקה'. לפיכך: "לא ידעתי יום מותי", שמא לפרק אמי, שמא לפרק אבא.

~ נקודות משיחות קודש ~ (עלפי לקוטי שיחות כרך טו, פרשת תולדות)

הסיבה לחששו של יצחק שהוא יחיה חמש שנים פחות מ"פרק אמו" - הגיל הנמוך ביותר לפי הטבע (ועוד: גם ב"פרק אמו" החשיב יצחק רק את מאה עשרים ושבע השנים שהיא חיתה למעשה, ללא התחשבות בכך שחיייה התקצרו, פי עקב העקידה "פרחה ונשמתה") - היא, היות יצחק בדרגה של קו הגבורה. ולכן הוא הביט על כל העניינים ומדד אותם לפי מדת הגבורה.

כך היה נוהגו של יצחק רק כלפי עצמו, אבל כאשר הוא ברך את הזולת, היה ברכתו באופן הנעלה ביותר של היפך הגבורה והצמצום: היא כללה הן את העניינים של "שמים", והן את העניינים של "ארץ", ואף בהם עצמם הוא כלל "מטל השמים ומשמני הארץ" - ברכות הנעלות אף מברכת יעקב לבניו ומברכת משה לישראל.

זוהי ההוראה לעבודתו של כל יהודי, אשר יצחק הוא אחד מאבותינו, ויש בו עניינים משל יצחק: גם כאשר יהודי נוהג לפי קו הגבורה, ולפיכך הוא מחמיר וכדומה, צריך הוא לנהוג כך רק כלפי עצמו. אף כאשר נוגע הדבר ליהודי אחר, עליו לנהוג לפי קו הנסד, להתקרב אליו במדת הטוב, ולהשפיע עליו רוב טובה ביד רחבה, ללא צמצומים והגבלות, עד למידה המרבית - "מטל השמים" ו"משמני הארץ".

(ג) וַעֲתָה שְׂא־נָא כְּלִיךְ תְּלִיךְ וְקִשְׁתְּךָ וְצֵאל הַשְּׂרֵה וְצוּרָה לִי צִיד:

ג ויכעז סב כעז זינך סינך וקשתך ופוק חתקלא וצוד לי צידא:

ה"י תלריך. חרפך, שדרך לתלותה. שא-נא. לשון השחזה, כאותה ששנינו: (ביצה כח) 'אין משחזין את הספין, אבל משיאה על גבי חברתה'. חדר ספינך ושחט זפה, שלא תאכילני נבלה (כ"ז). וצודה לי. מן ההפקר ולא מן הגזל.

רשי כפשוטו - מהדורת לשם

חכמים כלשון השחזה - חידוד וליטוש הספין, כאותה משנה ששנינו (ביצה כח) אין משחזין את הספין [במשחזות] ביום טוב, אבל משיאה על גבי חברתה - משפשה על ידי העברתה על גבי ספין אחרת. וכך מתפרש הכתוב: 'שא נא... תלריך' - השחו נא חרפך, כלומר, חדר ספינך שלא תהא פגומה ושחוט זפה, כדי שלא תאכילני בשר נבלה (כ"ז): תלריך. פירושו 'חרפך', ונקראת כלשון 'תלחה' לפי שדרך האדם לתלותה על מתניו: וצודה לי. ציד' הראוי להיות 'שלי', וכלומר, הבא לי ציד מן ההפקר ולא מן הגזל (רא"ם):

(123=60+63), לכך דאג למיתתו וביקש לברך את בנו, שכן אמר: שמא לפרק אמי אני מגיע - שמא תקופת מותי סמוכה לתקופת מותה של אמי, והיא הרי מתה בהיותה בת קכ"ז, והריני עתה בן קכ"ג, חמש שנים סמוך לפרקה, לפיכך, אמר יצחק, 'לא ידעתי יום מותי, כלומר, מטופק אני אם קרובה מיתתי או לאו, שמא אמות עכשיו, סמוך לפרק מיתת אמי, או שמא אמות סמוך לפרק מיתת אבא [כאשר אכן היה, שיצחק חי ק"פ שנה (להלן לה, כח) בהפרש חמש שנים מאביו שחי קע"ה שנים (ולעיל כה, ט): (ג) שא נא. 'שא' האמור כאן, דרשוהו

(ב) לא ידעתי יום מותי. יצחק היה ירא שמא כבר הגיע יום מותו, אמר רבי יהושע בן קרחה, מפאן אנו למדים שאם מגיע אדם לפרק (לתקופת השנים) שבו מתו אבותיו, ידאג למיתתו, לפשפש במעשיו ולצוות את ביתו אחריו, חמש שנים לפניו, ועד חמש שנים לאחר מכן [בשם שאדם דומה להוריו בטבעו ובמנוגו, בן הוא עשוי להדמות להם גם בשנות חייו (משנה ערויט ב, ט, ופיה"מ שם)]. ולפי שיצחק היה באתו הזמן בן קכ"ג שנה [שהרי בן ששים היה בעת לידת יעקב ועשו (ולעיל כה, כח), ויעקב היה בן ששים ושלש בשנתברך (ראה רש"י להלן כה, ט), נמצא יצחק בן קכ"ג

(ד) וְעִשְׂה־לִּי מִטְעָמִים כַּאֲשֶׁר אָהַבְתִּי וְהִבִּיאָה לִּי וְאֹכְלָה בְּעִבּוֹר הַבִּרְכָּה נַפְשִׁי בְטָרִם אָמוֹת:
 ד וְעֵבֵד לִי תַבְשִׁילִין כִּמְאֵ דְרַחֲמִית וְאֶעֱלֵ לִי וְאֵיכּוֹל בְּדִיל דִּי תִבְרַכְנָךְ נַפְשִׁי עַד לֹא אֵימוֹת:

~ נקודות משיחות קודש ~ (על-פי לקוטי-שיחות חלק טו, עמוד 197 ואילך - מתוך 'לקראת שבת)

ברכת יצחק לעשו דוקא

בְּעִבּוֹר הַבִּרְכָּה נַפְשִׁי בְטָרִם אָמוֹת: (ד, ז)

בְּפָרְשָׁתְנוּ מִסְפָּר בְּפִרְטוּיֹת אֵיךְ שִׁיִּצְחָק רָצָה לְבָרֵךְ אֶת עֵשָׂו לִפְנֵי מוֹתוֹ. וַיְדוּעָה הַתַּמְיָהָה, מִדּוּעַ רָצָה יִצְחָק לְבָרֵךְ אֶת עֵשָׂו, הָאֵם לֹא יָדַע אֶת רְשָׁעוֹת הַגְּדוֹלָה? וּמִבְּאֵר הוּא עַל-פִּי מָה שִׁפְתוֹבַב בְּתוֹרַת הַחֲסִידוֹת, שֶׁעֲבוֹדַת יִצְחָק בְּכָל־לוֹת יָמָיו חִיּוּ הֵיחָהּ בְּחִפְזוֹת בְּאֵרוֹת. וְתַכְנֵה - שָׂאף בְּמָקוֹם שֶׁנֶּרְאָה רַק עֶפֶר וְצִרְזוֹרוֹת, הֲרִי עַל-יְדֵי חֲפִירָה בְּעֵמֶק הָאֲדָמָה, גִּלְהָה יִצְחָק שָׁגַם בְּמָקוֹם הַהוּא נִמְצְאִים "מִיָּם חַיִּים". וְהֵינּוּ, שֶׁעֲבוֹדַת יִצְחָק הֵיחָהּ לְגַלוֹת שָׁגַם בְּמָקוֹם שֶׁנֶּרְאָה וְיָק מִקְדָּשְׁתוֹ שֶׁל הַקֶּבֶ"ה, הִנֵּה עַל-יְדֵי חֲפִירָה בְּעֵמֶק, מְגַלִּים גַּם שֵׁם נִיצוּצֵי קִדְשָׁה. וְעַל-פִּי־זֶה יוֹבֵן זֶה שֶׁבָרַךְ אֶת עֵשָׂו, מִשּׁוּם שֶׁפָּגַתוּ הֵיחָהּ לְגַלוֹת שָׁגַם אֶצֶל עֵשָׂו שֶׁבְחִיצוֹנוּיָת נֶרְאָה שֶׁרְחוֹק הוּא לְגַמְרֵי מַעְבּוֹדַת ה', הִנֵּה עַל-יְדֵי "חֲפִירָה" וְעֲבוֹדָה קָשָׁה, יְכוּלִים לְגַלוֹת שֶׁבְּפִימִיּוֹת נַפְשׁוֹ הֲרִי הוּא קָשׁוֹר לְעֲבוֹדַת הַבּוֹרָא. וּמִזֶּה הוֹרָאָה אֲלֵינוּ, שָׂאֵם גַּם אֶצֶל עֵשָׂו הֲרָשַׁע עֶסֶק יִצְחָק לְגַלוֹת אֶת פְּנִימִיּוֹת נַפְשׁוֹ וּלְקַשְׁרוֹ לְעֲבוֹדַת ה', הֲרִי דְבָרִים קַל-חֲמִיר שֶׁצָּרִיכִים לְעַבְד' גַּם עִם אֵלוֹ הַנֶּרְאִים כְּרְחוֹקִים מִתּוֹרָה וְעֲבוֹדַת ה', וְלְגַלוֹת אֶת פְּנִימִיּוֹת נַפְשָׁם - "מִיָּם חַיִּים", שִׁישׁוּבוּ לְדַרְךְ אֲבוֹתֵינוּ.

(ה) וְרִבְקָה שִׁמְעַת בְּרַבֵּר יִצְחָק אֶל-עֵשָׂו בְּנֹו וַיֵּלֶךְ עֵשָׂו הַשְּׂדֵה לְצוּד צִיד לְהַבִּיאַ:
 ה וְרִבְקָה שִׁמְעַת כִּד מְלִיל יִצְחָק לוֹת עֵשָׂו בְּרָה וְאֵזֵל עֵשָׂו לְחַקְלָא לְמִיצַד צִידָא לְאִתְתָּא:

ה"י «לצוד ציד להביא» • מהו 'להביא', אם לא ימצא ציד, יביא מן הגזל.

(ו) וְרִבְקָה אָמְרָה אֶל-יַעֲקֹב בְּנֵה לְאֹמֶר הִנֵּה שִׁמְעַתִּי אֶת-אָבִיךָ מְדַבֵּר אֶל-עֵשָׂו אַחִיךָ לְאֹמֶר:
 ו רִבְקָה אָמְרַת לוֹת יַעֲקֹב בְּרָה לְמִימַר הָא שִׁמְעִית מִן אָבוּךְ מְמַלְל עִם עֵשָׂו אַחוּךְ לְמִימַר:

(ז) הִבִּיאָה לִּי צִיד וְעִשְׂה־לִּי מִטְעָמִים וְאֹכְלָה וְאִבְרַכְכָּה לְפָנַי יְהוָה לְפָנַי מוֹתִי:
 ז אֲתִי לִי צִידָא וְעֵבֵד לִי תַבְשִׁילִין וְאֵיכּוֹל וְאֶבְרַכְנָךְ קָדָם וְיִ קָדָם מוֹתִי:

ה"י «לפני ה'» • ברשותו, שיִסְפִּים על ידי.

(ח) וְעַתָּה בְּנֵי שִׁמְעַת בְּקֹלִי לְאֲשֶׁר אָנִי מְצִוָּה אֹתְךָ:
 ח וְכַעַן בְּרִי קִבַּל מִנִּי לְמַא דִּי אָנָּא מְפַקֵּד יְתָךְ:

(ט) לָךְ-נָא אֶל-הַצֹּאֵן וְקַח-לִּי מִשָּׁם שְׁנֵי גְדֵי עֹזִים מְבִיָּים וְאֶעֱשֶׂה אֹתָם מִטְעָמִים לְאָבִיךָ כַּאֲשֶׁר אָהַב:
 ט אֲזִיל כְּעַן לוֹת עֵנָא וְסַב לִי מִתְמָן תְּרִין גְּדֵי (כר) עֲזִין טָבֵן וְאֶעֱבֵד יְתֵהוּן תַּבְשִׁילִין לְאָבוּךְ כִּמְאֵ דִי רַחֵם:

ה"י «וקח-לי» • משְׁלֵי הֵם וְאֵינָם גְּזֵל, שֶׁכֶּף כְּתֹב לָהּ יִצְחָק בְּכַתְּבָתָהּ: 'לְטַל שְׁנֵי גְדֵי עֹזִים בְּכָל יוֹם' (כ"ח). שְׁנֵי גְדֵי עֹזִים • וְכִי שְׁנֵי גְדֵי עֹזִים הֵיחָהּ מֵאֲכָלוּ שֶׁל יִצְחָק? אֶלָּא פֶּסַח הֵיחָהּ, הָאֲחָד הַקָּרִיב לְפִסְחוֹ, וְהָאֲחָד עֲשֶׂה מִטְעָמִים, כְּפַרְקֵי דְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר. כַּאֲשֶׁר אָהַב • כִּי טַעַם הַגְּדִי כְּטַעַם הַצְּבִי.

רשי כפשוטו - מהדורת לשם

(ד) לְצוּד צִיד לְהַבִּיאַ. מַהוּ זֶה שְׁהוֹסִיף הַכְּתוּב 'לְהַבִּיאַ' שֶׁהֵלֶךְ עַל מִנְת' לְהַבִּיאַ מִכָּל מָקוֹם, שָׂאֵם לֹא יִמְצֵא צִיד מִן הַהַפְקָר, וְיָבִיא מִן הַגְּזֵל (מִשְׁכ"ל):
 (ז) לְפָנַי ה'. 'לְפָנַי' מִתְפָּרֵשׁ כְּאֵן בְּמִשְׁמַעוֹת 'לְרִצּוֹן', וְכַלּוֹמַר, אֶבְרַכְךָ בְּרִצּוֹנִי וּבְרִשְׁוֹתֵנוּ שֶׁל ה', שִׁיִּסְפִּים עַל יְדֵי לְבָרְכָתִי (הַכְּתָב וְהַקְּבֻלָּה):
 (ט) וְקַח לִי. קַח מֵאֲשֶׁר לִי, שְׁגָדִי

(י) **והבאת לאביך ואכל בעבר אשר יברכה לפני מותו:**
יְמִיתִי (נ"י וְתֵעַל) לְאָבוֹךָ וְיִיכּוֹל בְּדִיל דִּבְרֵיכֶנּוּ קָדָם מוֹתוֹהּ:

(יא) **ויאמר יעקב אל-רבקה אמו הן עשו אחי איש שער ואנכי איש חלק:**
כַּאֲשֶׁר אִישׁ שְׁעָר • בְּעַל שְׁעָר.

(יב) **אולי ימשני אבי והייתי בעיניו כמתעתע והבאתי עלי קללה ולא ברכה:**
כַּאֲשֶׁר יִמְשְׁנֵי • כְּמוֹ: (דברים כח) "מִמֶּשֶׁשׁ בַּצְּהָרִים".

(יג) **ותאמר לו אמו עלי קללתך בני אך שמע בקולי ולך קח-לי:**
יִגְוֹאֲמַרְת לָהּ אִמָּה עָלַי אֲתֹאֲמַר בְּנֻכּוֹאָה דְלֹא יִיתוּן לְוִטְיָא עֲלֶיךָ בְּרִי בְּרַם קַבֵּל מִנִּי וְאִזֵּיל סַב לִי:

~ נקודות משיחות קודש ~ (על פי לקוטי שיחות חלק א, עמוד 56 - מתוך 'לקראת שבת)

הפלי לברכות יצחק

ותאמר לו אמו עלי קללתך בני (פרשתנו כז, יג)

לקאורה זה דורש באור, איזו נחמה היא אז? כל בן, ובפרט כמו יעקב, דואג לאמו, ואם-כן מהי התועלת בפענה "עלי קללתך בני"?

ויבן זה בהקדים הטעם שהברכות היו צריכות לבא לייעקב בדרך "מרמה" דוקא: איתא בגמרא "שופריה דיעקב מעין שופריה דאדם הראשון" שיעקב היה דומה לאדם הראשון, והוא פעל תקון על חטאו. ולהיות שחטא עין-הדעת בא על-ידי המרמה של הנחש, דעל-ידי "הנחש היה ערום" נפלו ניצוצי הקדשה למטה מטה; לכן גם אפן הוצאת הניצוצות והחזרתם לתחום הקדשה - הוא על-ידי מרמה דוקא, כדכתיב: עם עקש תתפתל. והנה, כדי שיהיה המקבל פלי ראוי לקבלת ברכות אלה, הרי זה לא על-ידי עבודה שעל-פי חשבון ושכל, אלא דוקא כשתהיה עבודתו באפן שלמעלה מטעם ודעת (שהרי כללות אורות אלה שנומצאים אצל עשו על-ידי חטא עין-הדעת, אינם שייכים לטעם ודעת).

וזה היה מענה רבקה ליעקב, "עלי קללתך בני" - שהפלי לקבלת ברכות אלה הוא דוקא על-ידי שמוכנים לתנועה של מסירות-נפש. ולכן הדגישה שהיא מקבלת על עצמה מסירות נפש, כדי לפעל התעוררות מסירות-נפש גם אצל יעקב.

(יד) **וללך ויקח ויבא לאמו ותעש אמו מטעמים באשר אהב אביו:**
יִדְוֹאֲזַל וְיִנְסִיב וְאִתִּי לְאִמָּה וְעַבְדַּת אִמָּה תְּבַשְׂלִין כְּמָא דְרַחֵם אַבוּהֵי:

רשי כפשוטו - מהדורת לשם

בעל שער:
(יב) **ימשני.** לשון 'מישוש', כמו שפצצנו (דברים כח, כט) 'והיית ממשש בצהרים' כאשר ימשש העור באפלה. שמאחר שכחו עיני יצחק, חשש יעקב שמא ימשש אותו בידיהו להכירו:

נדרש בפרקי דרבי אליעזר:
באשר אהב. לפי שבקשתו של יצחק מעשו היתה לצוד לו ציד, והיא על-פי רוב צידת צבי, לכן אמרה רבקה ליעקב להביא לו גדיים 'באשר אהב'. **פי טעם הגדי** הוא **כטעם הצבי** (בא"י):
(יא) **איש שער.** פירושו, איש שהוא

היה מאכלו של יצחק - וכי היה יקוק לאוכל בה רב לטעודתו? **אלא** אותו היום **פסח היה**, והוצרך יצחק לשני גדיי העזים, **האחד הקריב לפסחו** - לקרבן פסח, **והאחד** בישל **ועשה ממנו מטעמים** [לפי שיש לאכול את הפסח על השוכב (ראה פסחים ע)]. כך

(טו) וַתִּקַּח רִבְקָה אֶת־בְּנָדִי עֵשָׂו בְּנֵה הַגְּדֹל הַחַמְדָּת אֲשֶׁר אֵתָהּ בְּבֵית וַתִּלְבֹּשׂ אֶת־יַעֲקֹב בְּנֵה הַקָּטָן:

טו וַיְנַסִּיבַת רִבְקָה יָת לְבוּשֵׁי עֵשָׂו בְּרַה רַבָּא דְכִיָּתָא דִּי עֲמָה בְּבֵיתָא וְאַלְבִּישַׁת יָת יַעֲקֹב בְּרַה זַעֲרָא:

יט"ו < החמדות • הנקיות, פתרגומו: 'דכינתא'. דבר אחר: שחמד אותן מן נמרד. < אשר אתה בבית • והלא כמה נשים היו לו, והוא מפקיד אצל אמו? אלא שהיה בקי במעשיהן וחושדן.

יט"ו וַיְנַסִּיבַת רִבְקָה יָת לְבוּשֵׁי עֵשָׂו בְּרַה רַבָּא דְכִיָּתָא דִּי עֲמָה בְּבֵיתָא וְאַלְבִּישַׁת יָת יַעֲקֹב בְּרַה זַעֲרָא:

(טז) וְאֵת עֵרֹת גְּדִי הָעֵזִים הִלְבִּישָׁה עַל־יָדָיו וְעַל חִלְקַת צְוֹאֲרָיו:

טז וַיְנַסִּיבַת רִבְקָה יָת לְבוּשֵׁי עֵשָׂו בְּרַה רַבָּא דְכִיָּתָא דִּי עֲמָה בְּבֵיתָא וְאַלְבִּישַׁת יָת יַעֲקֹב בְּרַה זַעֲרָא:

(יז) וַתִּתֵּן אֶת־הַמַּטְעָמִים וְאֶת־הַלֶּחֶם אֲשֶׁר עָשָׂתָה בְּיַד יַעֲקֹב בְּנֵה:

יז וַיְנַסִּיבַת רִבְקָה יָת לְבוּשֵׁי עֵשָׂו בְּרַה רַבָּא דְכִיָּתָא דִּי עֲמָה בְּבֵיתָא וְאַלְבִּישַׁת יָת יַעֲקֹב בְּרַה זַעֲרָא:

(יח) וַיָּבֵא אֶל־אָבִיו וַיֹּאמֶר אָבִי וַיֹּאמֶר הַנְּנִי מִי אֵתָהּ בְּנִי:

יח וַיְנַסִּיבַת רִבְקָה יָת לְבוּשֵׁי עֵשָׂו בְּרַה רַבָּא דְכִיָּתָא דִּי עֲמָה בְּבֵיתָא וְאַלְבִּישַׁת יָת יַעֲקֹב בְּרַה זַעֲרָא:

(יט) וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב אֶל־אָבִיו אֲנֹכִי עֵשָׂו בְּכֹרֶךָ עֲשִׂיתִי כַּאֲשֶׁר דִּבַּרְתָּ אֵלַי קֹוֹם־נָא שָׁבָה וְאֶכְלֶה מִצִּידִי בְּעֵבֹר תְּבָרְכֵנִי נַפְשֶׁךָ:

יט וַיְנַסִּיבַת רִבְקָה יָת לְבוּשֵׁי עֵשָׂו בְּרַה רַבָּא דְכִיָּתָא דִּי עֲמָה בְּבֵיתָא וְאַלְבִּישַׁת יָת יַעֲקֹב בְּרַה זַעֲרָא:

יט"ט < אנכי עשו בכרך • אנכי, הוא המביא לך, ועשו הוא בכרך. עשיתי • כמה דברים כאשר דברת אלי. שָׁבָה • לשון מיסב על השלחן, לך מִתְרַגֵּם 'אסתחר'.

יט"ט וַיְנַסִּיבַת רִבְקָה יָת לְבוּשֵׁי עֵשָׂו בְּרַה רַבָּא דְכִיָּתָא דִּי עֲמָה בְּבֵיתָא וְאַלְבִּישַׁת יָת יַעֲקֹב בְּרַה זַעֲרָא:

(כ) וַיֹּאמֶר יִצְחָק אֶל־בְּנֹו מַה־זֶּה מַה־רַת לְמַצָּא בְּנִי וַיֹּאמֶר כִּי הִקְרָה יְהוָה אֱלֹהֶיךָ לְפָנָי:

כ וַיְנַסִּיבַת רִבְקָה יָת לְבוּשֵׁי עֵשָׂו בְּרַה רַבָּא דְכִיָּתָא דִּי עֲמָה בְּבֵיתָא וְאַלְבִּישַׁת יָת יַעֲקֹב בְּרַה זַעֲרָא:

(כא) וַיֹּאמֶר יִצְחָק אֶל־יַעֲקֹב גְּשָׁה־נָא וְאִמְשָׁךְ בְּנִי הֵאתָה זֶה עֵשָׂו אִם־לֹא:

כא וַיְנַסִּיבַת רִבְקָה יָת לְבוּשֵׁי עֵשָׂו בְּרַה רַבָּא דְכִיָּתָא דִּי עֲמָה בְּבֵיתָא וְאַלְבִּישַׁת יָת יַעֲקֹב בְּרַה זַעֲרָא:

כא"א < גשה-נא ואמשך • אמר יצחק בלבו: 'אין דרך עשו להיות שם שמים שגור בפיו, וזה אמר: 'כי הקרה ה' אליהי'.

כא"א וַיְנַסִּיבַת רִבְקָה יָת לְבוּשֵׁי עֵשָׂו בְּרַה רַבָּא דְכִיָּתָא דִּי עֲמָה בְּבֵיתָא וְאַלְבִּישַׁת יָת יַעֲקֹב בְּרַה זַעֲרָא:

רשי כפשוטו - מהדורת לשם

מתפרש הכתוב: 'קום נא' ממקומך ו'שָׁבָה' (הסב) לסעודה אצל השולחן. וְלִכְּה מִתְרַגֵּם באונקלוס 'אסתחר' - לשון הסבה סביב השולחן (משכ"ל): (כא) גְּשָׁה נָא וְאִמְשָׁךְ. חששו של יצחק לא היה מחמת שינוי הקול, שכן קולו של יעקב נדמה לו כקולו של געשו, אלא לך ביקש למששו, לפי שאמר יצחק בלבו, אין דרך עשו להיות שם שמים שגור בפיו - שאין דרכו להזכיר שם שמים בדיבורו, ואילו זה אמר (כפסוק הקודם) 'כי הקרה ה' אליהי' (ג"א, רמב"ז):

שבדין ובצדק הערים יעקב ליטול את הברכות. מכל מקום היה נזהר בלשונו שלא להוציא דבר שקר מפורש מפיו, ונקט לשון המשתמעת לשני פנים, שהרי ניתן לפרש: 'אנכי' הוא יעקב המביא לך, ו'עשו' הוא 'בכורך' (מפרשים): עשיתי. אף לשון זו עשויה להשתמע לפנים אחרות: 'עשיתי' כמה דברים אחרים, כ'אשר דברת אלי': שָׁבָה. דברי יעקב 'קום נא שָׁבָה', אין פירושם שיקום על מנת לחזור ולישב, אלא 'שיבה' האמורה כאן היא לשון מיסב על השלחן, וכך

(טו) החמדות. פירושו 'הנקיות', פתרגומו באונקלוס 'דכינתא', ונקראו 'חמדות' לפי שהיו נחמדים למראה. דבר אחר - דרך אחרת לפרש לשון 'החמדות', על שם שחמד אותן עשו מן נמרד: < אשר אתה בבית. והלא כמה נשים היו לו לעשו, והוא מפקיד את בגדיו אצל אמו? אלא לפי שהיה בקי במעשיהן הרעים של נשיו, והיה חושדן שמו יגלו את בגדיו, לך הפקידם אצל אמו שהיתה נאמנת עליו: (יט) אנכי עשו בכורך. אף-על-פי

(כב) וַיִּגַשׁ יַעֲקֹב אֶל-יִצְחָק אָבִיו וַיִּמְשְׁחוּ וַיֹּאמֶר הַקֹּל קוֹל יַעֲקֹב וְהִידָּים יְדֵי עֵשָׂו:

כ"ב וַיִּגַּשׁ יַעֲקֹב אֶל יִצְחָק אָבִיו וַיִּמְשְׁחוּ וַיֹּאמֶר הַקֹּל יַעֲקֹב וְהִידָּים יְדֵי עֵשָׂו: "קוים-נא", אָבֵל עֵשָׂו בַּלְשׁוֹן קִנְטוֹרִיא דְּבַר: "קוים אָבִי".

(כג) וְלֹא הִבִּירוּ כִּי־הָיוּ יָדָיו כִּי־עָשָׂו אָחִיו שְׂעֵרָה וַיְבָרְכֵהוּ:

כג וְלֹא אֲשַׁתְּמוּדְעָה אָרִי הַנֹּאֶה יְדוּהֵי כִּי־עָשָׂו אָחִיו שְׂעֵרָה (כ"ג שְׂעֵרָה) וַיְבָרְכֵהוּ:

(כד) וַיֹּאמֶר אֵתָּה זֶה בְּנִי עֵשָׂו וַיֹּאמֶר אָנֹכִי: "קוים-נא", אָבִי עֵשָׂו, אֵלֶּא "אָנִי".

כד וַיֹּאמֶר אֵתָּה זֶה בְּנִי עֵשָׂו וַיֹּאמֶר הָאָנֹכִי:

(כה) וַיֹּאמֶר הַגִּישָׁה לִּי וְאֶכְלָה מִצֵּיד בְּנִי לְמַעַן תְּבָרְכֵךְ נַפְשִׁי וַיִּגַּשְׁלוּ וַיֹּאכְלֵל וַיָּבֵא לוֹ יֵין וַיִּשְׂתֶּה:

כה וַיֹּאמֶר קָרִיב קָרִיב לִּי וְאֶכְלָה מִצֵּיד בְּנִי לְמַעַן תְּבָרְכֵךְ נַפְשִׁי וַיִּגַּשְׁלוּ וַיֹּאכְלֵל וַיָּבֵא לוֹ יֵין וַיִּשְׂתֶּה:

(כו) וַיֹּאמֶר אֵלָיו יִצְחָק אָבִיו גִּישָׁה־נָּא וְשָׁקֵה־לִּי בְּנִי:

כו וַיֹּאמֶר לִּי יִצְחָק אָבִיו קָרִיב קָרִיב לִּי וְשָׁקֵה־לִּי בְּנִי:

(כז) וַיִּגַּשׁ וַיִּשְׁקֵלְוֹ וַיִּרַח אֶת־רִיחַ בְּגָדָיו וַיְבָרְכֵהוּ וַיֹּאמֶר רֵיחַ בְּנִי כְּרִיחַ שְׂדֵה אֲשֶׁר בָּרַכְוּ יְהוָה:

כז וַיִּגַּשׁ וַיִּשְׁקֵלְוֹ וַיִּרַח אֶת־רִיחַ בְּגָדָיו וַיְבָרְכֵהוּ וַיֹּאמֶר רֵיחַ בְּנִי כְּרִיחַ שְׂדֵה אֲשֶׁר בָּרַכְוּ יְהוָה:

כ"ז וַיִּגַּשׁ וַיִּשְׁקֵלְוֹ וַיִּרַח אֶת־רִיחַ בְּגָדָיו וַיְבָרְכֵהוּ וַיֹּאמֶר רֵיחַ בְּנִי כְּרִיחַ שְׂדֵה אֲשֶׁר בָּרַכְוּ יְהוָה. שְׂדֵה אֲשֶׁר בָּרַכְוּ ה' שְׂמַתָּן בּוֹ רֵיחַ טוֹב וְזֶהוּ שְׂדֵה תְּפֻחִים, בֶּן דָּרְשׁוּ רַבּוֹתֵינוּ זְכוּרָנָם לְבָרְכָה (תענית כ"ט:).

♦ יום שישי כ"ח מרחשון ♦

(כח) וַיִּתֵּן־לָהּ הָאֱלֹהִים מִטַּל הַשָּׁמַיִם וּמִשְׁמַנֵּי הָאָרֶץ וְרַב דָּגָן וְתוֹרֵשׁ:

כח וַיִּתֵּן לָהּ יְיָ מִטַּל דְּשָׁמַיָא וּמִשְׁמַנֵּי אַרְעָא וּסְגִיאוֹת (כ"ח וּסְגִיאוֹת) עֵיבוֹר וְחִמְרָא:

כ"ח וַיִּתֵּן־לָהּ הָאֱלֹהִים מִטַּל הַשָּׁמַיִם וּמִשְׁמַנֵּי הָאָרֶץ וְרַב דָּגָן וְתוֹרֵשׁ. וְלִפִּי פְּשׁוּטוֹ מוֹסֵב לְעֵנִין הָרֵאשׁוֹן: "רֵאֶה רֵיחַ בְּנִי", שְׂמַתָּן לוֹ הַקְּדוֹשׁ־בְּרוּךְ־הוּא "כְּרִיחַ שְׂדֵה וְגו'", וְעוֹד יִתֵּן לָהּ: "מִטַּל הַשָּׁמַיִם וְגו'". מִטַּל הַשָּׁמַיִם • כְּמִשְׁמַעוֹ, וּמִדְּרַשׁ

רשי כפשוטו - מהדורת לשם

לְשׁוֹן זֶה בָּא לומר: יִתֵּן וַיִּתְּנוּ וַיִּתְּנוּ, שְׂמַתָּה זֶה נְתִיבָה שְׂתוּסִיף וְתִתְּרָבָה לְאִין שִׁיעוֹר (כ"ח), וְלִפִּי פְּשׁוּטוֹ שֶׁל מִקְרָא, 'וַיִּתֵּן' זֶה מוֹסֵב לְעֵנִין הָרֵאשׁוֹן הָאֲמוֹר בְּפִסּוּק הַקּוֹדֶם: רֵאֶה רֵיחַ בְּנִי שְׂמַתָּן לוֹ הַקְּדוֹשׁ־בְּרוּךְ־הוּא כְּרִיחַ שְׂדֵה וְגו', אֲשֶׁר לָזֶה הוֹסִיף וַיֹּאמֶר: וְעוֹד יִתֵּן לָהּ מִטַּל הַשָּׁמַיִם וְגו', שְׂמַתָּתָה בְּרָכָה זֶה תִּהְיֶה בְּנוֹסֵף עַל רֵיחוֹ הַטּוֹב שְׂמַתָּתָה לוֹ ה' (מפרשים): מִטַּל הַשָּׁמַיִם. פִּירוּשׁוֹ כְּמִשְׁמַעוֹ, הַבְּרָכָה הַנִּמְשַׁכֶּת מִטַּל הַשָּׁמַיִם, שֶׁהֵם תְּבוּאָה וּפִירוֹת שְׂגָדִים עַל יָדוֹ.

(כז) וַיִּרַח וְגו'. וְהֵלֵךְ אִין רֵיחַ רַע יוֹתֵר מִשְׁטָף (שְׂעֵר) הַעֲזִיִּים, בְּהֵם הָיָה יַעֲקֹב לְבוּשׁ עַל יָדָיו וְעַל חֲלָקֵת צִנְאָרָיו, וְכִיצַד הָרֵיחַ בְּהֵם יִצְחָק רֵיחַ טוֹב? אֵלֶּא מִלְּמַד שְׂבַנְכֶסָה עֲמוֹ רֵיחַ גִּן־עֵדֶן: כְּרִיחַ שְׂדֵה אֲשֶׁר בָּרַכְוּ ה'. בְּלֹא־מֶר, כְּרִיחַ הַשְּׂדֵה שְׂמַתָּתָה בּוֹ ה' רֵיחַ טוֹב. וְזֶהוּ שְׂדֵה תְּפֻחִים שְׂרִיחוֹ טוֹב. כֶּף דָּרְשׁוּ רַבּוֹתֵינוּ ז"ל (תענית כ"ט:): (כח) וַיִּתֵּן לָהּ לָמָּה נֹאמַר וַיִּתֵּן בּוֹיָיו הַמוֹסִיף, וְהֵלֵךְ זֶה הִיא תְּחִילַת הַבְּרָכָה, וְאִינָה הַמִּשְׁפָּךְ לְדְבָרִים הַקּוֹדְמִים? אֵלֶּא

(כב) קוֹל יַעֲקֹב. לֹא קוֹלוֹ מִמֶּשׁ, אֵלֶּא צוּרַת דִּיבּוּרוֹ דּוּמָה לְשֶׁל יַעֲקֹב, לְפִי שֶׁהוּא מוֹדֵבֵר בַּלְשׁוֹן כְּבוֹד וְתַחֲנוּנִים, 'קוים נא' (פסוק יט) - לְשׁוֹן בְּקִשָּׁה; אָבֵל עֵשָׂו קִנְטוֹרִיא דְּבַר - בְּדִרְבָּה עֲזוּת הָיָה מוֹדֵבֵר, כִּפִּי שְׂמִצִּינוּ שְׂאֵמֶר לְאָבִיו (לחזן פסוק לא) 'קוים אָבִי' - לְשׁוֹן צִוּוּי וּפְקוּדָה, שְׁלֹא בְּדִרְבָּה כְּבוֹד: (כד) וַיֹּאמֶר אָנֹכִי. מֵאַחַר שְׁלֹא רָצָה יַעֲקֹב לְהוֹצִיא דְּבַר שְׂקָר מִפּוֹרֵשׁ מִפּוֹ, לְכֵן לֹא אָמַר 'אָנִי עֵשָׂו', אֵלֶּא אָמַר 'אָנִי', שֶׁיֵּשׁ מְקוֹם לְפָרְשׁוֹ הַרְיָנִי מִי שְׂאֵנִי:

אגדה יש להרבה פנים. (דבר אחר, מהו האלהים? ברין, אם ראוי לה, יתן לה. ואם לאו, לא יתן לה, אבל לעשו אמר "משמני הארץ יהיה מושבך", בין צדיק בין רשע יתן לה, ומכאן למד שלמה, קשעשה הבית סדר תפלתו, ושראל שהוא בעל אמונה ומצדיק עליו את הדין לא יקרא עליך תגר. לפיכך: (מלכים ח) ונתתה לאיש ככל דרכיו אשר תדע את לבבו", אבל נכרי, מחסר אמונה, לפיכך אמר: "אתה תשמע השמים וגו' ופשית ככל אשר יקרא אליך התגבר", בין ראוי בין שאינו ראוי, יתן לו, כדי שלא יקרא עליך תגר, ברש"י ישן מדין) •

~ נקודות משיחות קודש ~ (על-פילקוטי שיחות חלק טו, עמוד 217 ואילך – מתוך 'לקראת שבת)

התנהגות עם הזולת רק במדת החסד

ויתן-לך האלהים מטל השמים ומשמני הארץ (כז, כח)

בהנהגתו של יצחק אבינו, מצינו דבר והפוכו:

מצד אחד היתה מדתו מדת הגבורה והיראה, וכמו שפתיב "ופחד יצחק", וכדאיתא במדרש (בראשית רבה פרשה סה, יב) על הפסוק בפרשתנו (כז, ב) "לא ידעתי יום מותי" – "אמר (יצחק) שמא לפרק אמי אני מגיע, והיא בת ק"ז מותה, והריני בן ה' שנים סמוך לפרקה, לפיכך לא ידעתי יום מותי שמא לפרק אמי, שמא לפרק אבא", שפכר ה' שנים סמוך לפרק מיתת שרה, דאג יצחק שמא ימות.

אף מצד שני כשברך יצחק את יעקב אבינו, ברכו בברכות געלות מאד, ובהרחבה הכי גדולה. דברכו "יתן לך האלקים מטל השמים ומשמני הארץ", שיהיה לו כל טוב, הן ברוחניות – "שמים", והן בגשמיות – "הארץ". ומזה הוראה נפלאה לכל אחד ואחד:

אפילו מי שמחמיר על עצמו בכל דבר, ונהגותו היא בקו הגבורה והיראה, הרי זה שייך כשמצדד בנוגע לעצמו. אף בדברים הנוגעים לזולתו, אסור לו להתנהג בקו הגבורה, אלא עליו להתנהג בקו החסד, ולתת בהרחבה גדולה, ובלי הגבלות.

(כט) **יעבדוך עמים וישתחוו לך לאמים הוה גביר**

לאחיה וישתחוו לך בני אמך ארריך ארור ומברכך

ברוך:

יש"י • בני אמך • ויעקב אמר ליהודה: "בני אביך", לפי שהיו לו בנים מכמה אמהות, וכאן שלא נשא אלא אשה אחת, אמר: "בני אמך". ארריך ארור ומברכך ברוך • ובכלעם הוא אומר: "מברכך ברוך ואורריך

רשי כפשוטו – מהדורת לשם

בין שאינו ראוי – מכל מקום יתן לו, כדי שלא יקרא עליך תגר, ויאמר 'אין בבית הנה ממש, כשם שאין ממש בשאר עבודה ורה' (ברש"י ישן מדין):

(כט) **בני אמך**. כשיצחק מברך את יעקב הריהו אומר וישתחוו לך בני אמך, ואילו יעקב בברכו את בניו קודם מותו, שינה בלשונו ואמר **ליהודה** (לכמן מט, ח) 'ישתחוו לך בני אביך? לפי שיעקב היו לו בנים מכמה אמהות, לכך הוצרך לומר 'בני אביך' כדי לכלול את כל בניו, גם אלה שאינם בני אמו של יהודה; וכאן, לפי שלא נשא אלא אשה אחת, הריהו אומר וישתחוו לך בני אמך' (בר"י):

ארריך ארור ומברכך ברוך. הקדים יצחק בברכתו 'ארריך' לפני 'מברכך',

ישראל לתפילת הנכרי: **ישראל שהוא בעל אמונה** בהקב"ה ומצדיק עליו את הדין, שאף אם אין תפלתו נשמעת, הרי הוא תולה את הדבר בעצמו ובחטאו, הרי לא יקרא עליך תגר – לא יתרעם על מידותיו של הקב"ה שלא קיבל תפלתו, לפיכך אמר: **ונתת לאיש ככל דרכיו אשר תדע את לבבו** (מלכים א, ח, ט) שתשמע לתפלתו של ישראל, רק אם הוא ראוי לכך ויפי זכויותיו; אבל נכרי שהוא מחוסר אמונה בהקב"ה, הרי לא יצדיק עליו את הדין, לפיכך אמר: 'וגם אל הנכרי אשר לא מעמך ישראל הוא ובא מארץ רחוקה למען שמך... והתפלל אל הבית הנה, ואתה תשמע השמים וגו' ועשית ככל אשר יקרא אליך הנכרי' (שם פסוקים מאיג, א), ומשמע, בין שהוא ראוי לכך

ומדרשי-אגדה יש שדרשוהו להרבה פנים:

(האלהים. מהו שנקט יצחק בברכתו שם 'האלהים' המורה על מידת הדין? אלא לומר, שברכות אלו תחולנה על יעקב רק אם יהיה זכאי לכך ברין, וכאומר: **אם ראוי לך לקבל הברכות, אזי יתן לך, ואם לאו – אם לא תהא ראוי לברכות, לא יתן לך. אבל בברכתו של יצחק לעשו לא הוזכר שם 'אלהים', אלא קבע ואמר 'משמני הארץ יהיה מושבך'** (פסוק ט), בין אם תהיה צדיק ובין אם תהיה רשע – מכל מקום יתן לך. ומוסיף רש"י: **וממנו (מיצחק) למד שלמה, שפשעשה הבית (בית המקדש) והשלים את בנייתו, סידר תפלתו לפני ה', שישמע לכל תפילה ותחינה בבית הנה, והבדיל בין תפילת**

אָרוּר" (במדבר כד ט). הַצְדִּיקִים תַּחֲלָתָם יִסּוּרִים וְסוּפֵן שְׁלוֹה, וְאוֹרְרִיהֶם וּמִצְעָרֵיהֶם קוֹדְמִים לְמִבְרָכֵיהֶם, לְפִיכָּה יִצְחָק הַקָּדִים קָלְלַת אוֹרְרִים לְבִרְכַּת מִבְרָכִים. וְהִרְשָׁעִים תַּחֲלָתָן שְׁלוֹה וְסוּפֵן יִסּוּרִין, לְפִיכָּה בִלְעָם הַקָּדִים בְּרָכָה לְקָלְלָהּ.

לַוְהוּה פִּד שִׁינִי יִצְחָק לְבִרְכָּא יְת יַעֲקֹב
וְהוּה בְּרַם מִפִּק נִפִּק יַעֲקֹב מִלּוֹת אִפִּי יִצְחָק
אֲבוּהִי וְעָשׂו אַחוּהִי אֲתָא (נ"י על) מִצִּידָה:

(ל) וַיְהִי כִּאֲשֶׁר פָּלָה יִצְחָק לְבִרְךָ אֶת־יַעֲקֹב וַיְהִי
אֵךְ יִצָּא יִצָּא יַעֲקֹב מֵאֵת פָּנָי יִצְחָק אָבִיו וְעָשׂו
אָחִיו בָּא מִצִּידוֹ:

כ"י יִצָּא יִצָּא • זֶה יוֹצֵא וְזֶה בָּא.

לֹא וְעָבַד אֵף הוּא תִּבְשִׁילִין וְאָעִיל לְוַת
אֲבוּהִי וְאָמַר לְאֲבוּהִי יָקוּם אָבָא וְיִיכּוֹל
מִצִּידָא דְבָרָה בְּדִיל דִּי תִּבְרַכְנִי נִפְשָׁךְ:

(לא) וַיַּעֲשֶׂה גַם־הוּא מִטְעָמִים וַיָּבֵא לְאָבִיו וַיֹּאמֶר
לְאָבִיו יָקָם אָבִי וַיֹּאכַל מִצִּיד בְּנֹו בַעֲבַר תִּבְרַכְנִי
נִפְשָׁךְ:

לִב וְאָמַר לֵיה יִצְחָק אֲבוּהִי מִן אֵת וְאָמַר אָנָּא
בְּרַךְ בּוֹכְרָךְ עָשׂו:

(לב) וַיֹּאמֶר לוֹ יִצְחָק אָבִיו מִי־אַתָּה וַיֹּאמֶר אָנִי בְּנֶךְ
בְּכֹרְךָ עָשׂו:

לִג וְהִתְוָה יִצְחָק תְּוָהָא רַבָּא עַד לְחֻדָּא וְאָמַר
מִן הוּא דִּיכִי דְצִיד צִידָא וְאָעִיל לִי וְאָכְלִית
מִכָּלָּא עַד לָא תִיעוֹל וּבְרַכְתָּהּ אֵף בְּרִיךְ יְהִי:

(לג) וַיִּחְרַד יִצְחָק חֲרָדָה גְדוֹלָה עַד־מָאֹד וַיֹּאמֶר
מִי־אֲפּוּא הוּא הַצִּיד־צִיד וַיָּבֵא לִי וַאֲכַל מִכָּל בְּטָרָם
תָּבוּא וְאֲבִרְכֶהוּ גַם־בְּרוּךְ יְהִיה:

כ"י וַיִּחְרַד • כְּתַרְגוּמוֹ: 'וְתוּה', לְשׁוֹן תְּמִינָה. וּמְדַרְשׁוֹ: רָאָה גִיְהִנָּם פְּתוּחָה מִתְחַתִּיו. מִי־אֲפּוּא • לְשׁוֹן
לְעִצְמוֹ, מִשְׁמֵשׂ עִם כַּמָּה דְבָרִים. דְּבַר אַחַר: אִיפּוּא, אִיָּה פַה, מִי הוּא וְאֲפּוּא הוּא הַצִּיד צִיד? • וְאֲכַל מִכָּל •
מִכָּל מִטְעָמִים שֶׁבִקְשָׁתִי לְטַעַם טְעַמְתִּי בּוֹ (כ"ב). גַּם־בְּרוּךְ יְהִיה • שְׁלֵא תֹאמַר: 'אֲלוּלָא שְׂרָמָה יַעֲקֹב לְאָבִיו,
לֹא נָטַל אֶת הַבְּרִכּוֹת', לְכַף הַסְּפִים וּבְרַכּוֹ מִדְעָתוֹ (כ"ג).

רשי כפשוטו - מהדורת לשם

'הִיכָן, וְהִיא קִיצוֹר תִּיבּוֹת 'אִיָּה פַה'.
וּכְאוֹמַר, 'מִי הוּא וְאִיָּה (הִיכָן) הוּא
הַצִּיד צִיד' (באמ"ח):
וְאֲכַל מִכָּל. מִהוּ 'מִכָּל', וְהִלָּא יַעֲקֹב
לֹא הִבִּיא לוֹ אֶלָּא שְׁנֵי גְדֵי עֲזִים? אֶלָּא
בְּרַכַּת ה' הִיָּתָה עַל הַמֵּאֲכָלִים שֶׁהִבִּיא
יַעֲקֹב, וְעַל כֵּן אָמַר יִצְחָק: מִכָּל מִיָּנִי
מִטְעָמִים שֶׁבִקְשָׁתִי לְטַעַם טְעַמְתִּי
בּוֹ (כ"ב):
גַּם בְּרוּךְ יְהִיה. 'גַּם' עֲכָשׁוּ שְׁנֵיבְרַר
לִי שְׁלֵא הִיָּה זֶה עָשׂו אֶלָּא יַעֲקֹב, שׁוֹב
'בְּרוּךְ יְהִיה' שֶׁבְּכִי שְׁלֵא תֹאמַר,
אֲלוּלָא (אם לא) שְׂרִימָה יַעֲקֹב לְאָבִיו
לֹא נָטַל אֶת הַבְּרִכּוֹת וְאִם כֵּן אֵין הוּא
זְכָאֵי לָהּ, לְכַף הַסְּפִים וּבְרַכּוֹ שׁוֹב
מִדְעָתוֹ (כ"ב) (כ"ג):

מִתּוֹךְ פַּחַד, אֶלָּא כְּתַרְגוּמוֹ בְּאוֹנְקְלוֹס
'וְתוּה' - לְשׁוֹן תְּמִינָה, שֶׁהִיָּה יִצְחָק
תְּמִינָה תְּמִינָה גְדוֹלָה מְאֹד, וַיֹּאמֶר מִי
וְגו'. וְלִפִּי מְדַרְשׁוֹ, וַיִּחְרַד הוּא אֲבָן
לְשׁוֹן פַּחַד, שֶׁבְשָׁעָה שֶׁנִּכְנַס עָשׂו רָאָה
יִצְחָק גִּיְהִנָּם פְּתוּחָה מִתְחַתִּיו, וּבָזָה
נִתְבָּרַר לוֹ שֶׁרָשַׁע הוּא, וְחָרַד חֲרָדָה
גְדוֹלָה עַד מְאֹד (כ"א):
מִי אִיפּוּא. תִּיבַת 'אִיפּוּא' אֵין לָהּ
מִשְׁמַעוֹת אַחַת, אֶלָּא הוּא לְשׁוֹן
לְעִצְמוֹ הַמְשַׁמֵּשׂ עִם כַּמָּה דְבָרִים,
וּפִירוּשׁוֹ מִשְׁתַּנָּה לִפִּי הַעֲנִין, וְאֵינוֹ בָּא
אֶלָּא לְתִיקוֹן וְצוּחַת הַלְשׁוֹן. וּפִירוּשׁוֹ
כָּאן: 'מִי הוּא אִם כֵּן זֶה הַצִּיד צִיד'. דְּבַר
אַחַר - דְּרַךְ אַחֲרַת לְפָרֵשׁ תִּיבַת
'אִיפּוּא' הָאָמְרָה כָּאן, שֶׁפִּירוּשָׁהּ

וְאֵילוֹ בְּבִלְעָם, כְּשִׁבְרָךְ אֶת יִשְׂרָאֵל,
הוּא אוֹמַר (במדבר כד, ט) 'מִבְּרַכְיָךְ בְּרוּךְ
וְאוֹרְרִיךָ אָרוּר', כְּשֶׁהוּא מְקַדִּים
הַבְּרָכָה תַּחֲלִילָה וְאַחֲרֶיהָ הַקָּלְלָהּ. לְפִי
שֶׁהַצְדִּיקִים תַּחֲלָתָם יִסּוּרִים וְסוּפֵן
שְׁלוֹה, וְאוֹרְרִיהֶם וּמִצְעָרֵיהֶם קוֹדְמִים
לְמִבְרָכֵיהֶם, לְפִיכָּה יִצְחָק הַקָּדִים
קָלְלַת אוֹרְרִים לְבִרְכַּת מִבְרָכִים, שֶׁבֵּן
יִצְחָק צִדִּיק הִיָּה, וּבְרַךְ אֶת יַעֲקֹב כְּפִי
הַרְגִיל אֶצֶל הַצְדִּיקִים; וְהִרְשָׁעִים
תַּחֲלָתָן שְׁלוֹה וְסוּפֵן יִסּוּרִין, לְפִיכָּה
בִלְעָם שֶׁהִיָּה רָשַׁע בְּרַךְ בְּרָכָה לְקָלְלָהּ (כ"א):
הִרְשָׁעִים, וְהַקָּדִים בְּרָכָה לְקָלְלָהּ (כ"א):
(ל) יִצָּא יִצָּא. הַכְּתוּב אוֹמַר 'אֵךְ',
לוֹמַר שֶׁבְּכַת אַחַת הָיוּ שְׁנֵי הַדְּבָרִים, זֶה
(יַעֲקֹב) יוֹצֵא וְזֶה (עָשׂו) בָּא:
(לג) וַיִּחְרַד. אֵין פִּירוּשׁוֹ 'חֲרָדָה' מִמֶּשׁ

(לד) כְּשָׁמַע עֲשׂוֹ אֶת־דְּבָרֵי אָבִיו וַיִּצְעַק צֹעֲקָה גְדֹלָה וַמָּרָה עַד־מְאֹד וַיֹּאמֶר לְאָבִיו בְּרַכְנִי גַם־אֲנִי אָבִי:

(לה) וַיֹּאמֶר בָּא אַחִיךָ בְּמִרְמָה וַיִּקַּח בְּרַכְתְּךָ:

ע"פ • בְּמִרְמָה • בְּחֻכְמָה.

(לו) וַיֹּאמֶר הֲכִי קָרָא שְׁמוֹ יַעֲקֹב וַיַּעֲקֹבֵנִי זֶה פַעַמִּים אֶת־בְּכֹרְתִי לָקַח וְהִנֵּה עֹתָה לָקַח בְּרַכְתִּי וַיֹּאמֶר הֲלֹא־אֶצְלַת לִי בְרָכָה:

לד כד שמע עשו את דברי אביו ויצעק צעקה גדולה ומרה עד מאד ויאמר לאביו ברכני גם אני אבי:

לה ויאמר על אחיך במרמה ויקח ברכתך:

לו ויאמר לאות קרא שמו יעקב ויעקבני זה פעמים את בכרתי לקח והנה עתה לקח ברכתי ויאמר הלא אצלתי לי ברכה:

ע"פ • הֲכִי קָרָא שְׁמוֹ • לְשׁוֹן תִּימָה הוּא, כְּמוֹ: (לקמן כט) "הֲכִי אַחִי אֶתָּה"? שְׁמָא לָךְ נִקְרָא שְׁמוֹ יַעֲקֹב, עַל שֵׁם סוּפוֹ, שֶׁהוּא עֲתִיד לַעֲקֹבֵנִי, תִּנְחַוְמָא. לָמָּה חֲרַד יִצְחָק? אָמַר: 'שְׁמָא עֹזֵן יֵשׁ בִּי שֶׁבְּרַכְתִּי קִטְּנָן לִפְנֵי גְדוֹל וְשִׁנִּיתִי סֹדֵר הַיַּחֲסִי? הַתְּחִיל עֲשׂוֹ מִצְעַק: 'וַיַּעֲקֹבֵנִי זֶה פַעַמִּים', אָמַר לוֹ אָבִיו: 'מָה עָשָׂה לָךְ?' אָמַר לוֹ: "אֶת־בְּכֹרְתִי לָקַח", אָמַר: 'בְּכָף הֵייתִי מִצֹּר וְחֲרַד, שְׁמָא עֲבַרְתִּי עַל שׁוֹרֵת הַדִּין. עֲכָשׁוּ, לְבַכּוֹר בְּרַכְתִּי: 'גַּם בְּרוּךְ יְהִי'". וַיַּעֲקֹבֵנִי • פְתַרְגוּמוֹ 'וְכַמְנִי', אַרְבְּנִי. וְאַרְבִּי, 'וְכַמְנִי'. וְיֵשׁ מִתַּרְגְּמִין: 'וְחַכְמַנִּי', נִתְחַכֵּם לִי. אֶצְלַת • לְשׁוֹן הַפְּרָשָׁה, כְּמוֹ "וַיֹּאצֵּל" (ספריים אחרים: "וַיִּצַּל").

לז ואתיב יצחק ויאמר לעשו הן גביר שמתיו לך ואת כל אחיו נתתי לו לעבדים ודגן ותירש סמכתיו ולכה אפוא מה אעשה בני:

(לז) וַיַּעַן יִצְחָק וַיֹּאמֶר לְעֵשָׂו הֲנָן גְּבִיר שִׁמְתִּי לָךְ וְאֶת־כָּל־אֲחָיו נָתַתִּי לוֹ לְעֲבָדִים וְדָגָן וְתִירֵשׁ סִמְכַתִּי וְלִכְהָ אֵפּוֹא מָה אַעֲשֶׂה בְנִי:

ע"פ • הֲנָן גְּבִיר • בְּרָכָה זוֹ שְׁבִיעִית הִיא, וְהוּא עוֹשֶׂה אוֹתָהּ רֵאשׁוֹנָה? אֵלָּא אָמַר לוֹ: מָה תּוֹעֵלֶת לָךְ בְּבְרָכָה? אִם תִּקְנֶה נַכְסִים, שְׁלוֹ הֵם, שֶׁהָרִי גְבִיר שִׁמְתִּי לָךְ, וּמָה שִׁקְנָה עָבֵד, קָנָה רַבּוֹ. וְלִכְהָ אֵפּוֹא מָה אַעֲשֶׂה • אֵיךְ, אֵפּוֹא, אֲבַקֵּשׁ מָה לַעֲשׂוֹת לָךְ?.

רשי כפשוטו - מהדורת לשם

הפרשת ושמת ברכה בשבילי. כמו שמצינו (במדבר יא. כח) ויאצל מן הרוח אשר עליו שפירושו 'הפריש' [שהרים הקב"ה והפריש מן הרוח שעל משה, ונתנה על שבעים הזקנים כדי שיתנבאו]. (לז) הן גביר. והלא ברכה זו שהיא יעקב גביר לאחיו, שביעית היא בסדר ברכותיו של יעקב [שהרי כך סדרן (פסוקים כח-כט): 'ויתן לה האלהים (א) מטל השמים, (ב) ומשמני הארץ, (ג) ורוב דגן, (ד) ותירש. (ה) ועבדוך עמים, (ו) וישתחוו לך לאמים, (ז) והוה גביר לאחיו וגו'] והוא עושה אותה ראשונה! אלא, כך אמר לו יצחק לעשו: מה תועלת יש לך בברכה ממני; הלא אף אם תקנה נכסים, שלו (של יעקב) הם, שהרי גביר (אדון) שמתיו לך, ומה שקנה עבד קנה

מצעק ויעקבני זה פעמים, אמר לו אביו, מה עשה לך; אמר לו, את בכרתי לקח/ אמר יצחק בלבו, הרי בכך - רק משום כך הייתי מצר וחרד, שמא עברתי על שורת הדין - על הראוי לנהוג על פי הדין, לברך את הבכור תחילה, אכן עכשיו שנודע שיעקב קנה את הבכורה מעשו, נחה דעתי כי לבכור ברכתני, ואם פן גם ברוך יהיה; ויעקבני. פירושו פתרגומו: וכמני, שמשמעו 'ארבני' - בא עלי במארב ובתחבולה, כלשון שגאמר (דברים יט, יא) וכי יהיה איש שנא לרעהו וארב לו; שתרגומו 'וכמן'. ויש מתרגמין תיבת ויעקבני - 'וחכמני' (כך הוא באונקלוס שלפנינו), שמשמעו, נתחכם לי ובא עלי בחכמה ובפקחות: אצלתי. לשון הפרשה, כלומר 'הלא

(לה) במרמה. אין הפונדה 'ברמאות' המגננה, אלא כלומר בחכמה ובחריפות, וכדין עשה יעקב שהעירם ונטל את הבכרות, שהרי רצון אביו לברך את הראוי לכך (רא"ם, ב"ט). (לו) הכי קרא שמו. 'הכי' לשון תימה הוא, כמו שאמר לכן ליעקב (לקמן כט, טו) 'הכי אחי אתה ועבדתני חנם' [וכי בשביל שאחי אתה, לכן תעבדני חינם?], וכך תמה עשו ואמר: שמא לך נקרא שמו 'יעקב' על שם סופו שהוא עתיד לעקבני? ובמדרש תנחומא דרשו: למה חרד יצחק חרדה גדולה? לפי שאמר בלבו 'שמא עזן יש בי בזה שברכתי את בני הקטן לפני הגדול ושניתי בכך את סדר היחס', שהרי הבכור הוא הראוי יותר לברכה, ומחמת עזן זה היה חרד. אולם בשעה שהתחיל עשו

לח ויאמר עשו אל-אביו הברכה אחת הוא-לך
לך אבא ברך לי אף אבא אבא וארים עשו
קלה ובקא:
אָבִי בְרַכְנִי גַם-אֲנִי אָבִי וַיֵּשָׂא עֵשָׂו קִלּוֹ וַיִּבְדֵּךְ:

רש"י «הברכה אחת. ה"א זו משמשת לשון תימה, כמו: (במדבר יג) «הבמחנים?» «השמנה היא?» (שמואל ב ג)
"הכמות נבל"?

לט ויען יצחק אביו ויאמר אליו הנה משמני הארץ
יהיה מושבך ומטל השמים מעל:
לֹט וַיַּעַן יִצְחָק אָבִיו וַיֹּאמֶר אֵלָיו הֲנֵה מִשְׁמֵנִי הָאָרֶץ
יְהִי מוֹשְׁבְךָ וּמִטַּל הַשָּׁמַיִם מֵעַל:

רש"י «משמני הארץ וגו'» זו איטלי"א של יון (כ"ה).

~ נקודות משיחות קודש ~ (רשימות חוברת יט)

זו איטליא של יון (רש"י כז, לט)

לרש"י הקשה: איך נתן יצחק לעשו את שמוני הארץ, והרי כבר אמר ליעקב "ניתן לך האלקים... ומשמני הארץ". ומתוך, שהכונה לאיטליא של יון, שעדין לא היה בעולם ולא נכללה בברכתו של יעקב. וכפי שאמרו רז"ל (שבת נו, ב): בשעה שנישא שלמה את בת פרעה ירד גבריאל ונעץ קנה בים... וזהו איטליא של יון.

מ ועל חרבך תיחי ונת אחוץ תפלה ויהי פד
יעברון בנהי על פתגמי אורייתא ומעדי
נירה מעל צורך:
מ וְעַל חֲרַבְךָ תִּיחִי וְנָתַתְּ אַחוּץ תְּפִלָּה וְיִהְיֶה פֶד
יַעֲבֹרוּן בְּנֵהִי עַל פִּתְגָמֵי אוּרֵיתָא וּמְעַדֵי
נִירָה מֵעַל צוּרְךָ:

מ) ועל-חרבך תיחי ואת-אחיך תעבד והיה פאשר
תריד ופרקת עלו מעל צוארך:
מ) וְעַל-חֲרַבְךָ תִּיחִי וְאֶת-אָחִיךָ תַעֲבֹד וְהָיָה פֶאֶשֶׁר
תִּרְיֵד וּפְרַקֶת עָלֶיךָ מֵעַל צְוֹאֲרֶךָ:

רש"י «ועל-חרבך. כמו 'בחרבך'. יש 'על' שהוא במקום אות ב', כמו: (יחזקאל לג) «עמדתם על חרבכם»,
בחרבכם. (שמות ו) «על צבאתם», בצבאותם. והיה פאשר תריד. לשון צער, כמו: (תהלים נח) «אריד בשיחי»,
כלומר, כשיעברו ישראל על התורה ויהיה לך פתחון פה להצטער על הברכות שנטל «ופרקת עלו וגו'».

מא ונטר עשו דבבו ליעקב על ברכתא די
ברכה אבוהי ויאמר עשו בלפה יקרבוני יומי
אכלי דאבא ואקטול ית יעקב אחי:
מא ונטר עשו דבבו ליעקב על ברכתא די
ברכה אבוהי ויאמר עשו בלפה יקרבוני יומי
אכלי דאבא ואקטול ית יעקב אחי:

מא) וישטם עשו את-יעקב על-הברכה אשר ברכו
אביו ויאמר עשו בלפו יקרבו ימי אבל אבי ואהרגה
את-יעקב אחי:
מא) וַיִּשְׁטֹם עֵשָׂו אֶת-יַעֲקֹב עַל-הַבְּרָכָה אֲשֶׁר בְּרַכּוֹ
אָבִיו וַיֹּאמֶר עֵשָׂו בְּלִפְּוֹ יִקְרְבוּ יְמֵי אָבִל אָבִי וְאֶהְרַגְהָ
אֶת-יַעֲקֹב אָחִי:

רש"י «יקרבו ימי אבל אבי. כמשמעו, שלא אצער את אבא, ומדרשי אגדה לכמה פנים יש».

רשי כפשוטו - מהדורת לשם

מוצאים (שמות ו, כז) 'הוציאו את בני
ישראל מארץ מצרים על צבאותם',
ופירוש, בני ישראל בצבאותם
[כלומר, עם כל צבאם המחולק
לשבטיהם]:

והיה פאשר תריד. 'תריד' הוא
לשון צער, כמו שאמר דוד (תהלים נח, א)
'אריד בשיחי', ופירוש, אתאונן
בצערי. וזהו שאמר יצחק לעשו: ויהיה
פאשר תריד' - פאשר תצטער,
כלומר, כשיעברו ישראל על
התורה, ויהיה לך פתחון פה לשוב
ולהצטער על הברכות שנטל יעקב
מך, הרי אז 'ופרקת עלו וגו':

(מא) יקרבו ימי אבל אבי. פירוש
כמשמעו, כדי שלא אצער את אבא,
אמתין עד שימות ואז אהרוג את

ב, א, לט) 'הכמות נבל' ימות אבנר' [האם
כמיתת הרשע, בחרב, בן ימות
אבנר?]. כל אלה אינן מנוקדות בחטף
פת"ח, והם אמורים בתמיהה ובה"א
השאלה (גיא, לשרח):

(לט) משמני הארץ יהיה מושבך.
כלומר, ארץ מושבך תהא שמנה, זו
איטליא"ה של יון - עיר ממדינת יון
שכבושה בני אדום, שהיא שמנה
יטובה (רא"ם, גיא):

מ) ועל חרבך. כמו 'בחרבך',
וכלומר, חרבך תהא אמנונתך לחיות
בה ולנצח במלחמותיך. וכמה פעמים
יש במקרא לשון 'על' שהוא משמש
במקום אות ב', כמו שמצינו (יחזקאל לג,
כז) 'עמדתם על חרבכם', ופירוש,
עמדתם חגורים בחרבכם; וכן אנו

רבו, לפיך, כל ברכה שתקבל ממני
יזכה בה יעקב (רא"ם, גיא):
ולכה אפוא מה אעשה בשבילך
בני; איה אפוא - היכן אבקש
(אחפש) מה לעשות לך:

לח) הברכה אחת. ה"א זו משמשת
לשון תמיהה, שתמה עשו בפני אביו:
'כלום אין לך אלא ברכה אחת,
שאותה נטל יעקב ממני?' ואף על פי
שה"א אינה מנוקדת בחטף פת"ח
בדרבה של ה"א השאלה, הרי מצינו
בכמה מקומות, דוגמאות לכך. כמו
(במדבר יג, ט"ז) 'הבמחנים' אם במצרים;
'השמנה היא אם רזה', [מדברי משה
אל המרגלים: האם ערי הארץ
פתוחות או בצורות? האם פוריה היא
האדמה או כחושה?]. וכן מצינו (שמואל-

(מב) וַיַּגֵּד לְרַבְקָה אֶת־דְּבָרֵי עֵשָׂו בְּנֵה הַגָּדֹל וְתִשְׁלַח וְתִקְרָא לַיַּעֲקֹב בְּנֵה הַקָּטָן וְתֹאמַר אֵלָיו הִנֵּה עֵשָׂו אָחִיךָ מֵתַנַּחֵם לָךְ לְהַרְגֶּךָ:

מב ואתמנה לרבקה ית פתגמי עשו ברה רבא ושלחת וקרת ליעקב ברה זעירא ובמרת לה הא עשו אחוה כמן לך למקטלך:

השי"א וַיַּגֵּד לְרַבְקָה • בְּרוּחַ הַקֹּדֶשׁ הִגִּד לָהּ מַה שְּׁעָשׂוּ מִהֲרַהֵר בְּלִבּוֹ • מֵתַנַּחֵם לָךְ • נַחֵם עַל הָאֲחִיךָ לְחֹשֶׁב מַחֲשָׁבָה אַחֲרַת, לְהַתְנַכֵּר לָךְ וּלְהַרְגֶּךָ. וּמְדַרֵּשׁ אַגְדָּה: כָּכָר אֲתָה מֵת בְּעֵינָיו וְשִׁתָּה עֲלֶיךָ כּוֹס שֶׁל תְּנַחוּמִים. וּלְפִי פְּשׁוּטוֹ: לְשׁוֹן תְּנַחוּמִים, מֵתַנַּחֵם הוּא עַל הַבְּרִכוֹת בְּהַרְיַגְתָּךְ.

(מג) וַעֲתָה בְּנֵי שִׁמְעַן בְּקָלִי וְקוּם בְּרַח־לָךְ אֶל־לְבָן אָחִי חַרְנָה:

מג ובצען ברי קבל מני וקום אזיל לך לנת לבן אחי לחרן:

(מד) וַיִּשְׁבַּת עִמּוֹ יָמִים אַחֲדִים עַד אֲשֶׁר־תָּשׁוּב חֵמַת אָחִיךָ:

מד ותתיב עמה יומין זעירין עד דיתוב רוגזא דאחוה:

השי"ב אַחֲדִים • מוֹעֲטִים.

(מה) עַד־לְשׁוֹב אַף־אָחִיךָ מִמֶּךָ וְשָׂכַח אֶת אֲשֶׁר־עָשִׂיתָ לוֹ וְשָׁלַחְתִּי וּלְקַחְתִּיךָ מִשָּׁם לָמָּה אֲשַׁבֵּל גַּם־שְׁנֵיכֶם יוֹם אֶחָד:

מה עד דיתוב אף רוגזא דאחוה מנה ויתנשי ית די עבדת לה ואשלח ואדברנה מתמן למה אתפל אף תרויכוון יומא חד:

השי"ג לָמָּה אֲשַׁבֵּל • אֵהִיָּה שְׂפוּלָה מִשְׁנֵיכֶם. לִמַּד עַל הַקּוֹבֵר אֶת בְּנָיו שְׁקֵרוּי שְׂפוּל, וְכֵן בַּיַּעֲקֹב אָמַר: "כַּאֲשֶׁר שָׂכַלְתִּי, שְׂכַלְתִּי". גַּם־שְׁנֵיכֶם • וְאִם יָקוּם עֲלֶיךָ וְאֲתָה תַּהַרְגֵנּוּ, יַעֲמְדוּ בְּנָיו וַיַּהַרְגוּךָ. וְרוּחַ הַקֹּדֶשׁ גִּזְרָה בָּהּ וְנִתְנַבְּאָה שְׁבִיּוֹם אֶחָד יָמוֹת, כְּמוֹ שֶׁמְפָרֵשׁ בְּפָרֶק 'הַמְקַנָּא לְאִשְׁתּוֹ' (סוטה יב).

רשי כפשוטו - מהדורת לשם

יעקב. והו פשוטו של מקרא. ומדרשי-אגדה, לכמה פנים יש במקרא זה: (מב) וַיַּגֵּד לְרַבְקָה. מי ידע להגיד לה מחשבות עשו? אלא ברוח־הקודש 'הוגד' לה מה שעשו מהרהר בלבו: מתנחם לך. 'נחמה' פירושה 'חרטה' ושינוי המושגה. וכך אמרה לו רבקה ליעקב: עשו אחיך נחם (מתקרט) על האחוה שביניכם, והתחיל לחשוב מחשבה אחרת, להתנכר לך - להיות פנגרי אליך ולהרגך. ובמדרש־אגדה דרשו: 'מתנחם' - לשון 'תנחומים', שאמרה לו רבקה ליעקב: עשו אחיך וזמם להרגך, ובכר אתה נחשב כמת בעיניו וכאילו כבר

שְׁתָּה עֲלֶיךָ כּוֹס שֶׁל תְּנַחוּמִים בְּדֶרֶךְ הָאֲבָלִים. ולפי פשוטו, אם נפרש 'מתנחם' כ'לשון 'תנחומים', פירושו הוא שמתנחם הוא על הברכות שנטלת ממנו, בהריגתך ונקמתו בך, שברך ימצא נחמה על הפסד הברכות (רא"ם): (מד) אַחֲדִים. מוֹעֲטִים. כלומר, זמן מועט: (מה) לָמָּה אֲשַׁבֵּל. למה אהיה שפולה משניכם. ומקרא זה לימד על כל הקובר את בנו - מי שבניו מתים לו בחייו, שקרוי 'שפול'. וכן מצינו בייעקב שאמר בשלחו את בנימין למצרים עם אחיו (לקמן מג, יד), 'ואני

כַּאֲשֶׁר שָׂכַלְתִּי שְׂכַלְתִּי' [בפשם שנעשיתי שכול מיוסף ומשמעון, בך אשכל גם מבנימין]: גַּם שְׁנֵיכֶם. שהרי אם יקום עליך עשו להרגך, ואתה תשכים ותהרגנו, יעמדו בניו ויהרגוה, ואם כן, אשכל את שניכם ביום אחד; ורוח־הקודש גזר עלך ברה ברבקה, ובכריתך אלו נתנבאה שביום אחד זמותו, ואכן נתקיימה נבואתה לענין הקבורה, שנקברו שניהם ביום אחד, כמו שמופרש בפרק המקנא לאשתו (סוטה יב) שחוישים בן דן הרג את עשו בעת קבורתו של יעקב):

מו ואמרת רבקה ליצחק עקית בחיי מן קדם
בנת חתאה אם נסיב יעקב אתתא מבנת
חתאה כאלין מבנת ארעא למה לי חיים:

(מו) ותאמר רבקה אליצחק קצתי בחיי מפני בנות
חת אם לקח יעקב אשה מבנות חת כאלה מבנות
הארץ למה לי חיים:
כ"ט < קצתי בחיי • מאסתי בחיי.

א וקרא יצחק ליעקב וברך אתה ופקדה
ואמר לה לא תסב אתתא מבנת כנען:

כח (א) ויקרא יצחק אלייעקב ויברך אתו ויצוהו
ויאמר לו לא תקח אשה מבנות כנען:

ב קום אזיל לפדן ארם לבית בתואל אבוקא
דאמר וסב לך מתמן אתתא מבנת לבן
אחוקא דאמר:

(ב) קום לך פדנה ארם ביתה בתואל אבי אמר
וקחלה משם אשה מבנות לבן אחי אמר:

כ"ט < פדנה • כמו לפדן. ביתה בתואל. כל תבה שצריכה למ"ד בתחלתה, הטיל לה ה"א
בסופה (יבמות יא).

כ"ט < פדנה • כמו לפדן. ביתה בתואל. כל תבה שצריכה למ"ד בתחלתה, הטיל לה ה"א
בסופה (יבמות יא).

ג ואל שדי יברך אתך ופשו ונסגנה ותחי
לכנשת שבטין:

(ג) ואל שדי יברך אתך ויברך וירכך והיית לקהל
עמים:

כ"ט < ואל שדי • מי שדי בברכותיו למתברכין מפיו, בברך אותך.

ד ויתן לך ית ברקתא דאברהם לך ולבניך
עמד למירתך ית ארע תותבותך די יתב יי
לאברהם:

(ד) ויתן לך את ברכת אברהם לך ולזרעך אתך
לרשתך את ארץ מגרוד אשר נתן אלהים
לאברהם:

כ"ט < את ברכת אברהם • שאמר לו: 'ואעשה לגוי גדול', 'והתברכו בזרעך' יהיו אותן ברכות האמורות
לך, בשבילך, (מסך) יצא אותו הגוי ואתו הזרע המברך.

♦ יום שבת קודש כ"ט מרחשון ♦

ה וישלח יצחק את יעקב ואזל לפדן ארם
לות לבן פר בתואל ארמאה אחוקא דרבקה
אמה דיעקב ועשו:

(ה) וישלח יצחק את יעקב וילך פדנה ארם אל לבן
בן בתואל הארמי אחי רבקה אם יעקב ועשו:
כ"ט < אם יעקב ועשו • איני יודע מה מלמדנו.

רשי כפשוטו - מהדורת לשם

(ד) את ברכת אברהם. כלומר, קנים
בך את הברכות שבירך את אברהם,
שאמר לו 'ואעשה לגוי גדול' (לעיל יב).
והתברכו בזרעך' (לעיל כב, יח), יהיו
אותן ברכות אמורות בשבילך,
כאשר ממה, ולא מבני עשו, יצא
אותו הגוי הגדול ואתו הזרע
המבורך (רא"ם):
(ה) אם יעקב ועשו. אומר רש"י: איני

הוא כמו 'לפדן', ו'בית' הוא כמו
'לבית' (יבמות יא):
(ג) ואל שדי. כל מקום שהוזכר
הקב"ה בשם 'שדי', פירושו 'שדי לו',
ובכל מקום מתפרש הדבר לפי ענינו.
כאן מתפרש 'אל שדי' בברך אתך - מי
'שדי' בברכותיו למתברכין מפיו,
שלא יחסר להם כלום, הוא יברך
אותך:

(מו) קצתי בחיי. 'קיצה' הוא לשון
'מיאוס', וכלומר מאסתי בחיי:
כח (ב) פדנה. הרי הוא כמו 'לפדן',
וכן ביתה בתואל, הוא כמו 'לבית
בתואל', שכן כל תיבה שצריכה
למ"ד בתחלתה, לפעמים הטיל לה
הכתוב ה"א בסופה במקום הלמ"ד
'ארצה' במקום 'לארץ', 'מצרמה'
במקום 'למצרים'], אף כאן 'פדנה'

(א) וַיֵּרָא עֲשׂוֹ פִּי-בְרֵךְ יִצְחָק אֶת-יַעֲקֹב וְשָׁלַח אֹתוֹ פְּדִנָּה אַרְס לְקַחַת-לוֹ מִשָּׁם אִשָּׁה בְּבָרְכוֹ אֹתוֹ וַיֵּצֵא עָלָיו לֵאמֹר לֹא-תִקַּח אִשָּׁה מִבְּנוֹת כְּנָעַן:

וַיַּחֲזֵא עֲשׂוֹ אֶרֶץ יִצְחָק יָת עֲקֹב וְשָׁלַח אֹתוֹ פְּדִנָּה אַרְס לְקַחַת-לוֹ מִשָּׁם אִשָּׁה בְּבָרְכוֹ אֹתוֹ וַיֵּצֵא עָלָיו לֵאמֹר לֹא-תִקַּח אִשָּׁה מִבְּנוֹת כְּנָעַן:

(ב) וַיִּשְׁמַע יַעֲקֹב אֶל-אָבִיו וְאֶל-אִמּוֹ וַיִּלְךְ פְּדִנָּה אַרְס:

וַיִּקְבֵּל יַעֲקֹב מִן אָבִיו וּמִן אִמּוֹ וַיֵּצֵא לְפָדֵן אַרְס:

כ"ט וַיִּשְׁמַע יַעֲקֹב מִחֶבֶר לְעָנָן שֶׁל מַעֲלָה: "וַיֵּרָא עֲשׂוֹ פִּי בְרֵךְ יִצְחָק וְגו' וְכִי שָׁלַח אֹתוֹ פְּדִנָּה אַרְס", וְכִי שָׁמַע יַעֲקֹב אֶל אָבִיו וְהִלֵּךְ פְּדִנָּה אַרְס, וְכִי רָעוּת בְּנוֹת כְּנָעַן, וְהִלֵּךְ גַּם הוּא אֶל יִשְׁמַעֲאֵל.

(ג) וַיֵּרָא עֲשׂוֹ פִּי רָעוּת בְּנוֹת כְּנָעַן בְּעֵינָיו יִצְחָק אָבִיו:

חַי וְחַזָּא עֲשׂוֹ אֶרֶץ בִּישָׁא פְּנֵת כְּנָעַן בְּעֵינָיו יִצְחָק אָבִיו:

(ד) וַיִּלְךְ עֲשׂוֹ אֶל-יִשְׁמַעֲאֵל וַיִּקַּח אֶת-מַחְלַת בֵּת-יִשְׁמַעֲאֵל בֶּן-אֲבִרְהָם אַחֹת נְבִיּוֹת עַל-נָשָׁיו לֹא אִשָּׁה:

ט וַיֵּצֵא עֲשׂוֹ לֹת יִשְׁמַעֲאֵל וְנִסִּיב יָת מַחְלַת בֵּת יִשְׁמַעֲאֵל בֶּר אֲבִרְהָם אַחְתָּהּ דְּנְבִיּוֹת עַל נְשָׁוּהִי לָהּ לְאִנְתּוֹ:

ס ס ס

כ"ט אַחֹת נְבִיּוֹת • מִמִּשְׁמַע שְׁנָאֲמַר "בֵּת יִשְׁמַעֲאֵל", אִינִי יוֹדַע שֶׁהִיא אַחֹת נְבִיּוֹת? אֲלָא לְמַדְנֵנו שְׁמַת יִשְׁמַעֲאֵל מִשְׁיַעֲדָה לְעֲשׂוֹ, קְדָם נְשׂוֹאִין, וְהַשְׂיָאָה נְבִיּוֹת אַחִיָּה. וְלְמַדְנֵנו שֶׁהִיא יַעֲקֹב בְּאוֹתוֹ הַפֶּרֶק בֶּן ס"ג שָׁנִים, שֶׁהָרִי יִשְׁמַעֲאֵל בֶּן ע"ד שָׁנִים הָיָה כְּשֶׁנּוֹלַד יַעֲקֹב, שִׁי"ד שָׁנָה הָיָה גְדוֹל יִשְׁמַעֲאֵל מִיִּצְחָק, "וַיִּצְחָק בֶּן שִׁשִּׁים שָׁנָה בְּלִדְתָּ אוֹתָם", הָרִי ע"ד, וְשִׁנּוּתוֹ הָיוּ קל"ז, שְׁנָאֲמַר: "וְאֵלֶּה שְׁנֵי חַיֵּי יִשְׁמַעֲאֵל וְגו'". נִמְצָא, יַעֲקֹב כְּשֶׁמַּת יִשְׁמַעֲאֵל בֶּן ס"ג שָׁנִים הָיָה, וְלְמַדְנֵנו מִכָּאן שֶׁנִּטְמַן בְּבֵית עֶבֶר י"ד שָׁנָה, וְאַחַר כֵּן הִלֵּךְ לְחָרָן, שֶׁהָרִי לֹא שָׁהָה בְּבֵית לָבָן לְפָנָיו לְדָתוֹ שֶׁל יוֹסֵף אֲלָא י"ד שָׁנָה, שְׁנָאֲמַר: (לִקְמָן ל) "עַבְדְּתִיךָ אֲרַבַּע עֶשְׂרֵה שָׁנָה בְּנִתְיָךְ, וְשֵׁשׁ שָׁנִים בְּצֹאנְךָ", וְשֶׁכֵּן הִצָּאן מִשְׁנּוֹלַד יוֹסֵף הָיָה, שְׁנָאֲמַר: (לִקְמָן ל) "וַיְהִי כַּאֲשֶׁר יִלְדָה

רשי כפשוטו - מהדורת לשם

יוֹדַע מַה כְּתוּב וְהַ מְלִמְדָנֵנו, הֲלֹא יוֹדַע שֶׁהִיָּתָה אִמּוֹ:

(ז) וַיִּשְׁמַע יַעֲקֹב. לֹא בָּא הַכְּתוּב לְלַמֵּד כִּי שָׁמַע יַעֲקֹב אֶל אָבִיו וְהִלֵּךְ, שֶׁהָרִי זֶה כְּבָר נֶאֱמַר לְמַעֲלָה (פסוק ח) 'וַיִּלְךְ פְּדִנָּה אַרְס'. אֲלָא כְּתוּב זֶה מְחוּבָר לְעָנָן שֶׁל מַעֲלָה - הַמִּשְׁפָּךְ לְפָסוּק הַקּוֹדֵם, הַמְדַבֵּר עַל עֲשׂוֹ שֶׁרָאָה כָּל זֶה, וְכֵן מִתְּפָרְשִׁים הַכְּתוּבִים: וַיֵּרָא עֲשׂוֹ פִּי בְרֵךְ יִצְחָק וְגו' וְכִי שָׁלַח אֹתוֹ פְּדִנָּה אַרְס, וְעוֹד רָאָה, כִּי שָׁמַע יַעֲקֹב אֶל אָבִיו וְהִלֵּךְ פְּדִנָּה אַרְס, וְכִי רָעוּת בְּנוֹת כְּנָעַן בְּעֵינָיו יִצְחָק אָבִיו, וּמֵאַחַר שֶׁרָאָה כָּל זֶה, הִלֵּךְ גַּם הוּא אֶל יִשְׁמַעֲאֵל לְקַחַת לוֹ אִשָּׁה מִשָּׁם:

(ט) אַחֹת נְבִיּוֹת. מִמִּשְׁמַע שְׁנָאֲמַר 'בֵּת יִשְׁמַעֲאֵל' הָאֵם אִינִי יוֹדַע שֶׁהִיא 'אַחֹת נְבִיּוֹת'? הֲלֹא כְּבָר נֶאֱמַר (לעיל כ"ט) 'בְּכָר יִשְׁמַעֲאֵל נְבִיּוֹת'. אֲלָא, לְמַדְנֵנו הַכְּתוּב כְּזֶה, שְׁמַת יִשְׁמַעֲאֵל מִשְׁיַעֲדָה - שֶׁלְאַחַר שִׁיעוֹד (לְשׁוֹן אִירוּסִין) אֵת בְּתוֹ לְעֲשׂוֹ מִת יִשְׁמַעֲאֵל

קוֹדֵם נִשְׂוֹאִיָּה, וְכִינֵן שְׁמַת אָבִיָּה, הַשְׂיָאָה נְבִיּוֹת אַחִיָּה, כְּלוֹמַר הוּא זֶה שֶׁדָּאָג לְצָרְכֵי נִשְׂוֹאִיָּה עִם עֲשׂוֹ. לְפִיכֵף בְּתַחֲוִילָה נֶאֱמַר וַיִּלְךְ עֲשׂוֹ אֶל יִשְׁמַעֲאֵל, שֶׁכְּשֶׁהִלֵּךְ עֲשׂוֹ אֶל הָיָה יִשְׁמַעֲאֵל חַי, אוֹלָם בְּלִקְחוֹ אֵת מַחְלַת לְאִשָּׁה נֶאֱמַר 'אַחֹת נְבִיּוֹת', שְׂאָו כְּבָר הָיָה אָבִיָּה מִת וּנְבִיּוֹת הַשְׂיָאָה.

וּמִכֵּף שֶׁבְּאוֹתָהּ תְּקוּפָה מִת יִשְׁמַעֲאֵל, לְמַדְנֵנו שֶׁהִיא יַעֲקֹב בְּאוֹתוֹ הַפֶּרֶק (בְּאוֹתָהּ תְּקוּפָה) בֶּן ס"ג שָׁנִים. כִּי־כֵן הוּא חֶשְׁבוֹן הַשָּׁנִים? שֶׁהָרִי יִשְׁמַעֲאֵל בֶּן ע"ד שָׁנִים הָיָה כְּשֶׁנּוֹלַד יַעֲקֹב, שֶׁכֵּן י"ד שָׁנָה הָיָה גְדוֹל יִשְׁמַעֲאֵל מִיִּצְחָק [יִשְׁמַעֲאֵל נוֹלַד בְּשִׁנַּת פ"ו לְחַיֵּי אֲבִרְם (לעיל טו, טז), וַיִּצְחָק נוֹלַד כְּשֶׁהָיָה אֲבִרְם בֶּן מֵאָה (לעיל כ"א, כ"ב). הָרִי י"ד שָׁנָה מְבִדִּילוֹת בֵּינֵיהֶם]. וְאִם כֵּן, בְּלִידַת יַעֲקֹב וְעֲשׂוֹ שֶׁבָּה נֶאֱמַר (לעיל כ"ב, כ"ג) 'וַיִּצְחָק בֶּן שִׁשִּׁים שָׁנָה בְּלִדְתָּ אוֹתָם', הָרִי כְּבָר הָיָה יִשְׁמַעֲאֵל בֶּן ע"ד

(47=406), וְכֵן שְׁנוֹתָיו שֶׁל יִשְׁמַעֲאֵל הָיוּ קל"ז, שְׁנָאֲמַר (לעיל כ"ט) 'וְאֵלֶּה שְׁנֵי חַיֵּי יִשְׁמַעֲאֵל מֵאֵת שָׁנָה וְשָׁלְשִׁים שָׁנָה וְשִׁבְעֵי שָׁנִים, נִמְצָא אִפּוּא, שֶׁיַּעֲקֹב, שְׁנוֹלַד בְּשִׁנַּת ע"ד לְחַיֵּי יִשְׁמַעֲאֵל, כְּשֶׁמַּת יִשְׁמַעֲאֵל - בֶּן ס"ג שָׁנִים הָיָה (36=47-731).

וְלִפִּי שְׁמִיטַת יִשְׁמַעֲאֵל הִיָּתָה בְּשִׁנַּת ס"ג לְחַיֵּי יַעֲקֹב, לְמַדְנֵנו מִכָּאן לְפִי זֶה, שֶׁכְּשֶׁהִלֵּךְ יַעֲקֹב מִבֵּית אָבִיו בְּדִרְכּוֹ לְחָרָן, נִטְמַן (הַצְנִיעַ אֵת עַצְמוֹ) תַּחֲוִילָה בְּבֵית מְדֻרְשׁוֹ שֶׁל עֶבֶר י"ד שָׁנָה וְרַק אַחֲרֵי כֵּן הִלֵּךְ לְחָרָן. כִּי־כֵן הוּא הַחֶשְׁבוֹן הַמוֹכִיחַ זֹאת? שֶׁהָרִי יַעֲקֹב לֹא שָׁהָה בְּבֵית לָבָן לְפָנָיו לְיָדָתוֹ שֶׁל יוֹסֵף אֲלָא י"ד שָׁנָה בְּלָבָד, כְּמוֹ שְׁנָאֲמַר (לִקְמָן ל"א, מ"א): 'עַבְדְּתִיךָ אֲרַבַּע עֶשְׂרֵה שָׁנָה בְּשִׁנֵּי בְּנִתְיָךְ וְשֵׁשׁ שָׁנִים בְּצֹאנְךָ', וְשֶׁכֵּן הִצָּאן מִשְׁנּוֹלַד יוֹסֵף הָיָה - שֵׁשׁ הַשָּׁנִים שֶׁעֶבֶד יַעֲקֹב לְלָבָן תְּמוּרַת הַצָּאן, הָיוּ לְאַחַר לִידְתּוֹ שֶׁל יוֹסֵף, שְׁנָאֲמַר (לִקְמָן ל"ב, כ"ד) 'וַיְהִי

רחל את יוסף וגו', ויוסף בן ל' שנה היה בשמלה, ומשם עד שירד יעקב למצרים ט' שנים, ז' של שבע וב' של רעב, ויעקב אמר לפרעה: (לקמן מז) "קמי שני מגורי שלשים ומאת שנה", צא וחשב: י"ד שנה שלפני לדת יוסף ושלשים של יוסף, ותשע משמלה עד שבא יעקב, הרי נ"ג, וכשפרש מאביו היה בן ס"ג, הרי קי"ו והוא אומר "שלשים ומאת שנה", הרי חסרים י"ד שנים, הא למדת, שאחר שקבל הברכות נטמן בבית עבר י"ד שנים (אבל לא נענש עליהם, בזכות התורה. שהרי לא פרש יוסף מאביו אלא כ"ב שנה, דהינו מי"ז עד ל"ט, כנגד כ"ב שפרש יעקב מאביו ולא כפדו, והם כ' שנים בבית לכן ושתי שנים ששה בדרך, כדכתיב: (לקמן לב) "ויבן לו בית ולמקנהו עשה סכות", ופרשו רבותינו זכרונם לברכה מזה הפסוק, ששה י"ח חדשים בדרך, דבית הנה בימות הגשמים וסכות הוו בימות החמה. ולחשבון הפסוקים שחשבנו לעיל, משפרש מאביו עד שירד למצרים שהיה בן ק"ל שנה, ששם אנו מוצאים עוד י"ד שנים, אלא ודאי נטמן בבית עבר בהליכתו לבית לכן ללמד תורה ממנו, ובשביל זכות התורה לא נענש עליהם, ולא פרש יוסף ממנו אלא כ"ב שנה, מדה כנגד מדה. עד כאן מצאתי ברש"י יפון). על-נפשו • הוסיף רשעה על רשעתו (רצה לומר: מרשעת על מרשעות שהיו לו כבר, וקל להבין), שלא גרש את הראשונות:

רשי כפשוטו - מהדורת לשם

הגשמים וסכות' הוו (היו) בימות החמה, כלומר, מתוך שכתוב ב'בית' לשון יחיד, וסכות' לשון רבים, למדנו שפעם אחת בנה בית, ושתי פעמים עשה סכות, לפי ששה שם תקופת חורף אחת [שבחורף נזקקים לבית מפני הקור והגשמים] ושני קיציים [שבקיץ אין נזקקים אלא לסופה שתגן מפני השמש] (מהרש"א שם), הרי לנו כ"ב שנים משעה שהגיע יעקב לבית לכן עד ששב לבית אביו, שעל שנים אלו נענש בכך שפירש ממנו יוסף כ"ב שנים. ולפי חשבון הפסוקים שחשבנו לעיל משפירש מאביו עד שירד למצרים שהיה בן ק"ל שנים, ששם אנו מוצאים עוד ארבע עשרה שנים שהיה פרוש מאביו [מלבד כ"ב השנים לאחר שהגיע לבית לכן]. ומפני מה אפוא לא נענש יעקב גם על י"ד שנים אלו שלא כבד את אביו, ולא פירש ממנו יוסף כנגד זה י"ד שנים נוספות? **אלא ודאי כי בשנים אלו נטמן בבית עבר, בהליכתו לבית לכן, כדי ללמד תורה ממנו, ובשביל זכות התורה שבה עסק כל י"ד השנים, לא נענש עליהם, ולא פירש יוסף ממנו אלא כ"ב שנה בלבד, מדה כנגד מדה (עד כאן ברש"י יפון):**
על נפשו. לשון 'על' מלמד, שהוסיף עשו רשעה על רשעתו (ר"ל, אשה מרשעת על מרשעותיו (נפשו המרשעות) שהיו לו כבר. וק"ל), שלא גרש את הראשונות, על אף שהיו מורת רוח ליצחק ולרבקה:

ומתוך כך למדנו שבשעה שהלך יעקב מאביו, שאז גם הלך עשו אל ישמעאל, היה יעקב בן ס"ג, וכיון שבירידתו למצרים היה בן ק"ל, ואין לנו אלא נ"ג שנים מעת שהגיע ללכן עד שירד למצרים, נמצינו למדים שמשמלה מבית אביו בהיותו בן ס"ג, נשתנה בבית מדרשו של עבר י"ד שנים, ורק בהיותו בן ע"ז שנים הלך ללכן [ונ"ג שנים מאז ירד למצרים בהיותו בן ק"ל]. (על כל השנים שפירש יעקב מאביו, נענש בכך שפירש ממנו יוסף, אבל על י"ד שנים אלו שנטמן בבית עבר לא נענש, בזכות התורה שהגנה עליו, שהרי בן אנו מוצאים שלא פירש יוסף מאביו אלא כ"ב שנה, דהינו מעת מכירתו כשהיה בן י"ז [כמו שנאמר בפרשת מכירתו (להלן לו, א) 'יוסף בן שבע עשרה שנה'] עד היותו בן ל"ט שנים, כשירד אליו אביו למצרים [בן ל' היה בשמלה, וט' שנים עברו מאז עד שירד יעקב אליו, כמבואר למעלה], הרי לנו כ"ב שנים שפירש יוסף מאביו (22=71-93). כנגד כ"ב שנים שפירש יעקב מאביו ולא כפדו, והם, עשרים שנים שהיה בבית לכן [כפי שאמר ללכן (לקמן לא, מא) 'זה לי עשרים שנה בביתך' וגו'], ושתי שנים ששה בדרך בלכתו מחרן אל בית אביו, כדכתיב (לקמן לב, ט) 'ויעקב נסע סבחה ויבן לו בית ולמקנהו עשה סכות', ופירשו רבותינו ז"ל (מגילה טז) מזה הפסוק, ששה שמונה עשר חדשים בדרך - ד'בית' הנה (היה) בימות

כאשר ילדה רחל את יוסף וגו' [באותם פסוקים מבואר שהנה יעקב עם לכן על שבר הצאן], הרי לנו ש"ד שנים בלבד היה יעקב בבית לכן קודם לידתו של יוסף, ויוסף בן ל' שנה היה בשמלה - כשנעשה משנה למלך מצרים, כמו שנאמר (לקמן מא, מז) 'ויוסף בן שלשים שנה בעמדו לפני פרעה מלך מצרים, ומשם - משעה שמלך יוסף עד שירד יעקב למצרים עברו ט' שנים נוספות, שהם ז' השנים של שובע] שהתחילו מיד כשעלה למלכות], וב' שנים של רעב [שהרי יוסף אמר לאחיו (לקמן מז, יא) 'כי עוד חמש שנים רעב', ויעקב ברכתו למצרים אמר לפרעה (לקמן מז, ט) 'ימי שני מגורי שלשים ומאת שנה', עתה צא וחשוב יצורף השנים: י"ד שנה בבית לכן שלפני לידת יוסף, ושלשים שנה של יוסף עד שמלה, ותשע שנות השובע והרעב משמלה עד שבא יעקב, הרי נ"ג שנים מעת שהגיע יעקב ללכן עד ירידתו למצרים (35=41039), וכשפירש יעקב מאביו היה בן ס"ג (כפי שלמדנו מכאן, וכמבואר), הרי לנו קי"ז שנים ליעקב עד שירד למצרים (611=3536), ואילו הוא (יעקב) אומר לפרעה שהוא בן שלשים ומאת שנה: הרי חסרים לנו י"ד שנים משנותיו של יעקב, הא למדת מכאן, שאחר שקבל הברכות נטמן בבית עבר י"ד שנים. סיכום הדברים: ממה שנאמר כאן 'אחות נביות' למדנו, שנקבות השיא את אחותו ושישמעאל מת באותה תקופה,

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות ה' עמ' 165)

וַיִּלֶךְ עִשׂוֹ אֶל יִשְׁמָעֵאל וַיִּקַּח אֶת מַחְלַת בֵּת יִשְׁמָעֵאל בֶּן אַבְרָהָם (כח, ט) יש להבין, מדוע מציין הכתוב את הליכתו של עשו אל ישמעאל. ויש לומר, שפונת הפתוב היא להודיע עד כמה השתדל עשו להראות כלפי חוץ כאלו הוא מעוניין לעשות נחת רוח לאביו, ולכן הוא הולך לשאת דוקא את בת ישמעאל. לכן מדגישה התורה "וילך עשו אל ישמעאל": כדי להראות את צדקתו הטריח עשו את עצמו וכתת רגליו אל מקומו של ישמעאל. ויש לקח את מחלת בת ישמעאל **בן אברהם** - פונתו היתה להראות שלקח אשה מזקנת, נכדתו של אברהם.

חסלת פרשת תולדות

ססס ק"ו פסוקים, על"ו סימן

הפטרה לפרשת תולדות לשנים מקרא ואחד תרגום

במלאכי פרק א"ב

א אִם מִשָּׂא דְבַר־יְהוָה אֶל־יִשְׂרָאֵל בְּיַד מְלֹאכֵי:
ב אֶהְבֵּתִי אֶתְכֶם אָמַר יְהוָה וְאָמַרְתֶּם בְּפִמֹּה
אֶהְבֵּתָנוּ הֲלוֹא־אֵח עֵשׂוֹ לַיַּעֲקֹב נֶאֱמַר־יְהוָה וְאֶהֱבֵ
אֶת־יַעֲקֹב: **ג** וְאֶת־עֵשׂוֹ שְׂנֵאתִי וְאֶשְׂיִם אֶת־הָרִיוֹ
שְׂמִמָּה וְאֶת־נַחְלָתוֹ לְתַנּוֹת מְדַבֵּר: **ד** כִּי־תֹאמַר
אָדָּם רְשָׁעוֹ וְנִשְׁוֹב וְנִבְנֶה חֲרֻבוֹת כֹּה אָמַר יְהוָה
צְבָאוֹת הַמָּה יִבְנוּ וְאֲנִי אֶהְרֹס וְקִרְאוּ לָהֶם גְּבוּל
רְשָׁעָה וְהָעַם אֲשֶׁר־זָעַם יְהוָה עַד־עוֹלָם: **ה** וְעֵינֵיכֶם
תִּרְאֶינָה וְאִתֶּם תֹּאמְרוּ יִגְדַל יְהוָה מֵעַל לְגְבוּל
יִשְׂרָאֵל: **ו** בֶּן יִכְבַּד אָב וְעַבְדֹּ אֲדוֹנָיו וְאִם־אָב אֲנִי
אֵינִי כְבוֹדִי וְאִם־אֲדוֹנִים אֲנִי אֵינִי מוֹרְאֵי אָמַר |
יְהוָה צְבָאוֹת לָכֶם הַפְּהִינִים בּוֹזֵי שְׁמִי וְאָמַרְתֶּם
בְּפִמֹּה בּוֹזֵנוּ אֶת־שְׁמִי: **ז** מְגִיִּשִׁים עַל־מִזְבְּחֵי לַחֵם
מִגְּאֹל וְאָמַרְתֶּם בְּפִמֹּה גְּאֹלְנוּךְ בְּאִמְרָתְךָ שְׁלַחַן
יְהוָה נִבְזָה הוּא: **ח** וְכִי־תִגְשׁוּן עוֹר לְזִבְחֵי אֵין רָע
וְכִי תִגְיִשׁוּ פֶסֶח וְחֹלֶה אֵין רָע הַקְרִיבְהוּ נָא
לְפָתַתְךָ הִירִצְדָּה אוֹ הִישָׂא פְּנִידָה אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת: **ט** וְעַתָּה חֲלוּ־נָא פְּנֵי־אֵל וַיַּחֲנְנוּ
מִיַּדְכֶם הִיתָה זֹאת הִישָׂא מִפְּנֵי פְּנִים אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת: **י** מִי גַם־בְּכֶם וַיִּסְגַּר דְּלֹתֵיכֶם
וְלֹא־תֹאֲרִירוּ מִזְבְּחֵי חַנָּם אֵין־לִי חֶפֶץ בְּכֶם אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת וּמִנְחָה לֹא־אֶרְצֶה
מִיַּדְכֶם: **יא** כִּי מִמִּזְרַח־שָׁמֶשׁ וְעַד־מְבֹאוֹ גְּדוּל שְׁמִי בְּגוֹיִם וּבְכָל־מְקוֹם מִקְטָר מִגִּישׁ

ביאור על ההפטרה מתוך החומשים
ע"פ שי למורא

א מִשָּׂא, נבואה. מְלֹאכֵי, הוא שמו של הנביא. ואמרו ר"ל ש"מלאכי" הוא עזרא הסופר. **ג** לְתַנּוֹת מְדַבֵּר, מעון לתנים ותננות החיים במדבר. **ד** רְשָׁעוֹ, נתינו רשים ודלים, על ידי נבוכדנצר שהגלה גם אותם מארצם. וְנִשְׁוֹב וְנִבְנֶה, ועקשו שהעשרנו נשוב ונבנה את החרבות. **ו** בֶּן יִכְבַּד אָב, יש עליו לכבד אב, וכן עבד אדוניו ואחם קרויים בנים ועבדים. ואם אב אני לכם, אינכם כבודי. **ז** לַחֵם מִגְּאֹל, קרבן מתעב בְּפִמֹּה גְּאֹלְנוּךְ, בְּפִמֹּה תַעֲבֹנוּ אֶת קַרְבְּנוֹ. שְׁלַחַן חַ, המזבח. נִבְזָה הוּא, כי זרקום עליו דם, ומקטירים עליו החלב, ונפשו של אדם קצה בָּהֶם. ואינם שמים לכם למה צוה ה' להקריב דם וזולבים. **ח** אֵין רָע, אין הדבר הזה רע בעיניכם. לְפָתַתְךָ, הפתה, השר והשליט שלך. הִירִצְדָּה, לאהב אותך בלב. הִישָׂא פְּנִידָה, לעשות בקשתך. **ט** חֲלוּ נָא וּגּוֹ, אתם הפהנים, העושים בְּכָה, איד ועלה בלבבכם להיות שליחי ישראל לבקש עליהם רחמים. מִיַּדְכֶם הִיתָה זֹאת, הרי מיידכם היתה הרעה הזאת. הִישָׂא מִפְּנֵי פְּנִים, לשמע הפלאתכם ולחון את שולחכם. **י** מִי גַם בְּכֶם וַיִּסְגַּר דְּלֹתֵיכֶם, הלואי ונקום איש טוב בכם, שנסגר דלתי מקדשי, ולא יבא שם קרבן מתעב כזה. וְלֹא תֹאֲרִירוּ מִזְבְּחֵי חַנָּם, ולא תבעירו אש על מזבחי חנם, שאיני מתרצה בו. **יא** גְּדוּל שְׁמִי בְּגוֹיִם, כי אף על פי שעובדים לצבא השמים, מודים בי שאני הסבה הראשונה, אלא שעובדים אותם לפי דעתם וטעותם שיתוו אמצעים בני ובנים, ובכל מקום מקטיר מִגִּישׁ לַשָּׁמַי, אם

הייתי מצוה אותם כמו שצויתי אתכם היו מקטירים ומגישים לשמי מנחה טהורה. יב וניבו נבזה אכלו, וניב שפתיו של הכהן הוא "נבזה אכלו". כלומר, לחם המזבח ואכלו, שהוא החלב והדבש, מגאל ונבזה הוא. יג) מתלאה, בהקמה כחוש. והפחתם אותו, ותעשו מפה נפש למזבח. יד) נזבל, מתנפל במקרה, לומר שאין בידו יותר מקהר. זכר, איל תמים והגון לקרבן עולה. משחת, בעל מום. ב) לתת כבוד לשמי, שלא לקבל קרבן בעל מום. המארה, מלשון אריה. וארותי את ברכותיכם, ומללתי את מה שצריך לברך לכם, הדגן והמירוש והצוקה. וגם ארותי, וגם הקללה הנמצאת עכשיו, איננה במקרה, אלא אני ארותי. ג) גער לכם את הורע, שלא תצמח. וזרתי פֶּרֶשׁ על פניכם, אפור את הנבל של הבהמות על פניכם. כלומר, לא תקבלו שכר על הביאכם קרבנות כאלו, ועוד יהיו לכם לרעה ולבשת. פֶּרֶשׁ חֲגִיבֵיכֶם, ובל הבהמות שאתם מביאים כהקבכם. ונשא אתכם אליו, העון הזה שבנדכם ושא אתכם אל הכניון הזה. ד) וידעתם, ודעו לכם. את המצוה הזאת, להיות נהרים כבבדי. להיות בריתי את לוי, שתשמרו את הברית שברתי לאהרן ופינחס שהיו משבט לוי. ה) בריתי היתה אתו, הברית שברתי עם שבט לוי החיים והשלום, שנאמר לפינחס "הנני נתן לו את בריתי שלום" (במדבר כהב). והיתה לו ולרעו אחריו" הרי שיהא ירעו בחיים. ואתנם לו מורא ויראני, את אלה נתתי לו בעבור המורא שהיה בלבו, והיה ירא מפני נחת הוא, הוא מתירא. נחת, מלשון "ויהי חמת" (בראשית לה). ו) תורת אמת היתה בפיהו, שבט לוי היה מלמד את העם תורה, ולא נטה מדרך האמת. בשלום ובמישור הלך אתי, בעבור מצותי היה רודף לעשות שלום בין הבריות, ולחדריכם בדרך הישרה. ז) כי מלאך ה' וגו', כי הוא שלוחו של הקב"ה להורותם הדרך הישרה. וכמו שכתוב "וללוי אמר... ירו משפטיך לעקב ותורתך לישראל" (דברים כג.גד).

לשמי ומנחה טהורה פירגדול שמי בגוים אמר יהוה צבאות: יב ואתם מחללים אותו באמרכם שלחן אדני מגאל הוא וניבו נבזה אכלו: יג ואמרתם הנה מתלאה והפחתם אותו אמר יהוה צבאות והבאתם גזול ואת הפסח ואת החולה והבאתם את המנחה הארצה אותה מידכם אמר יהוה: יד וארור נזבל ויש בעדרו זכר ונדר וזבח משחת לאדני כי מלך גדול אני אמר יהוה צבאות ושמי נורא בגוים: ב א ועתה אליכם המצוה הזאת הפהנים: ג אם לא תשמעו ואם לא תשימו על לב לתת כבוד לשמי אמר יהוה צבאות ושלחתי בכם את המארה וארותי את ברכותיכם וגם ארותי פי אינכם שמים על לב: ג הנני גער לכם את הורע וזרתי פֶּרֶשׁ על פניכם פֶּרֶשׁ חֲגִיבֵיכֶם ונשא אתכם אליו: ד וידעתם פי שלחתי אליכם את המצוה הזאת להיות בריתי אתי לוי אמר יהוה צבאות: ה בריתי | היתה אתו החיים והשלום ואתנם לו מורא ויראני ומפני שמי נחת הוא: ו תורת אמת היתה בפיהו ועולה לא נמצא בשפתיו בשלום ובמישור הלך אתי ורבים השיב מעון: ז כפי שפתי כהן ישמרו דעת ותורה יבקשו מפיהו כי מלאך יהוה צבאות הוא:

הפמרת 'מחר חודש' נדפסה בעמ' קע

שיעורי תהלים לשבוע פרשת תולדות

קטע ממכתב כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ

ב"ה א' ט"ו סיון, תרפ"ח, ריגא

... בראשית שנת תרפ"ז באתי בבקשה לכללות אני"ש שיי אשר יקבעו, שבבתי-הכנסת אחר תפילת שחרית בכל מנין מתפללים יאמרו שיעורי תהלים (כמו שנחלק לימי החדש), ולאמר אחר זה קדיש כנהוג. ובקשתי זאת **בתקפה עומדת**, לזכות הרבים, (וראוי הי' לעשות כן בכל בית כנסת, כי איננו ענין פרטי של מפלגת החסידים יחיו בפרט), ובגלל זאת יתברכו ממקור הברכות בכל מילי דמיטב מנפש ועד בשר ...

<p>יום רביעי - כ"ו מרחשון פרק קיט מפסוק צז עד סוף הפרק</p>	<p>יום ראשון - כ"ג מרחשון מפרק קח עד סוף פרק קיב</p>
<p>יום חמישי - כ"ז מרחשון מפרק קכ עד סוף פרק קלד</p>	<p>יום שני - כ"ד מרחשון מפרק קיג עד סוף פרק קיח</p>
<p>יום שישי - כ"ח מרחשון מפרק קלה עד סוף פרק קלט</p>	<p>יום שלישי - כ"ה מרחשון פרק קיט מתחילת הפרק עד סוף פסוק צו</p>
<p>שבת קודש - כ"ט מרחשון פרק כ, מפרק קמ עד סוף פרק קמד</p>	

יום ראשון כ"ג מרחשון

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' 300, והנה מודעת זאת... עד עמ' קנא, כנ"ל:

42 ששם הוי' "נקרא" ובגילוי על ידי שם אדני, שהוא נקרא
 43 באדני. על כל פנים, הרי הרצון העליון כפי שהוא בתורה
 44 שבכתב הוא מכוסה ונעלם, ומתגלה רק בתורה שבעל פה, כמו
 45 מצות תפילין, על דרך משל, שנאמר בתורה שבכתב⁴⁵:
 46 "וְקִשְׂרְתֶם לְאוֹת עַל יָדְךָ
 47 וְהָיוּ לְטִפְטֹפֹת בֵּין עֵינֶיךָ",
 48 והוא מאמר סתום
 49 ונעלם, שלא פירש
 50 הכתוב איך ומה לקשר,
 51 ומהו "טופפות", והיכן
 52 הוא "בין עיניך" ו"על
 53 ירך", עד שפירשה תורה
 54 שבעל פה⁴⁶, שצריך
 55 לקשר בית אחד על היד
 56 וד' בתים על הראש,
 57 ובתוכם ד' פשוטות,
 58 והבתים יהיו מעור
 59 מעדי, ומרבעים דוקא,
 60 – כל האמור הוא באשר
 61 למה לקשור, ומקשרים
 62 פשוטות של עור
 63 שחרות דוקא⁴⁷, – זה
 64 באשר במה לקשור, וכל
 65 שאר פשוטות הלכות
 66 עשית התפילין שנאמר
 67 בעל פה, – בתורה שבעל
 68 פה, ו"על ירך" היא
 69 היריעה דוקא ולא כפי תידי⁴⁸, ו"בין עיניך" זה קרקע ולא
 70 המצח⁴⁹. – כל זה הוא באשר למקום היכן צריכים להניח את
 71 התפילין, כל פשוטות הדינים האמורים לדעת בבירור במה
 72 מתבטאת מצות התפילין ואיך הוא הרצון העליון שיהודי יקיים
 73 מצוה זו – כל אלה מתבררים ומתבהרים בהלכות של תורה
 74 שבעל פה דוקא. וכן כל מצות שבכתב, בין מצות עשה
 75 בין מצות לא תעשה – אינן גלויות וידועות ומפורשות
 76 אלא על ידי תורה שבעל פה, כמצות לא תעשה שנאמר
 77 בשבת: "לא תעשה מלאכה"⁵⁰, ולא פירש – בציווי שבתורה
 78 שבכתב, מה היא מלאכה, ובתורה שבעל פה⁵¹ נתפרש –
 79 מוסבר שהן ל"ט מלאכות הידועות, ולא מלטול אבנים
 80 וקורות כבדות. – שאין זה אסור מן התורה כי אם מדרבנן⁵²,
 81 למרות שזו מלאכה כבדה, והאדם יתייגע יותר בעשותו מלאכה
 82 זו מאשר בעשיית מלאכות מסוימות של ל"ט המלאכות – בכל

1 וְהָיָה מוֹדַעַת זֹאת, – הרי ידוע, כי הנה רצון העליון ברוך
 2 הוא המלכש בתרי"ג (613) מצות שבכתב, – כפי
 3 שהמצוות הן בתורה שבכתב, שבהן מלוכש הרצון העליון ברוך
 4 הוא, הוא מפלא ומבסח טמיר ונעלם, ואינו מתגלה אלא
 5 בתורה שבעל פה, – מן
 6 התורה שבעל פה יודעים
 7 בבירור מהו הרצון העליון
 8 שבמצוה זו, כפי שרבנו¹
 9 הזקן מביא מיד הדוגמה
 10 ממצות תפילין וכו'. ארבע
 11 הלשונות שרבנו הזקן
 12 משתמש בהן: "מופלא"²
 13 ומכוסה טמיר ונעלם, וכן
 14 מה שהוא מחלקן לשתי
 15 חלוקות: "מופלא ומכוסה"³
 16 בוא"ו המוסיף, ולאחר מכן
 17 "טמיר (בלי וא"ו) ונעלם",⁴
 18 כלומר ש"טמיר ונעלם"⁵
 19 הוא חלוקה שניה –
 20 מסביר זאת ב"לקוטי לוי"⁶
 21 יצחק (בהערות על
 22 תניא), שזה מפני שתר"ג⁷
 23 המצוות שבתורה שבכתב
 24 תלויות בשם הוי' (כידוע)⁸
 25 מצוות לא-תעשה ב"יה"⁹
 26 של שם הוי' ומצוות-עשה
 27 ב"יה"¹⁰, ושם הוי' הרי
 28 נכתב ולא "נקרא", כמאמר¹¹ "לא כשאני נכתב אני נקרא",
 29 שהקריאה היא לא בשם הוי' כי אם בשם אדני, "לעלם כתיב"
 30 מלשון העלמה. וזהו מה שבתורה שבכתב דוקא הרצון העליון
 31 נעלם כמו ששם הוי' הוא נעלם, הוא רק "נכתב" (וכתב הוא
 32 העלם לגבי קריאה) ולא "נקרא" (שקריאה היא גילוי), אלו הן
 33 ארבע הלשונות ("מופלא ומכוסה טמיר ונעלם") כנגד ארבע
 34 אותיות שם הוי', והן חלוקות בשתי חלוקות, "מופלא ומכוסה"¹²
 35 ו"טמיר ונעלם": "מופלא ומכוסה" כנגד י"ה של שם הוי' ו"טמיר
 36 ונעלם" כנגד ו"ה, כלומר (הוא ממשיך ב"לקוטי לוי יצחק"),
 37 שהרצון העליון הוא האותיות של שם הוי' דלעילא (שלמעלה)
 38 והוא מלוכש בתורה שבכתב שהיא שם הוי' דלתתא (שלמטה),
 39 ולכן הוא עדיין "מופלא ומכוסה טמיר ונעלם", שכן, שם הוי' (גם
 40 שם הוי' דלתתא (שלמטה)) הוא עדיין "טמיר ונעלם", ומתגלה
 41 בתורה שבעל פה, שהיא שם אדני שהוא בגילוי ו"נקרא" (כפי

אגרת הקדש

והנה מודעת זאת כי הנה

רצון העליון ב"ה המלוכש בתרי"ג מצות שבתורה
 שבכתב הוא מופלא ומכוסה טמיר ונעלם ואינו מתגלה
 אלא בתורה שבע"פ כמו מצות תפילין עד"מ שנאמר
 בתושב"כ וקשרתם לאות על ירך והיו לטופפות בין
 עיניך והוא מאמר סתום ונעלם שלא פירש הכתוב
 איך ומה לקשור ומהו טופפות והיכן הוא בין עיניך
 ועל ירך עד שפירשה תורה שבע"פ שצריך לקשור
 בית אחד על היד וד' בתים על הראש ובתוכם ד'
 פשוטות והבתים יהיו מעור מעובד ומרובעים דוקא
 ומקושרים ברצועות של עור שחרות דוקא וכל שאר
 פשוטות הלכות עשיית התפילין שנאמר בע"פ ועל ירך
 היא היריעה דוקא ולא כפי היד ובין עיניך זה קרקע
 ולא המצח. וכן כל מצות שבתורה בין מ"ע בין מצות
 ל"ת אינן גלויות וידועות ומפורשות אלא ע"י תורה
 שבע"פ כמצות ל"ת שנאמר בשבת לא תעשה מלאכה
 ולא פי' מה היא מלאכה ובתורה שבע"פ נתפרש
 שהן ל"ט מלאכות הידועות ולא מלטול אבנים וקורות
 כבדות וכיוצא בהן הן כל המצות בין

43. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "ראה בארוכה לקו"ת ר"פ פקודי ובכ"מ". 44. פסחים נ, א. 45. ואתחנן ו, ח. 46. ראה מנחות לד, ב ואלך ובכ"מ מקומות. 47. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "ראה רמב"ם הל' תפילין פ"ג הי"ד ובשאר פוסקים". 48. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "כהפי' בשאר מקומות". 49. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "כחצין". 50. בהערות ותיקונים בדרך אפשר" ציין כ"ק אדמו"ר שליט"א שצ"ל: "לא תעשה כל מלאכה" (יתרו כ, י. וראה ג"כ ראה טז, ח). 51. ראה שבת עג, א במשנה (ובגמרא שם) ובכ"מ. 52. רמב"ם הל' שבת פכ"ד הי"ב.

41 על תורה שפגעל פה⁵⁷: "אל תמש תורת אמך", כמו
 42 שכתוב בזהר⁵⁸, משום שעל דרך משל כמו שכל אברי
 43 הולך כלולים בטפת האב בהעלם גדול, והאם מוציאתו
 44 לידי גלוי בלידתה ולד שלם כרמ"ח - 248, אברים ושם"ה

45 - 365, גידים, - שזו הרי

46 ה"בינה יתירה" שניתנה

47 באשה⁵⁹, הכוח לגלות

48 מה שהיה כלול בהעלם -

49 באופן שלם, ככה ממש

50 - נקראת תורה שבעל פה

51 "תורת אמך", שכן כל

52 רמ"ח - (248) מצות

53 עשה ושם"ה - (365)

54 מצות לא תעשה פאים

55 מההעלם אל הגלוי

56 בתורה שפגעל פה,

57 ורישיה דקרא -

58 ההתחלה של הפסוק "ואל

59 תטוש תורת אמך" -

60 "שמע בני מוסר אביך"

61 קאי - מוסב, א - על

62 תורה שכתב,

63 הנקראת "תורת אביך", דנפקא מתקב"ה עלאה - שכן, תורה

64 שבכתב באה מ"חכמה עלילה" (עליונה), הנקראת בשם

65 "אב". וזהו שכתוב: "אשת חיל עמרת בעלה", - כמובא

66 בראשית אגרת זו, כי התורה שפגעל פה הנקראת "אשת

67 חיל", המולידה ומעמדת חילות הרבה, כמו שכתוב:

68 "ועלמות אין מספר" - אל תקרי "עלמות" אלא

69 "עולמות"⁶¹, - עלמות בלי מספר, אלו חלכות - שבתורה,

70 דלית לון חשכנא, - שאין להן מספר, כמו שכתוב

71 בתקונים⁶², - בתיקוני זוהר, וכלן - כל החלכות, הן בחינת

72 גלוי רצון העליון ברוחיה הוא הנעלם בתורה שכתב, - לכן

73 נקראת תורה שבעל פה "אשת חיל", שכן היא מעמידה הרבה

74 חיילות, ההלכות הרבות שבתורה שבעל פה. להלן יסביר רבנו

75 הזקן, מה ששאל בתחילת האגרת, על מה שחכמינו ז"ל אומרים

76 "ודאשתמש בתגא וכו'" שהכוונה היא להלכות, "כתרה" של

77 תורה - מדוע "הלכות" דוקא נקראות כתרה של תורה, וכן

78 מדוע דוקא זה ששונה הלכות מובטח לו שהוא בן עולם הבא

79 - מדוע הלכות דוקא ולא ענין אחר שבתורה? ורצון העליון

80 ברוחיה הוא למעלה מעלה ממצלת - ומדריגת חכמה

1 זאת לא זו היא המלאכה שאסרה תורה. ישנה גירסא נוספת
 2 כאן ב"תניא": "ולא טלטול אבנים וקורות כבידות לבד", בהתאם
 3 לגירסא זו הרי שגם טלטול אבנים וקורות כבידות הוא איסור
 4 מן התורה, דבר זה הוא בהתאם למה שהרמב"ן אומר בפרשת

5 אמור⁵³, שה"עשה" של

6 "שבתון" ביום טוב (וכך

7 "תשבות" של שבת) הוא

8 גם על דברים שאינם

9 מל"ט המלאכות, אלא

10 מפני שבעשותו מלאכות

11 אלו אין לאדם שבות

12 ומנוחה מל"ט המלאכות -

13 הן נכללות בעשה של

14 "שבתון", כך סובר גם

15 ה"מגיד משנה"⁵⁴, והוא

16 מפרש שם בפירושו

17 הראשון, שגם הרמב"ם

18 סובר כך, שהתורה אמרה

19 "תשבות" מהדברים שיש

20 בהם עמל (יגיעה) למרות

21 שאין הם מלאכה (מה

22 שהתורה קוראת מלאכה)

23 שעליה ישנו הלא-תעשה של "לא תעשה כל מלאכה", למרות

24 שה"לחם משנה" מפרך סברא זו, אבל מה"מגיד משנה" מסתבר

25 כך. ישנם המפרשים⁵⁵, ששתי הגירסאות ב"תניא" כאן, הן אמת,

26 והן תלויות במחלוקת שבירושלמי⁵⁶, שר' בא ור' ירמי' סוברים

27 שה"עשה" שבשביעית ("שש שנים תקצור שדך ושש שנים

28 תזמור כרמך, ולא בשביעית ולא הבא מכלל עשה - עשה")

29 הוא לגבי דברים שאין עליהם לאו (שכך צריך להיות גם לגבי

30 שבת, שה"עשה" של "תשבות" הוא על דברים שאינם בכלל

31 הלאו של "לא תעשה כל מלאכה"). בהתאם לכך באה ההגהה

32 כאן ב"תניא": "ולא אבנים וקורות כבידות בלבד". ור' יוסי סובר,

33 שה"עשה" של שביעית הוא רק על הדברים שיש עליהם לאו,

34 ואילו הדברים שאין עליהם לאו - אסורים רק מדרבנן. בהתאם

35 לכך הרי כך הדבר גם לגבי שבת, שהעשה של שבת הוא רק

36 על מה שיש עליו לאו, ואילו הדברים שאין עליהם לאו אסורים

37 רק מדרבנן. וכיוצא בזה - בדומה למצות תפילין וללא-תעשה

38 של שבת, הן כל המצוות, בין מצוות עשה בין מצוות לא

39 תעשה, הן פתומות ולא מפרשות וגלויים וידועות אלא

40 על ידי תורה שפגעל פה. ומשום ה"י - ולכן, פתיב - כתוב,

אגרת הקדש

מ"ע בין מל"ת הן סתומות ולא מפורשות וגלויות
 וידועות אלא ע"י תורה שבע"פ ומשום הכי כתיב על
 תושבע"פ אל תמוש תורת אמך כמו"ש בזהר משום
 שעד"מ כמו שכל אברי הולד כלולים בטיפת האב
 בהעלם גדול והאם מוציאתו לידי גלוי בלידתה ולד
 שלם כרמ"ח אברים ושם"ה גידים ככה ממש כל
 רמ"ח מ"ע ושם"ה מל"ת באים מההעלם אל הגלוי
 בתושבע"פ ורישי' דקרא שמע בני מוסר אביך קאי
 אתורה שבכתב דנפקא מחכמה עילאה הנק' בשם
 אב. וז"ש אשת חיל עמרת בעלה כי התורה שבע"פ
 הנק' אשת חיל המולידה ומעמדת חיילות הרבה
 כמו"ש ועלמות אין מספר אל תקרי עלמות אלא עולמות
 אלו הלכות דלית לון חושבנא כמו"ש בתיקונים וכולן
 הן בחי' גלוי רצון העליון ב"ה הנעלם בתושב"כ
 ורצון העליון ב"ה הוא למעלה מעלה ממעלת חכמה

53. כג, כד. 54. לרמב"ם הלכות שבת פכ"א ה"א. 55. לקוטי הגהות לספר התניא כאן ע' פד. 56. סנהדרין פ"ז ה"ה. 57. משלי א, ח. 58. בהשמטות לזח"ב רעו, ב. בזהר שם ד"אמך" נקראת תורה שבעל פה, אבל בספר "כנפי יונה" ח"א פ"ד תורה שבכתב נקראת "מוסר אביך" ותורה שבע"פ - "תורת אמך". 59. נדה מה, ב. 60. שה"ש ו, ח. 61. ראה שהש"ר פ"ו, יב. עבודה זרה לה, ב. 62. יד, ב (בהקדמת "פתח אליהו").

- 1 עֲלֵאָהּ, - חכמה עליונה, וְכִמוּ כֶּתֶר וְעֵטְרָה שְׁעַל הַמַּחֲוִין על ידי ענין אחר בתורה, על יְדֵי הַתְּלַבְּשׁוֹת נִפְשֵׁר־וְחַד 11
 2 שְׁבִירָאֵשׁ, - כך הכתר 12
 3 הוא למעלה מה"חכמה" 13
 4 שהיא מוחין, לְבָן 14
 5 נִקְרָאוּ הַתְּלַבְּשׁוֹת בְּשֵׁם 15
 6 "תְּנָא" וְ"כִתְרָה שְׁל 16
 7 תוֹרָה", - שכן, ההלכות 17
 8 הן הגילוי של רצון 18
 9 העליון, ורצון הוא כתר, וְ"הַשּׁוֹנָה הַלְּבוּשׁ מְבַטָּח לוֹ 19
 10 שְׁהוּא בְּן עוֹלָם הַבְּא", - "הלכות" דוקא, יותר מאשר העליון שבמצוות הוא 20

אגרת הקדש

עילאה וכמו כתר ועטרה שעל המוחין שבראש לכן נקראו ההלכות בשם תגא וכתרה של תורה והשונה הלכות מובטח לו שהוא בן עוה"ב ע"י התלבשות נר"ג שלו ברצון העליון ב"ה כנ"ל:

יום שני כ"ד מרחשון

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' קנא, ל מודעת זאת... עד עמ' 302, וד"ל:

- 21 ל. באגרת קודש זו, סימן ל', מעורר רבנו הזקן את אלה שבשנה 52
 22 הקודמת נתנו סכום כסף מסויים לצדקת ארץ ישראל, שגם באותה 53
 23 שנה יתנו (בגלל סיבות שונות) לא פחות מאשר בשנים שעברו, והוא 54
 24 מסביר איך נוגע בצדקה גם ענין "רוב המעשה" (בעשיית ענין הצדקה, 55
 25 ולתת את הסכום המוקצב 56
 26 בנתינות מרובות, כפי 57
 27 שהסביר בפרוטרוט המעלה 58
 28 שבכך באגרת הקודש סימן 59
 29 כ"א), וגם ה"חשבון הגדול", 60
 30 שהנתינות מצטרפות לחשבון 61
 31 גדול, ואשר זה פועל למעלה 62
 32 ב"מלכות דאצילות", מקור 63
 33 כל העולמות. 64
 34 מודעת זאת - ידוע הרי, 65
 35 מה שֶׁאֵמְרוּ דָּוִד ל': "כָּל 66
 36 הַרְגִּיל לְבָא לְבֵית 67

אגרת הקדש

ל מודעת זאת משאר"ל כל הרגיל לבא לבהכ"נ ויום א' לא בא הקב"ה שואל עליו שנאמר מי בכס ירא ה' וכו' וכן בכל המצות ובפרט מצות הצדקה ששקולה כנגד כל המצות הגם שהיא בלי נדר ח"ו אעפ"כ כל החיל אשר נגע יראת ה' בלבם לא יאתה לנפשם האלקית לתת מגרעות בקדש מאשר כבר הורגלו מדי שנה להפריש ממאודם להחיות רוח שפלים ונדכאים דלית להון מגרמיהון היא בחי' סוכת דוד הנופלת וכו' לקומם

- באלקיו" גם במצב של "חשכים", וְכֵן כָּבֵל הַמְּצוֹת, - לאו 52
 דוקא בענין התפלה בבית הכנסת, שבו דנה הגמרא, אלא כך 53
 הדבר גם בכל המצוות שהיה אדם רגיל לעשות דבר מצוה והוא 54
 נמנע מעשותו, וּבִפְרָט מְצוֹת הַצְּדָקָה שֶׁשְׁקוּלָה כְּנֶגֶד כָּל 55
 הַמְּצוֹת. - הרי שהיא 56
 גדולה גם ממצות התפלה, 57
 הרי אם לגבי תפלה בבית 58
 הכנסת - כך, על אחת 59
 כמה וכמה שהדבר כך 60
 לגבי צדקה, שבאם הוא 61
 רגיל לתת ואינו נותן - 62
 שואל עליו הקדוש ברוך 63
 הוא וכו', הַגֵּם שְׁהֵיָא גְּלִי 64
 נְדָר חָס וְשְׁלוֹם, - 65
 שנתינתו בשנים שעברו 66
 היתה בלי נדר חס ושלום, 67
 שכך הרי צריך להיות בכל דבר שעושים אותו כמה פעמים, 68
 לעשותו בלי נדר, שלא יהיה בכך משום נדר לעשות כך תמיד, 69
 אֶתְעַלְפִּי כֵן כָּל הַחֵיל אֲשֶׁר נִגַע יְרָאת ה' בְּלִבָּם - לֹא 70
 יֵאָתֶה - לא ראוי, לְנַפְשָׁם הַאֲלֵקוֹת לְתֵת מְנֻרְעוֹת בְּקִדְשׁ, - 71
 לתת פחות, ולמעט על ידי כך את ההמשכה מבחינת "קדש" - 72
 שנמשך מבחינת קודש - ב"מלכות" על ידי ענין הצדקה, מֵאֲשֶׁר 73
 כָּבֵר הַרְגִּלוּ מְדֵי שְׁנָה לְהַפְרִישׁ מִמְּאֻדָּם, - כסף נקרא 74
 "מאדך", לפי הפירוש הראשון במשנה, ויכול להיות שהכוונה 75
 היא גם למי שכסף לגביו הוא באופן של "מאד", לְהַחֲיוֹת רוּחַ 76
 שְׁפָלִים וְנִדְכָּאִים דְּלִית לָהֶן מְגֻרְמִיהוֹן, - שאין להם משלהם 77
 - הכוונה לעניי ארץ ישראל שאין להם משלהם, אלא מחכים 78
 לתמיכה הנשלחת להם, הֵיא בְּחִינַת "סִבְתַּת דְּוֵד הַנוֹפֵלֵת" 79
 וְכוּ', - כך נקראת ארץ ישראל בזמן הגלות, וכך הדבר גם 80
 בשורש, ב"מלכות דאצילות", שנקראת כך (כנזכר ב"אגרת 81
 הקודש" סימן ד' וסימן כ"א), לְקוּמָם וְלְרוּמָם - אותה, וְכוּ', 82

- 37 הַכְּנֵסֶת יוֹם אֶחָד לֹא בָא - הַקְּדוּשָׁה בְּרוּךְ-הוּא שׁוֹאֵל עָלָיו, 37
 38 - אגב, לשון הגמרא שלפנינו היא "ולא בא יום אחד הקדוש 38
 39 ברוך הוא משאיל בו", ודרוש בירור אם אכן רבנו הזקן גורס 39
 40 אחרת בגמרא, או שהוא מביא רק את "תוכן" המאמר ולא את 40
 41 לשונו ממש, שֶׁנֶּאֱמַר: מִי בָּכֶם יֵרָא ה' וְכוּ'. - וכפי ההמשך 41
 42 שם: "שומע בקול עבדו" - הנביא, "אשר הלך חשכים ואין נוגה 42
 43 לו", שבהתאם לפירוש הגמרא שם הכוונה היא, שבאותו פעם 43
 44 הלך למקום של חושך ולא בא לבית הכנסת (אם ההליכה לא 44
 45 היתה לשם דבר מצוה - שאז זה "חשכים"). ובהתאם לפירוש 45
 46 המפרשים בתנ"ך הכוונה היא שהוא שרוי במצב של חושך 46
 47 וצרה, ואף על פי כן לא היה צריך להימנע (מלבוא לבית 47
 48 הכנסת) אלא היה עליו כפי סיום הפסוק "יבטח בשם ה' וישען 48
 49 באלקיו", ויש לייחס ענין זה גם למדובר באגרת זו, שגם 49
 50 כשהמצב קשה יותר, ובגלל זאת יש ברצונו להימנע מדבר טוב 50
 51 שעשה בזמנים עברו - צריך הרי להיות "יבטח בשם ה' וישען

1. ברכות ו, ב. 2. ישעי' נ, י. 3. ב"ב ט, ב. ירושלמי פאה פ"א ה"א. 4. שו"ע יו"ד סר"ג. 5. ע"פ לשון הכתוב - שמואל א' י, כו. 6. ברכות נד, א.

46 ב"מלכות", עולם הדיבור, הנקראת "עיר אלקינו", שכן, כשם
 47 שהעיר מורכבת מהרבה בתים, והבתים מורכבים מאבנים רבות,
 48 כך "עולם הדיבור" כולל בתוכו הרבה אותיות וצירופים (אותיות
 49 נקראות "אבנים" בספר יצירה¹⁰), שמהן מתהווים העולמות
 50 והנבראים, וזה מגלה
 51 גדלות הוי', היא – מלכות
 52 דאצילות, "עיר אלקינו",
 53 פְּחִינַת וּמְקוֹם הַחֲשֻבּוֹן¹¹,
 54 – שכן, חשבון הרי שייך
 55 בדברים שהם בהגבלה
 56 ובהתחלקות – ו"מלכות"
 57 היא המקור לנבראים
 58 בעלי גבול שבהם ישנה
 59 התחלקות, כְּמוֹ
 60 שְׁפָתוֹב¹²: "עֵינֶיךָ בְּרִבּוֹת
 61 פְּחֻשְׁבוֹן". – "בריכה"
 62 ו"באר" מורות על
 63 "מלכות", וְהַמְּבֹרָךְ – במה
 64 שאומרים שעל ידי "חשבון
 65 גדול" בצדקה, נעשה
 66 "גדול הוי' בעיר אלקינו",
 67 הוא פְּנוּדָע, כִּי
 68 בְּ"אַתְעֲרוּתָא דְלִתְמָא" –
 69 בהתעוררות האדם למטה, המתבטא ב"הַמְשֻׁכֵּת חַיִּים חֵן וְחֶסֶד
 70 בְּמַעֲשֵׂה הַצְדָקָה בְּרִצּוֹן הַטּוֹב וּסְכָר פְּנִים יְפוֹת" – נעשה
 71 "אַתְעֲרוּתָא דְלִעֲלִיא", – התעוררות למעלה, שיהיה יָאֵר הוי"ה
 72 פְּנִיו, הוא הארת והמשכת חֵן וְחֶסֶד וְרִצּוֹן עֲלִיּוֹן מְחַיֵּה חַיִּים
 73 אִין־סוּף בְּרוּךְ־הוא – אֲשֶׁר לְגִדְלָתוֹ אִין חֶקֶר¹³ וְהַשְׁגָה כִּלְלֵ –
 74 הרי שגדולתו איננה בהתגלות, שכן היא למעלה מהשגת
 75 הנבראים – תימשך גדולת "אין סוף" ברוך הוא אֶל בְּחִינַת
 76 "מְלֻכּוּתָךְ מְלֻכּוּת כָּל עוֹלָמִים"¹⁴, – מקור ושורש לכל
 77 העולמות, עֲלְמָא דְאַתְגְּלִיא, – ה"עולם הגלוי" – כפי שנקראת
 78 "מלכות", הַמְּחַיֵּה כָּל הַבְּרִיאוֹת שֶׁכָּבֵל הַחַיִּכּוּלּוֹת – עולמות
 79 עֲלִיּוֹנִים וְ – עולמות תְּחִתּוֹנִים, שֶׁחֵן בְּחִינַת מִסְפָּר וְחֲשֻבּוֹן,
 80 כְּמוֹ שְׁפָתוֹב¹⁵: "אַלְף אֶלְפִים וְשִׁמְשׁוּנִיהָ". – הרי שהם בחשבון
 81 וגבול של אלף אלפים, על כל פנים, הרי שעל ידי ענין הצדקה
 82 בסבר פנים יפות, נעשה "חשבון גדול", שה"גדול הוי'" שהוא "אין
 83 סוף" בלי גבול, יימשך ב"חשבון" ב"מלכות", שהיא שורש ומקור
 84 הנבראים בעלי חשבון וגבול. וְהוּא הַחֲשֻבּוֹן גְּדוֹל, שֶׁ – נעשה
 85 עַל יְדֵי רַב מַעֲשֵׂה הַצְדָקָה – המביא לִשְׁלוֹם, – כמו
 86 שכתוב¹⁶: "והיה מעשה הצדקה שלום", כמסור ב"אגרת
 87 הקודש" סימן י"ב, כִּי פְּרוּשׁ "שְׁלוֹם" הוא דְבַר הַמְּחַבֵּר וּמְתוּק
 88 ב' קְצוֹת הַפְּכִיִּים, שֶׁחֵן קִצָּה הַשָּׁמַיִם לְעֲלִיא, – למעלה,
 89 בְּחִינַת "וְלִגְדֻלָּתוֹ אִין חֶקֶר", – בחינה ומדריגה שהיא "אין סוף"
 90 ולמעלה מהשגה, וְקִצָּה הַשָּׁמַיִם לְתַתָּא, – למטה, בחינת

1 לְמַהוּ – שתהיה ההתאחדות של אֶחָד בְּאֶחָד וְכוּ'. – לגבי
 2 נשמות ישראל משמעות הדבר, שצדקה "פועלת" התאחדות
 3 והתחברות של יהודי עם יהודי, ולגבי הספירות למעלה
 4 משמעות הדבר, שה"אחד" של "יחודא תתאה" (היחוד התחתון)
 5 של ספירת המלכות,
 6 הנעשה שורש ומקור
 7 לעולמות, יהיה
 8 בהתאחדות עם ה"אחד"
 9 של "ד"א" (זעיר אנפין)²
 10 שלמעלה מעולמות, וזה
 11 היחוד של הקדוש־ברוך"
 12 הוא והשכינה, ששכינה,⁵
 13 "מלכות דאצילות",⁶
 14 מתאחדת עם "ד"א"⁷
 15 הקדוש ומובדל מעולמות.⁸
 16 וְהַכָּל לְפִי רַב הַמַּעֲשֵׂה
 17 וְכוּ', – כפי שהוסבר
 18 בפירוט ב"אגרת"¹¹
 19 הקודש" סימן כ"א, שישנה
 20 מעלה במתן הסכום
 21 לצדקה, בנתינת רבות,¹⁴
 22 לא בנתינה אחת, למרות
 23 שמדובר באותו סכום,
 24 שכן, כפי שאומר הרמב"ם¹⁵ דבר זה מוכר את הנפש, ועל פי
 25 חסידות הרי בכל נתינה נעשה היחוד העליון. יכול להיות שרבנו
 26 הזקן רוצה לציין כאן, שזה אמור גם כשאדם חושב שבשנה
 27 הבאה, כשמצבו יוטב, ישלים גם עבור שנה זו, (שכן, אם הוא
 28 חושב סתם, שהוא מפסיק לתת בגלל המצב הקשה – הרי כבר
 29 שלל זאת רבנו הזקן ב"אגרת הקודש" סימן ט"ז, שגם כשהיה
 30 רחמנא ליצלן מצב של "לווים ואוכלים", אף על פי כן אמר אז
 31 רבנו הזקן "לא טוב עושים לנפשם" ש"קופצים ידיהם" וכו');
 32 אלא גם כשהוא חושב שבשנה הבאה ישלים גם עבור שנה זו,
 33 אך הרי יחסר ב"רוב המעשה" בשנה זו, ומה גם בהתאם למה
 34 שרבנו הזקן כתב ב"אגרת הקודש" סימן כ"א, שהנתינה ל"מעות
 35 ארץ ישראל" תהיה מדי שבוע או לכל הפחות מדי חודש – הרי
 36 שתחסרנה הנתינות של אותם שבועות או חדשים. וְלְפִי
 37 הַחֲשֻבּוֹן, – כפי שיסביר להלן, שנוגע הדבר שיהיה "חשבון
 38 גדול", הממשיך את "גדול הוי'" וכו', יכול להיות שהכוונה היא,
 39 שכן, הרי ישנה מעלה בחשבון גדול – כשהסכום הוא גדול, כמו
 40 במאות או באלפים, דבר שממשיך ממדריגה עליונה יותר,
 41 ש"מאה" הוא ב"כתר" וכו', הרי אם יפחית מהסכום שהיה רגיל
 42 לתת – יחסר הרי מהחשבון הגדול. כְּמֵאֵמֶר רַז"ל¹⁶: "כָּל פְּרוּשָׁה
 43 וּפְרוּשָׁה מְצַטְרֶפֶת לְחֲשֻבּוֹן גְּדוֹל וְכוּ'", – והמשמעות ב"חשבון
 44 גדול" היא: עַל דֶּרֶךְ מֵאֵמֶר רַז"ל¹⁷: אִימְתִי "גְּדוֹל הוי"ה" –
 45 בְּשָׂהוּא "בְּעִיר אֱלֹהֵינוּ" וכוּ', – כלומר, כשהוי' מתלבש ומאיר

7. פיה"מ לאבות פ"ג מט"ו. 8. בבא בתרא ט, ב. 9. זח"ב רכה, א. 10. ס"י פ"ד מי"ב. 11. ראה זח"ג רכ, ב. 12. שיר השירים ז, ה. 13. ל' הכתוב - תהלים קמה, ג. 14. ל' הכתוב - תהלים קמה, יג. 15. דניאל ז, י. 16. ישעי' י, יז.

<p>4 המתלבש בכריאה 5 וצירחה עשיה, בחינת 6 גבול ומספר, ודי למבין:</p>	<p>אגרת הקדש</p> <p>אין חקר וקצה השמים לתתא המתלבש בני"ע בחי' גבול ומספר וד"ל:</p>	<p>1 ה"מלכות" שהיא הספירה 2 והמדריגה התחתונה 3 שבכל עשר הספירות, 2</p>
--	---	--

יום שלישי כ"ה מרחשון

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' 302, לא נודע בשערים... עד עמ' 304, האברים וכו':

<p>44 סבוב והלוך הרוח חיים הלז הוא כהלכתו, תמידו בסדרו 45 המסדר לו מ – הקדוש ברוך הוא, חיי תחיים פרוץ הוא – 46 אזי האדם בריא בתכלית, כי כל האברים מקשרים יחד 47 ומקבלים חיותם הראוי להם מהלב על ידי סבוב הלז. – 48 של רוח החיים, אך אם 49 יש איזה קלקול באיחורו 50 מקומן המונע ומעכב 51 או ממצע סבוב והלוך 52 הרוח עם הרוח חיים 53 המלבש בו – בדם, אזי 54 נפסק או מתמעט 55 הקשר הלז – אם הדם 56 נפסק לגמרי – נפסק 57 הקשר לגמרי, ואם מהלך 58 הדם ורוח החיים מאיט – 59 מתמעט הקשר, המקשר 60 כל האברים אל הלב על 61 ידי סבוב הלז, – של 62 הדם ורוח החיים, ואזי 63 נופל האדם למשכב 64 וחלי, ה' ישמרנו. הרי, 65 שהקשר בין האברים, 66 בינם לבין עצמם, שעל ידי 67 כך הם קשורים ללב – 68 נוגע גם לבריאות הלב. 69 וככה ממש, על דרך 70 משל, הנה כל נשמות 71 ישראל נקראים בחינת 72 "אברי השכינתא", – 73 אברי השכינה, הנקראת – השכינה נקראת בשם "לב", כמו 74 שכתוב: "וצור ללבי", וכמו שכתוב: "ושכנתי בתוכם"; 75 פרוש, – מה הקשר בין השכינה לבין הלב והתפשטותו בכל 76 האברים? ב"ל לשון "שכינה" הוא שאור הוי"ה שובן 77 בעולמות פריאה-צירחה-עשיה להחיותם, והמשכת חיות 78 זה – מה שאור הוי"ה מחיה את העולמות, היא על ידי 79 התלבשות תחלה – שהחיות מתלבשת בנשמות ישראל, לפי 80 שכל הנבראים אין ערוך להם אל הפורא ותפרה, דבלא</p>	<p>7 לא. באגרת זו, סימן ל"א, מסביר רבנו הזקן, עד כמה נוגע למעלה 8 (כביכול) ענין האהבה והאחדות בין יהודי אחד למשנהו, עד שכשהן 9 חסרות חס ושלוש ושורר פירוד הלבבות בין יהודי אחד למשנהו – 10 מתהווה חולי כביכול בשכינה, שכן, כפי שיסביר, נמשלו השכינה ללב, 11 והיהודים לאברים, וקלקול 12 באברים הנמשב מהלך הדם 13 כראוי – מביא רחמנא ליצלן 14 למחלה באדם, וכך כביכול 15 למעלה. 16 נודע בשערים – בהם 17 ידועים ענינים אלה, – 18 שלא כבאגרת הקודמת, 19 בה משתמש רבנו הזקן 20 בלשון "מודעת זאת" (בלי 21 הוספת המלה "בשערים"), 22 שכן שם מדובר אודות 23 מאמר חכמינו ז"ל הידוע 24 לכל, ואילו כאן מדובר 25 בענין הלקוח מתיקוני 26 זהר", מה שכתוב 27 בתיקונים, דשכינתא 28 איהי מרעא בגלותא 29 כביכול. – שהשכינה 30 חולה (כביכול) בגלות. 31 פרוש, – איזה קשר יש 32 חס ושלוש בין חולי 33 לשכינה? על דרך משל, 34 כמו חלי הגוף, המבדיל 35 בין קדש וכו', – לחול, 36 כך להבדיל בין מחלה בגוף לבין ענין הנקרא "מחלה" בשכינה, 37 ששפת החלי והבריאות היא התפשטות והלוך החיות 38 מהלב אל כל האברים, המלבשת – החיות הבאה מהלב, 39 מלובשת בדם הנפש היוצא מהלב אל כל האברים, – שהרי 40 הדם נקרא "דם הנפש" וסובב סובב הרוח חיים ונתם 41 – הוספת כ"ק רבינו: והרוח חיים מלובש בו כדלקמן, הוף הוף 42 כל האברים והגידים המבלעים בהם, – באברים, וחזור אל 43 הלב. – רוח החיים והדם חורים מכל האברים אל הלב, ואם</p>
--	--

1. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "מצוד" למשלי לא, כג". 2. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "תכ"ה עיי"ש בארוכה". 3. ב"לוח התיקון" תיקן כ"ק אדמו"ר שליט"א שצ"ל "ע"י הגידים". 4. זח"ג יז, א. 5. תהלים עג, כו. 6. תרומה כה, ח. 7. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "ראה [תניא ח"א] פמ"א ובכ"מ".

44 וְסוּפֵן בְּתַחֲלָתָן, – שזה באופן שה"תחלה" (של העליון) נעוץ
 45 ונמצא בסוף (של התחתון), והסוף (של ה"תחתון") "נעוץ" ונמצא
 46 ב"תחלה" (של העליון), וּבְכַתְבֵי הָאֲרִיזוֹל מְכֻנָּה בְּשֵׁם "אור
 47 יֶשֶׁר" וְ"אור חוֹזֵר", – האור הבא באופן ישיר מהעליון לתחתון,

48 והאור החוזר מהתחתון
 49 לעליון, וּכְמוֹ שֶׁכְּתוּב¹⁰:

50 "וְהַחַיּוֹת רְצוּא וְשׂוֹב". –
 51 שם מדובר על "חיות
 52 הקודש" שב"מרכבה", ועל
 53 פי קבלה זה מוסב על
 54 החיות האלקית של
 55 העולמות והנבראים
 56 בכלל, שהיא באופן של
 57 "רצוא ושוב". על כל פנים,
 58 הרי, שלא זו בלבד שישנה
 59 ההמשכה של אלקות
 60 מהשכינה לעולמות
 61 ונבראים, אלא שהיא גם
 62 באופן של "אור חוזר",
 63 ו"שוב", מהנבראים אל
 64 השכינה שהיא מקור
 65 הנבראים, אֲשֶׁר עַל בְּנֵי, עַל
 66 פִּי הַדְּבָרִים וְהַאֲמֵת
 67 הָאֱלֹהִים, אֲשֶׁר אֵי אֲפֻשֶׁר
 68 לְבָאֵר הַיָּטִב בְּמִכְתָּב,
 69 נְקִרְאֵת הַשְּׂכִינָה בְּשֵׁם

70 "לֵב", וְהַנְּשֻׁמוֹת בְּשֵׁם "אֲבָרִים"; לְהוֹרֹת לָנוּ, כִּי בְּאֲשֶׁר בָּל
 71 הַנְּשֻׁמוֹת דְּבוּקוֹת וּמְקֻשְׁרוֹת יַחַד – אֲנִי סָבוּב וְהַלֹּחֵף תְּחִיּוֹת
 72 וְהַשְּׁפָעָה – מהשכינה לעולמות ומעולמות אל השכינה, סָבוּב
 73 סוּבֵב, וְנִעוּץ סוּפֵן בְּתַחֲלָתָן, לְקִשְׁרֵי וּלְחַבְרֵי בְּלֵן – כל הנשמות,
 74 ועל ידן – כל העולמות, לְהוֹי"ה אֶחָד וּלְדַבְּקָה בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְכְמוֹ
 75 שֶׁכְּתוּב¹¹: "אַתֶּם נֹצְבִים הַיּוֹם פְּלִגְמֵי לִפְנֵי הוֹי"ה אֱלֹקֵיכֶם" –
 76 "בְּלִגְמֵי" דִּיקָא, – דוקא, שדוקא כשכולם יחד באחדות, וְ"לִפְנֵי"
 77 – המלה "לפני", דִּיקָא, – היא בדוקא, שעל ידי חיות כולם ביחד –
 78 עומדות הנשמות "לפני", לפני ולמעלה מ"הוֹי" אלקיכם, למעלה
 79 מכפי שהוֹי נעשה אלקיכם, החיות והכוח של נשמות, "רִאשִׁיכֶם
 80 כּוֹ" – המדרגות העליונות ביותר, מְחַטְבֵי עֲצִיבֵי כּוֹ". –
 81 המדרגות התחתונות ביותר – כשהם כולם עומדים באחדות – אז
 82 "אתם נצבים לפני הוֹי" אלקיכם", וכפי שמוסבר ב"לקוטי תורה",
 83 בתחילת פרשת נצבים, שהכוונה היא "כולכם לאחדים כאחד",
 84 שהמדרגות העליונות ביותר עד המדרגות התחתונות ביותר –
 85 הן כולם מאוחדות יחד כדבר אחד. וְכִזָּה יוֹבֵן מֵאֲמַר רַז"ל¹², כִּי
 86 חֲרַפְתָּ בֵּית שְׁנֵי וּנְפִילַת יִשְׂרָאֵל בְּגִלּוֹת וְהִסְתַּלְּקוֹת הַשְּׂכִינָה

1 קָמִיה בְּלֹא מִמֶּשׁ חֲשִׁיבִין, – שלגביו כולם נחשבים ככלום
 2 ממש. וְאֵי אֲפֻשֶׁר לָהֶם לְקַבֵּל חַיּוֹת מְאֹרֵי וְשִׁפְעוֹ יִתְבָּרַךְ,
 3 לְחַיּוֹת נְבִרָאִים מֵאֵין לֵישׁ וְחַיִּים וְקַנְמִים, – שעל כך הם
 4 זקוקים לקבלת חיות, אור ושפע מהקדוש ברוך הוא, והם אינם

5 יכולים לקבל זאת, כִּי אִם
 6 עַל יְדֵי הַנְּשֻׁמוֹת –
 7 שבראש ובראשונה
 8 נמשכת החיות האלקית
 9 לנשמות ישראל ולאחר
 10 מכן היא נמשכת
 11 בעולמות, על דרך שאנו
 12 אומרים בנוסח הברכות
 13 "אלקינו מלך העולם",
 14 בראש ובראשונה
 15 "אלקינו" – אלקות
 16 נמשכת לנשמות, ולאחר
 17 מכן "מלך העולם" – היא
 18 נמשכת בעולם, שִׁפְעוֹ
 19 בְּמִחְשָׁבָה, – שורש
 20 הנשמות הוא במחשבה
 21 שלמעלה, וְקִדְמוֹ – והן
 22 למעלה, לְבְרִיאת
 23 עוֹלָמוֹת שְׁ – נבראו על
 24 יְדֵי בְּחִינַת הַדְּבִרָה, –
 25 מחשבה, למשל, באדם
 26 היא הרי פנימית ולעצמו

27 בלבד, ואילו דיבור הוא חיצוני ולולת, כך באות הנשמות
 28 מהפנימיות של אלקות, והעולמות – מחיצוניות האלקות, הרי
 29 כדי שהאלקות תימשך בעולמות – בחיצוניות – עליה להימשך
 30 תחילה בנשמות – בפנימיות, כְּמֵאֲמַר רַז"ל¹³: "כִּמִּי נִמְלָךְ
 31 תְּקִדּוֹשׁ בְּרוּךְ־הוּא וְכוּ'", – על בריאת העולמות? – בנשמות
 32 ישראל, בְּנִדְעָה בְּמִקּוֹם אַחֵר. – הרי, שנשמות הן למעלה
 33 מעולמות באופן שההמלכה וההחלטה לבריאת העולמות, תלוי
 34 בנשמות. כל זה אמור לגבי המשכת החיות האלקית של שכינה
 35 בעולמות, כמו רוח החיים של הלב, למשל, הנמשך מהלב לכל
 36 האברים. להלן יסביר רבנו הזקן, שגם הפרט השני במשל, מה
 37 שרוח החיים חוזר מהאברים אל הלב, ישנו גם בנמשל, שהרי
 38 החיות האלקית שבעולמות היא באופן של "רצוא ושוב", שהיא
 39 נמשכת למעלה למטה, מהשכינה אל העולמות, ואתה חיות
 40 חוזרת למקורה (בתורה ובעבודה של התחתונים). וְנִדְעָה
 41 בְּשִׁעְרֵי, – של אלה שיודעים את הענינים, כִּי כָּל הַמְּשַׁכֵּת
 42 תְּחִיּוֹת וְהַשְּׁפָעָה מִ–עולמות עֲלִיּוֹנִים לְ–עולמות תַּחְתּוֹנִים –
 43 מִהֶם, הֵן כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב בְּסֵפֶר יִצְיָחָי¹⁴: "נִעוּץ תַּחֲלָתָן כְּסוּפֵן

- 1 וירידתה לאדם בבחינת גלות כפיכול – שכן, כשבני ישראל
 2 בגלות, הרי זה שהשכינה נמצאת איתם בגלות כפיכול¹, הפל
 3 היה בעון שנאת חנם ופירוד לכבות – בגלל שנאת חנם שבין
 4 יהודי אחד למשנהו, ופירוד הלבבות רחמנא לאלן. ולכן נקראת
 5 – השכינה, "חולָה" על
 6 הרף משל, – כמובא
 7 בתחילת האגרת, מ"תיקוני
 8 זוהר", שבגלות – השכינה
 9 היא בבחינת חולה. כמו
 10 שאומרים: – בתפילת
 11 העמידה: "סומך נופלים ורופא חולים" – לשון רבים, – למרות

אגרת הקדש

לאדם בבחי' גלות כבי' הכל הי' בעון שנאת חנם ופירוד
 לכבות ר"ל ולכן נקראת חולה עד"מ כמ"ש סומך נופלים
 ורופא חולים לשון רבים הם כל האברים וכו':

השכינה, שגם אותם הקדוש ברוך הוא סומך ומרפא.

יום רביעי כ"ו מרחשון

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' 304, לב ברך ה' חילם... עד עמ' קנג, תדרשנו:

- 23 לב. אגרת זו, סימן ל"ב, היא האחרונה בסדר "אגרת הקודש"
 24 שסידרו בני הגאון המחבר, וכשם שהאגרת הראשונה פותחת בברכה,
 25 "פותחין בברכה", שבאה כתוצאה מ"שמועה טובה" שהגיעה אל רבנו
 26 הזקן על השלמת הש"ס ברוב עיירות ומנייני אנ"ש – כך גם האגרת
 27 האחרונה ב"אגרת הקודש"

אגרת הקדש

לב ברך ה' חילם ופועל ידם ירצה לרצון
 להם לפני ה' תמיד כה יתן וכה
 יוסיף ה' לאמץ לבם בנבורים ונדיב על נדיבות יקום
 להיות גדול המעשה בכל עיר ומגין ותחשב לו לצדקה
 ועל העושה נאמר צדקתו עומדת לעד עומדת לשון
 נקבה שמקבל התעוררות לבו המהור מגדול המעשה

- 28 מתחילה בברכה, "ברך ה'
 29 חילם"; כפי הנראה מתוכן
 30 האגרת, היא באה גם כן
 31 משמועה טובה שבעיירות
 32 ומנייני אנ"ש הונהג ענין
 33 הצדקה לארץ ישראל, בסדר
 34 של גבאי צדקה – "מעשה"
 35 המעורר את ה"עושים",
 36 ורבנו הזקן נותן את ברכתו
 37 על כך גם ל"מעשה" וגם ל"עושים", ומסביר את המעלה הנוספת
 38 שישנה כשהתעוררות לצדקה באה מהאדם עצמו, על ידי "עבודתו"
 39 העצמית, לגבי ההתעוררות כשהיא באה באמצעות אדם שני.

אגרת הקדש

להם לפני ה' תמיד, כה יתן וכה יוסיף ה' לאמץ לבם
 בנבורים⁴, – מהלשון נראה שאגרת זו באה כתוצאה מ"שמועה
 טובה" בענין הצדקה, שעל כך אומר רבנו הזקן "כה יתן וכה
 יוסיף", לחזק עוד יותר את לבם "בגבורים", בענין של "איזהו
 גבור הכובש את יצרו"⁵, לתת יותר מאשר יש ברצון לתת, ונדיב
 על נדיבות יקום⁶, – יכול להיות שהכוונה היא, שה"מעשה"
 מעלתו למעלה מנדיבות ה"עושים", להיות גדול המעשה – מי
 שמעורר ומשפיע על אחרים לתת צדקה, שה"מעשה" הרי גדול
 מה"עושה"⁷, ככל עיר ומגין, ותחשב לו – ל"מעשה" לצדקה.
 – הצדקה של האחרים נחשבת כצדקה שלו. ועל העושה⁸ –
 זה שנותן הצדקה – על ידי ההתעוררות ה"מעשה", נאמר⁹:
 "צדקתו עומדת לעד" – "עמדת" לשון נקבה, שמקבל
 התעוררות לבו המהור מ"גדול המעשה", – לא שהוא

- 40 הרבי כותב באחד ממכתביו, שקיים גם קשר בין האגרת הראשונה
 41 לאגרת האחרונה. בכך שבשתייהן מדובר על העליונות והפעולה של
 42 עבודת התפלה בכוונה: באגרת הראשונה מדובר אודות "כוונת התפלה
 43 מעומק דלבא כו' עד מיצוי הנפש כו'", ומה שזה פועל בענייני רוחניים,
 44 לחזק את השכל המתבונן בגדלות ה' ובחיווק של אהבה ויראה, ובאגרת
 45 האחרונה מדובר אודות עבודת התפלה בהתעוררות של אהבת ה'
 46 בקריאת שמע "למסור נפשו באחד" ו"בכל מאדך" כפשוטו, כשהיא באה
 47 בפועל בנתינת הצדקה, שיש בה המעלה הנוספת כשהתעוררות
 48 לצדקה באה מהעבודה העצמית בעבודת התפלה.
 49 כרף ה' חילם ופועל ידם ורצה, – כלשון ברכתו של משה
 50 רבנו לשבט לוי, שבהתאם לחכמינו ז"ל² זה מוסב על העבודה
 51 בבית המקדש, וב"אבות דר' נתן"³ הרי כתוב: "יש לנו כפרה

13. מגילה כט, ב. 1. ברכה לג, יא. 2. פסחים כב, ב. 3. פרק ד, ה. 4. ע"פ עמוס ב, טז. 5. אבות רפ"ד. 6. ע"ד ל' הכתוב - ישעי
 לב, ח. 7. ב"ב ט, א. 8. תהלים קיא, ג.

45 החסד של האדם היא כלי לימין ולגיו של מעלה, וְכָל הַגּוֹף
 46 נִבְלָל בְּיָמִין, - "ימין" הוא כל עיקרו של הגוף, וְכָךְ אָמַר
 47 הַפְּתִיחַ: "לְבוּשׁוֹ צְדָקָה"¹⁴. - שצדקה היא לבושו - סתם -
 48 של כל ה"גוף" - של הקדוש ברוך הוא, לקבלת ההתגלות של
 49 "אור אין סוף". וְהוּא
 50 שְׁאֵמְרוּ רַז"ל¹⁵: "אֵין
 51 הַצְּדָקָה מִשְׁתַּלְמַת אֵלָא
 52 לְפִי חֶסֶד שְׂפָתַי, שְׁנֵי
 53 שְׁנֵי אָמַר¹⁶: "זָרְעוּ לָכֶם
 54 לְצְדָקָה, קִצְרוּ לְפִי
 55 חֶסֶד"; - ששכר הצדקה
 56 הוא בהתאם לחסד
 57 שבאותה צדקה, כפי
 58 החסד ונדיבות הלב שהיו
 59 בנתינת הצדקה - כך הוא
 60 הקצירה והשכר לאותה
 61 צדקה. מדוע נקראת
 62 צדקה "זריעה" והשכר
 63 "קצירה"? שְׁהַקְצִיר - של
 64 התבואה, הוא גְּלוּי
 65 הַזְרִיעָה הַטְּמוּנָה בְּאָרֶץ,
 66 וְכָךְ הוּא הַצְּדָקָה
 67 וְהַחֶסֶד שֵׁיִשְׂרָאֵל עוֹשִׂין
 68 בְּזִמְנֵי הַגְּלוּת, הֵיא
 69 טְמוּנָה וְנִסְתַּרְתָּ עַד זְמַן
 70 הַתְּחִיָּה, - עד תחיית
 71 המתים, כשם שהזריעה
 72 טמונה ונסתרת בארץ,
 73 שֵׁיִתְלַבֵּשׁ - בזמן תחיית המתים, וְיֵאִיר
 74 הוּא בְּעוֹלָם הַיְהוּדָה הַגִּשְׁמִי, - ההתלבשות וההתגלות הן
 75 הקצירה והזריעה של צדקה. באיזה אופן תהיה ההתלבשות
 76 וההתגלות של "אור אין סוף"? - יסביר רבנו הזקן להלן שזה
 77 על-דרך ועוד יותר, מאשר ההתלבשות וההתגלות בכלים של
 78 הספירות בעולם ה"אצילות". ובלשון רבנו הזקן: וְאִיהוּ
 79 וְגֵרְמֻחֵי חֵד, - ומה שהוא, "אור אין סוף" שבאצילות,
 80 ו"גרמוחי", הכלים, הם דבר אחד - הם - הרי זה מוסב על
 81 פְּחִינּוֹת הַכְּלִים הַעֲשֵׂר סְפִירוֹת הָאֲצִילוֹת, - שהם "חד", דבר
 82 אחד עם "אור אין סוף" שבאצילות, כמובא לעיל, ב"אגרת
 83 הקודש" סימן כ', וְכָל שֶׁנֶּן וְכָל וְחֶמֶר אֲוֵר-אֵין-סוֹף בְּרוּךְ
 84 הוּא הַסּוֹכֵב בְּלֵ עֲלָמִין - שהוא מְלַמְעֵלָה מְעַלָּה מִבְּחִינַת
 85 אֲצִילוֹת. - שהוא למעלה לגמרי מעולמות, והוא יתלבש
 86 ויתגלה בזמן התחיה של תחיית המתים. אם הכלי ל"אור אין
 87 סוף" שיתגלה בכלים של הספירות שב"אצילות", הוא באופן
 88 שהוא בטל ומאוחד לגמרי ב"אור אין סוף", עד שהם "חד", דבר

1 מתעורר בעצמו לתת הצדקה, שאו הוא "משפיע", אלא הוא
 2 מקבל את ההתעוררות מה"מַעֲשֵׂה", ובנוגע להתעוררות זו הוא
 3 בבחינת "נקבה" שהיא "מקבלת", אֵף-עַל-פִּי-כֵן "עֲמֻדַת -
 4 הצדקה שלו, לְעַד", פְּרוּשׁ, - מהי הכוונה שהצדקה שלו
 5 עומדת (נשאת) לעד?
 6 שְׁכַל הַצְּדָקָה וְהַחֶסֶד
 7 שֵׁיִשְׂרָאֵל עוֹשִׂין בְּעוֹלָם
 8 הַיְהוּדָה מְנַדְבַת לָכֶם הַפְּחִיד
 9 - הן הנה חיות וְנִקְמֹת
 10 בְּעוֹלָם הַיְהוּדָה הַגִּשְׁמִי עַד
 11 זְמַן הַתְּחִיָּה, - של תחיית
 12 המתים, שְׁאֵז - בזמן
 13 תחיית המתים, הוּא זְמַן
 14 גְּלוּי אֲלֻקוֹת וְאֲוֵר-אֵין
 15 סוֹף בְּרוּךְ-הוּא מִבְּחִינַת
 16 סוֹכֵב בְּלֵ עֲלָמִין בְּעוֹלָם
 17 הַיְהוּדָה, - "אור אין סוף"
 18 שבבחינת "סוכב" ו"מקיף"
 19 ולמעלה מכל העולמות -
 20 אור זה יאיר בהתגלות
 21 בעולם הזה בזמן תחיית
 22 המתים, וְכֵמוֹ שְׁנֵתְבָאָר
 23 בְּאֲרִיכוֹת
 24 דְּאֲשְׁתַּקְדוּ, וְצִדִּיק לְהִיֹּת
 25 כְּלִי וְכֵמוֹן לְהִתְלַבֵּשׁ בּוֹ
 26 אֲוֵר-אֵין-סוֹף בְּרוּךְ-הוּא,
 27 כְּמוֹ הַגּוֹף לְנִשְׁמָה עַל
 28 הַדָּף מְשָׁל, - הגוף הוא
 29 כלי מתאים לקבלת הנשמה, והנשמה מתלבשת בגוף - כך צריך
 30 להיות כלי לקבלת ההתגלות של "אור אין סוף" ברוך הוא,
 31 ה"סוכב כל עלמין", שיתגלה בתחיית המתים, כְּמוֹ שְׁכַתּוֹב¹⁰:
 32 "הֲלוֹא כֹה דְבָרֵי פֶאֶשׁ" - מַה אֵשׁ אֵינָה מְאִידָה בְּעוֹלָם הַיְהוּדָה
 33 אֵלָא כְּשֵׁנֵאֲחוֹת וּמִתְלַבֵּשֶׁת בְּפִתְיָלָה כו', - כך, כדי שאלקות
 34 תאיר בעולם הזה, זְקוּקִים ל"כלי" בו תיאחו האלקות וישמש
 35 כ"פתילה", המתבטל וכלה לגמרי באש האלקי, כְּמוֹ שְׁנֵתְבָאָר
 36 בְּמָקוֹם אַחֲרָי, וְהַגּוֹף וְהַכְּלִי לְאֲוֵרוֹ יִתְבָּרֵךְ, - ל"אור אין
 37 סוף", הֵיא מֵדַת הַחֶסֶד וְנִדְיַבַת הַלֵּב, לְהֵן וְלְהַשְׁפִּיעַ חַיִּית
 38 לְמֵאֵן דְּלִית לֵיהּ כו', - למי שאין לו משל עצמו, הרי שמדת
 39 החסד ונדיבות הלב - הנתינה בסבר פנים יפות ובהרגשת העני
 40 - הם כלי לאורו יתברך, כְּמוֹ שְׁכַתּוֹב בְּתַקּוּנֵינוּ¹¹: "וְכֵמָה
 41 גּוֹפִין תְּקִינַת לֹזֵן, - וכמה גופים תיקנת להם - לקבלת האורות
 42 של הספירות, וְאֲתַקְרִיאוּ בְּתַקּוּנָא דָא חֶסֶד דְּרוּעָא יְמִינָא",
 43 - והם נקראים ב"תיקון" זה: חסד - הזרוע הימנית, וכשם
 44 שלמעלה, חסד היא "דרועא ימינא" (זרוע ימנית), כך מדת

אגרת הקדש

אעפ"כ עומדת לעד. פי' שכל הצדקה והחסד
 שישראל עושין בעוה"ז מנדבת לכם המהור הן הנה
 חיות וקיימות בעוה"ז הגשמי עד זמן התחי' שאו
 הוא זמן גילוי אלקות ואור א"ס ב"ה מבחי' סוכב כל
 עלמין בעוה"ז וכמ"ש באריכות במכתב דאשתקד
 וצריך להיות כלי ומכוון להתלבש בו אור א"ס ב"ה
 כמו הגוף לנשמה עד"מ כמ"ש הלא כה דברי כאש
 מה אש אינה מאירה בעוה"ז אלא כשנאחות ומתלבשת
 בפתילה כו' כמ"ש במ"א. והגוף והכלי לאורו ית'
 היא מדת החסד ונדיבת הלב ליתן ולהשפיע חיות
 למאן דלית ליה כו' כמ"ש בתיקונים וכמה גופין
 תקינת לון ואתקריאו בתיקונא דא חסד דרועא ימינא
 וכל הגוף נכלל בימין וכך אמר הפייט לכושו צדקה.
 והו שארו"ל אין הצדקה משתלמת אלא לפי חסד
 שבה שנאמר זרעו לכם לצדקה קצרו לפי חסד
 שהקציר הוא גילוי הזריעה הטמונה בארץ וכך הוא
 הצדקה והחסד שישראל עושין בזמן הגלות היא טמונה
 ונסתרת עד זמן התחיה שיתלבש ויאיר אור א"ס ב"ה
 בעוה"ז הגשמי ואיהו וגרמוחי חד הם בחי' הכלים
 דע"ם דאצי' וכ"ש וק"ו אור א"ס ב"ה הסוכב כל עלמין
 מלמעלה מעלה מבחי' אצי' ולפיכך נקראת צדקה

9. אגרת הקודש סימן טו"ב. 10. ירמי' כג, כט. 11. תניא ח"א פנ"ג. 12. תקו"ז בהקדמה ("פתח אליהו"). 13. בפיוט "אתה הוא אלקינו" שבתפלת שמו"ע דר"ה. 14. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "ולהעיר מאגה"ק ס"ג עיי"ש". 15. סוכה מט, ב. 16. הושע י, יב.

32 וְכַמִּים הַפְּנִים לְפָנִים בֵּן לֵב אָדָם הָעֲלִיּוֹן כּו' - שעל
 33 הכסא - "אֲתַעְרוּתָא דְלְעִילָא", - ההתעוררות מלמעלה,
 34 שבהתאם להתעוררות שלמטה, וכמידת מסירות "פנימיות"
 35 רצונו להקדוש ברוך הוא, שהתבטאה בענין של עשייה גשמית,
 36 בנתינת צדקה - כך גם
 37 הוא הַמְשַׁכֵּת אֲוֵר־אֵינִי
 38 סוף פְּרוּדָה הוּא הַסּוֹבֵב
 39 כָּל עֲלָמִין לְמַטָּה מִטָּה
 40 פְּעוּלָם הִזָּה הַנְּשָׁמִי
 41 בְּכַחֲנִית גְּלוּי בְּזִמְן
 42 הַתְּחִיָּה, - של תחיית
 43 הַמֵּתִים, בְּמִבְּאֵר בְּמִכְתָּב
 44 דְּאֲשַׁתְּקֵד בְּאֲרִיכוּת. -
 45 הרי כשהתעוררות
 46 לצדקה באה מעצמו,
 47 מעבודתו בתפלה - היא
 48 נקראת "צדק", לשון זכר.
 49 שכן, הוא "משפיע"
 50 וממשיך את האור
 51 ה"סובב כל עלמין", וכפי

52 שיסביר רבנו הזקן להלן, הוא ממשיך את ה"פנים" והפנימיות
 53 של האור ה"סובב כל עלמין". אך, כשהתעוררות באה מאדם
 54 אחר, אז זה רק בבחינת "מקבל", כלי לקבלת האור ה"סובב"
 55 והמדובר בהארה בלבד מ"אור הסובב", וְזֶהוּ - מה שלגבי
 56 "צדק" הוא אומר "לְפָנֵינוּ יְהִלְךָ", שְׂמוּלֵיךְ וּמְשִׁיךְ "פְּנִים"
 57 הָעֲלִיּוֹנִים - הפנימיות של "אור אין סוף", מְלִמְעַלָּה
 58 מְהַאֲצִילוֹת עַד עוֹלָם הַעֲשִׂיָּה. וְכַעַת עַת לְקַצֵּר, וְכָל טוֹב
 59 מֵהֶם לֹא יִבְצֵר, "הַמֵּיכָה ה' לְשׂוֹכִים - הנותנים נתינות
 60 גדולות לצדקה, וְלִישְׁרִים בְּלִבּוֹתָם"¹⁹, - הרוצים לתת יותר
 61 - אלא שאין ידם משגת, בְּנַפְשׁ תְּדַרְשָׁנוּ: - כברכת ותפלת
 62 הדורש טובתם - הכוונה לרבנו הזקן, כותב אגרת קודש זו.

1 אחד - הרי כל שכן וקל וחומר שגילוי "אור אין סוף" ה"סובב
 2 כל עלמין", שלמעלה לגמרי מעולמות, מן ההכרח שיהיה
 3 "וגרמוהי חר", כלי לקליטת אור זה בפנימיות, - וזהו ענין
 4 הצדקה. וְלִפְיָכֵךְ - ולכן, נְקַרְתָּ צְדָקָה לְשׁוֹן נְקִבָּה,
 5 "צְדָקְתוֹ עֲמֶדֶת לְעַד",
 6 - הרי ש"צדקה" היא
 7 לשון נקבה, שְׂמִקְבָּלָתָהּ
 8 הַאֲרָה מְאֻר־אֵינִי סוֹף
 9 הַסּוֹבֵב כָּל עֲלָמִין
 10 הַמְתַּלְבֵּשׁ - ומתגלה,
 11 בְּתוֹכָהּ פְּעוּלָם הִזָּה
 12 הַנְּשָׁמִי בְּזִמְן הַתְּחִיָּה. -
 13 של תחיית המתים. הרי זו
 14 הוספה למה שנאמר
 15 לעיל, ש"עומדת" לשון
 16 נקבה הוא במי שמקבל
 17 התעוררותו מאדם אחר,
 18 ולכן הוא מצויין בלשון
 19 נקבה, מפני
 20 שהתעוררות לצדקה

21 אצלו היא בבחינת נקבה, מקבל - אלא הצדקה עצמה היא
 22 בבחינת נקבה ומקבל, מפני שהיא כלי "לקבל" בו את "אור
 23 אין סוף" ה"סובב", היא כלי לקבלה, אֲכָל - הפסוק²¹: "צְדָקָה
 24 לְפָנֵינוּ יְהִלְךָ" הוא לְשׁוֹן זָכָר, - "צדק" ו"יהלך", הִיא מִדַּת
 25 הַחֶסֶד הַמְתַּעַוְרֶרֶת בְּלֵב הָאָדָם מְעַצְמוֹ, - שלא על ידי
 26 ההתעוררות של "מעשה", עַל יְדֵי הַתְּעוּרְרוֹת אֲהֶבֶת ה'
 27 בְּקִרְיָאת שְׂמֵעַ, וְלִדְבָרָהּ בּוֹ, וְלִמְסַר נַפְשׁוֹ בְּ"אֲהֶד",
 28 ו"כָּל מְאֻדָּה" בְּשִׁשׁוֹתָיו וְכו'. - כלומר בכסף של¹⁸,
 29 שמאהבת ה' ומסירות נפשו לה' - באה ההתעוררות למתן
 30 צדקה, וְכִ"אֲתַעְרוּתָא דְלִתְתָּא", - בהתעוררות שלמטה, מן
 31 האדם ומסירות נפשו ורצונו הפנימי להקדוש ברוך הוא,

יום חמישי כ"ז מרחשון

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' קנג, להבין איך הקורא... עד עמ' 306, דוקא:

72 להעלות את התורה והמצוות למקום ולמדריגה השייכים לאותו יחוד,
 73 ושם מתגלה בתורה ובמצוות "אור אין סוף" ברוך הוא שלא היה יכול
 74 להתגלות בהן כשהן בעולם הגשמי.
 75 הרי, מצד אחד, אומרים, שכדי לפעול היחוד למעלה, אין האהבה
 76 והיראה פועלות זאת, מפני שהן ענין של "הרהור" וכוונה בלבד - שהן
 77 כשלעצמן אינן פועלות יחוד זה; ומצד שני אומרים, שעל ידי הכוונה
 78 דוקא מתעלות התורה והמצוות למעלה שבבוחן להתעלות, ושעל ידן
 79 יהיה היחוד למעלה והתגלות "אור אין סוף" ברוך הוא שעל ידי אותו
 80 יחוד.

קונטרס אחרון על בְּמָה פְּרָקִים

63 עֵינֵינוּ בְּלִקְוֵי אֲמָרִים - "תניא" - חֵלֶק א פְּרָק מ
 64 שם מוסבר ש"דחילו ורחימו" (יראה ואהבה) הן "גדפין"² (כנפיים) בלבד,
 65 כמו למשל כנף עוף, שעל ידו מתרומם העוף ועף למעלה, אך אין
 66 הכנפיים העיקר של העוף, כפי הראיה שמובאת בהלכה, ש"ניטלו אגפי"
 67 כשר³,³ אם ניטלו הכנפיים של העוף - הוא כשר, שכן, העיקר הוא
 68 הראש והגוף, והכנפיים משמשים רק כדי לעוף בהם;
 69 כך גם בנמשל, שהיחוד למעלה נעשה על ידי התורה והמצוות עצמן,
 70 ואילו האהבה והיראה הנקראות "גדפין" (כנפיים) משמשות רק כדי

17. תהלים פה, יד. 18. ברכות נד, א. 19. תהלים קכה, ד. 1. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "נישט (לא) 'ראה'". 2. ר"ח בשם היחודים פ"א. 3. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א ב"הערות ותיקונים בדרך אפשר": "במשנה (חולין נו, ב): (ב) נשתברו גפיו, דין דניטלו אגפיו בב"ח וט"ז ש"ע יו"ד ר"ס נג". וראה גם לעיל פרק מ הערה 13.

46 "אדם העליון" - פרצוף של מוחין ומדות (כמו שזה בעשר
 47 הספירות) נקרא "אדם", ו"אדם העליון" עוסק בתורה למעלה
 48 - הרי על ידי כך, שהאדם עוסק בתורה למטה, אפילו בסיפורי
 49 מעשיות שבתורה בלבד - הוא מקושר ב"חכמה עילאה" - על
 50 ידי שה"דיוקן" שלו
 51 למעלה מקושר ב"חכמה
 52 עילאה". מזה הרי יוצא,
 53 שהעיסוק בסיפורים כאן
 54 למטה, אין לו, כשלעצמו,
 55 קשר ל"חכמה עילאה",
 56 שהרי אין זה עולה
 57 למעלה, לשורש שממנו
 58 תורה באה, מ"חכמה
 59 עילאה", כי אם מפאת
 60 שה"דיוקן" של ה"אדם
 61 העליון" למעלה עוסק בתורה - מצד זה הוא מקושר ב"חכמה
 62 עילאה". רבנו הזקן יסביר להלן, שהדברים אמורים רק בשעה
 63 שעיסוקו בתורה הוא בהרהור בלבד (במחשבה) באותיות
 64 הכתובות בתורה שבכתב; ואילו כשהוא מבטא את האותיות
 65 בדיבור, הרי מצד הקול המתהווה מהדיבור, עולות האותיות
 66 שהוא לומד כאן למטה - למעלה. וזה יכול להיות גם במדריגה
 67 העליונה ביותר - בעולם ה"אצילות". וכן יש לומר - רק
 68 בְּהִרְהוּר - שהוא חושב בְּאֹתוֹת הַכְּתוּבָה. - בתורה
 69 שבכתב, כלומר, מה שנאמר לעיל, שהקשר בין יהודי שעוסק
 70 בתורה למטה עם "חכמה עילאה" הוא רק מצד ה"דיוקן האדם
 71 העליון" שעוסק בתורה למעלה - הרי זה רק כשעיסוקו בתורה
 72 מתבסס על הרהור בלבד, אֲבָל הִרְבֵּי - כשהוא מבטא את
 73 אותיות התורה בדיבור, יש לומר בְּכֹכֵץ וְסֵלִיק - ועולה
 74 לְאֲצִילוֹת מְמַשׁ, - כלומר, לא רק בספירות ומדריגות שהן
 75 בחינת "אצילות" בעולמות אחרים - אלא ב"אצילות ממש", כך
 76 הדבר באלה שעבודתם היא בבחינת "מרכבה", והם הצדיקים
 77 הגדולים הבטלים לגמרי להקדוש ברוך הוא כמו ה"מרכבה"
 78 הבטלה לגמרי לרוכב עליה (כפי שמוסבר בפרק ל"ט, בחלק
 79 הראשון של ספר ה"תניא", שבאלה, תורתם ועבודתם עולות
 80 ב"אצילות"), או - שהדיבור בתורה עולה לְבְרִיאָה -
 81 כשהדיבור בא בְּהִרְהוּר וְרְחִימוּ - מיראה ואהבה, שְׂכָלִים, -
 82 הבאות מהשכל ומהתבוננות בגדלות ה', אז, עולה הדיבור
 83 בעולם ה"בריאה", שהוא עולם ההשגה, כפי המוסבר בחלק
 84 הראשון של ספר ה"תניא", פרק ט"ז, או - שהדיבור בתורה
 85 עולה לְיִצְרָה - כשהדיבור בא בְּהִרְהוּר וְרְחִימוּ - מיראה
 86 ואהבה, טְבַעִים, - יראה ואהבה הקיימות בטבע בנפשו של
 87 יהודי, והיא האהבה המסותרת הכוללת בתוכה גם יראה,
 88 והמקום והמדריגה ששם עולות התורה והעבודה הבאות על ידי
 89 יראה ואהבה טבעיות הוא בעולם ה"יצירה", שהוא עולם
 90 ה"מדות", כפי המוסבר בפרק ט"ז בחלק הראשון של ספר

1 לְהִבִּין, אִיךָ הַקּוּרָא בְּסִפּוּרֵי מַעֲשֵׂיֹת שְׁבִתוּרָה הוּא מְקַשֵּׁר
 2 בְּחֻכְמָה עֵלְיָאָה - חכמה עליונה, כשיהודי לומד תורה בשכל
 3 והבנה - הוא מבין הלכה בתורה - מובן הדבר שהוא מקושר
 4 ב"חכמה עילאה" (עליונה) - הספירה העליונה ביותר ב"עולם
 5 האצילות" - , שכן,
 6 ההלכה היא הרי "חכמתו
 7 ורצונו של הקדוש ברוך
 8 הוא": השכל של ההלכה
 9 הוא חכמתו ושכלו של
 10 הקדוש ברוך הוא, ופסק
 11 ההלכה הוא רצונו של
 12 הקדוש ברוך הוא, כפי
 13 שרבנו הזקן אומר בפרק
 14 ה' בחלק הראשון של ספר
 15 ה"תניא", שכן עלה
 16 ברצונו של הקדוש ברוך הוא, שכשיטען ראובן כך וכך ושמעון
 17 כך וכך (למשל) יהיה פסק ההלכה כך וכך. וגם אם זה לא יארע
 18 אף פעם, שיובא לפני בית דין סכסוך בין שני אנשים בטענות
 19 כאלו - הרי כיוון שכן עלה ברצונו של הקדוש ברוך הוא, שכן
 20 יהיה פסק הדין - הרי עצם ידיעת פסק ההלכה - הוא ידיעת
 21 רצונו של הקדוש ברוך הוא; אך, כשקורא סיפורי מעשיות
 22 שבתורה בלבד, הרי אם כי אמת הדבר שבסיפורים אלה גלומים
 23 רמזים על ענינים רוחניים למעלה, ואו להיפך - העיקר הם
 24 הענינים הרוחניים למעלה, אלא שהם גם מרומזים בלבד
 25 בענינים הגשמיים של הסיפור כפי שאירע למטה, ככתוב
 26 בספרים: "התורה מדברת בעליונים ורומזת בתחתונים", אך
 27 כיוון שאין הוא יודע לגמרי מהענינים הרוחניים שבעולמות
 28 העליונים, ידיעתו בסיפור התורה היא רק בענינים הגשמיים
 29 שאירעו בסיפור המעשה כאן למטה (ש"אין מקרא יוצא מידי
 30 פשוטו") - כיצד, אפוא, נעשה אדם מקושר על ידי כך ל"חכמה
 31 עילאה"? ולמשל, רבנו הזקן מסביר בפרק מ"ה בחלק הראשון
 32 של ספר ה"תניא" ענין המשכת רחמים רבים ממקור הרחמים
 33 למעלה, שלמעלה ממדת הרחמים שב"אצילות", כפי שיעקב
 34 ממשיך על "מקור נשמות ישראל" ועל נשמות ישראל, דבר
 35 המרמוז בפסוק "וישק יעקב לרחל ויברך" (יעקב היינו מדת
 36 הרחמים ד"אצילות", ורחל - בנסת ישראל", מקור נשמות
 37 ישראל, וכו'). אך, כשאין הוא יודע מהענינים הרוחניים למעלה
 38 - הוא יודע רק את הסיפור כפי שהוא מופיע בפשוטו של
 39 העולם הגשמי, כיצד הוא - מבלי שידע את הענינים הרוחניים
 40 המרומזים בסיפורים - מקושר ב"חכמה עילאה"? ה. הדבר יובן -
 41 עַל פִּי מַה שְׁכָתוּב בְּ- סֵפֶר הַפְּנִינֹת הֵן מִזְ עֲמוּד ב: כְּמוֹ
 42 שְׁהָאָדָם עוֹסֵק - בתורה, לְמַטָּה, כִּף - גם עוסק בתורה, דְּיוֹקָן
 43 - דמות, הָאָדָם הָעֵלְיוֹן - "אדם העליון", לְמַעְלָה כו', - כפי
 44 שמוסבר רבנו הזקן להלן (ב"קונטרס אחרון") זה מוסב על שורש
 45 הנשמה של האדם (שהשורש הוא בספירות למעלה הנקראות

קונטרס אחרון על כמה פרקים

עיין בלק"א ח"א פ"מ

להבין איך הקורא בסיפורי מעשיות שבתורה הוא מקושר בח"ע ע"פ מ"ש בכוונות דמ"ז ע"ב

כמו שהאדם עוסק למטה כך דיוקן האדם העליון למעלה כו' וכן י"ל בהרהור באותיות הכתובות. אבל הדבור י"ל דבוקע וסליק לאצי' ממש או לבריאה בדו"ר שכליים או ליצי' בדו"ר טבעיים ובמקרא סליק

40 הרהור, הרי מובן מזה, שכונת זוהר שם, שההרהור אינו פועל
 41 גם בנוגע לפגם וגם בנוגע לענין של טוב, אלא דוקא מעשה או
 42 דיבור. כך גם בוהר חלק ג' דף ל"א עמוד ב', שם מדובר
 43 ש"בעובדא דלתתא אתער עובדא דלעילא", שעל ידי פעולה
 44 למטה מתעוררת פעולה
 45 למעלה, אם הפעולה היא
 46 בקדושה - מתעוררת
 47 קדושה שלמעלה ונמשכת
 48 ושוכנת עליו, ואם
 49 הפעולה היא מצד
 50 הטומאה ר"ל - היא
 51 ממשיכה רוח הטומאה על
 52 האדם רחמנא ליצלן,
 53 והוהר מסיים שם, שמה שתלוי במעשה - הוא במעשה, ומה
 54 שתלוי בדיבור - הוא בדיבור. מכך גם מובן, שגם ללא טוב וגם
 55 לטוב, פועלים רק הדיבור או המעשה, ולא ההרהור. על כל פנים
 56 יוצא מהוהר, שהרהור ומחשבה אינם פועלים מאומה - ואילו
 57 כאן אמרנו, שעל ידי קריאה (גם) במחשבה בלבד בסיפורי
 58 מעשיות שבתורה - פועל הדבר, שה"דיוקן" של ה"אדם העליון"
 59 עוסק בתורה, ועל ידי כך הוא מקושר ב"חכמה עילאה" (עליונה)?
 60 יסביר רבנו הזקן, שכונת זוהר היא, שההרהור אינו פועל
 61 למעלה כדי להמשיך למטה, אין זה "אתערותא דלתתא"
 62 (התעוררות מלמטה) להמשיך (למטה) "אתערותא דלעילא"
 63 (התעוררות מלמעלה); אך למעלה פועל ההרהור. ואדרבה,
 64 ה"העלאה מלמטה למעלה", להעלות למעלה גם את המעשה
 65 והדיבור של תורה ומצוות שיעשו למעלה את היחוד העליון -
 66 הרי זה דוקא על ידי הרהור - מחשבה וכוונה. ראוי לציין,
 67 שבספר המאמרים "אתהלך ליאזנא" עמוד ק"ס (שם מובאים
 68 פרקים אלה של "קונטרס אחרון"), לא כתוב "ומה שכתוב בוהר",
 69 בוא", שזה המשך למה שכתוב לפני זה, אלא "מה שכתוב בוהר"
 70 - כלומר, שהוא מתחיל כאן ענין חדש, כפי שהרבי מציין בציוני
 71 שם. כך, שאין זו קושיא על הנאמר לפני זה, שהקריאה בהרהור
 72 ומחשבה פועלת ב"דיוקן האדם העליון למעלה", אלא, רבנו הזקן
 73 מתחיל להסביר את זוהר, שמה שכתוב בוהר ש"הרהור לא
 74 עביד מידי" הכוונה שאין הוא ממשיך למטה, ואילו העלאה
 75 מלמטה למעלה - הוא כן פועל וכו'. יש לומר דהיינו לאתער
 76 לעילא - לעורר למעלה, שיימשך משם לתתא, - למטה, זאת
 77 אין ההרהור פועל, רק מהשבתו? - העולה למעלה, נשארה
 78 שם, ומוסיפה שם אור גדול, בתוספת ורבי האור

1 ה"תניא", וכן-לימוד מקרא - בדיבור, סליק - זה עולה מעולם
 2 הנה לי ספירות דעשיה, - כאשר הוא רק אומר אותיות
 3 התורה, והמקום אליו זה עולה מצד קבלת עול - הוא בעולם
 4 ה"עשיה", משום דבקע אורין וכו'. - האוירים שבין העולם
 5 הזה הגשמי ועולם העשיה
 6 הרוחני, מה שאין בן
 7 בהרהור, - כשהוא רק
 8 חושב באותיות בהרהור
 9 של מחשבה - אז אין זה
 10 עולה לעולמות העליונים
 11 האמורים, אלא ה"דיוקן"
 12 שהוא שרש נשמתו
 13 וכו'. - גם הוא עוסק
 14 למעלה בתורה, ומצד זה הוא מקושר ל"חכמה עילאה"
 15 (עליונה). ומה שכתוב בוהר חלק ג' דף קה דהרהור לא
 16 עביד מידי כו', - שהרהור (מחשבה) אינו פועל שום דבר,
 17 והיינו אפלו למטה, - גם כשהרהור הוא מחשבה וכוונה טובה,
 18 הרי אם חסרה ה"אתערותא דלתתא", התעוררות מלמטה, של
 19 מעשה או דיבור אין ההרהור כשלעצמו פועל שום דבר. בוהר
 20 שם, כשהוא מדבר אודות הרהור, הרי זה לגבי הרהור שאינו
 21 פועל שום דבר לא טוב, שכן הוא מדבר שם, במה שנאמר לגבי
 22 שבת: "ממצוא חפצך ודבר דבר", שבאם יהודי מדבר בשבת
 23 ענינים של חול - הוא עושה פגם, שכן הדיבור עולה למעלה
 24 ומביא חולין בקדושת השבת שלמעלה. ברם, זה רק כשהוא
 25 מדבר בדיבור ענינים של חול, אך אם הוא רק מהרהר
 26 במחשבה, אין ההרהור והמחשבה פועלים שום פגם למעלה.
 27 הרי שמדובר כאן ש"הרהור" אינו פועל שום ענין לא טוב, שום
 28 פגם, לכן מוסיף רבנו הזקן, שהדבר אמור גם לגבי ענין טוב,
 29 שאם זה ענין של הרהור בלבד, כשחסר ענין הדיבור או המעשה
 30 - אין ההרהור כשלעצמו פועל שום דבר גם לא בדבר הטוב
 31 שהיה פועל אילו זה היה בדיבור, ענין - בוהר, שם וכן - זוהר
 32 חלק ג' דף לא עמוד ב' - כך מסתבר - שזה גם לטוב, שאין
 33 ההרהור פועל שום דבר - כשמעיינים בוהר שם, שכן מדובר
 34 שם אודות "מים טובים", שכדי "לקבל" קדושת ושמתת יום טוב,
 35 מן הככר שתהיה "אתערותא דלתתא" (התעוררות מלמטה),
 36 על ידי מעשה או דיבור, הממשיכה "אתערותא דלעילא"
 37 (התעוררות מלמעלה), ו"תיפח רוחי" של מי שאומר שלא
 38 זקוקים למעשה או דיבור, ולאחר מכן מביא בוהר שם
 39 שהדיבור בשבת בענינים של חול, פוגם למעלה, מה שאין כן

6. או שאפשר ללמוד, שהעליה היא בהתאם לענין התורה שהוא לומד: אם הוא לומד קבלה, שקבלה אינה מתפשטת למטה מעולם
 ה"אצילות" - אז העליה היא ב"אצילות", ואם הוא לומד תלמוד, שהוא ב"בריאה" - העליה היא ב"בריאה", ואם הוא לומד משנה -
 זה ב"יצירה", ו"מקרא" - ב"עשיה", כפי שהוא אומר בסוף פרק מ' בחלק הראשון של ספר ה"תניא" בהגה"ה שם. וכפי שאומר שם,
 שכולם הם ב"אצילות" אלא ההתפשטות של מקרא היא עד עשיה, ושל משנה עד יצירה ושל תלמוד עד בריאה, וקבלה מתפשטת
 בעולם האצילות בלבד, וכפי הביאור בזה ב"תורה אור" דף י"ז בתחילת עמוד א'. 7. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "כן הוא גם
 באתהלך. וצ"ע כי בכ"מ (בח"א פ"מ, בוח"ג המסומן שם ועוד) ריקיעין. וצ"ע בדפוסים וכת"י". 8. ישע"י נח, יג. 9. הערת כ"ק
 אדמו"ר שליט"א: "בד"ה להבין איך הקורא כו' (וח"א פ"ח) לפעמים "מח" ולפעמים "הרהור". והבי": מח' - כולל כל הדרגות
 שבמח' (ראה סוף אגה"ק סי"ט) או - כפרט (בנוגע להרהור) - מח' שבמח', משא"כ הרהור: שמחשב (1) איך לדבר, (2) באותיות
 הכתובות או המדוברות. ראה ביאורה"ז בתחלתו סד"ה להבין כו' פתח ר' חזקיה".

48 בטלים אומר שם בזוהר, שכשהוא מזהיר בדברים בטלים של
 49 עניני חול בשבת – אין זה פוגם, אך כשהוא מבטא דיבורים אלה
 50 בדיבור – זה עולה למעלה ועושה שם פגם, הרי אם דברים
 51 בטלים עולים – על אחת כמה וכמה שדיבורים של קדושה –

52 עולים [זה אינו, דגם שם
 53 יש איזו תאנה – אין זו
 54 ראייה, שהרי גם שם –
 55 בדברים בטלים – ישנה
 56 איזו שהיא תאנה, שהוא
 57 מתאנה לדבר דיבורים
 58 אלה, במילא אין זה גשם
 59 בלבד, מה שאין כן גשם
 60 בלבד, יש לומר, אינו יכול
 61 לעלות בעולם רוחני –
 62 אלא יש בזה גם משהו
 63 מרוחניות המחשבה –
 64 התאנה שבכך, בנסח אחר
 65 ליתא תבות אלו], –
 66 בנוסח אחר (בכתב יד
 67 אחר) המלים "זה אינו שגם
 68 שם יש איזו תאנה" – אינן.
 69 דמדה מוכה – ענין טוב,
 70 מרבה, – ופועלת במדה

71 מרובה יותר מאשר מדה הפוכה, הרי, אם לגבי ענין לא טוב
 72 אומרים שדיבור עולה ופוגם למעלה, על אחת כמה וכמה במדה
 73 טובה – ענין של קדושה – בודאי שזה עולה למעלה. על כל פנים
 74 השאלה היא שהרי מסתבר שגם בלי יראה ואהבה זה בוקע
 75 רקיעים ועולה למעלה – מתרץ רבנו הזקן: הנינו "רקיעין"
 76 דנקא, שהן ה"היכלות" ו"הבתיים", – של ה"אדם העליון",
 77 החיצוניות של ה"אדם העליון", ולא בגוף ה"אדם העליון",
 78 – אין זה עולה בגוף של ה"אדם העליון", שהוא עשר הספירות
 79 של אותו עולם, וכל שכן – שאינו עולה, בנפש שרונה נשמה
 80 – של ה"אדם העליון", שהן האור של "אצילות" המאיר באותו
 81 עולם, אפילו – לא, ב"אדם" – העליון דעשיה, שהן י'
 82 ספירות: אורות וכלים. – גם שם לא יכול לעלות דבר
 83 שחסרה בו הכוונה של יראה ואהבה. וזהו שכתוב
 84 בתקונים¹⁰, דכלא דחילו ורחימו – בלי יראה ואהבה, לא
 85 יכלא לסלקא ולמיקם קדם ה' דנקא: – אין זה יכול לעלות
 86 ולעמוד לפני הוי' דוקא, בעולם שלמעלה זה יכול לעלות, אך
 87 "קדם ה'", לפני האלקות שבאותו עולם, הספירות שבאותו
 88 עולם – שם אין זה יכול לעלות בלי יראה ואהבה. מה שרבנו
 89 הזקן אומר כאן שעשר הספירות אורות וכלים גם של עשיה
 90 נקראים "קדם ה'", וביאגרת הקודש" סימן כ' (ד"ה איהו וחייה)
 91 הוא אומר, שהאורות נפש ורוח, ומה גם הכלים של עשר
 92 ספירות של בריאה יצירה עשיה, הם "ראשית היש הנברא",
 93 שנבראו "יש מאין" מאור הנשמה, ואילו כאן הוא קורא לכך
 94 "קדם ה'" – יש לומר שאף על פי כן אין זה דומה כלל

1 באצילות, על ידי – לימוד מקרא – בדיבור, ומצות מעשיות
 2 שפעשיה, – לימוד המקרא ומצוות מעשיות מוסיפים ריבוי אור
 3 ב"אצילות", שיעקר היחוד – בספירות שב"אצילות" הנעשה על
 4 ידי לימוד מקרא ועל ידי מצוות מעשיות, הוא למעלה, –
 5 ב"אצילות", רק ה"פירות"
 6 – שמהיחוד הנעשה
 7 למעלה, הם פעולם הזה, 1
 8 על ידי המשכת אור 2
 9 מעט מועיר – מעט מן 3
 10 המעט, למטה – האור 4
 11 הנמשך למטה, ה"פירות", 5
 12 הוא על ידי הדיבור 6
 13 ומעשה, – מלימוד 7
 14 המקרא וקיום המצוות 8
 15 המעשיות – שהם 9
 16 "אתערותא דלתתא" 10
 17 (התעוררות מלמטה) 11
 18 להמשיך "אתערותא" 12
 19 דלעילא" (התעוררות 13
 20 מלמעלה), מה שאין כן 14
 21 בהרהור – בלי דיבור, לא 15
 22 נמשך בלום, – למטה, כי 16
 23 אם למעלה, – הרי במקום

קונטרס אחרון

ומוסיפה שם אור גדול בתוספת וריבוי האור באצי'
 ע"י מקרא ומצוות מעשיות שבעשי' שיעקר היחוד הוא
 למעלה רק הפירות בעוה"ז ע"י המשכת אור מעט
 מועיר למטה ע"י הדיבור ומעשה משא"כ בהרהור
 לא נמשך כלום ולכן לא יצא ידי חובתו מה שירדה
 נשמתו לעוה"ז רק להמשיך אורות עליונים למטה
 כמ"ש בע"ה שכ"ו להמשיך אור אבל להעלות מטה
 למעלה הוא דוקא ע"י מחשבה טובה דבלא דו"ר
 לא פרחא לעילא וכמ"ש בשער הנבואה פ"ב והמחשבה
 טובה כו' ומ"ש דבקע רקיעין וכו' והיינו אפילו בלא
 דו"ר במכש"כ מדברים בטלים [ז"א דגם שם יש איזו
 תאנה. בנ"א ליתא תיבות אלן] דמדה טובה מרובה היינו
 רקיעין דוקא שהן ההיכלות והבתים ולא בגוף האדם
 העליון וכש"כ בנר"ן אפי' באדם דעשיה שהן ו"ס
 אורות וכלים וז"ש בתקונים דבלא דו"ר לא יכלא
 לסלקא ולמיקם קדם ה' דוקא:

24 ובמדריגה שבהם נעשה היחוד שעל ידי תורה ומצוות – שם
 25 מוסיף ההרהור ריבוי אור, וכלן – המזהיר בלבד באותיות
 26 קריאת שמע, ואינו מבטא אורן בדיבור, לא יצא ידי חובתו, –
 27 "חובתו" – היינו: מה שירדה נשמתו לעולם הזה רק להמשיך
 28 אורות עליונים למטה, – שהאורות של העולמות העליונים
 29 יומשכו למטה בעולם הזה, כמו שכתוב בעין חיים שער בו –
 30 שירידת הנשמה למטה היא כדי להמשיך אור. – לא למען
 31 עצמה, שכן אין היא זקוקה לתיקון, כיוון שעליה לתקן את הגוף
 32 והנפש הבהמית, על ידי המשכת אורות עליונים דוקא למטה
 33 בעולם הזה, וכיוון שהמשכת אור למטה היא דוקא על ידי מעשה
 34 או דיבור, הרי בשעה שהרהר בלבד ולא ביטא בדיבור – לא
 35 ביצע חובה זו ולא יצא ידי חובתו. כל האמור הוא בנוגע
 36 להמשכת אור למטה – אבל להעלות מטה למעלה, –
 37 שהתורה שהוא לומד והמצוות שהוא מקיים תעלנה למעלה,
 38 הוא דוקא על ידי מחשבה טובה, – על ידי כוונה של אהבת
 39 ה' ויראת ה' – הנקראת "מחשבה טובה", דכלא דחילו ורחימו
 40 – בלי יראה ואהבה, הרי התורה שהוא לומד וכן המצוות שהוא
 41 מקיים לא פרחא לעילא, – אינן פורחות (אינן עולות) למעלה,
 42 וכמו שכתוב בשער הנבואה פרק ב': "והמחשבה מוכה
 43 כו'". – היא מעלה את התורה והמצוות למעלה. ומה שכתוב
 44 – בזוהר האמור, ד"בקע רקיעין וכו'", – שזה בוקע רקיעים –
 45 שקול התורה, דיבור, בוקע רקיעים ועולה למעלה, והיינו אפילו
 46 – כשהקול של דיבור התורה הוא כלל דחילו ורחימו, – בלי
 47 יראה ואהבה, במכל שכן מדברים בטלים – אם לגבי דברים

- 1 לנבראים של בריאה יצירה עשיה. ואולי יש לומר, שזה
2 על-דרך ההיכלות של "אצילות" וגופי המלאכים של
3 "אצילות", כפי שנראה שם קצת, והם מתאחדים עם אור
- 4 הנשמה שזה האלקות של הכלים של "מלכות דאצילות". וכך
5 הוא הרי אומר שם, שמזיווג "זו"נ" ד"בי"ע" נבראו מ"איך" ל"יש"
6 כל הנבראים נוצרים ונעשים – על ידי אור הנשמה שבהם.

יום שישי כ"ח מרחשון

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' 306, עיין ע"ח שער... עד עמ' קנד, כנודע:

- 7 עיין עיין תיים שער הנקודות שער ח פֿרָק ו, שאין תחזרת
8 פְּנִים בְּפָנִים כִּי אִם עַל יְדֵי מִצּוֹת מַעֲשִׂוֹת דְּוָקָא. – שם
9 ב"עץ חיים", הוא אומר לפני זה, שהספירות "ז"א" ו"מלכות"
10 שב"אצילות" ("ז"א" נקרא "דכר", זכר ומשפיע, ו"מלכות"
11 נקראת "נוקבא", נקבה
12 ומקבל, וכשנעשה היחוד
13 בין שניהם – זה נקרא
14 "יחוד קודשא בריך הוא
15 ושכינתו", שכן "ז"א" ו"מלכות" ו"מובדל",
16 הוא "קדוש" ו"מובדל",
17 למעלה מהעולם (הקדוש)
18 ברוך הוא), ו"מלכות"
19 נקראת "שכינה" ששוכנת
20 בעולם – הרי היחוד של
21 ז"א ומלכות פועל
22 שתומשך התגלות אלקות
23 בעולם), הרי בשעה שהם
24 נאצלו ונתגלו ממקורם
25 (ספירות חכמה ובינה),

קונטרס אחרון

- 7 עיין ע"ח שער הנקודות ש"ח פ"ו שאין תחזרת פב"פ
8 כ"א ע"י מצות מעשיות דוקא. ומעם הדבר כי
9 ע"י מע"ט גורם זיווג העליון וכו'. ולהבין אמאי
10 מעשיות דוקא יובן מו"ש בשער מ"ן ומ"ד כי צריך
11 תחלה להעלות מ"ן דנוק' דו"א ומ"ן דנוק' הן בחי'
12 עשיה כמו"ש פ"א. והנה המע"ט נק' כסוח וקיצוץ
13 הקוצים הנאחזים באחוריים שהן בחי' עשיה כמו"ש
14 בשער מ"ז פ"ה והיינו ע"י העלאת הטוב הגנוז בהם
15 המלוכש במצות מעשיות למקורו לקדושת האצו'
16 שכבר הובררה. ומ"ש שם שאדה"ר תיקן ג"כ ע"י
17 תפלה היינו ע"י אותיות הדבור דעקימת שפתיו הוי
18 מעשה כי הן מנפש החיונית שבגוף ודמו אשר שרשן
19 בבחינת אחרים, שהן בחינת עשיה, כמו שכתוב ב' – עץ
20 חיים" שער מו פֿרָק ה, – הרי שעל ידי המעשים הטובים,
21 נעשה "כיסוח וקיצוץ" של ענינים אלה שיש בכוחם לתת יניקה
22 לחיצונים – על דרך משל מזמירת הקוצים שבכרם שלא יפריעו
23 לצמחים שבכרם, ותינו על ידי העלאת הפזב הגנוז בהם –
24 בענינים של עשיה, המלכש במצות מעשיות – למקורו, –
25 של הטוב, שהוא לקדושת האצילות שכבר הבררה. – יכול
26 דבר זה להביא לבירור הדברים הגשמיים הדורשים בירור
27 ותיקון, להוציא את הטוב ולהעלותו לקדושה. ומה שכתוב
28 שם – ב"עץ חיים", שאדם הראשון תקן גם כן על ידי תפלה,
29 – הרי, שלא רק על ידי מצוות מעשיות יכולים לפעול זאת, כי
30 אם גם על ידי תפלה? – היינו על ידי אותיות הדבור, – לא
31 על ידי הכוונה הרוחנית שבתפלה, כי אם על ידי אותיות
32 הדיבור, דעקימת שפתיו הוי – היא, מעשה, – הרי שגם בזה
33 ישנו ענין של עשיה, כי הן – אותיות הדיבור הן מנפש
34 החיונית שבגוף ודמו אשר שרשן – וחיותו, מנחה. – כפי
35 שמוסבר בחלק ראשון של ספר התניא, בפרק ל"ז, שאין בכוח
36 הנפש האלקית לבטא מלות התורה או התפלה (שיש לבטא
37 בשפתיים, פה, לשון ושיניים גשמיים) – רק על ידי הנפש
38 החיונית המלוכשת באברי הגוף ממש. על כל פנים, יש כאן הרי

- 26 הנה כיוון שאדם הראשון עדיין לא נברא ולא היה עדיין ענין
27 קיום המצוות, הרי אם ז"א ומלכות היו ביחוד של פנים בפנים,
28 שהיתה נמשכת המשכה פנימית מז"א במלכות – היו הקליפות
29 יכולות לקבל או יניקה יותר מאשר נקבע להן (לינוק מקדושה),
30 לכן הם היו אז ביחוד של "אחור באחור" בלבד, כלומר,
31 שנמשכה רק החיצונית של ז"א ומלכות, כדי שלא תהיה יניקה
32 לקליפות. אלא, אחרי שנברא אדם הראשון והוא קיים מצוות –
33 דבר הפועל "כיסוח וקיצוץ הקוצים" (מפסיק את יניקת
34 החיצונים), היה יכול להיות אז שז"א ומלכות יהיו שוב ביחוד
35 של "פנים בפנים". בלשון אחרת, היינו, שכדי שתהיה התגלות
36 אלקות בעולם (ושקליפות לא תוכלנה לקבל יניקה ממנה) הרי
37 זה דוקא כשמקיימים מצוות מעשיות. ומעם הדבר, – אומר
38 ב"עץ חיים", שם, כי על ידי מעשים טובים גורים – האדם,
39 זיווג העליון וכו'. ונעשה ההחזרה של "פנים בפנים" בז"א
40 ומלכות. ולהבין, אמאי "מעשיות" דוקא? – מדוע על ידי
41 מצוות מעשיות דוקא גורמים את הזיווג העליון והחזרה של
42 "פנים בפנים", ולא על ידי מצוות אחרות? יובן ממה שכתוב
43 ב' – עץ חיים" שער מ"ן ומ"ד, כי צריך תחלה להעלות מ"ן
44 נוקבין דנוקבא דעיר אנפין, – לפני הזיווג העליון – מן
45 ההכרח שתהיה לפני זה העלאת מ"ן מנוקבא דז"א, ו"מ"ן

30 ש"ז"א" יהיה במצב של המשכה וירידה כדי להתייחד ולהזדווג
 31 עם "מלכות", כְּמוֹ שְׁכָתוּב בְּ- "עץ חיים" שְׁעַר מִן דְרוֹשׁ ב.
 32 וְעֵין זֶהר פְּרֻשָׁת פְּקוּדֵי דָף רמד עמוד ב: דְאֵית סְדוּרָא כו'
 33 לְאֶסְתַּבְּלָא כו', - שקיים סדר (של תפלה ודיבור, וקיים גם

34 סדר של תפלה על ידי
 35 כוונה) והסתכלות, עד
 36 למעלה מעלה ב"אין
 37 סוף, וְהָן - מפרש רבנו
 38 הזקן, פְּנוּנוֹת הַתַּפְּלָה
 39 וְיְחוּדִים עֲלוּיִים
 40 לְיִוְדָעִים וּמְשִׁינִים
 41 לְאֶסְתַּבְּלָא כו', -
 42 למסתכלים, עד "אין
 43 סוף", בהם יכול להיות
 44 הענין של לפעול בעולם
 45 על ידי כוונות בלבד -
 46 בלי דיבור, כִּי נִפְשֵׁירוּחֵי
 47 נִשְׁמָה שְׁלָהֶם עֲצָמָן הָן

48 - העלאת "מין נוקבין", כְּמִסִּירַת נִפְשָׁם עַל הַתּוֹרָה,
 49 וּבְנִפְיֵילַת אַפְיָם, - של תחנון, בו אומרים "אליך ה' נפשי
 50 אשאו", שהוא ענין של מסירות נפש, כְּנִדְעָה: - הרי כיוון
 51 שהנפש, רוח ונשמה שלהם, הן כשלעצמן, על ידי מסירות
 52 נפשם, "העלאת מין" - יש בכוחם "לפעול" גם כשחסר ענין
 53 הדיבור (והעלאת המין הנעשה על ידי דיבור), אך, דבר זה
 54 אמור ביחודי סגולה, ואילו הסדר בכל בני ישראל הוא - שעל
 55 ידי "העלאת מין" של עשיה הנעשה על ידי מצוות מעשיות
 56 או על ידי דיבור - דוקא על ידי כך ממשיכים היחוד "פנים
 57 בפנים" של ז"א ומלכות, היחוד של קודשא בריך הוא
 58 ושכינתו, וזה ממשיך התגלות אלקות בעולם.

1 גם "העלאת מין" של "נוקבא דעשיה", כפי שהדבר במצוות
 2 מעשיות. וְהִנֵּה, הַכְּרוּרִים דְעֵשִׂיָה - שמבררים על ידי מצוות
 3 מעשיות, עוֹלֵין לְיִצְרָה עַל יְדֵי שֵׁם פִּי, וּמִיִּצְרָה לְבְרִיאָה
 4 וְלְאֲצִילוֹת, כְּמוֹ שְׁכָתוּב בְּ- "עץ חיים" שְׁעַר מִן דְרוֹשׁ יא
 5 סִימָן ז. וְכִּוְנָה יוֹכֵן -

6 הנאמר בזהר (חלק ג' קה,
 7 א), כנזכר בסימן הקודם
 8 ב"קונטרס אחרון",
 9 דְהִרְהוּר - מחשבה בלבד,
 10 מבלי לבטא בדיבור, לָא
 11 עֵבִיד מִיָּד, - אינו פועל
 12 שום דבר, כִּי כְּלִי
 13 הַעֲלָאת "מין נוקבין",
 14 מִתְּמַלְכִּים" שְׁפִינְגָה",
 15 - "העלאת מין" זו היא
 16 דוקא מענינים של עשיה,
 17 כנזכר לעיל, אִי אֶפְשָׁר
 18 לְהַמְשִׁיךְ טַפְּסִין מְלַמְעָה
 19 לְזוּזָג זו"ג, - כדי שיהיה יחוד וזיווג זו"ג, "ז"א ו"מלכות", הוא
 20 על ידי המשכה שנמשך אור עליון שלמעלה משניהם, על
 21 דרך כמו שהוא ביחוד "דכר" (זכר) ו"נוקבא" (נקבה) למטה, הרי
 22 כתוב: "זכר ונקבה ברא אותם ויברך אותם אלקים ויאמר להם
 23 אלקים פרו ורבו", שצריכה להיות ברכה והמשכה מכוח עליון
 24 בשביל היחוד והתולדות הבאים מהיחוד - ואי אפשר להמשיך
 25 את ה"טיפין" - ההמשכה מלמעלה - אם אין "העלאת מין" של
 26 הברורים מנוגה, כִּי - "ז"א, רֹזְצָה לִינְק מְאָמוּ - מ"בינה",
 27 וְלֹא לְהַשְׁפִּיעַ לְמַטָּה, - "ז"א" רוצה לקבל מ"בינה", - שממנה
 28 היא באה - ולא להשפיע ב"מלכות". רק על ידי "העלאת מין"
 29 מ"נוגה" דוקא, ממשיכים מלמעלה אור עליון, דבר שפועל

יום שבת קודש כ"ט מרחשון

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' קנד, להבין מ"ש בשער... עד עמ' 308, יאות כו'.

70 לשמה, כשחסרה הכוונה לשמה (למרות שאין זה "שלא לשמה", לשם
 71 פניה (שהפניה מתלבשת בתורה ואינה מאפשרת לה לעלות), אלא
 72 שחסר ה"לשמה" של אהבת ה' ויראת ה' (שהוא לומד סתם, כי כך
 73 הרגילו אותו), אין הלימוד שלו עולה בספירות של העולמות,
 74 שהספירות הן אלקות ו"בלא דחילו ורחימו לא יכלא למיקם קדם הוי"
 75 (בלי אהבה ויראה אין זה יכול לעמוד לפני ה'; שיעלה לאלקות). אלא
 76 הוא עולה בחיצוניות העולמות, מקומם של המלאכים. על כך הביא רבנו
 77 הזקן מרבי חיים וויטאל, שאומר (ב"שער הנבואה" פרק ב'). שעל ידי
 78 תורה שלא בכונה נבראים מלאכים בעולם ה"יצירה", ועל ידי מצוות
 79 שלא בכונה נבראים מלאכים בעולם ה"עשיה". "בלי כוונה" היינו בלי
 80 כוונה לשמה הבאה מצד אהבה ויראה, אך אין זה שזה בלי מחשבה

59 בפרקים ל"ט ומ' בחלק הראשון של ספר ה"תניא", הסביר רבנו הזקן,
 60 מקום ומדידת העולם שבו עולות הנשמות על ידי תורתן ועבודתן,
 61 והסביר, שזה תלוי באיזון כוונה (של אהבת ה' ויראת ה') נעשו תורתן
 62 ועבודתן: אם הן היו באהבה ויראה (שכליות) שנוצרו משכל והתבוננות
 63 בגדלות ה' - הן עולות בעולם ה"בריאה" שהוא עולם ההשגה; ואם
 64 האהבה והיראה הן טבעיות (שהן בטבע בבני ישראל) - הן עולות
 65 בעולם ה"יצירה" שהוא עולם המדות.
 66 כן אמר רבנו הזקן, שהתורה והעבודה עצמן עולות בספירות, שהן בחינת
 67 האלקות של העולמות, אך, כל זה הוא כשהתורה והעבודה באות מתוך
 68 כוונה לשמה - מצד אהבה ויראה - הרי בהתאם לכוונה כך היא העליה
 69 - בעולם ה"בריאה" או בעולם ה"יצירה" וכי, אך, כשהתורה איננה

3. התואר "מלכים" מוסבר באריכות בחסידות ובקבלה. ההסברה בקיצור היא, שכל הדברים שהם בקליפות נפלו לשם משכעת ה"מלכים" של "עולם התווה", ו"מלכים" אלה שנפלו ב"קליפת נוגה" מתבררים ומתעלים על ידי עבודת האדם.

38 נבראים מלאכים בעולם ה"יצירה" – הוא מביא זאת מ"שער
 39 הנבואה" פרק ב'. דַעַל יְדֵי תוֹרָה שְׁלֵא כְּכֹנֶה נְבִיאִים
 40 מְלָאכִים בְּעוֹלָם הַיְצִירָה, וְשֵׁם הַבֵּיא מְהוּזָר פְּרִשְׁת שְׁלַח: –
 41 – שמשם מסתבר, "דלית קלא דאתאביד כו' – אין קול
 42 הנאבד מהעולם, אלא
 43 באיזה מקום שהוא נשאר
 44 הקול, וכפי שהוא מביא
 45 שם מהוזהר, שאפילו
 46 הקול של הכאה במקל יש
 47 לו השפעה, עד להשפעה
 48 על קול אחר שנשאר
 49 באיזה שהוא מקום
 50 בעולם, כַּד קְלָא
 51 דְאִוְרִיתָא וְצִלּוֹתָא
 52 דְסָלִיק וּבְקַע כו'." –
 53 להוציא קול התורה
 54 והתפלה שעולה ובוקע

55 את הרקיע, הרי שאין קול התורה והתפלה נשאר למטה – אלא
 56 הוא עולה למעלה. וְהִנֵּה, מְכֹנֶת הַתְּפִלָּה נְבִירָא מְלָאכִים
 57 בְּעוֹלָם הַבְּרִיאָה כְּמוֹ מְכֹנֶת הַתּוֹרָה, – משתוות הרי תורה
 58 ותפלה בענין העבודה והכוונה, ששתייהן עולות באותה מדריגה
 59 – בעולם ה"בריאה", וְכֵלָא בְּנֵה נְדָחִית – התפלה, לְמַטָּה
 60 לְנַמְרִי, כְּמוֹ שְׂבָתוֹב בְּזִהַר פְּרִשְׁת פְּקוּדֵי דָף רַמָּה עֲמוּד ב: –
 61 "גו' רַקִּיעַ תִּתְאַה כו' – כשהתפלה אינה "יאה" (בלשון הוזהר),
 62 כלומר, שהיא בלא כוונה, היא נדחית ב"רקיע תאדה" (תחתון)
 63 מהרקיעין תאין ש"מדברין גו עלמא". וכפי שאומר שם להלן
 64 בזוהר: דְאִקְרִין צִלּוֹתֵין פְּסִילָאן כו', – הנקראות תפלות
 65 פסולות, וְעִין שֵׁם פְּרִשְׁת וַיִּקְהַל דָּף רֵא עֲמוּד ב: – שם אומר
 66 הוזהר, "אִי הִיא מְלָה כְּדָקָא יְאוּת כו'". – אם המלה (של
 67 תפלה) היא כדבעי (כלומר, התפלה היא בכונה – הממונה
 68 "נשיק לה" (מנשק אותה) ומעלה אותה למעלה). מכך מובן,
 69 שרק כשהיא "כדקא יאות" (כדבעי – בכונה) היא עולה
 70 למעלה, אך כשהתפלה היא שלא בכונה – אין היא עולה
 71 למעלה. נשאלת הרי השאלה, כיוון שעם כוונה משתוות
 72 התורה והתפלה, מדוע, איפוא, כשחסרה הכוונה, נבראים
 73 מהתורה מלאכים בעולם ה"יצירה" (שכן באותו עולם עולה
 74 התורה), ואילו התפלה נדחית למטה, ברקיע תאדה?

1 וכוונה כלל, כפי שרבונו הזקן מציין זאת שם במלים "וכל המלאכים הם
 2 בעלי חומר וצורה", שבהתאם לביאורו של אבי הרבי, הגאון הצדיק
 3 המקובל הרב ר' לוי יצחק נשמתו ערן הכוונה היא, שכיוון שהמלאכים
 4 הם בעלי חומר וצורה, הרי זה מורה, שהתורה שממנה נבראו המלאכים,
 5 יש בה גם "חומר" וגם "צורה",
 6 כלומר, הלימוד בדיבור יש בו
 7 גם מחשבה וכוונה (שהן
 8 ה"צורה"), אלא "בלי כוונה"
 9 היינו, בלי כוונה "לשמח"
 10 הבאה מאהבה ויראה.
 11 על כל פנים, הרי מתורה
 12 שלא בכונה נבראים
 13 מלאכים בעולם ה"יצירה".
 14 היינו, שהתורה "עולה"
 15 בעולם ה"יצירה", ומעליה זו
 16 של התורה נבראים שם
 17 מלאכים. על כך נשאלת

18 השאלה: בתפלה אין אנו מוצאים כך: כשהתפלה היא בלי כוונה –
 19 היא נדחית למטה, כיצד, איפוא, בשעה שהתורה והתפלה הן
 20 בכונה – משתוות תורה ותפלה במדריגה בה הן עולות (שם
 21 הכוונה היא כוז שיש לה שייכות לעולם ה"בריאה" – העליה גם
 22 של תורה וגם של תפלה היא בעולם ה"בריאה", ואם הכוונה היא
 23 כוז שיש לה שייכות ל"יצירה" – העליה היא ב"יצירה"), ואילו כשהן
 24 שלא בכונה, קיים הבל בין תורה לתפלה, שבתורה היא עולה
 25 בעולם ה"יצירה" ונבראים מלאכים בעולם ה"יצירה", ובתפלה שלא
 26 בכונה היא נדחית למטה? בנושא זה הן רבנו הזקן ב"קונטרס אחרון"
 27 שנלמד להלן:
 28 לְהִבִּין מַה שְׂבָתוֹב בְּשַׁעַר הַיְחֻדִים פְּרָק ב, – "שער
 29 היחודים" של רבי חיים וויטאל (כפי שנדפס ב"שמונה שערים"
 30 המצויים בידנו) הוא חלק מ"שער רוח הקודש". וכפי שהעיר
 31 הרבי (באחת משיחותיו הקדושות), כתוב בהקדמת "שער
 32 היחודים" שהוא מתחלק לכמה "שערים" ("שער הנבואה",
 33 "שער רוח הקודש" ו"שער תיקון עוונות"). והרבי העיר על דיוקן
 34 של רבנו הזקן, שבפרק מ' ב"תניא" הוא מציין על ענין אחד
 35 (שהוא מביא מ"שער היחודים") שזה ב"שער הנבואה", ועל ענין
 36 שני – שהוא ב"שער היחודים". בהתאם לכך, נדרשת הסברה,
 37 מדוע בפרק מ' וכשהוא מדבר על הענין שמי"תורה שלא לשמה"

יום ראשון	יום ראשון	כג חשון	ה'תש"ד

שיעורים. חומש: תולדות, פ' ראשונה עם פירש"י.
תהלים: קח-קיב.
תניא: ל. מודעת . . . ומספר וד"ל.

צוויי און צוואנציג מאָל האָט מען ארעסטירט דעם צ"צ אויף דער אסיפת הרבנים אין פעטערבורג, תר"ג, פאר זיין אנטקעגענשטעלען זיך דער פאָדערונג פון דער מלוכה וועגען שינוים בחנוך וכו'. דער מיניסטער האט אים געפרעגט: דאָס איז דאָך מרידה במלכות? דער צ"צ האָט געענטפערט: מורד במלכות איז חייב מיתה בגוף, אָבער מורד במלכות שמים איז חייב מיתה בנפש. איז וואָס איז גרעסער?

עֲשָׂרִים וּשְׁתַּיִם פֻּעַם אָסְרוּ אֶת הַצֶּמַח צְדָק בְּאִסְפַּת הָרַבָּנִים בְּפֶטֶרְבוּרְג, תר"ג, בְּגִלְל הַתְּנַדְרוֹתָ לְדְרִישַׁת הַמְּלָכוֹת אוֹדוֹת שְׁנוּיִם בְּחֲנוּךְ וְכוּ'. שְׁאֵלוּ הַשֵּׁר: זוֹ הֲרִי מְרִידָה בְּמַלְכוּת? הַשֵּׁיב הַצֶּמַח צְדָק: מוֹרֵד בְּמַלְכוּת חַיִּב מִיתָה בְּגוּף, אֵךְ מוֹרֵד בְּמַלְכוּת שָׁמַיִם חַיִּב מִיתָה בְּנַפְשׁוֹ. מָה אִם כֵּן גְּדוּל יוֹתֵר?

יום שני	יום שני	כד חשון	ה'תש"ד

שיעורים. חומש: תולדות, שני עם פירש"י.
תהלים: קיג-קיח.
תניא: לא. נודע . . . האברים כו'.

בְּעֵינַיִם הַגְּשָׁמִיִּים צָרִיךְ לְהִסְתַּכֵּל בְּמִי שֶׁהוּא לְמַטָּה מִמֶּנּוּ, וּלְהוֹדוֹת לַה' יִתְבָּרָךְ כִּי טוֹב עַל חֲסֵדוֹ אֲתוֹ עָמוּ. –
בְּעֵינַיִם הַרוֹחָנִיִּים צָרִיךְ לְהִסְתַּכֵּל בְּמִי שֶׁהוּא לְמַעְלָה מִמֶּנּוּ, וּלְהִתְחַנֵּן לַה' שְׂיִתֵּן לוֹ דַּעַה טוֹבָה לְהִתְלַמֵּד מִמֶּנּוּ, וְכֵן יַעַז שְׂיִוְכַל לְעֲלוֹת בְּעֲלוּי.

יום שלישי	יום שלישי	כה חשון	ה'תש"ד

שיעורים. חומש: תולדות, שלישי עם פירש"י.
תהלים: קיט, אשרי . . . מצותך מאד.
תניא: לב. ברך . . . כנפש תדרשנו.

השגחה העליונה בריינגט יעדען אין זיין וואוינאָרט צוליב חיזוק היהדות והרבצת התורה.
ווען מען אַקערט און מען פארזייט – וואַקסט.

הַשְּׁגָחָה הָעֲלִיּוֹנָה מְבִיאָה כָּל אֶחָד לְמָקוֹם מְגוּרָיו לְשֵׁם חִזּוּק הַיְהוּדוּת וְהַרְבָּצַת הַתּוֹרָה. כְּאֲשֶׁר חוֹרְשִׁים זוֹרְעִים – צוֹמַח.

ה'תש"ד	יום רביעי	יום רביעי	כז חשוון	ה'תש"ד
		שיעורים. חומש: תולדות, רביעי עם פירש"י. תהלים: קיט, מה . . . לא שכחתי. תניא: להבין איך . . . ה' דוקא.		
		הדרן האמתי הוא שצריכים לדעת מהות עצמו, בהכרה אמיתית בחסרונות עצמו ובמעלות עצמו. וכאשר יודעים את החסרונות - לתקנם בעבודה בפעל, ולא לצאת ידי חובתו באנחות בלבד.		

ה'תש"ד	יום חמישי	יום חמישי	כז חשוון	ה'תש"ד
		שיעורים. חומש: תולדות, חמישי עם פירש"י. תהלים: קכ"ד. תניא: עיין ע"ח . . . אפים כנודע.		
		ר"א הלוי מהאמלי סיפר: כשבאתי לליאזנא מצאתי מזקני החסידים שהיו מחסידי הה"מ והרה"ק הרמ"מ מהאראדאק, והוה מרגלא בפומייהו: האב האלט א אידען, וועט השי"ת דין האלט האבען, טו א טובה א אידען, וועט השי"ת דיר א טובה טאן, זיי מקרב א אידען, וועט השי"ת דיר מקרב זיין.		

רבי אייזיק הלוי מהאמלי ספר: כשבאתי לליאזנא מצאתי מזקני החסידים שהיו מחסידי הרב המגיד והרב הקדוש הרב מנחם מענדל מהאראדאק, והנה מרגלא בפומייהו [והיו רגילים לומר]: "אהוב יהודי, ה' יתברך יאהבך. עשה טובה ליהודי, ה' יתברך יטיב לך. קרב יהודי, ה' יתברך יקרבוך".

ה'תש"ד	יום ששי	יום ששי	כח חשוון	ה'תש"ד
		שיעורים. חומש: תולדות, ששי עם פירש"י. תהלים: קלה"קלט. תניא: להבין מ"ש . . . 308 פקודי.		
		ענין השגחה פרטית הוא, דלא זו בלבד דכל פרטי תנועות הנבראים למיניהם הם בהשגחה פרטית, והיא היא חיות הנברא וקיומו, אלא עוד זאת דתנועה פרטית של נברא יש לה יחס כללי לכללות כונת הבריאה... דבצרוף ואחוד כל הפעלות הפרטיות... נשלמה כונת העליונה בסוד הבריאה בלה.		
		ויתבונן האדם: ומה אם תנועת עשב באה בהשגחה פרטית ונוגעת להשלמת כונת הבריאה, מין המדבר בכלל וישראל עם קרובו בפרט על אחת כמה וכמה.		

ה'תש"ד	שבת	שבת	כט חשוון	ה'תש"ד
		מברכים ראש חדש בסלו. אמירת כל התהלים בהשכמה. יום התעוררות. שיעורים. חומש: תולדות, שביעי עם פירש"י. תהלים: קמ"ג. תניא: ומ"ש בפ' פקודי . . . האצי'.		

עבודה הקדושה באמירת תהלים בצבור, אין די באר גדל הזכות של המשתתפים בזה, וגדל הנחת רוח של מעלה כמבאר בספרי קדש, ואפס קצהו בקנטרס "תקנת אמירת תהלים ברבים"

קִכְּזַן מִכְּתָבִים, א), וְאַשְׁרֵיכֶם יִשְׂרָאֵל, וּבְגִלָּה זֹאת תִּתְּבַרְכוּ אִתְּם וְנִשְׁיֶכֶם בְּנִיכֶם וּבְנֹתֵיכֶם, ה' עֲלֵיהֶם יִחִיו, בְּכִרְיָאוֹת נְכוֹנָה וּבְפִרְנֹסָה בְּהִרְחֻבָּה גְדוֹלָה, וּלְרַגְלֵיכֶם יִישְׁעוּ כָּל עַדְת יִשְׂרָאֵל שְׂיִחִיו בְּמַחְנֶכֶם הַטְּהוֹר בְּתוֹךְ כָּלֵל אֲחִינוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, בְּהַדְרוֹשׁ לָהֶם בְּגֶשֶׁם וּבְרוּחַ.

המשך ביאור למס' שקלים ליום שלישי עמ' א

45 **הלכה ג - משנה**
 46 בכל שנה היו קונים מכספי תרומת הלשכה סממנים עבור הקטורת
 47 במשקל שלש מאות ששים ושמונה [שס"ח] מנים. שס"ה מנים
 48 כמספר הימים שיש בשנת החמה, מנה עבור כל יום והיו מקטירים
 49 ממנו חציו בבוקר וחציו בערב. ושלשה מנים נוספים שמהם היה
 50 הכהן גדול ביום הכפורים מכניס מלוא חופניו לפני ולפנים.
 51 'מותר הקטורת' שעליה המשנה דנה הוא סממני הקטורת שלא
 52 נכנסו אל תוך חופניו של הכהן גדול ביום הכפורים מהשלושה
 53 מנים שמהם היה חופן, וכן אותם אחד עשר המנים שלא נוצלו
 54 כשהשנה היתה פשוטה ולא מעוברת והיו בה רק שלש מאות
 55 חמישים וארבע [שנ"ד] ימים, שהם פחות אחד עשר יום מימי שנת
 56 החמה.
 57 המשנה דנה מה היו עושים ב'מותר הקטורת'. מבררת המשנה:
 58 מותר סממני הקטורת שיש ברצון הגוברים להעבירו משנה אחת
 59 לשנה אחרת, מה היו עושים בה כדי שהיא תוכשר להקטרה ולא
 60 תפסל מדין שהיא נקנתה ממעות תרומה ישנה, שהרי מראש
 61 חודש ניסן יש להביא את הקטורת ממעות התרומה החדשה.
 62 מבארת המשנה: מפרשים ממנה - מתוך מותר הקטורת, כשיעור
 63 עלות שֶׁכֶר האומנין מפטמי הקטורת, וּמְחַלְלִין אותה - את הקטורת
 64 שהפרישו על מעות האומנין - על מעות המיועדות לתשלום שכר
 65 האומנים, וְנוֹתְנִין אותה - את הקטורת המחוללת ליצאה לחולין
 66 לאומנין שֶׁשְׁכָּרָן על מלאכתם בפיתום הקטורת, וְחוֹזְרִין הגוברים
 67 ולוקחין אותה - וקונים את הקטורת מיד האומנים מִתְרוּמָה חֻדְשָׁה.
 68 המשנה מבארת מאיזה תרומה הביאו ביום שלושים באדר: וְאִם
 69 בָּא חֻדְשׁ ניסן בְּיָמֵינוּ - שראו עדים את הלבנה ביום שלושים באדר
 70 וקדשו בית דין את החודש בו ביום, לֹאֲקָחִין אותה - את הקטורת
 71 כבר ביום זה מִתְרוּמָה חֻדְשָׁה, שהרי יום זה הוא ראש חודש ניסן
 72 ומצוה להביא בו מן החודש, וְאִם לֹא - שלא קידשו בית דין את
 73 החודש אלא ביום שלושים ואחד, מביאים את הקטורת ביום
 74 השלושים מן התרומה הַיְשָׁנָה.

75 **נמרא**
 76 שנינו במשנה שאת מותר הקטורת היו מחללים על מעות
 77 האומנים שהן מעות הבאות מתרומת הלשכה. כעת הבינה
 78 הגמרא שאת מותר הקטורת היו מחללים על מעות הלשכה.
 79 הגמרא מקשה על כך. מקשה הגמרא: הרי גם הקטורת היא קודש
 80 וגם מעות הלשכה הם קודש, וְלֹא נִמְצָא - ואין יתכן שנאמר
 81 שֶׁהַקֹּדֶשׁ מִתְחַלֵּל עַל הַקֹּדֶשׁ. מתרצת הגמרא: פִּיצוּד הוּא עוֹשֶׂה
 82 שמעות הלשכה יצאו לחולין כדי שיוכל לחלל עליהם את
 83 הקטורת, אֲמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן בַּר בִּישְׁבַּא, מֵבִיא הגובר מעות של הקדש
 84 שמיועדות עבור האומנים, וּמְחַלְלִין עַל הַכֶּהֱנָן שבנו בחולין לצורך
 85 ההקדש, ונמצא הבגין קודש והמעות יוצאות לחולין,

1 דְעֵתִיהָ דְרַבִּי יוֹהַנָּן הַסּוּבֵר ש'מותר פירות' היינו סאה רביעית, קִשְׂיָא
 2 - יקשה עליו, וְהָא תַּנְיֵן - והרי למדנו במפורש בסוף פרק זה 'עֲמִדוּ
 3 מִשְׁלֵשׁ סַפְסַק מֵאַרְבַּע' והיינו דין 'סאה רביעית', ודין זה הוא לדברי
 4 הכל, וְתַנְיֵן - ובמשנתנו שנינו 'וְהוּא לֹא הוּא מוֹדִים בְּפִירוֹת'.
 5 הגמרא מיישבת את שיטתו של רבי יוחנן. מתרצת הגמרא: בוודאי
 6 רבי עקיבא ורבי חנניה מסכימים לכך שיתכן מציאות של 'מותר
 7 פירות' שזוהי סאה רביעית, וכל מה ששנינו 'לֹא הוּא מוֹדִים בְּפִירוֹת'
 8 אין הכוונה שלא הודו על עצם המושג 'מותר פירות', אלא שהם
 9 לא הודו בְּדִין זה שמתוך הפירות הולך לקיץ לְמוֹצָתוֹ, אֲכָל מוֹדִין הוּא
 10 בְּכָלִי שֶׁרֶת - ש'מותר פירות' הולך לקניית כלי שרת.
 11 התבאר לעיל שלדעת כולם 'מותר נסכים' זהו בירוצין, ועל זה
 12 אמר רבי עקיבא שמותר נסכים הולך לכלי שרת. הגמרא מקשה
 13 על כך: עַד כְּדוֹן - מובן הדבר בבירוצי צְבוּר כגון של נסכי התמידין
 14 והמוספין שניתן להשתמש בהם לכלי שרת, כיון שאכן כלי שרת
 15 באים משל ציבור, אולם האם נאמר שדין זה נאמר וְאִפְּלוּ בִירוּצֵי
 16 יְחִיד - בנסכים של קרבנות יחיד, וְכִי לֹא נִמְצָאוּ על ידי זה שְׁכָלִי
 17 שֶׁרֶת בְּאִין מִשְׁל יְחִיד שלא כדוּן, שהרי דין הכלי שרת הוא, שהם
 18 צריכים לבוא דווקא משל ציבור ולא משל יחיד שהוא אינו
 19 מוסרם לציבור יפה.
 20 מתרצת הגמרא: בְּהֵדָא דְתַנְיֵן - כפי ששנינו בברייתא לעיל (ו').
 21 אֲשֶׁה שְׁעִשְׂתָּה כְּתוּבָה לְבָנָה וְכִלְבֵד שְׂתִמְסְרָנָה לְצִיבוּר' -
 22 שאף על פי שבגדי הכהונה באים דווקא משל ציבור, יכולה אשה
 23 להכין כתונת עבור בנה הכהן בתנאי שהיא תמסרנו יפה לציבור,
 24 וכפי שהסקנו לעיל שבמכשירי קרבן לדברי הכל יכול היחיד
 25 למסור לציבור, ואף כאן בכלי שרת שהם מכשירי קרבן ימסרנו
 26 היחיד יפה לציבור.
 27 הגמרא דנה האם גם בירוצי יבש קדושים. אומרת הגמרא: עַד כְּדוֹן
 28 בִירוּצֵי לֶחַ - כשמדובר בבירוצין של מידת הלח דהיינו שמילאו
 29 את הכלי ביין ונשפך מן היין לדופני הכלי, ברור הדין שיכולים
 30 הבירוצין לילך לכלי שרת כיון שנתקדשו. אך מסתפקת הגמרא,
 31 וְאִפְּלוּ בִירוּצֵי יָבֵשׁ - בבירוצין של מידות היבש דהיינו שמילאו
 32 את הכלי בסולת ונשפך מהסולת אל מחוץ לכלי, האם גם
 33 הבירוצין קדושים, או שמא כיון שהם נשפכים מחוץ לכלי אינם
 34 קדושים.
 35 הגמרא פושטת את הספק: בְּהֵימָא דְתַנְיֵן תַּנְן - לפי מה ששנינו
 36 במסכת מנחות (טו), הַנְּסָכִים שֶׁקָּדְשׁוּ בְּכָלִי - שכבר נתנם לתוך כלי
 37 שרת ונתקדשו בכך, וְאַחַר כֵּן נִמְצָא הַיָּבֵשׁ פְּסוּל - הוברר שהקרבן
 38 שלשמו הביאו נסכים אלו פסול, אִם יֵשׁ שָׁם וְכֵן אַחַר שֶׁאֵין לוֹ
 39 נסכים, יִקְרְבוּ עִמּוֹ נסכים אלו מהקרבן הפסול, וְאִם לֹא - שאין שם
 40 זבח אחר ללא נסכים, ואותם הנסכים שקדשו בכלי לָנוּ - עבר
 41 עליהם הלילה, וְיִפְסְלוּ בְּלַיְנָה - פסולים הם בלינה כדוּן נסכים
 42 שקדשו בכלי שרת, ומוכח שדווקא דבר שהיה בכלי שרת קדוש,
 43 ולכן בירוצי יבש שלא נתקדשו בכלי אינם קדושים ואינם הולכים
 44 לכלי שרת.

יום ראשון כ"ג חשון ה'תשע"ד

החובה לקיים הסכמים

ואם כן דין 'מי שפרע' לא תלוי בחלות הקנין, וכן דעת הר"י מיגש (שטמ"ק ב"מ מז, ב). אך לפי הצד השני, החוזר בו מקבל 'מי שפרע' כאשר הקנין חל מהתורה, מה שאין כן בדבר שלא בא לעולם.

ונראה שלדעת הרמב"ם 'מי שפרע' נובע מקנין המעות וחז"ל לא ביטלו את תוקפו של קנין זה לגמרי אלא הותירוהו על כנו לענין זה שחוזר בו מקבל 'מי שפרע' (אך לאחר שיקבל מי שפרע יוכל לבטל את המקח, בשונה מקנין גמור שאין אפשרות לבטלו). ולכן, כל זמן שאינו מקבל 'מי שפרע' נותר על כנו הקנין מהתורה והלוקח לא חייב להחזיר את המעות.

אך לדעת הסוברים שחז"ל ביטלו את קנין כסף ו'מי שפרע' הוא על אי-העמידה בדיבורו, לא מסתבר שחייב החזרת המעות על ידי הלוקח יהא תלוי בהטלת 'מי שפרע' על המוכר, כי מבחינה ממונית אין המקח חל וזכותו של המוכר לדרוש את המעות.

(משנת יעבץ חז"ל ג, יא"ג)

הלכות מכירה פרק ז, הלכה ב: וְכִיצַד מְקַבֵּל מִי שֶׁפָּרַע? אֹרְרִין אוֹתוֹ בְּבֵית דִּין וְאֹמְרִין: מִי שֶׁפָּרַע... וְאַחַר כֵּן יִחְזֹר הַדְּמִים.

מלשון הרמב"ם משמע שהחייב של הלוקח להחזיר את הדמים הוא רק לאחר הטלת 'מי שפרע' על המוכר, אך קודם לכן אינו חייב להחזיר.

וטעם הדבר הוא כי מהתורה מעות קונות, אלא שחכמים תיקנו שמעות לא יקנו ורק משיכה קונה, ומכל מקום החוזר בו לאחר מתן מעות מקבל 'מי שפרע'. ויש לבאר את הדבר בשני אופנים: א) אף שמדרבנן אין הקנין חל כלל, לא ראוי לאדם לחזור בו מדברו גם ללא קנין. ב) מאחר שהיה קנין מעות, הרי אף שמדרבנן אינו חל, עדיין יש לו משמעות לענין זה שהמוכר חייב לעמוד בדברו ואם חזר בו מקבל 'מי שפרע'.

ו'נפקא מינה' בין שני האופנים, במוכר בקנין כסף דבר שלא בא לעולם שאף מדאורייתא אין הקנין חל: לפי הצד הראשון, גם בזה חייב ב'מי שפרע', כי גם בדבר שבא לעולם אין הקנין חל מדרבנן ובכל זאת מקבל 'מי שפרע'.

יום שני כ"ד חשון ה'תשע"ד

האם מותר לשנות מחיר עד שתות?

והנה, כתב ה'מחנה אפרים' (אונאה סי' יג) שאם הקונה מוחזק במעות וטרם שילם, יכול הוא לטעון שהוא מן המיעוט שאינם מוחלים, ומסתמך על דברי התוספות (ב"ב צב, א. ד"ה וליחזי) שכתבו שהמוחזק יכול לטעון שהוא מן המיעוט. אך הסמ"ע (תו"מ סי' רכו ס"ק יד) סובר שאף אם הקונה טרם שילם והוא עדיין מוחזק בכסף, אינו יכול לטעון שאינו מוחל אלא מוציאים מידו, כי בטלה דעתו אצל רוב העולם. ועוד כתב ה'מחנה אפרים' (שם סי' ז) על פי הרא"ש (שם) שבפחות משתות הדרך למחול כיון שאין אפשרות לדייק בדמי המקח במדויק וכשיבוא המתאנה לתבוע לא ישתו השמאים, האחד יקבל את טענתו שזו אונאה והשני יאמר שאין כאן אונאה, ולכן הוא מוחל, ולפי זה דבר שמחירו קבוע וידוע, אין המתאנה מוחל וצריך להחזיר את דמי האונאה.

הלכות מכירה פרק יב, הלכה ג: הִיתָה הַחֲזִינָה פְּחוֹת מִזֶּה... אִינוּ חֵיב לְהַחְזִיר בְּלוֹם; שֶׁבֶל פְּחוֹת מִשְׁתּוֹת דֶּרֶךְ חֶבֶל לְמַחֵל בּוֹ.

הרא"ש (ב"מ פ"ד סי' כ) מסתפק האם זה שלא צריך להחזיר אונאה פחות משתות [בשיעור שישית מהמחיר] הוא משום שאי אפשר לדייק בדמי המקח ולכן דרך העולם למחול עד שתות, ואם כן, אף שבדיעבד אינו צריך להחזיר את דמי האונאה, לכתחילה איסור 'אל תנו' הוא גם בפחות משתות, או שמא כך היא דרך מקח וממכר שפעמים המוכר מוכן למוכרו בהוזלה עד שתות (כי הוא זקוק לכסף) ופעמים הקונה מוכן להוסיף במחיר עד שתות (כי הוא מעוניין מאוד במקח) ולכן עד שתות למעלה או למטה "אין עליו שם אונאה כלל" ומותר לעשות כך לכתחילה.

ולהלכה: "ירא שמים יחמיר לעצמו שלא יכנס לספק לא תעשה של תורה" (ראה ש"ע אדה"ז הל' אונאה סי' ג).

יום שלישי כ"ה חשון ה'תשע"ד

האם מותר להטעות גוי?

אונאה סי' א). גוי שהטעה יהודי: הרמב"ם פסק, כי עליו להחזיר את דמי ההונאה. ומבאר ה'מנחת חינוך' (מצוה שלו, ד"ה ולא), שלדעת רש"י אינו חייב להחזיר: הדין הוא, שבן נח נהרג על הגזל (הל' מלכים פ"ט ה"ט), והגמרא לומדת, שהוא נהרג על פחות משה פרוטה, ודמי הגזל לא ניתנים להשבה (ע"ז עא, ב).

הלכות מכירה פרק יג, הלכה ז: הַעֲבוּ"ם אֵין לוֹ הוֹנָיָה; שְׁנַאֲמַר: אִישׁ אֶת אָחִיו. וְעֲבוּ"ם שֶׁהוֹנָה אֶת יִשְׂרָאֵל – מְחִיר הוֹנָיָה.

בענין הונאת גוי, יש להוסיף: יהודי שהטעה גוי: אמנם אין הוא נדרש ליידע אותו על כך, כיון שלגוי אין הונאה; אבל לכתחילה הדבר אסור, כי "הרי זה כגונב ממנו ממון, ואסור מן התורה" (ש"ע אדה"ז הל' ...)

מבאר רש"י (ראה תוס' ד"ה בן נח ע"ז שם), שאי החזרת כסף הגזילה נובעת מהכלל הידוע "קיים ליה בדרכה מיניה". כלומר: העונש החמור של מיתה, מבטל את חובת התשלום.

בהתאם לזה, יש לומר אף בנוגע לעניינינו – הגוי שהונה יתחייב מיתה, ובשל כך הוא פטור מלהחזיר את דמי ההונאה, שהרי "קיים ליה בדרכה מיניה"

'מקח טעות' בדבר פגום הניתן לתיקון יום רביעי כ"ו חשוון ה'תשע"ד

זה מקח טעות על אף שהפגם ניתן לתיקון כשם שניתן לבדוק את הבית, ומדוע לדעת הרמב"ם המוכר עריבה יכול לתת עריבה פגומה? ויש לחלק:

במכירה, הלוקח זוכה בגוף הדבר (ולא רק בזכות השימוש בחפץ לזמן מסוים), ולכן גם כאשר תימנע ממנו אפשרות השימוש לזמן מסוים אין זה מקח טעות והמוכר דבר פגום הניתן לתיקון, הרי אף שבזמן התיקון לא יוכל הלוקח להשתמש בו אין זה מקח טעות (ורק כאשר סיכמו על עריבה ונתן לו חתיכת עץ זהו מקח טעות, כי לא קיבל את הכלי שעליו סיכמו), אבל השוכר בית אינו זוכה בגוף הבית וכל המקח הוא לזכות השימוש לזמן השכירות, ואם בחלק מהזמן לא יוכל להשתמש הרי זה חסרון בעצם המקח, ומאחר ויתכן שיגלה רק בפסח עצמו שהבית אינו בדוק ולא יוכל להתגורר בו עד שיבדוק, הרי זה מקח טעות.

(אור שמח)

הלכות מכירה פרק יז, הלכה ט: האומר לחברו: ערבה של עץ אני מוכר לך, או: קורת בית הפך אני מוכר לך – אינו נותן לו עץ שראוי לחפר בו ערבה... אלא ערבה בצורתה או קורות בית הפך בצורתם, שכל הרוצה אומר 'זו ערבה' או 'זו קורת בית הפך'.

מדברי הרמב"ם שהמוכר עריבה אינו יכול לתת עץ שראוי לעשות ממנו עריבה, יש לדייק שדווקא כאשר החפץ הניתן אינו הכלי שעליו סיכמו - כגון זה שסיכמו על עריבה ונתן לו חתיכת עץ שאינה נקראת עריבה - אין המקח חל, אך אם יתן לו עריבה פגומה שניתן לתקנה המקח חל (בקיזוז הוצאות התיקון).

ויש להקשות על כך: הגמרא (פסחים ד, ב) דנה במשכיר בית לחברו לפני פסח בחזקת שהוא בדוק מחמץ והתברר שאינו בדוק, האם זה מקח טעות או שמאחר ומדובר במצוה אין כאן מקח טעות כי מן הסתם השוכר מסכים לזכות במצוה בעצמו. ואם כן, בענין כגון זה שאינו של מצוה, הרי

האם צריך לפרט במכירת חמץ את סוגי החמץ? יום חמישי כ"ז חשוון ה'תשע"ד

"צריך לפרש כל מין חמץ שבחדר, אבל אם כותב סתם הוי כמוכר דבר שאין מינו ידיע, שהמכר בטל".

אך ה'אבני נזר' (ארו"ח סי' שמב ס"ק ב) סובר שגם אם כותב שמוכר 'כל מה שיש בבית' – מכירת החמץ חלה כי מנהגנו שהמכירה היא על פי שומת שלשה אנשים ורק כאשר הקונה אינו יודע האם קונה תבן או זהב אין דעתו סומכת, אבל אם המכירה נעשית על פי קביעת שמאים ואם יתברר שקנה זהב ישלם דמי זהב ואם הוא תבן יתן דמי תבן, הקנין חל.

והוגר"ע איגר (תשובות מהדור"ת סי' ז) הורה שאם כתב 'כל חמצי בבית מכור לך', המכירה חלה גם ללא פירוט, כי 'חמץ' נחשב כמין מסוים.

ובספר 'באר יצחק' (סי' ו) הוסיף:

המנהג הוא למכור את החמץ ב'בית דין חשוב', ולכן אין המכירה נחשבת אסמכתא והקנין חל (לפני פ"א הי"ג. וראה כס"מ שם בשם הרשב"א שב"ד חשוב היינו חשוב להפקיע ממון כגון מומחה לרבים, אף שאינו סמוך) כי אין אדם משטה בבית דין אלא גומר בדעתו לקנות (ר"ן נדרים כז, ב).

הלכות מכירה פרק כא, הלכה א: המקנה לחברו דבר שאינו מסוים: אם היה מינו ידוע... הרי זה קנה; ואם אין מינו ידוע - לא קנה.

המוכר לחברו דבר שאינו ברור מצד עצמו או שמידתו אינה ידועה ('דבר שאינו מסוים'), הרי זו אסמכתא (הקנאה ללא גמירות דעת) ולא קנה, כדברי הרמב"ם (להלן ה"א) שהאומר לחברו "כל מה שיש בתיבה זו אני מוכר לך... אין כאן קנין, שלא סמכה דעתו של לוקח שהרי אינו יודע מה שיש בו תבן או זהב ואין זה אלא כמשחק בקוביא".

וכתב הסמ"ע (ח"מ סי' רט ס"ק ב) שהרמב"ם לשיטתו שהמשחק בקוביא פסול לעדות כי אסמכתא אינה קונה והרי זה גזל (ראה כס"מ ה"ל עדות פ"י ה"ד). ואף הראשונים הסוברים שהמשחק בקוביא אין בו אסמכתא, מודים שהקנאת דבר שאין מינו ידוע הוא אסמכתא כי במשחק בקוביא ששניהם אינם יודעים על מה לסמוך, אנו אומרים שגמרו בדעתם ומקנים זה לזה, אבל כאן שהמוכר יודע מה הוא מוכר אך הקונה אינו יודע מה הוא קונה, לא סמכה דעתו של הקונה. ולפי זה כתב ה'מקור חיים' (סי' תמח ס"ק ט) שבמכירת חמץ

האם אפשר למכור חפץ לפני שרוכשים אותו? יום שישי כ"ח חשוון ה'תשע"ד

שאינו ברשותו, אם אדם סיכם עם חברו שירכוש חפץ הקיים בשוק וימכור לו אותו, חייב לקיים זאת ואם חזר בו מקבל 'מי שפרע'. ובטעם הדבר נאמרו שני אופנים:

הלכות מכירה פרק כב, הלכה ג: תפוסק על שער שפשוט, ולא היה אותו המין שפוסק עליו ברשות מוכר - תיב לקנות ולתן ללוקח מה שפוסק, ואם חזר - מקבל מי שפרע. הרמב"ם מחדש כאן אשר למרות שאין קנין חל על דבר

הלכה יומית לעיון ברמב"ם – בנוסף לשיעורים היומיים ג"פ ליום, פ"א ליום, וסהמ"צ פה

כבר ברשות המוכר. ולפי זה ההלכה אמורה בכל הקנינים ולא רק בקנין מעות, ודברי הרמב"ם להלן נאמרו בחפץ שאינו מצוי בשוק לקנותו ולכן אינו נחשב ברשותו ואין הקנין חל, אך בחפץ המצוי בשוק, הקנין חל (כס"מ בביאורו הראשון).

ועדיין צריך ביאור: הרי סוף סוף החפץ עדיין אינו ברשות המוכר בשעת הקנין, ומה מועיל שבידו לקנותו?

ומבאר התשב"ץ (חוט המשולש טור השני סי' יג):

אדם אינו מקנה דבר שאינו ברשותו לא מפני חסרון מהותי בעצם הקנין (כמו דבר שלא בא לעולם שאין יכול לחול קנין) אלא משום חסרון בגמירות דעתם של שני הצדדים בגלל שלא ברור אם היא תצא לפועל, אך כאשר הדבר קיים בשוק וניתן לקנותו בכל עת, יש גמירות דעת משני הצדדים והקנין חל.

א) אכן הקנין אינו חל כי אין אדם מקנה דבר שאינו ברשותו, ומכל מקום חייב המוכר לקיים את ההסכם כשם שבכל קנין מעות (אפילו בדבר הנמצא ברשותו) חייב המוכר לעמוד בדבורו על אף שלמעשה הקנין לא חל כי מדרבנן מעות אינן קונות.

ולפי זה ההלכה אמורה רק בקנין מעות ולא בקנין אחר (כי רק נתינת מעות מחייבת 'מי שפרע'), ולכן פוסק הרמב"ם להלן (ה"ח) שהמוכר לחברו מטלטלים על גבי קרקע ('קנין אגב') והמטלטלים אינן נמצאים ברשות המוכר, אין המקח חל כי אין אדם מקנה דבר שאינו ברשותו, ולא הזכיר שהמוכר מקבל 'מי שפרע', כי שם לא היתה נתינת מעות (כס"מ בביאורו השני).

ב) יתכן שהקנין חל, כי אף שהחפץ לא נמצא ברשות המוכר, מאחר והוא מצוי לרכישה בכל עת הרי זה כאילו

שבת קודש כ"ט חשון ה'תשע"ד

מהו 'עיון יפה'?

הרמב"ם (שהכלל "כל הנותן – בעין יפה נותן", אין משמעו אלא שנתן גם את החפצים שבתוך הבית וכן דרך גישה אל הבית, ותו לא. לפי זה, הדודה אינה זכאית להשתמש בחצר. בסיום דבריו כותב המבי"ט שה'בית יוסף' חולק עליו, ובלשונו: "הראו לי פסק של הרב ר' יוסף קארו יצ"ו, שהיה מזכה למקבל בכל הדברים שבחצר בלי שום טעם, ולא הזכיר אם כדין אם כמנהג החכמים". ובכל אופן, לשיטת הבית יוסף יש לדודה זכות שימוש בחצר ובדברים הנמצאים בה.

(שורת המבי"ט, ח"ב סי' טו)

הלכות מכירה פרק כה, הלכה ד: אָבֵל אִם מְכַר הַחֵיצוֹן וְנָתַן הַפְּנִימִי - יֵשׁ לוֹ דָּרָד; שֶׁכָּל הַנּוֹתֵן - פְּעוּן יָפֵה נּוֹתֵן.

נשאל הרב המבי"ט: אדם כתב בצוואתו שאת כל בתיו וחצרותיו הוא נותן לפלוני, מלבד בית פנימי באחת החצרות, אותו הוא מעניק לדודתו. לאחר פטירתו ביקשה הדודה להשתמש גם בחצר, למרות שהחצר ניתנה לפלוני. לכאורה, מדברי הרמב"ם כאן יתכן להוכיח שהצדק עמה. כי מאחר ונתן לה בית במתנה, ובעין יפה נתן, הרי שהעניק לה זכות שימוש גם בחצר.

אולם המבי"ט מביא את דברי הר"י מיגאש (רבו של

המשך ביאור למס' שקלים ליום שלישי עמ' ב

23 שרובו הוא חלק הכהנים שבודאי נאמר שנפדית. על דעתיה דרבי
24 יוחנן הסובר שמותר תמימים נפדים כפסולי המוקדשים וירעו עד
25 שיסתאבו ויפול בהם מום ויהיה מותר לפדותם, אָמַר רַבִּי יְעֲקֹב
26 שאף בהותירו שעירים כן הוא ודינם שירעו עד שיסתאבו.
27 רבי שמואל בר רב יצחק חולק על רבי זעירא בדעת רבי יוחנן: אָמַר
28 רַבִּי שְׁמוּאֵל בַּר רַב יִצְחָק שֶׁלֹּא כִּדְבַרֵי רַבִּי זְעִירָא אֲלִיבָא דְרַבִּי יוֹחָנָן
29 שְׁדִין הוֹתִירוּ שְׁעִירִים הוּא שִׁירְעוּ עַד שִׁיִּסְתָּאבוּ אֲלֵא הֵם עֲצָמִם
30 קָרְבִים עוֹלוֹת וּמִקְנֵי־צִיּוֹן פְּהֵן אֵת הַפְּנִימִי.
31 מקשה הגמרא על דברי רבי שמואל בר רב יצחק: הלא כאן מדובר
32 בהותירו שעירים שהם קרבנות חטאת ואילו הקרבנות של קיץ
33 המזבח קרבים בקרבנות עולה, ואם כן קָשְׁיָא וְכִי יֵשׁ הַפְּסָאָה שֶׁקָּרְבָּהָ
34 עוֹלָה. מתרצת הגמרא: אָמַר רַבִּי יוֹסֵף, שֶׁנִּיּוּיָא הֵיאֵ – שׁוֹנָה הוּא דִּין
35 קרבנות ציבור מקרבנות יחיד, שְׁאִין קָרְבָּנוֹת צְבוּר נִקְפְּעִין לְהוֹת
36 עולה או חטאת אֲלֵא בְּזִמְנֵי הַשְּׁחִיטָה, וְקוֹדֵם הַשְּׁחִיטָה יֵשׁ רְשׁוּת
37 לשנותם מקרבן לקרבן, ולכן גם כאן יכולים להעביר את השעירים
38 מחטאת לעולה והם קרבים כעולת קיץ המזבח.
39 הגמרא מבארת מדוע משנים אותם דווקא לקרבן עולה: אָמַר רַבִּי
40 הִיָּיא, לְכַאוּרָה, אִם בִּין כֶּךָ אֵין קָרְבָּנוֹת צְבוּר נִקְבְּעִים אֲלֵא
41 בשחיטה, מדוע אנו משנים אותם דווקא לקרבנות עולה היה לנו
42 לומר שיקרבו שלמים, אֲלֵא, תְּנַאי בֵּית דִּין הוּא עַל הַמּוֹתֵר שֶׁיִּקְרְבוּ
43 עוֹלוֹת דווקא.

1 נשאר בלשכת הטלאים ארבעה טלאים ממעות התרומה הישנה.
2 ועל זה שְׁמוּאֵל אָמַר, נִגְדִין בְּתַמִּימִים – פוּדִים אֵת הַטְּלָאִים
3 המבוקרים על מעות חולין, וקדושת הטלאים שהיא של תרומה
4 ישנה עוברת למעות אלו, ושוב קונים את הטלאים ממעות תרומה
5 חדשה ומקריבים אותם לתמידים. ואף על פי שקרבנות תמימים
6 אינם נפדים בלא מום, מכל מקום זהו רק בקרבנות יחיד אבל
7 בקרבנות ציבור לב בית דין מתנה עליהם שאם יהיו מותר יקדשו
8 רק לדמיהם ויהא מותר לפדותם, וזוהי שסובר שמואל לשיטתו גם
9 במותר הקטורת.
10 רבי יוחנן חולק על שמואל: יְרַבִּי יוֹחָנָן אָמַר, מוֹתֵר הַטְּלָאִים נִגְדִין
11 בְּפְסוּלֵי הַמוֹקְדְּשִׁים – כְּקֹדְשִׁים שְׁאִי אִפְשָׁר לְהַקְרִיבָם, וְדִינָם שִׁירְעוּ
12 עַד שִׁיִּסְתָּאבוּ וְיִפּוֹל בְּהֵם מוֹם, וְיִמְכְרוּ וְיִפְלוּ דְמִיָּהָם לְנֹדְבָה,
13 וכשאינן בהם מום אינם נפדים.
14 הגמרא מבררת מה הדין במותר שעירים' לפי שמואל ורבי יוחנן.
15 מבררת הגמרא: באופן שהותירו שְׁעִירִים שֶׁל צְבוּר לְחַטָּאת, כְּגוֹן
16 שְׁעִיר חַטָּאת שֶׁל רֹאשׁ חֹדֶשׁ אֲדָר שְׁהוּא בֵּא מִשֶּׁל צְבוּר, וְנֵאבַד
17 וְנִמְצָא בְּנִיסָן וְאִינוּ רְאוּי עוֹד לְהַקְרִיבָה שְׁהִי הוּא מִתְּרוּמָה יִשְׁנָה,
18 מֵה עוֹשִׂים בּוּ.
19 מבארת הגמרא: עַל דְּעִתִּיהָ דְּשְׁמוּאֵל – לְפִי דַעְתוֹ שֶׁל שְׁמוּאֵל
20 הסובר שמותר תמימים נפדים כתמימים, בודאי שמותר שעירים
21 נפדים מכח קל וחומר, אִם עוֹלָה שְׁהִיא קְרִיבָה כּוֹלָה לְגִבּוּהָ דִינָהּ
22 שְׁהִיא נְפִידִית, לֹא כֹּל שֶׁכֶּן בְּהוֹתִירוּ שְׁעִירִים שְׁהֵם קָרְבַן הַפְּסָאָה

שיעורי רמב"ם שלשה פרקים ליום - כ"ג - כ"ט מרחשון ה'תשע"ד

יום ראשון כ"ג מרחשון ה'תשע"ד

הלכות מכירה

פרק ז

42 ט. וכן מי שאמר לחברו שיתן לו מתנה, ולא נתן - הרי
 43 זה ממחסרי אמונה. במה דברים אמורים? במתנה מועטת,
 44 שהרי סמכה דעתו של מקבל כשהבטיחו; אבל במתנה
 45 מרובה, אין בה חסרון אמונה, שהרי לא האמין זה שיתן
 46 לו דברים אלו, עד שיקנה אותן בדברים שקונין בהן.
 47 י. הנותן מעות לחברו לקנות לו קרקע או מטלטלין,
 48 והניח מעות חברו אצלו, והלך וקנה לעצמו במעותיו -
 49 מה שעשה עשוי, והרי הוא מכלל הרמאין.
 50 יא. היה יודע שזה המוכר אוהב אותו ומכבדו, ומוכר לו,
 51 ואינו מוכר למשלחו - הרי זה מתר לקנות לעצמו, והוא
 52 שיחזור ויודיעו. ואם מפחד שמא יבוא אחר ויקדמנו
 53 לקנות - הרי זה קונה לעצמו, ואחר כך מודיעו.
 54 יב. הורו מקצת המורים, שאם קנה לעצמו במעות חברו
 55 אחר שזקפן עליו מלוה - הרי קנה לעצמו, ומקבלין ממנו
 56 כשאמר 'זקפתי אותן המעות על עצמי במלוה'. ואני אומר
 57 שאין דין זה דין אמת, אלא מקח של משלח, כמו
 58 שיתבאר בדין העסק.
 59 יג. שלשה שנתנו מעות לאחד לקנות להם המקח - אם
 60 היו המעות מעורבות, וקנה במקצת הדמים - אף על פי
 61 שהיתה כונת השליח שזה שקנה לאחד מהן, הרי המקח
 62 של כלן; וחולקין אותו לפי מעותיהן.
 63 יד. היו מעות פל אחד מהן צרוורין [קשורים] ונתומין
 64 [בחוחם הבעלים] - אף על פי שהיה בלב השליח הנה
 65 שיקנה המקח לכלם, לא קנה אלא זה שנקנה המקח
 66 במעותיו בלבד.

פרק ח

67
 68 א. המוכר שדה לחברו באלף זוז, ונתן לו מקצת הדמים,
 69 והיה יוצא ונכנס ותובע שאר הדמים - אפלו לא נשאר
 70 לו אלא זוז אחד - לא קנה הלוקח את בלה, אף על פי
 71 שפכת את השטר או החזיק.
 72 ב. חזר בו הלוקח, יד מוכר על העליונה: רצה - אומר
 73 לו: 'הא לך מעותיך, או קנה מן הקרקע כנגד המעות
 74 שנתת'; ונותן לו מן הזבורית שבה. ואם חזר המוכר, יד
 75 הלוקח על העליונה: רצה - אומר לו: 'תן לי מעותי, או
 76 תן לי קרקע כנגד מעותי'; ונוטל מן היפה שבה. ואם לא
 77 היה יוצא ונכנס ותובע - קנה לוקח את בלה, ואין אחד
 78 מהן יכול לחזור בו; ושאר הדמים עליו כשאר החובות.
 79 ג. מכר שדהו מפני רעתה [שהקרקע רעה] - אף על פי
 80 שהוא יוצא ונכנס ותובע שאר הדמים, קנה הכל, ואין
 81 הלוקח יכול לחזור בו; שזה שתובע ורודף, לא מפני
 82 שעדין לא גמר והקנה, אלא כדי שלא יחזר בו הלוקח.
 83 ד. וכן הדין במוכר מטלטלין - אף על פי שמשף הלוקח
 84 הפרות והוציאן לרשותו, והמוכר נכנס ויוצא על שאר

1
 2
 3
 4 א. מי שנתן הדמים ולא משף הפרות - אף על פי שלא
 5 נקנו המטלטלין כמו שבארנו, כל החזר בו, בין לוקח בין
 6 מוכר - לא עשה מעשה ישראל, וחיב לקבל 'מי שפרע'.
 7 ואפלו נתן הערבון בלבד - כל החזר, מקבל 'מי שפרע'.
 8 ב. וכיצד מקבל 'מי שפרע'? אוררין אותו בבית דין,
 9 ואומרין: 'מי שפרע מאנשי דור המבול ומאנשי דור
 10 הפלגה ומאנשי סדום ועמורה וממצרים שטבעו בים, הוא
 11 יפרע ממי שאינו עומד בדבורו'; ואחר כך יחזרו הדמים.
 12 ג. הנותן דמי המטלטלין, או מקצת הדמים, וחזר בו
 13 הלוקח, ואמר לו המוכר: 'בוא וטל את מעותיך' - הרי
 14 המעות אצלו כמו פקדון; ואם נגנבו או אבדו, אינו חיב
 15 באחריותו. אבל אם חזר בו המוכר - הרי המעות ברשותו,
 16 וחיב באחריותו, ואף על פי שחזר בו ואמר ללוקח: 'בוא
 17 וטל את שלך'; עד שיקבל עליו 'מי שפרע', ויאמר לו
 18 אחר כך: 'בוא וטל את שלך'.
 19 ד. מי שהיה לו חוב אצל חברו, ואמר לו: 'מכר לי חבית
 20 של זין בחוב שיש לי אצלך', ורצה המוכר - הרי זה כמי
 21 שנתן הדמים עתה, וכל החזר בו מקבל 'מי שפרע';
 22 לפיכך, אם מכר לו קרקע בחובו - אין אחד מהם יכול
 23 לחזר בו, אף על פי שאין מעות המלוה מצויות בשעת
 24 הממכר.
 25 ה. הלוקח מחברו קרקע או עבדים או שאר מטלטלין,
 26 ופסקו הדמים, והניח משכון על הדמים - לא קנה; וכל
 27 הרוצה לחזר משניהם - חוזר, ואינו חיב לקבל 'מי שפרע'.
 28 ו. מכר לו בדברים בלבד, ופסקו הדמים, ורשם הלוקח
 29 רשם על המקח, כדי שהיה לו סימן ידוע שהוא שלו - אף
 30 על פי שלא נתן מן הדמים כלום - כל החזר בו אחר
 31 שרשם, מקבל 'מי שפרע'. ואם מנהג המדינה הוא שיקנה
 32 הרשם קנן גמור - קנה המקח, ואין אחד מהן יכול לחזר
 33 בו; ויהיה זה חיב לתן הדמים.
 34 ז. דבר ברור הוא, שאין דין זה אלא בשרשם בפני
 35 המוכר, או שאמר לו המוכר: 'לך ורשם על מקחך', שהרי
 36 גמר להקנותו, כמו שבארנו בחזקה ובמשיכה.
 37 ח. הנושא ונותן בדברים בלבד - הרי זה ראוי לו לעמד
 38 בדבורו, אף על פי שלא לקח מן הדמים כלום ולא רשם
 39 ולא הניח משכון, וכל החזר בו, בין לוקח בין מוכר -
 40 אף על פי שאינו חיב לקבל 'מי שפרע' - הרי זה ממחסרי
 41 אמונה, ואין רוח חכמים נוטה הימנו.

מתוך מהדורת חזק

47 שמכרו פרות ונמשכו מהן הפרות, ועדין לא לקחו הדמים,
 48 והוקרו הפרות - חוזרין בהן, שאין נכסי תומים נקנין
 49 אלא בכסף כהקדש; והולו הפרות, לא יהיה כח הדיוט
 50 יתר חמור מכחם.
 51 ד. וכן אם לקחו הדמים, ועדין לא נמשכו פרותיהן,
 52 והוקרו - חוזרין כשאר ההדיוטות. אבל אם הולו הפרות,
 53 ורצו הלוקחות לחזר בהן - חוזרין ומקבלין מי שפרע,
 54 כדינם עם שאר העם; שאם נחייב אותם לקח הפרות כדין
 55 תורה - הרי זו רעה לתומים; שאם יהיה דינם כן,
 56 פשיעטרכו למכר לא ימצאו מי שיתן להם דמים.
 57 ה. וכן תומים שלקחו פרות, ומשכו הפרות ולא נתנו
 58 הדמים, והוקרו - לא יהיה כח הדיוט גדול מכחן. ואם
 59 הולו הפרות, אינן חוזרין; שזו רעה להם: פשיעטרכו
 60 לקנות פרות, לא ימצאו מי שימכר להם.
 61 ו. נתנו הדמים ולא משכו הפרות, והולו הפרות -
 62 חוזרין; לא יהיה כח הדיוט חמור מהן. והוקרו - אם רצו
 63 המוכרים לחזר בהם, חוזרין ומקבלין מי שפרע; שאם
 64 יהיה דינם שיקנו בנתינת המעות - יאמר להם המוכר:
 65 'נשרפו הפרות שלקחתם או אבדו באגס, וכבר נעשו
 66 ברשותכם משעת נתינת המעות'.
 67 ז. בארבעה פרקים בשנה, העמידו דבריהם על דין תורה
 68 בכשר, מפני שהעם פלן צריכין לכשר; ואלו הם: ערב
 69 יום טוב האחרון של חג, וערב יום טוב הראשון של פסח,
 70 וערב העצרת, וערב ראש השנה. ביצד? היה לטבח שור,
 71 אפלו שנה מאה דינר, ולקח דינר אחד מן הלוקח כדי לתן
 72 לו כשר כשישחט, ולא נתקבצו לו כל דמי השור - אינו
 73 יכול לחזר בו, אלא משחיטין את הטבח בעל פרהו,
 74 וכופין אותו לשחט ולתן הכשר ללוקח; לפיכך אם מת
 75 השור, מת ברשות הלוקח.

יום שני כ"ד מרחשון ה'תשע"ד

פָּרְקֵי

77 א. מי שאנסוהו עד שמכר ולקח את דמי המקח, אפלו
 78 תלוהו עד שמכר - ממכרו ממכרו, בין במטלטלין בין
 79 בקרקעות; שמפני אנסו גמר ומקנה, ואף על פי שלא לקח
 80 הדמים בפני העדים. לפיכך, אם מסר מודעה קדם שיקמור
 81 ואמר לשני עדים: 'דעו שנה שאני מוכר חפץ פלוני או
 82 שנה פלונית לפלוני, מפני שאני אנוס' - הרי הממכר
 83 בטל; ואפלו החזיק כמה שנים, מוציאין אותה מידו;
 84 ומחזיר את הדמים.
 85 ב. וצריכין העדים לידע שהוא מוכר מפני האנס, ושהוא
 86 אנוס ודאי - לא שיקמכו על פיו. וכל מודעה שאין כתוב
 87 בה: 'ואנו העדים ידענו שפלוני זה אנוס היה', אינה
 88 מודעה.
 89 ג. במה דברים אמורים? במוכר או בעושה פשרה. אבל
 90 במתנה או במחילה - אם מסר מודעה קדם המתנה - אף

1 הדמים - לא קנה; ויד החוזר בו על התחונה, כמו
 2 שבארנו; אלא אם כן מכר מפני רעת ממכרו, הרי זה קנה
 3 הפל.
 4 ה. לקח שנה מאה במאתים, והרי המוכר יוצא ונכנס
 5 ותובע שאר הדמים - הרי זה ספק אם הוא כמוכר שדהו
 6 מפני רעתה, ואינו תובע אלא מפני שמכר ביקר, או אינו
 7 כמוכר שדהו מפני רעתה, וזה שתובע מפני שעדין לא
 8 גמר להקנותו עד שיקח כל הדמים. לפיכך הרוצה לחזר
 9 משניהם, אינו יכול לחזר; ואם תפוש המוכר ממקח שמכר
 10 כנגד המעות שנשאר לו, אין מוציאין מידו.
 11 ו. הקונה דבר מחברו, ונתן לו את הדמים, וטעה במנין
 12 המעות, ולאחר זמן תבעו המוכר ואמר לו: 'מאה שנתת
 13 לי אינן אלא תשעים' - נקנה המקח ומחזיר לו העשרה,
 14 אפלו אחר כמה שנים; בין בקרקע בין במטלטלין.
 15 ז. האומר לחברו: 'כשאמכר שדה זו, הרי היא מוכרה לך
 16 מעכשו במאה זיו, וקנה מידו על כך, ולאחר זמן מכרה
 17 לאחר במאה - קנה הראשון. מכרה ביותר על מנה - קנה
 18 האחרון; שלא אמר לו אלא 'כשאמכר', שיהיה מוכר
 19 מדעתו תחלה, וזה לא היה רוצה למכר, ולא מכר אלא
 20 מפני התוספת שהוסיף זה על שויה; ונמצא כמי שנאנס
 21 ומכר.
 22 ח. אמר לו: 'כשאמכרנה, הרי היא קנויה לך מעכשו כמה
 23 שישומו אותה בית דין שלשה' - אפלו על פי שנים מן
 24 השלשה; אמר לו: 'כמו שאומרין שלשה', עד שיאמרו
 25 השלשה. וכן אם אמר לו: 'כמו שישומו אותה בית דין
 26 של ארבעה' - עד שישומו הארבעה פלן ויסכימו, וימכר
 27 לאחר כמו שהסכימו; ואחר כך יקנה הראשון. שמו אותה
 28 שלשה או ארבעה, ואמר המוכר: 'עד שיבואו שלשה
 29 אחרים או ארבעה וישומו' - אין שומעין לו, שהרי קנו
 30 מידו תחלה שמכר מעכשו.

פָּרְקֵי ט

32 א. המוכר להקדש, ואמר לו הגזבר: 'בכמה אתה מוכר
 33 חפץ זה? ואמר: 'בעשרה' - אפלו היה שנה מאה - בין
 34 שאמר 'בעשרה', אינו יכול לחזר בו; שהאמירה לגבה
 35 כמסירה להדיוט.
 36 ב. הגזבר שקנה להקדש, או שמכר ההקדש - ידו על
 37 העליונה. ביצד? נתן דמים של הקדש, אף על פי שלא
 38 משך הפרות - אם הוקרו, קנה כדין תורה; ואם הולו
 39 הפרות, חוזר, שהרי לא משך, ולא יהיה כח הדיוט חמור
 40 מכח ההקדש. וכן אם מכר חפץ של הקדש, ומשכו
 41 הלוקח ולא נתן דמים, והולל החפץ - קנה, שלא יהיה כח
 42 הדיוט חמור מכח ההקדש. ואם הוקר החפץ - חוזר בו,
 43 שהרי לא לקח הגזבר דמים, וההקדש אינו נקנה אלא
 44 בכסף, שנאמר: 'ונתן את הכסף, וגם לו'; ואין הגזבר
 45 חייב לקבל מי שפרע.
 46 ג. נכסי תומים קטנים, הרי הן כהקדש. ביצד? תומים

מתוך מהדורת חזק

47 לעשית כף וכף; וכל אסמכתא אינה קונה, שהרי לא גמר
48 בלבבו להקנותו.

49 ג. כיצד? המוכר בית לחברו או נתנו לו במתנה על תנאי
50 שילך עמו לירושלים ביום פלוני, והחזיק זה בבית מעתה
51 - הרי זה קנה כשילך עמו לירושלים באותו היום; ואם
52 עבר אותו היום ולא הלך, לא קנה. אבל אם התנה ואמר
53 לו: 'אם תלך עמי לירושלים ביום פלוני, או אם תביא לי
54 דבר פלוני, אתן לך בית זה, או אמכרנו לך בכך וכך',
55 והלך עמו באותו היום, או הביא לו - אף על פי שהחזיק
56 בבית אחר שקיים התנאי - לא קנה, שזו היא האסמכתא.
57 וכן כל פיוצא בזה.

58 ד. לפיכך, הנותן ערבון לחברו ואמר לו: 'אם אני אחזור
59 בי, ערבוני מחול לך', והלה אומר: 'ואם אני אחזור בי,
60 אכפל לך ערבונך' - אם חזר בו הלוקח - קנה זה את
61 הערבון, שהרי הוא תחת ידו; ואם חזר בו המוכר - אין
62 מחיבין אותו לכפל הערבון, שזו אסמכתא היא ועדין לא
63 קנה.

64 ה. וכן מי שפרע מקצת חובו, והשליש את השטר ואמר
65 לו: 'אם לא נתתי לך מכאן ועד יום פלוני, תן את שטרך',
66 והגיע זמן, ולא נתן - לא יתן השליש את השטר, שזו
67 אסמכתא היא.

68 ו. וכן כל התנאין שמתניין בגי אדם ביניהן, אף על פי שהן
69 בעדים ובשטר, 'אם יהיה כף או אם תעשה כף אתן לך
70 מנה או אקנה לך בית זה, ואם לא יהיה או לא תעשה לא
71 אקנה לך ולא אתן לך' - אף על פי שעשה או שהיה הדבר,
72 לא קנה; שכל האומר 'אם יהיה' או 'אם לא יהיה' - לא
73 גמר והקנה, שהרי דעתו עדין סומכת שמא יהיה או שמא
74 לא יהיה.

75 ז. כל האומר: 'קנה מעכשיו' - אין כאן אסמכתא כלל,
76 וקנה; שאלו לא גמר להקנותו, לא הקנה מעכשיו. כיצד?
77 'אם באתי מכאן ועד יום פלוני, קנה בית זה מעכשיו', וקנו
78 מידו על כף - הרי זה קנה, אם בא בתוך הזמן שקבע. וכן
79 כל פיוצא בזה.

80 ח. מי שמכר חצרו או שדהו, ופרש בשעת מכירה שהוא
81 מוכר גדי לילך למקום פלוני, או מפני המטר שנמנע, כדי
82 לקנות חטים בדמי חצרו - הרי זה כמוכר על תנאי. לפיכך,
83 אם ירד המטר אחר שמכר, או באו חשין והוזלו, או נמנע
84 הדרך לילך לאותה הארץ, או שלא נסתייע לו לעלות או
85 לקנות החטים - הרי זה מחזיר אותן הדמים, ומחזר לו
86 קרקעו; שהרי פרש שאינו מוכר אלא לעשות דבר פלוני,
87 והרי לא נעשה. וכן כל פיוצא בזה.

88 ט. אבל המוכר סתם - אף על פי שהיה בלבבו שמפני כף
89 וכך הוא מוכר, ואף על פי שמראין הדברים שאינו מוכר
90 אלא לעשות כף וכף, ולא נעשה - אינו חוזר; שהרי לא
91 פרש, ודברים שבלב אינן דברים.

92 י. מי שהקנה לחברו, והתנה עליו: 'על מנת שתתן מקח
93 זה או תמכרנו לפלוני' - אם נתנו או מכרו לאותו פלוני,

1 על פי שאינו אנוס, הרי המתנה בטלה; שאין הולכין
2 במתנה אלא אחר גלוי דעת הנותן - שאם אינו רוצה
3 להקנות בכל לבו, לא קנה המקבל מתנה; והמחילה,
4 מתנה היא.

5 ד. אחר האנוס את חברו בשהכהו או תלהו עד שמכר,
6 או שהפחידו בדבר שאפשר לו לעשותו, בין ביד גויים
7 בין בידו - הרי זה אנוס. ומעשה באחד ששכר פרדס
8 מחברו לעשר שנים, ולא היה שטר ביד המשפיר, ואחר
9 שאכלו השוכר שלש שנים, אמר לו: 'אם לא תמכרנו לי,
10 אכבש שטר שכירותו ואטען שהוא לקוח בידך'; ואמרו
11 חכמים שזה אנוס. וכן כל פיוצא בזה. לפיכך אם תבעו
12 המשפיר בבית דין, וכפר בו וטען שהפרדס שלו, ואחר
13 כף מסר המשפיר מודעה, ואחר כף מכר לשוכר שפפר בו
14 - הרי הממכר בטל; שהרי יש לו עדים שהוא אנוס, והן
15 העדים שפפר בו בבית דין בפניהם, והן עדי המודעה. וכן
16 כל פיוצא בזה.

17 ה. במה דברים אמורים? באנוס, שהרי הוא חסון, מפני
18 שכופה את המוכר למכר שלא לרצונו. אבל הגוזל והחזק
19 גזלן, ואחר כף לקח שדה שגזל - אין המוכר צריך למסר
20 מודעה, כמו שבארנו בהלכות גזלה.

21 ו. עדי המודעה - יש להן לחתם הן עצמן באותו הממכר
22 שנמסרה להם המודעה עליו, ואין בכף פלוס. ואפלו אמר
23 להם בפני האנוס: 'ברצוני מכרתי, בלא אנוס', הרי המודעה
24 קיימת; כשם שאנוס שמיכר בלא רצון, כף אנוסו עד
25 שאמר: 'ברצוני אני מוכר'.

26 ז. וכן אם הודה בפניהם שלקח הדמים אחר שמסר
27 המודעה על כף, אינו חייב להחזיר פלוס; שהאנוס אנוס
28 עד שיוודה, והעדים כבר ידעו שהוא אנוס. אבל אם מנה
29 הדמים בפניהם, חייב להחזיר.

30 ח. העידו עליו עדי הממכר שבטל המודעה, הרי המודעה
31 בטלה; ואם אמר לעדי המודעה: 'היי יודעין, שכל קנין
32 שאני לוקח לבטל המודעה ומודעה דמודעה שהכל בטל,
33 ואיני אומר כף אלא מפני האנוס שאתם יודעין, ואין
34 בדעתי להקנות לזה האנוס לעולם' - הרי הממכר בטל,
35 ואף על פי שקנו מידו לבטל המודעה על הדרך שבארנו.

36 פָּרָק יא

37 א. המקנה, בין קרקע בין משולטלין, והתנה תנאין
38 שאפשר לקימן, בין שהתנה המקנה בין שהתנה הקונה -
39 אם נתקיימו התנאין, נקנה הדבר שהקנה; ואם לא נתקיים
40 התנאי, לא קנה. וכבר בארנו משפטי התנאים בהלכות
41 אישות.

42 ב. במה דברים אמורים? בשקנה בדרך מן הדרכים
43 שקונין בהם, והרי יש עליו לקיים את התנאי. אבל אם לא
44 קנה עתה, והתנה עמו שאם יתקיים תנאי זה יקנה, ואם
45 לא יתקיים לא יקנה - אף על פי שנתקיים התנאי, לא קנה;
46 שזו אסמכתא היא [על סוד זמן אחר], שהרי סמך קנייתו

48 עצמו, קונין מבעל חובו שכל זמן שיהיה כף או שיעשה
49 כף, הרי החוב הנה מחול לו מעכשו, ואם לא יהיה או לא
50 יעשה, הריני תובעו בממון שחיב עצמו בו. ועל דרך זה
51 היינו עושין בכל התנאים שבין אדם לאשתו בשדוכין,
52 ובכל הדברים הדומין להם.

פרק יב

54 א. אסור למוכר או לקונה להונות את חברו, שנאמר:
55 "וכי תמכרו ממכר לעמיתך, או קנה מיד עמיתך - אל
56 תוננו איש את אחיו". ואף על פי שהוא עובר על לא
57 תעשה, אינו לוקה, מפני שנתן להשבון [להשיב]; ובין
58 שהונה במזיד, בין שלא ידע שיש בממכרו זה הונאה - חיב
59 להשיב.

60 ב. כמה תהיה ההונאה ויהיה חיב להשיב? שתות [ששית]
61 בשנה [בדיוק]. כיצד? הרי שמכר שנה ששה בחמשה, או
62 שנה ששה בשבעה, או שנה חמשה בששה, או שנה
63 שבעה בששה - הרי זו הונאה; ונקנה המקח, וחיב המונה
64 להחזיר את ההונאה כלה למתאנה.

65 ג. היתה ההונאה פחות מזה בכל שהוא, כגון שמכר שנה
66 ששים דינר בחמשים ופרוטה - אינו חיב להחזיר כלום; ו
67 שכל פחות משתות, דרך הכל למחל בו.

68 ד. היתה ההונאה יתרה על השתות בכל שהוא, כגון
69 שמכר שנה ששים בחמשים פחות פרוטה - בטל המקח,
70 והמתאנה יכול להחזיר החפץ ולא יקנה כלל; אבל המונה
71 אותו אינו יכול לחזר אם רצה זה וקבל, אף על פי שבטל
72 המקח. אין המונה חיב להחזיר, עד שתהיה ההונאה יתר
73 על פרוטה; היתה פרוטה בשנה - אינו מחזיר, שאין
74 הונאה לפרוטות.

75 ה. עד מתי יהיה לו לחזר ולתבע ההונאה, או לבטל
76 המקח? עד כדי שיראה לתגר או לקרובו. ואם שהה יתר
77 על זה - אפלו לקח שנה מאה במאתים, אינו חוזר.
78 ו. כמה דברים אמורים? בלוקח, שהרי המקח בידו
79 ומראהו. אבל המוכר חוזר בהונאה לעולם; ואין צריך
80 לומר בבטול מקח, שאינו יודע דמי זה שמכר עד שיראה
81 כמותו שנמכר. לפיכך, אם היה המקח דבר שאין במינו
82 שנוי והוא כלו שנה, כגון הפלפלין וכיוצא בהן - הרי זה
83 אינו חוזר, אלא עד כדי שישאל על שער שבשוק בלבד.
84 ז. וכן אם נודע שפא לידו מממכרו, וידע שטעה ולא תבע
85 - אינו יכול לחזר ולתבע, שהרי מחל.

86 ח. כשם שהונאה להדיוט - כף הונאה לתגר, אף על פי
87 שהוא בקי. וכשם שהונאה בפרות ובבהמה, כף יש הונאה
88 במטבעות.

89 ט. כיצד? הרי שהיה דינר של זהב בארבעה ועשרים דינר
90 של כסף, וצורפה [והחליפה] בעשרים דינר, או בשמונה
91 ועשרים - הרי זה מחזיר את ההונאה; היה יתר על זה
92 [יותר מששית], בטל הצרוף [ההחלפה]; פחות מכאן
93 [פחות מששית], מחילה.

1 קנה; ואם לא קנים התנאי ומכרו לאחר, או שלא מכרו ולא
2 נתנו בזמן שקבע לו - לא קנה. וכן המוכר או הלוקח
3 שהתנה שחזיר לו המקח בזמן פלוני, או כשיתן לו
4 המעות - הרי המכר קים, ויחזיר כשהתנה.

5 יא. מכר קרקע לחברו, והתנה המוכר ואמר ללוקח:
6 'כשיהיו לי מעות, תחזיר לי קרקע זו' - הרי הפרות של
7 מוכר. מכר לו סתם, ואמר לו הלוקח מדעתו: 'כשיהיו לך
8 מעות, תביאם לי ואני אחזיר לך קרקע זו' - הרי התנאי
9 קים, והלוקח אוכל פרות; ואין בזה אבק רבית, שהרי
10 מדעתו חיב עצמו בתנאי זה.

11 יב. מעשה באשה ששלחה ראובן לקנות לה חצר משמעון
12 שהיה קרובה, ואמר שמעון המוכר לראובן השליח: 'אם
13 יהיו לי מעות, תחזיר לי פלונית קרובתי קרקע זו', והשיבו
14 ראובן ואמר לו: 'אתה ופלונית קרובים כמו אחים',
15 כלומר: הדבר קרוב שהיא תחזיר לך, ואינה מקפדת על
16 זה. וכא מעשה זה לפני חכמים, ואמרו: הרי זה השליח
17 לא קנה כלום, שהרי לא סמכה דעתו של קרוב זה על דברי
18 השליח, מפני שלא השיבו תשובה ברורה; ונמצא שלא
19 גמר ולא הקנה. וכן כל כיוצא בזה.

20 יג. אסמכתא שקנו מידו עליה בבית דין חשוב, הרי זה
21 קונה; והוא שיתפס זכותיו בבית דין, והוא שלא יהיה
22 אנוס.

23 יד. כיצד? הרי שהתפס שטרו או שוכרו בבית דין, וקנו
24 מידו שאם לא בא ביום פלוני ינתן שטר זה לבעל דינו,
25 והגיע היום, ולא בא - הרי אלו נותנין; ואם עכבו נהר או
26 חלי מלבוא, לא יתנו. וכן כל כיוצא בזה; והוא שיהיה
27 בבית דין חשוב.

28 טו. המחייב עצמו בממון לאחר בלא תנאי כלל - אף על
29 פי שלא היה חיב לו כלום, הרי זה חיב; שדבר זה כמו
30 מתנה הוא, ואינו אסמכתא. כיצד? האומר לעדים: 'הו
31 עלי עדים שאני חיב לפלוני מנה', או שפתב לו בשטר:
32 'הריני חיב לך מנה', אף על פי שאין שם עדים, או שאמר
33 לו בפני עדים: 'הריני חיב לך מנה בשטר', אף על פי שלא
34 אמר 'אתם עדי' - הואיל ואמר בשטר, הרי זה כמי שאמר
35 'הו עלי עדים', וחיב לשלם, אף על פי ששניהם מודים
36 והעדים יודעים שלא היה לו אצלו כלום; שהרי חיב
37 עצמו, וגמר ושעבד עצמו כמו שישמעבד הערב. וכזה
38 הורו רב הגאונים.

39 טז. חיב עצמו בדבר שאינו קצוב, כגון שאמר: 'הריני
40 חיב לזון אותך או לכסותך חמש שנים' - אף על פי שקנו
41 מידו, לא נשתעבד; שזו כמו מתנה היא, ואין כאן דבר
42 ידוע ומצוי שנתנו במתנה. וכן הורו רבותי.

43 יז. ומפני מה הפוסק עם אשתו שיהיה זן את בתה, חיב
44 לזונה? מפני שפסק בשעת נשואין, והדבר דומה לדברים
45 הנקנין באמירה.

46 יח. כשיהיו חכמי ספרד רוצין להקנות באסמכתא, כף היו
47 עושין: קונין מזה שהוא חיב לזה מאה דינרין, ואחר שחיב

מתוך מהדורת חזק

46 ג. האומר לחברו: 'על מנת שאין לך עלי אונגיה, יש לו
 47 עליו הונגיה. במה דברים אמורים? בסתם, שאינו יודע
 48 כמה הונגיה יש בו כדי שימחל. ואין צריך לומר אם אמר
 49 לו: 'על מנת שאין בו הונגיה, שהרי יש בו. אבל במפרש
 50 - אין לו הונגיה, שכל תנאי שבממון קיים.
 51 ד. ביצד? מוכר שאמר ללוקח: 'חפץ זה שאני גותן
 52 במאתים, יודע אני שאינו שונה אלא מנה, על מנת שאין
 53 לך הונגיה, אני מוכר לך' - אין לו עליו הונגיה. וכן לוקח
 54 שאמר למוכר: 'חפץ זה שאני לוקח ממך במאה, יודע אני
 55 ששונה מאתים, על מנת שאין לך עלי הונגיה, אני לוקח
 56 ממך' - אין לו עליו הונגיה.
 57 ה. הנושא ונותן באמונה, אין לו עליו אונגיה. ביצד? 'חפץ
 58 זה בכך וכך לקחתיו, וכך וכך אני משתפר בו' - אין לו
 59 עליו הונגיה.
 60 ו. וכל הנושא ונותן באמונה, אם לקח פלים רבים או
 61 בגדים רבים בממפר אחד - לא יחשב את הרע באמונה
 62 ואת היפה בשויו, אלא או זה וזה באמונה או זה וזה
 63 בשויו. ויש לו להעלות על המקח שכן הפתף [סבל],
 64 ושכר החמר [בעל החמור], ושכר הפנדק [מלוו]. אבל
 65 שכר עצמו אינו מעלה לו, מפני שהוא פפועל - אינו
 66 מוסיף אותו על המקח, אלא מפרש ואומר לו: 'כך וכך
 67 אני משתפר.'
 68 ז. הגוי - אין לו הונגיה, שנאמר: "איש את אחיו. וגוי
 69 שהונג את ישראל, מחזיר ההונגה פדינין שלנו; לא יהיה
 70 זה חמור מישראל.
 71 ח. אלו דברים שאין להן הונגיה: הקרקעות, והעבדים,
 72 והשטרות, וההקדשות; אפלו מכר שונה אלף דינר, או
 73 שונה דינר באלף - אין בהן הונגיה; שנאמר: "או קנה מד
 74 עמיתך" - דבר הנקנה מד ליד; יצאו הקרקעות, ויצאו
 75 עבדים שהקשו לקרקעות, ויצאו שטרות שאין גופן קנוי
 76 אלא לראיה שבהן, ויצאו הקדשות, שנאמר: "עמיתך",
 77 ולא הקדש.
 78 ט. במה דברים אמורים? במוכר נכסי עצמו. אבל השליח
 79 שטעה בכל שהוא, בין במטלטלין בין בקרקעות - חוזר.
 80 ויראה לי שפן הדין באפטרופוס [ממונה על נכסי יתומים]
 81 שטעה בכל שהוא, בין במטלטלין בין בקרקעות - חוזר;
 82 ואינו דומה לבית דין, מפני שהוא יחיד.
 83 י. בית דין שמכרו נכסי יתומים וטעו, בין בקרקעות בין
 84 במטלטלין - אם טעו בפחות משתות, הרי זו מחילה
 85 קהדוטי; טעו בשתות, בטל המקח. ואם רצו שלא לבטל
 86 הממפר, ויחזירו ההונגיה - מחזירין; לא יהיה כח הקדוטי
 87 חמור מהן.
 88 יא. יראה לי, שבית דין שמכרו קרקע או עבדים של
 89 יתומים שונה מנה במאתים, אין הלוקח יכול לחזור בהן;
 90 לא יהיה כח הקדוטי חמור מכל היתומים. וכן הדין
 91 באפטרופוס שמכר קרקע ועבדים - שאין הלוקח יכול
 92 לחזור בהונגיה, פדין הקדוטי.

1 י. וכן אם היתה הסלע חסרה שתות, והיו מוציאין
 2 הסלעים במגנן לא במשקל - מחזיר ההונגיה.
 3 יא. עד מתי יש לו להחזיר הדינר או הסלע בפרכים
 4 [בערים]? עד כדי שיראה לשלחני. בפרכים שאין השלחני
 5 מצוי שם, יש לו להחזיר עד ערבי שבתות; שאין מכיר
 6 הסלע וחסרונה ודמיה אלא השלחני. והוא הדין למוכר
 7 ספרים, או אבנים טובות ומרגליות - שיש ללוקח לחזר,
 8 עד כדי שיראה אותם לתגרים בהקיאין בהן בכל מקום
 9 שהן; שאין הכל בקיאים בדברים אלו. לפיכך, אם לא
 10 היה מכיר באותה המדינה, והוליד המקח למקום אחר, או
 11 שבא הבקי לאחר זמן מרבה, והודיעו שטעה - הרי זה
 12 חוזר.
 13 יב. הנותן סלע חסרה לחברו - אם היה מכירה, אפלו
 14 לאחר שנים עשר חדש - הרי זה מחזירה; ואם היה אפטר
 15 להוציאה על ידי הדחק - אינו יכול להחזירה לאחר זמן,
 16 אלא אם כן קבלה ממנו במדת חסידות.
 17 יג. המוכר לחברו שונה ארבע בחמש, שהרי המקח בטל
 18 כמו שבארנו, ולא הספיק להראותו לתגר או לקרובו, עד
 19 שהוקר ועמד בשבע - לוקח יכול לחזר בו, ולא המוכר;
 20 שהרי הלוקח אומר למוכר: 'אלו לא הוניתני, לא היית
 21 יכול לחזר, ועתה שהוניתני תחזר? ! היאך יהיה החוטא
 22 נשפך?!'
 23 יד. וכן מוכר שמכר שונה חמש בארבע, וזל ועמד בשלש
 24 - מוכר יכול לחזר בו, ולא לוקח; שהרי אומר לו המוכר
 25 ללוקח: 'לא מפני שהוניתני תחזר בי'.
 26 טו. המוכר שונה חמש בשש, ולא הספיק להראותו עד
 27 שהוקר ועמד בשמונה - הרי המוכר חייב להחזיר האחת
 28 של הונגיה; שהרי נקנה המקח, וחייב להחזיר; וכשהוקר,
 29 ברשות לוקח הוקר. וכן אם מכר שונה שש בחמש, והוזלו
 30 ועמדו על שלש - הרי הלוקח חייב להחזיר סלע אחת של
 31 הונגיה; שהרי נקנה המקח, וברשות הלוקח הוזל.
 32 יום שלישי כ"ה מרחשון ה'תשע"ד
 33 פרק יג
 34 א. המחליף פלים בפלים או בהמה בבהמה, אפלו מחט
 35 בשריון, או טלה בסוס - אין לו הונגיה, שזה רוצה במחט
 36 יותר מן השריון; אבל המחליף פרות בפרות, בין ששמו
 37 אותם קדם המכירה בין ששמו אותם אחר המכירה - יש
 38 להן הונגיה.
 39 ב. הלוקח בדים אכסרה [לא מדה], בגון שחפן במעות
 40 ואמר לו: 'מכר לי פרתך באלו' - אף על פי שקונה
 41 בחליפין, קנה ומחזיר אונגיה כמו שבארנו. והוא הדין
 42 ללוקח פרות אכסרה בסלע או בשתים, שקנה ומחזיר
 43 אונגיה. בעל הבית שמכר פלי תשמישו - אין לו הונגיה,
 44 שאלו לא הרבו לו בדים, לא היה מוכר לו את פלי
 45 תשמישו.

מתוך מהדורת חזק

46 ומוכר, כדי שימכרו בזול. ובמקום שהשמן מרבה, מתר
47 להשתפר בשמן.
48 ה. אין אוצרין [אוגרים] פרות שיש בהן חיי נפש בארץ
49 ישראל, וכן בכל מקום שרבו ישראל; שהרי מגיע מדבר
50 זה צער לישראל. במה דברים אמורים? בלוקח מן השוק;
51 אבל המקנים משלו, מתר לעשות קבו (המעט שיש לו)
52 אוצר.
53 ו. מתר לאצור פרות שלש שנים, ערב שביעית ושביעית
54 ומוצאי שביעית. ובשני בצרת - אפלו קב חרובין לא
55 יאצור, מפני שמקנים מארה [קלחה] בשערים. וכל המפקיע
56 שערים, או שאצור פרות בארץ ישראל, או במקום שרבו
57 ישראל - הרי זה כמלוה ברבית.
58 ז. במה דברים אמורים? בפרות שיש בהן חיי נפש. אבל
59 התבלין, כגון פמון ופלפלין - מתר לאצור אותן בארץ
60 ישראל ולהוציא אותן ממקום למקום, כשאור העקרין.
61 ח. אין מוציאין פרות שיש בהן חיי נפש, כגון יינות
62 שמנים וסלתות, מארץ ישראל לחוצה לארץ ולא לסוניה,
63 ולא מרשות מלך זה לרשות מלך אחר בארץ ישראל.
64 ט. רשאים בני העיר לקיץ להם שער לכל דבר שירצו,
65 ואפלו לבשר וללחם, ולהתנות ביניהן לכל מי שיעבר על
66 התנאי, יענשו אותו כף וכף.
67 י. וכן רשאים אנשי אמניות לפסק ביניהם שלא יעשה
68 אחד ביום שיעשה חברו, וכיוצא בזה, וכל מי שיעבר על
69 התנאי, יענשו אותו כף וכף.
70 יא. במה דברים אמורים? במדינה שאין בה חכם חשוב
71 לתקן מעשה המדינה ולהצליח דרכי יושביה. אבל אם יש
72 בה חכם חשוב, אין התנאי שלהן מועיל כלום; ואין יכולין
73 לענש ולהפסיד על מי שלא קבל מן התנאי, אלא אם בן
74 התנה עמהן ועשו מדעת החכם. וכל מי שהפסיד לפי
75 התנאי שאינו מדעת החכם, משלם.
76 יב. כשם שהונגה במקח וממכר, כף הונגה בדברים -
77 שגאמר: 'ולא תונו איש את עמיתו, ויראת ממלהיה, אני
78 ה', זו הונגת דברים.
79 יג. כיצד? הנה בעל תשובה, לא יאמר לו: 'זכר מעשיך
80 הראשונים'. ואם הנה בן גרים, לא יאמר לו: 'זכר מעשה
81 אבותיך'. הנה גר ובא ללמד תורה, לא יאמר לו: 'פה
82 שאוכל נבלות וטרפות, יבוא וילמד תורה שנתנה מפי
83 הגבורה'?! היו חלאים ויסורין באין עליו, או שהנה מקבר
84 את בניו - לא יאמר לו פדרף שאמרו חבריו של אירוב:
85 'הלא יראתך פסלתך (בסחונך), זכר נא מי הוא נקי אבד'.
86 יד. היו חמרין מבקשין תבואה - לא יאמר להם: 'לכו אצל
87 פלוני שמוכר תבואה', והוא יודע בו שאינו מוכר תבואה
88 מעולם. נשאלה שאלה של דבר חכמה - לא יאמר למי
89 שאינו יודע אותה חכמה: 'מה תשיב בדבר זה?' או: 'מה
90 דעתך בדבר זה?' וכן כל פיוצא באלו הדברים.
91 טו. כל המונה את הגר, בין כממון בין בדברים - עובר

1 יב. האחין והשתפין שחלקו מטלטלין, הרי הן בלוקחות:
2 פחות משתות, נקנה מקח ואין מחזיר כלום; יתר על
3 שתות, בטל מקח; שתות, נקנה ומחזיר אונגה. ואם התנו
4 ביניהם שיחלקו בשום הדנין, וטעו בשתות - בטלה
5 חלוקה; שהדנין ששמו ופחתו שתות או הותרו שתות -
6 מקרם בטל.
7 יג. בהקמה, והמרגליות, והספי [חרב], וספר התורה -
8 הרי הם כשאור מטלטלין, ויש בהן הונגה. אין לה דבר
9 שאין בו הונגה, חוץ מארבעה דברים שמנו חכמים. והוא,
10 שיהיה מוכר או קונה בנכסי עצמו כמו שבארנו.
11 יד. כשם שאין לקרקעות הונגה - כף שכירות קרקע אין
12 לו הונגה; אפלו שכר טרקלין גדול בדינר בשנה, או רפת
13 קטנה בדינר בכל יום - אין לו הונגה.
14 טו. השוכר את הפועל לעשות עמו, בין בקרקע בין
15 במטלטלין - אין לו הונגה, מפני שהוא קונה אותו לזמן.
16 ועבדים, אין בהן הונגה.
17 טז. שכרו לזרע לו קרקע, ואומר: 'זרעתי בה זרע הראוי
18 לה', ובאו עדים והעירו שזרע בה פחות מן הראוי לה -
19 הרי זה ספק אם יש לו הונגה, מפני הזרע, או אין לו
20 הונגה, מפני הקרקע. לפיכך, אין מוציאין מיד נתבע; וכן
21 אין משיביעין אותו אלא שבושת הסת, מפני צד הקרקע
22 שיש באן.
23 יז. השוכר את הפלי או את בהקמה, יש להן אונגה;
24 שהשכירות, מכירה בת יומה היא. ואם יש בה הונגה
25 שתות או יתר, בין שהתאנה שוכר בין שהתאנה משפיר
26 - הרי זה מחזיר הונגה, ואפלו לאחר זמן מרבה.
27 יח. נראה לי, שהקבלן יש לו הונגה. כיצד? כגון שקבל
28 עליו לארג בגד זה בעשרה זוזים, או לתפר חלוק זה בשני
29 זוזים - הרי זה יש לו הונגה; וכל אחד משניהן, בין קבלן
30 בין בעל הבגד - חוזר לעולם כמוכר.

פרק יד

31
32 א. כבר בארנו, שהנושא ונותן באמונה, ואמר: 'כף וכף
33 אני משתפר' - אין לו הונגה. אפלו אמר: 'זה לקחתי
34 בסלע ובעשר אני מוכר', מתר. אבל בית דין חייבין לפסק
35 השערים [לקבוע מחיר], ולהעמיד שוטרין לכף; ולא יהיה
36 כל אחד ואחד משתפר כל מה שירצה, אלא שתות בלבד
37 יפסקו להן בשכרן, ולא ישתפר המוכר יתר על שתות.
38 ב. במה דברים אמורים? בדברים שיש בהם חיי נפש,
39 כגון יינות שמנים וסלתות. אבל העקרין [שורשים], כגון
40 החמס והקשט והלבונה וכיוצא בהן - אין פוסקין להן
41 שער, אלא ישתפר המשתפר כל מה שירצה.
42 ג. ואין משתפרין פעמים בביצים; אלא התגר הראשון
43 הוא מוכרן בשכר, והלוקח ממנו מוכרן בקרן בלבד.
44 ד. אסור לעשות סחורה בארץ ישראל בדברים שיש בהן
45 חיי נפש; אלא זה מביא מגורו ומוכר זה מביא מגורו

מתוך מהדורת חזק

47 במום' - הרי זה חוזר, עד שיפּרש המום שיש בממכרו
 48 וימחל הלוקח, או עד שיאמר לו: 'כל מום שימצא במקח
 49 זה הפוחת דמיו עד כף וכף, קבלתי אותו'; שהמחל צריך
 50 לידע הדבר שימחל לו בו ויפּרש אותו, כמו המפּרש
 51 בהנחה.
 52 ז. המוכר פרה לחברו, ומנה בה מומין גלויים ומומין
 53 שאין נכרין, ולא היה בה מום מאותן המומין הגלויין
 54 שפנה, ונמצא בה מום מאותן שאינן נכרין - הרי זה מקח
 55 טעות, וחוזר אף על פי שפּרש המום שנמצא; שהרי
 56 הלוקח אומר: 'כשראיתי שאין בה אלו המומין הנראין
 57 שפנה, אצמתי: כּף אין בה אלו שאינן נראין שפנה, ואינו
 58 מפּרש מומין אלו אלא כּדי להשביח דעתי'.
 59 ח. כיצד? פרה זו עגרת היא, חגרת [צולעת] היא,
 60 נשכנית היא, רבצנית היא, ונמצאת נשכנית או רבצנית -
 61 הרי זה מקח טעות. היו בה כל המומין שפנה, אין זה
 62 מקח טעות. וכן אם היתה חגרת ונמצאת נשכנית - אף
 63 על פי שאינה עגרת, אין זה מקח טעות.
 64 ט. הראה לו המום שיש בה, ואמר לו: 'מום זה יש בה,
 65 ומום פלוני ומום פלוני' - אף על פי שאותן המומין שפנה
 66 אינן נראין, ונמצאו בה כּולן או מקצתן - אין זה מקח
 67 טעות.
 68 י. וכן המוכר שפחה לחברו, ואמר לו: 'חגרת היא, גדמת
 69 [בעלת יד אחת] היא, סומה היא, שוטה היא, נכפית
 70 [סובלת ממחלת נפילה] היא', ולא היה בה מום מאלו
 71 המומין שפנה, ונמצאת נכפית - הרי זה מקח טעות. וכן
 72 כל פיוצא בזה.
 73 יא. מכאן אני אומר, שהמוכר לחברו חפץ במאה דינרין,
 74 ואמר לו: 'חפץ זה אינו שנה אלא זוז אחד, על מנת שאין
 75 לך עלי אוניה' - הרי זה יש לו עליו אוניה; שהרי זה
 76 אומר: 'כיון שראיתי שאינו שנה זוז, בדעתי שאינו מתפּון
 77 אלא להשביח דעתי'. עד שיפּרש כּדי ההנחה שיש במקחו
 78 בודאי או קרוב לה בכדי שהדעת נוטה, שהרי זה ידע
 79 בודאי הדבר שמחל בו. וכזה ראוי לדון.
 80 יב. המוכר עבד או שפחה - אין הלוקח יכול להחזירו
 81 מפּני מומי הנואי שאין מבטלין אותו ממלאכתו, והן
 82 הנקראין 'סמפּון'; שאם היה זה סמפּון גלוי, כּבר ראהו;
 83 ואם אינו נראה, כּגון שומא בפּשר, או נשיכת פּלב, או
 84 ריח הפּה או החטם וכיוצא בו - הואיל ואינו מבטלו
 85 ממלאכתו, אינו מחזיר, שאין העבדים לתשמיש המטה,
 86 אלא למלאכה.
 87 יג. נמצא בו שחין רע, או חלי המתש את כחו, או
 88 שהיה נכפה, או משעמם [משוגע] - הרי זה מום, מפּני
 89 שמבטלו ממלאכתו. וכן אם נמצא בו צרעת וכיוצא בה
 90 מדברים אלו המגאלים - הרי זה מום, מפּני שנפשו של
 91 אדם אוננת מהם; ונמצא שאינו מתעסק לו במלאכת
 92 אכילה ושתיה. וכן אם נמצא ליסטיס מזין - הרי זה
 93 מום המאבד את כלו, מפּני שהמלך תופש אותו והורגו.

1 בשלשה לאוין, שנאמר: 'וגר לא תונה', זה הונת דברים;
 2 'ולא תלחצנו', זה הונת ממון. הא למדת, שהמונה את
 3 הגר עובר בשלשה לאוין: משום 'לא תונו איש את אחיו',
 4 ומשום 'אל תונו איש את עמיתו', ומשום 'וגר לא תונה'.
 5 טז. וכן אם לחצו והונה בממון, עובר בשלשה: משום
 6 'אל תונו איש את אחיו', ומשום 'ולא תונו איש את
 7 עמיתו', ומשום 'ולא תלחצנו'.
 8 יז. ומפּני מה עובר בגר על לאו של הונת דברים, אף
 9 בהונת ממון, ועל לאו של הונת ממון, אף בהונת
 10 דברים? מפּני שהוציא הכתוב את שניהן בלשון הונת
 11 סתם, וכפל הלאוין בגר בשני הדברים בפרוש: 'לא
 12 תונה', ו'לא תלחץ'.
 13 יח. גדולה הונת דברים מהונת ממון - שזו נתנה
 14 להשבון, וזו לא נתנה להשבון, וזה בממונו, וזה בגופו;
 15 והרי הוא אומר בהונת דברים: 'וראת מאלהיך', לפי
 16 שהדבר מסור ללב. הא כל דבר שהוא מסור ללב, נאמר
 17 בו: 'וראת מאלהיך'. וכל הוצעק מהונת דברים - נענה
 18 מיד, שנאמר: 'כי אני ה''.
 19

פּרָק טו

20 א. המוכר לחברו במדה, או במשקל, או במנין, וטעה
 21 בכל שהוא - חוזר לעולם; שאין הונת אלא בדמים; אבל
 22 בחשבון, חוזר.
 23 ב. כיצד? מכר לו מאה אגוזים בדינר, ונמצאו מאה ואחד
 24 או תשעה ותשעים - נקנה המקח ומחזיר את הטעות,
 25 ואפלו אחר כמה שנים. וכן אם נמצאו המעות יתר או
 26 חסר מן המנין שפסק, חוזר; ואפלו אחר שקנו מידו שלא
 27 נשאר לו אצל חברו כלום - חוזר, שקנן בטעות הוא. וכן
 28 כל פיוצא בזה.
 29 ג. וכן המוכר לחברו קרקע, או עבד, או בהמה, או שאר
 30 מטלטלין, ונמצא במקח מום שלא ידע בו הלוקח -
 31 מחזירו אפלו אחר כמה שנים, שנה מקח טעות הוא;
 32 והוא, שלא ישתמש במקח אחר שיידע במום; אבל אם
 33 נשתמש בו אחר שראה המום - הרי זה מחל, ואינו יכול
 34 להחזיר.
 35 ד. אין מחשבין פחת המום. אפלו מכר לו כלי שנה עשרה
 36 דינרין, ונמצא בו מום המפחיתו מדמיו אסר - מחזיר את
 37 הכלי, ואינו יכול לומר לו: 'הא לך אסר פחת המום';
 38 שהלוקח אומר: 'בחפץ שלם אני רוצה'. וכן אם רצה
 39 הלוקח לקח פחת המום, הרשות ביד המוכר; שהוא אומר
 40 לו: 'או תקנה אותו כמות שהוא, או טל דמים שלך ורץ'.
 41 ה. כל שהסכימו עליו בני המדינה שהוא מום שמחזירין
 42 בו מקח זה, מחזירין בו; וכל שהסכימו עליו שאינו מום,
 43 הרי זה אינו מחזיר בו אלא אם פּרש; שכל הנושא ונותן
 44 סתם, על מנהג המדינה הוא סומך.
 45 ו. כל הלוקח סתם, אינו לוקח אלא דבר השלם מפל מום.
 46 ואם פּרש המוכר ואמר: 'על מנת שאין אתה חוזר עלי'

מתוך מהדורת חזק

48 'קורת בית הבד אני מוכר לך' - אינו נותן לו עץ שראוי
49 לחפר בו ערבה, או קורה שראויה לקורת בית הבד, אלא
50 ערבה בצורתה, או קורת בית הבד בצורתה, שכל הרואה
51 אומר: 'זו ערבה', או: 'זו קורת בית הבד'. וכן כל פיוצא
52 בזה.

פרק יח

53
54 א. אסור לרמות את בני אדם במקח וממכר, או לגנב את
55 דעתם; ואחד גזים ואחד ישראל בדבר זה. היה יודע שיש
56 בממכרו מום, יודיעו ללוקח. ואפלו לגנב דעת הבריות
57 בדברים, אסור.

58 ב. אין מפרכסין [מייפוס] לא את האדם, ולא את הבקמה,
59 ולא את הכלים הישנים כדי שיראו פניו שמנים, אכל מפרכס
60 החדשים, כגון שישוף ויגחץ ויפסח כל צרכן.

61 ג. אין משרבטין את האדם במים של חזרין [מי טובין]
62 וכיוצא בהן כדי שיתפח ויראו פניו שמנים, ולא צובעים
63 את הפנים בשרק [אודס] וכיוצא בו, ולא נופחין את
64 הקרבים, ולא שורין את הבשר במים; וכן כל פיוצא
65 בדברים אלו אסורין. ואין מוכרין בשר נבלה לגוי בכלל
66 בשר שחוטא, אף על פי שהנבלה אצלו פשחוטא.

67 ד. מתר לבר [לברר] את הגרסין, אכל לא על פי [בשטח
68 העליון] המגורה [אוצר התבואה], שאינו אלא כגונב את
69 העין, וידימה שהפל ברור. ומתר לחנני לחלק קליות
70 ואגוזים לתינוקות ולשפחות כדי להרגילן לבוא אצלו;
71 ופוחת משער שבשוק כדי להרבות במקיפין ממנו, ואין
72 בני השוק יכולין לעכב עליו, ואין בזה גנבת הדעת.

73 ה. אין מערבין פרות בפרות, אפלו חדשים בחדשים, ואין
74 צריך לומר ישנים בחדשים, ואפלו הישנים ביקר
75 והחדשים בזול, מפני שהלוקח רוצה לישנן. בנין התיירו
76 לערב קשה ברך בין הגתות [באמצע תהליך התסיסה]
77 בלבד, מפני שמשביחו. ואם היה טעמו נכר, מתר לערב
78 בכל מקום; שכל דבר הנכר טעמו, הלוקח מרגיש בו;
79 ולפיכך מתר לערב אותו.

80 ו. אין מערבין מים ביין. ומי שנתערב לו מים ביין - לא
81 ימכרנו בחנות, אלא אם כן מודיעו; ולא לתגר אף על פי
82 שמודיעו, שמא ירמה בו אחרים. ומקום שנהגו להטיל
83 מים ביין, נשיל; והוא, שיהיה בין הגתות.

84 ז. התגר נוטל מחמש גתות, ונותן לתוף פיטס [גיגית]
85 אחד; מחמש גרנות [מקומות שדשים תבואה], ונותן לתוף
86 מגורה אחת; ובלבד שלא יתפון לערב.

87 ח. אסור לערב שמרים, בין ביין בין בשמן, ואפלו כל
88 שהוא; ואפלו שמרים של אמש בשמרים של יום, אסור.
89 אכל אם ערה היין מפלי לכלי, נותן שמריו לתוכו.

90 ט. המוכר לתברו שמן מזקק, אינו מקבל שמרים. מכר
91 לו שמן סתם, מקבל לג ומתצה שמרים לכל מאה לג;
92 ומקבל בשאר שמרים שמן עכור העולה למעלה על פני
93 השמן, יתר על השמרים הידועים באותו מקום.

1 יפות - המוכר יכול לחזר בו, ולא הלוקח. רעות ונמצאו
2 רעות, יפות ונמצאו יפות - אף על פי שאינן יפות שאין
3 למעלה מהן, ולא רעות שאין למטה מהן, והרי יש שם
4 הוניה שתות - אין אחד מהן יכול לחזר בו, אלא קנה
5 ומחזיר אוניה.

6 ב. אכל המוכר חטים שחממית [אדומה] ונמצאת לבנה,
7 או לבנה ונמצאת שחממית, עצים של זית ונמצאו של
8 שקמה [תאנה מדברית], של שקמה ונמצאו של זית, יין
9 ונמצא חמץ, חמץ ונמצא יין - כל אחד משניהן יכול
10 לחזר בחברו, שאין זה המין שאמר שימכר לו. וכן כל
11 פיוצא בזה.

12 ג. המוכר יין לתברו, ונתנו הלוקח בקנקניו והחמיץ מיד
13 - אינו חייב באחריותו, ואף על פי שאמר לו: 'לתבשיל
14 אני צריך לו'; ואם ידוע שיינו מחמיץ, הרי זה מקח
15 טעות. מכר לו יין, והרי הוא בקנקני המוכר והחמיץ -
16 אם אמר לו: 'למקפה [לתבשיל] אני צריך' - מחזיר ואומר
17 לו: 'הרי יינך וקנקנך, שאני לא קניתי לשותו אלא לבשיל
18 מעט מעט'. ואם לא אמר לו 'למקפה הוא' - אינו יכול
19 להחזיר, שהרי אומר לו: 'למה לא שתיית אותו? ולא היה
20 לך לשהותו עד שחמיץ'.

21 ד. המוכר חבית של שכר לתברו, והחבית של מוכר,
22 והחמיצה בתוף שלשה ימים הראשונים - הרי זה ברשות
23 המוכר, ומחזיר את הדמים; מכאן ואילך, ברשות לוקח.
24 ה. המוכר חבית של יין לתברו כדי למכרה מעט מעט,
25 והחמיצה במחציתה או בשלישה - חוזרת למוכר; ואם
26 שנה הלוקח הנקב שלה, או שהגיע יום השוק ושהה ולא
27 מכר - הרי היא ברשות הלוקח. וכן המקבל חבית של יין
28 מתברו כדי להוליכה למקום פלוני ולמכרה שם, וקדם
29 שפגיע לשם הוול היין או החמיצה - הרי זו ברשות
30 המוכר, מפני שהחבית והיין שלו. וכן כל פיוצא בזה.
31 ו. האומר לתברו: 'יין מבשם [ענבים] אני מוכר לך', חייב
32 להעמיד לו עד העצרת. אמר לו: 'יין ישן אני מוכר לך',
33 נותן לו משל שנה שעברה; 'מישן', משל שלש שנים;
34 וצריך שיצמד ולא יחמיץ עד החג. ובמקום שיש שם
35 מנהג ידוע, הכל כמנהג המדינה.

36 ז. האומר לתברו: 'מרתף זה של יין אני מוכר לך
37 למקפה', או שמכר לו מרתף של יין סתם - הרי הלוקח
38 מקבל עליו עשרה קנקנים בכל מאה שלא יהיה יינם טוב,
39 אלא ככר התחיל להשתנות [להחמיץ]; יתר על זה - לא
40 יקבל.

41 ח. אמר לו: 'מרתף של יין למקפה אני מוכר לך', או
42 שאמר לו: 'חבית של יין אני מוכר לך' - נותן לו יין שכלו
43 יפה וראוי לתבשיל. אמר לו: 'מרתף זה של יין' - נותן
44 לו יין הנמכר בחנות, שהרי הוא בינוני, לא רע ולא יפה.
45 אמר לו: 'מרתף זה אני מוכר לך', ולא הזכיר יין - אפלו
46 פלו חמץ, הגיעו. וכן כל פיוצא בזה.

47 ט. האומר לתברו: 'ערבה של עץ אני מוכר לך', או:

מתוך מהדורת חזק

46 סתם. אפלו מכר הקרקע בשטר, ולא הזכיר בו האחריות
 47 - הרי זה חייב באחריותו; שהאחריות שלא הזכרה, טעות
 48 סופר היא.
 49 ד. במה דברים אמורים? בשהוציאו המקח מיד הלוקח
 50 בית דין של ישראל, כגון שהיה המקח מטלטלין והיו
 51 גנובין או גזולין, או שהיתה הקרקע גזולה, או שבא בעל
 52 חוב של מוכר וטרפה מיד הלוקח; והכל בבית דין של
 53 ישראל. אבל אם הגוי הוא שהוציא המקח מיד הלוקח -
 54 בין בדין המלך, בין בערכיות שלהן - אין המוכר חייב
 55 באחריותו; ואף על פי שהגוי טוען שהמוכר גנב חפץ זה
 56 או גזול ממנו, והביא עדים גויים על כך - אין המוכר חייב
 57 כלום; ושהאנס הוא, ואין המוכר חייב באחריות האנס.
 58 ה. המוכר קרקע לחברו, והתנה עמו שכל אנס שיגלו
 59 בקרקע זו יהיה חייב לשלם - אפלו בא גוי וגזלה מחמת
 60 המוכר, חייב לשלם. אבל אם נפסק הנהר שהיה משקה
 61 אותה, או שחזר הנהר לעבר בתוכה ונעשית ברכה, או
 62 שבאה נזעה [רעידת אדמה] והשחיתה אותה - הרי זה
 63 פטור; ואלו וכיוצא בהן אנס שאינו מצוי הוא, ולא עלה
 64 על לב המוכר דבר זה הפלא בעת שהתנה; וכל אנס
 65 שאינו מצוי, אינו בכלל תנאי זה.
 66 ו. והוא הדין לכל תנאי שבממון, שאומדין דעת המתנה,
 67 ואין כוללין באותו התנאי אלא הדברים הידועין שבגללן
 68 היה התנאי, והן שהיו בדעת המתנה בשעה שהתנה.
 69 ז. מעשה באחד ששכר מלחים להעביר שמשמין למקום
 70 פלוני, והתנה עמיהן שהן חייבין בכל אנס שיארע להן עד
 71 שיגיעו השמשמין למקום פלוני, ונפסק הנהר שהיו
 72 מוליכין בו; ואמרו חכמים: זה אנס שאינו מצוי, ואין
 73 חייבין להוליך שמשמין אלו על גבי בהמה עד אותו
 74 המקום. וכן כל פיוצא בזה.
 75 ח. המוכר קרקע לחברו, והתנה המוכר שלא יהיה עליו
 76 אחריות - אפלו נודע בודאי שזו הארץ גזולה, ויצאת מיד
 77 הלוקח - אין המוכר חייב כלום; ואין צריך לומר אם בא
 78 בעל חוב וטרפה, שאינו מחזיר לו כלום; שכל תנאי
 79 שבממון קיים.
 80 ט. ואובן שמכר שדה לשמעון שלא באחריות, ובא לוי
 81 להוציאה מיד שמעון - אם רצה ראובן לעשות דין עם
 82 לוי, עושה; ואין לוי יכול לומר לו: 'מה לי ולך, והרי אין
 83 עליך אחריות' - שהרי ראובן אומר לו: 'אין רצוני שהיה
 84 לשמעון תרעמת עלי, שהרי הפסיד בגללי.'
 85 י. ראובן שמכר שדה לשמעון שלא באחריות, וחזר
 86 ולקחה משמעון באחריות, ובא בעל חוב של ראובן לטרף
 87 אותה ממנו - אינו יכול לחזר על שמעון; שאף על פי
 88 שלא קבל עליו אחריות לשמעון, אחריות עצמו קבל,
 89 שלא יהיה הוא המוכר והוא המוציא לעצמו. אבל אם בא
 90 בעל חוב של יעקב אביהם וטרפה מיד ראובן - חזר בכל
 91 הדמים על שמעון; מפני ששמעון קבל עליו האחריות,
 92 וראובן לא קבל לשמעון אחריות אחרים כלל.

1 י. במה דברים אמורים? בשנתן לו מעות בתשרי שהשמן
 2 עכור, ולקח השמן בניסן במדת תשרי, שהיא גדולה מפני
 3 אותו השמן הקופה למעלה. אבל אם לקח במדת ניסן,
 4 שהיא קטנה מפני שכבר צלל השמן - אינו מקבל אלא
 5 השמרים בלבד.
 6 יא. המוכר חטים לחברו, מקבל עליו רבע קיטנית לכל
 7 סאה. שעורים, מקבל עליו רבע נשבות לכל סאה.
 8 עדשים, מקבל עליו רבע עפרורית [עפר ואבנים קטנות]
 9 לסאה. תאנים, מקבל עליו עשר מתלעות לכל מאה. מכר
 10 לו שאר פרות, מקבל עליו רבע טנפות לכל סאה. נמצא
 11 בהן יתר על השעורין האלו כל שהוא - ינפה את הכל,
 12 ויתן לו פרות מנפין וברורין שאין בהן כלום.
 13 יב. ואין כל אלו הדברים אמורים, אלא במקום שאין להן
 14 מנהג; אבל במקום שיש להן מנהג, הכל כמנהג המדינה.
 15 יג. יש מקומות שנהגו שיהיו כל הפרות ברורין ומנקין
 16 מכל דבר, ושהיה היינות והשמנים צלולין, ולא ימכרו
 17 שמרים כלל. ויש מקומות שנהגו אפלו היו בהן מחצה
 18 שמרים, או שהיה בפרות מחצה עפר או תבן או מין אחר,
 19 ימכר כמות שהוא. לפיכך הבורר צרור מתוך גרנו של
 20 חברו, נותן לו דמי חטים כשעור צרור שברר; ואלו
 21 הניחו, היה נמכר במדת החטים; ואם תאמר: 'יתורנו' -
 22 הרי אמרו: 'אסור לערב כל שהוא'.
 23 יד. המוכר קנקנים [כדים] בשרון במקום שאין מנהג,
 24 מקבל לכל מאה עשרה פיטסות [כדים רעים]; והוא שיהיו
 25 נאות ועשיות בגפרית.

יום חמישי כ"ז מרחשון ה'תשע"ד

פרק יט

26
 27
 28 א. אסור למוכר למכר לחברו קרקע או מטלטלין שיש
 29 בה עסקין [עוררים] ויש בהן דין [בירור משפטי], עד
 30 שיודעו; שאף על פי שהאחריות עליו, אין אדם רוצה
 31 שיתן מעותיו, ויגרד לדין ויהיה נתבע מאחרים.
 32 ב. המוכר קרקע לחברו, ואחר שקנה הלוקח באחד מן
 33 הדרכים שקונין בהן, וקדם שישתמש בה, יצאו עליה
 34 מערערין - הרי זה יכול לחזר בו; שאין לה מום גדול
 35 מזה, שעדין לא נהנה בה ובאו התובעין. לפיכך יבטל
 36 המקח, ויחזיר המוכר את הדמים, ויעשה דין עם
 37 המערערין. ואם נשתמש בה הלוקח כל שהוא, ואפלו דש
 38 המצר שלה וערכו עם הארץ - אינו יכול לחזר בו, אלא
 39 עושה דין עם המערערין; ואם הוציאה מידו, יחזר
 40 על המוכר בדין כל הנטרפין.
 41 ג. כל המוכר קרקע או עבד או שאר מטלטלין, הרי זה
 42 חייב באחריותו. כיצד? אם הוציאו המקח מיד הלוקח
 43 מחמת המוכר - חזר הלוקח ונטל כל הדמים שנתן מן
 44 המוכר, שהרי נלקח המקח מחמתו. כך הוא הדין בכל
 45 ממכר, אף על פי שלא פרש הלוקח דבר זה אלא קנה

פרק כ

47 עכשו, הוא דמי פרות שכבר נתתים לך והולכתם לתוף
 48 ביתך, אבל פרות אלו המנחין ברשות הרבים מעולם לא
 49 מכרתים לך' - הרי החנוני נשבע בתקנת חכמים בנקיטת
 50 חפץ שפך הנה הדבר, ומחזיר פרותיו לחנוני; שהרי לא
 51 הודה לו שמכרן לו מעולם. ואלו היו בחנותו, הנה נשבע
 52 הסת כמו שבארנו.
 53 ט. וכן הדין בנותן דינר לשלחני לטל מעות, בזמן
 54 שהמעות צבורין ברשות הרבים - אם הודה השלחני
 55 שמכרו, ועדין לא נטל הדינר - נשבע הלוקח בנקיטת
 56 חפץ שנמת, ונטל המעות; ואם לא הודה שמכרן, אף על
 57 פי שמודה שלקח ממנו דינר עתה, וטוען שדינר זה דמי
 58 המעות שפךר הוליקן הלוקח לתוף ביתו - הרי השלחני
 59 נשבע בנקיטת חפץ, ויחזיר מעותיו לחנותו.
 60 י. המחליף פרה בתמור, וילדה, וכן המוכר שפקתו,
 61 וילדה - זה אומר: 'עד שלא מכרתי ילדה, וזה אומר:
 62 'משלקחתי ילדה, אפלו אמר המוכר: 'איני יודע' - על
 63 הלוקח להביא ראיה. אף על פי שהפדה עומדת באגם,
 64 והשפחה עומדת בסמטה - הרי הן בחזקת המוכר, עד
 65 שביא הלוקח ראיה. לא הביא ראיה - ישבע המוכר
 66 בנקיטת חפץ על ולד הפרה. אבל על ולד השפחה אינו
 67 נשבע אלא הסת, שאין נשבעין בנקיטת חפץ לא על
 68 העבדים ולא על הקרקעות, כמו שיתבאר בהלכות טוען
 69 ונטען.
 70 יא. זה אומר: 'איני יודע', וזה אומר: 'איני יודע', ואינה
 71 ברשות אהד מהן - יחלקו; זה אומר: 'ברשותי ילדה',
 72 והאהד שותק - זכה הטוען בגלד.
 73 יב. מי שהיו לו שני עבדים קטן וגדול, או שתי שדות
 74 גדולה וקטנה, הלוקח אומר: 'גדולים לקחתי, והמוכר
 75 אומר: 'קטנים הוא שמכרתי' - על הלוקח להביא ראיה,
 76 או ישבע המוכר הסת שלא מכר אלא קטן.
 77 יג. אמר הלוקח: 'גדול לקחתי, והמוכר שותק - זכה
 78 בגדול, ואם אמר המוכר: 'איני יודע' - על הלוקח להביא
 79 ראיה, או ישבע המוכר הסת שאינו יודע, ואין לזה אלא
 80 הקטן.
 81 יד. כל מי שנולד הספק ברשותו, עליו להביא ראיה.
 82 כיצד? המחליף פרה בתמור, ומשך בעל התמור את
 83 הפרה, ולא הספיק בעל הפרה למשך את התמור עד שמת
 84 התמור - על בעל התמור להביא ראיה שהיתה תמורו
 85 קיימת בעת משיכת הפרה. וכן כל פיוצא בזה.
 86 טו. מחט שנמצאת בעבי בית הפוסות, ונקבה אותו נקב
 87 מפלש - אם נמצא עליה קרט דם, בידוע שזו נטרפה קדם
 88 שחיטה; לפיכך אם הוגלד פי המפה, בידוע שהיא היתה
 89 טרפה שלשה ימים קדם שחיטה. לא הוגלד פי המפה -
 90 הרי הדבר ספק, ועל הטבח להביא ראיה שקדם לקיחתו
 91 נטרפה, שהרי ברשותו נולד הספק. ואם לא הביא ראיה,
 92 ישלם הדמים למוכר כמו שבארנו.

1 א. המבקש לקנות מקח מחברו, מוכר אומר: 'במאתים
 2 אני מוכר לך', והלוקח אומר: 'איני קונה אלא במנה',
 3 והלך זה לביתו וזה לביתו, ואחר כך נתקבצו, ומשך זה
 4 החפץ סתם - אם המוכר הוא שתבע הלוקח ונתן לו
 5 החפץ, אינו נותן אלא מנה; ואם הלוקח הוא שבא ומשך
 6 החפץ סתם, חייב לתן מאתיים.
 7 ב. הלוקח מקח מאהד מחמשה בני אדם, וכל אחד מהן
 8 תובע אותו ואומר: 'אני הוא בעל המקח', והוא אינו יודע
 9 ממי מהן לקח - מניח דמי המקח ביניהן, ומסתלק; ויהיו
 10 הדמים מנחין עד שידרו, או עד שיבאו אליהו. ואם היה
 11 חסיד, נותן דמים לכל אחד ואחד כדי לצאת ידי שמים.
 12 ג. לקח מקח מאהד מהן, וכפר בו ונשבע על שקר, ועשה
 13 תשובה והרי הוא רוצה לשלם, וכל אחד ואחד תובע אותו
 14 ואומר: 'אני הוא שפפרת בי ונשבעת לי', והוא אומר:
 15 'איני יודע' - חייב לשלם לכל אחד ואחד, מפני שעבר
 16 עברה.
 17 ד. נאמן בעל המקח לומר: 'לזה מכרתי, ולזה לא
 18 מכרתי'. אימתי? בזמן שהמקח יוצא מתחת ידו. אבל אם
 19 אין המקח יוצא מתחת ידו, הרי הוא עד אהד בלבד, ודינו
 20 בעדות זו כדין כל אדם, שהרי אינו נוגע בעדותו. לפיכך
 21 אם נטל הדמים משנים, ונטל מאהד מדעתו ומאהד בעל
 22 פרחו, ולא ידע ממי נטל מדעתו וממי נטל בעל פרחו -
 23 בין שהיה המקח בידו, בין שהיו שניהם תופשין בו - אין
 24 פאן עדות כלל, וכל אהד משניהן נשבע בתקנת חכמים
 25 בנקיטת חפץ ונטל חצי המקח וחצי הדמים.
 26 ה. הרי שטען על חברו ואמר: 'מכרת לי', וזה אומר: 'לא
 27 מכרתי', או 'מכרתי, ולא נתת לי דמים'; או שטען הלוקח
 28 שנמתן הדמים ועדין לא משך, או שאמר: 'משכתי ולא
 29 ראיתי מום זה', והמוכר אומר לו: 'הודעתיו לך'; או
 30 שאמר האהד מהן: 'כך וכך היה תנאי בינינו, והאהד
 31 אומר: 'לא היה שם תנאי' - בכל אלו הטענות וכיוצא
 32 בהן - המוציא מחברו, עליו הראיה.
 33 ו. לא היתה שם ראיה - נשבע הכופר שמבקשין להוציא
 34 מידו שבועת הסת; ואם הודה במקצת או שיש עליו עד
 35 אהד - נשבע שבועת התורה, כשאך הטענות בלן.
 36 ז. אמר לחנוני: 'תן לי בדינר פרות, ונתן לו, והרי הפרות
 37 מנחין ברשות הרבים, והחנוני תובע הדינר, ובעל הבית
 38 אומר לו: 'נתתיו לך והשלכת אותו לתוף כסף' - הרי
 39 הלוקח נשבע בתקנת חכמים בנקיטת חפץ, ונטל הפרות,
 40 הואיל וכבר יצאו מרשות המוכר, והרי הן ברשות הרבים.
 41 ואלו היו ברשות הלוקח - היה נשבע הסת ונפטר; ואלו
 42 היו עדין ברשות החנוני - היה נשבע הסת, וישארו
 43 פרותיו אצלו.
 44 ח. נתן הלוקח דינר לחנוני, ויבא לטל פרות המנחין
 45 ברשות הרבים, ואמר לו החנוני: 'דינר זה שנתת לי

פֶּרֶק כ"א

46 מתקנה מצפר אותה השדה, שעל מנת כן קבל עליו
 47 המוכר להיות אמת המים בתוך שדהו.
 48 ט. המוכר לחברו דרך בתוך שדהו - אם דרך יחיד מכר
 49 לו, נותן לו רחב שתי אמות ומחצה כדי שיעמד תמור
 50 במשאו על ארץ הדרך. מכר לו דרך בין עיר לעיר, נותן
 51 לו רחב שמונה אמות בארץ הדרך. מכר לו דרך הרבים,
 52 נותן לו רחב שש עשרה אמה.
 53 י. דרך הפלך ודרך הקבר [המובילה לקבר], אין לה
 54 שעור; ונראה לי, שזה כמוכר דבר שאין מינו ידוע.
 55 יא. מכר לו מקום למעמד [לניחוס אבלים], נותן לו בית
 56 ארבעת קבים.
 57 יב. האומר לחברו: 'בור וכתליה אני מוכר לך', נותנו לו
 58 רחב הפתל שלשה טפחים.
 59 יג. המוכר שדה לחברו, ומסר לו מצר אחד ארץ ומצר
 60 אחד קצר - אם היה הארץ של איש אחד, לא קנה מן
 61 הארץ אלא כנגד קצר; ואם היה של שנים, יקנה כנגד
 62 ראש תור.
 63 יד. היה מצר ראובן מזרח ומערב, ומצר שמעון צפון
 64 ודרום - צריך שיכתב לו מצר ראובן משתי רוחות, ומצר
 65 שמעון משתי רוחות.
 66 טו. מצר לו מצר ראשון ומצר שני ומצר שלישי, ולא
 67 מצר לו מצר רביעי - קנה השדה כלה. אבל המצר הרביעי
 68 - אם היה מבלע בין המצרים, ואין עליו רכב [שורה] של
 69 דקלים, ואין בו תשעת קבין - קנה אף המצר הרביעי;
 70 ואם לא היה מבלע, ויש עליו רכב של דקלים, או שיש
 71 בו תשעת קבין - לא קנהו. היה מבלע ויש עליו רכב
 72 דקלים או שיש בו תשעת קבין, או שלא היה מבלע ואין
 73 עליו רכב דקלים ואין בו תשעת קבין - הרי הדבר מסור
 74 לבית דין: כפי מה שיראו, ולא יזהו דרך שדעתן נוטה -
 75 יעשו.
 76 טז. סיים לו את הזויות בלבד, ולא סיים לו את המצר
 77 שלכל הרוח, או שסיים לו שני מצרים כמין גם, או שסיים
 78 לו חלק מכל רוח ורוח - הרי זה לא קנה את כלה, אלא
 79 קנה ממנה כפי מה שמסר לו, וכמו שיראו הדניין.
 80 יז. המוכר בית לחברו בבירה גדולה - אף על פי שמסר
 81 לו מצרים החיצונים, ואף על פי שיש שם מעט שקוראין
 82 לבירה 'בית' - לא קנה אלא הבית בלבד; שהמצרים הוא
 83 שהרחיב לו, ואלו מכר לו כל הבירה, היה כותב לו: 'ולא
 84 הנחתי לפני במקר זה פלוס'. וכן המוכר שדה בבקעה
 85 גדולה, ומסר לו מצרי הבקעה - מצרים הם שהרחיב לו.
 86 יח. האומר לחברו: 'שדות אני מוכר לך', מעוט שדות
 87 שתיים. אמר לו: 'כל שדות' - אפלו שלש וארבע, חוץ
 88 מגנות ופרדסים. אמר לו: 'נכסי' - אפלו גנות ופרדסים,
 89 חוץ מבתים ועבדים. ואם אמר לו: 'כל נכסי' - אפלו
 90 עבדים ובתים וכל המטלטלין הודיעים לו, ואפלו תפלין
 91 שבראשו בכלל המכר.

1 א. המקנה לחברו דבר שאינו מסים [מוגדר] - אם היה
 2 מינו ידוע, אף על פי שאין מדתו או משקלו או מינו ידוע
 3 - הרי זה קנה; ואם אין מינו ידוע, לא קנה.
 4 ב. ביצר? 'ערמה זו של חטים אני מוכר לך בכך וכך',
 5 'שק זה של תאנים אני מוכר לך בכך וכך', 'מרתף זה של
 6 יין אני מוכר לך בכך וכך' - אף על פי שאין מדת הערמה
 7 ידועה, ולא משקל התאנים ולא מינו הקנקנים ידוע - הרי
 8 ממכרו קנים, אף על פי שמצא חסר או יתר על האמד
 9 שהיה בדעתם; ויש להם הוניה לפי השער שבשווק, כמו
 10 שבארנו.
 11 ג. אכל האומר לחברו: 'כל מה שיש בבית הזה אני מוכר
 12 לך בכך וכך', 'כל מה שיש בתבה הזאת או בשק הזה אני
 13 מוכר לך בכך וכך', ורצה הלוקח ומשך - אין כאן קנין
 14 כלל, שלא סמכה דעת הלוקח; שהרי אינו יודע מה יש
 15 בו אם תבן או זהב, ואין זה אלא כמשחק בקביה. וכן כל
 16 כיוצא בזה.
 17 ד. וכן המוכר לחברו בעשרה דינרין חטים, ולא פסק
 18 פמה סאה מכר לו - נותן לו כשער שבשווק בשעת
 19 המכירה. וכל החוזר בו מאחר נתינת הדמים, ולא רצה
 20 בשער שהיה בשוק בשעת נתינת המעות - מקבל 'מי
 21 שפרע' כמו שבארנו.
 22 ה. המוכר מקום לחברו לעשות לו בית, או רפת בקר, וכן
 23 המקבל מחברו לעשות לו בית חתנות לבנו, או בית
 24 אלמנות לבתו - עושה ארבע אמות על שש. מכר לו מקום
 25 בית גדול, עושה שמונה על עשר. מכר לו מקום טרקלין,
 26 עושה עשר על עשר. תרביץ [גינה] של חצר, שתיים עשרה
 27 על שתיים עשרה. ורום כל בית ובית, כחצי ארבע וכתצי
 28 רחבו.
 29 ו. המוכר מקום לחברו לעשות לו קבורה, או המקבל
 30 מקום מחברו לעשות לו קבורה - עושה מערה, ופותח
 31 לתוכה שמונה קברות, שלשה מכאן ושלשה מכאן, ושנים
 32 מכנגד הנכנס למערה; מדת המערה ארבע אמות על שש,
 33 וכל קבר וקבר ארץ ארבע אמות ורחב ששה טפחים ורום
 34 שבעה; נמצא בין כל קבר וקבר שמן הצדדין - אמה
 35 ומחצה, ובין השנים האמצעיים - שתי אמות.
 36 ז. המוכר לחברו בתוך שדהו מקום אמת [תעלת] המים
 37 להשקות בה בית השלחין - נותן לו בתוך שדהו אמה
 38 שרחבה שתי אמות, ואמה מכאן ואמה מכאן לאגפיה
 39 [לגדות התעלה]. ואם מכר לו אמת המים להשקות בה
 40 בקילון [צינור] - נותן לו אמה שרחבה אמה, וחצי אמה
 41 מכאן וחצי אמה מכאן לאגפיה.
 42 ח. אלו האגפין - בעל השדה נוטען, אבל אינו זורען;
 43 שהזרעים מחלחלין את הקרקע, ומקלקלין את אמת
 44 המים. ואמת המים הזאת שפלו אגפיה - בעל האמה

מתוך מהדורת חזק

- 1 **יט.** האומר לחברו: 'בית מבתי אני מוכר לך, ושור
2 בשוורי אני מוכר לך' - נותן לו הקטן שבהן. מת אחד מן
3 השוורים, או שנפל אחד מן הבתים - מראה לו את זה
4 שמת או שנפל; שיד בעל השטר על התחתונה.
5 **כ.** האומר לחברו: 'שדה דבי היא אני מוכר לך', והיו
6 שתי שדות הנקראין בשם זה - אינו קונה אלא הפחות
7 שבהן. וכן כל פיוצא בזה.
8 **כא.** האומר לחברו: 'שדה ראובן אני מוכר לך', וכיון
9 שבא הלוקח להשתמש בה, אמר לו המוכר: 'זו אינה
10 שדה שהייתה של ראובן, אלא כף היא קרויה, ולעולם לא
11 הייתה לו, אלא זו היא של ראובן ולקחתי ממנו, והיא
12 שמכרתי לך' - על המוכר להביא ראיה; ואם לא הביא,
13 זוכה הלוקח בזו שכל העם קוראין לה 'של ראובן'. וכן
14 כל פיוצא בזה, הלוף אחר השם הפשוט כפי הכל.
15 **כב.** האומר לחברו: 'חצי שדי אני מוכר לך' - שמין כמה
16 שוה כל השדה, ונותן לו מן הכחוש שבה מה ששוה חצי
17 הדמים של כל השדה. וכן אם אמר לו: 'חצייה בדרום אני
18 מוכר לך' - שמין דמי בלה, ונותן לו בדרומה בחצי כל
19 הדמים. ומקבל עליו הלוקח לעשות בחלקו מקום הגדר,
20 ומאחורי הגדר סמוך לגדר תריץ קטן רחב שלשה טפחים,
21 וחוצה לו תריץ אחר גדול רחב תשעה טפחים, ובין שני
22 התריצין רחב טפח. כל זה כדי שלא תקפץ הנמיה וכיוצא
23 בה.
24 **כג.** היטה לו חצי שדה, ואמר לחברו: 'חצי שיש לי
25 בשדה מכרתי לך' - קנה החצי בלו. אמר לו: 'חצי בשדה
26 שיש לי', לא קנה אלא רביע. אמר לו: 'מצר שדה שממנה
27 נחלקת', או 'שממנה נפסקת', או 'שממנה נחצית' - אם
28 אמר לו: 'ואלו מצריה', קנה חצייה; ואם לא מסר לו
29 מצריה, לא קנה אלא בית תשעת קבין בלבד.
30 **יום שישי כ"ח מרחשון ה'תשע"ד**
31 **פרק כב**
32 **א.** אין אדם מקנה לחברו דבר שלא בא לעולם, בין במכר
33 בין במתנה בין במתנת שכיב מרע. ביצד? 'מה שתוציא
34 שדה זו מכור לך', 'מה שיוציא אילן זה נתון לך', 'תנו
35 מה שתלד בהמה זו לפלוני' - לא קנה כלום. וכן כל
36 פיוצא בזה.
37 **ב.** המוכר פרות דקל לחברו, יכול לחזור בו אף לאחר
38 שבאו הפרות לעולם; ואם שמט [הוריד] הלוקח ואכל,
39 אין מוציאין מידו. וכל החוזר בו משניהם, אינו חייב לקבל
40 'מי שפצע'.
41 **ג.** אכל הפוסק על שער שבשווק, ולא היה אותו המין
42 שפסק עליו ברשות המוכר - חייב המוכר לקנות ולתן
43 ללוקח מה שפסק; ואם חזר, מקבל 'מי שפצע'.
44 **ד.** מי שפסק על שער שבשווק שיתן לו ארבע סאין בסלע
45 - אם היו שבלים, הרי זה קנה; וכל החוזר משניהן, חייב
- 46 לקבל 'מי שפצע'; והוא שיראה לו בגרן, או שיאמר לו
47 בשוק: 'הריני סומך עליך'. אבל אם לא נראה לו בגרן
48 ולא אמר לו - לא סמכה דעתו של מוכר, ואינו מקבל 'מי
49 שפצע'; שהרי הוא אומר: 'שמא פסק עם אחר, ואין צריך
50 לחטים אלו'.
51 **ה.** דבר שאינו ברשותו של מקנה - אינו מקנהו, והרי
52 הוא כדבר שלא בא לעולם. ביצד? 'מה שאירש מאבי
53 מכור לך', 'מה שתעלה מצודתי מן הים נתון לך', 'שדה
54 זו לכשאקנה קנויה לך' - לא קנה כלום. וכן כל פיוצא
55 בזה.
56 **ו.** מי שהיה מודישו גוסס ונוטה למות, ורצה למכר
57 מנכסיו מעט כדי להוציא הדמים בצרכי קבורה - הואיל
58 והבן עני ואם ימתין עד שימות וימכר, ישתקה המת
59 ויתבונה - תקנו חכמים שאם מכר ואמר: 'מה שאירש
60 מאבי היום מכור לך', ממכרו קיים. וכן ציד עני שאין לו
61 מה שיאכל, שאמר: 'מה שתעלה מצודתי מן הים היום
62 מכור לך' - ממכרו קיים, משום כדי חייו.
63 **ז.** הבן שמכר בנכסי אביו בחיי אביו, ומת הבן בחיי
64 האב, ואחר כך מת האב - בן הבן מוציא מיד הלוקח;
65 שהרי אביו מכר דבר שלא בא עדין לרשותו, ונמצאו
66 הנכסים ברשות האב; וזה יורש אבי אביו. וכן כל פיוצא
67 בזה.
68 **ח.** מי שנתן קרקע מתנה לחברו, ונתן לו על גבה מאה
69 דינרין - אם היו הדינרין מצויין ברשותו - גינן שזכה
70 בשדה, זכה בדינרין; ואם אין לו דינרין - אין מתייבין את
71 הנותן לתן לו מאה דינרין, עד שייביא הזוכה ראיה שהיה
72 לזה דינרין בעת המתנה. והוא הדין לשאר מטלטלין
73 שמקנה אדם אותם על גב הקרקע - אם אינן ברשות
74 המוכר או הנותן, לא קנה; שאין אדם מקנה לחברו דבר
75 שלא בא לעולם ודבר שאינו ברשותו.
76 **ט.** מי שהיה לו פקדון ביד אחר - הרי זה מקנהו, בין
77 במכר בין במתנה; לפי שהפקדון ברשות בעליו הוא, והרי
78 הוא בחזקת שהוא קיים. ואם פיר בו זה שהפקד אצלו -
79 אינו יכול להקנותו, שזה כפי שאבד שאינו ברשותו. אבל
80 המלוה - הואיל ולהוצאה נתנה, אינה בעולם; ואין אדם
81 יכול להקנותה אלא במעמד שלשתן, והוא דבר שאין לו
82 טעם, כמו שבארנו. ואם הייתה המלוה בשטר - מקנה את
83 השטר בכתיבה ומסירה, שהרי יש כאן דבר הנמסר לקנות
84 שעבוד שבו.
85 **י.** כשם שאין אדם מקנה דבר שלא בא לעולם, כך אינו
86 מקנה למי שלא בא לעולם. ואפלו עבר, הרי הוא כמי
87 שלא בא לעולם, והמזכה לעבר, לא קנה; ואם היה בנו
88 - הואיל ודעתו של אדם קרוכה אצל בנו, קנה.
89 **יא.** האומר לאשתו: 'נכסי לבנים שתלדי ממני', הרי אלו
90 לא יקנו כלום; שכיון שלא נתעברה בהן בשעת המתנה,
91 עדין לא באו כדי להיות דעתו קרוכה להן.
92 **יב.** המקנה למין ממיני תיה, לא הקנה כלום. הקנה

מתוך מהדורת חזק

46 ומשפמש הלוקח בגוף כחפצו, ואוכל הפרות כל זמן
47 המכירה, ובסוף תחזר לבעליה.
48 ו. ומה הפרש יש בין המוכר קרקע לזמן קצוב, ובין
49 המקנה אותה לפרותיה? שהקונה לפרות - אינו יכול
50 לשנות צורת הקרקע, ולא יגנה ולא יחרס; אבל הקונה
51 לזמן קצוב - הרי הוא בונה או הורס, ועושה בכל זמנו
52 הקצוב כמו שעושה הקונה קנין עולם לעולם.
53 ז. ומה הפרש יש בין המוכר שדה זו לפרותיה, ובין
54 המוכר פרות שדה לחברו שלא קנה כמו שבארנו?
55 שהמוכר פרות השדה - אין ללוקח להשתמש בשדה זו
56 כלל אפלו להכנס אלא בשעת הוצאת הפרות, ויש לבעל
57 השדה להשתמש בה כחפצו; אבל המוכר שדה לפרותיה
58 - אין בעל השדה יכול להכנס בה אלא מדעת הלוקח,
59 ויש ללוקח להשתמש בה כחפצו.
60 ח. ומה הפרש יש בין קונה שדה זו לפרותיה, ובין השוכר
61 שדה זו מתברו? שהקונה שדה לפרותיה - יש לו לזרעה
62 או לנטעה כל מין שירצה, או להובינה ולהשאירה
63 במנוחה; והשוכר - אינו כן, כמו שיתבאר בענין שכירות.
64 ואין השוכר רשאי להשפיר; אבל הקונה, מקנה לאחרים
65 כל שקנה.
66 ט. המוכר פרות שוכף, ופרות פורת לחברו - קנה. ואין
67 זה מוכר דבר שלא בא לעולם, לפי שאינו מוכר יונים
68 שיולדו או דבש שיבוא לפורת, אלא מוכר השוכף
69 לפרותיו והפורת לדבשה; שהרי הוא כשוכר אמת המים
70 לחברו, שהוא נהנה בכל מה שיצוד בה; כך זה הקנה לו
71 שוכף זה לפרותיו, כמי שמוכר אילן לפרותיו. ודין בלן
72 פדין השוכר בית מחברו כמו שבארנו, שהוא נהנה בכל
73 הנאות שיש בו. וכן כל פיוצא בזה.
74 י. הביצים והאפרוחין עימן שיש בשוכף, לא קנה אותן
75 בעל השוכף כל זמן שלא פרחו. ודבר זה גזרת חכמים
76 הוא, ומשום "לא תקח האם על הבנים" נגעו בה. לפיכך,
77 הרוצה להקנות אפרוחים אלו לחברו - מטפח על השוכף
78 שיפרחו ויגבהו מעל הארץ, ואחר כך קנה אותן לחברו
79 בקנין או על גב קרקע, או בשאר דברים שהמטלטלין
80 נקנין בהן.
81 יא. הלוקח פרות שוכף מחברו, אינו יכול לטל כל
82 הגוזלות שיולדו בו מעתה, מפני שהאמהות בורחות,
83 ונמצא שהחריב כל השוכף; אלא מניח מהן, כדי לישב
84 השוכף.
85 יב. וכמה מניח? אם היו בו אמהות ובנות בעת מכירת
86 הפרות - מניח בריכה [זוג] ראשונה שיולדו האמהות,
87 כדי שיצטותו האמהות עם הבריכה הראשונה ועם הבנות
88 שעמם, ומניח ממה שיולדו הבנות שתי בריכות, כדי
89 שיצטותו הבנות עם שתי הבריכות שהולידו. וכל הנוולד
90 מאחר שתי בריכות של בנות והבריכה הראשונה של
91 אמהות, הרי אלו שלו.

1 מקצת נכסיו לכהמה, או למי שלא בא לעולם, וחזר ואמר
2 לחברו: 'קנה בכהמה זו', או 'פעבר זה' - לא קנה כלום.
3 אמר לו: 'קנה את וכהמה זו', או 'את ועבר זה' - קנה
4 מתנה.
5 יג. אין אדם מקנה לא במקור ולא במתנה, אלא דבר שיש
6 בו ממש; אבל דבר שאין בו ממש, אינו נקנה.
7 יד. פיצד? אין אדם מקנה ריח התפוח הזה, או טעם
8 הדבש הזה, או עין הבדלח [אבן טובה] הזה. וכן כל
9 פיוצא בזה. לפיכך המקנה לחברו דירת בית זה, או
10 אכילת פרות דקל זה - לא קנה; עד שיקנה לו גוף הבית
11 לדור בו וגוף האילן לאכל פרותיו, כמו שיתבאר.
12 טו. דין ההקדש ודין העניים ודין הנדרים, אינו פדין
13 ההדיוט בקניתו; שאלו אמר אדם: 'כל מה שתלך בהמתי
14 יהיה הקדש לבדק הבית', או 'יהיה אסור עלי', או 'אתננו
15 לצדקה' - אף על פי שאינו מתקדש, לפי שאינו בעולם -
16 הרי זה חוב לקום דברו, שנאמר: "ככל היצא מפיו,
17 יעשה".
18 טז. והואיל והדבר כן, אם צוה אדם כשהוא שכיב מרע
19 ואמר: 'כל מה שיוציא אילן זה ינתן לעניים', או: 'כל
20 שכר בית זה ינתן לעניים' - זכו בהן העניים.
21 יז. יש גאונים שחולקין על דבר זה, ואומרים שאין
22 העניים זוכין אלא בדרכים שההדיוט קונה בהן; ולפיכך
23 לא יזכו בדבר שלא בא לעולם. ואין דעתנו נוטה לדברים
24 אלו, שאין אדם מצוה להקנות, והוא מצוה לקום דבריו
25 בצדקה או בהקדש כמו שהוא מצוה לקום הנדר, כמו
26 שבארנו בערכין.
27 **פרק כג**
28 א. מקנה אדם הגוף לפרותיו - בין במקור, בין במתנה,
29 בין במתנת שכיב מרע; ואין זה מקנה דבר שלא בא
30 לעולם, שהרי הגוף מצוי ומקנה לפרות. הא למה זה
31 דומה? לשוכר בית או שדה לחברו - שלא הקנה לו הגוף,
32 אלא הנאת הגוף.
33 ב. פיצד? כגון שמכר או נתן שדה לפרותיה, בין לזמן
34 קצוב, בין כל ימי חייו של מוכר, או של לוקח. והוא הדין
35 למוכר או נותן אילן לפרותיו, או רחל לגנתה, או בהמה
36 ושפחה ולדותיה, או עבד למעשה ידיו; בכל, ממכרו או
37 מתנתו קנין.
38 ג. מכר עבדו לקנס, שאם יצא וימות יהיה הקנס של לוקח
39 - הרי זה ספק, לפיכך לא קנה; אם תפש הקנס, אין
40 מוציאין מידו.
41 ד. מכר אילן לזה, ופרותיו לאחר - לא שיר מקום הפרות,
42 ואין לאחר כלום. אבל אם מכר אילן, ושיר פרותיו לעצמו
43 - הרי שיר מקום הפרות; אף על פי שלא פירש - לגבי
44 עצמו, בעין יפה משיר.
45 ה. המוכר גוף הקרקע לזמן קצוב - הרי זה מכורה,

מתוך מהדורת חזק

47 האילנות; והעולה מן השרשים, והן שאינן רואין פני
48 החמה, הרי הוא של בעל השדה. ובדקלים - אין לבעל
49 הדקל מן העולה כלום, לפי שאין להן גזע.
50 ח. המוכר קרקע, ושיר את האילנות - הרי זה יש לו חצי
51 הקרקע בלה; שאלו לא שיר בקרקע - היה אומר לו
52 הלוקח: 'צקר אילנך'. וכן אם שיר שני אילנות בלבד, יש
53 לו קרקע הראויה להן; שאלו לא שיר קרקע - היה אומר
54 לו הלוקח: 'צקר אילנך ולך'.
55 ט. המוכר את האילנות, ושיר את הקרקע - יש לבעל
56 האילנות קרקע הראויה להן, כמו שבארנו. מוכר את
57 הקרקע לאחד, ואת האילנות לאחד, והחזיק זה באילנות,
58 והחזיק זה בקרקע - זה קנה האילנות עם חצי הקרקע,
59 וזה שהחזיק בקרקע קנה חצי הקרקע בלבד.
60 י. האחין שחלקו, אחד נטל שדה פרדס, ואחד נטל שדה
61 לבן - יש לבעל הפרדס ארבע אמות בתוך שדה הלבן
62 סמוכות לסוף האילנות של פרדס, שעל מנת פן חלקו;
63 ואין צריך לפרש דבר זה, מפני שהוא דבר ידוע.
64 יא. המוכר שדה לחברו, והיו בה דקלים, ואמר לו: 'חזן
65 מדקל פלוני' - אם דקל טוב ומשבח הוא, אותו הדקל
66 לבדו הוא ששיר, והשאר ללוקח; ואם דקל רע הוא, וכל
67 שפן השאר - לא קנה מן הדקלים כלום.
68 יב. מוכר לו שדה, ואמר לו: 'חזן מן האילנות' - אם יש
69 בו דקלים בלבד, שיר הדקלים; ואם יש בו גפנים בלבד,
70 שיר הגפנים. וכן שאר האילנות. היו בה גפנים ודקלים,
71 לא שיר אלא הגפנים. אילנות וגפנים, לא שיר אלא
72 אילנות. וכן אילנות ודקלים, שיר אילנות; שכל מוכר,
73 בעין יפה מוכר. ואם הדקלים שיר, לא שיר אלא כל דקל
74 גבוה שעולים לו בתכל; והשאר, הרי הוא של לוקח. ואם
75 שאר אילנות הוא ששיר, לא שיר מהם אלא כל שאין העל
76 [למשיכת הבהמה] כובשו [מכופף את העץ]; וכל שהעל
77 כובשו, הרי הוא של לוקח, ובכלל השדה נחשב.
78 יג. האומר לחברו: 'קרקע ודקלים אני מוכר לך' - אפלו
79 לא היו לו דקלים, אם רצה לקנות לו שני דקלים, הרי
80 נקנה המקח; ואין הלוקח יכול לומר לו: 'איני לוקח אלא
81 קרקע שיש בה דקלים'. ואם אמר: 'קרקע בדקלים אני
82 מוכר לך' - אם היו בה שני דקלים, קנה; ואם לאו, מקח
83 טעות הוא וחוזר. ואם אמר לו: 'קרקע של דקלים' - אין
84 לו דקלים, שאין בלשון הזה אלא קרקע הראויה לדקלים.
85 יד. המוכר פרדס לחברו, צריך שישכתב לו: 'קנה לך
86 דקלים ותמרין והוצין [ולובים]'; ואף על פי שקנה כל
87 אלו, אף על פי שלא פירש אותם, נוזי השטר הן. וכן
88 המוכר קרקע לחברו, צריך לכתב לו: 'ולא הנחתי לפני
89 בממכר זה כלום', כדי להסתלק מן הטענות ומן הדינין.
90 טו. המוכר בית לחברו - אף על פי שכתב לו: 'והקניתי
91 לך עמקו ורומו', צריך לכתב לו: 'קנה לך מקרקע התהום
92 עד רום הרקיע'; שהעמק והרום אינו נקנה בסתם; וכיון
93 שהקנהו העמק והרום, קנה הרום שהוא האויר בלבד,

1 יג. הלוקח פרות פורת מחברו, נוטל שלשה נחילים זה
2 אחר זה; מכאן ואילף נוטל נחיל ומניח נחיל, כדי ליטב
3 הפורת.
4 יד. הלוקח חלות דבש מחברו - מניח בפורת שתי חלות,
5 כדי שלא יפרחו הדבורים וילכו להן.
6 טו. הלוקח זיתים מחברו לקץ [לקצץ] - מניח מן האילן
7 סמוך לארץ שתי גרפיות [שני טפחים], וקוצץ. לקח
8 בתולת שקמה [תאנה מדברית] - מגביה שלשה טפחים,
9 וקוצץ; סדן של שקמה, שני טפחים. ובשאר האילנות -
10 טפח, וקוצץ. בקנים ובגפנים, מן הפקק ולמעלה. בדקלים
11 ובאזנים - חופר ומשרש [קוצץ מהשורש], לפי שאין גזעו
12 מחליף.

פרק כז

14 א. המוכר שלשה אילנות בתוך שדהו - אפילו היו שלש
15 נטיעות קטנות, או שלשה כדי אילנות - הרי יש ללוקח
16 קרקע הראויה להן. ואפלו יבשו האילנות, או נקצצו - יש
17 לו קרקע הראויה להן, וקנה כל האילנות שביניהן.
18 ב. וכמה היא הקרקע הראויה להן? תחתיהן, וביניהן,
19 וחוצה להן מלא האורה [מלקט הפירות] וסלו. וזה המקום
20 שהוא מלא האורה וסלו, אין אחד משניהן יכול לזרעו
21 אלא מדעת חברו.
22 ג. כמה דברים אמורים? כשהיו שלשה האילנות עומדין
23 כמו שלשה טפטי [רגלי] כירה ששופתין [שמעמידים]
24 עליהן הקדרה, שהרי הן שנים זה כנגד זה, והשלישי מכנן
25 ביניהן ומרחק מהן; והוא, שהיה בין כל אילן ואילן
26 מארבע אמות ועד שש עשרה אמה.
27 ד. ומהיכן הוא מודד? מן העקר הרחב של אילנות. אבל
28 אם לא היו עומדים בצורה הזאת, או שהיו מקרבים פחות
29 מארבע אמות, או מרחקין יתר על שש עשרה אמה, או
30 שלקחן זה אחר זה, או שמכר לו שנים בתוך שדהו ואחד
31 על המצר, או שנים בתוך שלו ואחד בתוך של חברו, או
32 שהפסיק בור או אמת המים או רשות הרבים ביניהן -
33 הרי זה אין לו קרקע. לפיכך לא קנה את האילנות
34 שביניהם; ואם רכש האילן או נקצץ - ילף לו.
35 ה. כל מי שקנה שלשה אילנות, ויש לו קרקע - אם
36 הגדילו והוציאו חטר [ענף], יקץ אותו כדי שלא ימעט
37 הדריך על בעל השדה. וכל השריגין [ענפי גפן] והאמירין
38 [ענפים שבראש האילן] היוצאים מהן, ואפלו מן השרשין
39 - הרי הן של בעל האילנות, שהרי יש לו קרקע.
40 ו. הקונה שני אילנות בתוך שדה חברו, אין לו קרקע;
41 לפיכך, אם מת האילן או נקצץ - אין לו כלום. הגדילו שני
42 האילנות, והוציאו שריגין ואמירין - יקץ, שמא ימשכו
43 בארץ, ויאמר למוכר: 'שלשה אילנות מכרת לי, ויש לי
44 קרקע'.
45 ז. כל העצים שקוצץ בעל שני האילנות מהן - העולה מן
46 הגזע, והוא הרוצה פני החמה, הרי הוא של בעל

46 מכר את מלבנות [חתיכות עץ של] פרעי [רגלי] המטה,
47 ולא את מלבנות החלונות, אף על פי שהן מחברין בטיט,
48 מפני שהן לנואי. ובזמן שאמר לו: 'הוא וכל מה
49 שבתוכו', הרי פלן מכורין.

50 ו. המוכר את החצר - מכר בורות שיחין [בור ארוך וצר]
51 ומערות [בור מכוסה בתקרה] שבתוכה, וכל הבתים
52 החיצונים והפנימיים, ובתים שיש בהן החול [לתעשיית
53 הזכוכית], והתניית הפתוחות לתוכה; אבל שאינן פתוחות
54 לה, אין נמכרות עמה. היו פתוחות לכאן ולכאן - אם רב
55 תשמישן לתוכה, נמכרות עמה; ואם לאו, אין נמכרות
56 עמה. ולא מכר את המטלטלין שבתוכה. ובזמן שאמר:
57 'היא וכל מה שבתוכה', הרי פלן מכורין. ויבין פן ויבין
58 פן, לא מכר את המרחץ ולא את בית הבר שבתוכה.

59 ז. המוכר את בית הבר - מכר את האבן הגדולה הבנויה
60 בארץ שטוחגין עליה הזיתים, ואת הכלונסות [עמודים]
61 של ארו שסומכין בהן בעת טחינת הזיתים, ואת היקבים,
62 ואת הכלים שנותנין בהן הזיתים הכתושין והם המפרכות;
63 אבל לא מכר את הרחים העליונה. ובזמן שאמר: 'הוא
64 וכל מה שבתוכו', הרי פלן מכורין. ויבין פן ויבין פן, לא
65 מכר את הכובשין שמכבשין בהן הזיתים, ולא את הגלגל,
66 ולא את הקורה, ולא את השקין, ולא את המרצופין [שקי
67 עור].

68 ח. אמר לו: 'בית הבר וכל תשמישיו אני מוכר לך', קנה
69 בלן. היו חוצה לה חגיות ששוחטים בהן הזיתים או
70 השמשמין - אם מצר לו המצרים שלהן, קנה הכל; ואם
71 לאו, לא קנה אלא מה שבתוכו.

72 ט. המוכר את המרחץ - מכר את בית הנסרים שיושבין
73 עליהן כשהן ערמים, ואת בית הנקמים שנוטלין בהן
74 המים, ואת בית הספסלין שיושבין עליהן בחצר המרחץ
75 כשהן לבושים, ואת בית הוילאות [מגבות] שמתפגין
76 בהן. אבל לא מכר את הנסרים עצמן, ולא את הנקמים
77 עצמן, ולא את הספסלין עצמן, ולא את הוילאות עצמן.
78 ובזמן שאמר לו: 'הוא וכל מה שבתוכו', הרי פלן מכורין.
79 בין פן ויבין פן, לא מכר את הברכות המספקות לו מים
80 בין בימות החמה בין בימות הגשמים, ולא את בית כנוס
81 העצים. ואם אמר לו: 'מרחץ וכל תשמישיו אני מוכר לך'
82 - הרי הם בלן מכורין, אף על פי שהן חוצה לו.

פָּרָק כו

84 א. המוכר את העיר - מכר בתים בורות ושיחין ומערות
85 ומרחצאות ושוככות ובית הברדין ובית השלהין [גינות]
86 שלה וחסמוכין לה, ואת התרשין [יערות] המקצין לה,
87 ואת השדות הידועות לה, ואת הביכרין [גן חיות] של חיה
88 עופות ודגים שפניהן [שהפתח שלהם] כנגדה, אף על פי
89 שהן רחוקים ממנה; אבל לא מכר את המטלטלין
90 שבתוכה. ובזמן שאמר לו: 'היא וכל מה שבתוכה אני
91 מוכר לך', הרי פלן מכורין. ויבין פן ויבין פן, לא מכר לא

1 והעמק שהוא עבי הארץ, אבל לא קנה הבגנות שבצמקים
2 ושפאורי. ויבין שכתב לו 'מרחקע התהום עד רום הרקיע'
3 - קנה הבור והדות [קיר אבנים] שבצעי הרקיע למטה,
4 והמחילות שבין המעזיבות למעלה.

5 טז. המוכר בית לחברו 'על מנת שריוטה העליונה שלי',
6 הרי זו שלו; ואם רצה להוציא בה זיון, מוציא. ואם נפלה,
7 חוזר ובונה אותה; ואם רצה לבנות על גבה, בונה כשהיה
8 מקדם.

9 יז. המוכר קברו [בית קברות משפחתי], או הרף קברו
10 [המובילה לקבר], או מקום מעמדו [שמנחמים את
11 האבלים], או בית הספדו - באין בני משפחה, וקוברין שם
12 בעל כרה, משום פגם משפחה; ונותנין דמי הקבר שקברו
13 בו ללוקח, אף על פי שלא פרוש.

יום שבת קודש כ"ט מרחשון ה'תשע"ד

פָּרָק כה

16 א. המוכר דבר שיש לו תשמישין - לא מכר את
17 התשמישין, אלא אם בן פרוש. כיצד? המוכר את הבית -
18 לא מכר את היציע שבסביבות הבית, אף על פי שהיא
19 פתוחה לתוכו. במה דברים אמורים? בשעה רחב היציע
20 ארבע אמות או יותר; אבל פחות מזה, הרי הוא בכלל
21 הבית. וכן העליה שעל גב הבית הפתוחה לתוכו בארבה
22 במעזיבת הבית, הרי היא בכלל הבית.

23 ב. המוכר את הבית - לא מכר את החדר שלפנים ממנו,
24 אף על פי שמסר לו מצרים החיצונים; ולא את הגג, בזמן
25 שיש לו מעקה עשרה טפחים ויש בו רחב ארבע אמות;
26 ולא את הבור החפור ברקיע, ולא את הדות [קיר אבנים]
27 הבנוי בבור, אף על פי שמכר לו העמק והרום, כמו
28 שבארנו.

29 ג. וצריך המוכר לקנות לו הרף מן הלוקח, כדי להכנס
30 לבור זה או דות ששיר; שכל המוכר, בעין יפה מוכר.
31 ואם אמר לו: 'מכרתי לך הבית, חוץ מן הבור או הדות'
32 - אינו צריך לקנות לו הרף. וכן המוכר בור או דות בלבד
33 - אין הלוקח צריך לקנות לו הרף, אלא נכנס בתוך ביתו
34 של מוכר עד הבור וממלא.

35 ד. שני בתים זה לפני זה - מכר שניהם לשנים, או
36 נתן שניהם לשנים, אין להן הרף זה על זה; ואין צריך
37 לומר אם נתן החיצון ומכר הפנימי. אבל אם מכר את
38 החיצון ונתן את הפנימי - יש לו הרף; שכל הנותן, בעין
39 יפה נותן, יתר מן המוכר.

40 ה. המוכר את הבית - מכר את התנור, ואת הפירים, ואת
41 מלבנות הפתחים המחברים בטיט, ואת הדלת, ואת הנגר
42 [בריח], ואת המנעול; אבל לא את המפתח. ומכר את
43 המכתשת הקבועה [ב-קרקע], אבל לא את המטלטלין.
44 ומכר את האצטרובל [בטיס הריחיים], אבל לא את הפלי
45 שהקמח יורד לתוכו שהוא כמו קפיפה [ט] של עץ. ולא

מתוך מהדורת חזק

47 וכן מקום שאין קורין 'בית' אלא לבית לבדו, או שקורין
48 'בית' לבית ולכל ששביבותיו ולכל שעל גביו - הולכין
49 אחר לשון אנשי המקום. וכן הדין במוכר חצר, או שדה,
50 או עיר, או מטלטלין - בכל הולכין אחר השמות הערוכות
51 בפי הכל.
52 ח. וזה עקר גדול בכל דברי משא ומתן: הולכין אחר
53 לשון בני אדם באותו המקום, ואחר המנהג. אבל מקום
54 שאין בו מנהג ידוע, ולא שמות מיוחדין, אלא יש שקורין
55 כך ויש שקורין כך - עושים כמו שפראשו חכמים בפרקים
56 אלו.

פרק כז

57 א. המוכר את הספינה - מכר את התרן, ואת הגס, ואת
58 העגנין שלה, ואת כל המשויטין המנהיגין אותה, ואת
59 הפכש והאספלה שעולין בהם לספינה ויורדין עליה, ואת
60 בית המים שבתוכה. אבל לא מכר את הבצית, והיא
61 הספינה הקטנה שהולכין בה על המים הקרוכים לבישה;
62 ולא מכר הדיגית, והיא הספינה הקטנה שצדין בה
63 המלחים את הדיגים; ולא מכר את העבדים העושין בהן,
64 ולא את המרצופין [שקי הסחורה], ולא את הסחורה
65 שבתוכה. ובזמן שאמר לו: 'היא וכל מה שבתוכה', הרי
66 כלן מכורין.

67 ב. המוכר את הקרון - לא מכר את הפרדות, בזמן שאינן
68 קשורות עמו; מכר את הפרדות, לא מכר את הקרון. מכר
69 את הצמד [העול שבצוואר השור], לא מכר את הבקר;
70 מכר את הבקר, לא מכר את הצמד, ואפלו במקום שקורין
71 מקצתם לצמד 'בקר'.

72 ג. המוכר את העל, מכר את הפרה; מכר את הפרה, לא
73 מכר את העל. מכר את העגלה, מכר את הבקר; מכר את
74 הבקר, לא מכר את העגלה. ואין הדמים ראיה בכל אלו
75 הדברים וכיוצא בהן.

76 ד. וכן המוכר את החמור - מכר את המרדעת [כר] ואת
77 האפף, אף על פי שאינן עליו; אבל לא מכר את השק,
78 ולא את מרכבת הנשים, אפלו היו עליו בשעת הממכר.

79 ה. ואין הדמים ראיה - שאם טעה בכדי שהדעת נוטה,
80 יש לו אוניה או בטול מקח כדין כל מוכר ולוקח; ואם
81 טעה בכדי שאין הדעת טועה, לא בטל המקח, שזו מתנה
82 נתן לו, ואין לו אלא החמור בלא שקים. וכן כל פיוצא
83 בזה, אין מביאין בו ראיה מן הדמים.

84 ו. המוכר את השפחה - מכר כלים [בגדים] שעליה, אפלו
85 הן מאה; אבל לא מכר לא את השירים, ולא את הנזמים,
86 ולא את הטבעות, ולא את הקטלאות שבצוארה. ואם אמר
87 לו: 'שפחה וכל מה שעליה אני מוכר לך' - אף על פי
88 שיש עליה כלים של מאה מנה, הרי כלן מכורין.

89 ז. האומר לחברו: 'שפחה מעברת אני מוכר לך', פרה
90 מעברת אני מוכר לך' - מכר את הולד. 'שפחה מניקה אני

1 את שנייה [חלקי שדות שלא ברור שייכותן לעיר], ולא את
2 בנותיה [כפרים סמוכים], ולא את התרשין המקצין
3 [רחוקים] ממנה, ולא את החלק שיש לה בים, ולא את
4 החלק שיש לה בבישה, ולא את ביברי חזה ועופות ודגים
5 שאין פניהם פנגרה.

6 ב. המוכר את השדה - מכר את האבנים הסדורות לגדר
7 ואת האבנים שמנחות על העמרים, מפני שהן לצרקה;
8 ומכר את הקנים החלקים המנחין תחת הגפנים כדי
9 להעמיד את הפרם, מפני שהן לצרפן. ומכר את התבואה
10 המחברת לקרקע, אף על פי שהגיעה להקצר. ומכר את
11 מחיצת הקנים שהיא פחותה מבית רבע, אף על פי
12 שהקנים שלה עבים וחקקים; ומכר את השומרה [סוכת
13 השומרים] העשויה בטיט, ואף על פי שאינה קבועה.
14 ומכר את החרוב שאינו מרפב, ואת בתולת השקמה, אף
15 על פי שהן עבים; ומכר את כל הדקלים שבה. אבל לא
16 מכר את האבנים שאינן סדורות לגדר, ולא את האבנים
17 שאינן מנחות על גבי העמרים, אף על פי שהן מוכנות
18 לכך, ולא את הקנים שבפרם שאינן מנחין תחת הגפנים,
19 אף על פי שהן משפין וחלקים ומוכנים לכך, ולא את
20 התבואה העקורה מן הקרקע, אף על פי שהיא צריכה
21 לשדה. ובזמן שאמר לו: 'היא וכל מה שבתוכה', הרי כלן
22 מכורין.

23 ג. ובין כך ובין כך, לא מכר את מחיצת הקנים שהיא
24 בית רבע, אף על פי שהקנים שבה דקים וקטנים. ולא
25 מכר צרוגה קטנה של בשמים שיש לה שם בפני עצמה,
26 כגון שקורין לה 'בי ורד של פלוני', ולא את השומרה
27 שאינה עשויה בטיט, אף על פי שהיא קבועה בארץ; ולא
28 מכר את החרוב המרכב, ולא את הסדן של שקמה, ואפלו
29 הן דקים; ולא מכר את הבור שבה, ולא את הגת, ולא
30 את השוכף, בין חרבים בין שלמים.

31 ד. וצריך המוכר לקנות לו דרך מן הלוקח, כדי שילך בה
32 עד אותו הבור או הגת או השוכף שגשארו לו בתוך
33 השדה; ואם פירש ואמר לו: 'חוז מאלו', אינו צריך לקח
34 לו דרך.

35 ה. במה דברים אמורים? במוכר; מפני שהיה ללוקח
36 לפרש ולא פירש, אין לו אלא את אלו. אבל הנותן מתנה
37 - קנה את כלן, בין בשדה, בין בבית, בין בחצר, בין בבית
38 הברד. כללו של דבר: הנותן קרקע - קנה המקבל כל
39 המחבר לה, עד שיפירש.

40 ו. וכן האחין שחלקו, וזכה אחד מהן בשדה - זכה בכלן.
41 המחזיק בנכסי הגר - החזיק בשדה, זכה בכלן. והמקדיש
42 את השדה, הקדיש את כלן.

43 ז. אף במוכר ולוקח, אין כל אלו הדברים וכיוצא בהן
44 מענינים אמורים, אלא במקום שאין שם מנהג, ולא שמות
45 ידועים לכל דבר ודבר בפני עצמו. אבל במקום שנהגו
46 שהמוכר כך מכר כך - הרי זה מכור, וסומכין על המנהג.

- 1 מוכר לך, 'פרה מניקה אני מוכר לך' - לא מוכר את הולד;
 2 'חמור מניקה אני מוכר לך' - מוכר את הסיח, שאין אדם
 3 קונה חמורה להלכה.
 4 ח. האומר לחברו: 'ראש עבד זה', או 'ראש חמור זה'
 5 מכור לך' - הרי זה מכר חציו; וכן הדין בכל אבר
 6 שהנשמה תלויה בו. אמר לו: 'יד עבד זה', או 'יד חמור
 7 זה מכור לך' - משמנין ביניהם; וכן הדין בכל אבר שאין
 8 הנשמה תלויה בו. אמר לו: 'ראש פרה זו אני מוכר לך'
 9 - לא מכר אלא הראש בלבד, שהרי ראשה נמכר תמיד
 10 במטבחים.
 11 ט. מכר את הראש בבמה גסה, לא מכר את הרגלים;
 12 מכר את הרגלים, לא מכר את הראש. מכר את הקנה, לא

- 13 מכר את הכבד; מכר את הכבד, לא מכר את הקנה. אבל
 14 בבמה דקה - מכר את הראש, מכר את הרגלים; מכר
 15 את הרגלים, לא מכר את הראש. מכר את הקנה, מכר את
 16 הכבד; מכר את הכבד, לא מכר את הקנה.
 17 י. המוכר את הבור, לא מכר את מימיו; מכר אשפה, מכר
 18 את זבלה. מכר פורת, מכר את הדבורים; מכר שובך, מכר
 19 את היונים.
 20 יא. אל ילזז מעיניך העקר הגדול בדברים אלו - שהוא
 21 מנהג המדינה, והשמות הידועים ביחוד לכל דבר ודבר.
 22 ובמקום שאין מנהג, ולא שם שהכלל אומרים אותו ביחוד
 23 בלא שתוף - הולכין אחר אלו הפללות שבארו חכמים,
 24 כמו שבארנו.

שיעורי רמב"ם פרק אחד ליום - כ"ג - כ"ט מרחשון ה'תשע"ד

- 51 ואם יש בין תבן לקורות פותח טפח - בין כך ובין כך,
 52 טמאין; שאין תבן חוצץ, מפני שסתם תבן דעתו לפנותו.
 53 ד. כהל שביין שני בתים, וטמאה בתוף הכתל - בית
 54 הקרוב לטמאה טמא, והקרוב לטהרה [- רחוק מן הטומאה]
 55 טהור; היתה מחצה למחצה, שניהם טמאין. היתה טמאה
 56 באחד משני הבתים, והכלים בתוף הכתל - מחציו וכלפי
 57 טמאה טמאים, מחציו וכלפי טהרה טהורין; מחצה
 58 למחצה, הרי הם טמאין. וכן מעזיבה [- שכבת טיט] שביין
 59 הבית והעליה, והטמאה בתוף המעזיבה - מחציה ולמטה,
 60 הבית טמא והעליה טהורה; מחציה ולמעלה, העליה
 61 טמאה והבית טהור; מחצה למחצה, שניהם טמאין. היתה
 62 טמאה באחד מהם, וכלים בתוף המעזיבה - מחציה וכלפי
 63 טמאה טמאין, מחציה וכלפי טהרה טהורין; מחצה
 64 למחצה, שניהם טמאין. היתה המעזיבה לאויר [תחת
 65 השמים], וטמאה בתוכה - מחציה ולמטה - הבית טמא;
 66 והעומד מלמעלה - אפלו כנגד הטמאה - טהור, שהרי
 67 פשוטה הטמאה בכל הבית. היתה הטמאה מחציה ולמעלה
 68 - הבית טהור, והעומד מלמעלה כנגד הטמאה טמא.
 69 מחצה למחצה - הבית טמא, והעומד מלמעלה כנגד
 70 הטמאה טמא; שהרי אי אפשר לצמצם [- לדייק].
 71 ה. וכן כהל המשמש את הבית, ידון מחצה למחצה.
 72 כיצד? כהל שהוא לאויר [תחת השמים], ונג הבית סמוך
 73 לכתל, ואינו מרפב על הכתל [- הכותל בולט], וטמאה
 74 ורצפה בתוף הכתל - היתה מחציו ולפנים - הבית טמא,
 75 והעומד מלמעלה על ראש הכתל טהור, כעומד על גג
 76 הבית. היתה מחציו ולחוץ - הבית טהור, והעומד
 77 מלמעלה כנגד הטמאה טמא, שהרי לא פשוטה טמאה
 78 בתוף הבית. היתה הטמאה מחצה למחצה - הבית טמא,

יום ראשון כ"ג מרחשון ה'תשע"ד 25

הלכות טמאת מת

פרק כד

- 26
 27
 28 א. בית שחלקו בקנקנים [של חרט] טהורות מן הארץ עד
 29 הקורות, וטמאה בחציו האחד - אם היה פי הקנקנים
 30 כלפי הטהרה, הרי אלו מצילות; ואם היו כלפי הטמאה,
 31 אינן מצילות. טחן בטיט [ופיהם כלפי טומאה], בין
 32 מבפנים בין מבחוץ - רואין: אם יכול הטיט לעמד בפני
 33 עצמו, מציל; ואם לאו - אינו מציל, והרי הכל אהל אחד.
 34 ב. בית שחלקו בנזרים [גזרי עץ] או ביריעות - אם חלקו
 35 מן הצדדין [לאורכו], או מכלפי הקורות [בין הריצפה
 36 לתקרה], והיתה הטמאה בפנים - כלים שביין המחיצה ובין
 37 הכתל, או שביין המחיצה ובין הקורות, טהורין. היתה
 38 הטמאה בין המחיצה לכתל, או בין מחיצה לקורות -
 39 כלים שבפנים טמאין; שאין המחיצה מונעת הטמאה שלא
 40 תצא ותטמא, כענין שבארנו באהל שבתוף הבית. היו
 41 הכלים בתוף עבי המחיצה עצמה - בין שהיתה הטמאה
 42 לפנים מן המחיצה, או שהיתה בתוף הבית - אם היה
 43 מקום הכלים טפח על טפח, טמאים; ואם לאו, טהורין.
 44 וכבר בארנו כיצד דין הבית, אם חלקו מכלפי ארצו.
 45 ג. בית שהוא מלא תבן, ואין בינו לבין הקורות [של
 46 תקרה] פותח טפח, טמאה בפנים, בין בתוף התבן בין
 47 שהיתה בין תבן לקורות - כל הכלים שפנגד יציאת
 48 הטמאה במלואו של פתח, טמאים. היתה טמאה חוץ
 49 לתבן במלואו של פתח - כלים שבפנים - אם יש במקומם
 50 טפח על טפח על רום טפח, טהורין; ואם לאו, טמאין.

מתוך מהדורת חזק

ד. חר גדול שבבעבי הפתלים שדרף בני אדם לעשות אותו
 לתשמיש, והוא הנקרא 'פרדסיק', שהיתה טמאה מנחת
 בתוכו, ויש עליו דלתות סגורות - הבית טהור. היתה
 הטמאה רצוצה בקרקעו, או בכתליו, או בגגו - רואין את
 כל החור פלו כאלו הוא אטום, ורואין מקום הטמאה: אם
 הוא בחצי עבי הכתל שלפנים, הבית טמא; ואם היתה
 הטמאה מחצי כתל ולחוץ, הבית טהור; מחצה למחצה,
 הבית טמא.
 ה. שני פרדסקין זה בצד זה, או זה על גב זה, וטמאה
 מנחת באחד מהם, ונפתח [הדלת] - הוא והבית טמא,
 וחקרו טהור; היתה טמאה רצוצה בתוף הבנן - רואין
 את הפרדסקין כאלו הן אטומין, וידון מחצה למחצה.
 ו. פזית מן המת מדבק באסקפת הבית מבחוץ, הבית
 טהור; היה רצוצי תחת האסקפה, ידון מחצה למחצה. היה
 מדבק למשקוף, הבית טמא.
 ז. פלב שאכל בשר המת, ומת בתוף שלשה ימים [שלא
 נתעכל], וקרי הוא מטל על האסקפה - רואין חלל
 הטמאה מגופו [מהמקום בגוף בו נמצאת הטומאה]: אם
 הוא מפנגד המשקוף ולפנים, הבית טמא; ומפנגד
 המשקוף ולחוץ, הבית טהור.
 ח. האשה שמת עברה בתוף מעיה - אם נעשה ראש
 הנפל פקקה של שתי [- כדור חוטי צמר] - כיון שנפתח
 הרחם, עד שנראה הראש, נטמא הבית מפני העבר, אף
 על פי שצדין לא יצא.
 ט. האשה שהיא מקשה לילד, ויצאת מבית לבית,
 והפילה גפל מת בבית השני - קרי הבית הראשון טמא
 בספק: שמא כשהיתה בו, יצא ראשו של גפל זה. במה
 דברים אמורים? בשלא היה ראש הנפל פקקה של שתי.
 אבל אם העגיל ראש פקקה - הבית הראשון טהור; שאלו
 נפתח רחמה שם, לא היתה יכולה להלף על רגליה;
 לפיכך, אם היתה נטלת באגפים [- בידי חברותיה],
 והוציאה מבית לבית - הבית הראשון טמא בספק, אף
 על פי שהעגיל ראש פקקה של שתי.
 י. האשה שהפילה שליה, הבית טמא ודאי; חזקה הוא,
 שאין שליה בלא ולד.
 יא. מי שילדה שני ילדים, אחד חי ואחד מת - אם המת
 יצא ראשון, החי טהור; שהרי לא נגע בו משיצא לאויר
 העולם. ואם החי יצא ראשון, הרי הוא טמא; שהרי אי
 אפשר שלא יגע בו המת משיצא לאויר העולם - מפני
 שהוא מתגלגל אחריו כאבן, שאין בו רוח חיים כדי
 להצמיד עצמו.
 יב. האשה שילדה ולד מת, אפלו גפן קטן כמו שבארנו
 - הרי היא טמאה טמאת שבעה. מת עברה בתוף מעיה,
 ופשטה החיה [- מילדת] את ידה ונגעה בו - החיה טמאה
 שבעה, והאשה טהורה עד שיצא הולד; וטמאת החיה
 מדבריהם - גזירה, שמא תגע בו משיצא לפרוודוד [של
 האשה]. אבל מן התורה, אין מגע בית הסתרים [- מקומות

1 והעומד מלמעלה טהור, שהרי פשטה טמאה בבית. נטל
 2 [- קילוף שיכבה] - מהכתל מבפנים, או שהוסיף בכתל
 3 מבחוץ, עד שנמצאת הטמאה מחצי כתל ולפנים - הבית
 4 טמא; נטל מבחוץ, או שהוסיף בעבי הכתל מבפנים, עד
 5 שנמצאת הטמאה מחצי כתל ולחוץ - הבית טהור. היתה
 6 הטמאה נתונה על גבי הכתל, אפלו מחציו ולפנים - הבית
 7 טהור.
 8 ו. בית המשמש את הכתל, ידון כקלפת השום [אף שכבה
 9 דקה תחצוק]. כיצד? החופר שני כוכים [קברים בטלע] או
 10 שתי מערות זו בצד זו, עד שנמצאו שני בתים [- חללים]
 11 חפורים בקרקע, ונעשה ביניהם כתל המבדיל בין שניהם,
 12 והיתה טמאה בבתים, וכלים בכתל - אם יש עליהם
 13 כקלפת השום, טהורין. היתה טמאה בכתל זה, וכלים
 14 בבתים - אם יש עליהם כקלפת השום, טהורים. הנה
 15 למדך, שכתל בנן, נדון מחצה למחצה; וכתל הסלע [-
 16 הסלע משמש ככותל] או שנעשה מגוש הארץ כשחופר
 17 מכאן ומכאן, נדון כקלפת השום.
 18 ז. כתל שחצי עביו בנן וחציו סלע, נדון מחצה למחצה.
 19 ח. טמאה שהיתה בין קורות [התקרה] הבית - אפלו אין
 20 תחתיה אלא כקלפת השום, הבית טהור; ורואין את
 21 הטמאה כאלו היא רצוצה בארץ, וטמאה כנגדה בלבד.
 22 ואם יש במקומה טפח על טפח, הכל טמא; וכן אם היתה
 23 נראית בתוף הבית - בין כף ובין כף, הבית טמא. שני
 24 פתחים זה על גבי זה, וטמאה בכתל שביניהם - אם
 25 נראית שהיא לתוף אחד מהם, הוא טמא וחקרו טהור;
 26 ואם לאו, נדונין מחצה למחצה.
 27 יום שני כ"ד מרחשון ה'תשע"ד
 28 פרק כה
 29 א. עמוד שהוא עומד בתוף הבית, וטמאה רצוצה תחתיו
 30 - טמאה בוקעת ועולה בוקעת ויורדת, ואינו מטמא אלא
 31 כנגד הטמאה בלבד. ואם היה פרח [- קישוט] יוצא מעמוד
 32 זה, וכלים תחת הפרח - הכלים טהורים, שאינו מטמא
 33 אלא כנגד הטמאה בלבד.
 34 ב. ואם יש במקום הטמאה טפח על טפח על רום טפח
 35 - הרי הוא כקבר סתום, ומטמא מפל סביביו; והבית פלו
 36 טמא, שהרי האהיל על הקבר.
 37 ג. טמאה שהיא בתוף הכתל, ומקומה טפח על טפח על
 38 רום טפח - כל העליות הבנויות על כתל זה, אפלו עשור
 39 - טמאות, שהרי הכתל פלו קבר סתום עד סופו; והוא
 40 כתל כל העליות, וכל עליה מהן מאהלת על הקבר. בנה
 41 בית בצד הכתל מכאן, ובית מכאן, ובנה עליה על גבי
 42 שני הבתים, עד שנמצא ראש הכתל הטמא הוא באמצע
 43 קרקע העליה - הרי העליה טמאה, שהרי האהילה על
 44 הקבר. והעליה השניה הבנויה על גבה - טהורה, מפני
 45 שהן זו על גב זו, ואין הכתל הטמא פתלה.

45 בה, אשר לא משכה בעל; מה על האמור בעגלה, עשה
46 שאר עבודות כעל - אף על האמור בפרה, יפסל בה שאר
47 עבודות כעל. אלא שהעל פוסל בין בשעת עבודה בין
48 שלא בשעת עבודה, ושאר עבודות אין פוסלות אלא
49 בשעת עבודה. כיצד? קשר עליה העל - אף על פי שלא
50 תרשה בו, פסולה; הכניסה לדוש, אינה נפסלת עד שידוש
51 בה. וכן כל פיוצא בזה. רכב עליה, נשען עליה, נתלה
52 בזנבה ועבר בה את הנקר, קפל עליה את המוסרה -
53 חבל, נתן טליתו עליה, נתן עליה כסות של שקין -
54 פסולה. קשרה במוסרה - אם היתה מורדת וצריכה
55 שמירה, כשרה; ואם לא היתה צריכה - פסולה; שכל
56 שמירה שאינה צריכה, משוי הוא. עשה לה סנדל שלא
57 תחליק, פרוש טליתו עליה מפני הזבובין - כשרה. זה
58 הקלל: כל שהוא לצרכה, כשרה; לצרף אחר, פסולה.
59 געשית בה מלאכה מאליה, או שעלה עליה דבר מאלי -
60 אם לרצונו, פסולה, שגאמר: "אשר לא עבד בה" - שאם
61 עבד בה לרצונו, הרי זה כמי שעבד בה. לפיכך, אם שכן
62 עליה העוף - כשרה; עלה עליה זכר - פסולה; ואין צריך
63 לומר שהמעבדת פסולה. הכניסה לרביקה [- צמד בקר],
64 ודשה מאליה - כשרה; הכניסה כדי שתניק ותדוש -
65 פסולה, שהרי עשת לרצונו. וכן כל פיוצא בזה.
66 פ. פרה שנולד בה פסול, תפדה. וכן אם מתה, תפדה
67 מפני עורה; אבל לא להאכיל בשרה לכלבים.
68 ט. נשחטה לשם חלין - תפדה, ואינה מכפרת [- מטהרת];
69 נשחטה על גב מערכתה [- מקום המערכה], אין לה פדיון
70 עולמית.
71 י. לקחו פרה, ומצאו אחרת נאה ממנה - הרי זו תפדה
72 שלא כמום.
73 יא. אף כהן הדייט, כשר לשרפת הפרה - שגאמר:
74 "ויתתם אתה אל אלעזר הכהן", וצדין אהרן היה קדם;
75 ומפי השמועה [- ממש רבינו] למדו: זו נעשת באלעזר,
76 ושאר כל הפרות - בין בכהן גדול בין בכהן הדייט.
77 יב. והעושה אותה - לזבש ארבעה כלים [- בגדים] של
78 כהן הדייט, בין שעשה אותה כהן גדול, בין שעשה אותה
79 כהן הדייט.
80 יג. כל העוסקין בפרה מתחלה ועד סוף, שהיו טבולי יום
81 [- טמאים שטבלו היום] - כשרים למעשה הפרה לקדש [-
82 לתת האפר במים] ולהזות מאפרה, ואף על פי שעדין לא
83 העריב שמשן; שזה שגאמר בכל הפרשה "איש טהור",
84 הוא הטהור למעשה שני; אף על פי שאינו טהור לתרומה
85 עד שיעריב שמשו - הרי זה טהור לפרה.
86 יד. הצדוקין היו אומרין, שאין מעשה הפרה כשר אלא
87 במעריב שמש; לפיכך היו בית דין בבית שני מטמאין את
88 הכהן השורף את הפרה בשרץ וכיוצא בו, וטובל, ואחר
89 כף עוסק בה - כדי לבטל דברי אלו הנזדים שמורין
90 מהעולה על רוחם, לא מן הקבלה. וכן כל הפלים
91 שמכניסין לתוכן אפר הפרה, כלן טבולי יום היו.

1 מוסתרים בגוף מגע; הואיל והוא בתוך המעים, הנוגע בו
2 טהור. וכן הבולע טבעת טמאה, וחרו ובלע אחריה טבעת
3 טהורה - אף על פי שנגעו זו בזו בודאי בתוך מעיו, אינו
4 מגע; והטמאה בטמאה, והטהורה בטהורה.
5 בריך רחמנא דסיען

יום שלישי כ"ה מרחשון ה'תשע"ד

הלכות פרה אדומה

8 יש בכללן שתי מצוות עשה; וזה הוא פרטן: (א) דין
9 פרה אדומה; (ב) דין טמאת מי גדה וטהרתן. ובאור שתי
10 מצוות אלו - בפרקים אלו.

פרק א

12 א. מצוות פרה אדומה, שתהיה בת שלש שנים או בת
13 ארבע; ואם היתה זקנה - כשרה, אלא שאין ממתנין לה,
14 שמא תשחיר ותפסל. ואין לוקחין עגלה ומגדלין אותה,
15 שגאמר: "ויקחו אליך פרה", לא עגלה. מצאו עגלה -
16 פוסקין [ומשלמים] עליה דמים, ויתהי אצל בעליה עד
17 שתגדיל ותעשה פרה; ולוקחין אותה מתרומת הלשפה.
18 ב. זה שגאמר בתורה "תמימה" - תמימת אדמות, לא
19 תמימת קומה; אלא אם היתה ננסה, כשרה כשאר
20 הקדשים. היו בה שתי שערות לבנות או שחרות, בתוך
21 גמה אחת, או בתוך שתי כוסות [- גומות] והן מוכיחות
22 [- מונוחות] זו על זו - פסולה.
23 ג. היו בה שתי שערות, עקרן [- מקום צמיחתם] מאדים
24 וראשון משחיר, עקרן משחיר וראשון מאדים - הכל הולך
25 אחר העקר; וגו' במספרים את ראשון המשחיר, ואינו
26 חושש משום גזה בקדשים - שאין פונתו לגזו.
27 ד. וצריך שישאר מן המאדים כדי שתגטל בזוג [-
28 מספריים] - שכל שערך שאינה נטלת בזוג, הרי היא כאלו
29 אינה; לפיכך, אם היו בה שתי שערות לבנות או שחרות
30 שאינן נלקטין בזוג - הרי זו כשרה.
31 ה. היו קרניה או טלפיה שחרים, יגר [- יחתוך]; לגלגל
32 העין והשנים והלשון, אין מראיהן פוסלין בפרה.
33 ו. היתה נבלת, וחתכה - אף על פי שצמח במקומה
34 שער אדם, פסולה.
35 ז. כל המומין הפוסלין הקדשים - פוסלין בפרה, שגאמר:
36 "אשר אין בה מום"; היתה יוצא דפן [נולדה מדופן
37 הבהמה לא באופן טבעי], או מחיר [- תמורה של כלב], או
38 אתנן [- תמורה של זנות], או טרפה, או שגרבצה - פסולה;
39 שכל הפוסל את הקדשים למזבח, פוסל את הפרה, ואף
40 על פי שהיא כקדשי בדם הבית, הואיל וקראה הכתוב
41 "חטאת". ומתר לקח אותה מן הגוי, ואין חוששין שמא
42 רבצה הגוי, שאינו מפסיד בהמתו. יתרה פרה על
43 הקדשים, שהעבודה פוסלת בה - שגאמר: "אשר לא עלה
44 עליה על", ובעגלה צורפה הוא אומר: "אשר לא עבד

1 טו. החותך שפופרת של קנה להניח בה אפר חטאת -
 2 וטמא אותה ויטבילה, ואחר כך ניח בה. והחותך את
 3 השפופרת והמטבילה - טעון טבילה, מפני שעשאו
 4 כטמא מת בשביעי שלו; ולפיכך אינה צריכה הנייה
 5 שלישי ושביעי, אלא מטמאה - כדי להראות לצדוקין,
 6 ומטבילה ונותן בה.

7 יום רביעי כ"ו מרחשון ה'תשע"ד

8 פרק ב

9 א. מעלות [- חומרות] יתרות עשו בטהרת פרה אדמה,
 10 והרחקות גדולות הרחיקו מטמאת המת בכל מעשיה;
 11 מפני שהיא כשרה בטבולי יום, חשו שמא יבואו לזלזל
 12 בה. ומפני זה, כשמפרישין הבהן השורף אותה, מפרישין
 13 אותו ללשכה מוכנת בעזרה, ובית אבן היתה נקראת,
 14 מפני שכל פליה כלי אבנים שאין מקבלין טמאה; ובכלי
 15 האבן היה משתמש כל שבעת ימי ההפרשה. ולא היה
 16 אחיזי הכהנים נוהגין בו, כדי להרבות בטהרתו.
 17 ב. שבעת ימים קדם שרפת הפרה, מפרישין בהן השורף
 18 אותה מביתו - כלשם שמפרישין בהן גדול לעבודת יום
 19 הכפורים; ודבר זה, נקלה ממושה רבנו. וכן מפרישין
 20 אותו מאשתו - שמא תמצא נדה, ויהיה טמא שבעת ימים.
 21 ג. הלשכה שהיה יושב בה כל שבעה, צפונית מזרחית
 22 היתה, כדי להזכירו שזו פחטאת הנשחטת בצפון, אף על
 23 פי שהיא נשחטת בחוץ.
 24 ד. כל יום יום משבעת ימי ההפרשה, מזין עליו מי
 25 חטאת, שמא נטמא למת, והוא לא ידע; חוץ מיום רביעי
 26 להפרשה, שאינו צריך הנזה, לפי שאי אפשר שהיה לא
 27 שלישי לטמאתו ולא שביעי - שאין הנייה בשביעי עולה
 28 משום הניית שביעי, עד שיזה בשלישי מלפניה. ומן הדין
 29 היה שאינו צריך הנזה אלא בשלישי ושביעי להפרשה
 30 בלבד, וזה שמזין יום אחר יום - מעלה יתרה עשו בפרה.
 31 ה. ברכיבי בשבת היה מפרישין אותו, כדי שיחול רביעי
 32 שלו להיות בשבת; שההנייה אינה דוחה שבת, וברביעי
 33 אינו צריך הנייה.
 34 ו. בכל יום יום מימי ההפרשה שמזין עליו בהן, מזין
 35 עליו מאפר פרה מן הפרות שנשרפו כבר; ואם לא היה
 36 שם אלא אפר פרה אחת בלבד, מזין ממנו עליו כל
 37 הששה.

70 יום חמישי כ"ז מרחשון ה'תשע"ד

71 פרק ג

72 א. אין שורפין את הפרה אלא חוץ לחר הבית, שנאמר:
 73 "והוציא אתה אל מחוץ למחנה"; ובהר המשחה היה
 74 שורפין אותה. וכבש [- גשו] היה עושין מהר הבית לחר
 75 המשחה, ותחתיו בנן כפין כפין [- קשתות], וכפה על כל
 76 שני כפין, כדי שיהיו שתי רגלי הכפה על גג שני כפין
 77 שתחתיה, כדי שיהיה תחת הכל חלול - מפני קבר
 78 התהום. אף מקום שרפתה ומקום הטבילה שהיה בהר
 79 המשחה - תחתיהן חלול, מפני קבר התהום. והפרה
 80 והשורף וכל המסעדין [- מטייעים] בשרפתה, יוצאין מהר
 81 הבית לחר המשחה על גבי כבש זה.
 82 ב. ביצר שורפין אותה? זקני ישראל היו מקדימין
 83 ברגליהן לחר המשחה, ובית הטבילה היה שם; וכהן
 84 המסעדין בשרפתה והפרה יוצאין על הכבש, וכאין לחר
 85 המשחה. ומטמאין את הכהן, וסומכין הזקנים ידיהם על
 86 הכהן, ואומרין לו: 'טבל אחת'. ואם היה בהן גדול,
 87 ואמרין לו: 'אישי בהן גדול, טבל אחת'. ירד וטבל, עלה
 88 ונסתפג. ועצים מסדרין היו שם, עצי ארזים ארזים
 89 וברושים, ועצי תאנה חלקה. ועושין מערכה כמין מגדל,
 90 ומפתחין בה חלונות [- מקומות פתוחים], כדי שתהיה

מתחלק לכל המשמרות. זה שמתחלק לכל המשמרות, היו
 הכהנים מקדשין ממנו; וזה שנתן בהר המשחה, היו
 ישראל מזין ממנו; וזה שנתן בחיל, היה מוכן ומצנע -
 שנאמר: "והיתה לעדת בני ישראל למשמרת", למלמד
 שמצניעין ממנו. וכן היו מצניעין מאפר כל פרה ופרה
 ששורפין, בחיל. ותשע פרות אדמות נעשו משנצטוו
 במצוה זו, עד שחבר הבית בשניה: ראשונה עשה משה
 רבנו, ושניה עשה עזרא, ושבע מצורא עד חרבן הבית;
 והעשירית עושה המלך המשיח, מהרה יגלה (אמן כן יהי
 רצון).

יום שישי כ"ח מרחשון ה'תשע"ד

פָּרָק ד

א. אין שוחטין שתי פרות אדמות כאחת, שנאמר: "ושחט
 אתה".
 ב. לא רצת פרה לצאת [מהרפת]- אין מוציאין עמה שחרה
 [לפתותה], שלא יאמרו: 'שחרה שחטו'; ולא אדמה, שלא
 יאמרו: 'שתיים שחטו'.
 ג. פרה שנשחטה שלא לשמה, או שקבל או שהזה שלא
 לשמה, או לשמה ושלא לשמה, או שלא לשמה ולשמה,
 או שנעשת שלא ככהן, או במקור בגדים, או שעשה
 בכגדי זהב, או בכגדי חל - פסולה; שחטה על מנת לאכל
 מבשרה, או לשמות מדמה - כשרה, לפי שלא נאמר בה
 "ריח ניחוח".
 ד. קבל דמה בכלי - פסולה, שנאמר: "ולקח אלעזר הכהן
 מדמה באצבעו" - מצותה מצות יד, לא מצות כלי.
 ה. הזה בכלי, אפלו אחת מהן - הניתו פסולה; הזה אחת
 מהן בשמאל, הניתו פסולה. הניו שבעה כהנים - כאחת,
 הניתו פסולה; זה אחר זה, כשרה. הזה, ולא כון כנגד
 ההיכל - פסולה, שנאמר: "אל נכח פני אהל מועד" - עד
 שיכון כנגד ההיכל, ויהיה רואהו. וכן אם שחטה או שרפה
 שלא כנגד ההיכל - פסולה, שנאמר: "ושחט אתה לפניו".
 ו. במה דברים אמורים? שהזה או שחט או שרף כנגד
 הדרום, או כנגד צפון, או שהיה אחריו למקדש; אבל אם
 עמד בין מזרח ומערב, ופניו כנגד פתח ההיכל - אף על פי
 שלא כון כנגד פתח ההיכל בדקדוק, כשרה.
 ז. חסר אחת מן המנתות [הזאות], פסולה. טבל שתיים,
 והזה אחת - הניתו פסולה; טבל אחת, והזה שתיים - אף
 על פי שלא חשב הנהגה שניה, אלא טבל והזה אחרת -
 הניתו פסולה. כיצד? טבל אצבעו טבילה ששית, והזה
 ששית ושביעית - אף על פי שחזר וטבל אצבעו והזה
 שביעית, הניתו פסולה. הזה מטבילה שביעית, שביעית
 ושמינית - אפלו חזר וטבל טבילה שמינית והזה שמינית,
 כשרה; שכל שמוסיף על השבע, אינו כלום - והוא, שהיה

האור מלבבך [מתחזקת] בהן; ומראה [חזית] המערכה
 במערב. וכופתין את הפרה בחבל של מגג [מין גומי],
 ונותנין אותה על גבי המערכה, ראשה לדרום ופניה
 למערב. והכהן עומד במזרח, ופניו למערב, שוחט בימינו,
 ומקבל הדם בשמאלו. ומזה באצבעו הימנית מן הדם
 שבכפו השמאלית, שבע פעמים כנגד בית קדש הקדשים
 - על כל הזאה, טבילת אצבע בדם. ושירי הדם שבאצבע,
 פסולים להזה; לפיכך, על כל הזיה - מקנח אצבעו
 בגופה של פרה. גמר מלהזות, מקנח את ידיו בגופה של
 פרה; וירד מן המערכה, והצית את האש בעצים קטנים,
 והכניסן תחת עצי המערכה, ותתחיל האש בה [בפרה].
 והכהן עומד ברחוק, ומשמר לה עד שיצת האור ברבה,
 ותקרע בטנה. ואחר כך נוטל עץ ארו, ואזוב אין פחות
 משפח, וצמר צבוע בתולעת משקל חמשה סלעים, ואומר
 לעומדים שם: 'עץ ארו זה?' 'עץ ארו זה?' 'עץ ארו זה?'
 'אזוב זה?' 'אזוב זה?' 'אזוב זה?' 'שני תולעת זה?' 'שני
 תולעת זה?' 'שני תולעת זה?' - שלשה פעמים על כל
 אחד ואחד, והם אומרים לו: 'הן! הן! הן!' - שלשה
 פעמים על כל אחד ואחד. וכל כך למה? לפי שמיני
 ארזים שבעה הן, ומיני אזוב ארבעה. והצבוע אדם - יש
 שצובעין אותו בפאה, ויש שצובעין אותו בלבא, ויש
 שצובעין אותו בתולעת; והתולעת - היא הנרגרים
 האדמים ביותר הדומין לגרעיני החרובים, והן כמו האוג,
 ותולעת כמו יתוש יש בכל גורר מהן. לפיכך מודיע לכל
 ומגלה להן, שאלו הן המינין האמורין בתורה. והאזוב
 האמור בתורה - הוא האזוב שאוכלין אותו בעלי בתים,
 ומתבלין בו הקדרות. האזוב והארו והתולעת, שלשתן
 מעפבין זה את זה. וכורף האזוב עם הארו בלשון של שני,
 ומשליך אל תוף בטנה - שנאמר: "והשליך אל תוף שרפת
 הפרה". ואינו משליך קדם שיצת האור ברבה, ולא אחר
 שתעשה אפר; ואם השליך, פסולה, שנאמר: "אל תוף
 שרפת" - לא קדם שיצת האור ברבה, ולא אחר שתעשה
 אפר. בין שהשליך שלשתן כאחת, בין שהשליך זה אחר
 זה, בין שהשליך לתוף גופה, או לתוף שרפתה, בין
 שנקרעה מאליה ואחר כך השליך, בין שקרעה בידו או
 בכלי - כשרה.
 ג. נגמרה שרפתה - חובטין אותה במקלות, היא וכל עצי
 המערכה שנושרפה בהן, וכוכרים את הכל בכברות. וכל
 שחר שאפשר שיפכתו ויהיה אפר, בין מבשרה בין מן
 העצים - כותשין אותו עד שיעשה אפר; ושאין בו אפר,
 מניחין אותו. וכל עצם מעצמיה שנושרא בלא שרפה - בין
 כך ובין כך היה נכתש.
 ד. אין מכניסין מאפרה כלום להניחו בצורה, שנאמר בו:
 "והניח מחזר למתנה". ושלשה חלקים היו חולקין את כל
 אפרה - אחד נתן בחיל, ואחד בהר המשחה, ואחד

23 בו כפלים שעליו כל זמן שמתעסק בשלוחו, שנגאמר: 24 "המשלח את השעיר לעזאזל - יכבס בגדיו". 25 ה. מאימתי מטמאין בגדים, הנושאין פרים ושעירים 26 הנשרפים? משיצאו בהם חוץ לחומת העזרה. נשאום 27 במוטות, ויצאו מקצת הנושאים חוץ לחומת העזרה, 28 והאחרונים לא יצאו - אלו שציצאו, מטמאין בגדים; ואלו 29 שעדין לא יצאו, אינן מטמאין בגדים עד שציצאו. יצאו 30 [הפריים] וחרו לעזרה - הנושא אותן בעזרה, טהור עד 31 שיצא בהן. היה עומד חוץ לעזרה, ומושף אותן משם 32 מאחר שחרו - הואיל וכבר יצאו לחוץ, והרי זה המושף 33 אותן בחוץ - הרי הוא ספק טמא. 34 ו. ומאימתי מטמא בגדים, המשלח את השעיר? משיצא 35 חוץ לחומת ירושלים, עד שעת דחיתו [דחיפתו] לעזאזל. 36 אכל אחר שדחהו - אם נגע [הדוחה] בכלים ובגדים, 37 טהורים. 38 ז. הנוגע בפריים ושעירים הנשרפין עצמן, אפלו אחר 39 שיצאו - בין אדם בין כלים, בין אכלין בין משקין - הפל 40 טהור; וכן אם נגעו בשעיר המשלח עצמו בזמן הולכתו 41 - טהורין; שאין אלו מטמאין אלא למתעסק בהם בלבד, 42 שנגאמר: "והשרף אותם - יכבס בגדיו"; אכל הנוגע, טהור.

1 אינה מטמאה בגדים. ארע בהזתה פסול - כל העוסק 2 בה לפני פסולה, מטמא בגדים; לאחר פסולה, אינו 3 מטמא בגדים. 4 ד. השלים לכנס את אפרה - המתעסק בה אחר כן בחלוק 5 האפר או בהצנעתו, וכן הנוגע בו - טהור. ולא הפרה 6 בלבד, אלא כל החטאות הנשרפות מן הפריים ומן 7 השעירים - השורף אותם מטמא בגדים בשעת שרפתן, 8 עד שיעשו אפר; ששרי הוא אומר בפר ושעיר של יום 9 הכפורים: "והשרף אותם - יכבס בגדיו" - מפי השמועה 10 למדו, שזה בנין אב לכל הנשרפין, שיהיו מטמאין בגדים 11 עד שיעשו אפר. במה דברים אמורים? בשלא ארע בהן 12 פסול, ונשרפו כמצותן בבית השרף; אכל אם נפסלו 13 בעזרה - נשרפין שם כפסולי המקדשין, ושורפן טהור. וכן 14 המתעסק בהן משיעשו אפר, אינו מטמא בגדים. ואיזה 15 הוא שורף? זה המסיע בשרפה - כגון המתהפך בבשר, 16 והמשליך עצים, והמהפך באש, והחותר גחלים כרי 17 שתבער האש, וכיצא בזה; אכל המצית את האור לשרפן, 18 והמסדר את המערכה - טהור. וכן למדו מפי השמועה, 19 שהנושא פריים ושעירים הנשרפין להוציאן לבית השרף 20 לשרפן - טמא ומטמא בגדים דין תורה, כל זמן שהוא 21 עוסק בהולכתן; וטעון טבילה והערב שמש; כמו המשלח 22 את השעיר לעזאזל, שהוא מטמא כל בגד וכל כלי שיעז

שיעורי רמב"ם ספר המצוות – כ"ג – כ"ט מרחשון ה'תשע"ד

60 תודה לה' שהעבירך מדרך פלוגית אל דרך טובה זו, 61 וכיוצא בכך מאמירה פוגעת של מומים מכאיבים, והוא 62 אמרו 'תעלה': "ולא תונו איש את-עמיתו ויראת 63 מאלהיך" (ויקרא כה). אמרו (בבא מציעא נח): "זו אונאת 64 דברים. ולשון ספרא (פרשת בהר שם): "כשהוא אומר 65 "ולא תונו איש את-עמיתו" — הרי אונאת דברים 66 אמורה. כיצד? אם היה בעל תשובה לא יאמר לו: זכור 67 מעשיך הראשונים וגו', היו תלאים וכו' — צרות באים 68 עליו — ומצדיק עליו את הדין בהוכירו חטאיו) נראה חמרים 69 (סוחרים המחפשים לקנות ומפנה אותם למקום שאינו שייך 70 כלל) וכו', לא יאמר לו בכמה חפץ זה (שואלו על מחירו 71 — ואינו חפץ לרכשו) וגו'". ואמרו (בבא מציעא שם): 72 "גדולה אונאת דברים מאונאת מוון, שבאונאת דברים 73 הוא אומר: 'ויראת מאלהיך'". וכבר נתבארו דיגי מצנה 74 זו בפרק ד' מבבא מציעא.

43 **יום ראשון כ"ג מרחשון ה'תשע"ד**

44 **יום שני כ"ד מרחשון ה'תשע"ד**

45 **מצות לא תעשה רנ.**

46 המצנה המשלימה מאתים וחמשים — האזנה 47 שהזנהו מלהונות (לרמות) זה-את-זה במסחר בשעת 48 מקח וממכר, והוא אמרו 'תעלה': "וכי-תמכרו ממכר 49 לעמיתך או קנה מיד עמיתך אל-תונו איש את-אחיו" 50 (ויקרא כה, יד). ובספרא (פרשת בהר) אמרו: "אל-תונו 51 איש את-אחיו — זו אונאת מוון". וכבר נתבארו דיגי 52 מצנה זו בפרק ד' מבבא מציעא (מט: ואילך).

53 **יום שלישי כ"ה מרחשון ה'תשע"ד**

54 **יום רביעי כ"ו מרחשון ה'תשע"ד**

55 **מצות לא תעשה רנא.**

56 המצנה הרנ"א — האזנה שהזנהו מלהונות זה-את- 57 זה בדברים, והוא שנאמר לו דברים המצערים אותו 58 ומעליבים אותו ולא יוכל לעמוד מפני שיתביש מהם, 59 כגון שקדמו לו מעשי נעורים ושבו מהם, ונאמר לו:

75 **יום חמישי כ"ז מרחשון ה'תשע"ד**

76 **יום שישי כ"ח מרחשון ה'תשע"ד**

77 **מצות לא תעשה רנג.**

78 המצנה הרנ"ג — האזנה שהזנהו מלהונות גר צדק

מתוך מהדורת חזק

- 10 **מצות לא תעשה רנב.**
- 11 המצוה הרנ"ב — האזהרה שגם הזהרנו מלהונות את-
- 12 הגר בדברים, והוא אמרו יתעלה: "וגר לא-תונה" (שם)
- 13 ולשון המקלמא (פרשת משפטים שם): "וגר לא-תונה" —
- 14 בדברים. ונקפל הלאו ואמר: "לא תונו אתו" (ויקרא יט, לג).
- 15 ובספרא (פרשת קדושים): "שלא תאמר לו: אמש היית
- 16 עובד עבודה זרה ועכשו נכנסת תחת פנפי השכינה".
- 1 ומלהזיקו במקחו וממפרו והוא אמרו: "ולא תלחצנו"
- 2 (שמות כב, ב) ולשון המקלמא (פרשת משפטים שם): "ולא
- 3 תלחצנו — בממון" וכבר נתבאר בגמרא בכא מציעא
- 4 (כט): שהמאנה את-הגר — עובר משום "לא תונו איש
- 5 את-אחיו", ומשום "וגר לא-תונה" (שם). וכן הלוהצו
- 6 — עובר משום "ולא תלחצנו" (שם), נוסף על הלאו
- 7 (לא תעשה רו) הכוללו עם כל-ישראל, פלומר: אונאת
- 8 ממון.

יום שבת קודש כ"ט מרחשון ה'תשע"ד

אגרות קודש

ב"ה, חי כסלו, תש"כ
ברוקלין.

מר יעקב ש"י

שלום וברכה!

במענה למכתבו מאור ליום הששי, בו שואל במה שמצא נדפס בספר גנזי נסתרות חלק א' אות נ"ט, אשר קיימו עליהם לעשות מדי שנה בשנה וכו' ביום כ"ו תמוז, ושואל להטעם שאין חוגגים יום זה, ואפילו רישום יו"ט אינו ניכר.

והנה לא שמעתי ביאור על זה, אבל מה שנראה לי הוא, שמצינו בכגון דא בקביעות יו"ט שמתברר רק לאחר זמן אופן הקבלה והקביעות בזה, וזכר ורמז לדבר מלשון רז"ל, בענין נס חנוכה, לשנה אחרת קבעום (שבת כ"א:). וכיון שקבלה האמורה היתה בשנת תקי"ט, ז.א. שעוד קודם קיום האמור בפעם הראשונה, היתה הסתלקות הלילוא של הבעש"ט ונתפרדה החבילה, וידוע מצב הרוחות אז בין תלמידיו וכו', שנראה שמלכתחילה לא חלה הקבלה.

ב) שם באות נ"ה, השיטה דלית אתר פנוי מני' ואפילו בדברים הנמוכים וכו', - זוהי שיטת הרמ"ק ז"ל, ומקשה, שהרי בודאי זוהי שיטת האריז"ל ג"כ וכמבואר באגרה"ק לרבנו הזקן סי' כ"ה.

י"ל בזה: ידוע שענין הצמצום אינו בקבלת הרמ"ק, כ"א בקבלת האריז"ל, וענין הצמצום נתן מקום לשגגת מקצת חכמים בעיניהם להבין ענין הצמצום כפשוטו (עיין שער היחוד והאמונה פרק ז') משא"כ לפי קבלת הרמ"ק שמלכתחילה אין מקום לטעות האמור, וכיון שהמכתב (דסי' נ"ה הנ"ל) נכתב לתרץ קושיות בפשיטות הכי גדולה, נזכרה קבלת הרמ"ק, שעפ"ז כולי עלמא מודי דאפילו בדברים הנמוכים לית אתר פנוי מני'.

תקותי חזקה שיש לו קביעות עתים בהרחבה בלימוד תורת החסידות ורק לפעמים רחוקות בא לידי קושיות וכו', וכיון שנצטוינו להעלות בקדש, בטח קביעות האמורה מוסיף עלי' מזמן לזמן, והיה רצון שכפתגם רבנו הזקן יהי' זה קביעות לא רק בזמן אלא גם (והוא העיקר) קביעות בנפש.

בברכה לבשו"ט,

בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א

מזכיר

נ.ב. בטח שומר שלשת השיעורים דחומש תהלים ותניא הידועים ועכ"פ ישמור עליהם מכאן

ולחבא.

מלכים א כב מִנֶּדֶד

מ וַיִּשְׁכַּב אַחֲבָב עִם־אֲבֹתָיו וַיִּמְלֹךְ אַחֲזִיָּהוּ בְנוֹ תַחְתָּיו: מֵא וַיְהוֹשֻׁפֵט בֶּן־אֶסָא מֶלֶךְ עַל־יְהוּדָה בְּשַׁנַּת אַרְבַּע לַאֲחָב מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל: מֵב יְהוֹשֻׁפֵט בֶּן־שִׁלְשִׁים וַחֲמֵשׁ שָׁנָה בְּמָלְכוֹ וְעֶשְׂרִים וַחֲמֵשׁ שָׁנָה מֶלֶךְ בִּירוּשָׁלַם וְשֵׁם אִמּוֹ עֲזוֹבָה בַת־שִׁלְחִי: מֵג וַיִּלְךָ בְּכָל־דֶּרֶךְ אֶסָא אָבִיו לֹא־סָר מִמֶּנּוּ לַעֲשׂוֹת הַיָּשָׁר בְּעֵינֵי יְהוָה: מֵד אֵךְ הַבְּמוֹת לֹא־סָרוּ עוֹד הָעַם מִזְּבוּחִים וּמִקְטָרִים בְּבַמּוֹת: מֵה וַיִּשְׁלַם יְהוֹשֻׁפֵט עִם־מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל: מֵו וַיִּתֵּר דִּבְרֵי יְהוֹשֻׁפֵט וּנְבוֹרָתוֹ אֲשֶׁר־עָשָׂה וְאֲשֶׁר נָלְחָם הֲלֹא־הֵם פְּתוּזִים עַל־סֵפֶר דִּבְרֵי הַיָּמִים לְמַלְכֵי יְהוּדָה: מֵז וַיִּתֵּר הַקֶּדֶשׁ אֲשֶׁר נִשְׂאָר בְּיָמֵי אֶסָא אָבִיו בְּעַר מִן־הָאָרֶץ: מֶח וַיִּמְלֹךְ אֵין בְּאֵדוֹם נֶצֶב מֶלֶךְ: מֵט יְהוֹשֻׁפֵט (עֶשֶׂר) עָשָׂה אֲנִיּוֹת תְּרִישִׁישׁ לְלֶכֶת אוֹפִירָה לְזֹהֵב וְלֹא הֶלְךְ כִּי־(נִשְׁכַּרְהָ) נִשְׁכְּרוּ אֲנִיּוֹת בְּעֵצִיּוֹן גִּבֹר: נ אִזְ אָמַר אַחֲזִיָּהוּ בֶן־אַחֲבָב אֶל־יְהוֹשֻׁפֵט יִלְכוּ עִבְדֵי עִם־עֲבָדֶיךָ בְּאֲנִיּוֹת וְלֹא אָבֵה יְהוֹשֻׁפֵט: נֵא וַיִּשְׁכַּב יְהוֹשֻׁפֵט עִם־אֲבֹתָיו וַיִּקְבֹּר עִם־אֲבֹתָיו בְּעִיר דָּגֹד אָבִיו וַיִּמְלֹךְ יְהוֹרָם בְּנוֹ תַחְתָּיו: נֵב אַחֲזִיָּהוּ בֶן־אַחֲבָב מֶלֶךְ עַל־יִשְׂרָאֵל בְּשִׁמְרוֹן בְּשַׁנַּת שֶׁבַע עָשָׂרָה לַיהוֹשֻׁפֵט מֶלֶךְ יְהוּדָה וַיִּמְלֹךְ עַל־יִשְׂרָאֵל שְׁנָתַיִם: נֵג וַיַּעַשׂ הָרַע בְּעֵינֵי יְהוָה וַיִּלְךָ בְּדֶרֶךְ אָבִיו וּבְדֶרֶךְ אִמּוֹ וּבְדֶרֶךְ יָרְבֵּעַם בֶּן־נֹבֵט אֲשֶׁר הִחֲטִיא אֶת־יִשְׂרָאֵל: נֵד וַיַּעֲבֹד אֶת־הַפֶּעַל וַיִּשְׁתַּחֲוֶה לוֹ וַיִּכְעַס אֶת־יְהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל כְּכָל אֲשֶׁר־עָשָׂה אָבִיו:

רש"י

באחאב שמלך עשרים ושתים, וביהושפט נאמר שעמד בשנת ארבע לאחאב, נמצא שכלו ימי אחאב בשנת תשע עשרה ליהושפט, וכאן הוא אומר שמלך אחזיה בשנת שבע עשרה ליהושפט. אך בדקתי ומצאתי בדברי הימים למלכי ישראל שאינו מדקדק במנין שנותיהם, ואם עמד בסוף שנה, מונה אותה לו בתחלתו, ואינו מונה אותה לו במקום אחר, לכך אני אומר, בשנת ארבע לאחאב שאמר בעמידתו של יהושפט, לא נמנית עמו שנה ראשונה של אחאב, וכן אתה מוצא ברובם, וגם שנה שעמד יהושפט, לא נמנית בשנת שבע עשרה הללו:

מצודת ציון

(מז) וישלם. עשה שלום: (מז) הקדש. הניאוף, וכן (דברים כג יח) לא יהיה קדש: בער. פנה מן העולם: (ג) ולא אבה. לא רצה:

נאמר בשנת ארבע, רוצה לומר: כבר עבר ד' לאחאב, כי אחאב מלך בל"ח לאסא, הרי מלך ד' שנים, עד שמת אסא בשנת מ"א, למלכו אם כן מלך יהושפט בה' לאחאב, מיד אחר כלות ד': (מב) ועשרים וגו'. ומקוטעות היו: (מד) הבמות. במות יחיד העשויות לגבוה, האסור משבנה הבית: (מה) נצב מלך. כי מעת שכבש דוד את אדום, הסיר מהם המלכים, ושם עליהם נציבים, רוצה לומר: ממונים מתחת ידו, למלוך עליהם ולמשול בהם, והתמיד הדבר עד ימי יהושפט, כי גם בימיו היה שם נצב במקום מלך: (מט) אניות תרשיש. רוצה לומר: ספינות עשויות בתבנית אניות תרשיש: ללכת אופירה. ובדברי הימים (ב כ לו) נאמר ללכת תרשיש, וגם שם נאמר ששלח עם אחזיה, ואולי האמור שם היה בפעם אחר, ולא זהו הנאמר כאן: לזהב. להביא זהב, כמו שהביא שלמה: ולא הלך. עד אופיר: (נ) ולא אבה. ואולי על כי שלח עמו לתרשיש כמו שנאמר בדברי הימים ונשברו האניות, והנביא הוכיחו על מה שנתחבר עם אחזיה, לזה לא רצה לשלוח עמו לאופיר: (נב) בשנת שבע עשרה. רוצה לומר: כבר עבר י"ז ליהושפט, כי הלא יהושפט מלך בה' לאחאב, ואחאב נהרג בשנת כ"ב למלכו, והיא אחרי כלות י"ז ליהושפט, ובתחילת י"ח, ואז מלך אחזיהו בן אחאב: שנתים. ומקוטעות היו:

מצודת דוד

(מא) בשנת ארבע. רוצה לומר: כבר עבר ד' לאחאב, וכמו שנאמר (מלכים ב כ ט): ובשנת י"א לירום וכו' מלך אחזיה, ועל כרחק רצינו לומר: כבר עבר י"א שנים, כי במקום אחר נאמר (שם ח כה): בשנת י"ב לירום וכו' מלך אחזיה, וכמו כן

תהלים קב י-כו.

י בַּיַּאֲפֵר פִּלְחָם אֶכְלָתִי וְשָׁקְנִי בְּבִכֵי מִסְכְּתִי: יא מִפְּנֵי זַעֲמֻךְ וּקְצַפְךָ כִּי נִשְׁאַתְנִי וּתְשַׁלִּיכֵנִי: יב יָמֵי כְּצֹל נְטוּי וְאָנֹכִי פֶּעֶשֶׂב אִיבֶשׁ: יג וְאַתָּה יְהוָה לְעוֹלָם תִּשָּׁב וְזוֹכְרְךָ לְדוֹר וָדוֹר: יד אַתָּה תִּקּוּם תִּרְחֹם צִיּוֹן פִּי־עֵת לְחִנּוּנָהּ פִּי־בָא מוֹעֵד: טו פִּירְצוּ עֲבָדֶיךָ אֶת־אֲבִנֶיהָ וְאֶת־עֲפָרָהּ יַחֲנֵנוּ: טז וַיִּירָאוּ גוֹיִם אֶת־שֵׁם יְהוָה וְכָל־מַלְכֵי הָאָרֶץ אֶת־כְּבוֹדֶךָ: יז פִּירְבָּנָהּ יְהוָה צִיּוֹן נִרְאָה בְּכַבּוֹדוֹ: יח פָּנָה אֶל־תְּפִלַּת הָעָרֶעַר וְלֹא־בִזָּה אֶת־תְּפִלָּתָם: יט תִּפְתָּב זֹאת לְדוֹר אַחֲרוֹן וְעַם נִבְרָא יִהְלֵלֶיהָ: כ פִּי־הַשְּׁקִיף מִמְרוֹם קִדְשׁוֹ יְהוָה מִשְׁמַיִם | אֶל־אֲרֶץ הַבְּיֹט: כא לִשְׁמַע אֲנָקַת אֶסֶר לְפִתְחַ בְּנֵי תְמוֹתָהּ: כב לְסַפֵּר בְּצִיּוֹן שֵׁם יְהוָה וְתִהְלְתוּ בִירוּשָׁלַם: כג בְּהַקְבִּץ עַמִּים יַחְדוֹ וּמַמְלָכוֹת לְעַבְדֹת אֶת־יְהוָה: כד עֲנֵה בְּדֶרֶךְ (כתיב כח) פְּחִי קֶצֶר יָמֵי: כה אִמֹר אֱלֹהֵי אֶל־תַּעֲלֵנִי בַּחֲצֵי יָמֵי בְּדוֹר דּוֹרִים שְׁנוֹתֶיךָ: כו לְפָנִים הָאָרֶץ יִסְדַּת וּמַעֲשֵׂה יָדֶיךָ שָׁמַיִם:

רש"י

יעצרו. ד"א ערער הרוס ונשחת כמו, (לקמן קלז) ערו ערו: (יט) תכתב זאת. כך יאמרו רואי הישועה תכתב הישועה הזאת לספר אותה לדור אחרון: ועם נברא. שנעשה בריה חדשה לצאת מעבדות לחרות מאופל לאור גדול: (כ) אל ארץ הביט. לראות בעני עמו: (כא) תמותה. חולה למות אנמורניני"דא בלע"ז: (כד) ענה בדרך כחי. חוזר לקבלו הראשון כי נשאתני ותשליכני ימי כצל נטוי ענה בדרך אויבי כחי: (כה) אומר. לה': אלי. אתה: אל תעלני בחצי ימי. אל תסלק אותנו להשמידנו מן האדמה ביד אויבינו בחצי ימינו ומה הם ימינו כל ימות דור דורים שנותיך, הבטחת לקיימנו לפניך כמו שאמר בסוף המזמור ושנותיך לא יתמו וזרע עבדיך לפניך יכון: (כו) לפנים. מתחלה:

(י) בבכי מסכתי. בדמעה מזגתי: (יא) כי נשאתני. תחילה והגבהתני ועתה השלכתני משמים ארץ ואם לא נשאתני תחילה לא היתה חרפתי רבה כל כך: (יב) כצל נטוי. לעת ערב כשהצללי נוטים וכשחשיכה אין ניכרים אלא כלים והולכים: (יג) ואתה. אשר לעולם תשב ונשבעת לנו כך כשם שאתה קיים יש עליך לקיימנו, לפיכך: (יד) אתה תקום תרחם ציון כי עת לחננה. כי כך הבטחת (דברים לב) כי יראה כי אזלת יד והרי אזלת יד: (טו) כי רצו. אהבו אף את אבניה ואת עפרה. ומדרש אגדה כשיצא יכניהו וגלותו נשאו עמהם מאבני ירושלים ועפרה לבנות להם בבבל בית הכנסת: (טז) וייראו גוים. את שמך כשתושיע את עמך: (יח) הערער. הצועק, כמו (ישעיה טו) זעקת שבר

מצודת ציון

(י) ושקוי. מלשון משקה: מסכתי. ענין מזיגה כמו מסכה יינה (משלי ט'): (יח) הערער. מלשון הערה ר"ל המעורר בתפלה: (כ) השקיף. ענין הבטה: (כא) אנקת. ענין צעקת אנחה כמו באנוק חלל (יהזקאל כו): לפתח. ענין התרת הקשר כמו מוסר מלכים פתח (איוב יב): (כד) ענה. מלשון עינויים: (כה) תעלני. ענין סלוק כמו כעלות גדיש בעתו (שם ה'): (כו) לפנים. מתחלה כמו וזאת לפנים בישראל (רות ד):

מצודת דוד

(י) כי אפר. אני אוכל את האפר כדרך שאוכלים את הלחם ר"ל לגודל התוגה נהפך בפי טעם הלחם לטעם האפר: בבכי מסכתי. כי בעת השתיה יפול בכוס דמעות עיני והרי הוא מזוג בדמעות הבכי: (יא) כי נשאתני. מתחלה רוממת אותי ואח"כ השלכתני לארץ וכפול הצער מאלו לא הייתי בגדולה מעולם: (יב) ימי כצל נטוי. ימי הטובים חלפו והלכו להם במעט טובה כצל הזה הנוטה ממקומו מבלי יגע בו מי: ואני. עתה אני יבש מבלי לחלוחית טובה כעשב הנתייבש בחום השמש

בסור צלו: (יג) ואתה. אבל אתה לעולם תשב ותתקיים וככוּחך אז כוּחך עתה: (יד) אתה תקום. לזה אשאל מעמך שאתה תקום ותרחם את ציון כי מעתה עת לחונן אותה כי בא הזמן: (טו) כי רצו. כי עבדיך ישראל רוצים ומחבבים אבני המקום ההוא ועפרה נשאה חן בעיניהם ומאוד יתאוו להשיב אליה: (טז) וייראו. אז ייראו הגוים את שם כבודך: (יז) כי בנה. בראותם אשר בנה ה' את ציון ונראה הוא שם בכבודו: (יח) פנה. כי פנה אל תפלת נכה רוח המעורר תפלה בתמידות: (יט) תכתב. זאת הגאולה הזאת תהיה כתובה לזכרון לדור אחרון בכדי שהעם הנברא או יהלל יה על הגאולה הזאת: (כא) לפתח. להתיר קשרי האסורים ההולכים למיתה: (כב) לספר בציון. למען יסופר בציון וגו': (כג) בהקבץ. בעת יתקבצו עמים וממלכות לעבוד את ה': (כד) ענה. את זה יספרו לומר הנה מאז ענה האויב כוחי בדרך ובוה קצר ימי: (כה) אומר. והייתי אומר בתפלה הלא אלי אתה אל תסלקני מן העולם בחצי ימי: בדור וגו'. ר"ל בכל ימי הדורות בזמן השנים שקצבת ואל תסלקם בחצי ימיהם וכאומר לא על עצמו בלבד אני מתפלל כ"א על כל הדורות: (כו) לפנים. אתה יסדת את הארץ מתחלה מאין ליש וכן השמים מעשי ידך המה וא"כ קדמת להם:

ב רבי ישמעאל אומר: שלשה ימים לפנייהם ושלשה ימים לאחריהם אסור. וחכמים אומרים: לפני אידיהן אסור, לאחר אידיהן מתר.

ג ואלו אידיהן של גוים: קלנדא, וסטרנורא, וקרמסים, ויום גנוסאי של מלכים, ויום הלדה, ויום המיתה; דברי רבי מאיר. וחכמים אומרים: כל מיתה שיש בה שרפה – יש בה עבודה זרה; ושאיין בה שרפה – אין בה עבודה זרה. יום תגלחת זקנו ובלוריתו, יום שעלה בו מן הים, ויום שיצא בו מבית האסורים, וגוי שעשה משתה לבנו – אינו אסור אלא אותו היום, ואותו האיש בלבד.

ד עיר שיש בה עבודה זרה – חוצה לה מתר. היה חוצה לה עבודה זרה – תוכה מתר. מהו לילך לשם? בזמן שהדרך מיוחדת לאותו מקום – אסור; ואם היה יכול להלך בה למקום אחר – מתר. עיר שיש בה עבודה זרה,

פירוש ברטנורא

ב לאחר אידיהן מותר. וכן הלכה. ובגולה שאין אנו יכולים להעמיד עצמנו מלישא וליתן עמהם, שעיקר פרנסתנו מהם, ועוד משום יראה, אינו אסור אלא יום אידם בלבד. והאידנא נהוג עלמא היתר אפילו בכל יום אידם, משום דקים להו לרבנן בנווייהו דלא אולו ומודו. [דכל הני דאתסרי בוו המסכתא מיירי בעובדי אלילים וע"ז ממש]:

ג קלנדא. שמונה ימים אחר תקופת תבת: סטרנורא. שמונה ימים קודם התקופה. לפי שראה אדם הראשון יום שהיה מתמעט והולך, אמר, אוי לי שמה בשביל שסרחתי חוזר העולם לתווה ובוהו, עמד וישב שמונה ימים בתענית [ובתפלה], כיון שנפלה התקופה וראה יום שמאריך והולך, אמר מנהנו של עולם הוא, עמד ועשה שמונה ימים טובים. לשנה אחרת, עשן אלו ואלו ימים טובים. הוא קבעם לשמים, והם קבעום לע"ז: קרטסיפ. יום תפיסת בו מלכות, וקבעום יום איד: גינוסאי. יום שמעמידין בו מלך: יום הלידה. יום שנולד בו המלך: שריפה. ששרפו עליו כלי תשמישו בדרך ששורפין על המלכים: יש בה ע"ז. כלומר אותו היום יש להם איד לע"ז, וכן משנה לשנה כל ימי בנו. וכל הנך דחשבנין עד השתא, חשיבי להו ואסורים שלשה ימים לפנייהם: אבל יום תגלחת זקנו, שאינו זמן הקבוע לריבם אלא כל אחד כשמגלח עושה יום איד: ובלוריתו. שמינה בלורית מאחריו כל השנה כולה ואינו מגלח אלא משנה לשנה, ויום שמגלח עושה יום איד: ויום שעלה מן הים. ומקריב זבחים לע"ז על שנצול. בכל הנך אינו אסור אלא אותו היום ולא לפניו, דלא חשיבי כולי האי:

ד עיר שיש בה ע"ז. שיום איד [יש] לבני העיר היום לע"ז שבעיר: חוצה לה. ואפילו סמוך לעיר מאד מותר לשאת ולתת עם היושבים חוץ לעיר, שאין נמשכים אחר אותה ע"ז. שכן מנהגם יום איד של אלו אינו כיום איד של אלו: מהו לילך שם. באותה העיר ביום ע"ז שלהם: בזמן שהדרך מיוחדת

משניות מבוארות – קהתי

ב אור משנה ב

משנה זו היא המשך המשנה הקודמת, ונחלק בה תנאים אם גם לאחר חגייה אסור לשאת ולתת עם הגויים.

רבי ישמעאל אומר: שלשה ימים לפנייהם ושלשה ימים לאחריהם אסור – כשם שאסור משא ומתן עם הגויים לפני חגייהם, כך אסור גם לאחר חגייהם, שמודים הם לאליל על כל דבר טוב שיוזמן להם לאחר יום חגם. **וחכמים אומרים: לפני אידיהן אסור –** בגמרא מבואר שיש הבדל בין חכמים לתנא של המשנה הקודמת, שלדעת התנא במשנה הקודמת אסור משא ומתן שלושה ימים לפני חגם (מלבד יום החג). ולדעת חכמים כוללים שלשת הימים גם את יום החג. הבדל אחר: אם נשא ונתן בדיעבד, לדעת התנא במשנה הקודמת מותר בהנאה, שהרי הוא אומר: אסור לשאת ולתת עמהן, דהיינו לכתחילה, אבל בדיעבד מותר; וחכמים אומרים: "אסור" אפילו בדיעבד. והלכה כמשנה הקודמת. **לאחר אידיהן מתר –** לשאת ולתת עם הגויים.

ב אור משנה ג

לאחר שלמדנו במשניות הקודמות שאסור משא ומתן עם הגויים לפני חגייהם, באה משנתנו לפרט את ימי החגים של הרומיים, ששלטו בתקופת המשנה בארץ ישראל. **ואלו אידיהן של גוים –** כמבואר לעיל; **קלנדא –** ראש החודש שלהם, ובייחוד ראש שנתם, **וסטרנורא –** חג שהיו חוגגים אותו בסוף השנה, והתחילו ביום שבעה עשר בדצמבר. **וקרטסיפ –** יום נצחון הרומיים, שבו כבשו את אלכסנדריה של מצרים. בגמרא מבואר: יום שתפסה בו רומי מלכות, **ויום גנוסאי של מלכים –** יום שמעמידים בו מלך, והוא יום חג לכל ימי חייו, **ויום הלדה –** של המלך, **ויום המיתה –** של מלך, שעושים חג כל ימי חייו בנו, **דברי רבי מאיר –** הסובר שיום המיתה נחשב כיום איד, אף על פי שלא שרפו עליו את בגדיו וכלי תשמישו. **וחכמים אומרים: כל מיתה שיש בה שרפה –** ששורפים על המת את כלי תשמישו, **יש בה עבודה זרה –** כלומר אותו היום הוא יום איד לעבודה זרה, **ושאיין**

בה שרפה – אבל מיתה שאין שורפים בה על המת כלי תשמישו, **אין בה עבודה זרה –** אין עושים יום איד לעבודה זרה ביום המיתה; אלו הם ימי החג, שאסור במשא ומתן עם הגויים שלושה ימים לפנייהם. אבל יום תגלחת זקנו – של כל גוי, שאינו יום הקבוע לריבם, אלא כל אחד כשמגלח עושה יום איד, **ובלוריתו –** הן השערות שהיה משייר בקדקרו ואינו מגלחן אלא משנה לשנה, ויום שמגלח את הבלורית עושה יום איד, **יום שעלה בו מן הים –** שמקריב זבחים לעבודה זרה על שנציל, וקובע לו יום איד, **ויום שיצא בו מבית האסורים –** שעושה אותו יום איד, **וגוי שעשה משתה לבנו –** ביום חתונתו, בכל אלו **אינו אסור –** במשא ומתן עם הגוי, **אלא אותו היום –** ולא שלושה ימים לפניו, **ואותו האיש בלבד –** ורק עם אותו הגוי החוגג את יום אידו.

ב אור משנה ד

משנתנו מוסיפה ללמד בענין משא ומתן עם הגויים ביום חגם. **עיר שיש בה עבודה זרה –** המיוחדת לאותה העיר, ובני העיר חוגגים יום איד לכבודה, אסור לשאת ולתת, כמו ששינוי במשנה א, עם יושבי אותה העיר בלבד, אבל **חוצה לה –** לשאת ולתת עם הגויים היושבים חוץ לעיר, ואפילו סמוך מאד לעיר, **מתר –** שאין נמשכים אחר אותה עבודה זרה, שיום אידם של עיר זו אינו יום איד לבני מקומות אחרים. וכן אם היה חוצה לה עבודה זרה – שחגגו יום איד לעבודה זרה מחוץ לאותה העיר, אף על פי שבני אותה העיר מתבטלים לכבודה (המאירי). **תוכה מתר –** מותר לשאת ולתת עם הגויים שבתוך העיר, מהטעם שבארנו לעיל. **מהו לילך לשם –** המותר לישראל להיכנס לאותה העיר ביום שחוגגים לעבודה זרה שלהם? **בזמן שהדרך מיוחדת לאותו מקום –** שמובילה לאותה העיר בלבד ואינה נמשכת הלאה לעיר אחרת, **אסור –** לישראל לילך שם ביום אידם, שנראה כמהלך לחוג עמהם. **ואם היה יכול להלך בה למקום אחר –** שהרוך נכנסת לעיר הזאת, אבל היא נמשכת מאותה העיר לעיר אחרת, **מתר –** לילך לשם, שהרואה אומר:

והיו בה חנויות מעטרות ושאין מעטרות – זה היה מעשה בבית שאן, ואמרו חכמים: המעטרות אסורות, ושאין מעטרות מתרות.

ה אלו דברים אסורים למכור לגוים: אצטרובלין, ובנות שות ופמטותיהן, ולבונה, ותרגול לבן. רבי יהודה אומר: מתר למכור לו לבן בין התרגולין. ובזמן שהוא בפני עצמו קוטע את אצבעו ומכרו לו, לפי שאין מקריבין חסר לעבודה זרה. ושאר כל הדברים: סתמן – מתר, ופרושן – אסור. רבי מאיר אומר: אף דקל טב וחצב ונקליבס אסור למכור לגוים.

ו מקום שנהגו למכור בהמה דקה לגוים – מוכרין; מקום שנהגו שלא למכור – אין מוכרין. ובכל מקום אין פירוש ברטנורא

לאותה העיר. שהדרך הכבושה מכאן לאותה העיר, מיוחדת לאותה העיר לכהן. אסור ליתך שם, מפני שנראה כמהלך שם לעבוד ע"ז. ואם היה דרך מסלול הולך גם לעיר אחרת, מותר, שהרואה אומר למקום אחר הוא הולך: היו בה חנויות מעטרות. וימין הוא להם שאותם חנויות של ע"ז, ליטול מהם מכס: ושאין מעטרות מותרות. דבאותם שאינם מעטרות לא שקלי מיניה מכס לע"ז ולא ממי לע"ז הנאה מיניהו. ולמכור מיניהו דבר המתקיים, שרי ביום אידם, שסתמו המוכר עצב ולא אויל ומודה:

ה אצטרובלין. פירא דארוא: בנות שוח. מין ממיני התאנים הגדולים הלכנים. אסור לישראל למכור אלו לנכרים: ופטורות. כפטורותיהם קאמר, כלומר בעוקצין שלהם שהם נתלין בו. דמסתמא הנכרי רוצה להקריב תקרובת לע"ז: תרגול לבן בין תרגולין. לקח הנכרי מישראל תרגולים הרבה, מותר למכור ביניהם תרגול לבן. דכיון דשקיל אחריני לאו לע"ז בעי להו: ופרושן אסור. אם פירש דלע"ז בעי להו, אסור. ואצטרף למתני, דסלקא דעתך אמינא האי גברא לאו לע"ז בעי להו, והאי דקאמר הכי, סבר כי היכי דההוא גברא אביק בה כולי עלמא נמו אביקו, ואימא הכי כי היכי דליחבו לו, קמשמע לן: דקל טב. פרות דקל משויב שפרותיו רגילין להקריב מהן לע"ז: וחצב. קנים שעושין מהן הצוקרא: ונקליבס. מין עשב משויב מאד. והלכה כר' מאיר:

משניות מבוארות – קהתי

למקום אחר הוא הולך (דש"י). עיר שיש בה עבודה זרה – יום איד לעבודה זרה, ונוהגים היו לסדר ביום אידם יום שוק, והיו בה חנויות מעטרות – מקושטות, והיה זה סימן, שאותן החנויות משלמות מכס מרווחיהן לעבודה זרה, ושאין מעטרות – חנויות שאינן מקושטות, שאינן משלמות מכס לעבודה זרה, זה היה מעשה בבית שאן – שרוב יושביה היו אז גויים, ואמרו חכמים: המעטרות אסורות – אסור לישראל לקנות מהן סחורה, שהרי חלק מכספו שמשלם בעד הסחורה הוא מכס לעבודה זרה, והנהנה משל עבודה זרה אסור, שכתוב (דברים יג, יח): "גלא ידבק בידך מאומה מן החרם", כל שכן המנהג, שאסור (גמרא). ושאין מעטרות מתרות – אבל בחנויות שאינן מקושטות מותר לקנות, שאין כל הנאה לעבודה זרה. ואף ששינוי במשנה א שאסור כל משא ומתן עם הגויים ביום אידם, ואפילו שלושה ימים לפני יום אידם, מפרש רש"י, שהמדובר בקונה דבר המתקיים, שהואיל והמוכר דבר המתקיים אינו שמת, מותר לקנותו מן הגוי אפילו ביום אידו. ויש חולקים על רש"י וסוברים, שאין הבדל בין דבר המתקיים ובין דבר שאינו מתקיים, וכל משא ומתן אסור עם הגויים ביום אידם, ומפרשים שמדובר כאן בימי השוק הנמשכים לאחר יום האיד (הר"ן). ויש מפרשים שמדובר בחנויות שהן חוץ לעיר שחוגגים בה יום האיד לעבודה זרה, כפי הרישא של משנתנו (המאיר; תפארת ישראל).

באור משנה ה

כבר הזכרנו בפתיחה למסכתנו, שאסור לישראל לגרום לגוי שיעבוד עבודה זרה, ומכאן שאסור לו למכור לגוי דברים שיש חשש עליהם שישתמש בהם לעבודה זרה. ויש מבארים הטעם, שהואיל ובין נח מזהה על עבודה זרה, שהרי אסור עבודה זרה הוא אחת משבע מצוות בני נח, לפיכך ישראל המוכר לגוי דברים לצורך עבודה זרה, עובר משום "לפני עור לא תתן מכשול (עין) תוספות יום טוב". משנתנו מונה דברים שאסור בכלל למכרם לגויים עובדי עבודה זרה.

אלו דברים – המפורטים להלן, אסורים למכור לגוים – בכל ימות השנה, לפי שהם משתמשים בהם לעבודה זרה. אצטרובלין – פרי עץ ארו, ובנות שות – תאנים לבנות, ופטוטותיהן – בגמרא מבואר: בפטוטותיהן. כלומר שאסור למכור איצטרובלים ובנות שות בעוקציהן, לפי שהיה דרכם לתלות את הפירות הללו בעוקציהם לפני האיל. ולבונה – זכה, שהיו מקטירים אותה לעבודה זרה, ותרגול לבן – שדרכם היה לחזור על תרגול לבן להביאו קרבן לעבודה זרה. רבי יהודה אומר: מתר למכור לו – לגוי – תרגול לבן

באור משנה ו

משנתנו ממשיכה בדברים שאסור למכור לגויים; ושניה היא כולה גם במסכת פסחים (ד, ג).

מקום שנהגו למכור בהמה דקה – עזים וכבשים – לגוים – עובדי עבודה זרה, מוכרין – מותר למכור להם; מקום שנהגו שלא למכור – בהמה דקה לגויים, שמתמירים הם משום אסור בהמה גסה, כפי שנלמד להלן, אין מוכרין – אסור למכור להם. ובכל מקום אין מוכרין להם בהמה גסה – כגון פרים ופרות,

מוכרין להם בהמה גסה, עגלים וסוסיים, שלמים ושבורין. רבי יהודה מתיר בשבורה; וכן בתירה מתיר בסוס.
 ז אין מוכרין להם דבין ואריות, וכל דבר שיש בו נזק לרבים. אין בונין עמהם בסילקי, גרדום, ואיצטדיא, ובימה;
 אבל בונים עמהם בימוסיאות ובית מרחצאות. הגיעו לכפה שמעמידין בה עבודה זרה – אסור לבנות.
 ח ואין עושים תכשיטין לעבודה זרה; קמלאות, ונזמים ונטפעות; רבי אליעזר אומר: בשכר מתר. אין מוכרין להם
 במחבר לקרקע, אבל מוכר הוא משיקצץ; רבי יהודה אומר: מוכר הוא לו על מנת לקוץ. אין משפירין להם פתים
 בארץ ישראל, ואין צריך לומר שדות, ובסוריא משפירין להם פתים, אבל לא שדות; ובחזין לארץ מוכרין להם

פירוש ברטנורא

ו אין מוכרין בהמה גסה. דגורין מכירה אטו שכירות והשאלה, שהיא בהמתו של ישראל, ויעשה בה הנכרי מלאכה בשבת. וע"י סרסור דליכא לאחלופי
 בשכירות, שאין הסרסור משכיר. שרי למכרה: שלימים ושבורים. שאף השבורים חוו למלאכה, שמוחנים בהם: רבי יהודה מתיר בשבורה. ואין הלכה
 כר' יהודה: בן בתירא מתיר בסוס. ואפילו הסוס שהצידים מביאים עליו העופות שצדין בהם. קסבר החי נושא את עצמו. ורבנן סברי, דוקא אדם נושא
 את עצמו, הלכך אם לא היה מיוחד אלא לרכוב עליו מותר, אבל להביא בעל חי אחר חוץ מאדם, אסור. ואין הלכה כבן בתירא:
ז כל דבר שיש בו נזק לרבים. כגון כלי מלחמה חרבות ורמחים: בפילקי. מירה גבוהה. ושם יושבים לדון בני אדם ומפילין אותם משם ומתים: גרדום.
 בנין אחד, והוא עשוי לדון דיני נפשות: איצטדיא. מקום שחוק שמביאים שם שור נח והורג את האדם: בימה. כעין מגדל קצר וגבוה. עשוי כדי לדחוף
 האדם משם והוא מת: בימוסיאות. בנינים שאינם לא לצורך ע"ז ולא להמית בני אדם: כיפה. ארקאולט"א בלע"ז. דרך עובדי עבודה זרה להעמיד ע"ז
 בבית מרחצאותיהם:

ח אבל מוכר הוא משיקצץ. שלא יהא מוכר לו המחבר אלא לאחר שוקצץ. אבל כל זמן שהוא במחבר, לא, שנמצא נתן לו חנייה בקרקע, והתורה
 אמרה (דברים ו) לא תחנם, לא תתן לו חנייה בקרקע: אין משפירין להם פתים. גזירה משום מכירה דאיסורא דאורייתא הוא: ואין צריך לומר שדות.

משניות מבוארות – קהתי

אין מוכרין להם דבין ואריות, וכל דבר שיש בו נזק לרבים
 – כגון כלי מלחמה, חרבות ורמחים, שחשודים הם להשתמש בכל
 אלו לרעת הבריות. **אין בונין עמהם** – עם הגויים, **בסילקי** –
 היכל המשמש להם בית משפט, **גרדום** – מקום שמוציאים בו להורג
 את הנידונים למוות, **ואיצטדיא** – זירה למשחקי התגוששות, והיו
 מביאים שם שבורים ועבדים שיתגוששו עם חיות טורפות, ו**בימה** –
 מגדל גבוה, לדחוף ממנו את הנידון למוות (דש"י); כל הבינינים הללו
 אין בונים עמהם, לפי שיש בהם נזק לרבים, ואף בתי המשפט שלהם
 חשודים לדון אדם שלא כדין. **אבל בונים עמהם** – מותר לבנות
 עם הגויים, **בימוסיאות** – יש גורסים: דימוסיאות, והן בתי מרחץ
 של ציבור; ויש מפרשים: בימוסיאות – בתי שעשועים (תפארת
 ישראל), **ובית מרחצאות** – בתי מרחץ של יחידים. **הגיעו לכפה**
שמעמידין בה עבודה זרה – הרומאים הקדמונים היו קוראים
 את בתי המרחץ על שמות אליליהם השונים, והיו עושים כיפה (תקרה
 מקומרת, או כעין תא מיוחד) בבית המרחץ, ומעמידים בה את האליל,
 שביית המרחץ נקרא על שמו; ולכן ישראל שבנה בית מרחץ עם גויים,
 כשמגיע לכיפה, **אסור לבנות** – שאסור לעזור לגויים בדבר שהוא
 בשביל עבודה זרה, כמו שלמדנו כבר במשניות הקודמות.

ב א ו ר מ ש נ ה ח

ואין עושים תכשיטין לעבודה זרה – כגון: **קמלאות** –
 שרשרות לצואר, ו**נזמים** – לאף, ו**נטפעות** – על האצבעות. **רבי**
אליעזר אומר: בשכר מתר – אם ישראל מקבל שכר בעד עבודתו
 זו, מותר לו לעשות תכשיטים לעבודה זרה. בנוסת אחר אין גורסים
 כל הפיסקה הזאת, שלא מסתבר הדבר שיתיר איזה תנא שהוא לעשות
 לכתחילה תכשיטי עבודה זרה (י"תוספות יום טוב). **אין מוכרין להם**
– לגויים בארץ ישראל, במחבר לקרקע – כגון אילנות, או תבואה
 שלא נקצרה עדיין, שכל המחבר לקרקע הרי הוא כקרקע, והתורה
 אמרה (דברים ז, ב): **"ולא תחנם"** – לא תתן להם חנייה בקרקע (גמרא),
אבל מוכר הוא – ישראל לגוי, **משיקצץ** – לאחר שקיצץ המחבר,
 כגון אילנות לאחר שקיצצם, או תבואה לאחר שקצרה, שאין במכירת
 התלוש סיבה לחניית קרקע (המאירי). **רבי יהודה אומר: מוכר**
הוא לו – במחבר, **על מנת לקוץ** – בתנאי שיקצצנו הגוי הלוקח.
 יש מפרשים, שרבי יהודה אינו חולק על תנא קמא, אלא בא לפרש
 דבריו (הרא"ש). **אין משפירין להם פתים בארץ ישראל** – גזירה

שגזרו חכמים, שמא גם ישאל או ישכיר בהמתו לגוי, והגוי יעשה
 בה מלאכה בשבת, והרי מצווה ישראל על שביתת בהמתו; או משום
 שפעמים מוכרה לו ערב שבת, סמוך לשקיעת החמה, והגוי מבקש
 ממנו לנסותה כיצד היא הולכת כשהיא טעונה, וישראל גוער בבהמה
 והיא הולכת מחמת קולו המורע לה, ונמצא מחמר אחר בהמתו בשבת
(גמרא); וכן אין מוכרין להם **עגלים וסוסיים** – שאף על פי שאינם
 ראויים עכשיו למלאכה, יהיו ראויים לאחר זמן, כשיגדלו. ויש מפרשים,
 גזירה שמא יראו אחרים ולא יבחינו בין גדולים לקטנים, ויבואו למכור
 להם גדולים. טייוחים היינו בני חמורים (עיריים). בגמרא אמרו (נבא
בתרא עה, ב): **"למה קוראים לו סייה? שמהלך אחר שיחה (טיחה) נאה**
(בקריאה) נכחת וברמיזה הולך למקום שהאדם הפץ – רשב"ם); שלמים
ושבורין – בין עגלים וסייחים שלמים ובין שבורים אסור למכור
 לגויים, שאף השבורים ראויים למלאכה, כגון לעבודת הטחינה
 בריחים. ויש מפרשים, שגזרו על השבורים, שמא יראו אחרים, ולא
 ידעו ששבורים הם, ויבואו למכור להם שלמים. **רבי יהודה מתיר**
בשבורה – שאין שבורה ראויה למלאכה כלל, ומן הסתם קונה אותה
 הגוי לשחיטה ואינו משהה אותה חיה; ומכאן אין גם חשש שמא
 יראה אותה ישראל אחר אצל הגוי ויבוא למכור לו שלמה (דש"י).

ואין הלכה כרבי יהודה. **וכן בתירה מתיר בסוס** – שלא היו משתמשים
 בסוס לעבודה אלא לרכיבה, ואין בזה עבירה משום שביתת בהמתו,
 שכן כלל הוא, שהחי נושא את עצמו; ואיסור רכיבה בשבת אינו אלא
 גזירה מדרבנן. ברם, תנא קמא אוסר גם בסוס; יש מפרשים. שאף תנא
 קמא אינו אוסר בסוס העומד לרכיבה בלבד, ולא נחלקו אלא בסוס
 המיוחד לעופות, היינו סוס שמשתמשים בו הציידיים ומביאים עליו
 את העופות שצדים בו; שסובר רבי יהודה: החי נושא את עצמו,
 ואפילו בהמה עופו, ולפיכך מותר למכרו לגוי; ותנא קמא סובר, שלא
 אמרו "החי נושא את עצמו" אלא באדם, אבל בבעלי חיים אין כלל
 זה נוהג, ויש בזה איסור משום שביתת בהמתו, ולפיכך דינו כדיון כל
 בהמה גסה, שאסור למכרו לגוי; ואין הלכה כבן בתירא (רמב"ם). ויש
 אומרים, שתנא קמא אוסר בכל הסוסים, ואפילו בסוס העומד לרכיבה
 בלבד, גזירה משום סוס המיוחד לעופות (עיני י"תוספות יום טוב).

ב א ו ר מ ש נ ה ח

משנה זו באה ללמד, שכשם שאין מוכרים לגויים דברים שמשתמשים בהם לעבודה
 זרה, כך אין מוכרים להם דברים שיש בהם נזק לרבים, כפי שיבואר.

בתים ומשפירין שדות; דברי רבי מאיר. רבי יוסי אומר: בארץ ישראל משפירין להם בתים, אבל לא שדות; ובסוריא מוכרין בתים ומשפירין שדות; ובחוצה לארץ מוכרין אלו ואלו.

ט אף במקום שאמרו להשפיר, לא לבית דירה אמרו, מפני שהוא מכניס לתוכו עבודה זרה, שנאמר (דברים ו, כו): "לא תביא תועבה אל-ביתך". ובכל מקום לא ישפיר לו את המרחץ, מפני שהיא נקראת על שמו.

פ ר ק ש נ י

א אין מעמידין בהמה בפנדקאות של גוים, מפני שחשודין על הרביעה. ולא תתחד אשה עמהן, מפני שחשודין על העריות. ולא יתיחד אדם עמהן, מפני שחשודין על שפיכת דמים. בת ישראל לא תילד את הנכרית, מפני

פירוש ברטנורה

דאיכא תרתי דאיסורא, חנייה בקרקע ומפקען מן המעשרות: ובסוריא. ארם צובה, שכבש דוד ואינה קדושה כקדושת הארץ: משפירין להם בתים. ולא גורין אמו מכירה. דאי נמי אתי לדי מכירה לא עבר אדאורייתא, דכי כתיב לא תתן להם חנייה, בארץ ישראל כתיב. ומיהו מכירה לכתחלה לא, משום מכירה דא": אבל לא שדות. דאיכא תרתי לאיסורא: ובחוצה לארץ. דמירחק, ולכא למגור מכירה דהתם אמו מכירה דארץ ישראל: מוכרין בתים ומשפירין שדות. אבל מכירה שדות לא, כיון דאיכא תרתי: רבי יוסי אומר ב'ו'. והלכה כרבי יוסי. ובלבד שלא ישכיר בארץ ישראל לשלשה נכרים ביחד, שלא יעשה שכונה של נכרים:

ט אף במקום שאמרו להשפיר. לר' מאיר בסוריא דוקא ולא בארץ ישראל, ולרבי יוסי אפילו בארץ ישראל: לא לבית דירה אמרו. אלא להכניס שם תבן ועצים וכיוצא בזה: מפני שהיא נקראת על שמו. והנכרי מחממה בשבת ויאמרו מרחץ של פלוני יהודי רוחצים בה בשבת. ולא דמי לשדה של ישראל שארס נכרי עושה בה מלאכה בשבת, דשדה לאריסות עבודה, והנכרי אריסותא דנפשיה קא עביד, אבל מרחץ לאו לאריסותא קא עביד ואין הכל יודעים שהישראל השכירה לנכרי, ולכך אסור. ובזמן הזה שדרך להוריד ארים למרחץ לשנה, למחצה לשליש ולרביע כדרך שמורדין לשדות, שרי להשכיר מרחץ לנכרי, ואע"פ שהנכרי עושה בה מלאכה בשבת מידע ידעי שהעכו"ם ארים בה ואריסותא דנפשיה קא עביד:

ב א אין מעמידין בהמה בפנדקאות. העשוין להתאכסן שם עובדי דרכים. לפי שהנכרים חשודים על הרביעה. אפילו נקבות אצל נקבות אסור, לפי שהעובדי כוכבים מצויים אצל נשי חביריהם ופעמים שאינו מוצאה ומרביע את הבהמה: ולא תתיחד אשה עמהן, אפילו ביתור שכיוצא בו אצל ישראל

משניות מבוארות – קהתי

תביא תועבה אל ביתך" אינו כאן אלא אסמכתא בלבד, שכן בעיקרו מדבר כתוב זה בישראל המכניס עבודה זרה לביתו; הלכך בארץ ישראל שאנו מצויים לשרש אחר עבודה זרה, אסרו חכמים להשכיר לבית דירה; וכן גם בסוריא מפני סמיכותה לארץ-ישראל. אבל בחוץ לארץ שאין אנו מצויים לשרש אחריה, משכירים אפילו לבית דירה (הר"ם). ובכל מקום – בין בארץ בין בחוץ לארץ, לא ישפיר לו את המרחץ – אסור לישראל להשכיר לגוי את בית מרחצו, מפני שהיא נקראת על שמו – של ישראל בעל המרחץ, והגוי ששכרו מחמם אותו בשבת, ויאמרו שבמרחץ של ישראל פלוני מחללים את השבת. ברם, במכירה מותר, שלאחר שמכרו, שוב אין המרחץ נקרא על שמו. בגמרא מבואר שלגבי שדה אין חוששים שהגוי השוכר אותה עושה בה מלאכה בשבת, שהואיל ודרך בעלי שדות למסור שדותיהם באריסות, הרואה יאמר, שהגוי ארים הוא ואריסותו הוא עושה. מה שאין כן במרחץ שלא היו נוהגים למסור באריסות. ואמנם בזמננו, שמוסרים גם מרחץ באריסות, דין מרחץ כדון שדה, ומותר להשכיר לגוי, אף על פי שעושה בו מלאכה בשבת, שהכל יודעים שהגוי הוא ארים, ואריסותו הוא עושה.

ב א ו ר מ ש נ ה א

משנתנו באה להשמיע, שהגויים עובדי עבודה זרה חשודים על רביעת הבהמה, על גילוי עריות ועל שפיכת דמים; ומכאן מונה המשנה אזהרות שונות (עיי' בפתיחה למסכתנו מה שהבאנו מדברי המאירי בפירושו למשנתנו).

אין מעמידין בהמה בפנדקאות של גוים – באכסניות שגויים מתאכסנים בהם, מפני שחשודין – הגויים, על הרביעה – לבוא על הבהמה, ובני נח נאסרו בזה, שכתוב: "והיו לבשר אחד", יצאו בהמה חיה ועוף; והרי יש כאן "לפני עור לא תתן מכשול" (עיי' הקדמתנו לבאור משנה ה פורק הקודם). ולא תתיחד אשה עמהן – עם הגויים, מפני שחשודין על העריות – בגמרא מבואר, שכוונת המשנה היא, שלא תתיחד אשה עם גויים אפילו בזמן שנשותיהן עמהן, שכן בישראל מותר הייחוד בזמן שאשתו עמו, מפני שאשתו משמרתו (משנה קידושין ד, יב), אבל גוי אין אשתו משמרתו. ולא יתיחד אדם עמהן – אסור גם לגבר להתייחד עם גויים, מפני שחשודין על שפיכת דמים – בגמרא מבואר, שביחס

שלא גם ימכרו להם ויעברו על הלאו "לא תחנם", כמו שבארנו לעיל, ואין צריך לומר – שאסור להשכיר להם שדות – גזירה משום מכירתם, שבמכירת שדות, מלבד האיסור של "לא תחנם", הרי הוא מפקיע ממעשרות; ובסוריא – שכבש המלך דוד, ואין קדושתה כקדושת ארץ ישראל, משפירין להם בתים – ואין גזורים שם משום מכירה, שאף אם ימכרו להם, אינם עוברים על איסור "לא תחנם", אבל לא שדות – לפי שיש במכירתם גם הפקעה ממעשרות; ובחוצה לארץ מוכרין להם בתים ומשפירין שדות – ומכל מקום אף בחוץ לארץ אין מוכרים להם שדות, גזירה משום שדות שבארץ ישראל, דברי רבי מאיר. רבי יוסי אומר: בארץ ישראל משפירין להם בתים – ואין גזורים משום מכירה, אבל לא שדות – שיש בהם גם הפקעה ממעשרות; ובסוריא מוכרין בתים – שלדעת רבי יוסי כיבוש יחיד אינו כיבוש, ואין בה קדושת ארץ ישראל, ומשפירין שדות – אבל לא מוכרים, שהואיל וקרובה היא לארץ ישראל, גזור בה משום מכירת שדות בארץ ישראל; ובחוצה לארץ מוכרין אלו ואלו – בין בתים בין שדות, שהואיל ורחוקה היא מארץ ישראל אין גזורים בה משום ארץ ישראל. והלכה כרבי יוסי. ובלבד שלא יעשה שכונה, כלומר שלא ישכיר בארץ ישראל לשלושה גויים ביחד, לפי שעל ידי כך יעשה שכונה של גויים (גמרא).

ב א ו ר מ ש נ ה ב

משנה זו היא המשך המשנה הקודמת והיא באה להשמיענו, שלדברי הכל אסור להשכיר בית לגוי בארץ ישראל או בסוריא בשביל בית דירה.

אף במקום שאמרו – חכמים, שמותר להשפיר – בית לגוי; לדעת רבי מאיר בסוריא דווקא ולא בארץ ישראל, ולדעת רבי יוסי אפילו בארץ ישראל; לא לבית דירה אמרו – אלא לאוצר או מחסן, להכניס בו תבן או עצים וכיוצא בזה, אבל לבית דירה אסור להשכיר לגוי, מפני שהוא מכניס לתוכו עבודה זרה – שהגוי מכניס לתוך הדירה עבודה זרה, ויש בזה עבירה, שנאמר: "לא תביא תועבה אל-ביתך" – בירושלמי אמרו: אבל במקום שנהגו למכור (דהיינו בחוץ לארץ) מוכר הוא לו (גמ'ו). ואפילו לבית דירה, ומשכיר הוא לו, ואפילו לבית דירה; הטעם הוא, לפי שהכתוב "לא

שְׁמִילַדְתָּ בֶּן לְעֹבֹדָה זָרָה; אֲבָל נְכָרִית מִיִּלְדַת בֵּת יִשְׂרָאֵל. בֵּת יִשְׂרָאֵל לֹא תִיַּנֵּק בְּנָהּ שֶׁל נְכָרִית; אֲבָל נְכָרִית מִיִּנְיַקָה בְּנָהּ שֶׁל יִשְׂרָאֵלִית בְּרִשְׁוֹתָהּ.

ב מִתְּרַפְּאִין מִהֶן רַפּוּי מְמוֹן, אֲבָל לֹא רַפּוּי נַפְשׁוֹת. וְאִין מְסַתְּפִין מִהֶן כֻּבֵּל מְקוּם; דְּבָרֵי רַבִּי מֵאִיר. וְחֲכָמִים אוֹמְרִים: בְּרִשְׁוֹת הָרַבִּים מִתָּר, אֲבָל לֹא בִּינֵו לְבִינוּ.

ג אִלוּ דְבָרִים שֶׁל גוֹיִם אֲסוּרִין, וְאֲסוּרֵן אֲסוּר הֵנָּה: תֵּינָן, וְהַחֲמִץ שֶׁל גוֹיִם שֶׁהֵיָה מִתְּחַלְתֹּו יַיִן, וְחֶרֶס הַדְּרִינִי, וְעוֹרוֹת לְבוּבִין. רַבֵּן שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: בְּזֵמַן שֶׁהִקְרַע שְׁלוֹ עֵגֶל – אֲסוּר, מִשׁוּךְ – מִתָּר. בְּשַׁר הַנֶּכְנַס לְעֹבֹדָה זָרָה – מִתָּר; וְהִיּוּצָא – אֲסוּר, מִפְּנֵי שֶׁהוּא זֹכָחֵי מַתִּים; דְּבָרֵי רַבִּי עֲקִיבָא. הַהוֹלֵכִין לַתְּרַפּוֹת – אֲסוּר לְשִׂאת וְלִתֵּת עִמָּהֶם; וְהַפְּאִין – מִתְּרִין.

פירוש ברטנורא

מותר, כגון שאשטו עמו, אצל נכרי אסור, דנכרי אין אשתו משמרתו: לא תילד את הנכרית. מפני שמגדלת בן לעבודה זרה. ובשכר, מותרת, משום איבה: אבל נכרית מילדת את בת ישראל. בזמן שאחרות עומדות על גבה. אבל בינה לבינה לא, שחשדות על שפכות דמים שמא תהרגנו:

ב רפוי ממון. בהמתו: רפוי נפשות. גופו. ואם אמר לו סם פלוני יפה לך, אפילו רפוי נפשות מותר להתרפאות ממנו: אבל לא בינו לבינו. ואי רואה במראה, מותר. דמינר אמר הנכר, הואיל ומסתפר הכי אדם חשוב הוא, ומתורא להורגו:

ג שהיה מתחלתו יין. לאפוקי היכא דקנה הנכרי חומץ מישראל, ולא מתערב בהנאה. דטעמא דמתערב בהנאה, משום דלמא נסכיה לע"ז, וחומץ לא קא מנסך לע"ז; וחרס הדריני. אדריאנוס קיסר היה מגבל טיט בין ועושה ממנו כלים ולא היה מצרפן כבכשן, ונושאים אותן במלחמה, וכשרוצים לשתות משמיים אותם החרסים כמים ונימוחים שם, והטיט שוקע למטה, ונשאר היין מווג במים. ועל שם אדריאנוס, נקרא חרס הדריני: עורות לכוזבים. קורעים הבהמה מתחים כנגד הלב כמין נקב עגול ומוציאים הלב ומקריבין אותו לע"ז: משוך מותר. שאין עושין לע"ז אלא עגול. והלכה כרבן שמעון בן גמליאל: היוצא אסור בהנאה. שכבר נעשה תקרובת: לתרפות. למעות עבודה זרה [למתחוק. רש"י]. מקום ערותה של אשה נקרא בית תרפה: אסור לשאת ולתת עמה. דאילו ומורו לע"ז. ועוד, דובני מידי דצריך לתקרובת ע"ז. והלכה כרבי עקיבא:

משניות מבוארות – קהתי

שאינן רבים מצויים שם תמיד, אלא שלפעמים מזדמנים שם, כגון כסיטטא או בקרן זוית, אסור להסתפר אצל גוי; – כך מבואר במפרשים (המאירי; יתוספות יום טוב), לפי שבינו לבינו ממש אף בלא תספורת אסור, שהרי שנינו במשנה הקודמת: "ולא יתיחד אדם עמהן, מפני שחשודין על שפיכת דמים".

ב א ו ר מ ש נ ה ג

משנתנו עוסקת בדברים של הגויים שאסורים בהנאה.

אִלוּ דְבָרִים שֶׁל גוֹיִם אֲסוּרִין – לישראל, וְאֲסוּרֵן אֲסוּר הֵנָּה – שאסורה לישראל כל הנאה מהם: תֵּינָן – כתוב בתורה (דברים לב, לח): "אשר חלב וזבחימו יאכלו ישתו יין נסכים", מכאן למדים, שיין נטף, כלומר יין שנתנסך לעבודה זרה, אסור בהנאה, שהרי הקישו הכתוב לזבח, וזבח אסור בהנאה, שכתוב בו (ותהלים קו, כח): "ויצמדו לבעל פעור, ויאכלו זבחי מתים" – מה מת אסור בהנאה, אף זבח אסור בהנאה; ובאה משנתנו ללמד על סתם יין של גוי, שאין יודעים אם נתנסך לעבודה זרה, שאף הוא אסור בהנאה, מחשש שמא ניסכו לעבודה זרה; וְהַחֲמִץ שֶׁל גוֹיִם שֶׁהֵיָה מִתְּחַלְתֹּו יַיִן – והחמץ בידו של הגוי, שהואיל ונאסר בהנאה כשהיה עוד יין, לא פקע ממנו איסור הנאתו מחמת שהחמץ. ברם, אם קנה הגוי חומץ מישראל, אינו נאסר בהנאה, שאין הגויים מנסכים חומץ לעבודה זרה. וְחֶרֶס הַדְּרִינִי – בגמרא מפורש: חרס של אדריינוס קיסר, שכן אדריינוס קיסר היה מגבל טיט ביין ועושה ממנו חרסים ומוליך אותם עמו בצאתו למלחמותיו; וכשהיה רוצה לשתות יין, היה שורה החרסים במים, ונימוחים שם, והטיט שוקע למטה, ונשאר המים מזוגים ביין; ונהגו גם אחרים לעשות חרסים כאלו שהיו קוראים אותם "חרס הדריני", ובאה המשנה ללמד שדין חרס זה כדין יין גמור ליאסר בהנאה. וְעוֹרוֹת לְבוּבִין – שהיו עושים נקב בעור הבהמה בעודה בחיים כנגד לבה ומוציאים את הלב להקריבו יחד עם העור לעבודה זרה. ועורות אלו, שיש עליהם סימן שנקרעו כנגד הלב של הבהמה, אסורים בהנאה, שמתקרובת עבודה זרה הם. רַבֵּן שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: בְּזֵמַן שֶׁהִקְרַע שְׁלוֹ עֵגֶל – אם הקרע העשוי בעור כנגד הלב הוא עגול, אֲסוּר – העור בהנאה, שכך היו נוהגין לעשות לשם עבודה זרה, מִשׁוּךְ – אבל אם הקרע הוא משוך, מִתָּר – העור

לאשה הטעם הוא משום עריות בלבד ולא משום שפיכת דמים, לפי שאשה כלי זינה עליה (כיון שבא עליה אינו הורגה – רש"י; ובתוספות מבואר: מפני שאינה בעלת מלחמות ומריבות כאיש). מרחמים (עליה). בֵּת יִשְׂרָאֵל לֹא תִיַּלֵּד אֶת הַנְּכָרִית – לא תהא מיילדת את הגוייה, העובדת עבודה זרה, מִפְּנֵי שְׁמִילַדְתָּ בֶּן לְעֹבֹדָה זָרָה – בגמרא אמרו, שאם היא מיילדת בשכר (כגון מיילדת מקצועית). מותר לה לילד את הנכרית; אֲבָל נְכָרִית מִיִּלְדַת בֵּת יִשְׂרָאֵל – מותר לבת ישראל להשתמש במיילדת נכרית, ובלבד שתהיינה אחרות עומדות על גבה, לפי שחשודה היא על שפיכת דמים, שמא תהרוג את הילד. בֵּת יִשְׂרָאֵל לֹא תִיַּנֵּק בְּנָהּ שֶׁל נְכָרִית – מפני שמגדלת בן לעבודה זרה (ברייתא); אֲבָל נְכָרִית מִיִּנְיַקָה בְּנָהּ שֶׁל יִשְׂרָאֵלִית בְּרִשְׁוֹתָהּ – בביתה של הישראלית, אבל לא תמסור את בנה לרשות הנכרית, שמא תהרגנו (רש"י). בירושלמי אמרו (עבודה זרה ב, א): "יונק תינוק והולך מן הנכרית ומן הבהמה ואפילו טמאה, ומביאים לו חלב מכל מקום, ואינו חושש לא משום שקץ ולא משום טמאה (הלכה כגון זו מובאת גם בברייתא בגמרא יבמות קיד, א).

ב א ו ר מ ש נ ה ב

משנה זו היא המשך המשנה הקודמת, והיא מוסיפה ללמד בדברים שישראל מוזהר עליהם כלפי הגויים, משום שחשודים הם על שפיכת דמים.

מִתְּרַפְּאִין מִהֶן מן הגויים, רַפּוּי מְמוֹן – כלומר ריפוי בהמות (גמרא), שיכול ישראל לרפא את בהמתו על ידי רופא גוי, אֲבָל לֹא רַפּוּי נַפְשׁוֹת – כלומר ריפוי גופו. ויש מפרשים: ריפוי ממון – חולי שאין בו סכנה, שאין בידו להביאו לידי סכנת נפשות אלא הארכת החולי ולהוצאות ממון; ריפוי נפשות – חולי שיש בו סכנה, או שאפשר לבוא לידי סכנה בקלקול רפואותיו (המאירי). בגמרא אמרו, שאפילו בריפוי נפשות, אם רופא גוי אמר לו: סם פלוני יפה לך, מותר לקבל את הסם, שהרי יודע הוא שיכול הישראל לשאול אחרים, ולא יתן לו תרופה שיש בה סכנה. וְאִין מְסַתְּפִין מִהֶן כֻּבֵּל מְקוּם – אפילו ברשות הרבים, שמא יחתוך צוארו בתער, דְּבָרֵי רַבִּי מֵאִיר – הסוכר שאף ברשות הרבים יש חשש של שפיכת דמים, וְנַחֲכָמִים אוֹמְרִים: בְּרִשְׁוֹת הָרַבִּים מִתָּר – להסתפר אצל גוי, שהואיל ורבים מצויים שם, מתיירא הוא להזיקו, אֲבָל לֹא בִּינֵו לְבִינוּ – כלומר במקום

ד נודות הגוים וְקַנְיָהֶן, וַיִּזְן שֶׁל יִשְׂרָאֵל כְּנֹסִים בְּהֶן – אֲסוּרִין, וְאֲסוּרֵן אֲסוּר הַנְּאָה; דְּבָרֵי רַבִּי מֵאִיר. וְחֻכְמִים אוּמְרִים: אֵין אֲסוּרֵן אֲסוּר הַנְּאָה. הַחֲרָצִים וְהַזְּגִין שֶׁל גּוֹיִם – אֲסוּרִין, וְאֲסוּרֵן אֲסוּר הַנְּאָה; דְּבָרֵי רַבִּי מֵאִיר. וְחֻכְמִים אוּמְרִים: לַחֲזֵן – אֲסוּרִין, יְבִשִׁין – מְתָרִין. הַמְרִים וְגִבְיֹנוֹת בֵּית אֲנִיקָי שֶׁל גּוֹיִם – אֲסוּרִין, וְאֲסוּרֵן אֲסוּר הַנְּאָה; דְּבָרֵי רַבִּי מֵאִיר. וְחֻכְמִים אוּמְרִים: אֵין אֲסוּרֵן אֲסוּר הַנְּאָה.

ה אָמַר רַבִּי יְהוּדָה: שְׂאֵל רַבִּי יִשְׁמַעְאֵל אֶת רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בְּשֶׁהָיוּ מְהַלְכִין בְּדֶרֶךְ; אָמַר לוֹ: מִפְּנֵי מַה אֲסוּרוֹ גִּבְיֹנוֹת הַגּוֹיִם? אָמַר לוֹ: מִפְּנֵי שְׂמַעְמִידֵין אוֹתָהּ בְּקֶבֶה שֶׁל גְּבֻלָּה. אָמַר לוֹ: וְהֵלֵא קֶבֶת עוֹלָה חֲמוּרָה מִקֶּבֶת גְּבֻלָּה, וְאָמְרוּ: פִּירוּשׁ בִּרְטוּרָא

ד נודות. של עור: וקנניהם. של חרס: אין אסורין אסור הנאה. ודיניהו הכי, אם חדשים הם, מותר לתת לתוכן יין מיד. ואם הכנים בהן הנכרי יין לקיום, ממלא אותם מים ומשהה המים בתוכן שלשה ימים מעת לעת, אלא שמערה המים בכל יום מעת לעת של שלשה ימים ומשים מים אחרים תחתיהם, ואח"כ מותר לשום בתוכו יין. ואם ישנו שנים עשר חדש שלא היה בהם יין של נכרים, מותרין מיד אחר שנה בלי עירוי: חרצנים וזגים. פסולת של ענבים וגרעינים שבפנים והקליפים שבחוץ: לחים. כל שנים עשר חודש אסורים בהנאה: ויבשים. לאחר שנים עשר חודש מותרין אפילו באכילה: המוריים. שוכן של דגים. והגילין היו שמערבין בו יין. אבל אם ניכר ממנו שלא נתערב בו יין, כולי עלמא לא פלוגי דשרי: בית אונייקי. שם כפר, שרוב עגלים הנמצאים שם קרבים לעבודה זרה. ר' מאיר חייש למיעוטא וסבר דאע"ג דרוב עגלים הוו מיעוטא כנגד שאר בהמות, חיישין למיעוטא, וכל הגבינות הנמצאות שם אמרין דלמא בקיבת עגלי ע"ז העמידן. וחכמים לא חיישי למיעוטא. ואין הלכה כר' מאיר בכל הני תלתא כבי:

ה מפני מה אסרו גבינות של נכרים. באכילה. ולרבנן קא בעי. ומשום חלב של בהמה טמאה ליכא למיחש, דקים לן דחלב בהמה טמאה אינה נקפה:

משניות מבוארות – קהתי

כשרים מיד אף בלא מילוי ועירוי. הַחֲרָצִים וְהַזְּגִין שֶׁל גּוֹיִם – גרעיני הענבים וקליפותיהם (הגרעינים נקראים "חרצנים" והקליפות נקראות "זגים"). אֲסוּרִין – לישראל, וְאֲסוּרֵן אֲסוּר הַנְּאָה – כדן יין נסך, דְּבָרֵי רַבִּי מֵאִיר – הסובר שאפילו חרצנים וזגים יבשים אסורים בהנאה. וְחֻכְמִים אוּמְרִים – לחזן אֲסוּרִין – בהנאה, כגון להסיקם או לזרוע בהם, יְבִשִׁין מְתָרִין – אפילו באכילה. בגמרא מבואר: "לחזן – כל שנים עשר חודש, יבשים – לאחר שנים עשר חודש; כשהן אסורין, אסורין אפילו בהנאה; כשהן מותרין, מותרין אפילו באכילה (עבודה זרה לד, א). הַמְרִים וְגִבְיֹנוֹת בֵּית אֲנִיקָי שֶׁל גּוֹיִם אֲסוּרִין, וְאֲסוּרֵן אֲסוּר הַנְּאָה; דְּבָרֵי רַבִּי מֵאִיר – המוריים הוא מוהל של דגים קטנים הכבושים במלח, ואסור הוא בהנאה, לדעת רבי מאיר, לפי שהיו רגילים לערב בו יין, ויש חשש של יין נסך. בית אונייקי הוא שם כפר, שהיו קרבים בו רוב העגלים לעבודה זרה, ויש חשש בגבינת בית אונייקי, שהעמידה (שהקרישו את החלב לעשיית הגבינה) בקיבת עגל שהקריבוהו לעבודה זרה, הלכך סובר רבי מאיר שאסורה היא בהנאה. וְחֻכְמִים אוּמְרִים: אֵין אֲסוּרֵן אֲסוּר הַנְּאָה – אלא אסורים הם באכילה בלבד. בגמרא מבואר טעמם של החכמים: במוריים – לפי שאין נותנים בו יין למתק טעמו אלא להעביר את הזוהמא, ובכגון זה אין לאסרו בהנאה אלא באכילה בלבד; ובגבינות בית אונייקי – לפי שאותם רוב העגלים, הקרבים שם לעבודה זרה, אינם אלא מיעוט לגבי שאר הבהמות, שאינן קרבות לעבודה זרה, והרי מעמידים בגבינות אף בקיבות של שאר הבהמות, הלכך לדעת חכמים, אין הגבינות אסורות בהנאה, שאין חוששים למיעוט. ברם, רבי מאיר חושש למיעוט.

ב אור משנה ה

במשנה הקודמת שנינו, שנחלקו רבי מאיר וחכמים בגבינות בית אונייקי, אם אסורות הן בהנאה; ברם, הכל מודים, שגבינות הגויים בכלל אסורות הן באכילה. משנתנו מביאה ויכוח של רבי ישמעאל עם רבי יהושע בטעם האיסור של גבינות הגויים באכילה.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה: שְׂאֵל רַבִּי יִשְׁמַעְאֵל אֶת רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בְּשֶׁהָיוּ מְהַלְכִין בְּדֶרֶךְ; אָמַר לוֹ – רַבִּי יִשְׁמַעְאֵל לְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ: מִפְּנֵי מַה אֲסוּרוֹ גִּבְיֹנוֹת הַגּוֹיִם? באכילה? והלא אין חשש שמא נעשו מחלב של בהמה טמאה, שחלב בהמה טמאה אינו מתגבן! אָמַר לוֹ – רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ לְרַבִּי יִשְׁמַעְאֵל: מִפְּנֵי שְׂמַעְמִידֵין אוֹתָהּ בְּקֶבֶה שֶׁל גְּבֻלָּה – שהגויים מעמידים את הגבינה (מקרישים את החלב בשביל לעשותו גבינה) בחלב חמוץ הכנוס בתוך קיבה של עגל וינק שנתבל. אָמַר לוֹ – רַבִּי יִשְׁמַעְאֵל לְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ: וְהֵלֵא קֶבֶת

בהנאה, שלא היו עושים לעבודה זרה אלא נקב עגול, ואם יש קרע אחר, סימן הוא שאינו של עבודה זרה. בְּשֶׁר הַנְּכַסֵּס לְעִבּוּדָה זָרָה – שהביאו אותו לבית עבודה זרה לשם תקרובת, אבל לא הקריבוהו עדיין, מְתָר – בהנאה; וְהַיּוֹצֵא – הבשר היוצא מבית עבודה זרה, אֲסוּר – בהנאה, מִפְּנֵי שֶׁהוּא כּוֹבְחֵי מַתִּים – שזמן הסתם הקדישוהו כבר כתקרובת לעבודה זרה, והרי הוא כאילו הוקרב ונעשה זבחי מתים; דְּבָרֵי רַבִּי עֲקִיבָא – מה ששינונו בענין הבשר. הַהוֹלְכִין לְתַרְפוֹת – לבית עבודה זרה, ומכונה הוא בלשון גנאי "תרפות", שהוא מלשון תורפה (רמב"ם); ויש מפרשים, שהוא מלשון "תרפים". אֲסוּר לְשֵׂאת וּלְתַת עֲמָהָם – כשהולכים לשם, אסור לשאת ולתת עמהם, שמא יודו שם לעבודה זרה על הצלחתם במשא ומתן, כפי ששינונו בתחילת מסכתנו, או שישתמשו בדברים שיקנו לשם עבודה זרה. וְהַבָּאִין – כשהם חוזרים משם, מְתָרִין – מותר לשאת ולתת עמהם. הלכה זו מקומה אמנם בפרק הראשון. אלא בסודרה כאן, כנראה, משום הדמיון לדין הבשר, שבבשר – הנכנס מותר והיוצא אסור, וכאן – ההולכים אסורים והבאים מותרים.

ב אור משנה ד

משנתנו היא המשך המשנה הקודמת, והיא מסיפה לפרט דברים של הגויים שאסורים הם לישראל, אלא שנחלקו בהם רבי מאיר וחכמים, אם אסורים הם גם בהנאה, כגון למכור אותם ולהשתמש בדמיהם.

נודות הגוים וְקַנְיָהֶן – נודות הם שקים של עור, וקנניהם הם כדים של חרס, שהיו מחזיקים בהם משקאות כגון יין, חלב וכיוצא באלו, וַיִּזְן שֶׁל יִשְׂרָאֵל כְּנֹסִים בְּהֶן – שנתן ישראל את יינו לתוך נודות או קנניהם, שהשתמש בהם לפני כן הגוי ליין, אֲסוּרִין, וְאֲסוּרֵן אֲסוּר הַנְּאָה – כלומר הנודות או הקנניהם, שבלוע בדפנותיהם היין של הגוי, אוסרים את יינו של ישראל בהנאה, דְּבָרֵי רַבִּי מֵאִיר – הסובר, שהיין הבלוע בדפנות הכלי דינו כיון נסך בעין. וְחֻכְמִים אוּמְרִים: אֵין אֲסוּרֵן אֲסוּר הַנְּאָה – כלומר היין של ישראל אינו אסור אלא בשתייה, אבל מותר הוא בהנאה, שיכול ישראל למכרו לגוי ולקנות בדמיו כל מה שירצה, שלדעת חכמים אין יין נסך אוסר את תערובתו בהנאה, אלא כשהוא בעין; אבל כשהוא בלוע בדפנות הכלי, אינו אוסר בהנאה. והלכה היא שמכשירין נודות של גויים וקנניהם על ידי מילוי ועירוי. דיינינו שממלא אותם מים ומשהה המים בתוכם מעת לעת ומערם, וחוזר וממלא אותם מעת לעת ומערם, וחוזר וממלא פעם שלישית, ומשהה את המים מעת לעת ומערם, ואחר כך מותר לישראל לתת יינו לתוכם. ואם לא השתמש הגוי בנודות או בקנניהם שנים עשר חודש, שלא נתן יין לתוכם, הרי הם

בְּהֵן שְׁדַעְתוֹ יָפֵה שׁוֹרְפָה חֵיָה? וְלֹא הוֹדוּ לוֹ, אֲבָל אָמְרוּ: אֵין נִהְיִין וְלֹא מוֹעֲלִין. חֲזוּר, אָמַר לוֹ: מִפְּנֵי שְׁמַעְמִידִין אוֹתָהּ בְּקַבֵּת עֲגָלִי עֲבוּדָה זָרָה. אָמַר לוֹ: אִם בֵּן, לָמָּה לֹא אָסְרוּהָ בְּהִנָּאָה? הַשִּׂיאֵי לְדַבֵּר אַחֲרֵי; אָמַר לוֹ: יִשְׁמַעְאֵל אַחֵי, הַיָּאֵף אֲתָה קוֹרָא (שיר השירים א, ב): "כִּי-טוֹבִים דְּדִיךְ מִיָּין", או: "כִּי טוֹבִים דְּדִיךְ"? אָמַר לוֹ: "כִּי טוֹבִים דְּדִיךְ". אָמַר לוֹ: אֵין הַדְּבָר בֵּן, שְׁהַרִי חֲבָרוּ מְלֻמָּד עֲלָיו (שם שם, א): "לְרִיחַ שְׁמִינִיף טוֹבִים".

וְאֵלֹ דְּבָרִים שְׁל גּוֹיִם אָסוּרִין, וְאֵין אָסוּרִין אָסוּר הַנָּאָה: חָלָב שְׁחָלְבוּ גּוֹי וְאֵין יִשְׂרָאֵל רוֹאֵהוּ, וְהַפֶּת, וְהַשְּׁמֵן שְׁלֵהֶן; רַבִּי וְבֵית דִּינֵו הַתִּירוּ בְּשִׁמְן; וְשִׁלְקוֹת, וְכַבְשִׁין שְׁדַרְבְּן לַתַּת לְתוֹכֵן יָיִן וְחֶמֶץ, וְטָרִית טְרוּפָה, וְצִיר שְׂאֵין בְּהַ

פירוש ברטנורה

שורפה חיה. דפירשא בעלמא היא: בקיבת עגלי עבודה זרה. ואע"ל: דפירשא בעלמא היא, אסור, דשאני ע"ז דכתיב בה (דברים י"ג) ולא ידבק בידך מאומה מן החרם: השיאו דבבר אחר. ולא רצה להגיד לו טעמו של דבר. מפני שעדיין לא עברו שנים עשר חודש שנגזרה גזירה זו, וכי גזרי רבנן גזירה לא מגלו למעמא עד תריסר ירחי שתא עד שתתפשט גזירתה, דלמא איכא דלא סבירא ליה למעמא ואתי לולולא ביה. ומעמא דאסור גבינות של נכרים, מפני שמעמידן אותה בעור קיבה של שחיטת נכרים שהיא נבילה. ואע"פ שהוא דבר מועט כנגד כל החלב, כיון שהוא מעמיד החלב ועושה בו מעשה לא בטל, דק"ל הכל הולך אחר המעמיד. ומשום בשר בחלב לא היה אסור, כיון שהבשר בפני עצמו מותר אינו אסור בחלב אע"פ שמעמידו, עד שיתן בו טעם. אבל דבר של איסור מעיקרו, אסור בהיתר אע"פ שאינו נותן בו טעם, כל זמן שהוא מעמיד: כי טובים דודיך מיין. הקב"ה אומר כן לכנסת ישראל: אין הדבר בן. אלא כנסת ישראל אמרה לפני הקב"ה, ערבים עלי דברי דודיך כלומר תקנות שתקנו וגזרו החכמים, יותר מינינה של תורה, מעיקר תורה שבכתב: ו הפת והשמן וכו'. כל הני, אסורין משום חתנות. ופת של נחתומין התירוהו, אבל פת של בעלי בתים לא הותר אלא להולכי דרכים ובשעת הדחק. והשמן ראו שלא פשט איסורו ונמנו עליו והתירוהו, כדמסקי במתניתין: ושלקות. כל דבר שבשלו אותו הנכרים, ואפילו בשלו אותו בכליו של ישראל ובפניו

משניות מבוארות – קהתי

מְלֻמָּד עֲלָיו – שיש לקראו כך, שכתוב: "לְרִיחַ שְׁמִינִיף טוֹבִים" – לשון זכר, שהרי הוא מסיים: "על כן עלמות אהבוך"; בגמרא מבואר, שאמרה כנסת ישראל להקב"ה: ערבים עלי דברי דודיך, כלומר תקנות שתיקנו וגזרו החכמים, יותר מינינה של תורה – מעיקר תורה שבכתב; ורמז בזה רבי יהושע לרבי ישמעאל, שיש לקבל באהבה את גזירת חז"ל, אף על פי שאין יודעים את טעמה. – בגמרא נאמרו טעמים אחדים בגזירה זו, ואחד מהם: מפני שהגויים מעמידים את הגבינה בעור הקיבה של שחיטתם שהיא נבילה, ואין דינו של העור כפרש אלא כבשר גמור, ואף על פי שעור הקיבה דבר מועט הוא בחלב שהעמידוהו בו, ואין בו כדי ליתן טעם, אבל מכיון שהוא מעמיד את החלב, דבר המעמיד אינו בטל. ואמנם כשמעמידים גבינה בעור הקיבה של בהמה שנשחטה כהלכה, אין בזה משום איסור בשר בחלב, אלא אם כן העור נותן בחלב טעם בשר (ענין משנה חולין ח, ח). אבל אם העור אינו נותן בו טעם, אין זה בשר בחלב; ואף על פי שמעמידו, אינו אסור את החלב, מאחר שהמעמיד דבר המותר הוא. אבל עור הקיבה של נבילה, איסור מחמת עצמו הוא, ולכן אסור את החלב שמעמידים בו, אף על פי שאינו נותן בו טעם, מפני שהוא דבר המעמיד, כמו שבארנו לעיל. ויש עוד טעמים (ענין גמרא עבודה זרה לה).

ב א ו ר מ ש נ ה ו

אֵלֹ דְּבָרִים שְׁל גּוֹיִם אָסוּרִין, וְאֵין אָסוּרִין אָסוּר הַנָּאָה – אסורים הם באכילה, אבל מותרים בהנאה (אפשר למוכרם ולקנות בדמיהם כל מה שרוצים); חָלָב שְׁחָלְבוּ גּוֹי וְאֵין יִשְׂרָאֵל רוֹאֵהוּ – שלא היה ישראל נוכח בשעת החליבה; ומבואר הטעם בגמרא, שחוששים שמא עירב בו חלב בהמה טמאה. וְהַשְּׁמֵן שְׁלֵהֶן – טעם האיסור הוא משום חתנות, שחששו חכמים שמא יבוא ישראל לאכול עם הגוי ויתקרבו זה לזה עד שגם יתחתן עמו. בַּרְס, בפת של נחתום התירו; ובשעת הדחק לצורך חיי הנפש התירו אף בפת של בעל הבית. רַבִּי וְבֵית דִּינֵו – הוא רבי יהודה נשיאה נכדו של רבי מסדר המשנה, הַתִּירוּ בְּשִׁמְן – פסיקה זו תוספת מאוחרת היא שנכנסה לתוך משנתנו. בגמרא מבואר, לפי שלא פשט איסור השמן בכל ישראל, נימנו עליו והתירוהו; וסמכו על דברי חכמים, שאין גזורים גזירה על הציבור, אלא אם כן רוב ציבור יכולים לעמוד בה. ובירושלמי מובא: "כל גזירה שבית דין גזרין, ואין רוב ציבור מקבלין עליהן, אינה גזירה; בדקו ומצאו בגזירתו של שמן ולא מצאו שקיבלו

עוֹלָה – הקיבה של קרבן עולה, חֲמוּרָה מְקַבֵּת נְבִילָה – שהעולה אסורה בהנאה, וכל הנהנה ממנה מועל בה (ויקרא ה, טו), וְאָמְרוּ – החכמים: בְּהֵן שְׁדַעְתוֹ יָפֵה – שאינו קץ ומואס בקיבה, שוֹרְפָה – גומעה ומוצצה, חֵיָה – כל זמן שהקיבה לא נתבשלה; כלומר שמתוה לו לגמוע את החלב שבה; – כאן מביאה המשנה מאמר מוסגר, שאינו שייך לשיחה של רבי ישמעאל ורבי יהושע, אלא תוספת היא להשמיענו, שאמנם חכמים חלקו על רבי ישמעאל, וְלֹא הוֹדוּ לוֹ – להתיר לכתחילה את החלב שבקיבת העולה, אֲבָל אָמְרוּ: אֵין נִהְיִין – אסור ליהנות לכתחילה מחלב זה, משום חומרת הקשים, וְלֹא מוֹעֲלִין – אבל אם עבר ונהנה ממנו, אינו חייב להביא קרבן מעילה, לפי שהוא פרש בעלמא, – ומכאן שאף לענין העמדת גבינה, אין לאסור את הגבינה שמעמידים אותה בחלב הכנוס בקיבה של נבילה. חֲזוּר, אָמַר לוֹ – רבי יהושע לרבי ישמעאל: מִפְּנֵי שְׁמַעְמִידִין אוֹתָהּ בְּקַבֵּת עֲגָלִי עֲבוּדָה זָרָה – ובעבודה זרה אפילו הפרש אסור, שכתוב (דברים יג, יח): "ולא ידבק בידך מאומה מן החרם". אָמַר לוֹ – רבי ישמעאל לרבי יהושע: אִם בֵּן – אם הטעם הוא משום עבודה זרה, לָמָּה לֹא אָסְרוּהָ בְּהִנָּאָה – למה לא אסרו חכמים את הגבינה של גויים אף בהנאה, כדין תערובת עבודה זרה (כמו שלמדנו במשנה הקודמת, שרבי מאיר אסר מטעם זה גבינת בית אונייקי בהנאה)? הַשִּׂיאֵי לְדַבֵּר אַחֲרֵי – העבירו רבי יהושע לענין אחר. בגמרא מבואר, שלא רצה גלות לו הטעם האמיתי, לפי שהיתה זו גזירה חדשה, וכשהיו גזורים גזירה לא היו מגלים הטעם עד שנים עשר חודש, שמא יפקק מי שהוא על הטעם ויבואו לזלזל בגזירה; אבל אם לא ידעו הטעם יקבלו כולם את הגזירה ויאמרו: ודאי עמדו חכמים על הדבר וראו שיצא מזה קלקול. אָמַר לוֹ – רבי יהושע: יִשְׁמַעְאֵל אַחֵי, הַיָּאֵף אֲתָה קוֹרָא – את הכתוב בשיר השירים: "כִּי-טוֹבִים דְּדִיךְ מִיָּין" – דודיך בלשון זכר, או: "כִּי טוֹבִים דְּדִיךְ" – בלשון נקבה? אָמַר לוֹ – רבי ישמעאל: "כִּי טוֹבִים דְּדִיךְ" – בלשון נקבה; כוונת השאלה והתשובה היא, שרבי יהושע שאל, אם קוראים "דודיך" בלשון זכר, ומשמעו של הפסוק שכן אומרת כנסת ישראל להקב"ה: לא שקוראים "דודיך" בלשון נקבה, ומשמעו של הכתוב, שכן אמר הקב"ה לכנסת ישראל, כלומר שאמרה כנסת ישראל: "ישקני – הקב"ה – מנשיקות פיהו", שכן אמר לי הקב"ה: "כי טובים דודיך מיין". והשיב לו רבי ישמעאל, שקוראים "דודיך", כמו שבארנו. אָמַר לוֹ – רבי יהושע: אֵין הַדְּבָר בֵּן – אלא קוראים "דודיך" בלשון זכר, שְׁהַרִי חֲבָרוּ – הפסוק שלאחריו,

ביאור עם "שפה ברורה – עוז והדר"

רש"י

דף נז עמוד ב: הגמרא מביאה את הברייתא בה נחלקו אם כוס אחד עושה את חבירו דחוי או שיריים: **דְּתַנְיָא, לְמַעְלָה הוּא אֹמֵר** לענין שיריים של שעיר חטאת נשיא (ויקרא ד כה), **'וְאֵת דְּמֹו יִשְׁפֹּךְ** אֶל יְסוּד מִזְבַּח הָעֹלֶה, ולא כתוב ואת 'כל' דמו ישפוך, ו**לְמַטָּה** לענין חטאת יחיד **הוּא אֹמֵר** (שם פסוק ל) **'וְאֵת כָּל דְּמָה יִשְׁפֹּךְ** אֶל יְסוּד הַמִּזְבָּח, וכך דורשים את שינוי הלשון. **מִנְיִין לְחַטָּאת שֶׁקִּבַּל דְּמָה בְּאַרְבַּע בּוֹסוֹת, וְנָתַן מְכֹוס זֶה מִתְּנֵה אַחַת וּמְכֹוס זֶה מִתְּנֵה אַחַת שְׂבֹוֹלָן** - ששיירי הדם שבכל הכוסות **נִשְׁפָּכִין לְיְסוּד** של המזבח בגמור כפרתו, **תְּלִמּוּד לֹאֵמֵר 'וְאֵת כָּל דְּמָה יִשְׁפֹּךְ'**, ומהריבוי של 'כל' לומדים, שכשהזו מכל הכוסות שהיה מונח בהם דם נשפכים כולם ליסוד, **יְבֹוֹל** נאמר **שֶׁאֵפִילוּ נָתַן** את כל **הָאַרְבַּע מִתְּנִיּוֹת** על ארבע קרנות המזבח רק **מֵאַחַת מֵהֶן**, שאף באופן זה ישפכו כל ארבע הכוסות ליסוד המזבח כדין שיריים, **תְּלִמּוּד לֹאֵמֵר 'וְאֵת דְּמֹו יִשְׁפֹּךְ'**, ולא נאמר כאן 'כל', ללמדנו שכשלא נתן מהדם שבכל הכוסות, **הוּא** - הכוס שממנה נתן, **נִשְׁפֹּךְ לְיְסוּד** כדין שירי הדם, **וְהֵן** - ושאר הכוסות, **נִשְׁפָּכִין לְאַמָּה**.

דעה החולקת: **רַבִּי (אליעזר) [אַלְעָזָר] בְּרַבִּי שְׁמַעוֹן אֹמֵר, מִנְיִין** אנו למדים **לְחַטָּאת שֶׁקִּבַּל דְּמָה בְּאַרְבַּע בּוֹסוֹת, וְנָתַן** את כל **הָאַרְבַּע מִתְּנִיּוֹת** על ארבע קרנות המזבח רק **מֵאַחַד מֵהֶן, שְׂבֹוֹלָן** - ששיירי הדם שבכל הכוסות **נִשְׁפָּכִין לְיְסוּד, תְּלִמּוּד לֹאֵמֵר 'וְאֵת כָּל דְּמָה יִשְׁפֹּךְ'**, לומדים מריבוי שבתביבת 'כל' שאף כשהדם בכמה כוסות נשפך כל הדם ליסוד.

שואלת הגמרא: **וְלָרַבִּי אֶלְעָזָר בְּרַבִּי שְׁמַעוֹן** שסובר שאף כשלא הזו מכל הכוסות נשפך כל הדם ליסוד המזבח, **הָא כֹּתִיב 'וְאֵת דְּמֹו יִשְׁפֹּךְ'** - ומשמע שיש אופן שאין כל הדם נשפך ליסוד, ועל איזה אופן ממעט הכתוב כן. משיבה הגמרא: **אָמַר רַב אִשִּׁי, לְמַעוֹטֵי שִׁירִים שֶׁבְּצוּאָר בְּהֵמָה** - למעט את השיריים שנשארו בצוואר הבהמה ולא נתקבלו בכלי שרת ואינם ראויים ליתן מהם על המזבח כלל, שאינם נשפכים ליסוד המזבח.

שינוי במשנה: **עִירָה דָם הִפָּר לְתוֹךְ דָּם הַשְּׁעִיר. תָּנַן** במשנתנו לסתום **כְּמֵאֵן דְּאָמַר שְׁמַעְרֵבִין** את דם הפר והשעיר אף **לְקַרְנֹת** - לצורך ההזאה שעל קרנות המזבח. **דְּאֵיתְמַר** שנחלקו בכך **רַבִּי יֵאִשִּׁי וְרַבִּי יוֹנָתָן, חֵד אָמַר, מְעַרְבִין** את דם הפר והשעיר לפני שנותן מהם על קרנות המזבח. **וְחֵד אָמַר, אִין מְעַרְבִין, אֵלֵא** נותן על קרנות המזבח מדם הפר בפני עצמו ומדם השעיר בפני עצמו. **הַסְּתָיִים** - יש לברר **דְּרַבִּי יֵאִשִּׁי הוּא** התנא **דְּאָמַר מְעַרְבִין** לקרנות, שהרי מצינו **דְּאָמַר** רבי יאשיה לענין מקלל אביו ואמו במסכת סנהדרין **שֶׁאֵף עַל גַּב דְּלֵא כֹּתִיב יְחִדְיוּ** בפסוק, **כְּמֵאֵן דְּכֹּתִיב יְחִדְיוּ דְּמִי** - אנו דורשים כאילו כתוב יחדי, ומסתבר שאף לענין ההזאות סובר כך שאף שנאמר (ויקרא טז יח) **'וְלָקַח מִדָּם הִפָּר וּמִדָּם הַשְּׁעִיר,** ולא נאמר בהם 'יחדי' אנו דורשים כאילו נאמר בהם 'יחדי, וצריך להזות משניהם כאחד. דוחה הגמרא: **אֵפִילוּ תִּימָא רַבִּי יוֹנָתָן הוּא** - אפשר לפרש כאן שרבי יונתן סובר שמערבין לקרנות אף שהוא סובר שכשלא נאמר יחדי אין אנו דורשים כאילו נאמר יחדי, מכיון **דְּשִׂאֲנִי הֵבֵא דְּכֹּתִיב (שמות ל י) 'וְכִפֹּר אֹהֲרָן עַל קַרְנֹתָיו אַחַת בְּשָׁנָה,** ודורשים שיש ליתן על קרנותיו פעם אחת ולא שתים, ואם מזה מדם הפר בפני עצמו ומדם השעיר בפני עצמו הרי מכפר עליו שני פעמים.

מביאה הגמרא ברייתא להוכיח שרבי יאשיה סובר שמערבין לקרנות: **תַּנְיָא דְּלֵא כְּשִׁנּוּיִין** - שלא כפי שתירצנו שרבי יונתן סובר שמערבין לקרנות, אלא כפי שאמרנו בתחילה שרבי יאשיה הוא הסובר כך. נאמר בפסוק (ויקרא שם), **'וְלָקַח מִדָּם הִפָּר וּמִדָּם הַשְּׁעִיר** ונתן על קרנות המזבח, לומדים אנו ממשמעות הפסוק שצריכים **שִׁיחִיו** מהם על קרנות המזבח, **דְּכָרִי רַבִּי יֵאִשִּׁי**.

דְּתַנְיָא. פלוגתא דכוס עושה חבירו דחוי או שיריים דאמרן לעיל אפילו למ"ד וכו': **לְמַעְלָה הוּא אֹמֵר.** בחטאת דשעיר נשיא (ויקרא ד) ואת דמו ישפוך וגו' ובשירים כתיב ולא כתיב הכא כל ולמטה בחטאת יחיד בשירים דידה כתיב כל: ה"ג מנין לחטאת שקבל דמה בארבע כוסות ונתן מזה אחת ומזה אחת שכולן נשפכין ליסוד ת"ל ואת כל דמה ישפוך יכול אפילו נתן ארבע מתנות מאחת מהן ת"ל ואת דמו ישפוך הוא נשפך ליסוד והן נשפכין לאמה. ר"א בר"ש אמר מנין לחטאת שקיבל דמה בארבע כוסות ונתן ארבע מתנות מכוס ראשון שכולן נשפכין ליסוד ת"ל ואת כל דמה ישפוך ת"ק סבר כוס עושה את חבירו דחוי ור"א בר"ש סבר כוס עושה את חבירו שיריים: **מְעַרְבִין לְקַרְנֹת.** מערבין דם פר בדם שעיר כשבא ליתן מתנות קרנות מזבח הפנימי: **אִין מְעַרְבִין.** דמשמע ליה ולקח מדם הפר ומדם השעיר מכל אחד בפני עצמו: **דְּאָמַר אַע"ג דְּלֵא כֹּתִיב יְחִדְיוּ וכו'.** דתניא (סנהדרין דף טו.) איש איש אשר יקלל את אביו ואת אמו אין לי אלא אביו ואמו אביו בלא אמו אמו בלא אביו מנין ת"ל אביו קילל אמו קילל דברי רבי יאשיה ר' יונתן אומר משמע שניהן כאחד ומשמע כל אחד ואחד בעצמו עד שיפרוט לך הכתוב יחדי אלמא לר' יאשיה אי לא הדר כתיב אביו ואמו קילל הוה אמינא רישיה דקרא שניהן כאחד, משמע הכא נמי מדם הפר ומדם השעיר שניהן כאחד משמע: **דְּכֹּתִיב אַחַת.** וכפר אהרן על קרנותיו אחת בשנה (שמות ל) ולא שתים: **תַּנְיָא דְּלֵא כְּשִׁנּוּיִין.** אלא כמה דסלקא דעתך מעיקרא דר' יאשיה הוא דאמר מערבין:

דם הפר והשעיר **מְעַרְבִין** זה בזה כשנותן

60 בעימנא פיה - דחפתי אותו.
 61 מבאר רב ביבי את הסיבה שלא היתה דעתו מיושבת עליו: דאמר
 62 רבי יתנה להסביר את הכתוב בפרשת התוכחה (דברים כח טו) והיה
 63 חזק תלמים לך מנגד ופחדת לילה ויוםם ולא תאמין בחיך, שכך
 64 היא כוונת הפסוק, והיה חזק תלמים לך מנגד זה שלוקח הפים -
 65 תבואה משנה לשנה, מחמת שאין לו קרקע לזרוע, ואף שלשנה זו
 66 יש לו מעות לקנות תבואה אין הוא יודע אם יהיה לו מעות אף
 67 בשנה הבאה. ופחדת לילה ויוםם זה הלוקח את לחמו לשבוע
 68 שלם מן הפדך - האופה, ואינו יודע אם יהיה לו לקנות גם בשבוע
 69 הבא. ולא תאמין בחיך זה הלוקח את לחמו מדי יום ביומו מן
 70 הפלטר - מן החנווני הקונה מן החנות, ומלבד זה שמחיר הלחם
 71 יקר יותר גם אין הלוקח יודע אם יהיה לו כדי לקנות גם ביום
 72 המחרת. סיים רב ביבי ואמר על עצמו, ואנא סמיכנא אפלטר -
 73 ואני סומך על הפלטר לקנות ממנו לחם מדי יום ועלי נאמר ולא
 74 תאמין בחיך, ולפיכך לא היתה דעתי מיושבת ולא השבתי
 75 כראוי.
 76 הגמרא דנה האם להלכה רביעית דם נבילה מטמא: ומהו פדון -
 77 מהי ההלכה לענין רביעית דם הנבילה האם הוא טמא או טהור.
 78 מביאה על כך הגמרא את מה ששינוי במסכת עדויות (פ"ח מ"א),
 79 העיד רבי יהושע בן פתוריה על דם נבילה שהוא טהור, ומשמע
 80 שהוא טהור לגמרי אפילו כשזה רביעית דם. דוחה הגמרא את
 81 הראיה: מהו טהור? שנאמר לגבי דם נבילה, היינו שהוא טהור
 82 מלחכשי אחרים לקבל טומאה, שאף שהדם הוא אחד מהשבעה
 83 משקים המכשירים לקבל טומאה, היינו דווקא בדם היוצא מן
 84 הצוואר ולא שהוא שותת מן הנבילה, אבל למפות - לענין טומאה
 85 עדיין יש לומר שהוא מטמא ברביעית דם לח או בלתי דם. יבש.
 86 הגמרא מקשה על הדחיה ומוכיחה שרביעית דם נבילה טהור.
 87 מקשה הגמרא: תמן תנינן במסכת מכשירין (פ"ז מ"ה) דם השרץ
 88 כבשרו - דם השרץ ובשרו דין אחד להם שטמאים טומאה
 89 חמורה ושיעור טומאתם שיה בכעדרה ומצטרפים זה לזה
 90 להשלים לשיעור כעדרה, ואף שדמו מטמא, מכל מקום ואינו
 91 מכשיר אחרים לקבל טומאה, ואין לנו כיוצא בו - לא מצאנו
 92 כיוצא בזה הן לענין עצם דין טומאתם והן לענין שדמו מטמא
 93 ואינו מכשיר, ולדברינו שאף דם נבילה מטמא ואינו מכשיר יקשה
 94 שמצאנו כיוצא בו, ועל כרחך שאין דם הנבילה מטמא.
 95 מתרצת הגמרא: בדרי המשנה שאין לנו כיוצא בו נאמר רק לענין
 96 ושיעור טומאתו שדמו מטמא כבשרו - שרק בשרץ שיעור
 97 הטומאה בדם הוא כשיעור הטומאה בבשר ששניהם בכעדרה,
 98 אבל דם הנבילה מטמא ברביעית ובשר הנבילה מטמא בבית,
 99 ולעולם לגבי כך שהדם מטמא ואינו מכשיר שיה דין דם השרץ
 100 לדין דם הנבילה.
 101 מביאה הגמרא דעה שנחלקו אמוראים בדין רביעית דם של
 102 נבילה. אומרת הגמרא: אמר רבי יוסי, פליגי בה תרין אמוראי -
 103 נחלקו שני אמוראים בדין רביעית דם של נבילה אם מטמאה או
 104 לא, חד אמר טמא וחד אמר טהור. מפרשת הגמרא: מאן דאמר
 105 טמא סובר פירושיה יהודה שאומר במסכת עדויות (פ"ה מ"א) שבית הלל
 106 מטמאים בדם הנבילה, ושנינו על כך בבביתא שרבי יוסי רבי
 107 יהודה הסביר שטעמם של בית הלל שטמאים ברביעית הוא מפני
 108 שהדם יכול לקרוש ולעמוד על שיעור כוית, ומאן דאמר טהור
 109 סובר פירושיה יהושע בן פתוריה שלמדנו לעיל שהעיד על דם נבילה
 110 שהוא טהור, וסובר רבי יוסי שכוונתו שהוא טהור לגמרי.
 111 אמר רבי רב אבדימיה דמן - הבא ממקום ששמו נחיתה לרבי יוסי,
 112 ויאות - טוב ויפה דברת שהמטמא סובר כרבי יהודה, דרבי יהודה
 113 מוחיבנא דבי נשיאה הוה - שכן רבי יהודה היה מורה ההוראות
 114 בביתו של רבי ועל פיו היו עושים כל דבריהם, והוא אשר הורה
 115 להם במעשה של פרדת רבי כדעתו שדווקא פחות מרביעית טהור
 116 אבל רביעית וכל שכן יותר מרביעית, טמא.
 117 שנינו במשנה: אין התורם כנס לא בפרגוד חפות ולא במנעל ולא
 118 בסנדל ולא בתפילין ולא בקמיע שסמא יעני ויאמרו בו מעון

1 הישנה בימי קדם, הרי היא מידת רביעית הלוג של תורה. אמר רבי
 2 יתנה, תרין דין הוא - מידה זו נוהגת גם בזמננו עתה בעיר טבריה.
 3 מקשה הגמרא: ולמה קרי ליה עתיקה - מדוע מידה זו נקראת
 4 'שמינית טברנית הישנה', מן בגין דתנה ביימי - באם המידה הזו
 5 עדיין היתה נהוגה בזמננו.
 6 מתרצת הגמרא: אית דאמרי - יש שאמרו דתה ועירא ורבנא -
 7 שמידה זו השתנתה ממה שהיתה בימי קדם, וקודם זמנו של רבי
 8 יוחנן הוסיפו עליה, ובימי רבי יוחנן חזרו והקטינו אותה לכמו
 9 שהיתה מקודם, ונקראת 'ישנה' משום שהיה זמן באמצע שגדלה
 10 המידה, ואכן רק מידה הישנה והקטנה ניתן לשער בה את
 11 הרביעית. ויאות דאמרי - ויש שאמרו באופן אחר, דאעירא ולא
 12 אעירא כמה דתה - שבימי רבי יוחנן חזרו והקטינו את המידה,
 13 אבל לא הקטינו אותה לכפי שהיתה מקודם אלא עדיין היא גדולה
 14 יותר ושפיר המידה הקטנה נקראת 'ישנה', ואכן במידה שהיתה
 15 בימי רבי יוחנן אי אפשר לשער בה את הרביעית.
 16 הגמרא מבררת את אפשר למדוד כוס כדי לדעת אם יש בו
 17 רביעית. מבררת הגמרא: כמה הוא שיעור של פוס - אין אפשר
 18 למדוד כוס כדי לדעת אם הוא מחזיק רביעית. מבאר הגמרא:
 19 אמר רבי יוסי בשם רבי יוסי בן פי, ואילו רבי יוסי בר ביבי אמר
 20 זאת בשם רבי שמואל, שאפשר למדוד את הכוס באצבעות היד
 21 ושיעורו הוא אצבעיים על אצבעיים - שני אצבעות על שני
 22 אצבעות על רום - בגובה אצבע ומחצה ושליש אצבע.
 23 הגמרא מבררת כמה השיעור לגבי הוצאת שבת בין יבש: תני
 24 בבביתא, יין יבש שיעורו להתחייב עליו משום הוצאת שבת הוא
 25 בכוית, דברי רבי נתן. אמרו על כך רבן דקיסרי - מהעיר קיסרי,
 26 ואף רבי יוסי בר ביבי אמר כן בשם שמואל, אחיא דרבי נתן פירש
 27 שמעון - דברי רבי נתן אלו הרי הם בשיטתו של רבי שמעון, כמה
 28 דרבי שמעון אמר ששיעור כל המשקים להתחייב עליהם בהוצאת
 29 שבת ואף יין בכלל הוא פירש רביעית (שבת ע"ו), בן אמר - כך היא גם
 30 דעתו של רבי נתן ששיעור כל המשקים הוא פירש רביעית, ומפני כן
 31 סבר שיה קרוש שיעורו בכוית, כי רביעית יין לח לבשירש והיא
 32 בו - היא יעמוד על שיעור כוית.
 33 הגמרא מביאה שגם לגבי טומאת דם נבילה השיעור לכשירש
 34 ויהא בו כוית. אומרת הגמרא: אמר רבי סימון בשם רבי יהושע בן
 35 לוי, מעשה פירש רבי שמתה ויצא דם מנבלתה, וטהרו את דמה,
 36 ולא טמאהו משום טומאת נבילה. ושאל רבי אליעזר את רבי סימון
 37 שהוא אמר דין זה בשם רבי יהושע בן לוי, עד כמה דם יצא
 38 מהנבילה ועדיין לא יטמא, ולא אשנח פיה - ולא השיבו רבי סימון
 39 כלום.
 40 המשיר רבי אליעזר ושאל שאלה זו לרבי יהושע בן לוי שהוא מרא
 41 דשמעתא זו שכן משמו אמרה רבי סימון, ואמר ליה רבי יהושע בן
 42 לוי, עד רביעית דם, טהור מטומאת נבילה, ואילו רביעית דם
 43 ובוודאי כשהוא יותר מרביעית טמא, שכן רביעית דם לבשירש
 44 יעמוד על שיעור כוית המטמא בטומאת נבילה. ופאש - הורע
 45 הדבר מאוד לרבי אליעזר וכעס על כך ולא הור דיה רבי סימון
 46 שמועטא - שרבי סימון לא ענהו את השמועה כפי שהוא שמע
 47 מפי רבי יהושע בן לוי לחלק בין רביעית לפחות מרביעית.
 48 כיוצא בזה מספרת הגמרא: אף רב ביבי הוה יתיב מתני - היה יושב
 49 ושונה תרין עובדא - מעשה זה בפרדת רבי שטיהראיית דמה
 50 משום נבילה, וגם רב ביבי לא פירש עד כמה דם יהיה עדיין טהור.
 51 אמר רבי - שאל רבי יצחק בר פנחיה את רב ביבי, האם עד רביעית
 52 דם טהור ואילו רביעית וכמוכן יותר מאלו טמא, ומה שטיהרו
 53 משום שהיה פחות מרביעית, או שמא טהור אף ביותר מרביעית.
 54 ובמקום להשיבו על שאלתו פלגט פיה - דחף רב ביבי את רבי יצחק
 55 בסנדלו. אמר רבי יהושע בן לוי, וירקא לרב ביבי, האם בגין דשאל לך -
 56 בגלל שהוא שואל אותך כענין, את פלגט פיה - צריך הוא להעניש
 57 שאתה דוחף אותו, ומדוע לא השבת אותו דבר. אמר רבי יהושע בן לוי
 58 לרבי זרקא, בגין דלא הות דעתי בי - מפני שלא היתה דעתי
 59 מיושבת עלי, ולא הייתי יכול לענות לו בדברים הצריכים טעם,

שקלים דף י עמוד ב תלמוד בבלי המבואר "שפה ברורה – עוז והדר" (ליום שני) קכט

הלכה ב - משנה

1 המשנה ממשיכה ומונה את הדברים הנקנים מכספי תרומת
2 הלשכה: פרה אדומה, ואף על פי שאין הפרה קריבה בעזרה הרי
3 היא כשאר הקדשים והיא נקנית מן התרומה לפי שהתורה קראה
4 לה חטאת (חולין יא). וישעיר המשתלח לעזאזל ביום הכפורים, ואף
5 על פי שאינו קרב בעזרה וגם אינו קרוי חטאת מכל מקום הוא
6 נקנה מן התרומה לפי שהוא בא לכפרת הציבור. ולשון של זהורית
7 – צמר סרוק בצורת לשון, וזהו השני תולעת' שהיו משליכים אל
8 תוך שריפת הפרה אדומה יחד עם העץ ארו והאזוב, ואף הם
9 בכלל הנקנים מתרומת הלשכה. כל אלה פאין מתרומת הלשכה –
10 מהמעות שתרמו לתוך הקופות.
11 המשנה מונה את הדברים שנקנו מכספי 'שיירי הלשכה' דהיינו
12 הכספים שנשארו בלשכה לאחר שתרמו את הלשכה אל תוך
13 הקופות הגדולות: כבש פרה – שנינו במסכת פרה (פ"ג מ"ד), ששני
14 גשרים זה על גב זה היו בונים בין הר הבית להר הזיתים כדי
15 להוליך עליהם את הפרה אדומה למקום שריפתה, ובכך שמוליכי
16 הפרה היו הולכים על גבי הגשרים היו ניצלים ולא נטמאים
17 בטומאת קבר התהום. וגשרים אלו אינם צרכי הפרה ממש אלא
18 הם באים למעלה בעמלא ולהידור מעוה. וכן שער המשתלח –
19 שנינו במסכת יומא (טו). שמוליך השעיר לעזאזל היה הולך על
20 גשר גבוה אל מחוץ לעיר, כדי שלא יוכלו הבבליים לגעת
21 במשולח ולהפריעו בדרכו, שכן היו הבבליים רגילים לתלוש לו
22 את שערו ולומר לו טול את השעיר מהר וצא ואל תשהה את
23 עוונותינו אצלנו, ואף כבש זה אינו לצורך השעיר עצמו. ולשון
24 שפין קרניו של השעיר המשתלח, ששינו במסכת יומא (טו).
25 שמוליך השעיר לעזאזל היה חולק לשון של זהורית' לשנים, חציו
26 האחד היה קושר בסלע וחציו השני היה קושר בין קרני השעיר,
27 וזאת כדי לדעת אם הלבין הצמר שזהו סימן לכך שנתכפרו
28 עוונותיהן של ישראל, ואין לשון זה שבין קרניו בא לצורך הכפרה
29 עצמה. ואמת הפנים – תעלת המים שהיתה יוצאת ממקום ששמו
30 עין עיטם ומהלכת אל תוך העזרה, אם היתה צריכה תיקון. וחומות
31 העיר ירושלים ומגדלותיה אם הם צריכים תיקון, וכל צרכי העיר
32 כגון לחפור בה בורות שיחין ומערות, כל התשלומים להוצאות
33 אלה היו פאין משערי הלשכה.
34 אבא שאול חולק בכבש פרה אדומה: אבא שאול אומר, כבש פרה
35 היו הכהנים גדולים עושין – בונים זאת משל עצמן – מכספם שלהם.
36 המשנה מבארת מה היו עושים עם מותר שיירי הלשכה. מבררת
37 המשנה: מותר שיירי לשכה – הכספים שנשארו משיירי הלשכה
38 אחרי שכבר עשו בהם את כל צרכי העיר וכיוצא בזה, מה היו
39 עושין בהן. מבארת המשנה: לוקחין – קונים בהן, יינות שפנים
40 וסלתות, כשהם נמכרים בול, ולאחר מכן היו הגזברים מוכרים
41 אותם ביוקר לכל מי שצריך יין לנסכים ושמונים וסלתות למנחות,
42 והשכר – הרווח הוא להקדש, דברי רבי ישמעאל, ולהלן מפרש מה
43 היו עושים ברווח זה הנקרא 'מותר הפירות'.
44 רבי עקיבא חולק על רבי ישמעאל: רבי עקיבא אומר, אין משתקרין
45 בשל הקדש – הגזברים אסורים לסחור במעות הקדש כדי להרויח
46 באופן כזה, משום שאנו חוששים שמא יזול מחירם עוד יותר
47 ונמצא ההקדש מפסיד אף את הקרן. ואף לא משל עניים – גם
48 בכספי צדקה המיועדים לעניים אסורים גבאי הצדקה לסחור בהם
49 כדי להרויח באופן כזה, מאותו הטעם שמא יזול מחירם ונמצאים
50 העניים מפסידים אף את הקרן.
51 המשנה מבררת מה עשו במותר התרומה: בכל שנה ביום אחד
52 בניסן מתחילים לקנות את קרבנות הציבור מהתרומה החדשה,
53 ואין קונים יותר במעות שנשארו מהשנה הקודמת. מבררת אם כן
54 המשנה, מותר התרומה – המעות שנשארו בקופות הקטנות בסוף
55 השנה, מה היו עושין בהן. מפרשת המשנה, שהיו מעלים בקודש
56 ועושים מזה ריקנין – טסים מרודדים של זהב, ובהם היו עושים
57 ציפוי לבית קודש הקדשים לכסות עמם את הרצפה והכתלים.
58 רבי ישמעאל מבאר מה היו עושים עם מותר הפירות: רבי ישמעאל

60 אומר, מותר הפירות – רווחי ההקדש ממכירת היינות שמנים
61 וסלתות שנקנו מ'מותר שיירי הלשכה', היו משתמשים בהם
62 לקניית בהמות עבור קנין המזבח – קרבנות שהיו מקריבים אותם
63 כשהיה המזבח בטל מנדרים ונדבות, כדי שלא יהיה המזבח ריק
64 אפילו שעה אחת, והבשר למזבח והעורות לכהנים, ונקראים
65 קרבנות אלו בשם 'קנין המזבח' לפי שדרך בני אדם להעלות מיני
66 מתיקה על שולחנם בגמר סעודתם, והוא לשון 'קנין' כמו שנאמר
67 (שמואל ב' טו) 'והקנין לאכול הנערים', וכך גם בבית המקדש לאחר
68 שגמרו להביא חובת היום ואין עוד נדרים ונדבות היו מביאים
69 עולות לקנין המזבח.
70 מוסיף רבי ישמעאל וחולק על דברי תנא קמא שמוותר התרומה
71 היו עושים בה רקועי זהב, וסובר ש'מותר תרומה הם לצורך הגלי
72 שרת, ובבבלי (כתובות קו) נלמד ממה שנאמר (דברי הימים ב' כד יד)
73 'וככלותם הביאו לפני המלך ויהודיע את שאר הכסף ויעשוהו
74 כלים לבית ה' כלי שרת, ודורשים, 'שאר הכסף' איזהו כסף שיש
75 לו שיירי הוא אומר זה תרומת הלשכה, ומהם עושים את כלי
76 השרת.
77 דעה שלישית במותר תרומה: רבי עקיבא אומר, מותר תרומה הם
78 לקניית בהמות לצורך קנין המזבח שהרי מעות אלו לצורך קרבנות
79 הופרשו. מוסיף רבי עקיבא ואומר, מותר נככים, משתמשים בו
80 לצורך כלי שרת.
81 רבי חנניה סגן הפתנים אומר, מותר נככים הם לצורך קנין המזבח,
82 ובדין מותר התרומה סובר רבי חנניה סגן הכהנים כרבי ישמעאל
83 שהיה מיועד לכלי שרת.
84 מסיימת המשנה: זה וזה – הן רבי עקיבא והן רבי חנניה סגן
85 הכהנים, לא היו מודים בדין זה של מותר הפירות, מכיון שלדעתם
86 כל לא היו משתכרים בשל הקדש להרויח באופן זה, ונמצא שלא
87 שייך מציאות שיהיה מעות של 'מותר הפירות'.

גמרא

88 שנינו במשנה: 'פרה ושעיר המשתלח ולשון של זהורית באין
89 מתרומת הלשכה. כבש פרה בו' וכבש שער המשתלח ולשון שבין
90 קרניו וכו' באין משיירי הלשכה.
91 הגמרא מביאה שהיו שלושה לשונות ומבארת אותן ואת משקלן:
92 אמר רבי ישמעאל בר נחמן בשם רבי יונה, שלשה לשונות הן –
93 בשלושה מקומות מצאנו שצריכים בהם צמר סרוק בצורת לשון,
94 ובכל מקום צריכים להביא את הצמר במשקל אחר. ואלו הם,
95 לשון של שעיר המשתלח, ששינו בו (יומא טו) שהיה חולק את
96 הלשון, חציו קושר בסלע וחציו קושר בין קרניו, והיה הצמר
97 במשקל שלע, לפי שצריך לחלקו לשנים ונמצא שיהיה כל חלק
98 מהלשון במשקל 'שקל' שהוא חצי סלע. לשון של מצורע שנאמר
99 בו (ויקרא יד ט) 'וצדה הכהן ולקח למטהר שתי צפרים חיות טהורות
100 וצץ ארז ושני תולעת ואזוב, והשני תולעת' משקלו בשקל שהוא
101 חצי סלע. לשון של פרה שנאמר בו (במדבר טו) 'ולקח הכהן צץ ארז
102 ואזוב ושני תולעת והשליך אל תוך שרפת הפרה, והשני תולעת'
103 משקלו בשתי סלעים לפי שצריך שיהיה כבד ויוכלו להשליכו
104 באופן שיפול אל תוך עומק האש.
105 רבי שמעון בן חלפתא חולק על משקלה של לשון של פרה: רבי
106 חנניה דברת חורין ועמו רבי בא בר יבדא אמרו בשם רבי שמעון בן
107 חלפתא, שאין משקל לשון של פרה שתי סלעים כדברי רבי יונה,
108 אלא לשון של פרה משקלו בשתי סלעים ומהצה. ואית דפסקין
109 לישנא – ויש שהיו אומרים זאת בלשון אחרת, משקל לשון של
110 פרה בעשרה זוז, ולא נחלקו שתי הלשונות זה עם זה ושתייהן
111 למשקל אחד נתכוונו כיון שהסלע הוא ארבעה זוזים, ונמצא
112 ששתי סלעים ומחצה הם עשרה זוזים, אלא שכל אחד אמר זאת
113 בלשון ששמע מרבו, כמו ששינו (עידות פ"א מ"ג) 'שאדם חייב לומר
114 בלשון רבו'.
115 הגמרא מביאה עוד אנשים שהיו מקבלים את שכרם מתרומת
116 הלשכה: אמר רב יהודה בשם רבי שמואל, תלמידי חכמים המלמדין

הלכה ד - משנה

1 משנתינו דנה באדם שהקדיש נכסיו בסתם, והיו נכסיו דברים
2 הראויים להקריב על גבי המזבח, מה דינם של דברים אלו:
3 הַמְקֻדָּשׁ נִקְסוּ בסתם ולא פירש למה הקדיש, וסתם הקדש הרי
4 הוא לבדק הבית, וְהָיוּ בָּהֶן – בנכסים דְּבָרִים רְאוּיִין לְקִרְבָּנוֹת הַצֶּבֶד
5 – בגמרא יבואר שהכוונה היא לקטורת שהיא אינה ראויה אלא
6 לקרבנות ציבור ולא לקרבנות יחיד, אין חייבים הגזברים לעכב את
7 הקטורת אצלם לצורך הקדש, אלא אם רצו וְנָתְנוּ לְאוֹמְנֵי הַבוֹנִים
8 ומתקנים את בדק הבית בְּשֶׁבֶרְן – עבור מלאכתם, ובכך יוצאת
9 הקטורת לחולין אף על פי שאין קדושת הקטורת עוברת לדבר
10 שיש בו ממש, דְּבָרֵי רַבִּי עֲקִיבָא, הַסּוֹבֵר שֶׁהַקֹּדֶשׁ מִתְחַלֵּל עַל
11 המלאכה, ובמסכת תמורה (לא) לומדים זאת מהפסוק (שמות כה ח)
12 יַעֲשׂוּ לִי מִקְדָּשׁ וְדוֹרְשִׁים לִי מִשְׁלֵי לְלַמְדוֹ שֶׁמְלֹאכֶת הַמִּקְדָּשׁ
13 נעשית ממעות של הקדש.
14 בן עזאי חולק על רבי עקיבא: אִמֵּר לוֹ בֶּן עֲזַאי לְרַבִּי עֲקִיבָא, אֵינְהָ
15 הֵיא הַמִּדָּה – דין זה שאמרת אינו כפי הדין ששנינו במשנה
16 הקודמת (א). במותר הקטורת שאין נותנים את מותר הקטורת
17 עצמה לאומנים כיון שאין הקדש מתחלל על המלאכה אלא
18 מחללים את הקטורת על מעות חולין ורק לאחר שיצא מותר
19 הקטורת לחולין מותר ליתנה לאומנים, וראוי להשוות המדות
20 ולומר שאין הדין כדברייך שינתנו לאומנים בשכרם, אֲלֹא כִּךְ הֵיוּ
21 הגזברים עושים, מְפַרְשִׁין בָּהֶן – מהקטורת שהוקדשה, כשיעור
22 שְׂבַר הָאוֹמְנִים, ומוציאים ממנו הקדש מעות לחולין כפי מה
23 ששנינו בגמרא לעיל, וּמַחְלִילֵי אוֹתָן – את הקטורת על מעות
24 הָאוֹמְנִין שהם חולין ונמצאו המעות קודש והקטורת חולין, וְנוֹתְנִים
25 אוֹתָן – את הקטורת לְאוֹמְנֵי בְּשֶׁבֶרְן, וְהוֹזְרִין וְלוֹקְחִים אוֹתָהּ – קונים
26 את הקטורת מהאוֹמְנִים מִתְּרוּמָה חֲדָשָׁה ומעתה הקטורת ראויה
27 להקטרה.
28 הַמְקֻדָּשׁ נִקְסוּ בסתם, וסתם הקדש לבדק הבית, וְהָיָה בָּהֶן בְּהִמָּה
29 תמימה שהיא רְאוּיָה להקרבה על גְּבֵי מוֹבֵחַ, בֵּין זְכָרִים הֶרְאוּיִים
30 לעולות, וּבֵין נְקֻבּוֹת הֶרְאוּיוֹת לשלמים, כיון שקיימא לן במסכת
31 תמורה (ב) שהמקדיש תמימים לבדק הבית חייב להקריבן על גבי
32 המזבח לפי שכל הראוי למזבח אינו יוצא מידי מזבח לעולם, חובה
33 עלינו להעלותם בקדושת המזבח ככל האפשר, ולכן הזכרים
34 קרבים עולה שכולה כליל, והנקבות שאינן ראויות לעולה קרבות
35 בקרבנות שלמים, אלא שנחלקו התנאים באופן המעשי של
36 ההקרבה, וכדלהלן.
37 רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר, את הבהמות הַזְּכָרִים יִמְכְּרוּ לְצָרְכֵי אֱלֹהִים
38 להביא עֹלוֹת, וְהַבְּהֵמוֹת הַנְּקֻבּוֹת יִמְכְּרוּ לְצָרְכֵי אֱלֹהִים שְׁחִיבִים
39 להביא זְבָחֵי שְׁלָמִים, וְדָמֵיהֶן – כסף המכירה וְיֵלְוּ – יבוא יחד עִם
40 שָׂרָר נִכְסוֹ שֶׁהַקֹּדֶשׁ, לְבָדֵק הַבַּיִת.
41 רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ אוֹמֵר, דעת המקדיש היא להקריב את הבהמות כעולה
42 כליל על גבי המזבח, ולכן זְכָרִים עֲצֻמֵן שהם ראויים לעולה יִקְרְבוּ
43 עֹלוֹת, וְנֻקְבּוֹת שאינן ראויות לעולה יִמְכְּרוּ לְצָרְכֵי אֱלֹהִים שְׁחִיבִים
44 זְבָחֵי שְׁלָמִים, וּבִמְעוֹת שִׁיתְקַבְּלוּ מִהַמְכִירָה יָבִיא בְּדָמֵיהֶן עֹלוֹת
45 ויקריבו אותם כליל, וְשָׂרָר נִכְסִים שֶׁהַקֹּדֶשׁ יֵלְוּ לְבָדֵק הַבַּיִת.
46 אִמֵּר רַבִּי עֲקִיבָא על מחלוקת זו, רוּחָא אֲנִי אֵת דְּבָרֵי – מסתברים
47 הם דברי רַבִּי אֱלִיעֶזֶר יותר מִדְּבָרֵי רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ, כיון שְׂרַבִּי אֱלִיעֶזֶר
48 הֶשְׁוֶה אֵת מִדְּרֹתָיו – קבע דין שוה בכל הנכסים ואמר שכולם
49 נופלים לבדק הבית, או הם עצמם או דמיהם, וְאֵילוֹ רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ
50 חֶלַק ואמר שהבהמות למזבח ושאר נכסים לבדק הבית.
51 אִמֵּר רַבִּי פְּסִיִּים על מחלוקת זו, שִׁמְעָתָי אֵת דְּבָרֵי שְׁנֵיהֶן – מסתברים
52 דברי שניהם, וְהֵינּוּ שְׁפָעָמִים נְרַאִים דְּבָרֵי רַבִּי אֱלִיעֶזֶר ופּעֻמָּים
53 נְרַאִים דְּבָרֵי רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ וכדלהלן. הַמְקֻדָּשׁ שֶׁאֵמַר בְּפִירּוֹשׁ
54 'בהמותי ונכסי להקדש', כיון שהזכיר את הבהמה בפירושו ומכל
55 מקום לא אמר שהבהמה למזבח בודאי היתה דעתו שהכל יהיה
56 לבדק הבית וגם הבהמות בכלל, והרי זה בְּדָבָרֵי רַבִּי אֱלִיעֶזֶר.
57 הַמְקֻדָּשׁ שֶׁאֵמַר קָתָם נִכְסֵי הַקֹּדֶשׁ ולא הזכיר את הבהמות
58 כּלל, מפרשים אנו את כוונתו להקדיש כל דבר למקום הראוי לו,
59

60
61
62
63
64
65
66
67

68
69
70
71
72
73
74
75
76
77
78
79
80
81
82
83
84
85
86
87
88
89
90
91
92
93
94
95
96
97
98
99
100
101
102
103
104
105
106
107
108
109
110
111
112
113
114
115
116
117

שקלים דף יב עמוד ב תלמוד בבלי המבואר "שפה ברורה – עוז והדר" (ליום רביעי) קלז

60 לְבַא עוֹלָה – עולת העוף כשירה אף נקבה שהרי אין דין תמות
61 וזכרות בעופות, וכיון שמצאנו שם עולה על הנקבה סובר רבי
62 שמעון שחל קדושת הגוף על בהמה נקבה בעולה ועושה תמורה.
63 וְאָמַר רַבִּי יוֹחָנָן, מִצָּמֶא דְרַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן יְהוּדָה לְשִׁיטָה רַבִּי שְׁמַעוֹן
64 שבכולם אין נקבה עושה תמורה הוא, שאם מצאנו לענין מין בְּמֵינוּ
65 – קרבן אשם שחייב להביא זכר ואכן הביא זכר אלא שלא הביא
66 לפי השנה שנתחייב בה, הוא – רבי שמעון חָלוּק עָלוּיו – על תנא
67 קמא וסובר שלא חלה עליו קדושה, כִּל שְׁכֵן מִין בְּשֹׂאֵינוּ מֵינוּ –
68 שהחייב הוא להביא זכר והביא נקבה שלא חלה עליו קדושה.
69 וּמִפְּרֹשׁ הוּלָךְ: אֵיזוּהוּ מֵינוּ בְּמֵינוּ שְׂהוּא – רבי שמעון חָלוּק עָלוּיו
70 שמוזה אנו למדים לדין הפריש נקבה. בְּהֶרְאָה דְּתַנִּי – שנינו בברייתא
71 בשם רבי שמעון, מי שנתחייב להביא אֶשֶׁם בֶּן שְׁנָה כִּגוֹן אֶשֶׁם זוּר
72 ומצורע שכתוב בהם 'כֹּבֵשׁ' וְהִכִּיָּא בְּן שְׁתַּיִם, או שנתחייב להביא
73 אשם בְּן שְׁתַּיִם כִּגוֹן אֶשֶׁם גוֹיָהּ וּמַעֲלָה וּשְׁפַחָה חֲרוּפָה שְׂכַתוּב
74 בהם 'אֵיל', וְהִכִּיָּא בְּן שְׁלָשׁ, לֹא יִצָּא יְדֵי חוּבָתוֹ, וְהוּוּ 'מֵין בְּמֵינו'
75 שאף על פי שהביא זכר שהוא אותו המין שנתחייב בו אלא ששינה
76 בשנים לא חל עליו קדושת הגוף, כל שכן 'מֵין באֵינוּ מֵינו'
77 שנתחייב להביא זכר והביא נקבה שלא יחול עליה קדושה ולא
78 יעשה תמורה.
79 וְאָמַר רַבִּי יוֹחָנָן, רַבִּי שְׁמַעוֹן אֲלִיבָא דְרַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן יְהוּדָה הַסּוּבֵר
80 שבכולם אין המפריש נקבה עושה תמורה, וְרַבִּי יְהוֹשֻעַ בְּמִשְׁנַתְנוּ
81 הַסּוּבֵר 'זְכוּרִים עֲצֻמִן יִקְרְבוּ עוֹלוֹת וְנִקְבוֹת יִמְכְרוּ לְצַרְכֵי זְבוּחֵי
82 שְׁלָמִים וְיָבִיא בְּדַמְיָהוֹן עוֹלוֹת / שְׁנַיְהֵם אֶמְרוּ דְּכָר אֲחֵר שְׁהִמְקִידֵשׁ
83 דְּבַר שְׂאֵינוּ רְאוּי לָא חִלָּה עָלוּיו קְדוּשָׁה.
84 וּמְבַאֵר אַתְּ דְּבֵרֵיהּ: בְּמָה – כּפִי דְרַבִּי יְהוֹשֻעַ אָמַר, נִקְבָּה לְעוֹלָה לֹא
85 קִדְּשָׁה אֱלֹא הִקְדֵּשׁ דְּמִים – הרי הנקבות הוקדשו לעולות וכפי
86 שדינם הוא שִׁמְכְרוּ וְיָבִיא בְּדַמְיָהוֹן עוֹלוֹת וּמְכִירוֹת בְּלֹא מוֹם, ועל
87 כרחק הטעם לכך הוא מפני שאין בהם קדושת הגוף כלל, בֶּן רַבִּי
88 שְׁמַעוֹן אָמַר אֲלִיבָא דְרַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן יְהוּדָה, שְׁהִמְפְרִישׁ נִקְבָּה לְעוֹלָה
89 לֹא קִדְּשָׁה אֱלֹא הִקְדֵּשׁ דְּמִים וּכְיוֹן שֶׁאֵין בָּהּ קְדוּשַׁת הַגּוּף אֵינָה
90 עוֹשֶׂה תְּמוּרָה. כִּי אֵין תִּימְר – אם תאמר שהמפריש נקבה קִדְּשָׁה
91 קְדוּשַׁת הַגּוּף, לֹא הִיא דִינָם שִׁמְכְרָם בְּלֹא מוֹם אֲלֵא הִיא דִינָם
92 שְׁרָעִיו עַד שִׁיִּסְתַּאבּוּ, וְאֵכֵן הִיתָה עוֹשֶׂה תְּמוּרָה, וּמִזָּה שְׁלֹא אָמַר
93 כֶּךָ מִשְׁמַע שְׂאֵינָה קְדוּשָׁה בְּקְדוּשַׁת הַגּוּף, וְהוּוּ שְׂאֵמְר רַבִּי יוֹחָנָן
94 שְׂשֵׁנִים סוֹבְרִים שְׁעַל הַנְּקָבָה לֹא חִלָּה קְדוּשַׁת הַגּוּף.
95 הַגְּמָרָא מְבִיאָה אַתְּ הַמְשָׁךְ הַבְּרִייתָא שְׁהוּבְאָה לְעִיל 'הַפְּרִישׁ נִקְבָּה
96 לְעוֹלֹתוֹ' וְכוּ' אָמַר רַבִּי, [אֵין] אֵינִי רוֹאָה אַתְּ דְּכָרִי רַבִּי שְׁמַעוֹן – אֵינְנִי
97 מִסְכִּים עִם רַבִּי שְׁמַעוֹן הַסּוּבֵר שְׁהִמְפְרִישׁ נִקְבָּה בְּקָרְבַן פֶּסַח אֵינָה
98 עוֹשֶׂה תְּמוּרָה, וְלְדַעַתִּי הָרִי הִיא עוֹשֶׂה תְּמוּרָה כְּשִׁיתָת תְּנֵא קָמָא.
99 וְהַטַּעַם לִכְךָ הוּא מְשוּם שְׁחָרִי דִין מוּתָר פֶּסַח שְׁהוּא בָּא – קֵרֵב
100 לְקָרְבַן שְׁלָמִים, וְלִכְן בְּכָל קָרְבַן פֶּסַח יֵשׁ גַּם קְדוּשַׁת שְׁלָמִים וְהָרִי
101 הַשְּׁלָמִים בָּאִים מִן הַנְּקָבוֹת, וְלִכְן כְּשִׁהִפְרִישׁ נִקְבָּה לְפִסְחוֹ נִתְּפַס בּוֹ
102 קְדוּשַׁת הַגּוּף וְעוֹשֶׂה תְּמוּרָה. וְאָף עַל פִּי שְׁהִמְפְרִישׁ נִקְבָּה לְפִסְחוֹ
103 אֵין דִּינָה אַחֲרֵי הַפֶּסַח כְּמוֹתֵר הַפֶּסַח הַקָּרֵב שְׁלָמִים שְׁחָרִי הִיא אֵינָה
104 פֶּסַח כְּשׁוּר, מְכַל מְקוֹם מְשוּם הַחֹמֵרָא שֶׁל קָדְשִׁים אָנוּ אוֹמְרִים
105 שְׁהִיוֹת וְיֵשׁ קְשָׁר בֵּין פֶּסַח לְשָׁלְמִים, יֵשׁ שֶׁם שְׁלָמִים עַל נִקְבָּה זוֹ וְחָל
106 בָּהּ קְדוּשַׁת הַגּוּף וְעוֹשֶׂה תְּמוּרָה.
107 הַגְּמָרָא מְקַשֶּׁה עַל דְּבֵרֵי רַבִּי. שׁוֹאֵלֵת הַגְּמָרָא: וְלִמָּא – הִיא רְאוּי
108 לְרַבִּי לְהוֹסִיף שׁוּב אֵין אֵינִי רוֹאָה – שְׂאֵינוּ מִסְכִּים עִם דְּכָרִי רַבִּי
109 שְׁמַעוֹן, לְעַנְיַן הַפְּרִישׁ נִקְבָּה בְּקָרְבַן אֶשֶׁם, וְלוֹמֵר שְׁלְדַעַתוֹ הָרִי הִיא
110 עוֹשֶׂה תְּמוּרָה, מֵאוּתָּה הַסְּבָרָא שְׂאֵמְר בְּהַפְּרִישׁ נִקְבָּה לְפִסְחוֹ,
111 שְׁחָרִי גַם בְּאֶשֶׁם אֲפֶשֶׁר לּוֹמֵר שְׂאֵם הַמוּתָר אֶשֶׁם בָּא – קֵרֵב לְקָרְבַן
112 עוֹלָה נִמְצָא שִׁישׁ שֶׁם עוֹלָה עַל הַנְּקָבָה שְׁהַפְּרִישׁ לְאֶשֶׁם, וְהָרִי
113 בְּעוֹלָה מְצָאנוּ נִקְבָּה בְּעוֹלַת הַעוּף, וְנֵאמְר שְׁדִין אֶשֶׁם כְּדִין עוֹלָה.
114 מִתְרַצַּת הַגְּמָרָא: אָמַר רַבִּי אֲבִי, יֵשׁ חִלוּק בֵּין פֶּסַח לְאֶשֶׁם, אֵם
115 הִקְדִּישׁ פֶּסַח בָּא שְׁלָמִים – סְבִירְתוֹ שֶׁל רַבִּי שְׁהִמְפְרִישׁ נִקְבָּה לְפִסְחוֹ
116 קְדוּשָׁה קְדוּשַׁת הַגּוּף וְעוֹשֶׂה תְּמוּרָה, הוּא מְשוּם שְׁמוֹתֵר הַפֶּסַח
117 גּוּפוֹ – בְּעֲצַמּוֹ קָרֵב שְׁלָמִים, וְנִמְצָא שְׁבִפְּסַח עֲצָמוֹ יֵשׁ קְדוּשַׁת
118 שְׁלָמִים וְלִכְן יֵשׁ בּוֹ קְדוּשַׁת הַגּוּף, מַה שְׂאֵין כֵּן אֵם הִקְדִּישׁ אֶשֶׁם בָּא

1 הגמרא מגבילה את הדין של רב ורבי יוחנן. אומרת הגמרא: רב
2 חֲזַקְתָּ בְּשֵׁם רַב הַקְּדָא אמר, הדין שנאמר בשם רב ורבי יוחנן
3 שקדשי בדק הבית שנפדו יוצאין לחולין, תִּימְרָה – נאמר דווקא
4 באופן שְׁפָרְאָן תִּמְיָמִין וְהוֹמְמוֹ – שאם כי בזמן הפדייה היו תמימים
5 אבל בסוף נפל בהם מום, אבל כל זמן שהם עדיין תמימים אינם
6 יוצאים לחולין ואטורים בגיזה ובעבודה וחלבן וולדן אסור.
7 הגמרא מביאה ראייה לרב חסדא: אמר רבי יוסף בְּשֵׁם רַב הַקְּדָא,
8 מְתִיבְתָּ אִמְרָה בֶּן – יש להביא ראייה מדברי הברייתא ששנינו בה
9 לענין קדשי בדק הבית שנפדו, וְלָךְ וְחָלְבֵן אָסוּר לְאַחַר פְּדוּיָו,
10 והרי לכאורה ברייתא זו האוסרת את הקדשים לאחר הפדיון
11 סותרת את דברי המשנה ובחולין (קל) ובכבורות (יד) שאחרי
12 הפדיון הם יוצאים לחולין לגמרי, וכדי שלא יסתרו המשנה
13 והברייתא זה לזה עלינו לתרץ שהברייתא מדברת כשלא נפל
14 בהם מום ולכן עדיין לא יצאו לחולין וחלבן וולדן אסור והמשנה
15 מדברת כשכבר נפל בהם מום ולכן יצאו לחולין וחלבן וולדן
16 מותר.
17 הגמרא מביאה דעה החולקת על רב חסדא: רבי חזקיה בְּשֵׁם רַבִּי
18 יוסף אמר, שלא כדברי רב חסדא שקדשי בדק הבית יוצאים
19 לחולין רק אם נפל בהם מום אלא קְדָשֵׁי בְּדָק הַבַּיִת שְׁפָרְאָן תִּמְיָמִין
20 יִצְאוּ לְחוּלִין אִפִּילוּ כִּשְׁלָא נִפְל בְּהֵם מוֹם. והביא רבי יוסה ראייה
21 לדבריו ממה שלמדנו במשנתנו את דעת רבי אליעזר שאותם
22 הבהמות שהוקדשו לבדק הבית זְכוּרִים יִמְכְרוּ לְצַרְכֵי עוֹלוֹת
23 ונקבות ימכרו לצרכי שלמים ודמיהן יפלו עם שאר נכסיו לבדק
24 הבית, וְאֵין תִּימְר – ואם תאמר שכל עוד שלא נפל בהם מום לא
25 יִצְאוּ לְחוּלִין וקדושת בדק הבית עדיין חלה עליהם, איך יכולים
26 להשתמש בהם לעולות ולשלמים, וכי הֵאֵךְ קְדָשֵׁי מִזְבֵּחַ חָלוּן עַל
27 קְדָשֵׁי בְּדָק הַבַּיִת שהרי אין משנים מקדושה לקדושה ואם מביאים
28 אותם לקרבנות נמצא שמביאים חולין בעזרה, אלא ודאי יוצאים
29 לחולין אפילו כשהם תמימים.
30 דוחה הגמרא את הראיה: לעולם אנו אומרים שכל עוד לא נפל
31 בהם מום אינם יוצאים לחולין, ושונה הוא דין ההקרבה בהם שאף
32 על פי שעדיין יש בהם קדושת בדק הבית אנו אומרים 'בְּעָלֵי מוֹמֵין'
33 – כינוי הוא לקדושת בדק הבית, כי סתם קדשי בדק הבית הם
34 – בעלי מום שהרי אסור להקדיש תמימים לבדק הבית, הדין בהם
35 הוא שְׁקַדְשֵׁי מִזְבֵּחַ חָלָה עָלוּיָהוּ, וכמו שפירש והולך, לִיַּידָה מִיָּלָה –
36 לאיזה דבר חל עליהם קדושת המזבח כשהם עדיין קדושים
37 בקדושת בדק הבית, לִיַּידָה וְלְעִבּוּדָה, שֵׁמֶן הַתּוֹרֶה מוֹתֵרִים קְדָשֵׁי
38 בְּדָק הַבַּיִת בְּגִיזָה וְעַבְדוּדָה, וכשהקדישים למזבח שיקרבו כעולות
39 ובשלמים נתפס בהם הקדושה לענין זה שאטורים בגיזה ובעבודה,
40 וכיון שנתפס בהם קדושת מזבח יכולים להקרבים על גבי המזבח.
41 הסוגיא דלהלן אינה קשורה לעניננו, והובאה כאן כיון שמוזכר בה
42 דברי רבי יהושע במשנתנו.
43 הגמרא מביאה ברייתא הדנה באדם שהפריש נקבה עבור קרבן
44 שבא רק מן הזכר, האם חל עליה קדושת הגוף: שנינו בברייתא,
45 הַפְּרִישׁ נִקְבָּה לְעוֹלָתוֹ – לקרבן עולה וְלִפְסַחוֹ – או לקרבן פסח
46 וְלְאֶשְׁמוֹ – או לקרבן אשם, וכל קרבנות אלו אינם כשרים אלא מן
47 הזכר. תנא קמא סובר, שאף על פי שהנקבה אינה כשירה
48 לקרבנות אלו, מכל מקום חלה עליה קדושת הגוף ודינה שהיא
49 עוֹשֶׂה תְּמוּרָה – אם אמר על בהמה אחרת שתהא תמורתה הרי
50 דינה ככל תמורת קרבן.
51 רבי שְׁמַעוֹן אָמַר, לא בכל הקרבנות הנקבה עושה תמורה אלא
52 דווקא כשהפריש נקבה לְעוֹלָתוֹ הִיא עוֹשֶׂה תְּמוּרָה, ואילו
53 כשהפריש נקבה לִפְסַחוֹ וְלְאֶשְׁמוֹ אֵינָה עוֹשֶׂה תְּמוּרָה מֵהַטַּעַם
54 שיבואר להלן. ואילו רבי שְׁמַעוֹן בֶּן יְהוּדָה אָמַר מְשׁוּם רַבִּי שְׁמַעוֹן,
55 שבכל הקרבנות, אם הפריש נקבה לְעוֹלָתוֹ וְלִפְסַחוֹ וְלְאֶשְׁמוֹ, אֵינוּ
56 עוֹשֶׂה תְּמוּרָה.
57 הגמרא מבארת את טעמו של רבי שמעון: אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן, לְבֵאֵר
58 אֵת מִצָּמֶא דְרַבִּי שְׁמַעוֹן, לפי התנא קמא של הברייתא הסובר
59 שדווקא נקבה לעולה עושה תמורה, שְׁכֵן מִצִּינוּ נִקְבָּה בְּעוּף בְּשִׁירָה

מתרצת הגמרא: אַמַר רבי יוסי, אין דומה זה לזה, קניימתייה – כי
פירשתי את הטעם מדוע לא חל קדושת הגוף על העוף, בָּהָא –
לפי מה דאמר רבי שמואל בשם רבי זעריא, כָּל שְׂאֵינָה יְבוּלָה לִקְרַב
על גבי המזבח, לא היא עצמה ולא דמיה על ידי פדיון, לפי שאין
פדיון לקדושת הגוף שבה כפי שיבואר להלן, דין הוא שכבר
מתחילה לא קדשה – אין בה קדושת הגוף אלא יש בה הקדש דמים
בלבד. ולפי זה אמר רבי יוסי לרבי ירמיה ולרבי בון בר חיה, וְאַתָּה
אִמְרַת יָאוּת – על יאתם צריכים להודות שיפה אמרו שלא חל
קדושת הגוף על העופות באופן זה שהקדישם עושה נכסיו, כיון
שהיי להקריבו אין את – אתה יבול, כפי שמיעטנו לעיל מהפסוק
דְּבַתִּיב בְּקִרְיָ וְלֹא עֹפֹת, וכמו כן לפדותו אין את יבול כיון שאין
לְעוֹף פְּדִיּוֹן כפי ששינונו במשנה במסכת מנחות (ק) 'שלא נאמר
פדיון אלא בבהמה' / לָפֻס בְּן צֶרֶדָּה מִיָּמֶר – לפיכך שאין העופות
יכולים להקרב על גבי המזבח לא הן ולא דמיהן, אומרים אנו לא
קדשה – שלא חל עליהם קדושת הגוף אלא קדושת דמים בלבד,
ובזה שונה הנקבה שחל עליה קדושת הגוף הן העוף שלא חל עליו
קדושת הגוף לפי שהראוי לפדיון זה אינו ראוי לפדיון.
לעיל (כ) הביאה הגמרא את דעת רבי שמעון בן יהודה משום רבי
שמעון שהפריש נקבה לעולתו או לפסחו או לאשמו, אינו עושה
תמורה. הגמרא מביאה מקור לכך מן הכתוב: תְּקַדְּשֵׁהוּ – בני
הישיבה אמרו בשם רבי יוחנן, וכמו כן רבי אייבו בר נחרי אמר זאת
קומי – לפני רבי אילא בשם רבי יוחנן, מְעַמָּא דְהֵיִן תִּנְיָא – טעמו
של רבי שמעון בן יהודה שאמר לעיל (כ) בשם רבי שמעון
שהמפריש נקבה לעולתו או לפסחו או לאשמו אינו עושה תמורה,
שכן הוא לומד זאת מהפסוק (ויקרא כו יא-יב) 'וְאֵם כָּל בְּהֵמָה טָמְאָה
אֲשֶׁר לֹא יִקְרִיבוּ מִמֶּנָּה קֶרְבָּן לַיהוָה' וְהַעֲמִיד אֶת הַבְּהֵמָה לִפְנֵי הַכֹּהֵן,
וְהָעֵרִיף אֹתָהּ בֵּין טוֹב וּבֵין רַע בְּעֶרְפָּךְ הַכֹּהֵן בֵּין זָדוֹן, ודברי
הפסוק צריכים ביאור מה תלמוד לומר 'טמאה', שהרי אי אפשר
לומר שכוונת הפסוק כפשוטו בבהמה טמאה ממש, שהרי דין
בהמה טמאה מבואר בפסוקים להלן (שם כו כז) 'וְאֵם בְּבַהֲמָה
הַטְּמָאָה וּפְדָה בְּעֶרְפָּךְ / אֵלֹא צֵרִיף לומר שכוונת הפסוק היא,
אֲפִילוּ אִם הִבַּהֲמָה טָמְאָה פְּאוּתוֹ הַשָּׁם – שלא קרא לה את שם
הקרבת הראוי לה וכגון שהקדיש נקבה לעולה או לפסח או לאשם,
ועל זה נאמר שם 'וְהָעֵרִיף הַכֹּהֵן אֹתָהּ' והיינו שיפרדו את הבהמה,
שאנה קדושה בקדושת הגוף אלא קדושת דמים בלבד, ולכן היא
אינה עושה תמורה.

דוחה הגמרא את הראיה: וְקָשְׁיָא, הרי בָּרָא בְּתִיב – בפסוק זה
כתוב 'וְהָעֵמִיד', 'וְהָעֵרִיף', ודעתו של רבי שמעון עצמו היא, שרק
קדשי מזבח הקדושים בקדושת הגוף הם אלו שצריכים העמדה
והערכה כדי לפדותם (תמורה לג), ואם הפסוק אומר בהם שהם
צריכים העמדה והערכה נמצא שהם קדושים בקדושת הגוף והיה
להם לעשות תמורה.
הגמרא מביאה דעה אחרת הדורשת את הכתוב להיפך, שעושה
תמורה: רבי זעריא בשם רבי אלעזר, לא אמר בן – כרבי יוחנן
שמפסוק זה יש ראייה שאינה עושה תמורה, אלא אדרבה מפסוק
זה הוא הוכיח שעושה תמורה, שכן בפסוק כתוב 'וְאֵם כָּל בְּהֵמָה
טָמְאָה אֲשֶׁר לֹא יִקְרִיבוּ מִמֶּנָּה קֶרְבָּן לַיהוָה', ותיבת 'קרבן' מיותרת היא
שהיה לו לכתוב 'אשר לא יקריבו ממה לה', ובא הפסוק ללמדנו
בזה שדווקא כל בהמה שאינה ראוי לקרב על גבי המזבח, לא באן
– לא לשם הקרבן שהוקדש ואף לא במקום אחר – לא לשם קרבן
אחר, בזה אנו אומרים שהוא אינו עושה תמורה, אולם יצאת נְקִיבָה
שהקדישה לעולה או לפסח או לאשם, שהנקבה אף על פי שאינה
ראויה לקרב באן – לשם הקרבן שהקדישה, מכל מקום ראוי
לקרב במקום אחר – לקרבן שלמים, ולכן הנקבה עושה תמורה.
הגמרא מקשה על רבי זעריא: רבי אבון ורבי בון פְּעוֹן קוּמִי – שאלו
לפני רבי זעריא, על הכלל שאמר בשם רבי אלעזר שישל שאינה
ראויה לקרב לא באן ולא במקום אחר אינה עושה תמורה, הרי
בהמה שיש בה פסול של הַרְבֵּעַ וְהַרְבֵּעַ, שְׂאֵינָה רְאוּיָן מִחַמַּת פְּסוּל
זה ליקרב לא באן ולא במקום אחר, ומכל מקום הרי הן עושיין

דוחה הגמרא את הראיה: וְקָשְׁיָא, הרי בָּרָא בְּתִיב – בפסוק זה
כתוב 'וְהָעֵמִיד', 'וְהָעֵרִיף', ודעתו של רבי שמעון עצמו היא, שרק
קדשי מזבח הקדושים בקדושת הגוף הם אלו שצריכים העמדה
והערכה כדי לפדותם (תמורה לג), ואם הפסוק אומר בהם שהם
צריכים העמדה והערכה נמצא שהם קדושים בקדושת הגוף והיה
להם לעשות תמורה.
הגמרא מביאה דעה אחרת הדורשת את הכתוב להיפך, שעושה
תמורה: רבי זעריא בשם רבי אלעזר, לא אמר בן – כרבי יוחנן
שמפסוק זה יש ראייה שאינה עושה תמורה, אלא אדרבה מפסוק
זה הוא הוכיח שעושה תמורה, שכן בפסוק כתוב 'וְאֵם כָּל בְּהֵמָה
טָמְאָה אֲשֶׁר לֹא יִקְרִיבוּ מִמֶּנָּה קֶרְבָּן לַיהוָה', ותיבת 'קרבן' מיותרת היא
שהיה לו לכתוב 'אשר לא יקריבו ממה לה', ובא הפסוק ללמדנו
בזה שדווקא כל בהמה שאינה ראוי לקרב על גבי המזבח, לא באן
– לא לשם הקרבן שהוקדש ואף לא במקום אחר – לא לשם קרבן
אחר, בזה אנו אומרים שהוא אינו עושה תמורה, אולם יצאת נְקִיבָה
שהקדישה לעולה או לפסח או לאשם, שהנקבה אף על פי שאינה
ראויה לקרב באן – לשם הקרבן שהקדישה, מכל מקום ראוי
לקרב במקום אחר – לקרבן שלמים, ולכן הנקבה עושה תמורה.
הגמרא מקשה על רבי זעריא: רבי אבון ורבי בון פְּעוֹן קוּמִי – שאלו
לפני רבי זעריא, על הכלל שאמר בשם רבי אלעזר שישל שאינה
ראויה לקרב לא באן ולא במקום אחר אינה עושה תמורה, הרי
בהמה שיש בה פסול של הַרְבֵּעַ וְהַרְבֵּעַ, שְׂאֵינָה רְאוּיָן מִחַמַּת פְּסוּל
זה ליקרב לא באן ולא במקום אחר, ומכל מקום הרי הן עושיין

הדרן עלך פרק התרומה פרק חמישי – אלו הן הממונים

המשנה מפרטת חמשה עשר סוגי תפקידים שהיו בבית המקדש,
ואת שמות הממונים על תפקידים אלו. אומרת המשנה: אלו הן
הממונים שהיו במקדש, יוחנן בן סנחס היה ממונה על החומות,
אחיה היה ממונה על הנְּסִיכִים, ולהלן (ד'ג ט') תבאר המשנה את
מהות תפקידי החומות והנסכים. מתנה בן שמואל על תפיסות –
הגורלות. ארבע פייסות היו בעזרה בכל יום, שכן היו מטילים גורל
מי יזכה בעבודה זו ומי בזה, והממונה היה מורה לכהנים את סדר
עשיית הגורל והוא אף היה עורך את הגורל.
פתחיה היה ממונה על הקופות של הקנין – מי שחייב להקריב זוג

המשך בעמוד כח

שקלים. פרק רביעי - התרומה דף יג עמוד א - מתוך מהדורת "אבן ישראל" (שטיינזולץ) קלטת תקליט חדתי

1 יוחנן גופיה דרדיש טמאה לאתו השם, שאינה ראיה לעולה. ורמי דידה ארדייה רכיון דאמר סברא דיליה
2 שכן בשירה בו - אם כן אינה טמאה לאתו השם, ואין מפרש טעמיה דרבי שמעון בן יהודה מטעם זה; ולהכי
3 גרסינן למירמא דחברייא, סמוך לעיל מינה. וגרסתה הספרים שישבוש הוא, דאין פריך מרבי יוחנן ארדיש לקיש:
4 וגם דכל שקלא וטריא שיכא לעיל דעסקין בטעמיהו דרבי שמעון. **הרי הרובע כ' -** דאין ראין לוקרב
5 בשום מקום, ועושין תמורה. כדחנינא בתוספתא פרק קמא
6 התמורה להדיא. **אמר ליה אב' כו' -** וסלקא דעתיה דרבי
7 זעירא קאי על חברייא, דסבריא ליה פירושא דטמאה
8 כותייהו, וטעמא דרבי שמעון סתמא מפרש. ולהכי קטט
9 עולה ברבייה. ולכן הקשו לו והשיבם דהוא סבירא ליה
10 דבטמאה ממש איירי האי קרא. והכי נקמה: דומיא דטמאה
11 דאיירי בה "אשר לא יקריבו ממנה" בשום מקום קרבן,
12 משאין כן הרובע והרבע וקבות לעולה כו', ובכולן יש
13 במינם קרבן ועושין תמורה. **וקשיא: כהרא חתיב**
14 **"והעמיד והערך"** - וכי נטמאה ממנו חתיב "והעמיד
15 והערך"? דהא בהמה טמאה כבר אמור מקרא ד"ואם
16 בבהמה הטהאה וגו' ופרה בעיכר", והאי "והעמיד והערך"
17 מוקמינן בבבלי מומין שפגרו. והוה דיעו בבביותו ותוספתו
18 בבבלי תלמודא, כדאמר בתמורה (ב"ב) ובבביותו (ל"ג),
19 ובספרא דקמור שם בבביותא "ואם כל בהמה" וגו' -
20 בבבלי מומין שפגרו הכותב מדבר. או אינו אלא בכמהה
21 טמאה ממש. הרי כבר אמור "ואם בכמהה טמאה ופרה
22 בעיכר" וגו'. אלא בבבלי מומין כו', ומחא נפקא לן דבעינן
23 תעמיד והערכה בבבלי מומין. ושאת חוב בין הנמין בין
24 קדיש מוכח שנפל חזק מום יקבור. אלא על כרחך טמאה
25 באתו השם. ודהוה וירוק לגמרי. **משנה משערין את**
26 **הלשכה** - קובעין שער לינות ושומנים כו' על שלשים יום.
27 והנזרין לוקחין מהם מא שערין באתו הזמן. ואם נתיק
28 המקח - אין מוסיפין דמים, ואם החל - לוקחים כפי החול.
29 **המקבל כו' -** בימות הקציר והצבר היו לוקחים מעט
30 אצל הגוברין, ודיו מקבלין עליהם להספיך סלתות ושומנים
31 כל השנה. ואם היה אז נמכרים ארבע סאין בסלע והוקרו עד
32 שעמדו שלש סאין בסלע - צריכים ליתן ארבע, ודקדש
33 קונה בכסף. דכתיב "ותן דמקבוקסו לך", וכאם החול - נתון
34 כשער שהחול, דלא גרע מחדיותו איתו קונה אלא במשיכה.
35 **התליעה לו,** ואפילו פתח הנזר מלת מעות. אחריותם על
36 החנוני. **אינו מקבל מעותיו** - אינם נחשבים מעותיו על
37 תנאי ולא זכה בהם, אף על פי שקבלם מהגובר. **עד שיהיה**
38 **המזבח מרצה** - שיעלה לרצון על המזבח. הלכך, אם
39 התליעה הסולת או שהחמיץ היין - אחריותם על החנוני.
40 **גמרא** **יחי בשם רבי שמעון:** **מיד כו' -** דלא דחישינן
41 שיפסלו, שהכתבים רוצין הן. **הדרן עלך**
42 **התרומה משנה אלו הן הממונים כו' -** לשון
43 רבינו הגאון, כולם נקראו על שם הראשון, וכן במלכים
44 פריה ואבימלך ומלכי צדק, וכמנו ששניו במנחות
45 מנרכי. ובקרישמ פגמו המלביש. **הייפות** - להורות
46 סדר הגורלות, מי יזכה בעבודה זו ומי באחרת. **הקנים** -
47 כגון בן חבה ויולדת שמתאין קני חובה, נחנינים מעותיהם
48 לשפורת שבמקדש. **הממונים על השפורת** לוקחים
49 המעות ומביאין בהן קנין. ויהי צריך שימננה על זה חכם
50 גדול ובקי, כדתנן: **קפת ופתח נדה הן הן גופי הלכות.** **ויודע**
51 **בשבעים לשון** - הוא מיטמא דמילתא. ולהכי מיתוודו לה,
52 לפי שכל הנשים שמביאין הקנים לשונם משונים אלא רצוהם
53 ללשונותם ומביאין בהם כן, וזהו הדין מבין כל שבעים לשון.
54 וממילא הדין כל שישבוש אתון הלשונות. ובמפרש בגמרא
55 על אחת שאמר לויטיב ופירש הוא כונתה שבא אב
56 לילול את גבא. **על חולי מעים** - מפרש בגמרא. **חופר**
57 **שיחין** - כדי שיחת מים מצינן לעלוי רגלים. **גבני** - שם
58 אדם המנכיר. **לצלל** - צימב' לו בעליו. וכשחיו שמעין קולו
59 היו מתחילין הלחים בשיר. בן לוי - משפט לוי, על השיר
60 להתחיל, ובסימוני היו כולן מסימין. **גמרא כשירי כל**
61 דור ודור - שלא מנהקח דבשרים המיוחדים. ולכן מנה אלו בלבד. אף על פי שהיו עוד בדרות אחרים ממונים
62 אחרים - לא מנה אלא הנעולים. כמו בדשנינו: ראתי בני עליה המתה ממעטים במספר. **מי שהיה באותו הדור**
63 **כו' -** ולא דוקא משום שדך כשר כל דור, אלא המונה מנה אלו שהיה בדורו. הכי גרסינן: **המן תנין.** ביזמא
64 פרק שלשים. **עליהן הוא אומו וכר בו** - דאיהו סבירא ליה שכל המנוחין כאן היו כשרים, ואם כן לדידיה צריך
65 לפרושי מה ששנינו ביזמא על הראשונים נאמר "וכר צדיקים לברכה" - על כולם, אם גבת גרמי ובית אבטיס,
66 אף ממונים שם במשנה לגמרי. אך דבכחך אמרו שבמא השוהה לזבחים. וכן היה בסוינין. ולכן נאמר
67 גם עליהם "וכר צדיק לברכה". ועל כן קמצי' שלא מצא תשובה לדבריו נאמר "ושם רשעים" כו'. **מדאמר**
68 **מי שהיה כו' -** ולא דוקא כשרים, אם כן משנה דיומא בפשטיה. ועל הראשונים קאי על כן קטין וחבירו
69 חדשים שם בירושא ומשנה ומדכין לשבח. עליהן קאי מה שנאמר "וכר צדיק לברכה". וגרסתה הספרים

קלטת קרבן העדה

1 קימתיה - טעמא דרבי אלעזר דבמתניתין, דכרבי שמואל, לא היא - עעמה. ולא דמיה - על ידי פרוין,
2 כשנפל בה מום. אלא הקדש דמים - דהיינו קדושת בורק הבית. ואמרת יאז - ושפי' קאמרת שיעפות
3 לכדק הבית. להקריבו לעולה לקיין המזבח - אי אפשר, דכתיב "בבקר". שאין לעוף פרוין - אף שנפל בו
4 מום, כדאייתא בתורת כותים. לפום כן וכר - לפיכך צריך לומר דעופות לא קדש מתחילה אלא קדושת
5 דמים. טעמא דהין תניא - טעמו דהך תנא דאמר אליבא
6 דרבי שמעון המפרש נקבה לעולה ולאשם ולפסא חתיב
7 עושה תמורה. אלא אפילו טמאה באתו השם - שלא
8 קרא עליו שם קרבן ודראו לו. וקשיא: כדא חתיב "והעמיד
9 והערך" - בתמימה; וכי קרבן כוה, שהוא חבי, בעי העמדה
10 והערכה: דהא כסיפא דרך קרא חתיב "והעמיד והערך",
11 וכאן ממה נפשך לא בעי העמדה והערכה. או שאני
12 קדש כלל, או שהוא עצמו קרב למזבח. הכי גרסינן:
13 יצאה נקבה משפלה - והכי פירושא: אם הקדיש נקבה
14 לעולה - הרי היא ראוייה למזבח ולשם שלמים. הרי
15 הרובע והרבע דתני בתוספתא פרק קמא דתמורה
16 דעושין תמורה, ואינה ראוייה להקריב כלל. אלא -
17 דומיא דטמאה ממש, שאין במינה קרבן. לאפקי עולה
18 דנקבה - שיש במינה קרבן. הכי גרסינן: כדא חתיב
19 "והעמיד והערך" - סימנא דתיצווא דרבי זעירא הוא,
20 כיון דקרא איירי בטמאה ממש, צריכה התמורה והערכה.
21 **הלכה המשנה** - משערין את הלשכה - ונתחן
22 שיטתו לעולתו ולשם שלמים ולינות
23 שיטתיה וזה השעיר לשלשים יום. ולוקחין מהם הגוברין
24 מה שצריכין באתו סכום שפסקו. ואם נתייק המקח -
25 אין מוסיפין דמים, ואם חולל - לוקחין לפי החול. המקבל
26 עליו לספק סלתות - בימות הקציר חטים ובצרת עבבים
27 ומיטקת יוחים וזה הגוברין מקדימין מנות לחנוני, והיה
28 החנוני מקבל עליו לספק ינות ושומנים וסלתות כל השנה.
29 ואם היו אז נמכרים ארבע סאין בסלע והוקרו ועמדו שלש
30 סאין - צריך ליתן ארבע סאין, ודקדש קונה בכסף
31 דכתיב "ותן הכסף וקם לך", ואם קיבל לספק מעותיו, לא
32 בסלע והחולל ועמדו ארבע סלע - נתון ארבע בסלע.
33 דלא גרע מחדיותו ולא קני אלא במשיכה. **התליעה לו -**
34 אפילו משך הגובר ונתן מעות - אחריותם על החנוני.
35 אינו מקבל מעותיו - ואין תולב לספק מעותיו, ולא
36 חנוני ולא זכה בהם אף על פי שקבלם מהגובר. עד
37 שיהיה המזבח מרצה - שיעלה לרצון על המזבח. הלכך,
38 אם התליעה הסולת או שהחמיץ היין - אחריותם על
39 החנוני. **מיד היו מקבלין את מעותיהן** - דלא
40 דחישינן שיפסלו, שהכתבים רוצין הן.
41 **הדרן עלך פרק התרומה**
42 **הלכה א משנה** על החתמות - ועל
43 הסלתות, כדמפרש לקמן
44 במתניתין. על הפייסות - להורות סדר הגורל מי יזכה
45 בעבודה זו ומי כוה. כמפרש במסכת יומא. על הקנים -
46 מחוטיס נפרה. כגון בן חבה ויולדת שמתאין קני חובה,
47 דהיינו תורים ובני יונה - נתונים מעותיהם לשפורת
48 המקדש. **הממונים על השפורת** לוקחים המעות
49 ומביאין בהן הקנים. ויהי צריך שימננה על זה חכם גדול
50 ובקי, כדאמרינן במסכת אבות: **קנים ופתחי נדה הן הן גופי**
51 **הלכות.** שזדה פותח דברים כוה - והוא מרדכי בלשן
52 שעלה מן הגולה. ונקראו כן ובני ברבולל לשנות הרבה,
53 כדמפרש בגמרא. על חולי מעים - מפרש בגמרא. **חופר**
54 **שיחין** - היה בקי בחפירות שיחין כדמפרש בגמרא. והיה
55 ממונה לחפור שיחין כדי שיהיו מים מצוין לעלי רגלים.
56 **גבני** - כשן שמו של איש המנכיר, כדמפרש בגמרא. על
57 נעילת שערים - לעולה השערים בערב ולפתחן בבקר.
58 על הפקיע - מפרש בגמרא. לעצל - כלי שיש שיש לו
59 קול גדול, לשון "תעליצא אתי" צימבולו בעליו. וכשחיו
60 שמעין קולו היו הלחים מתחילין בשיר. על השיר -
61 להתחיל את השיר, וכשחיהו מסיים היו כולן מסימין. בית
62 גמרו וכר - כולה מפרש בגמרא. **גמרא** כשירי דור ודור
63 באב למנות - שאי אפשר שאילו נתגברים ודו
64 ממונים בלב זמן הבית. דבכל דור היו משנתים הממונים. לכן פירש דאנתן דכשרים שבכל ימיה ומיני
65 מנה הנהגה במשנתו. מי שהיה באתו הדור - כשנעלו ישראל מן הגולה מנה אנתן שדוה בדורו, ולא כל
66 הממונים שהיו בזמן הבית. על כולם הוא אומו וכר - אהא דנתן בפרק שלשים דיומא בית גמרו: לא רצו
67 ללמוד על מעשה לחם הפנים, בית אבטיס לא רצו ללמד וכו', והגרסן בן לוי היה יודע פרק בשיר ולא רצה
68 ללמוד, אך קמצר לא רצה ללמוד על מעשה הבתח. על הראשונים הוא אמור "וכר צדיק לברכה", ועל
69 האחרונים הוא אמור "שם רשעים ירקב". וקאמר דלמנא דאמר דכשרים מנה התנא - אם כן על כרחך
70 לומר דאך בית גמרו ובית אבטיס היו כשרים, שהיה במנה הנהגה אנתן אמו, רשם רשעים ירקב" - על כרחך
71 קמצר לחדייה קאי. על כולם הוא אמור "שם רשעים ירקב" - אפילו על בית גמרו. על כן קטין וחבירו

קמ שקלים - פרק חמישי - אלו הן הממונים דף יג עמוד ב - מתוך מהדורת "אבן ישראל - (שטינזלץ)"

קרוב העדה

1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30
31
32
33
34
35
36
37
38
39
40
41
42
43
44
45
46

— השניים שם ברישא דמיתנותי. יכלן אחלק לו ברבים ואת עצומים יחלק שלל תחת אשר הערה נפשו למות. — שהתקן מדרש וכו' — שרודשן אותן ברבים. ואף זה שמוסר נפשו לה יחיד לו חלק בתורה ה', כרבי עקיבא. הכי גרסין: "ואת עצומים" — אלו אלו בנסת הגדולה שהתקן כללין ופרסין בתורה. מה תלמוד לומר "סופרים"? — מאי רבותיהו, דרבחיהו ודיבנהו קראי בהבי? ספרות ספרות — שקבצו בחכמתן כל החלוקות שברין, ושמו לן מספר, ככל דף דימית. חמישה לא יתרמו — בריש מסכת תרומות. חמישה רביים חייבין בחלה — ריש פרק קמא דחלה. חמש עשרה נשים — פרק קמא דיבמות. שלשים ושישה כריתות — ריש ביריות. שלשה עשר דבר וכו' — ריש תורות. ארבעה עשר נתיקן — ריש בבא קמא. שלשים ותשעה אבות מלאכות — שבת פרק "כלל גדול". מה תלמוד לומר סופר? — דכתיב לעזרא הכהן סופר — סופר דברי מצות ה', "רסופר בתה למה לא ליל. אלא כשם שהיה סופר דברי תורה — שבתה אמנת האותיות שבחברו שבכתב שבתה ועשה

המסורת. כך היה סופר דברי חכמים — למנות ההלכות. הראשונים חרשו בו — אידי דמייתיה שהראשונים עשו ספרות להקל על המעינים, מיימי נתיי מהא דרבי חגי. ואנו אינו לנו מה לאכול — כלומר, אף על פי שהראשונים עשו כל הפעולות להקל עלינו, עדין קשה עלינו להבין דברי תורה על ברין. אין הוין וכו' — אם היה הראשונים מלאכים אנו בני אדם, אבל אם היה הן בני אדם — אנתו בתוריהם, לרוב פחיתותיהו. אמר רבי מנא, באותה שעת אמר: אפילו לחמור של רבי פנחס בן אייר לא דמיין. מותרתא דרבי פנחס בן אייר — גבזה לטטיס בגליה. והיתה טמונה אצלם שלשה הימים ולא טעמה כלום. בחר שלשה ימים — נמלכו להוציאהו. אמרו: הוציאהו מכאן שלא אמת אצלנו, ויחיד ניכר הניגבה. אפקנה — הוציאו אותה, והלכה מעצמה. ועמדה על פתח ביתו של רבי פנחס, ותחילתה לצעוק. אמר להו רבי פנחס: פתחו הדלת לעידי הו. והא שלשה ימים שללא אכל כלום. פתחו לה — ובנסת. אמר לתן — רבי פנחס: תל לא לאכול, ותנתו לפניה שעים, ולא רעתה לאכול. אמר לתן רבי פנחס: וכי מתקנים הם השערים שאין בהם סתלת. ואירמינתו מין — הפרשת מהם דמאי. אמרו ליה — לא כן מלמדנו רבינו: הלוקח פירות מעט הארץ לאו לאכוליהן לבמהו? פטורין מן הדמאי? דכיון דרוב עמי גרשין מעשרין הן — לא גזר באלו, כיון שאינו אוכל מהן בעצמו. קמח לעורת — לעברך, ושמן לר — פטור מן הדמאי, וזו נמי למה אחת אוכלת. רבי פנחס: כמ נעשה לעניה זו שהיא מחמרת על עצמה הרבה, והפרישו דמאי אבלה. שידועין לדבר — בשבעים לשון וכו'. ארויין לשמוע, שזון מנביין שבעים לשון, אף על פי שאין יודעין להשיב. הרי והו ארויין לסתודין — ובעשה על ענין לשלשה — שידועין לדבר. ארבעה שידועין לדבר — הרי והו מעולה. יבשה ארץ ישראל — שלא ירדו השמים, ולא ידעו מאן להביא העומר. והוה תקן — שם חו אלא — שאינו שומע ואינו מדבר. צריפי — הוא סוכה של חג. אלא היה מלמעלה ועשויה מערבה. איתוניה וכו' — הביאוהו לפני פתחה, להבין מננה באיזה מקום הוא. אמר להו: מי איכא מקום בארץ ישראל ששמו יגנת צריפין או צריפין יגנת? והכלו ליה ומצאו. נשך — בלוק בשדות. סוכרא — חור שבמחוזות הדלת שבו תורבים הבריה לנעול. שופעת דמים במעיין — ומכניא קן אחד חובה, אחד חסאת ואחד עולה כרין וכו'. בעינה סיבה — וזן קן נביה, וכולן עולות. בים אכנת — בעברת הון היה דיהת בסכנה, וזן לנדרה ועולות וכו'. וזן אבא לאות סל את הים — ונדרה קן אחד להחלת בנה. על ידי שדיו הכותנים וכו' והויאן ליד חולימעינים — לכך היו צריפי לרופא לרפאותן. והלכן אף הוא נחשב במדומתים שדיו בגמדות, שאף הוא נטל שכר מותרות הלשה. דצריפין קרבן אחד. שיעאיתיה בשטר קרבנות השמנים, ולא יבוא לידו נותר. ושוחין מים — שאסורים לשלות יין בעורה. והוה ידע — בן אחיה איהו יין יפה למעינים לעצור, ויהוה יין טוב לרפאותן. שעל ידי הצינה המעינים מתרפאים וא מתעשרים יותר ממיא. והוה ידע — איהו סלה מוציא מים צוננים ואיזהו מים חמים, ועד

40 יודעין מהיכן להביא העומר. והוה תמן חד אילם, דיהוה ריבוי דיהה על עיניה ויריה על סוכרא. איתוניה לנביי פתחיה, אמר לון: אית אתר דמתיתקרא עין סוכר או סוכר עין? ואלוון תמן ואשכחון. שלש נשים הביאו קינין, אחת אומרת "לעניתי" ואחת אומרת "לומתי". ואחת אומרת "לומתי". וזו שאומרת "לעניתי" סברין מימר: שופעת פפעון. אמר לון: בעיניני ספנת. זו שאומרת "לומתי" סברין מימר שופעת פפים, אמר לון: בימה ספנת. זו שאומרת "לומתי" סברין מימר זכה ממש, אמר לון: וזאב בא ליטול את בנה. כן אחיה" וכו'. על ידי שדיו הפכהים מתלבין וחסים על הרצפה, והוה אוכלין בשר ושוחין מים, היו באין ליד חולי המעינים, והוה ידע תאי דין חמר טוב למעיני, והאי דין חמר סמם למעיני. והנניא חפר שחין. שדיה חפר שחין ומעורות, והוה ידע

הא

חסרה ומשבושת. אמר רבי יונה: כתיב בו' — אידי דנקט מעלות המוכרין לשבת, וגם מעלת החכמים שמנו הכל, נקט לה הבא. אחלק לו ברבים — זה רבי עקיבא. שרבים היו תלמידיו, כמו ששנינו בריש מגילה. וכו'. איתומתי אילבא דרבי עקיבא. ואמרין בגמרא: והיה העולם שמם עד שבא רבי עקיבא אל רבותיו כי והנמי תלמידים הרבה. ולכן דרש עליו "אחלק לו ברבים" — חלק עולם והבא לו ותלמידיו, וסיפיה דקרא "ואת עצומים" קאי פיה על דהרגי לוד שנתעצמו למסור נפשם על קידוש השם. יחלקו שלל האויבים. כמו ששנינו תחת רבי עקיבא וחיבריו מהן קן מביאין בו". והוה שנאמר "תחת אשר הערה למות נפשו" — שמוסר נפשו למוות. וכמו שאתה בכל יום היה מעטער לקיים "ואחבת בו בכל נפשיך", וזה שאמר "נפשי", והוה לישיבא דקמרא "וחתיבה" — שעורר עליו שדיה מקדיל קהלות, "ואשנינה נמנה" — כמו שאמר: או ל' כי בממללי שבתות וכו'. פנסי' כנסת הגדולה תליגן — שהמנהג והמוסר היה מקבול מיום מימי אנשי כנסת הגדולה, כמו שאמר הגאונים. כללים ופרשים — כללים — כמו "כל אמר רבי עקיבא", וכלוהו תיתמתי כללי הלכות ופרשות שהיה דורש על כך קוץ וקוץ תלי תלים של הלכות, ובהם אחיווה מתנין דמוסרי. מענין שהיה קן גרים. מה תלמוד לומר סופרים — דכבר נקט משפחותו ומעשרו, וכולי קרא לדרישא. סופרים ב' ספרות — כדי שיהיו נגר עיני העוסקים בה וכו'. ושמו. חמישה לא יתרימו בו' — כמו דלא חרשו אלא עז דבריהם לחימתה, ואי משום סמנא בעלמא — ליחשבו שנים או שלשה. אלא הדואו מלול כל השמי'. ומתחיל מסדר הראשון ונקט כסדר המספר. אלא דמוסרי קשה ליה לטורות ואבות לאבות. "לעזרא הכהן סופר" — מה תלמוד לומר "סופר" — דכתיב שם "אשר נתן המלך ארתחשסתא לעזרא הכהן הסופר סופר דברי מצות ה' וחקיין", וכו'. כתיב "הסופר קמא מה תלמוד לומר "סופר" — כשם שהיה סופר דברי תורה, כך היה סופר דברי חכמים — וסיפא דקרא "דברי מצות ה'" — הוא תורה שבכתב, כמו שנאמר שם: "והוא סופר מחד בתורת ה'", וחקיין על ישראל". — וזו תורה שבעל פה. שתורה שבכתב גנו לאמות ובכתבה כמיא היטב שבעים לשון. וכמו ששנינו לעיתו נבא הקדוש ברוך הוא פפר תורה בחיקו בן כלום יש בכנס מניח זאת, דקאי על תורה שבעל פה. הראשונים — אנכי שוכר מעלת הראשונים הזכיר החילוק ביניהם לביניהו. חרשו בו' — חמיש עשרה מהתורה הפה, לפי שהתורה נקראת "חיים". כמו שנאמר "לכבו לתמו בלומתי". ועיין בחידושי על מגרות ענין החמש עשרה מלאכות בארוכה. אין לנו פה לאכול — כמו ששנינו בפרק חמישי דערובין: "לית האבין". אם משום אדם לחייב כאבן היה שאנה נמנית, כמו שאמר: פתיס פופך קרב, חגי רבי שנאמר ב' חיים הם למנוציאיהם" — למנוציאיהם בפה, ואנחנו מתעצלים בוה. אין קרימאין מלאכים — שהאדם חצי מלאך מנד הנישמה וחצינו בטהמה מצד הגוף כידוע. וכמה שהאריך הסמיג' בתקדמותו לחלק ענין עמו, והראשונים הביירו בה המלאך לעשות רצון קונו. בני אנש — כמו שנאמר בן חכם ישמעל אבינו". וכו'. וכמו שבכתב רבינו הגאון שחלק אבינו גרם כחמתו. וכן אמרין קדישים תהיו" — בענין עצמו וכו'. וכמו שכתבו בחוה: רבי לומאן דרבי מנא וכו'. וכמו ששנינו במדרש רבה על פסוק "כי אבי ואמי ועובדי", רק שכב האדם להתברר ולהרגיז יצר טוב על יצר הרע, כמו ששנינו רוד הרגו בו חזו שאמר "בני אנש". ואי הווי בני אדם — אפילו הכי וכו' למורתם והתפלה. אמר תנין — שגבר החמר בגלות התורה ומצות, שאין לנו הרימ' לתלם. כי נגרשנו רבי מצות בגלות. וכן כתיב "מלכה ושריה בגינים אין תורה". חמיתיה דרבי פנחס בן יאיר נבכווה לביבים — עבדת — הייתה אצלם שלשה ימים ולא טעמו

יומא (ב) ו'לא היתה קריאת הגבר מגעת עד שהיתה עזרה מלאה
מישראל'. רב פירוש 'קרא גברא' – קרא האדם הממונה על
הכרוז, ורבי שילא פירשו 'קרא תרנגולא' – קרא התרנגול שנקרא
גבר. פעם אחת נודמן רב למקומו של רבי שילא ולא היה לרבי
שילא מתורגמן שיפרש את דרשתו לציבור השומעים, קם רב
שלא היה ידוע לציבור שם כדי לתרגם את דבריו, וכשרבי שילא
הוזכר בתוך דבריו את 'קריאת הגבר/ תרגם – הסביר רב, קומי
דבית – לפני שומעי לקחו של רבי שילא, שקרא תרגומא הכוונה
היא אבריו פרוזא שהאדם הממונה קרא אל הכרוז. אמר ליה רבי
שילא, אל תסביר כך אלא אמור שהכוונה היא 'קרא תרגומא'.
אמר ליה רב לרבי שילא, והתינין – והרי שנינו במשנתנו 'מן קבר
על נעילת שערים/ אית לך למימר – וכי יכולים להסביר שהכוונה
היא בר תרגומא, שתרגול היה ממונה לסגור את השערים, אלא
כשם שכאן במסכת שקלים הכוונה היא לאדם הממונה כך גם
הכוונה במסכת יומא.
שנינו במשנה: 'מן קבר על הפקיע'. מבאר הגמרא מהו 'פקיע':
שהיה היה מוויג פתילות – נתנו חכמים שיעור של חצי לוג שני
לנרות המנורה, בין ללילות הקיץ הקצרים ובין ללילי טבת
הארוכים, והיה ממונה זה מופקד להכין את הפתילות כפי מידת
השמן, עבות לקיץ ודקות לחורף כדי שלא יחסר ולא יוסיף.
הגמרא מביאה מעשה בהקשר לכך. מספרת הגמרא: רבי יוסי עאל
לכופרה – בא למקום ששמו כופרה. בעו ממוניא עלייהון פרינסים –
רצה רבי יוסי למנות עליהם פרנסים שידאגו לצרכי הציבור, ולא
קבלוין מיתן – ולא היה אפילו אחד מהם מסכים לקבל על עצמו
מינוי זה, לפי שלא היה זה לפי כבודם. עאל – בא רבי יוסי אמר
קומיהון – לפניהם את מה ששנינו 'מן קבר על הפקיע', והוסיף
לדרוש על זה, וזה אם זה שנתמנה על הפתילות וזה להימנות עם
גדולי תיור המזכרים במשנתנו, שכן רבי יוסי סבר כמו הדעה (ג).
שיכשירי דור ודור בא למנות עליהן, אתם שאתם נתמנין על תי
נפשות להיות ממונים על הצדקה לא כל שכן שגדולה וזכותם עד
למאד.
שנינו במשנה: 'מן ארזה על הצלצל'. הגמרא מבאר מהו 'צלצל':
כי הא דתנינן תמן – כמו ששנינו בסוף מסכת תמיד (א), שהסגן
היה עומד על קרן המזבח וכשהיה רואה שהכהן מנסך, תניף תפנין
בסודרין לטימן שיאמרו הלויים את השיר, ותקיש בן ארזה שהיה
גדול המשוררים על הצלצל – כלי גנינה העשוי משני גלילי נחושת
המכים זה לזה, ומיד התחילו הלויים לשיר.
שנינו במשנה: 'הונוס בן לוי על השיר'. הגמרא מביאה מימרא
בשבח קולו: אמר רבי אחא, נעיימה תורה היה הוגרס יודע, ואמרו
עליו על הוגרס בן לוי, שהיה מנעים את קולו בזמר, וכשהיה נועץ
גדלו בתוך פיו – מניח אצבעותיו בין הגנימים, היה מוציא בפה מיני
זמר, והיו כל אחיו תכנים נוקרין לו בכת ראש – נרתעים
לאחוריהם מעוצמת הקול.
שנינו במשנה: 'בית גרמו על מעשה לחם הפנים'. הגמרא מרחיבה
בענין זה. מבאר הגמרא: בית גרמו היו בקיאים בדריתו – להוציא מן התנור
לאפותו היטב, וכן היו בקיאים בדריתו – להוציא מן התנור
באופן שלא ישבר, לפי שהיה לחם הפנים עשוי כמין חיבה פרוצה
או כמין ספינה רוקדת וקשה לאפותו ונוח לשברו. ולא רצו בית
גרמו ללמד לאחרים את אומנות זו שבידם אלא הם בעצמם היו
עושים זאת בדמים יקרים. כיון שכן, שלחו תכנים והביאו אופנים
מאלכסנדריא של ארץ מצרים, שהיו בקיאים במעשה לחם הפנים
לאפותו, ואולם בדריתו לא היו אומני אלכסנדריא בקיאים וכמו
שמפרש והולך. בית גרמו היו מסיקין את תנור המתכת מופנים
ואופים את הלחם מבפנים בדפוס ברזל המיוחד לו, ורק כשהיה
הלחם אפוי כל צרכו היו מוציאים את הדפוס שבו הלחם אל מחוץ
לתנור ויוזין מכהו – ומוציאים את הלחם מתוך הדפוס, ומכיון
שנאפה לחם הפנים כל צרכו לא היתה לחם הפנים מתעפשת. ואלו
– אומני אלכסנדריא היו מסיקין מופנים ויוזין מופנים –
ומפרידים את הלחם מן הדפוס בתוך התנור קודם שנאפה כל

האי דין ביה מקורד מניא – איזה טלע מוציא מים קרים, והאי דין
ביה אית ביה שרברובי – ואיזה טלע מוציא מים חמים, ועד היכן
שרברובותיה מניא – מגיעה מידת חום המים.
הגמרא מביאה צרה שאירעה לנחוניא: אמר רבי אליעזר, אף על
פי שהיה נחוניא זריז במצוה זו, כיון שקרה ולא נזהר במצוה זו
כהוגן נענש ונתן בנז פצמא.
כיון שנחוניא היה צדיק ואף על פי כן נענש, מביאה הגמרא
מאמרים העוסקים בכך שהקדוש ברוך הוא אינו מעביר על
הפשעים (כשאינו חוזר בתשובה) ואף עם הצדיקים הוא מפקדן:
אמר רבי תנאי, מאן דאמר רחמנא וותרן – כל האומר שהקדוש
ברוך הוא וותרן שמוותר ומעביר על הפשעים והעוונות, יענש
בכך שתותרן בני מעויו – ישולשלו מעיו וימות, כיון שבדבריו
אלו הוא מורה היתר לבריות לחטוא, והאמת אינו כן אלא הקדוש
ברוך הוא מאריך רוחה – ארך אפיים, ואף על פי שאינו מעניש
מיד הרי שבסופו של דבר הוא גבי ידידה – גובה את חובו ופורע
מנו.
אמר רבי אחא, פתיב (תהלים א) 'סכביו נשערה מאד', והוא דורש
'סכביו' על הצדיקים שהם סביב לשכינה ודבקים בו, נשערה'
מלשון חוט השערה, ללמדנו שהקב"ה מדרקק עמקו – עם
הצדיקים כחוט השערה – אפילו על דברים קלים. אמר רבי יוסי,
לא מפעם הוה – לא מפוסק זה אנו למדים, שכן מנין לנו שישערה'
הוא מלשון 'חוט השערה' ושמה הוא לשון 'סערה' כפשוטו. אלא
זה נלמד מן מה דתתיב (תהלים פט ח) 'ונורה הוא על כל סכביו'
שהקב"ה מטיל אימת משפטיו על הצדיקים הסובבים אותו ודבקים
בו, ומכאן למדנו שמוציא של הקדוש ברוך הוא, הוא על הקדושים
אליו יותר מן הרחוקים.
הגמרא מביאה צרה נוספת שאירעה לנחוניא אך לבסוף ניצל
ממנה: רבי חייי בשם רבי שמואל בר נחמן סיפר, מעשה בקיסר אחד
הוא נחוניא חופר שיחין שהיה חופר בורות שיחין ומערות כדי
שהיה מים לשתות לעובדיה וישבים. פעם אחת היתה פת עוקרת –
הולכת בדרכה להנשא, וישמשה נהר, וכיון שהיו סבורים הכל
שהיא מתה, הוון כל עמא עליון לגבי פתו מנחמתיה – היו כל העם
נכנסים אצל נחוניא כדי לנחמו, ולא קיבל עליו מתנהמא – ולא
קיבל נחוניא תנחומים על בתו.
עאל – נכנס רבי פנחס בן יאיר לנביא – אצלו, בעי מנחמתיה – כדי
לנחמו, ואף ממנו לא קיבל עליו מתנהמא – לא קיבל תנחומין. אמר
לון רבי פנחס בן יאיר לבני המקום, דין הוא חסידכון – וכי זהו
חסידיכם, הרי הוא בועט במידת הדין ואינו מקבל גזירת שמים
באהבה. אמרו ליה, רבי, אבלו הגדול של נחוניא הוא לא מפני
שהוא חס ושלום בועט במידת הדין, אלא מצטער הוא שאף על
פי שהוא כך וכך היה עושה לחפור בורות מים לרבים, בכל זאת
כך וכך אירע ליה שטבעה בתו במים. אמר רבי פנחס בן יאיר, וכי
אפשר שנחוניא שהיה מכבד את בוראו במים, יענש באותו דבר
עצמו והוא מקפחו במים. מיד נפלה הקרה – יצא קול בעיר שפאת
בתו של אותו האיש [נחוניא] והיא ניצלה משטף הנהר. אית
דאמרי – יש שאומרים שנס הצלתה היה בכך שפסוקתא –
בערבות הצומחות בשפת הנהר איתעריה – נאחזה עד שעלתה
משם, ואית דאמרי – יש אומרים שמלאך ירד מן השמים בדרמות
רבי פנחס בן יאיר והצילה.
שנינו במשנה: 'גבני פרוז'. הגמרא מבאר מהו 'כרוז': אומר
הגמרא ש'גבני' הוא שם האיש שהיה מברז בכל בוקר בקול גדול
בבית המקדש. מה היה אומר, עמדו תכנים לעבודה ולויים לדוכן
וישראל למעמון. מספרת הגמרא: פעם אחת אנריפם הפלך שמע
את קולו של גבני הכרוז עד למרחק של שמונה פרסאות ונתן לו
מתנות הרבה.
שנינו במשנה: 'מן קבר על נעילת שערים'. 'בן גבר' הוא שמו של
הממונה על תפקיד זה. בהקשר לכך, הגמרא מביאה מחלוקת
אמוראים במסכת יומא בפירוש המילה 'גברא': נחלקו רב ורבי
שילא מה פירושו של 'קריאת הגבר' המוזכרת במשנה במסכת

הגדול.
וכשהוא מתיר – כשיש ברצונם להוציא את ההקדשות, על כל
אחד להכיר חותמו שלא נשתנה ולא נתחלף, והסדר הוא מהגדול
עד הקטן. המלך רואה חותמו שהוא כראוי ולא נגעה בו יד אדם,
ומתיר ושובר את החותם. כהן גדול רואה חותמו ומתיר, קתליקין
רואה חותמו ומתיר, אמרבל רואה חותמו ומתיר, נזכר רואה חותמו
ומתיר, וכשהוסרו כל החותמות יכולים להכנס ללשכה
ולהשתמש בהקדשות.
שנינו במשנה: אין עושים שררה על הצבור כמזון פחות משנים,
הגמרא מביאה מקור לכך: רב נחמן בשם רבי מנא למד דין זה, על
שם – ממה שנאמר בפסוק (שמות כח ה) 'וְהָיָה יָקוּחוֹ אֶת הַהֶקֶב וְאֵת
הַתְּכֵלֶת וְאֵת הָאֲזְנוֹתָיו וְאֵת תּוֹלְעַת הַשְּׂנַיִם וְאֵת הַחֹשֶׁשׁ, כִּי כִּן שְׁכָתוֹב
'וְהָיָה לְשׁוֹן רַבִּים, וּמִיעוּט רַבִּים שְׂנַיִם, הֲרֵי שֶׁהָיוּ צָרִיכִים שְׂנַיִם
בשביל לקחת הזהב, והוא הדין לכל שררה.
מביאה הגמרא מחלוקת אמוראים בענין מקור עושרו של משה:
אמר רבי תמא בי רבי חנינא, מפסולת של לוחות – שנצטוו משה
לחצוב את הלוחות השניות מאבן טובה ויקרה הנקראת
'סנפירינון', ומשירי הסנפירינון העשירי משה, היא הוא דכתב
(שמות לד א) 'וַיֹּאמֶר ה' אֶל מֹשֶׁה פְּסַל לְךָ שְׁנֵי לַחַת אֲבָנִים, וְדוֹרְשִׁים
'פְּסַל לְךָ' – שלך, והיינו שתהא הפסולת שלך.
רבי חנין חולק: אמר רבי חנין, לא מפסולת הלוחות העשירי משה,
אלא מחצב של אבנים טובות ומרגליות כראוי לו הקדוש ברוך הוא
מתוך אהלו וממנו העשירי משה.
מביאה הגמרא מחלוקת אמוראים מה היתה דעת העם על עושרו
של משה: כתיב (שמות לג ח) 'וַהֲדַיָּה כִּצְאָת מֹשֶׁה אֶל הָאֱהָל יִקְוְמוּ כָּל
הָעָם וַנִּצְבּוּ אִישׁ פֶּתַח אֱהָלוֹ וְהִכְיָמוּ אֶחָדִי אֶחָדִי מִשָּׁה עַד כָּאֵל הָאֱהָלָה'.
תירא אמוראין – שני אמוראים נחלקו בהבנת הפסוק. חד אמר,
לננאי היו מסתכלים עליו, חד אמר, לשבח היו מסתכלים עליו
וכמו שמפרש והולך. מאן דאמר לננאי מפרש, שכל אחד היה
מראה לחבירו על משה רבינו שהוא שמן, ואומר, חמוץ שקין – ראו
כמה עבים שוקיו, חמוץ כרעין – ראו כמה עבים רגליו, חמוץ קופד
– ראו כמה בשר הרבה הוא אוכל, אביל מן דיהודאי ושותי מן
דיהודאי – מה שהוא אוכל ושותה זה משלנו היהודים, כל מדליה
– כל מה שיש לו, הוא מן דיהודאי שלקח את ממונו. ומאן דאמר
לשבח כך היו אמורים, מחמי צדיקא ומזבי – זכות היא לראות את
הצדיק, טובאי דזכת למחמי יתיה – ואשרי מי שזכה לראותו.

הלכה ג – משנה

הנסכים שעליהם אנו דנים הם 'מנחת נסכים' הבאה עם קרבנות
עולה או שלמים, בין של יחיד בין של רבים, ועם חטאת ואשם של
מצורע. ושאר הקרבנות אינם טעונים נסכים.
מנחת נסכים היא סולת כלולה בשמן ויין לנסך, ובספר במדבר (פרק
טו) מבואר ששלש שיעורים יש בדבר: לכבש ועד בן שנה או עד,
מביא עשרון סולת כלול ברביעית ההין שמן למנחה, ורביעית
ההין יין לנסך. לאיל ושהוא כבש למעלה מבן שנה, מביא שני
עשרונים סולת כלולה בשלישית ההין שמן למנחה, ושלישית
ההין יין לנסך. לבן בקר פר או עגל, מביא שלושה עשרונים סולת
כלולה בחצי ההין שמן, וחצי ההין יין לנסך.
מצורע עשיר היה מביא שלוש בהמות, חטאת עולה ואשם, והיה
מביא עם כולם שלושה עשרונים סולת ושלוש פעמים רביעית
ההין שמן שהם תשעה לוגי שמן, ומלבד זאת היה עליו להביא לוג
שמן שממנו היו נותנים על תנוך אוזנו ועל הבהונות.
הנסכים היו נקנים בבית המקדש כיון שהם צריכים להיעשות על
טהרת הקודש, וסדר נקייתם היה שהקונה היה משלם תמורתם
ליוחנן הממונה על החותמות והיה מקבל ממנו חותם ועליו היה
כתוב על איזה נסכים שילם, ואת החותם היה נותן לאחייה
הממונה על הנסכים ומקבל תמורתו את נסכיו, כמו שמפרש
והולך.
שנינו בתחילת הפרק (ג) 'יוחנן בן פנחס על החותמות אחייה על

מוקדין את המנילה הזאת אלו לאלו, ולא היתה המגילה יוצאת
מידי המשפחה, ועבשיו שאינן בית אבא נאמנים, הילך את המנילה
והוקר בה שלא תבוא לידי מי שאינו הגון. וכשפאתי והרציתי –
סיפרתי את כל הדברים לפני רבי עקיבא, ולגו עיניו דמעוה ואמר,
מתחילה חשדנו את בית אבטינס, שתשובתם על מה שאינם
מלמדים את מעשה פיתום הקטורת שהוא משום שנהגים הם
שלא יבוא לידי מי שאינו הגון, אינו אלא תירוץ בעלמא ורצונם
הוא להשתמש מיד חכמים, אבל עכשיו שראינו שזהירים הם
ביותר שאפילו במשפחתם לא תבוא המגילה לידי מי שאינו נאמן,
הרי שאמת היתה בפייהם, ומעיקה אין אנו צריכין להוכיחין לננאי.
שנינו במשנה: אלעזר על הפרוכת, מבארת הגמרא: שיהיה כמזנה
על אוזני פרוכת, לראות מי מהאומנים בקי במלאכתו ומי אינו
בקי, והיה משלם להם שכרם.
שנינו במשנה: פנתם המלביש. מבארת הגמרא: שיהיה מלביש את
הכהן גדול בגדי כהונה גדולה לפני העבודה ומפשיטם לאחר
העבודה ושומרם בלשכות המיועדות לכך. מעשה ככהן אחד
שהיה ממונה על הגדים כפנתם המלביש, שהלביש לאיסטרופיות
– לשר אחר, ונתן לו שמונה זהובים בשכרו, ואית דאמרין, תרי
עשרי יתב ליה – שנים עשר זהובים נתן לו, וכל זאת מגדול
מומחיותו בכך.
הלכה ב – משנה
המשנה ממשיכה לדון אודות הממונים בבית המקדש: אין פוחתין
משבעה אמרובולין – 'אמרובול' הוא מלשון 'אמר כולא', שהוא
ממונה על כולם ואין משיבין על דבריו, ושבעה אמרובולים היו
במקדש ובידיהם ניתנו מפתחות העזרה, ושלשה נזקדין שהם
הפקידים במקדש וכל ממון הקדש תחת ידם, והם היו פורים את
הכרנים החרות וההקדשות, והם למתה מן האמרובולין.
ואין עושים שררה על הצבור לגבות ממון מהצבור פחות משנים,
ואכן כל הממונים שהזכרנו במשנה הקודמת (היא) היו אחרים עמם
מטעם זה, חוץ מן אחיה שהיה ממונה יחיד על חולי מעיים, ואלעזר
שהיה ממונה יחיד על הפרוכת, ואף על פי שהיה בהם עסקי ממון
בקניית הרפואות והפרוכות, כיון שאותן קיבלו רוב הצבור עליהן.
נמרא
שנינו במשנה: אין פוחתין משלשה נזקדין ומשבעה אמרובולין.
הגמרא מביאה ברייתא המביאה ממונים נוספים: תני – שנינו
בברייתא, שאף לא היו פוחתין משני ממונים הנקראים קתליקין,
והם יותר חשובים מהאמרובולין.
מביאה הגמרא רמז בפסוק למה שלמדנו בענין הממונים. אומרת
הגמרא: היא הוא דכתיב – זה מה שכתוב בפסוק המונה את
הממונים (דברי הימים ב' לא א), 'ויחיא ויעזרוהו ונחת ויעשהאל
וירימות ויוזבד ואליאל ויסמכיהו ומחת ונגניהו פקידים מיד כנניהו
ושמעיה אחיו במפקד יחזקיהו המלך ועזריהו נגיד בית האלהים'.
מבארת הגמרא: 'ויחיא ויעזרוהו ונחת' שלשתם היו נזקדין,
'ועשהאל וירימות ויוזבד ואליאל ויסמכיהו ומחת ונגניהו' שבעה
אלו היו למעלה מהגזברים ונקראו אמרובולין, 'פקידים מיד כנניהו
ושמעיה אחיו' שנים אלו היו ממונים על האמרובולין ונקראו
קתליקין, 'במפקד יחזקיהו המלך ועזריהו נגיד בית האלהים' שכל
אלו הממונים נתמנו על ידי חזקיהו המלך ועזריהו כהן גדול.
מבארת הגמרא את סדר האחריות של כל הממונים על נכסי
הקדש. אומרת הגמרא: כשהוא חותם – כשהיו מכניסים דברי
הקדש שיהיו גנוזים עד לזמן שיצטרכו אותם להשתמש בהם, היו
חותמים את שער הלשכה שבה ניתנו כדי שלא יכנס שם אדם
ויגע בהם. וכך היה סדר ההחתמה, בתחילה הנזכר חותם עליו
בחותמו, כי כל חותם אינו דומה לשר חבירו, ונותנו לאמרובול
שיחתום אף הוא. אמרבל חותם, ונותנו לקתליקון שיחתום אף הוא.
קתליקון חותם, ונותנו לפתן גדול שיחתום אף הוא. כהן גדול חותם
ונותנו למלך שיחתום אף הוא, נמצא סדר ההחתמה מהקטן ועד

58

גמרא

59 שנינו במשנה שלשבת חשאי' היתה מחלקת צדקה בחשאי.
60 הגמרא מביאה מעשיות מאמוראים שקיימו מצות צדקה בהידור:
61 רבי יצחק בר אידי ורבי יצחק בר נחמן היוו פננים – היו ממונים
62 על קופה של ציבור, והיון יהבין – והם היו נותנים לרבי חמא אבוי
63 דרבי יהושעיה, דינר לצדקה לפי שהיה עני, והוא שלא היה רוצה
64 ליהנות מן הצדקה, יהיב ליה לחורנין – היה נותן זאת לעניים
65 אחרים.
66 רבי זכריה חתניה דרבי לוי, היו הפל מליזין – מתלוצצים עליו
67 ומוציאים עליו שם רע, וכך היו אמרין עליו, דלא צריך – שהוא
68 אינו צריך לקחת צדקה והוא נכב – ומכל מקום הוא לוקח. מן
69 דרמך – לאחר שנפטר, דקרון ואשכחין – בדקו אחריו ומצאו, והיה
70 מפליג ליה לחורנין – שהיה נותן מכספו לאחרים לצדקה, וכל שכן
71 שהצדקה שהיה מקבל היה נותן לעניים.
72 רבי חיננא בר פפא היה מפליג מצוה – היה מחלק צדקה לעניים
73 בליליא – בלילה, כדי לתת להם בצניעא. חד זמן – פעם אחת, פגע
74 ביה דהוון דרתייא – ראה אותו מלך השדים, אמר ליה מלך
75 השדים לרבי חיננא, וכי לא בן אלפן רבי – למדתנו רבינו את
76 הפסוק (דברים יט ד) 'לא תפיג גבול רעה', והרי היום הוא שנתון
77 לבריות לעשות את מלאכתן והלילה ניתן למזיקים לשלוט בו
78 ולעשות בו כל רצונם, וכיון שעתה היא שעת משמרתנו היה לך
79 לישן כעת ולא להסיג את גבולנו. אמר ליה רבי חיננא למלך
80 השדים, ולא בן פתיב (משלי כד ט) 'מתן פסתר יכפה אף', וכיון שאני
81 ער בלילה כדי לתת צדקה בדרך של מתן בסתר, יש בכוחה לכפות
82 אפילו את המזיקין. והנה – והיה מלך השדים, מסתפי מיניה –
83 מתכסה מפניו, וערק מן קומיו – ובורח ממנו שהיה מפחד שלא
84 יכפה אותו.
85 אמר רבי יונה לדרוש את הפסוק (תהלים א ט) 'אשרי משביל אל דל'
86 ביום רעה ומלטהו ה', 'אשרי נותן דל' אין פתיב כאן – לא כתוב
87 כך, אלא 'אשרי משביל אל דל', והכוונה אשרי זה שהוא מסתפל
88 במצוה היאה לעשותה – שהוא עושה את מצות הצדקה בהשכל
89 ובחכמה כדי שלא יתבייש העני.
90 ביצר היה רבי יונה שדרש פסוק זה עושה את הצדקה בהשכל,
91 כשהיה רואה עני מן מוכים שרד מנכסיו, ובושה היא בעבורו ליטול
92 מן הצדקה, היה רבי יונה אומר לו – לעני, פני, פשיל – מכיון
93 ששמעתי שפלה לך ירושה מן מקום אחר ועדיין אין לך כאן כלום,
94 מול ממני את המעות כהלואה, ואת פורע לאחר זמן כשתגיע
95 הירושה לידך. מן דהנה נסיב – כשהיה מסכים העני לקבל את
96 המעות, הנה – היה רבי יונה אמר ליה, המעות שנתתי לך מתנה
97 היא לך.
98 אמר רבי חיננא בר אדא, אית הנה סכין ביומינו – זקנים היו בימינו,
99 מאן דהנה יהיב להון – כשהיו נותנים להם צדקה בעשרת ימי
100 תשובה, שהם מבין ריש שתא – ראש השנה לצומא רבא – ליום
101 הכפורים, היון נסבין – היו מקבלים ממנו, מן פתר בן – אולם מיום
102 הכפורים ואילך, לא היון נסבין – לא היו לוקחים, שכן היו הזקנים
103 אמרין, דישתן גמן – השנה היא עדיין לפנינו ויכולים אנו לטרוח
104 לצורך אכילתנו, ורק באותם הימים הסכימו ליקח כדי לזכות את
105 הרבים בימי תשובה אלו.
106 הגמרא מביאה מעשיות בעניים שלא קיבלו צדקה כראוי ומתו:
107 נחמיה איש שיתין פגע בו ירושלמי אהד שהיה עני. אמר ליה העני
108 לנחמיה, ובה עמי – תן לי צדקה דרא תרגולתא – תרנגולת אחת
109 לאכילה, וביקש בן לפי שהיה רגיל לאכול בשר תרנגולים. אמר
110 ליה נחמיה, הא לך מופיתיה דקופד – קח לך מטבע וקנה בו בשר
111 בהמה, שלפי שאתה מתפרנס מן הצדקה, אין אתה צריך להתענג
112 על אכילת בשר תרנגולים שדמיהם יקרים יותר משל בשר בהמה.
113 לקח העני את המטבע, ונבין קופד – וקנה לעצמו בשר בהמה,
114 ואכל וימית, לפי שהיה רגיל באכילת בשר תרנגולים. והנה נחמיה
115 צווח – צועק ומתאבל עליו, ואמר בואו ונספדו להרוגו של נחמיה,
116 שמת בפשיעתו שלא נתן לו די מעות לקנות תרנגולת.

1 לכה נחלוק – כך גם נחלק את שיעור הנסכים בבקר בין נסבי עגל
2 הקטן לנסבי שור הגדול, תלמוד לומר 'בכה יעשה לשור האהר',
3 מגיד לנו הכתוב שלא חלק את שיעור הנסכים בין נסבי עגל לנסבי
4 שור כיון שאף שור בן יומו קרוי שור.
5 הגמרא ממשיכה לדרוש את הפסוק לעיל, שכולו מיותר לדרשה.
6 שואלת הגמרא: 'או לאיל' למה נאמר, הרי כבר נאמר (במדבר טו ו)
7 'או לאיל תעשה מנחה'. מתרצת הגמרא: כפילות זו באה ללמדנו
8 שלא תדרוש את הסברא שהיה פדיון לומר, אם מצאנו שחלק בין
9 נסבי בן שנה לנסבי בן שנתיים – שנסבי כבש בן שנה שונים הם
10 מנסבי כבש בן שנתיים הנקרא איל, לכה נחלוק – כך גם נאמר
11 לחלק בין נסבי איל בן שנתיים לנסבי איל בן שלש שנים, תלמוד
12 לומר 'או לאיל האהר' ללמדנו שלאחר שיצא הוא מכלל כבש הרי
13 הוא איל לעולם.
14 שואלת הגמרא: 'או לשה בכבשים' למה נאמר, הרי כבר נאמר (שם
15 ה) 'או לזבא בכבש האהר'. מתרצת הגמרא: כפילות זו באה
16 ללמדנו שלא נדרוש את הסברא שהיה פדיון לומר, אם מצאנו
17 שחלק בזכר בין נסבי כבש בן שנתו לנסבי איל בן שנתיים, לכה
18 נחלוק – כך גם יהיה חילוק בין נסבי כבשה בת שנתה לנסבי חתל
19 בת שנתיים, תלמוד לומר 'או לשה בכבשים', ומהריבוי אנו למדים
20 שאין חילוק בבקבה בין כשהיא גדולה לבין כשהיא קטנה.
21 שואלת הגמרא: 'או בעזים' למה נאמר, הרי עזים בכלל כבשים הם.
22 מתרצת הגמרא: כפילות זו באה ללמדנו שלא נדרוש את הסברא
23 שהיה פדיון לומר, אם מצאנו שכבש חלק – יש חילוק בנסכיו בין
24 נסבי כבש קטן לנסבי איל גדול, לכה נחלוק – כך גם יהיה חילוק
25 בין נסבי גדי בחור לנסבי תיש זקן, תלמוד לומר 'או בעזים', ובכך
26 הקיש מן נסבי לנדול שבתשיב, שבכולם שוים הנסכים, מה זה
27 בשלשת לזנין אף זה בשלשת לזנין.
28 שנינו במשנה: 'ישם היום כתוב בו' עליהן מפני הרמאין. הגמרא
29 דנה באפשרויות שהרמאים יכלו לרמות, ובפתרונות לכך, שואלת
30 הגמרא: מה תקנה יש בכך שכתוב על החותם את שם היום כגון
31 יום ראשון בשבת, הנה בעצמך – שווה בנפשך שיוני אותו היום –
32 שישמור הרמאי את החותם ליום ראשון אחר ויקח על ידיו נסכים.
33 מתרצת הגמרא: שמלבד היום שבועה גם שם משמר שמישא
34 בבית המקדש באותו שבוע היה כתוב עליו – על החותם, ונמצא
35 שלא יוכל לשמרו לשבוע שלאחריו שכן ישמש בו משמר אחר.
36 מקשה הגמרא: הנה בעצמך שיוני אותו המשמר – שימתין הרמאי
37 עד לפעם הנוספת שבה ישמש אותו המשמר שכתוב על החותם.
38 עונה הגמרא: שאף שם היום ואף שם שבת ואף שם חודש היה
39 כתוב עליו – על החותמות ונמצא שאפילו אם רוצה הרמאי לזנין
40 – להמתין ולהשוות את חותמו לזמן אחר, אין מצוי לזנין שיהיו
41 כולם ביום אחד אלא לזמן רחוק ביותר.
42 **הלכה ד - משנה**
43 המשנה מביאה שתי לשכות שהיו במקדש ומבארת את מטרותן:
44 שתי לשכות – חדרים היו במקדש, ולפי שהיו סמוכים זה לזה
45 לפיכך מונה אותן התנא יחד. אחת נקראת בשם לשכת השאין,
46 ואחת נקראת בשם לשכת הכלים.
47 לשכת השאין, יראי חמא שרוצים לקיים (משלי כא יד) 'מתן בסתר
48 יכפה אף, נותנין לתובה צדקה בחדשאי – בסתר, ועניים בני מוכים
49 שמתביישים לקבל צדקה בפרהסיא, מתפרנסין – לוקחים מתובה
50 בחדשאי כדי צרכם, ולפיכך היא נקראת לשכת חשאי' לפי
51 שנותנים לה בחשאי ומתפרנסים ממנה בחשאי.
52 לשכת הכלים, כל מי שהוא מתנדב בלי שלם זרקו – נותנו לתובה,
53 ואחת לשלשים יום היו הנופדין וחתין אותה – את הלשכה, וכל
54 בלי שמיצאו בו צורך לכה תבית כוון מקובת וגרונים, מניחין אותו
55 שלא למוכרו, והשאיר שאין בהם צורך לבדק הבית, נמכרין,
56 ויחללו את ההקדש ויתפיסו את קדושתו בדמי המכירה, וימיתין
57 נופלין – ועם המעות משתמשים לצורך פדך הבית.

קמח

שקלים. פרק העידן – אלו הן הממונים דף טו עמוד ב – מתוך מהדרות "אבן ישראל – (שטיינזלץ)" תקלין חרתין

1 הפתחים של בית המדרש הגדול. חמי מה דעבדי – היה משבח עצמו: ראה מה שעשיתי. ושכח
 2 ישראל וכו' – טוב הוא ליתן לעיני תורה שעושים מצוות בכל עת, משיבנו בנינים וחיכות. מוציאין את
 3 הראוי לזון מקדשי ברוך הבית – כגון אם הקדיש בהמה או אבנים לברך הבית וריצין אותו למזבח.
 4 נוטלין אותו למזבח, אבל הקדיש בהמה, אפילו בעלי מומים, או אבנים למזבח – אין מוציאין אותו
 5 לברך הבית, אלא ימכרו, ודמיין נופלין לברך הבית. כלי
 6 שמוצאו בו צורך לברך הבית – מניחין אותו – הא ראוי
 7 למזבח – מוכרין אותו. שמעיהו: דקדשי ברוך הבית, אף
 8 על פי שארין למזבח – אין מוציאין מקדשי ברוך הבית,
 9 כיני מתיחין – כן היא משנתנו. כלי שמוצאו בו צורך,
 10 והיינו הקמח והזבח או לברך הבית ללשכת ברוך הבית
 11 – מניחין אותו, ומשם נוטלין אותו למה שצריךין אותו.

1 תרעיהו – שרי בית המדרש הגדול. חמי מאי עבדי – מה עשיתי זה השער, והיה משבח עצמו.
 2 הכי גרסינן: תני קדשי מזבח כו' – מוציאין את הראוי לזון מקדשי ברוך הבית. כמו ששנינו בפרק בריעי
 3 המקדש נבסיו והיו בהן דברים הראים למזבח כו' – יקרבו עולות, אף על גב דסתם הקדשות לברך הבית.
 4 והניגא בתוספתא פרק קמא דתמורה: המקדש תמימים לברך הבית – אין פרוין אותו אלא למזבח. וחזו
 5 שאמר "את הראוי לזון" אין קדשי ברוך הבית מוציאין
 6 את הראוי לזון מקדשי מזבח – דמקדשה תמורה
 7 לקדשה קלה אף בקדשי מזבח גופיה אסור לשנות. כדתנן
 8 בתמורה (לכ.א). הכי גרסינן: ולא קדשי ברוך הבית
 9 מקדשי ברוך הבית – משנה היא בתמורה (לכ.א) אחד
 10 קדשי מזבח ואחד קדשי ברוך הבית אין משנין אותו
 11 מקדשה לקדשה. ופירשה הרמב"ם ומזרו לברכה. כמו
 12 שאין משנין בקדשי מזבח גופיה משלמים לעולה וכן
 13 להפיק. כן אין משנין בברך הבית מקדשה לקדשה.
 14 ופרקי: והא תנינן כו' והשאיר נמכרין ודמיין נופלין
 15 לברך הבית – הרי דמשנין בברך הבית, שנמכרין
 16 ולקחין לברך הבית מזה. ומשני: כיני משנה ללשכת
 17 ברוך הבית – והכי קאמר: והשאר מה שאין צורך למה
 18 שהוקדשה בעת – נמכרין, ודמיין נופלין ללשכת ברוך
 19 הבית. ומה שאמר "ולא קדשי ברוך הבית מקדשי ברוך
 20 הבית" – היינו דומיא דאיקין, שישנה מזה לברך הבית.
 21 אבל ללשכת הוא אחר, כן, כמו דבר חשי, כיון שאין
 22 צורך בזה כלל לברך הבית. וגירסת הספרים סתרה
 23 ומשובשת.

הדרן עלך פרק אלו הן הממונים

12 הלכה א משנה שלשה עשר שופרות –
 13 תיבות צרות מלמעלה
 14 ורחבות מלמטה, עקמות בעין שפר. מפני הרמאים,
 15 שלא יתנו יזו לחוכן להראות כאילו נתונן לחוכב,
 16 ויטלו מתוכן. ולקמן מפרש למה שלשה עשר שופרות,
 17 ושלשה עשר שולחנות. ובאיה מקום מונחין. שלש
 18 עשר השחתיות – לקמן מפרש היכן היו. כנגד דיר
 19 הציצים – לשכה שבה היו נותנין כל עצי המערבה, והיא
 20 הייתה במקצוע צפוני של עורת נשים.
 21 ארון נגנו – על ידי אישיהו, כדמפרש בגמרא. שהיה
 22 מתעסק – במלאכתו, מתלעי את הציצים. שאין להעלי
 23 מומין מלאכה במקדשי כי אם להכין עיצים למערבה
 24 דכל עץ שמוצאו בו תולעת פסול למזבח. ומשהי שהיתה
 25 – שלא הייתה האבן שוה לשאר אבני הרצפה, והבין
 26 שסתלקה משם והחזירה. ביחוד – בבירור. נגורא הכי
 27 גרסינן: אלא הדברות שבתוכו. ולא יראו החוצה
 28 סיפא דקרא ויהיו שם עד עיוון הוזהר. כתיב – ברישא
 29 "יזרא" וכתוב סיפא "ולא יזרא", וקשיא אהדי. בולטין
 30 – והוחקן בפרוכי, ונראין כשני דדי אשה שבולטין
 31 מתחת חלוקה. ומפצע – ומבקע. ביחוד – בבירור. הקיש
 32 עליה בקורן על המוקם הוזהר. ויצא אש ושרפה. הוזהר
 33 – ולוחות שניות מונחין בתוכו. לא משו וכו' – ואי
 34 סלקא דעתך דהארון הואו הוא שהיה חולק לפניהם
 35 במלחמה, שסתמא גם המפעלים היו נוטלים אותו עמהם
 36 במלחמה. היה נכנס ויוצא עמהם במלחמה – מני
 37 נסע לפניהם. כדכתיב "וארון ברית ה' נסע לפניכם".
 38 הכי גרסינן: ופעמים הוא מתראה עמהם במלחמה – יש
 39 ספרים דלא גרסי ליה, והוא הנכון. וכן הוא במסכת סוטה
 40 מילה דלא תמון וכו' – דבר שלא ראו מימיהם. ואי
 41 סלקא דעתך שהיה יוצא עמהם תמיד במלחמה – מני
 42 יום מיומים שהיו מתייראין עתה. והלא ארון בקרית
 43 יערים היה – עד שבא דוד והעלוהו משם. ומשני: הגישה
 44 אלי הציץ – החרון הזה לאו ארון ברית ה', אלא
 45 הארון שהיה בו החשן הפסול האורים והתומים. וכו'
 46 הציץ – לפי שאסור לשאול באורים כי אם בלבישת
 השמונה

הדרן עלך פרק אלו הן הממונים

1 הלכה א משנה שלשה עשר שופרות, שלשה עשר
 2 שולחנות, שלש עשרה השחתיות
 3 היו במקדש. של בית רבן גמליאל ושל בית רבי הגנייה סגן
 4 הפתחים היו משתחיים בארבע עשרה. ותיבן היתה יתירה –
 5 כנגד דיר הציצים, שפן מסורה בידן מאבותיהן ששם הארון
 6 נגנו. מעשה ככהן אחר שהיה מתעסק, וראה את הרצפה
 7 שהיא משונה מחבורותיה, בא ואמר לחכירו. לא הספיק לגמור
 8 את הדבר עד שצאתה נשמתו. וידעו בייחוד ששם הארון
 9 נגנו. גמרא תני: השופרות הללו עקמות היו, צרות מלמעלה
 10 ורחבות מלמטה, מפני הרמאים. תני בשם רבי אלעזר: הארון
 11 נלה עמיהו לכבד, מאי טעמא – "לא יוחר דבר אמר ה' / אין
 12 דבר אלא שהידיברות לחוכו. וכן הוא אומר "ולתשובת השנה
 13 שלח המלך ובכודצרו ויביאהו בכלה עם כלי חמדת בית ה'".
 14 ואתו כלי חמדת בית ה' – זה הארון (תני רבי יהודה בר
 15 אילעי) רבי שמעון בן לקיש אומר: במקומו היה הארון נגנו.
 16 הך הוא דכתיב "ויאריכו הפדים ויראו ראשי הפדים אל
 17 הקדש אל פני הדבור ולא יראו החוצה". כתיב "ויזרא" ואת
 18 אמרת "ולא יזרא"? אלא, נראין ולא נראין, בולטין ויוצאין
 19 בשני דדי האשה. ורבנן אמרי: בלשכת דיר הציצים היה
 20 הארון נגנו. מעשה ככהן אחר בעל מום שהיה עומד ומפצל
 21 עיצים בלשכת דיר הציצים, וראה את הרצפה שהיא משתנה
 22 מחבורותיה. בא ואמר לחכירו: בא וראה את הרצפה הזאת
 23 שהיא משתנה מחבורותיה. לא הספיק לגמור את הדבר עד
 24 שצאתה נשמתו. וידעו בייחוד ששם הארון נגנו. תני (משום)
 25 רבי הושעיא: הקיש עליה בקורן ויצאת אש ושרפתה. תני רבי יהודה (בר אילעי) בן לקיש אמר: שני
 26 ארוגות היו מלחלין עם ישראל במדבר, אחד שהיתה התורה נתונה בתוכו, ואחר שהיו שברי לוחות נתונן
 27 בתוכו. זה שהיתה התורה נתונה בתוכו היה מונח באהל מועד, הך הוא דכתיב "וארון ברית ה' ומשה
 28 לא משו מקרב המחנה". זה שהיו שברי לוחות נתונן בתוכו – היה נכנס ויוצא עמהו, ופעמים שהיה
 29 מתראה עמהו. ורבנן אמרי: ארון אחר היה, ופעם אחת יצא בימי עלי ונשפתה. קרייא מסייע להו לרבנן
 30 "אוי לנו כי יצילנו מני האלהים האלה", מילה דלא תמון מן וימיהו. קרייא מסייע לרבי יודה בן
 31 לקיש "ויאמר שאול לאחיה הגישה ארון האלהים". והלא ארון בקרית יערים הוזהר? מה עבדיו ליה רבנן –
 32 הגישה אלי הציץ. קרייא מסייע לרבי יודא (בר אילעי) בן לקיש "הארון וישראל ויהודה וישבין בסוכות"
 והלא

33 רבי הושעיא: הקיש עליה בקורן ויצאת אש ושרפתה. תני רבי יהודה (בר אילעי) בן לקיש אמר: שני
 34 ארוגות היו מלחלין עם ישראל במדבר, אחד שהיתה התורה נתונה בתוכו, ואחר שהיו שברי לוחות נתונן
 35 בתוכו. זה שהיתה התורה נתונה בתוכו היה מונח באהל מועד, הך הוא דכתיב "וארון ברית ה' ומשה
 36 לא משו מקרב המחנה". זה שהיו שברי לוחות נתונן בתוכו – היה נכנס ויוצא עמהו, ופעמים שהיה
 37 מתראה עמהו. ורבנן אמרי: ארון אחר היה, ופעם אחת יצא בימי עלי ונשפתה. קרייא מסייע להו לרבנן
 38 "אוי לנו כי יצילנו מני האלהים האלה", מילה דלא תמון מן וימיהו. קרייא מסייע לרבי יודה בן
 39 לקיש "ויאמר שאול לאחיה הגישה ארון האלהים". והלא ארון בקרית יערים הוזהר? מה עבדיו ליה רבנן –
 40 הגישה אלי הציץ. קרייא מסייע לרבי יודא (בר אילעי) בן לקיש "הארון וישראל ויהודה וישבין בסוכות"
 והלא

שקלים דף טו עמוד ב תלמוד בבלי המבואר "שפה ברורה – עזו והדר" (ליום שבת קודש) קמט

57 ורחבות מלמטה שיהיה בו מקום הרבה להחזיק את המעות, מפני
58 הרפואין – הגנבים שמרמים וגונבים את הדעת, שמכניסים את
59 ידיהם לקופה ועושים עצמם כאילו הם נותנים מעות בעוד
60 שבאמת הם לוקחים את המעות שכבר ניתנו בקופה,
61 וכשהשופרות צרות מלמעלה אינם יכולים להכניס את ידיהם
62 ולעשות כן.
63 שנינו במשנה 'שכן מסורת בידן מאבותיהן ששם הארון נגנז'.
64 מביאה הגמרא דעות חלוקות בענין גניזת הארון: תני בשם רבי
65 אלעזר, הארון גלה עמקון – עם בני ישראל שגלו לבלח בחרובן בי
66 ראשון. מאי מעמקא, שכן נאמר (מלכים ב' כ טו ז) 'ויאמר ישעיהו אל
67 חזקיהו שמע דבר ה', הנה ימים באים ונשא כל אשר בביתך ואשר
68 אצרו אבתיך עד היום הנה בגולה לא יתגר דבר אמר ה', ואם
69 נאמר בתחילה 'ונשא כל אשר בביתך' לשם מה נאמר שוב 'לא
70 יתגר דבר אמר ה', אלא בא הפסוק לרבות שאפילו הארון לא
71 ישאר בבית המקדש, והארון הוא שנתכנה 'דבר' כיון שאין הכוונה
72 במילה 'דבר' אלא לארון שהיה צרות – הלוחות וספר התורה היו
73 מונחים לתוכו.
74 ואין לומר שנתבלה גזירה קשה זו של גלות הארון, שכן מצאנו
75 במפורש שהארון אכן גלה, וכן הוא אמר (דברי הימים ב' ו ז)
76 'ולתשובת השנה שלח המלך נבוכדנאצר ויביאחהו בגולה עם כל
77 המדת בית ה', איוהו 'כלי המדת בית ה', זה הארון שיש בו את
78 התורה שנאמר עליה (תהלים יט א) 'התקמדים מזהב ומנפו רב'.
79 דעה אחרת: רבי שמעון בן לקיש אומר, שהארון לא גלה לבל
80 אלא בקומום – בבית המקדש, בבית קדשי הקדשים היה הארון
81 נגנז. הריא הוא דכתיב (מלכים א' ח ח) 'ויארכו הכהנים ויבאו ראשי
82 הכהנים מן הקדש על פני הדביר ולא יראו החוצה ויהיו שם עד היום
83 הנהו, וכל מקום שכתוב בו 'עד היום הנהו' לעולם הוא, ונמצא
84 שאף הארון נשאר במקומו לעולם.
85 אגב שהביאו פסוק זה דנה הגמרא בסתירה שיש בפסוק זה עצמו.
86 מקשה הגמרא: בתחילת הפסוק כתיב, 'ויבאו ראשי הכהנים, ואילו
87 בסוף הפסוק את אמרת, 'לא יראו החוצה', והרי הפסוק סותר את
88 דברי עצמו האם נראו ראשי הכהנים ממוץ לקודש הקדשים.
89 מתרצת הגמרא: אלא היו הכהנים דוחקים בפרוכות והם נראין ולא
90 נראין, בלמין ויציאין בשני דירי האשה שבולטים מתחת הלוקה.
91 הגמרא חוזרת לענין גניזת הארון ומביאה דעה נוספת: ורבנן אמרי,
92 לא בבית קדשי הקדשים היה הארון גנוז, אלא בלשכת דיר העצים
93 היה הארון גנוז, וכפי ששינו במשנתנו, מעשה ככהו אחד בעל מום
94 שאינו ראוי לעבודה בבית המקדש, שהיה עומד ומפצל עצים –
95 חותכם ומבקעם וקולף את קליפתם לבדוק אם יש בהם תולעים
96 בלשכת דיר העצים. וראה את הרצפה שהיא משתנה מחברותיה,
97 בא ואמר לחבירו בא וראה את הרצפה הזאת שהיא משתנה
98 מחברותיה. לא הספיק לגמור את הדבר עד שצאתה נשמתו, וידעו
99 בייחוד ששם הארון גנוז. תני רבי הושעיא, כשהבחין הכהן ברצפה
100 שהיא משתנה מחברותיה, תקיש עליה בקורן דפק עליה בפשיש
101 כדי להשוותה לחברותיה, ויצאת אש ושרפתו לקורנס.
102 אגב הענין של גניזת הארון מביאה הגמרא נידון נוסף בענין הארון:
103 תני, רבי יהודה בן לקיש אמר, שני ארונות היו מולכין יחד עם בני
104 ישראל במדבר, ארון אחד שעשה בצלאל והוא שהיתה התורה –
105 לוחות השניות השלמות נתונה בתוכו, ואחר שעשאו משה רבינו
106 והוא שהיו שברי לוחות נתונים בתוכו.
107 ארון זה שהיתה התורה נתונה בתוכו, היה מונח באהל מועד –
108 בקביעות בתוך המשכן. הריא הוא דכתיב (במדבר יד מד) 'ויעפלו
109 לעלות אל ראש ההר וארון ברית ה' ומשה לא משו מקרב המתנה,
110 ואם נאמר שארון זה היה הולך לפניו במלחמה, הרי שגם
111 המעפילים היו לוקחים אותו עמם, אלא ודאי שהיה מונח באהל
112 מועד. וארון זה שהיו שברי לוחות נתונים בתוכו, היה נכנס ויצא
113 עמקון כשנסע במדבר היה נוסע לפניו כדכתיב (במדבר יז א) 'וארון
114 ברית ה' נסע לפניכם, ופעמים שהיה מראה עמקון – נלקח עמם
115 למלחמה.

1 דקדרא רבא – לבית המדרש הגדול. וכשאתא רבי טנא לנביה, אמר
2 ליה רבי אבון, תמי מאי עקרית – ראה כמה ממון הוצאתי על
3 שערים אלו, והיה משתבח בעצמו. אמר ליה רבי מנא לרבי אבון
4 את הפסוק (דוד ח יד) 'וישפח ישראל את עשהו ויבן היכלות, לא
5 הוה בני נש דילעון באורייתא – וכי לא מוטב היה שתתן את המעות
6 לתלמידי חכמים העמלים בתורה, ואילו אתה עשית כתוכחת
7 הנביא שבנית היכלות במקום להנות בהם את התלמידי חכמים.
8 הגמרא מביאה ברייתא ומקשה עליה ממשנתנו: תני – שנינו
9 בברייתא, כשאין די בשקל הלשכה עבור קדשי המזבח, מוציאין
10 את הראוי להן מקדשי בדת – לוקחים קדשי בדת הארון
11 ומחללים את קדושתם על פרותה, ולאחר מכן מקדישים אותם
12 למזבח. אולם להיפך כשאין די מעות לצורך בדת הבית, אין קדשי
13 בדת הבית מוציאין את הראוי להן מקדשי מזבח – אין משתמשים
14 בקדשי מזבח לצורך כך, כיון שמעלים בקודש ואין מורידים.
15 שואלת הגמרא: והא תנינן – והרי למדנו במשנתנו, 'כלי שמצאנו
16 בו צורך לברך הבית, מניחין אותו והשאר נקבין ודמיהן נוזלין
17 לברך הבית', ומשמע שהוא לבדק הבית דווקא אבל לא למזבח.
18 ואם כדברי הברייתא שקדשי מזבח מוציאים את הראוי להם
19 מקדשי בדת הבית, היה על המשנה לומר שדמיהם נופלים לבדק
20 הבית או למזבח.
21 מתרצת הגמרא: אמר רבי חזקיה, ביני מתנינן – כך צריך להעמיד
22 את דברי המשנה, שהיה צורך במעות אלו ללשכת בדת הבית ולא
23 למזבח, ולכן הם נופלים לבדק הבית, אבל לעולם אם חסר בקדשי
24 מזבח מוציאים הם מבדק הבית.

הדרן עלך פרק אלו הן הממונין
פרק ששי - שלשה עשר שופרות

27 הלכה א – משנה
28 המשנה מונה את מספר הקופות שהיו בבית המקדש שהשליכו
29 לשם את המעות, ואגב כך מונה דברים נוספים שהיו במקדש
30 שמונים כמנין השופרות: שלשה עשר שופרות – קופות של עץ
31 המנוקבות מלמעלה שמשליכים לתוכם מעות ועשויות כצורת
32 שופר היו בבית המקדש, ולקמן מפרש למה היו משמשים. שלשה
33 עשר שולחנות היו בבית המקדש, ולקמן מפרש למה היו משמשים.
34 שלש עשרה השתחויות – מקומות שצריכים להשתחוות שם, היו
35 במקדש, ולקמן מפרש היכן היו משתחיים. של בית – משפחת רבן
36 גמליאל, ושל בית – ומשפחת רבי חנניה כגון הכהנים, היו משתחוים
37 בארבע עשרה מקומות, וידין היתה ההשתחויה היתירה, כגון
38 לשכת דיר העצים שהיתה בזוית המזרחית צפונית של העזרה,
39 ושם היו אוצרים את עצי המערבה והכהנים בעלי המום היו
40 בודקים את העצים אם התלעו, והיו משתחוים שם כגון מסורת
41 בידן של משפחות אלו מאבותיהן, ששם – בלשכת העצים הארון
42 הברית נגנו על ידי יאשיהו המלך, ומפני כבוד הארון היו משתחוים
43 שם.
44 מביאה המשנה ראייה לדבר: מעשה ככהו אחד שהיה מתעסק בטיוול
45 ובשחוק בלשכת העצים, וראה את אחת מטבלאות השיש של
46 הרצפה שהיא משונה מחברותיה בכך שהיא יותר גבוהה מהם.
47 והבין שסילקה אחרי שהונחה שם ושוב החזירוה. בא כהן זה
48 שראה ואמר לחבירו בא ואראך מקום שהארון גנוז. לא הספיק
49 הכהן לגמור את הדבר ולהראות לחבירו את המקום, עד שצאתה
50 נשמתו של המספר. וידעו מכח מעשה מופלא זה בייחוד – בביורה,
51 ששם – בלשכת העצים הארון גנוז.
52 גמרא שנינו במשנה 'שלשה עשר שופרות' היו בבית המקדש.
53 הגמרא מבארת את צורתם של השופרות וטעם עשייתם
54 בצורה זו. אומרת הגמרא: תני – שנינו בברייתא, השופרות הללו
55 נקראו בשם זה כיון שנקומות היו בצורת שופר ולא ישראל כצורת
56 חצוצרה, והיו צרות מלמעלה – במקום שנותנים את המעות,

המשך ביאור למס' שקלים ליום ראשון עמ' א

53 ומכניסו לתוף הקופה הגדולה.
 54 ממשיכה המשנה לבאר את סדר הרמת התרומה: אין התורם תורם
 55 את הלשכה עד שהוא אומר להם – לגזברים אתרום – האם יש
 56 ברצונכם ובדעתכם שאתרום, וזאת בשביל שכל מעשיו צריכים
 57 להיות ברשות וגם כדי שלא יאמרו שמעצמו עשה מה שרצה
 58 ויחדשו אותו שלקח לעצמו, והן – הגזברים אומרים לו תרום תרום
 59 תרום, והיו כופלים אמירתם זו שלש פעמים לפרסם הדבר
 60 שברשות הוא עושה.
 61 מפרטת המשנה את סדר התרומה מהקופות הגדולות שכל אחת
 62 מהם החזיקה תשע סאין אל הקופות הקטנות, כדי שיצא שמכל
 63 אחת מהקופות הגדולות יקחו פעם אחת הן תרומה ראשונה והן
 64 תרומה שנייה והן תרומה שלישית.
 65 בפרוס הפסח היה בא התורם ושלוש קופות קטנות בידו, כל קופה
 66 מחזקת שלוש סאין וכתוב עליהן אלף בי"ת גימ'ל. תרם את
 67 הקופה הגדולה הראשונה והוציא ממנה שלוש סאין אל תוך קופה
 68 קטנה שכתוב עליה אלף, והיפה – כיסה את הקופה הגדולה
 69 הראשונה בקטבליאות – בעור שלוק שהיה מוכן לצורך כך.
 70 המשיך התורם אל הקופה הגדולה השנייה והוציא ממנה שלוש
 71 סאין אל תוך קופה קטנה שכתוב עליה בי"ת, והיפה את הקופה
 72 הגדולה השנייה אף היא בקטבליאות. המשיך התורם ותרם שלוש
 73 סאין מהקופה הגדולה השלישית אל תוך קופה קטנה שכתוב
 74 עליה גימ'ל, אלא שאת הקופה הגדולה השלישית לא היה התורם
 75 מחפה בקטבליאות.
 76 בפרוס העצרת היה התורם בא לקופה הגדולה שלא היתה מכוסה
 77 והקופה השלישית, והיה מתחיל ממנה לתרום את הקופות
 78 הקטנות ונותן ממנה לקופה שכתוב עליה אלף ומחפה
 79 בקטבליאות, וחוזר לקופה הגדולה הראשונה ונותן לקופה קטנה
 80 בי"ת ומחפה בקטבליאות, ומהגדולה השנייה נותן להקטנה גימ'ל
 81 ולא היה מחפה אותה כדי שיהיה לו סימן שבה סיים.
 82 בפרוס חגג היה התורם בא לקופה הגדולה שלא היתה מכוסה
 83 והקופה השנייה וממנה היה מתחיל תורם לקטנה אלף,
 84 ומהגדולה השלישית לקטנה בי"ת ומהגדולה הראשונה לקטנה
 85 גימ'ל. נמצא שמכל קופה גדולה היה תורם הן תרומה ראשונה
 86 לקופה קטנה אלף והן תרומה שנייה לקופה קטנה בי"ת והן תרומה
 87 שלישית לקופה קטנה גימ'ל, וכל זה היה כדי לחלוק כבוד לכל
 88 הקופות שמכולם לקחו באופן שווה.
 89 מפרטת המשנה: ולמה היה התורם מחפה – מכסה את הקופות
 90 הגדולות שתרם מהם, כדי שיהיה סימן מאיזה קופות כבר תרם,
 91 ואם לא כן אנו חוששים שפא ישיב ויתרום פעם נוספת תרומה
 92 ראשונה מן הדבר התרום – מקופה שכבר תרמו ממנה תרומה
 93 ראשונה.
 94 דנה המשנה בסדר התרומה מן הלשכה אל תוך הקופות הגדולות
 95 שהיתה נעשית בסוף חודש אדר, ועל אף שהמאחרים להביא את
 96 שקליהם עד לאחר זמן זה הפסידו כי לא היו תורמים משקליהם
 97 כלום, מכל מקום היו מפרסמים בזמן התרומה שגם הרחוקים
 98 חייבים להביא שקליהם וכמו שמפרש והולך.
 99 תרם את הקופה הגדולה הראשונה, והיה אומר הרי זו הקופה
 100 לשם ארין ישראל ואנו מקריבים אותה לצרכי הציבור. והיה
 101 תורם את הקופה הגדולה השנייה ואומר, השנייה לשם פריבים
 102 המוקפין לה – הערים הסמוכות לארץ ישראל כגון עמון
 103 ומואב, שהם היו מאחרים ומביאים בין פסח לעצרת. והיה
 104 תורם את הקופה השלישית ואומר, השלישית לשם כגל ולשם
 105 מדי ולשם

1 הלשכה העני או שמא יעשיר ויאמרו מתרומת הלשכה העשיר.
 2 הגמרא מביאה עוד דבר שאסור לתורם להיכנס עמו: תני – שנינו
 3 בברייתא בשם רבי שמעון, קוין – אדם בעל שיער ששערותיו
 4 מרובים ומעוקמים, לא יתרום את תרומת הלשכה מפני החשד –
 5 כדי שלא יחשדוהו שהטמין מעות בין שערותיו.
 6 הגמרא מביאה דברים שהיו עושים לתורם כדי שלא יבוא לקחת
 7 מעות: תני, קודם התרומה ולאחר התרומה הנוקדין היו מפספסין
 8 בקולקין – מפשפשים בבגדי התורם לראות שאין בו מעות, כדי
 9 שלא יוכל לומר מעות הבאתי עמי ובטענה זו יבוא להוציא מן
 10 המעות שבלשכה.
 11 תני, הגזברים מדרבין היו עמו – עם התורם, משעה – מהזמן שהוא
 12 נכנס עד שעה שהוא יוצא מהלשכה, כדי שלא יבלע מן המעות.
 13 מקשה הגמרא: לשם מה אנו צריכים לטרוח ולדבר עמו, ויכלא
 14 פומיה מוי – ראוי שהתורם ימלא את פיו מים וכאשר הוא יוצא
 15 יפלוט את המים וכך נבטיח שהוא לא יכניס מעות לפיו. מתרצת
 16 הגמרא: אמר רבי תנחומא, מפני הפרכה שהוא צריך לברך אשר
 17 קדשנו במצותיו וצונו להפריש תרומה, ואם יהיה מים בפיו לא
 18 יוכל לברך.
 19 שנינו במשנה שאדם צריך לצאת ידי הבריות כדרך שהוא צריך
 20 לצאת ידי המקום. הגמרא מביאה מקורות לכך מן הפסוקים: רבי
 21 שמעון פר נחמן אמר בשם רבי יונתן, בתורה ובנביאים ובכתובים
 22 מצאנו ראיות לענין זה שאדם צריך לצאת ידי הבריות ולהזהר
 23 שלא יביא עצמו לכך שיחדשוהו הבריות, פרוץ שהוא צריך לצאת
 24 ידי המקום – כשם שצריך להיות נקי בעיני הקדוש ברוך הוא
 25 שבפניו גלויים כל הנסתרות.
 26 בתורה מנין, דקתיב (במדבר לב כב) אצל משה רבינו שאמר לבני גד
 27 ובני ראובן שעליהם לעבור חלוצים ולהשתתף בכיבוש הארץ ורק
 28 לאחר מכן יטלו אחותם בעבר הירדן, ובכך 'והייתם נקים מה'
 29 וישיבאל, הרי שנצטוו להסיר מעמם את מה שיכולים לחשוד
 30 בהם שאינם משתתפים במלחמה. בנביאים מנין, דקתיב (יהושע כב
 31 כב) אצל בני גד ובני ראובן שבנו מזבח בעבר הירדן ונחדשו שעשו
 32 כן לעבודה זרה, ואמרו אל אלהים ה' וגו' אל אלהים ה' הוא ידע
 33 וישיבאל הוא ידע – שהקדוש ברוך הוא יודע שלבנו נאמן לפניו,
 34 וברבות הזמן גם בני ישראל יכירו בכך כי כנים אנהנו במעשינו,
 35 הרי שרצו לצאת אף ידי הבריות שלא יחדשו בהם. בכתובים מנין,
 36 דקתיב (משלי ג ד) 'ומצא הן ושכל טוב בעיני אלהים ואדם' שיש על
 37 האדם למצוא הן אף בעיני הבריות.
 38 מספרת הגמרא: חכם בשם גמליאל שבמקצועו היה זונגא – שדכן
 39 והיה עסוק לזונג אנשים, שאל לרבי יוסי בר רבי בון, איזהו המהווה
 40 ששכבולם – מהו הפסוק המבורר והמפורש מכולם שממנו משמע
 41 שצריך אדם לצאת ידי הבריות. אמר ליה רבי יוסי לגמליאל זוגא,
 42 שזהו הפסוק הכתוב בתורה 'והייתם נקים מה' וישיבאל.
 43 **הלכה ג – משנה**
 44 המשנה מביאה מנהג שהיו נוהגים בית רבן גמליאל במחצית
 45 השקל: אנשי ביתו של רבן גמליאל היו רוצים שבשקליהם יקנו את
 46 קרבנות הציבור ושלא ישארו בלשכה, לכן הגדול של בית רבן
 47 גמליאל היה נכנס אל הלשכה ששם תרמו את הקופות הגדולות,
 48 ושקלו שלו היה נתון בין אצבעותיו להראות כי מטרנו היא לשקול
 49 ולא יבואו לחשוד בו שלוקח הוא ממעות הלשכה, ויחד עם זה
 50 הביא את שקלי כל משפחתו, ורקו לפני התורם, ובכך הוא מראה
 51 לתורם שהוא רוצה שיכניס את שקליו אל תוך הקופה, והתורם
 52 שהיה אוהבן של בית רבן גמליאל מתבונן – מסייע בידו ודחפו

61 הותר לזרוע בארץ ישראל לכתחילה לצורך העומר.

62 הגמרא מקשה על הספק: רבי חייא בר אבא בְּעֵי קוּמְי - שאל לפני

63 רבי כְּנָא, מהו הצד להתייר זריעה לכתחילה לשם העומר, הרי דין

64 גידולי שביעית שהם אסורים באכילה, וכי לא נִמְצָא שבאופן זה

65 שהתבואה אסורה באכילה, הרי מנחת העומר היא בְּקוּמְיִן עַל

66 הַשִּׁירִים שְׂאִינָן נֹאכְלִין, כלומר, דין הוא במנחות שמקטירים את

67 הקומץ לגבוה והשירים נאכלים לכהנים, ובאופן שהקטרת

68 הקומץ לא מתירה את השירים לאכילת הכהנים הרי המנחה

69 פסולה, ואם כן אף כאן ששיירי מנחת העומר יהיו אסורים

70 באכילה מדין גידולי שביעית הרי שהמנחה עצמה פסולה, ושוב

71 מה שייך שיזרעו בתחילה לשם העומר.

72 מיישבת הגמרא את הספק: אָמַר ליה רבי מנא לרבי חייא, אופן זה

73 שאין שיירי מנחת העומר מותרים באכילה הרי הוא נֶעְשֶׂה בְּאוֹתָהּ

74 ששנינו במסכת פסחים (עו) 'חֲמִשָּׁה דְּרָרִים שְׁתָּן בְּאֵין בְּטוּמָאָה וְאֵין

75 נֹאכְלִין בְּטוּמָאָה' - חמשה קרבנות ציבור ישנם שלמרות שהם

76 קרבים בטומאה כדין טומאה שהותרה בציבור, מכל מקום אין הם

77 נאכלים בטומאה, והעומר הוא אחד מתוך חמשה אלו. ואם

78 העומר דוחה את הטומאה אפילו שאין שייריו נאכלים, הרי שהוא

79 דוחה את איסור הזריעה בשביעית ואפילו ששייריו לא יהיו

80 נאכלים.

81 שנינו במשנתנו 'שומרי ספיחין בשביעית נוטלין שכרן מתרומת

82 הלשכה'. תשלום שכרן של השומרים לא יכול להתבצע בדרך

83 המקובלת שהגוברים ישלמו ממעות הקדש של שכר עבודת

84 השמיירה, כיון שאין הגוברים קונים כמות מסוים להקדים שאז

85 מעות הקדש מתחללים ועוברת הקדושה מהמעות אל החפץ.

86 אלא הם באים לשלם על מלאכה שאינה דבר ממשי ואין מעות

87 הקדש מתחללים על המלאכה. העצה לכך היא שיחללו את מעות

88 הקדש על דבר מה שאותו הם יתנו להקדש וכך יצאו המעות

89 לחולין, אלא שאין אפשרות לחלל את המעות על הספיחים עצמם

90 שהרי הספיחים מחוברים לאדמה ואין הקדש מתחלל על

91 הקרקע, וגם אי אפשר לחלל על הספיחים לאחר שנקצרו כיון

92 שהתשלום לשומרים עליו להיות עוד קודם השמיירה כדי

93 שהשומרים לא יזכו בספיחים לעצמם שאז יהיה דינם כבא משל

94 יחיד. הגמרא מבררת כיצד הגיבור משלם לשומרי הספיחין את

95 התשלום. מבררת הגמרא: בְּיַצֵּד הוּא - הגובר עוֹשֶׂה בבואו לשלם

96 לשומרים את שכר עבודתם.

97 מבארת הגמרא: שהגובר נוֹטֵל מְעוֹת - לוקח מעות בהקפה מן

98 הַשְּׂוֹלְחָנִי, וְנוֹתֵן אֵת הַמְּעוֹת הָאלוּ שֶׁהֵם חוֹלִין לְקוֹצְרֵין וְלְשׂוּמְרֵין עַל

99 מְלַאכְתָּם, ומקדים הגובר לשלם לבעלי המלאכה עַד שֶׁלֹּא יִקְרַב -

100 עוד קודם קצירת העומר. ובשמגיע הזמן שבאים להקריב את

101 העומר, להניפו ולהקריב קומצו, מְבִיא הַגּוֹבֵר מְעוֹת מִתְּרוּמַת

102 הַלֵּשֶׁכָּה כֹּאוֹתוֹ הַסְּכוּם שֶׁלְקָחוּ מִן הַשׂוֹלְחָנִי, וְנֹתֵן לָאֵין אֵת קְדוּשַׁת

103 הַמְּעוֹת עֲלֵיו - על הספיחים, ונמצא שהמעות חולין והספיחים

104 קודש, ומחזירים לשולחני את ההלוואה במעות המחוללים.

105 מסיימת הגמרא ואומרת: וְנֹתֵן בְּן - טוב הדבר לעשות כפי

106 העצה שהוזכרה כעת.

107 הגמרא מביאה שיטה נוספת הסוברת שתשלום השומרים יכול

108 להתבצע בדרך המקובלת: רבי אחא בְּשָׁם רָבִי כְּנָא אָמַר, כָּל מָה -

109 המעות שְׂתָּנָן הַגּוֹבֵר לְשׂוּמְרִים, לב בית דין כבר התנה עליהם

110 מתחילה ואמרו הֵן הֵן דְּמֵין מְשַׁעָּה תְּרַאשׂוּנָה - מעות התשלום

111 הוקדשו על מנת כן שיוכלו ליתנם אפילו על המלאכה, ונמצא

112 שאינם צריכים להגיע לעצה זו של נטילת המעות בהקפה

113 מהשולחני.

114 הגמרא מבררת כיצד היו משלמים למתקני האבנים ומביאה

115 מחלוקת כדלעיל: תַּנָּא אָף בְּפִתְחֵי אֲבָנִים בְּן - שנינו בברייתא לגבי

116 תשלום השכר למתקני האבנים לחומות שערי הר הבית וכו' צא

117 בזה, כפי שלמדנו לעיל לגבי שכר שומרי הספיחים. וכך שנינו,

118 בְּיַצֵּד הוּא עוֹשֶׂה - הגובר בתשלום שחרם, נוֹטֵל הַגּוֹבֵר מְעוֹת

119 בְּשִׁיעוֹר שֶׁכָּר מְלַאכְתָּם מֵאֵת הַשׂוֹלְחָנִי בַּהֲקֵפָה, וְנוֹתֵן אֵת מְעוֹת

120 אִלוּ לְחַוְצֵיבְּנֵי אֵת הָאֲבָנִים מִן הַהֵר וְלְפִתְחֵי שֶׁמַּתְקִינֵם אֵת רִיבוּעַ

1 הגמרא מבארת כדעת מי נשנה דין זה שאין מביאים את העומר

2 אלא מארץ ישראל: אָמַר רַב הוֹנָה בְּשָׁם רָבִי יְרֵמִיָּה, דִּין זֶה שְׂאֵין

3 מְבִיאִים אֵת הָעוֹמֵר אִלּוּ מִתְּבוּאֵת אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל בְּשִׂטְתוֹ דְּרָבִי

4 יִשְׁמַעְאֵל הַיָּא, דְּרָבִי יִשְׁמַעְאֵל אוֹמֵר אֵין הָעוֹמֵר בָּא מִן אֶרֶץ הַסְּפִירָא

5 ואפילו שנכבשה על ידי דוד המלך ובהלכותיה היא דומה במקצת

6 לארץ ישראל, מכל מקום אין דינה כארץ ישראל כיון שכבושה

7 היה ביבוש יחיד ואין בו דין ביבוש, וכל שכן שאין מביאים מחוצה

8 לארץ.

9 משנה נוספת שמבואר בה שאין מביאים עומר רק מארץ ישראל:

10 תַּמָּן תַּגִּינָן - שנינו בפרק ראשון במסכת כלים (מ"ד), עֵשֶׂר דְּרוֹגוֹת שֶׁל

11 קְדוּשׁוֹת מְצוּיִים הֵן בְּמִקְוּמוֹת שׁוֹנִים, וכמו שמפרש והולך. אַרְיָן

12 יִשְׂרָאֵל מְקוֹדֶשֶׁת מִכָּל הָאֲרֻצוֹת, וּמָה הִיא קְדוּשָׁתָהּ הַמְיּוּחַדָּת,

13 שְׂמִבְיָאֵין רַק מִמֶּנָּה אֵת הָעוֹמֵר וְאֵת הַכִּיבּוּרִים שְׁנֹאמַר (וּרְבִים כ"ו ב')

14 יְלַקְחָת מִרְאשִׁית כָּל פְּרֵי הָאֲדָמָה אֲשֶׁר תְּבִיא מֵאֶרֶץ יָבֵר וְאֵת שְׂטֵי

15 הַלְחָם, מָה שְׂאֵין מְבִיאֵין בְּן מִכָּל הָאֲרֻצוֹת, שְׁטוּרִיה וְכַל שֶׁכָּן שְׂאֵר

16 הָאֲרֻצוֹת פְּסוּלִים לַכָּךְ.

17 ואף על כך אמר רבי חייא בְּשָׁם רָבִי יְרֵמִיָּה, שְׂדֵרֵי הַמַּשְׁנֶה בְּשִׂטְתוֹ

18 דְּרָבִי יִשְׁמַעְאֵל הַיָּא, דְּרָבִי יִשְׁמַעְאֵל אָמַר אֵין הָעוֹמֵר בָּא מִן הַסְּפִירָא

19 וְכַל שֶׁכָּן שְׂאֵין מְבִיאִים מִשְׂאֵר הָאֲרֻצוֹת, וְזוּהִי קְדוּשָׁתָהּ הַמְיּוּחַדָּת

20 שֶׁל אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל.

21 הגמרא מביאה דין נוסף שאמר רבי ישמעאל בעומר, ומבארת

22 ששני הדינים מאותו טעם הם: תַּמָּן תַּגִּינָן - שנינו בפרק ראשון

23 במסכת שביעית (מ"ד) על מה שנאמר (שמות לד כא) 'שָׂשֶׁת יָמִים

24 תַּעֲבֹד וַיְבִיִים הַשְּׁבִיעִי תַשְׁבֹּת בְּחָרִישׁ וּבְקִצִיר תַשְׁבֹּת'. רָבִי יִשְׁמַעְאֵל

25 אוֹמֵר, בֵּא הַכְּתוּב לְלַמְדֵּנוּ בַּכֶּךְ שֶׁהָבִיא אֵת שְׂטֵי מְלֻאכּוֹת אֵלוֹ,

26 שְׁמוֹתָ לְקִצּוֹר אֵת הָעוֹמֵר בַּשָּׁבַת, שְׁאֵנּוּ דּוֹרְשִׁים מָה חָרִישׁ רְשׁוֹת

27 שְׁהָרִי לֹא מִצֵּאנּוּ חָרִישָׁה שְׁהִיא לְמַצוּהָ, וְהַתּוֹרָה אוֹסֵרָתָה בַּשָּׁבַת,

28 אָף קִצִיר הַתּוֹרָה אוֹסֵרָתָה הוּא דוֹקָא בְּשֶׁל רְשׁוֹת וְלֹא בְּשֶׁל מַצוּהָ,

29 וְלָכֵן יִצָּא - מתמעט מהאיסור קציר העומר שְׁהוּא מְצוּהָ וְקִצְרָתוֹ

30 מותרת בשבת. ובמסכת מנחות (ע"ב) מבואר שמכך שהתרונו את

31 קצירת העומר בשבת מוכח שאם נקצר העומר שלא כמצוותו הרי

32 הוא פסול, שאם לא כן היה לנו להקדים את העומר כבר

33 בערב שבת קודם לזמן אף שהוא שלא כמצוותו (שכן נאמר בעומר

34 ויקרא כג טו) 'תְּמִימַת תִּהְיֶיהָ' וְלֹא הָיָה לֵנוּ לְהַתִּיר חִילוּל שְׁבַת,

35 וּמִכַּאֵן רֹאִיה שֶׁמִּכְפִּידִים שֶׁהַקִּצְרָה תִּהְיֶה כְּמַצּוֹתָהּ וְלָכֵן אֵין אִפְשֶׁר

36 לְהַקְדִים הַקִּצְרָה קוֹדֵם זְמַנָּה.

37 אומרת על זה הגמרא: רָבִי יִשְׁמַעְאֵל בְּרַעֲיָתָהּ - הולך לשיטתו שעל

38 קצירת העומר להיות כמצוותה על כל פריטה המפורשים בתורה,

39 דְּרָבִי יִשְׁמַעְאֵל דְּאָמַר אֵין הָעוֹמֵר בָּא מִן הַסְּפִירָא, שְׁהוּא מְדִיִּק אֵת

40 מָה שְׁאֵמֵרָה תּוֹרָה (שם כ"ו ב') 'מִמּוֹשְׁבֵיכֶם תְּבִיאוּ לָחֶם בְּרֶעִיבָהּ

41 וְשִׂמְנוֹ שֶׁהַמַּצּוּהָ הִיא לְהִבִיא מֵאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, הָרִי הוּא בּוֹזֵא בְּרַעֲיָתָהּ

42 - לשיטתו דְּאָמַר יָבֵר אֵין קִצְרֵי הָעוֹמֵר שְׁהוּא מְצוּהָ - שמתירים קצירת

43 העומר בשבת, שגם בזה הוא מדייק את מה שאמרה התורה

44 'תְּמִימוֹת תִּהְיֶינָה' וְלָכֵן אֵין אִפְשֶׁר לְהַקְדִים אֵת הַקִּצְרָה קוֹדֵם שְׁבַת.

45 הגמרא מבארת מי הוא התנא של משנתנו: חוזרת הגמרא לדברי

46 משנתנו, ומבארת, מָאן תַּנָּא - מי הוא התנא במשנתנו הסובר

47 'שומרי ספיחית בְּשִׂבְעִית נוֹטְלִין שְׂכָרָן מִתְּרוּמַת הַלֵּשֶׁכָּה', רָבִי

48 יִשְׁמַעְאֵל הַיָּא, שְׁדַעֲתוֹ הִיא שְׂאֵין מְבִיאִים אֵת הָעוֹמֵר מִסְּרוּרֵא וְלָכֵן

49 הַיּוֹ צְרִיכִים לְהַעֲמִיד שׁוּמְרֵים עַל הַסְּפִיחִים כְּדֵי שֶׁבָּהֵם יוֹכְלוּ לְקָיִים

50 אֵת הַמַּצּוּהָ לְהִבִיא מִתְּבוּאֵהָ שְׁבֵאֶרְץ יִשְׂרָאֵל.

51 רבי יוסה חולק: אָמַר רָבִי יוֹסֵה, מִשְׁנַתְּנֵי אֵינָה דוּקָא כְּרָבִי

52 יִשְׁמַעְאֵל אִלּוּ דְּרָבִי הֶבֶל הַיָּא - גם רבנן סוברים שהיו מעמידים

53 שומרים על הספיחים, משום שעל אף שהתירו להביא את העומר

54 מסוריה הרי יתכן שפעמים לא נִמְצְאוּ בְּסוּרָא אֵת הַתְּבוּאָה

55 הַרְאִיָּה, ובאופן כזה מְבִיאֵין אוֹתָן מִסְּפִיחֵין שְׁבֵאֶרְץ יִשְׂרָאֵל, וְלָכֵן

56 הַיּוֹ מְעַמְדִים שׁוּמְרֵים עַל הַסְּפִיחִים לְמַקְרָהּ שְׁלֹא יוֹכְלוּ לְהִבִיא

57 מִסְּרוּרֵא.

58 הגמרא דנה האם מותר לזרוע בשמיטה לצורך העומר. מסתפקת

59 הגמרא: הָהָן עוֹמֵר - עומר זה בשנת השמיטה, באופן שאין

60 מוצאים ספיחים הראויים בעבורו, מָהוּ שְׁיִרְעָ בְּתַחֲלִילָה - האם

המשך ביאור למס' שקלים ליום שני עמ' ב

אלו שהם פאין משיירי הלשכה. ואילו מה שבנו מחוץ לעזרות כגון
 חומות העיר ירושלים ומגדלותיה היו פאין מלשכת פדק הכית.
 הגמרא מקשה על רבי יהודה דגדודות. מקשה הגמרא: והא תני –
 והלא למדנו בברייתא, אבני המזבח או אבני החילוף וכן אבני
 העזרות שנשרו ממקומם, מועלין בהן, ואם נאמר כדברי רבי יהודה
 דגדודות שמזבח העולה בא משיירי הלשכה, יקשה, וכי יש דין
 מועליה במה שנקנה בשיירי, הרי שיירי הלשכה חולין הם ולא
 שייך מעילה באבני המזבח שנקנו ממעות חולין. מתרצת הגמרא:
 אלא, דברי הברייתא שמועלים באבני מזבח הם פרי מיר, דרבי
 מאיר אמר, מועלין בשיירי, ואילו לרבנן אכן לא ימעלו בהם.
 הגמרא דוחה את התיירוץ: אמר רבי חייה, כלום אמר רבי מאיר את
 דעתו שמועלים בשיירי, אלא דווקא כשהמעות עדיין פתוחות שנתו
 שבו הם נתרמו, וכפי שלמדנו לעיל (ט) שהסיבה לכך היא שמא
 יצטרכו להן בסוף ואכן בתוך שנתו כלל לא היו קונים בזה את
 אבני המזבח, והכא – ונמצא שכאן לגבי מעילה באבני המזבח רק
 על חוץ לשנתו אין קניין – אנו דנים, ומה שייך לומר שלפי דעת
 רבי מאיר מועלים בהם בעוד שכאן מדובר על זמן אחר ממה
 שדיבר רבי מאיר, ונשאר דברי רבי יהודה דגדודות בקושיא.
 ברייתא נוספת ששנה רבי יהודה דגדודות: עוד אמר רבי חזקיה, תנא
 – כך שנה האמורא רבי יהודה דגדודות, אם חסר בבית המקדש
 אחד מהכלים דלהלן, השלחן והמנורה והמזבחות והפסוקה, וכגון
 שהגויים עקרום או שברו, הרי חסרונם מעבדים את הקרבנות –
 אוסר את הקרבנות הקרבנות, שכלים אלו מכשירי קרבן הם,
 וכארבעת המינים שבלולב שמעבבים זה את זה. וכל שכן אם
 נלקח או נשבר הכיור שחסרונו מעבב את הקרבנות, שאין לך כל
 עבודה בבית המקדש שכשירה בלא קידוש ידים ורגלים לפני כן
 וכשאין כיור אין הכהנים יכולים לקדש את ידיהם ורגליהם, דברי
 רבי מאיר.
 והכמים אומרים, אין לך כלים שחסרונם מעבב את הקרבנות, כיון
 שהם מצוות נפרדות ואינם קשורים להקרבנות הקרבנות, אלא אם
 חסרים הפיור והבן בלבד הרי זה מעבב את הקרבנות כיון שאין
 הכהנים יכולים לקדש את ידיהם ורגליהם.
 הגמרא מביאה אמוראים שסוברים אחרת ומקשה עליהם. מקשה
 הגמרא: וכי לא בן אמר רבי אליעזר וכן אמר רבי יוסי בן חניניה,
 שהם תריהון אמרין – שניהם אומרים על הפסוק (שמות כו לה) וישמרת
 את השלחן מחוץ לפרכת ואת המנרה נכח השלחן על צלע
 המשכן תימנה והשלחן תתן על צלע פפון, כל הן דכתוב – שעל
 כל דבר בבית המקדש שעליו נכתב בתורה לשון נכח, כגון
 המנורה שכתוב בו ואת המנרה נכח, הרי חסרונו מעבב את
 הקרבנות, וכל דבר במקדש שבו כתוב בתורה 'צלע', כגון השולחן
 שכתוב בו והשלחן תתן על צלע, הרי חסרונו אינו מעבב. ואמר
 רבי שמואל בר נחמן בשם רבי יוחנן, ואפילו השולחן שכתוב בו
 'צלע' חסרונו מעבב את הקרבנות. ואמר רבי אילא בשם

את הפהנים הלכות שקיימה שידעו לשחוט את הקרבנות, וואף על
 פי שהשחיטה כשרה בורים מכל מקום לא היו הכהנים מניחים
 לאחרים לשחוט, ואת הלכות קבלה של דם הקרבנות, ואת הלכות
 וייקה של דם הקרבנות, שעבודות של כהנים הם, היו נופלין שברין
 מתרומת הלשכה, כיון שאותם התלמידי חכמים לא היו עוסקים
 במלאכה אחרת ולא היה להם במה להתפרנס ולכן היה מוטל על
 הציבור לפרנסם.
 אמר רבי יצחק בר רדופה בשם רבי אימי, מבקרי מומי קדשים –
 בודקי בהמות הקדשים לראות אם יש בהם מומים, אסורים לקבל
 שבר מבעלי הבהמות כדי לבדקם, ולכך היו נופלין שברין מתרומת
 הלשכה, כדי שיוכלו לפסוק כדת וכדין בלי מורא ממשלמי
 שברם.
 רבי אהא ועמו רבי תנחום בר חייה אמרו בשם רבי שמלאי, מנייה
 ספר העזרה – ספר התורה שממנו כהן גדול קורא ביום הכפורים
 והמלך בומן הקהל, וממנו היו מגיחים את כל הספרים, כיון שצורך
 כל ישראל הוא להגיהו, לכן מגיחו היו נופלין שברין מתרומת
 הלשכה.
 נידל בר בנמיין אמר בשם רבי אסי, שני דיני גזילות היו בירושלים
 ושמותיהם אדמון ודנן בן אבישלום, והם היו גזרים גזירות וקנסות
 על הגזלנים, ודנים את כל עוברי העבירות ובכללם עבירות
 שבמקדש כגון כהנים שפגלו, ונחשבת עבודתם כצורך בית
 המקדש והם נופלין שברין מתרומת הלשכה.
 הגמרא מביאה מחלוקת מתיבן נשים האורגות בפרוכת נוטלות
 שכרן: שמואל אמר, נשים האורגות פסוקת שבין ההיכל וקודש
 הקדשים, נופלין שברין מתרומת הלשכה. רבי הונא אמר, לא היו
 נוטלות שכרן מתרומת הלשכה אלא מתרומת פדק הכית. מבארת
 הגמרא: מה פליגי – מה סברת מחלוקתם של שמואל ורב הונא,
 שמואל עבד לה – מדמה את הפרוכות כקרבן, שהרי על הפרוכות
 היו מזים מדם הפר ומדם השעיר ביום הכפורים וכך גם היו עושים
 בדם פרים הנשרפים ושעירים הנשרפים, וכיון שצורך קרבנות הם,
 נוטלות הנשים האורגות בפרוכת את שכרן מתרומת הלשכה. רב
 הונא עבד לה – מדמה את הפרוכות כקרבן, שהרי הפרוכות בבית
 המקדש השני נעשו במקום הקיר שהיה נמצא בבית המקדש
 הראשון, והרי צרכי הבנין באים מבדק הבית.
 הגמרא מביאה ברייתא המביאה צרכי ציבור נוספים, ומבארת
 מהיבן באין: אמר רבי חזקיה, תנא – כלל זה היה שונה האמורא
 ששמו רבי יהודה דגדודות, הקמרת וכל קרבנות הצבור פאין – קנים
 מתרומת הלשכה. מופה תורה הנפמי שהיה בהיכל, נחשב ככלי
 ולא כבנין שהרי אינו מחובר לאדמה ויכולים לטלטלו, ולפיכך
 דינו ככלי שרת, וכן כל כלי שרת שהיו בבית המקדש, היו פאין
 ממותר נפכים שדעת רבי עקיבא במשנתנו שמהם קונים את כלי
 השרת. מופה העולה – החיצון שהוא מחובר לקרקע דינו כבנין,
 וההיכל והעזרות שבבית המקדש אף הם נחשבים בנין, ודינם של

המשך מעמוד קנא

הגמרא מביאה שיטה החולקת וסוברת שהתשלום יכול
 להתבצע בדרך המקובלת: רבי יוסי בי רבי בון בשם שמואל סובר
 שאין צורך לחלל את המעות אלא יכול הגזבר ליתן לבעלי
 המלאכה את מעות ההקדש, כיון שכל מה שיתן הן הן דמיה
 משענה הראשונה, שלב בית דין התנה עליהם וכפי שפירשנו
 לעיל.

האבן ומיפים אותה. והיה מקדים ונותן להם את משכורתם עד
 שלא תינתן על גבי הדימוס – לפני שהם מניחים את עבודתם על
 שורת האבנים בבנין, ומשניתן האבנים על הדימוס, היה הגזבר
 מביא מעות מתרומת הלשכה, ומחללין את המעות עליה – על
 האבנים, ונותנים לשולחני את המעות המחוללים. וגם כאן
 מסיימת הגמרא, ופכות בן – שטוב הדבר לעשות כעצה זו.

56 תמיד ולא להפסיד.
 57 מי שפָּאָד הוֹתָמוּ - הטוען שנתן מעות ליוחנן וקיבל ממנו חותם
 58 אלא שנאבד, והוא תובע שאחייה יתן לו את הנסכים כנגדו, ואילו
 59 אחייה אינו נותן נסכים בלא חותם ואף על יוחנן אין לו כל תביעה
 60 כיון שאינו מחויב לזכור למי מכר היום חותמות, לכן פָּאָדִינִין לוֹ -
 61 דוחים אותו עַד הַעֶרְב שֵׁאוּ באים יוחנן ואחייה לחשבון, וְאִם מְצָאוּ
 62 לוֹ הפרש בין המעות לחותמות שיעור של כְּרִי הוֹתָמוּ בדיוק, לא
 63 פחות ולא יותר, נוֹתְנִין לוֹ נסכים למחר, וְאִם לֹא - שלא היה
 64 הפרש בין המעות לחותמות בדיוק כשיעור של כדי חותמו, לֹא הָיוּ
 65 נוֹתְנִין לוֹ כלום, שמתמא רמאי הוא.
 66 מסיימת המשנה: וְשֵׁם הַיּוֹם שבו נקנה החותם היה כְּתוּב עָלֶיהָ -
 67 על החותמות, מִפְּנֵי הַרְפָּאִין שלא יבואו לקנות חותמות לפי שער
 68 הזול ויקבלו את הנסכים כשייתקרו המחירים.

גמרא

70 שנינו במשנה 'בן עזאי אומר חמשה היו, וארמית כתוב עליהן,
 71 עגל, דבר, גדי, חוטא דל, וחוטא עשיר'. הגמרא מבארת את טעמי
 72 מחלוקתם. שואלת הגמרא: וּכְפֵן עֲזַאי, חותם מיוחד של 'חוטא דל'
 73 לְמָה היה נצרך, הרי המצורע העני מביא כבש אחד לאשם,
 74 והחטאת והעולה שמביא הם בתורים או בכני יונה שאינם טעונים
 75 נסכים, ונמצא שיכול המצורע העני להסתפק בחותם 'גדי' ומדוע
 76 הוא צריך חותם מיוחד.

77 מתרצת הגמרא: הָיָה מְבִיא לוֹנוּ עֵפוּ - מלבד שלושת לוגי השמן
 78 למנחת נסכים היה צריך המצורע לוג נוסף למתן הבהונות, וכיון
 79 שכן התאימו חותם מיוחד עבורו שעם זה יקבל ארבעה לוגין.
 80 כְּרִם כְּרִבָּן - לדעת תנא קמא לא היה חותם מיוחד לחוטא
 81 דל', אלא היה מְבִיא חותם גְּדִי, שבעיקרו הוא של שלושת לוגין,
 82 אלא שהמצורע קול יש לו, וכולם מכירים ויודעים בו, ואף
 83 הממונה יודע שעליו להוסיף לו לוג שמן נוסף עבור מתן
 84 הבהונות.

85 הגמרא דנה מהו השיעור של נסכי כבשה למעלה משנתה.
 86 מסתפקת הגמרא: נְסָכֵי רְחֵל - נקבת האיל והיא כבשה למעלה
 87 מבת שנתה, מַה שיעורם, שכן ניתן לומר שמה ששנינו במשנתנו
 88 'גדי משמש עם נסכי הצאן גדולים וקטנים זכרים ונקבות', אין
 89 בכלל זה אלא דווקא הנקבות של הכבשים והעזים ואילו הרחל
 90 כבר יצאה משנות הכבשים ונכנסה לשנות האילים.
 91 פושטת הגמרא: מִן מַה דְּתִנְיִן 'גְּדִי מְשַׁמֵּשׁ נְסָכֵי צֹאן גְּדוּלִים וְקָטָנִים
 92 וְכָרִים וְנִקְבוֹת חוּץ מִשֵּׁל אֵילִים' ולא כתוב 'חוץ משל אילים
 93 ורחלות', הֲדָא אָמְרִי - הרי ראייה שנְסָכֵי רְחֵל נְסָכֵי גְּדִי - שבכלל
 94 נסכי נקבות הכבשים היא ולא בכלל נסכי האילים.

95 שנינו במשנה 'עגל משמש עם נסכי בקר גדולים וקטנים'. מבארת
 96 הגמרא מהיכן נלמד שאין חילוק בבקר בין העגל הקטן לשור
 97 הגדול. אומרת הגמרא: דְּכֵתִיב (במדבר טו יא) 'כָּבֶה יַעֲשֶׂה לְשׂוֹר הָאֶחָד
 98 או לְאֵיל הָאֶחָד או לְשֵׁה בְּכָשִׁים או בְּעִזִּים', ונשאלת השאלה,
 99 'לְשׂוֹר הָאֶחָד' לְמָה נֵאמַר, הרי כבר נאמר שם דין שור ונסכיו (במדבר
 100 טו ה-ו) 'וְכִי תַעֲשֶׂה בֵן בֶּקָר וגו'. וְהַקְרִיב עַל בֶּן הַבֶּקָר מִנְחָה סֶלֶת וגו'.

101 וְיִין תְּקָרִיב לְנֶסֶךְ' וגו', אלא כשהתורה חזרה ואמרה זאת שוב,
 102 מִיָּגִיד - באה ללמדנו, שֵׁלֵא חֶלֶק בֵּין נְסָכֵי עֶגְלָה הַקָּטָן לְנְסָכֵי שׂוֹר
 103 הגדול ושיעור הנסכים שבהם שוה, שְׁהֵיָה בֵּדִין - שכן יש סברא
 104 לכאורה לחלק בין עגל לשור, וללמוד מכך שמצינו שְׁנֵי הַצֹּאן
 105 מְעוֹן נְסָכִים וְכֵן הַבֶּקָר מְעוֹן נְסָכִים - שגם הכבשים וגם הבקר
 106 מחויבים להביא נסכים, אִם כֵּן אִם מְצָאוּ שֶׁחֶלֶק בֵּין נְסָכֵי כָּבֶשׂ
 107 לְנְסָכֵי אֵיל - ששיעור הנסכים של הכבש הקטן הוא שונה משל
 108 האיל הגדול,

1 הנסכים'. משנתנו באה לפרש מה טיבם של חותמות ונסכים אלו.
 2 אומרת המשנה: אֲרַפְעָה סוגים של הוֹתָמוֹת - חתיכות קלף קטנות
 3 חתומות בחותם הגזר היו בְּמַקְדֵּשׁ, ואותם היה הקונה מקבל מן
 4 הממונה, לראיה על כך ששילם תמורת הנסכים. וְכֵתוּב עָלֶיהֶן, עֶגְלָה
 5 - לנסכי בן בקר, וְכֵר - לנסכי איל, גְּדִי - לנסכי כבש או עז, וְחֹטָא
 6 - לנסכי מצורע עשיר, וחותם זה היה גם סימן ששילם על לוג שמן
 7 נוסף למתן הבהונות.

8 כֵּן עֲזַאי חולק על תנא קמא בשני פרטים. ראשית, הוא אָמַר שלא
 9 היו ארבעה חותמות אלא חֲמִשָּׁה הָיוּ. ושנית, שהחותמות לא היו
 10 כתובות בלשון הקודש אלא אֲרַמִּית עָלֵיהֶן, לפי שהשפה
 11 השגורה בפיהם הייתה ארמית. ואילו הם החמשה חותמות, עֶגְלָה
 12 כְּבִר - זכר, גְּדִי, חוֹטָא דל - מצורע עני, וְחֹטָא עֲשִׂיר - מצורע
 13 עשיר, לפי שאם לא יהיה למצורע אלא חותם אחד, הרי שמצורע
 14 עני שאינו מביא כי אם ארבעה לוגין, שלוש לכבש ולוג אחד
 15 למתן בהונות, יקבל מהממונה חותם של חוטא ויטעו שהוא עשיר
 16 ששילם עבור עשרה לוגי שמן ויתנו לו יותר מממה ששילם, ולכן
 17 תקנו חותם מיוחד בעבור מצורע עני שמקבלים תמורתו ארבעה
 18 לוגין וחותם מיוחד עבור מצורע עשיר שמקבלים תמורתו עשרה
 19 לוגין.

20 מפרשת המשנה את הארבעה חותמות שמנה תנא קמא: חותם עֶגְלָה
 21 מְשַׁמֵּשׁ עִם - בעבור נְסָכֵי כָּבֶר, ובכל האופנים שיעור הנסכים הוא
 22 אחד, בֵּין שֶׁהֵם גְּדוּלִים - פר בן בקר וְבֵין קָטָנִים - עגלים, בֵּין וְכָרִים
 23 כשמביא מהם עולה ובין נְקָבוֹת כשמביא מהן שלמים.

24 חותם גְּדִי מְשַׁמֵּשׁ עִם נְסָכֵי הַצֹּאן - בעבור הכבשים והעזים, גְּדוּלִים
 25 וְקָטָנִים וְכָרִים וְנִקְבוֹת, חוּץ מִשֵּׁל אֵילִים שכן כבש למעלה מבן שנה
 26 שמו איל וחוטמו שונה. חותם אֵיל מְשַׁמֵּשׁ עִם נְסָכֵי אֵילִים בְּלֶבֶד
 27 ולא בעבור נסכי כבשים. חותם חוֹטָא מְשַׁמֵּשׁ עִם נְסָכֵי שֵׁלֵשׁ בְּהֵמוֹת
 28 שֵׁל מְצוּרָע - בעבור מצורע עשיר והוא מקבל תמורתו שלש
 29 עשרונים סולת ועשרה לוגין שמן.

30 מפרשת המשנה את סדר קניית הנסכים: מִי שֶׁהוּא מְבַקֵּשׁ נְסָכִים -
 31 שמביא קרבנות ורוצה להביא עמם נסכים וסולת יין ושמן שנעשו
 32 על טהרת הקודש, והרי אי אפשר לכל אדם לעשות את הנסכים
 33 בעצמו על טהרת הקודש, תקנו חכמים שכדי שלא יהא אדם צריך
 34 לחזר אחריהם ברחובות ובשווקים, שהגוברים יקנוהו ויהיה מצוי
 35 לכל הרוצה, ולכן הוֹדָף לוֹ אֶצְלוֹ יוֹחֲנָן שֶׁהוּא מְמוֹנֵה עַל הַחוֹתְמוֹת,
 36 וְנִתְּן לוֹ מְעוֹת לְפִי הַנְּסָכִים שֶׁהוּא מְחֻיָּב, וּמְקַבֵּל מִמֶּנּוּ הוֹתָמוֹ הַרְאוּ
 37 לוֹ. כָּאֵל הַקּוֹנֵה אֶצְלוֹ אַחִיָּה שֶׁהוּא מְמוֹנֵה עַל הַנְּסָכִים, וְנִתְּן לוֹ
 38 חוֹתָם, ועם זה מכיר אחייה שהקונה כבר שילם בעבורם, וּמְקַבֵּל
 39 מִמֶּנּוּ נְסָכִים.

40 לְעֶרְב - בכל ערב וערב, היו פָּאִין שני הממונים אחייה ויוחנן זה
 41 אֶצְלוֹ זֶה, וְאַחִיָּה מוֹצִיא אֵת הַחוֹתְמוֹת שֶׁקִּיבֵל מֵהַקּוֹנֵים, וּמְקַבֵּל
 42 מִיּוֹחַנָן כֶּנֶדֶךְ את המְעוֹת ששילמו לו, ומתוך כך היו יודעים שניהם
 43 כמה וכמה מעות יש כאן ואין ההקדש מפסיד כלום. וזהו הטעם
 44 שהעמידו ממונה אחד על החותמות וממונה אחד על הנסכים ולא
 45 עשו הכל באדם אחד, כדי ששניהם יתנו את ליבם היטב לעיין
 46 שלא יחסר ההקדש, ושנים הם שנאמנים בזה כפי הדין (ביב ה)
 47 ש'קופה נגבית בשנים'.

48 המשנה דנה באופן שהמעות והחותמות אינם שוים: אִם פָּתְחוּ -
 49 באופן שאין ליוחנן כסף כנגד החותמות שאחייה הביא לו, הדין
 50 שֶׁפָּתְחוּ לוֹ - ליוחנן, כיון שבוודאי הוא קיבל את המעות אלא
 51 שנאבדו לו, ולכן יִשְׁלֵם יוֹחֲנָן מִבֵּיתוֹ. וְאִם הוֹתִירוּ - שיש ליוחנן
 52 מעות יותר מחשבון החותמות שביד אחייה, הוֹתִירוּ - המעות
 53 הולכות לְמַקְדֵּשׁ, ואין אומרים שמעות של יוחנן הם ונפלו ממנו אל
 54 תוך של הקדש, אלא אנו תולים שהקונים שילמו יותר מהראוי
 55 והם מוחלים זאת להקדש, כיון שַׁדֵּי הַקְּדֵשׁ עַל הַעֲלִיָּוָה להרויח

המשך ביאור למ' שקלים ליום ששי עמ' א

41 הנקרא בשמי לכבודי בראתי' וגו'. שלחו אחריהם ולא רצו לבא עד
 42 שקפלו להן שכרן, שנים עשר מנה היו נוטלין, ונתנו להן עשרים
 43 וארבעה. רבי יהודה אומר, עשרים וארבעה היו נוטלין, ונתנו להן
 44 ארבעים ושמונה. אמרו להן, מפני מה אין אתם רוצין ללמד. אמרו
 45 להן, מסורת היא בידינו מאבותינו, שהפית היה עתיד ליתרב, שלא
 46 ילמדו אחרים ויהיו עושיין כן לפני עבודה זרה שלהן.
 47 ואף שמוכירים אותם לגנאי על כך שלא רצו ללמד, מכל מקום
 48 בדברים הללו מזכירין אותן לשבח, שלא יצאת אשה משל אחד מהן
 49 מבושמת מעולם, ואפילו כלה שדרכה להתבשם לא היתה
 50 מתבשמת, ולא עוד אלא בשהיה אחד מהן נושא אשה ממקום אחר
 51 – שלא ממשפחת בית אבטינס, היה פוסק – מתנה עמה מתחילה,
 52 שנושא אותה על מנת שלא תתבשם, שאם לא היה מקדים ומתנה
 53 כן, הדין הוא שהמדייר את אשתו שלא תתבשם יוציא ויתן כתובה,
 54 וכל זה כדי שלא יהו אומרים ממעשה פיהם הקמורת הן מהבשמות,
 55 לקיים מה שנאמר (במדבר לב כד) 'והייתם נקיים מה' ומישראל'.
 56 הגמרא מביאה מעשיות בבני משפחת אבטינס: אמר רבי יוסי, פעם
 57 אחת הייתי עומד בירושלים ומצאתי תינוק אחד משל בית אבטינס.
 58 אמרתי לו, בני, מאיזו משפחה אתה, אמר לי, ממשפחת פלוני – בית
 59 אבטינס. אמרתי לו, בני, אבותיך לפי שנתבוננו לרבות בבידן, שלא
 60 רצו ללמד האומנות לאחרים כדי שיוכלו ליקח ממון הרבה
 61 ויתעשרו ולא ימצאו אחרים שיעשו בחינם או בדמים מועטים,
 62 ולמעט בבוד שמים, שעל ידי כך נתמעטו שקלי הלשכה, לפיכך
 63 בבודם נתמעט בחורבן הבית והפסידו את מלאכתם, וכבוד שמים
 64 נתרבה, שראו כל באי עולם שאין הקדוש ברוך הוא נושא פנים
 65 אפילו לביתו.
 66 אמר רבי עקיבא, שח לי שמעון בן יונא, פעם אחת מלכט הייתי
 67 עשבים אני ותינוק אחד משל בית אבטינס, ובתחילה ראיתי אותו
 68 שפכה ולאחר מכן ראיתי אותו ששחק. אמרתי לו, בני, למה בביתה,
 69 אמר לי, על כבוד של בית אבא שנתמעט, שמחורבן הבית ואילך
 70 אין צריכים יותר לאומנותם בפיטום הקטורת. והוסיף ושאלו, ולמה
 71 שחקתה. אמר לי, על הכבוד המתוקן לצדיקים לעתיד לבא כשיבנה
 72 בית המקדש. והוסיף ושאלו, ומה ראית כעת שנזכרת בכל זה.
 73 ענהו התינוק, עשב מעלה עשן אני רואה לנגדי. נומיתי – אמרתי
 74 לו, בני הראה לי. אמר לי, רבי, מסורת בידי מאבותי שלא להראותו
 75 לבדיה, ושבועה היא שנשבענו שלא נראהו לשום אדם בעולם.
 76 אמר רבי יוחנן בן נורי, פעם אחת פגע בי זקן אחד משל בית
 77 אבטינס, ומנילת סמנים בידו, שכתוב בה שמות סמני הקטורת
 78 וצורתם המדויקת כדי לזהותם ולהכירם. אמר לי אותו הזקן, רבי,
 79 לשעבר היו בית אבא צנועין ונאמנים שלא ילמדו לאדם שאינו
 80 הגון, והיו

1 צרכו כדי שלא ישבר, ומתוך כך שהיה שוהה הלחם בתנור ללא
 2 הדפוס היה נראה הלחם אפוי כשעדיין לא היה אפוי היטב והיתה
 3 מתעפשת.
 4 כיון שידעו חכמים בדבר הזה וראו שאין אומנים אלו מומחים בבית
 5 גרמו, אמרו, כל מה שנקרא הקדוש ברוך הוא לכבודו ברא ואין זה
 6 לכבודו שיהא לחם הפנים מעופש, שנאמר (משלי טו יד) 'בל פעל ה'
 7 למענהו' – הקדוש ברוך הוא נותן את החכמה לאחד יותר
 8 מלחבירו כדי שהמלאכה תעשה על ידי מי שהוא חפץ, ואף כאן
 9 חפץ הקדוש ברוך הוא שמלאכה זו תעשה דווקא על ידי בית
 10 גרמו. שלחו חכמים אחריהם של בית גרמו שישבו למלאכתם
 11 כבראשונה ולא רצו לבא, עד שקפלו להם שכרן מתרומת הלשכה.
 12 עד אז שנים עשר מנה היו נוטלים, ומאותו היום נתנו להם עשרים
 13 וארבעה מנה. רבי יהודה אומר, עד אז עשרים וארבעה מנה היו
 14 נוטלים ומאותו היום נתנו להן ארבעים ושמונה מנה.
 15 אמרו להן חכמים לבית גרמו, מפני מה אין אתם רוצים ללמד
 16 אומנות זו שבידכם. אמרו להן בית גרמו, מסורת היא בידינו
 17 מאבותינו שהפית המקדש היה עתיד ליתרב, ואנו חוששים שלא
 18 ילמדו אחרים ויעשו כמתכונת לחם הפנים לפני עבודה זרה שלהן.
 19 ואף שמוכירים אותם לגנאי על כך שלא רצו ללמד, מכל מקום
 20 בדברים הללו מזכירין אותן לשבח, שלא יצא ביד בניהם פת נקיה
 21 מעולם, כדי שלא יהו אומרים ממעשה להם הפנים הן אוכלים,
 22 וכתוב (במדבר לב כב) 'והייתם נקיים מה' ומישראל'.
 23 שנינו במשנה: 'בית אבטינס על מעשה הקמורת'. הגמרא מרחיבה
 24 בענין זה. מבאר את הגמרא: של בית אבטינס היו בקיאים על מעשי
 25 פיהם הקמורת כיצד לכתוש את הסמנים ולערבם יפה, ואף הכירו
 26 במעלה העשן – עשב שהיה מעלה את עשן הקטורת זקוף כעמוד.
 27 ולא רצו ללמד את מה שהיו בקיאים לאחרים אלא היו עושים זאת
 28 בעצמם בדמים יקרים. כיון שכן שלחו והביאו אומנין
 29 מאלכסנדריא שכל מצרים והיו בקיאים בפיהם הקמורת כיצד
 30 לכתוש את הסמנים ולערבם יפה, אבל במעלה עשן לא היו בקיאים
 31 – היה להם צמח 'מעלה עשן' שלא ניחן בסגולה זו שיהא העשן
 32 מיתמר ועולה כעמוד ולא היו מכירים את הצמח שהכירו בית
 33 אבטינס.
 34 מבאר הגמרא את החילוק בין שני סוגי המעלה עשן: של בית
 35 אבטינס היתה מתפרת – נזקפת כתמר ועולה העשן כמקל ישר,
 36 וכשהיה העשן מגיע לתקרה, פוסק – נשפלת ויורדת, ושל אלו –
 37 אומני אלכסנדריא היתה פוסק מיד – העשן היה נשפל מיד.
 38 כיון שידעו חכמים בדבר שהם אינם אומנים בבית אבטינס, אמרו,
 39 כל מה שנקרא הקדוש ברוך הוא לכבודו ברא וראוי לכבוד הקדוש
 40 ברוך הוא שיהיה העשן מתמר ועולה, שנאמר (ישעיה מג ז) 'כל'

אגרות קודש

בי"ה, ו' כסלו, תשט"ו

ברוקלין.

שלום וברכה!

... לפלא שכנראה לימוד התניא מוזנח קצת עכ"פ הן בסדרי הישיבה והן בהלימוד בפ"ע.

אף שאינני יודע ברור הסדרים שהיו באטוואצק ווארשא, אבל בודאי גם שם תפס לימוד זה מקומו

המתאים. בודאי ימלאו זה בקרוב...

המשך ביאור למס' שקלים ליום שבת קודש עמ' א

33 השכינה, וכן גם – זו הסיבה שלכן לא אכלית עם מרי יומא דין –
 34 לא אכלתי עם אדוני היום. נתפייס המלמד ואמר ליה, אמה
 35 פניסתה למאן דמתחמי ולא חמי – את הסומא שהוא נראה ואינו
 36 רואה למרות שפלותו, בזכות זה הקדוש ברוך הוא שהוא דין דחמי
 37 ולא מתחמיים – רואה ואינו נראה, נקבל פיוסף – את תפילותיך.
 38 אמר ליה רבי הושעיה, הרי מנא לך – מהיכן שמעת דבר חכמה
 39 זה שאמרת לי כעת. אמר ליה הסומא, מרבי אליעזר בן יעקב,
 40 ומעשה שהיה כך היה, דרבי אליעזר בן יעקב עאל חד דסני הנורא
 41 לקרתיה – בא לעירו סומא אחד שהיה עני ונצרך לבריות, יתב ליה
 42 – התיישב לו רבי אליעזר בן יעקב לרע מיניה – מתחתי, דיימרין –
 43 כדי שיאמרו בני אדם, דאילולי דהנה פר נשא רבא – אם לא שאדם
 44 גדול וחשוב הוא, לא יתב ליה – לא היה יושב רבי אליעזר בן יעקב
 45 לרע מיניה – מתחתי, ואכן עבדו ליה פרנסה דאיקר – נתנו לו את
 46 פרנסתו בכבוד יותר ממה שנתנו לעניים אחרים. אמר לון הסומא
 47 לבני העיר, מהו חבין – מפני מה אתם מכבדים אותי כל כך. אמרין
 48 ליה – סיפרו לו מה שהיה שרבי אליעזר בן יעקב יתב לרע מינה –
 49 ישב מתחתיו. שמע זאת הסומא וצלוו עלוי הריא צלותא – והתפלל
 50 על רבי אליעזר בן יעקב תפילה זו, אמה נמלתה חסד למאן דמתחמי
 51 ולא חמי – להסומא הנראה ואינו רואה, בזכות זה הקדוש ברוך
 52 הוא דין דחמי ולא מתחמי – שהוא רואה ואינו נראה ונמול יתך
 53 ו-איתרן חסד.
 54 הגמרא מביאה מעשיות הדנות בעדיפויות במצות צדקה: הלמא –
 55 מעשה שהיה, רבי חמא בר חנינה ורבי הושעיא רבה – הגדול, הו
 56 מטילין פאילין כנישתא דלוד – בבתי הכנסיות שבעיר לוד. אמר
 57 רבי חמא בר חנינה לרבי הושעיא, כמה קמון שיקע אבותי פאן –
 58 ממון הרבה פורו אבותי כאן לעשות ולתקן בתי כנסיות אלו.
 59 אמר ליה רבי הושעיא לרבי חמא, כמה נפשות של תלמידי חכמים
 60 שיקעו – הפסידו אבותיך פאן כשבנו בתי כנסיות אלו, לא הנה את
 61 בני נש דילעון פאורייתא – וכי לא מוטב היה שיתנו את הממון הרב
 62 לתלמידי חכמים כדי שיוכלו לעסוק בתורה, שהרי כמה תלמידים
 63 נמנעים מללמוד משום חסרון כיס.
 64 מעשה נוסף: רבי אבון עבר אילין תרעיה – בנה שערים יפים

1 מעשה נוסף: נחום איש גם זו, היה מוליך דורון – מתנה לבית חמי
 2 משוי שלשה חמורים, אחד של מאכל ואחד של משתה ואחד של
 3 מיני מגדים, פגע בו מוכה שחין אחד שעני היה, אמר ליה העני
 4 לנחום, זכה עמי – תן לי צדקה כמה דאית נפך – ממה שאתה
 5 מוליך איתך. אמר ליה נחום לעני, מיהוור – כשאחזור מבית חמי
 6 אתן לך. הור נחום ואשכחיה מית – ומצאו שהוא מת. והנה אמר
 7 לקיפליה – עמד נחום כנגדו ואמר, עינייא דחמינה – העינים שראו
 8 אותך ולא יסבון לך – ולא נתנו לך צדקה, וסתמיין – יתעוררו. ודיה
 9 דלא פשטון מיתן לך – הידים שלא הושיטו לך את צרכיך, ויתקמעון
 10 – יחתכו. ורלייא דלא רתון למיתן לך – הרגלים שלא רצו כדי לתת
 11 לך, ויתברון – ישברו. ולא נתקרה דעתו עד שהוסיף ואמר שכל
 12 גופו יהיה מוכה שחין, ופתייה בן – והגיעו כן כפי שביקש.
 13 סליק לגביה – עלה אצלו לבקר רבי עקיבא שהיה תלמידו ושימשו
 14 במשך עשרים ושנים, אמר ליה רבי עקיבא לנחום, אוי לי
 15 שאני רואה אותך בכך – ביסוריך, שאתה עיוור קיטע וחיגר וכל
 16 גופך מלא שחין. אמר ליה נחום לרבי עקיבא, אוי לי שאני אני רואה
 17 אותך בכך, אלא יש לך ידים ורגלים. אמר ליה רבי עקיבא לנחום,
 18 מה את מקללני שיגיעני כך. אמר ליה נחום לרבי עקיבא, ומה את
 19 מקבעט פיסורין שאתה אומר 'אוי לי' על כך, בעוד שהם חביבים
 20 עלי שהם מכפרים על חטאי.
 21 הגמרא מספרת מעשיות מאמוראים שביבדו עניים ביותר: רבי
 22 הושעיה רבה – הגדול, הנה רביה דבריה – היה המלמד של בנו, חד
 23 סני נהורא – סומא שאינו רואה, והנה ליה – והיה רגיל המלמד
 24 הסומא אכול עימיה – לאכול עם רבי הושעיה פעם אחת בכל יום.
 25 חד זמן – פעם אחת הנה ליה – היה לרבי הושעיה אוףחין, ומכיון
 26 שהיה טרוד עמהם לא קמא מיבול עימיה – לא בא רבי הושעיה
 27 לאכול עם המלמד הסומא כהרגלו. פרמשא – לערב סליק לגביה
 28 – עלה אצלו רבי הושעיה, וכך אמר ליה למלמד, לא יבעוס מרי
 29 עלי – לא יבעוס אדוני עלי, קני דהנה לי אורחין יומא דין – מכיון
 30 שהיו לי היום אורחים, וגדולה הכנסת אורחים יותר מהקבלת פני
 31 השכינה (שבת קכו). דאמרייה דלא ליבוי פיקרא דמרי יומא דין – לכן
 32 אמרתי שאין עלי לבוזות ולעזוב אותם שהרי כבודם זהו כבוד

המשך ביאור למס' שקלים ליום שבת קודש עמ' ב

22 בקרית יערים הנה, ששם הניחוהו כשהחזירו אותו עד שנטלו דוד
 23 המלך משם, וכיצד היה יכול שאול לבקש שיגישו את הארון
 24 אליו. אלא בודאי על הארון השני שבו היה את הלוחות השבורות
 25 ושהוא היה יוצא למלחמה עליו הוא שאמר שאול שיגישוהו
 26 אליו.
 27 הגמרא מבארת פסוק זה לרבנן. מבררת הגמרא: מה עבדו ליה
 28 רבנן – מה יעשו רבנן עם פסוק זה שמשמעו שלא כדבריהם.
 29 מתרצת הגמרא: הם יבארו שהכוונה בו היא לא על ארון הברית,
 30 אלא הנישה אלי הציין – את הארון שבו היו מונחים בגדי הכהונה
 31 גדולה הנצרכים לשאלת אורים ותומים, ושאל קראו ארון
 32 האלהים לפי שהוא ארון שיש בו דברים הקדושים לתשמישו של
 33 שם.
 34 מביאה הגמרא ראייה נוספת לדעת רבי יהודה בן לקיש: קרייא –
 35 והפסוק דלהלן גם הוא מסייע לרבי יודא בן לקיש ששני ארונות היו
 36 ואחד יוצא עמהם למלחמה, דכתיב (שמואל ב' יא א-א) ויגדו לך
 37 לאמר לא ירד אוריה אל ביתו ויאמר דוד אל אוריה הלוא מן רך
 38 אתה בא מדוע לא ירדת אל ביתך. ויאמר אוריה אל דוד הארון
 39 וישראל ויהודה ישבים בפסות ואדני יואב ועבדי אדני על פני
 40 השדה חנים ואני אבוא אל ביתי לאכל ולשתות ולשכב עם אשתי
 41 חיי וחי נפשך אם אעשה את הדבר הזה,

1 דעה אחרת: ורבנן אמרי, לא שני ארונות היו, אלא ארון אחד בלבד
 2 היה, ובו היו מונחים הלוחות ושברי הלוחות, ופעם אחת בלבד יצא
 3 למלחמה בימי עלי ונשפה, דכתיב (שמואל א' ד ד-א) וישלח העם
 4 שלה וישאו משם את ארון ברית ה' עבאות ישב הכרבים וגו'
 5 וילחמו פלשתים וינגף ישראל וגו' וארון אלהים נלקח'.
 6 הגמרא מביאה ראייה לדעת חכמים: קרייא – הפסוק מסייע להו
 7 לרבנן הסבורים שארון אחד היה ולא היה יוצא למלחמה, שכן
 8 כתוב (שם n-1) שאמרו פלשתים בשמעם שארון הברית בא אל
 9 מחנה ישראל, 'אוי לנו כי לא היתה כזאת אתמול שלשם אוי לנו
 10 מי יצילנו מיד האלהים האדירים האלה אלה הם האלהים המפיים
 11 את מצרים בכל מכה במדבר', הרי מפורש שפחדם של הפלשתים
 12 היה כיון שראו מילה דלא חמון מן יומיהון – דבר שלא ראו מימיהם
 13 שיהיה הארון במלחמה, וכמו שאמרו שלא היתה כזאת מתמול
 14 שלושם, ואם נאמר שהיה ארון יוצא עמהם תדיר למלחמה, מפני
 15 מה היו מפחדים עכשיו יותר מאשר בשאר המלחמות. ורבי יהודה
 16 סובר שפחדם היה כיון שתמיד היה יוצא הארון עם שברי הלוחות
 17 ועכשיו יצא הארון עם הלוחות השלמות.
 18 הגמרא מביאה ראייה לרבי יהודה בן לקיש. אומרת הגמרא: קרייא
 19 – הפסוק דלהלן מסייע לרבי יודה בן לקיש, שנאמר במלחמת
 20 שאול המלך עם הפלשתים (שמואל א' יד ד), ויאמר שאול לאחיה
 21 הנישה ארון האלהים, והלא באותו הזמן ארון ששבו פלשתים

א.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא שניאור זלמן - אדמו"ר הזקן - בעל התניא והשו"ע

שולחן ערוך - הלכות שבת

1 ז. מִתָּר לְהַנִּיחַ גַּר שֶׁל שַׁבַּת מִבְּעוֹד יוֹם עַל גְּבֵי אֵילָן וַיְדַלֵּק שֵׁם בְּשַׁבַּת אָבֶל אֵין מְנִיחִין גַּר שֶׁל יוֹם טוֹב
2 דוֹלֵק עַל הָאֵילָן אֶפְלוּ מִבְּעוֹד יוֹם גְּזֵרָה שְׁמָא יַעֲלֶה בְּאֵילָן בְּיוֹם טוֹב לְטַל מִמֶּנּוּ הַגַּר וְנִמְצָא מִשְׁתַּמֵּשׁ
3 בַּמִּחְבֵּר לְקַרְקַע⁶¹ בְּיוֹם טוֹב שֶׁהוּא אָסוּר מִפְּעֵם שִׁיתַּבְּאָר בְּסִימָן שֶׁל⁶² אָבֶל בְּשַׁבַּת אֵין לְחוּשׁ שְׁמָא יַעֲלֶה
4 עָלָיו לְטַל הַגַּר לְאַחַר שִׁיכְבָּה שְׁהָרִי הוּא אָסוּר בְּמַלְטוּל אֶף לְאַחַר שִׁיכְבָּה כְּמוֹ שִׁיתַּבְּאָר בְּסִימָן רַע"ט⁶⁴:

חלק ב סימן רעו, שלא לגרום כבוי הנר סעיף ז:

הלכתא רבנא

[ב] בסי' של"ו - דברים שאין רגילים להשתמש בהם, מותר להניחם מבעוד יום על גבי האילן אף שאינם מוקצים⁶³.

ציונים והוספות

להניח עליו חפץ או ליטלו ממנו או לקשור בו בהמה וכן כל כיוצא באלו והכל משום גזרה שמא יעלה ויתלוש ממנו פירות או עלין או ענפים.

(63) שש"כ פכ"ו, הערה נ מהגרשז"א.

(64) סעיף א, משום שנעשה בסיס לדבר האסור כמובא לעיל.

(61) עד"ו בסימן תקיד ס"ט: אסור להניח נר דולק על גבי אילן אפילו מערב יו"ט אם רוצה להניחו דולק שם עד הלילה גזרה שמא יטלנו מעל גבי האילן לכשיכבה ביו"ט ונמצא משתמש במחובר לקרקע ביו"ט.

(62) סעיף א: אין עולין באילן בין לח בין יבש ואין נתלין בו (ואין נשענים עליו) ואין משתמשין בו שום תשמיש כגון

שולחן ערוך - הלכות שבת

25 הן ראויות להשתמש בהן כמו בשאר נסרים אעפ"כ אינן
26 מותרות בטלטול לפי שהן ראויות להחזירן לבית ולכך הן
27 עומדות ולא להשתמש עליהן כשאר נסרים.

28 דלת שידה תיבה ומגדל אם מותר ליטלה מהם או להחזירה
29 להם יתבאר בסי' שי"ג ושי"ד:

30 לו דבר שאין תורת כלי עליו שעשאו כיסוי לכלי נעשה
31 עליו תורת כלי על ידי כך ומותר לטלטלו כשאר כלים

32 והוא שתיקנו ועשה בו מעשה והכינו לכך בענין שתיקנו
33 מוכיח עליו שהוא עומד לכך ואע"פ שעדיין לא נשתמש בו

34 לכיסוי לעולם ואם נשתמש בו לכיסוי מבעוד יום אפילו
35 פעם אחת זהו תורת כלי שלו ומותר לטלטלו בשבת אע"פ

36 שלא עשה שום מעשה של תיקון במה דברים אמורים בדבר
37 שדרכו לעשותו לכיסוי כגון חתיכות נסרים וכיוצא בהן אבל

38 דבר שאין דרכו לעשותו כיסוי אע"פ שנשתמש בדבר זה
39 לכיסוי פעמים רבות בחול כגון אבן שכיסה בה את פי

40 החבית פעמים רבות אסור לטלטלה בשבת כמו שיתבאר:

41 לז' וכל זה בכיסוי כלים אבל כיסויי הקרקעות כגון כיסוי
42 בור או דות אע"פ שתיקנו ועשה בו מעשה וגם נשתמש

43 בו פעמים רבות בחול אסור לטלטלו אלא אם כן יש לו בית
44 אחיזה שאוחזין בו כשמסירים אותו מהבור שזה מוכיח עליו

45 שהוא עשוי להטלטל ויש עליו שם כלי.

46 וכסויי כלים הקבורים בקרקע לגמרי דינם ככסויי הקרקעות
47 שגזרו על אלו מפני אלו אבל כלי שאינו קבור בקרקע לגמרי

48 אע"פ שהוא מחובר לקרקע כגון תנורים שבימיהם שהיו

1 ל'ג שברי פתילה שאינן עומדים עוד להדלקה בנר הרי הן
2 כצרוורות ואבנים שאסור לטלטלן אפילו לצורך גופן

3 ומקומן אבל פתילה שלימה אפילו נדלקה כבר בחול או
4 בשבת שעברה היא נקראת כלי ודינה ככלי שמלאכתו

5 לאיסור שמותר לטלטלו לצורך גופו ומקומו אבל אם דלקה
6 בבין השמשות של שבת זו הוקצית לכל היום כולו כמו

7 שנתבאר בסי' רע"ט וכן נר שלם של שעה או של חלב
8 ואפילו נדלק כבר בחול או בשבת שעברה נקרא כלי

9 שמלאכתו לאיסור.

10 ומכאן יצא טעות ההמון שמטלטלים נר שלם לצורך הדלקת
11 מוצאי שבת או לצורך נכרי שידליקנה לעצמו וטועים הם

12 שאינו מותר לטלטל כלי שמלאכתו לאיסור אלא כשצריך
13 ישראל להשתמש בו בשבת עצמה איזה תשמיש המותר

14 בשבת כגון קורנס לפצוע בו אגוזים כמו שנתבאר למעלה:

15 ל'ד כל הכלים שיש להם דלתות קבועות בהם בין שהדלת
16 הוא מן הצד בין שהוא כיסוי על גבי הכלי ונתפרקו

17 הדלתות מהם בין שנתפרקו בשבת בין שנתפרקו קודם
18 השבת מותר לטלטל אותן הדלתות מפני שכשהיו הדלתות

19 מחוברות בכלים היה גם עליהן שם כלי אגב אביהן ואף
20 שנתפרקו אח"כ מהכלים לא נפקע מהם שם כלי שהיה

21 עליהן הואיל וראויות להחזירן ולחברן אל הכלים:

22 ל'ה אבל דלתות הבית שנתפרקו מן הבית בין שנתפרקו
23 בשבת בין שנתפרקו קודם השבת אסור לטלטלן מפני

24 שלא היה שם כלי עליהן מעולם ואע"פ שעכשיו כשנתפרקו

15 ליטול בה את הקוץ מכל מקום אין רגילות כלל לייחד אותה
 16 לתשמיש אלא דרכו של אדם לזורקה בין גרוטאות (פירוש
 17 שברי מתכות) משא"כ בשברי שאר כלים שרגילים לייחדם
 18 לתשמיש אחר לכן לא נפקע שם כלי מהם.
 19 ומכל מקום אם ייחד מחט זו לאיזה תשמיש נעשה עליה
 20 תורת כלי ומותר לטלטלה כדין כלי שמלאכתו להיתר אם
 21 ייחדה לתשמיש המותר בשבת.
 22 ומחט חדשה שלא ניקבה עדיין מותר לטלטלה לצורך גופה
 23 לפי שלפעמים אדם נמלך עליה ומניחה כך בלא נקב
 24 ומייחדה לנטילת קוץ לכן יש תורת כלי עליה אף שעדיין
 25 לא יחדה משא"כ כשניטל חודה אדם זורקה לבין
 26 הגרוטאות:

חלק ב סימן שח דברים המותרים והאסורים לטלטל בשבת
 סעיפים לג"ט

1 כקדרה ומחברים למטה בטיט אין כיסויים צריך בית אחיזה
 2 אבל תנורים שלנו הבנויים על גבי קרקע דין כיסויים ככיסוי
 3 הדות שצריך בית אחיזה:
 4 **לח** מחט שלימה מותר לטלטלה ליטול בה את הקוץ כדין
 5 כלי שמלאכתו לאיסור שמותר לטלטלו לצורך גופו.
 6 ובלבד שיזהר בנטילת הקוץ שיטלנו שלא יוציא דם בודאי
 7 ע"י נטילתו שיש בזה משום חובל אע"פ שאינו מתכוין לכך
 8 כיון שנוטלו בענין שהוא פסיק רישיה ולא ימות כגון אם
 9 נתהפך הקוץ בנטילתו ואי אפשר להוציאו משם מבלי
 10 הוצאת דם אסור להוציאו:
 11 **לט** אבל מחט שניטל חודה או חור שלה אסור לטלטלה
 12 מפני שבטל תורת כלי ממנה ואינה דומה לשברי שאר
 13 כלים שמותרים בטלטול הואיל וראוים לתשמיש אחר ומחט
 14 זו שניטל חודה או חורה ראויה ג"כ לתשמיש אחר כגון

לקוטי תורה

26 את פחיתות עצמו כתוצאה מריחוקו מה', כך תגדל
 27 שמחתו בה' יותר ויותר, בהתבוננו בדבר זה עצמו,
 28 שאף שהוא במצב נמוך כל כך, מכל-מקום ה'
 29 שוכן אתו בתוך תורתו.
 30 **שאפילו הוא יושב אוהל בו, שהרי יכול לדבר**
 31 **דברים בטלים באמצע לימודו באין מונע.**
 32 התבוננות זו בפחיתות נפשו וריחוקו מה'
 33 שייכת (לא רק בבעל עסק הטרוד ועסוק בענינים
 34 גשמיים, אלא) גם ביושב אהל, כי אף שהוא עוסק
 35 בתורת ה' כל היום ואם כן לכאורה הרי הוא קרוב
 36 אליו ית' - מכל מקום, מזה שיתכן אצלו "לדבר
 37 דברים בטלים באמצע לימודו", בלי שום מונע
 38 וסייג, הרי זו הוכחה שאף בעת עסקו בתורה נפשו
 39 רחוקה מאלקות, שהרי אילו הי' מרגיש קירוב
 40 לאלקות בגלוי, הרי קירוב זה הי' מונע אותו
 41 מלהפסיק בדברים בטלים באמצע הלימוד.

42 **מכל שכן אם נכשל בדבר איסור בחטאת**
 43 **נעורים, כי ידע אינש בנפשיה.**
 44 מה גם אם נכשל בעבר בחטאת נעורים - כפי
 45 שיודע אדם בנפשו - שאז בוודאי יקל לו להכיר
 46 את מקומו ולדעת את ערכו על ידי התבוננות עד
 47 כמה התרחק מאור ה' על ידי זה.
 48 **ואף שהרהר ועשה תשובה, אם עדיין לא עשה**
 49 **תשובה שלימה, וסיגופים הממרקין יותר.**

1 **ואם נכשל אז אין לו תקנה אם לא בהרהורי**
 2 **תשובה באמת, וכמ"ש במ"א.**
 3 משא"כ אם נכשל בדבר איסור ח"ו, אזי כל
 4 זמן שלא עשה תשובה נכונה על חטאו, הרי הוא
 5 "כבוש ואסור" בידי הקליפות - שזהו פירוש לשון
 6 "איסור" (מלשון "מתיר אסורים"); ולכן "אין לו
 7 תקנה" לחזור להתקרב ולהתדבק בה' (היינו
 8 להרגיש אור אלקי בנפשו באמת) אלא על ידי
 9 שיעשה תשובה תחילה, לשבר את כח הקליפה,
 10 כדאיתא בתניא ש"אי אפשר לרשעים להתחיל
 11 לעבוד ה' בלי שיעשו תשובה על העבר תחלה
 12 לשבר הקליפות שהם מסך מבדיל ומחיצה של
 13 ברזל המפסקת בינם לאביהם שבשמים".

14 *[לסיכום: אף בעל עסק הטרוד במשך היום בעיני*
 15 *העולם ועל ידי זה נתרחק מאלקות, אין זה מניעה*
 16 *שבשעה שחוזר לתורה ועבודה יוכל להרגיש שמחה*
 17 *בעבודתו.*
 18 *ועתה ימשיך שאדרבה, פחיתות האדם הבאה*
 19 *כתוצאה מהכרה בריחוקו מהש"ת יכולה להגדיל עוד*
 20 *יותר את השמחה בעבודת ה':]*

21 **ואדרבה, כל מה שיתבונן היטב איך הוא רחוק**
 22 **מה', על ידי שיביר מקומו וידע ערכו.**
 23 לא זו בלבד שהאדם יכול לשמוח בה' למרות
 24 מצבו הירוד - שהוא רחוק מאור ה' מחמת עיסוקו
 25 בדברים גשמיים - אלא אדרבה: ככל שמרגיש יותר

41 האמיתי, ובמקום להכיר בערכו שאינו שייך
 42 למדריגות גבוהות בעבודת ה', מדמה בנפשו שהוא
 43 בעל מדריגה גבוהה. ולפיכך, כשרואה בעצמו
 44 שבמשך היום הוא "נופל מבחינת אהבה" ביחס
 45 למצבו בעת התפלה שאז מתעורר באהבה, הרי
 46 הוא אומר לעצמו: אצל צדיקים הגדולים אש
 47 האהבה לה' בוערת בלבם תמיד בלי הפסק, ומדוע
 48 יגרע חלקי מהם, וכתוצאה ממחשבה זו, הרי הוא
 49 נופל בעצבות.

50 ונמצא שהעצבות שלו היא "כשמבקש גדולות
 51 דוקא".

52 להגיע למדריגת רבי שמעון בן יוחאי שתורתו
 53 אומנתו.

54 מדריגה נעלית כזו - להיות בדביקות תמידית
 55 באהבת ה' - היא מדריגת רשב"י, שעליו אמרו
 56 חז"ל שהיתה "תורתו אומנתו".

57 פירוש:

58 לפי פשוטו, "תורתו אומנתו" היינו שעוסק
 59 בתורה יומם ולילה ואינו מפסיק מלימודו כלל; אבל
 60 הפירוש הפנימי ב"תורתו אומנתו" הוא - שנמצא
 61 במדריגה גבוהה ונעלית כל כך, שעל ידי לימוד
 62 התורה מרגיש את דביקותו בהקב"ה השוכן בקרבו
 63 על ידי התורה (דאורייתא וקוב"ה כולא חד) תמיד,
 64 בלי שום הפסק כלל.

65 - וזו היתה מדריגת רשב"י [וכמו שממשיך]:

66 כמו שאמר בחד קטירא אתקטרנא, נשמתא ביה
 67 אחידא ביה להיטא וכו'
 68 איתא בזהר שרשב"י אמר על עצמו "בחד
 69 קטירא אתקטרנא, נשמתי ב'י' אחידא, ב'י' להיטא"
 70 (נשמתי מקושרת עם הקב"ה בקשר אחד ויחיד;
 71 נשמתי מאוחדת ומיוחדת בו יתברך, ומתלהטת
 72 באש האהבה אליו יתברך).

73 פירוש, שלא היה בבחינת שינה, ולא היה צריך
 74 לעורר את האהבה.

75 אש האהבה לה' היתה בוערת בלבו של רשב"י
 76 תמיד, ואף פעם לא הי' בבחינת "נופל" ח"ו
 77 מאהבה לה', ומאחר שהאהבה לא היתה "בבחינת
 78 שינה" כלל, לכן "לא הי' צריך לעורר את האהבה".

79 ולכן היה פטור מתפלה.

1 אף אם כבר הרהר ועשה תשובה בלבו על
 2 דברים אלו, ואם כן לכאורה כבר חזר והתקרב
 3 לאלקות, מכל מקום כל זמן ש"לא עשה תשובה
 4 שלימה" ונכונה כפי הדרוש בהתאם לחומרת
 5 החטא, ונוסף על זה עשה גם "סיגופים הממרקין
 6 יותר" את החטא - הרי הוא עדיין מרוחק מה'.

7 וכל כך למה?

8 כי אמנם על ידי הרהור תשובה בלבד נמחל
 9 ונמחק החטא לגמרי, עד שהאדם אינו נחשב עוד
 10 כרשע (ויכול לחזור ולהתדבק בה' על ידי לימוד
 11 התורה כנ"ל), מכל מקום, כדי להיות קרוב לה'
 12 כמו קודם החטא לא די בהרהור תשובה לבד, כי
 13 על ידי החטא נעשה פגם בנפשו, ופגם זה אינו
 14 נמחק אלא על ידי תשובה שלימה ונכונה, כל חטא
 15 וחטא כפי הראוי לאותו החטא.

16 זאת ועוד:

17 גם לאחר שעשה תשובה שלימה עד שנמחל
 18 לו העון לגמרי, מכל מקום, כדי שיהי' "מרוצה
 19 וחביב לפניו ית' כקודם החטא להיות נחת רוח
 20 לקונו מעבודתו", צריך לתעניות וסיגוף הגוף.

21 ובל מה שיאריך ויעמיק בענין פחיתת עצמו,
 22 ויהיה נבזה בעיניו נמאם, וישים עצמו כשיריים,
 23 למה נכרא בעולם, אזי תהיה שמחת נפשו
 24 בעסק התורה כפולה ומכופלת ביתר שאת.

25 ככל שיוסיף להתבונן באריכות בפחיתות עצמו
 26 ויעמיק הרבה בהתבוננות זו, עד שיהי' נבזה ונמאס
 27 בעיני עצמו, ויהי' נחשב בעיניו כ"שיריים"
 28 (כדברים שאין בהם שום צורך) - אזי, לא זו בלבד
 29 שהרגש הזה לא ימנע ממנו את שמחת נפשו בה',
 30 אלא להיפך ממש, דוקא על ידי זה יוכל לשמוח
 31 בעת לימוד התורה בשמחה כפולה ומכופלת וביתר
 32 שאת;

33 והוא - בהעלותו על דעתו איך שהקב"ה שהוא
 34 מלך רם ונשא משפיל את עצמו אליו, עם היותו
 35 הדיוט ושפל אנשים, ומתקרב אליו ונותן לו את
 36 האפשרות שאורו יתברך ישכון בנפשו על ידי
 37 לימוד תורתו.

38 והעצבות הוא כשמבקש גדולות דוקא.

39 ולאידך, מי שנופל בעצבות מחמת פחיתות
 40 ערכו, הרי זו הוכחה שאינו מעריך נכונה את מצבו

10 שמחפש גדולות לעצמו, אבל האדם המכיר את ערכו
11 האמיתי ישמח מאד בעסקו בתורה.
12 ועתה מוסיף רבינו עוד פרט בענין גודל השמחה
13 שיכולה להתעורר דוקא אצל מי שמרגיש פחיתות
14 ערכו: לעיל הוסבר שסיבת השמחה היא מצד הרגש
15 האדם, היינו ששמח בכך שלמרות מצבו הירוד אור ה'
16 שוכן בקרבנו; וכאן מוסיף, אשר דוקא מצד פחיתות
17 ערכו מאיר בו אור נעלה ביותר, ומצד מעלת אור זה
18 יוכל לבוא לשמחה גדולה יותר.

ד"ה תחת אשר לא נבדת פרק ה

ב.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא דובער - אדמו"ר האמצעי

שערי אורה

8 וכן אמרו בשבח מעלת חכמתו של ר"מ שהיה דורש
9 ג' מאות משלי שועלים כו'. אך הענין ידוע שאין
10 המשלים מצד עצם ענינם חכמה גדולה. שהרי הם
11 דברים פשוטים מאד. אלא מפני שהמשלים הן להשיג
12 חכמות עמוקות ביותר שא"א להשיגם בהבנה כמו
13 שהם. להיותם בתכלית העומק וההפלאה מן השכל
14 ביותר:

שער הפורים

ג.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא מנחם מענדל - אדמו"ר הצמח צדק

מאמרי הצ"צ תרי"ד-תרט"ו - [הנחת כ"ק אדמו"ר מהר"ש]

8 וזהו מ"ש כי הוא ציוה ונבראו ממילא כו' לפי שהוא
9 הארה בעלמא מלכותך מלכות כל עולמים,
10 ששורש כל העולמות הוא רק מבחי' מל' שהוא בחי'
11 מה שעלה במחשבה אנא אמלוך ואין מלך בלא עם
12 מזה נעשה מקור לעולמות כו' וכמ"ש בזוהר במחשבה
13 אחת נברא העולם, וזהו מ"ש כי עמך מקו"ח ולא כתי'
14 אתה, שאם הי' כתי' אתה הי' משמע שאתה עצמותו

ראו כי ה'

ד.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא שמואל – אדמו"ר מוהר"ש

תורת שמואל – תרל"ב

24 דחי' יחידה בחי' בכל מאדך, ומזה נמשך הכריעות
 25 וההשתחוואות דשמו"ע, ולכן בהמק"ד הנק' בית
 26 ששם האיר בחי' ח"י היינו ענין מלך יחיד ע"כ מזה
 27 נמשך בחי' ההשתחוואה בנפש ביטול דח"י שלמעלה
 28 מן השכל, ע"ד אחת היא יונתי שמקבלת מבחי' יחיד
 29 כו'. ועוד נת' כה"ג בענין יהודא אתה יודוך אחיך כי
 30 ראובן שמעון לוי זהו ק"ש ואמת ויציב, אבל יהודה
 31 הודאה וביטול לגמרי לבחי' סוכ"ע זה"ע שמו"ע
 32 וכענין הביטול דחו"ב שגבוה מאהוי"ר, וז"ע יהודה
 33 אתה בחי' היכל קדה"ק שמו"ע שהוא בג"ר שלמעלה
 34 מהיכל האהבה וז"ע ההשתחוואה, וכענין שנת'
 35 בדרוש ל"ג בעומר ההפרש בין ברכה להודאה, אשר
 36 ברוך הוא מבחי' חכ' אבל לגבי עת"י אין שייך שום
 37 השגה כ"א הודאה וביטול לגמרי, וזהו כענין מל"ת
 38 לגבי מ"ע שהם ג"כ כענין הודאה לגבי ברכה כי מ"ע
 39 ז"ע קום ועשה כעין ברכה, ול"ת מבחי' שא"א
 40 להמשיך שם בכלי כ"א ע"י הודאה וז"ע הל"ת, ולכן
 41 בבהמק"ד שהאיר בחי' עת"י דבריאה ששרשו מעת"י
 42 דאצי' עי"ז נמשך ההשתחוואה, וכמ"ש לע"ל והי'
 43 ביום ההוא יתקע בשופר גדול כו' והשתחוו כו' כי
 44 ע"י שופר גדול מאיר מפנימיות ע"י ומזה יומשך
 45 ההשתחוואה והביטול כו' ומעין זה הוא תפלת נעילה
 46 דיוהכ"פ.

ועשו לי מקדש

בס"ד. (ש"פ משפטים. בדר"ח אדר ראשון, ל"ב).

ה.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא שלום דובער – אדמו"ר מוהרש"ב

שיעורים בהמשך המאמרים – תער"ב

1 ועל פי הנוכח לעיל יובן המשנה שהובאה בתחילת
 2 המאמר דכל מחלוקת שהיא לשם שמים סופה להתקיים,
 3 דהנה ידוע שיש ב' מיני התחלוקות, הא' התחלוקות שהיא
 4 סיבת ההתכללות - מטרת החלוקה היא להגיע
 5 להתכללות והיינו בהתחלוקות הספירות במדריונות
 6 פרטיות שזהו סיבה להתכללות הספירות, וכמו
 7 שנתבאר לעיל שבאם היה ההתנגלות שלהם כמו שהן
 8 בשרשן לא היה ענין ההשתלשלות וההתכללות כו', -
 9 שהרי הספירות כפי שהיו למעלה גנוזות בשרשן לא
 10 היה בהם התכללות, והשפעה וקבלה אחד מהשני, אלא

11 היו כולם פשוטים בעצם ומצד פשיטותם לא היו
 12 סותרים זה את זה אלא כלולים כאחד, אך לא היה בהם
 13 התאחדות פנימית שכל אחד מקבל מהשני.
 14 רק על ידי הצמצום בהעשר ספירות שנמשכו ספירות
 15 פרטיות ובכחינת מיעוט האור הרי הם משתלשלים זה
 16 מזה ויש בהם התכללות כו'. ואם כן מטרת ההתחלוקות
 17 של הספירות היא בעצם הכנה כדי להגיע להתכללות.
 18 וזהו ענין מחלוקת שהיא לשם שמים דהיינו כפי אמיתית
 19 הכוונה להיות בחינת ההתכללות כו'.
 20 וגם פירוש לשם שמים - כדי שיהיה חיבור של בחינת

8 ומלכות בחינת מקבל זהו דוקא על ידי התחלקות
 9 הספירות במדרגות פרטיות בו. - וכמשל אדם וחוה
 10 שהיו דבוקים אחר באחר, ולא היתה יכולה להיות
 11 ביניהם התאחדות פנימית, ובשביל שיהיה התאחדות
 12 והתכללות ביניהם היה צריך להיות ה'נסירה'
 13 והתחלקות בשביל ההתכללות באופן נעלה יותר של
 14 'פנים בפנים'.

1 'שם' ובחינת 'שמים'. דשם הוא בחינת מלכות שהרי
 2 השם הוא רק לצורך הזולת, כפי שספירת המלכות
 3 עניינה להשפיע לעולמות הנמוכים, ושמים - אש ומים
 4 - היינו חסד וגבורה, בחינת זעיר אנפין כלומר המידות
 5 העליונות בנודע⁷²,
 6 ובכדי שיהיה בחינת משפיע ומקבל והיינו - החיבור של
 7 זעיר אנפין ומלכות, דזעיר אנפין הוא בחינת משפיע

שבת פרשת שלח תער"ב

72. ראה גם אור התורה במדבר ח"ב ד"ה "להבין משאמרו"ל. כל מחלוקת וכר".

1.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורנא יוסף יצחק - אדמו"ר מוהרי"צ

ספר המאמרים ה'תרפ"ט

18 ולכן הנה שם שמים שגור כפי כל³³, וכמאמר "גילייבט
 19 דער אייבערשטער", "מיט דעם אייבערשטינס הילף",
 20 "דער אייבערשטער זאל רחמנות האבין", "דער
 21 אייבערשטער ועט העלפין"³⁴, ועם זה הנה גם
 22 הנאצלים הראשונים אינם משיגים את ה'עצמות'
 23 וכדאיתא באי"ק³⁴ "האי עתיקא אשתפח בשלש
 24 רישין", ורישא דלא איתידע³⁵ הוא הראש שבשלוש
 25 רישין, ופרש האריז³⁵: ודע דהוא רישא דלאו
 26 רישא³⁶, אשר שם חביון עוז העצמות, הוא עצמו אינו
 27 משיג מה שיש בו, וזהו פרוש "דלא ידע ולא איתידע
 28 מה דהנה ברישא דא"³⁷, כבכיל כאדם שאינו משיג
 29 מהות הנשמה שבו, ומפל מקום הרי יש גם עניני השגה
 30 וכתב³⁶ "שמע ישאל" כו', דשמע הוא לשון הבנה³⁷,
 31 וההבנה הוא בתיבת "שמע" עצמו³⁸, דשמע הוא שם
 32 ע'³⁹, והינו כמו שבחינת מלכות עולה בשבע תחונות
 33 דבינה³⁸ שהוא ענין ע' וכתיל, כמו שכל ספירה
 34 מהשבע מודות כל אחת כלולה מעשר, דהנה הבטול

1 ה) והנה פללות שתי התבוננות אלו, האחת
 2 ההתבוננות בהארה האלקית המתלבשת
 3 בעולמות להחיותן, והשנייה ההתבוננות בהאור אין סוף
 4 ברוף הוא שמפלא מן העולמות, הרי שניהם הוא
 5 בתפלה, דתפלה היא סלם ההתקשרות על ידי המדרגות
 6 שבה, פסוקי דזמרה וברכות קריאת שמע, דבפסוקי
 7 דזמרה ההתבוננות היא בנדלת ה' בענין קריאת
 8 והתהוות העולמות, ואיך שבמאמר אחד נבאנו כל
 9 העולמות, ובברכות קריאת שמע בענין קדוש איך שאור
 10 אין סוף קדוש ומבדל ומפלא מעולמות, ובקריאת שמע
 11 העקר הוא ההתבוננות בעצמות אור אין סוף, דהנה
 12 עצמות אור אין סוף ברוף הוא סבת כל הסבות ושליטת
 13 כל החיוב והשליחות, שהם שני ענינים הפכיים בעצם
 14 ענינם, דסבת כל הסבות הוא דכל ההתהוות של
 15 העולמות והנבראים וכל פרטי עניניהם הרי הכל הוא
 16 מעצמות אור אין סוף ברוף הוא, ושליטת כל החיוב
 17 והשליחות הוא שהכל ישנו והכל אינו וכחך אנון⁴⁰,

(37) תו"א בראשית א, א. והנחת אחרת במאמרי אדה"ז
 תקס"ה ח"א ע' תשה ואילך. סה"מ תרח"ץ ע' יט. וש"נ.
 (38) בכ"ז ראה תו"א ומאמרי אדה"ז שם. מאמרי אדמו"ר
 האמצעי דברים ח"א ע' ריד. אוה"ת בהעלותך ע' שכח ואילך.
 ואתחנן ע' רח ואילך.
 (39) ראה זהר ח"ג רלו, ב.

(33) ראה תו"א וירא יד, ב. מאמרי אדה"ז ענינים ע' סח. ע.
 המשך ר"ה שנה זו פ"ט (ספר המאמרים תרפ"ט ע' 20). ד"ה
 גדול יהי שנה זו פ"ב (שם ע' 237).
 (34) בזהר ח"ג רפח, ב.
 (35) בפירוש הספרא דצניעותא בפ"ק קיט, א. - ראה גם
 המשך ר"ה שנה זו פמ"ג (ספר המאמרים תרפ"ט ע' 54).
 (36) ואתחנן ו, ד.

כד. וכאחד הם (אותו דבר). כה. ברוך ה', בעזרת ה', ה' ירחם, ה' יעזור. כו. עתיק (יומין) זה נמצא בשלושה ראשים, והראש
 שלא נודע. כז. שהראש הוא שאינו ראש. כח. שלא ידע ולא נודע מה שיש בראש, זה. כט. שבע המדות (ספירות) של
 בינה. ל. האות ע הגדולה (שב"שמע").

21 בבחינת בטול היש, וזהו "שמע ישראל הו' אלקינו
22 הו' אחד", דאחד הוא בחינת יחודא עלאה⁴³ להכלל
23 ביחודו יתברך, דהכל הוא אלקות מממש, והרגש זה, דער
24 דערהער, הוא רק בישראל, דישראל הוא (ראשי תבות)
25 "יש ששים רבוא אותיות לתורה"⁴⁴, וכל אחד מישראל
26 יש לו אות בתורה⁴⁵, והינו דכאשר מניח את עצמו, אז
27 ער לייגט זיך אוועק אל קדשת האותיות שבתורה, אז
28 הרי הוא מגיע להבטול דייחודא עלאה, ו"ברוך שם
29 כבוד מלכותו לעולם ועד" הוא בחינת יחודא תתאה⁴³,
30 והינו איך שבכל דבר יש אור ותיבות אלקי והעקר הוא
31 האלקות, ועל ידי כל זה נעשה ונאכהת את הו'.
32 קצור. וכללות שתי התבוננות אלו הם בתפלה
33 בפסוקי דזמרה וברכת קריאת שמע, ובקריאת
34 שמע הוא ההתבוננות בעצמות אור אין סוף, שלילה
35 וחיוב פאחד, ומכל מקום הרי יש בזה עניני השגה גם
36 בן, "שמע ישראל", עלית המלכות בשבע תחתונות
37 דבינה, ו"ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד" הוא
38 המלכות מקור העולמות, אחד – יחודא עלאה, וברוך
39 שם – יחודא תתאה, דהכל הוא אלקות. והרגש זה
40 בישראל הוא על ידי תבת התורה.

שבת פרשת וישלח (תרפ"ט). בסעודת שבע ברכות

1 דייחודא עלאה⁴⁴ איך שפלא קמיה פלא תשיב⁴⁵ כי
2 המחין הן למעלה מעולמות, דהנה אלפים שנה קדמה
3 תורה לעולם⁴⁰, דעולם⁴¹ הם מדות ואלפים שנה השני
4 אלפים, הינו השני אלפין אאלפך חכמה ואאלפך
5 בינה⁴² שהם למעלה מהעולמות, ולכן במדרגה זו
6 היחוד הוא בבחינת יחודא עלאה דכלא קמיה פלא
7 תשיב, דזהו ההפרש בין "שמע", שזהו עלית המלכות
8 בשבע תחתונות דבינה, ל"ברוך שם כבוד מלכותו
9 לעולם ועד" שהוא בבחינת מלכות עצמה, דבספירת
10 המלכות הבטול הוא בבחינת יחודא תתאה⁴³, להיות כי
11 המלכות הוא מקור על עולמות, ואי אפשר לומר בזה
12 שאין העולמות תופסים מקום כלל דאם בן מה מהוים,
13 אלא שהן בבחינת בטול היש לבד, אבל לגבי אור אין
14 סוף שלמעלה מעולמות הרי העולמות אינם תופסים
15 מקום כלל, הינו שאינם בבחינת מציאות כלל, וכידוע
16 דהאור אין סוף שלמעלה מהעולמות הרי הוא גם בן
17 מאיר על העולמות (וכמו שמבאר במקום אחר דעל בינה
18 ומדרגה זו אין הצמצום מסתיר כלל), וממילא העולמות
19 בטלים במציאות לגמרי, אבל לגבי ההארה שנעשה
20 מקור לעולמות הן בבחינת מציאות, אלא שבטלים

פל"ז שם. פ"ע ואלך. ובכ"מ.
44) מגלה עמוקות אופן קפו. וראה בהמציין במקומות
שנסמנו בהערה הבאה.
45) ראה המשך ר"ה שנה זו ספנד (ספר המאמרים תרפ"ט
ע' 69). וש"נ.

40) ראה מדרש תהלים צ, ד. ב"ר פ"ח, ב. תנחומא וישב ד
וש"נ. זהר ח"ב מט, א.
41) בכ"ז – ראה לקו"ת שה"ש א, סע"ד. סה"מ תש"ד ע'
199. תש"ח ע' 273. ובכ"מ.
42) ע"פ איוב לג, לג. שבת קד, א.
43) זהר ח"א יח, ב. שעהי"ה א פ"ז. אמרי בינה שער הק"ש

לא. דיחוד עליון (שהאלקות היא המציאות, והעולם - אין). לב. שהכל בפניו חשוב כלא כלום. לג. יחוד תחתון (שהעולם הזה תופס מקום).

לקוטי דיבורים

10 ההיא שנת תרפ"ו הוגד לי מאת הדזונט כי יכולים
11 הם לתת רק 12 אלפים שקל בעד השנה ההיא, ואנכי
12 דרשתי 24 אלפים, ובתור יו"ר הועד באתי בדברים
13 עם הד"ר ראזין בענין זה, אבל למורת רוחי דברי לא
14 עשו פרי, בכ"ז הגדתי לחברי כ' הרבנים שי אשר הם
15 לא יתחשבו עם זה שהד"ר ראזין אמר, רק יתחשבו
16 עם דברי וכי אני ערב להם עוד בעד 12 אלפים מה
17 שהד"ר אינו מבטיח, וכן פעלנו מעו"ח כללי ונתן 30
18 אלפים¹³.

1 בעת ההיא (שבט תרפ"ו) סדרתי לי איש מיוחד
2 אשר ענינו הי' לבוא בכתובים עם אנ"ש שי' בכל
3 מרחבי מדינת רוסיא, בדבר לימוד דא"ח בקביעות
4 זמנים ב' וג' פעמים בשבוע. והעתקתי כתבים
5 מאמרים שונים ע"י מכונת קופיר ושלחתי אל כל
6 מקום אשר ידי מגעת.
7 בתחלת אדר הי' ועידת ועד הרבנים במאסקווא.
8 במועצה ההיא נשמע דין וחשבון מהלימודים בחדרים
9 וישיבות והוערך הביודזעט על זמן הקיץ, כי בשנה

35 ואל האדון מר לואי מארשאל¹⁷, והכל מסרתי על ידי
 36 מר ביליקאף אשר הבטיחני להיות לנו לעזר בענין זה.
 37 ובחדש אלול באתי פעם הב' להתראות עם סגן
 38 היו"ר של הדזונט האדון דזעמס ראזענבערג לשוחח
 39 עמו על דבר המצב בכלל ולבקש מאתו כי בעד שנת
 40 26 יתנו 24 אלפים כבקשתי כלומר י"ב אלף נוסף על
 41 מה שאמר הד"ר ראזין, ובקשתי זו נתמלאה ע"י
 42 הד"ר ראזין, וא"כ איפוא בשנת תרפ"ו קבלנו 24
 43 אלפים שקל.
 44 והעבודה בעריכת מכתבים והתייסדות חדרים
 45 וכו' מתרבה מזמן לזמן ת"ל, אמנם החברה
 46 יעווסקציע עושאת מה שלבה חפץ הם מחפשים
 47 עלילות על רבנים שוחטים ומלמדים, לוקחת הבתי
 48 כנסיות וסוגרת הבתי טבילה כו' וכו' והצער והעגמ"נ
 49 אין לשער ולהעלות מכל עבר ופינה נשמעו צעקות
 50 ועזקות הנלחצים והנדכאים מתגרת ידם הקשה.
 51 מאז התחלתי לעבוד יסדתי במאסקווא ביורא
 52 יורידית (בה השתתפו שלשה מעורכי דין היותר
 53 גדולים) והיו"ר הוא העו"ד אורינסאן י.ט. וכל דבר
 54 משפט של מלמד, חדר, בית תפלה, או סגירת בית
 55 טבילה היינו משתדלים אשר המשפט ילך
 56 מדיסטאנציע אל דיסטאנציע עד אשר היו מביאים
 57 את פסק הדין אל הפראקראר הראשי במאסקווא,
 58 ובאופן כזה זכינו בכמה משפטים אשר הועבר העונש
 59 או הקנס (כי לפעמים שפטו על מאסר אחד
 60 המלמדים (ועד אשר לא התאשר המשפט היו
 61 עוסקים כמובן בחשאי ובמקום אחר במלאכתם)
 62 ולפעמים רק בקנס כסף מאה או שלש מאות ר"כ)
 63 לגמרי או הופחת בכל אופן לא הנחנו ידינו מלעשות
 64 בזה ככל אשר ביכולתנו.
 65 בענין הזה של הביורא היורידית וכביר מפעלי
 66 ישנו חומר עשיר ביותר אבל אין הזמן גרמא לבאר
 67 הכל, וחושב הנני אשר לאחר שאכתוב כל דברי
 68 הימים האלו בקצרה, אבוא במכתב מלואים, אי"ה.

מכתב כ"ק אדמו"ר מוהריי"צ נ"ע. ט"ו חשון תרפ"ח

1 ועיקר מטרתי בהועידה ההיא היתה אסיפה אחת
 2 אשר במעמד ההוא היו צריכים לשמוע דין וחשבון
 3 מארבעה נוסעים (ארום פארער ואס פארוון ארום
 4 אגיטרון) לייסד חדרים ועוד בעניני חיזוק הדת, וגם
 5 להחליט אופן העבודה בעתיד במקצוע זה, בוועידה זו
 6 השתתפתי אני, ב' רבנים, הד' נוסעים, מזכירי, בס"ה
 7 שמונה אנשים וישבנו בחדר מיוחד כשבע שעות,
 8 ובשעה הראשונה לילה נגמרה המועצה ונסענו איש
 9 למקום מלונו, גם הניירות נשלחו (דיא דאקלאדן
 10 וההחלטות) למקום משומר (כי כן הוא הסדר כי
 11 הניירות כתובים ברמיזא וגם זה צריכים לטמון מעין
 12 רואה) ואני יצאתי אחרון בשעה חצי השני לילה,
 13 וכרבע שעה אחרי צאתי מהמקום שהי' הועידה באו
 14 הידועים כו' ועשו חיפוש גדול בבית ההוא וחקרו
 15 ודרשו עלי ועל מי שהיו עמי בבית ההוא, ות"ל אשר
 16 לא מצאו מאומה, אנכי גרתי בגאסטיניצע [במלון],
 17 אבל אלי לא באו, הגם כי האופראווליאיושצע של
 18 הגאסטיניצע (סטארא ואורארינסקי)¹⁴ הגיד לי אשר
 19 פעמיים באו אליו לחקור במה אני עוסק בהיותי
 20 בגאסטיניצע הוא ענה אשר את הרב ש"ס מכיר זה
 21 יותר מן עשרים שנה שהנני מתאכסן אצלם, ואשר
 22 משפחת שניאורסאן מפורסמת היא ונכבדה בין
 23 היהודים בכלל, ולעולם לא שמע שמץ דבר לא טוב
 24 עלי, וכעבור ג' או ד' ימים נסעתי לביתי.
 25 בחצי אייר נקראתי לבוא למאסקווא כי בא אורח
 26 נכבד אחד העסקנים הגדולים בהגזונט, מר
 27 ביליקארף¹⁵, ושהיתי אז במאסקווא כשבוע שלם שם
 28 התראיתי עם הפראפ' חאווקין¹⁶ מפאריז, (עסקן
 29 ציבורי מפורסם ובא כח האל[י]אנס) ושם הבאתי
 30 אתי עמי שלשה מחברי המזכירות אשר בעסקינו
 31 והערכנו הקצוב שני ודרשנו על שנת תרפ"ז שהיא
 32 מתחלת אקטאבר 26 עד אקטאבר 27 סכום של 50
 33 אלפים שקלים, ונוסף להקצוב ערכתי מכתבים אל
 34 היו"ר של הדזונט האדון וארבורג, והפראפ' אדלער,

(14) ראה שם אגרת שיט - אליו.

(17)

(14) ההנהלה של המלון.

(15) השוה שם אגרת רצב, ובהערות שם.

רשימת כ"ק אדמו"ר מוהריו"צ*

(* הערות באותיות א"ב הם מכ"ק אדמו"ר מהוריו"צ. הערות הממוספרות הם של המו"ל.

ז

- 1 עוד בחמש עשרה שנה הראשונות – תק"מ – מנתה עדת חסידי חב"ד ברוסיה הלבנה
- 2 כשלשים אלף איש, ושנים עשר איש אשר בחר הוד כ"ק אדמו"ר להעמיס עליהם עבודת הקדש
- 3 במסע אשר יסעו לעדות החסידים, בעיירות, בכפרים, בבתי המלון שעל פרשת דרכים ובחצרות
- 4 בעלי האחוזות.
- 5 הצירים הללו הנה לבד זאת שחזרו ברבים תורת חסידות חב"ד, התועדו עם החסידים
- 6 בהתועדות מריעים – פֶּאַרבראַכט²⁴ – לקרב את הלבבות ולבקר הנהגת החסידים במקומותיהם²⁵
- 7 למנות²⁶ משפיעים²⁷ ומדריכים²⁷ לחזק המעמדות²⁷, עשו תעמולה רחבה לשיטת עבודת האדמה
- 8 והתעסקות ביבול הארץ.
- 9 בשנת תקנ"ה העריכו השדרי"ם²⁸ את מספר עדת חסידי חב"ד ברוסיה הלבנה ואוקראינא
- 10 לשבעים אלף איש, ומשנת תקנ"ט ואילך הנה משנה לשנה נתוספו עיירות שלמות ברוסיה
- 11 הקטנה²⁸ ובלויטא שנכנסו לעדת חסידי חב"ד.

●

ט) ההתועדות בסעודת מריעים – פֶּאַרבריינגען – היא אחת מיסודי החסידות אמנם כל מפלגה ומפלגה בעדת החסידים יש לה הנהגה מיוחדת לפי שיטתה גם בענין ההתועדות. חסידי חב"ד הנהגתם בהתועדות היתה ע"פ החוקים אשר שם להם הוד כ"ק אדמו"ר, מקום הסעודה הוא בביהמ"ד ולא במעון איש פרטי, – אם לא בענין מאורע פרטי – מאכלי הסעודה ממינים אלו: דגים מלוחים, תפוחי אדמה וירקות, קרויט ואוגערקעס. השיחות שונות לפי אופן מהות המתועדים, יש שחזרו מאמרי חסידות ויש שביארו איזה מאמר והסבירו אותו (חסידי חב"ד נוהרים לחזור המאמרים כאמירתם, ורק בעת ההתועדות מתירים לעצמם לבארם ולהסבירם וזה נקרא בשם ריידן אין חסידות) ויש שמדברים רק בעניני תיקון המדות.

י) עיין במאמר החלצו לכם רני"ט.

יא) מנהגי חסידי חב"ד אשר בכל עיר ועיר – ובערים הגדולות בכל בית הכנסת – ממנים אחד הלומד תורת החסידות ברבים מתוך הספר וגם חוזר בע"פ.

יב) בדורות הראשונים הי' בכל עיר ומושב אחד מזקני החסידים שהי' מדייק העדה.

יג) מעמדות הם קופות שונות של צדקה: א) להחזיק בית רבי, בזה נכנס החזקת היושבים והאורחים הבאים. ב) להחזיק את רבותינו שבאה"ק ת"יו ואח"כ בשם כולל חב"ד. ג) עזרת עבודה להתעסקים בעבודת האדמה. ד) פדיון שבוים (לחוכרים שאין ידם משגת לשלם דמי החכירה לבעלי האחוזות והיו אוסרים אותם או אחד מבני ביתם עד אשר ישלמו החוב). ה) עזרת עלי לזקני ת"ח הנוסעים לאה"ק.

יד) ר"ת שלוחא דרבינו (כבוד מיוחד נוהגים החסידים בשד"ר להיות דשלוחו של אדם כמותו).

27) ראה גם ספר השיחות תרצ"ז ע' 186. אגרות-קודש ח"ד ע' צה ואילך. שיחות תשל"ז – י"ט כסלו; ש"פ שמות; מוצש"ק בא, יו"ד שבת; כ"ח אדר; ש"פ ויקהל. ועוד.
28) מאלי רוס' (חלק מאוקראינה דהאידינא).

24) ראה גם אגרות-קודש ח"ה ע' שלג (הועתק ב"היום יום" ל ניסן). ע' שלד.
25) אולי הכוונה להמבואר שם פרק י (סה"מ תרנ"ט ע' סא).
26) ראה גם קונטרס דברי ימי החוזרים (קה"ת, תשס"ו) ס"א.

יהי בכל מקום מושבותיהם.

כבוד ידידי הנכבד ו"ח אי"א מו"ה
זוסמאן שי'

שלום וברכה.

מכתבו מג' תצא העבר, קבלתי תמול, ונהנתי שמוע
פ"ש מידידינו היושבים בארץ מרחק ובלב קרובה לכל
הענינים, רצונות קדש אבותינו רבותינו הק' זוקללה"ה
ני"ע זי"יע, יברכס האלקים, ואור התורה והמצות בלוית
נועם החיים, חיי ישראל, בפרנסה טובה והשפעה מרובה

ע"ד שאלתו אודות ועד התמיכה, מאחב"י נדיבי
אמעריקע בשביל תמיכת הרבנים והישיבות, בכל מרחבי
ארץ רוסיא, יברכס השם. הנה בקשתי את ידידינו הנעלה
מו"ה אלחנן דוב שי' מרזב כי יבאר להם בקצרה
השתלשלות נסיעתינו מליובאוויטש לרוסטוב, וכל העבר
עלינו, ועל המוסד הקדוש ישיבת תומכי תמימים במשך
זה.

והי' ברכה ושלוש כאו"י והדו"ש בן מו"ר.

אג"ק מוהרי"צ כרץ יד

המשך ביאור למס' שקלים ליום רביעי עמ' ב

1 עוֹלָה - מותר האשם אף שהוא קרב כעולה, הלא אֵין גִּזְפוּ -
2 בעצמו קָרֵב עוֹלָה, אלא ירעה עד שיסתאב ויפדה ויפלו דמיו
3 לנדבה וקונים בהם עולה, ונמצא שאין באשם עצמו קדושת עולה
4 ולכן בהפריש נקבה אֵין בה קדושת הגוף ואינה עושה תמורה.
5 מבררת הגמרא את טעמו של תנא קמא שאף המפריש נקבה
6 לאשמו עושה תמורה: מֵהוּ קָרוֹן - מה טעמו של תנא קמא,
7 שהמפריש נקבה לאשמו עושה תמורה, בשלמא בהפריש נקבה
8 לעולתו טעמו הוא שכן מצאנו נקבה בעולת העוף, ובהפריש נקבה
9 לפסחו טובר כרבי שמותר פסח קרב שלמים, אולם מה טעמו
10 בהפריש נקבה לאשמו.
11 מבארת הגמרא: הֵיָיִן אָמַר - תנא קמא טובר הֶקְדַּשׁ דְּמִים קְדוּשׁ -
12 שהיות והמפריש נקבה לאשם אנו אומרים בה שתרעה עד
13 שתסתאב ותמכר ויביא בדמיה אשם, הרי שמכיון שיש עליה
14 קדושת דמים יש בה גם קדושת הגוף ועושה תמורה. וְהֵיָהֵן אָמַר -
15 ואילו רבי טובר שֶׁהֶקְדַּשׁ גִּזְפוּ קְדוּשׁ - שדווקא אם יש בבהמה
16 קדושת הגוף הרי היא עושה תמורה, ולכן כשהפריש נקבה לאשם
17 שאין בה קדושת הגוף אינה עושה תמורה.
18 שנינו במשנה 'המקדיש נכסיו והיה בהן בבהמה ראויה על גבי מזבח
19 זכרים ונקבות כו' רבי יהושע אומר, זכרים עצמן יקרבו עולות
20 ונקבות ימכרו לצרכי זבחי שלמים ויביא בדמיהן עולות ושאר
21 נכסים יפלו לבדק הבית. מבררת הגמרא את טעמו של רבי
22 יהושע: אמר רבי וְעֵצָא בְּשֵׁם רַבִּי שֶׁמְעוֹן בֶּן לְקִישׁ לַפְרֵשׁ אֶת טַעְמָא
23 דְּרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ הַסּוֹבֵר שֶׁלֹּא רַק הַזְכוּרִים יַקְרְבוּ עוֹלוֹת אֲלֵא אֶפְיָלוּ
24 הַנְּקֻבוֹת יִבְיְאוּ בְּדַמְיֵיהֶן עוֹלוֹת, שהוא לומד זאת ממה שנאמר (ויקרא
25 כב יח) הָפֵר אֶל אֶהְרֹן וְאֶל בָּנָיו וְאֶל כָּל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאֶמְרַתְּ אֲלֵיהֶם
26 אִישׁ אִישׁ מִבֵּית יִשְׂרָאֵל וְגו' וּמִן הַגֵּר בְּיִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר יַקְרִיב קֶרְבָּנוּ
27 לְכָל נְדָרֵיהֶם וּלְכָל נְדָבוֹתָם אֲשֶׁר יַקְרִיבוּ לַה' לְעֹלָה, ודורש 'לְכָל
28 נְדָרֵיהֶם וּלְכָל נְדָבוֹתָם' שכל מה שמתנדבים בסתם, בין הקדיש
29 נכסיו ובהמתו ובין לא הקדיש אלא עדרו, יהיה הַכֹּל קָרֵב לְעוֹלָה,
30 שהרי בסיום הפסוק כתוב 'לַה' לְעֹלָה' ולא כתוב 'לַה' לְשַׁלְמִים'
31 ללמדנו שכל מה שאפשר מביאים לעולה.
32 אמנם בפסוק שלאחריו (שם יט) כְּתוּב לְרִצְנָכֶם תְּמִים זָכָר בְּבֶקֶר
33 בְּבָשִׂים וּבְעֻזִּים הרי שבזכרים נאמר דין זה שהכל קרב עולה,
34 מִיָּזֵן שֶׁאֵפְיָלוּ נְקֻבוֹת - באופן של משנתנו שיהא דינם שמוכרים את
35 הנקבות ומביאים בדמיהן עולות, תְּלִמּוּד לִזְמֵר 'בְּבֶקֶר' ואף נקבות
36 בכלל הבקר ובא לְרִבּוֹת אֶת הַנְּקֻבוֹת שִׁמְכּוּרֹם וִיבְיְאוּ בְּדַמְיֵיהֶן
37 עולות.
38 מקשה הגמרא: רַבִּי יִצְחָק בִּי רַבִּי אֶלְעָזָר שְׂאֵל, אֵם אָנוּ רוֹאִים
39 שֶׁבְּפִסּוּק תְּמִים זָכָר' שֶׁמִּשְׁמַעוֹ לֹמַעַט נְקֻבוֹת, וְאֵף עַל פִּי כֵן אֶת
40 אֶמְרַתְּ - אֵתהּ דוֹרֵשׁ, בְּבֶקֶר' לְרִבּוֹת אֶת הַנְּקֻבוֹת שֶׁאֵף הֵם כְּלוּלִים

41 בדין 'הכל קרב לעולה', וְדוּקוּתָהּ - אֵם כֵּן נֶאֱמַר גַּם שְׂבָתֵיב 'תְּמִים'
42 שֶׁמִּשְׁמַעוֹ לֹמַעַט בְּעֵלֵי מוֹם וְנִכְל מִקּוּם אֶת אֶמְרַתְּ - נְדָרוֹשׁ 'בְּבֶקֶר'
43 לְרִבּוֹת בְּעֵלֵי מוֹמִין שֶׁאֵף הֵם כְּלוּלִים בְּדִין 'הכל קרב לעולה' וילכו
44 הדמים לעולות ולא לבדק הבית, ומכיון שאצל בעלי מום אי
45 אפשר לדרוש כך לכן גם לא נדרוש כך בנקבות, מֵה בְּיַנְיָהוּן - מה
46 החילוק בין נקבות שאותם מרבים לבין בעלי מום שאותם לא
47 מרבים.
48 מתרצת הגמרא: רַב אָמַר, שֶׁבְּמֵא דְּבְּדָרָא בְּיַנְיָהוּן - יש ביניהם מוט
49 עץ שבו משתמשים האורגים להבדיל בין החוטים, דהיינו שחילוק
50 ניכר יש בין הריבויים ולא טרח לפרש מהו כי סברא פשוטה היא,
51 שראוי לרבות נקבות שהם ראויים לקרבן ולא לרבות בעלי מום
52 שכלל אינם ראויים לקרבן.
53 שנינו בסיפא של משנתנו: 'המקדיש נכסיו והיו בהן דברים ראויים
54 לגבי מזבח יינות שמנים ועופות, רַבִּי אֶלְעָזָר אָמַר, וְיַכְרֹו כּו'
55 לצרכי אותו הַמִּין ויביא בדמיהן עולות ושאר נכסים יפלו לבדק
56 הבית'. הגמרא מבארת את טעמו של רבי אלעזר. אומרת הגמרא:
57 רַבִּי אֶבְיָהוּ בְּשֵׁם (רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן לְקִישׁ) [רַבִּי יוֹהָנָן] מִבָּאֵר אֶת טַעְמָא
58 דְּרַבִּי אֶלְעָזָר, שֶׁסּוֹבֵר כְּרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ שֶׁהַכֹּל קָרֵב לְעוֹלָה וּלְפִיכָךְ
59 ימכרו לצרכי אותו המין ויביא בדמיהן עולות, לפי שדורש
60 כְּדַלְעִיל דְּרַבִּי אֶל אֶהְרֹן וְאֶל בָּנָיו וְגו' אֲשֶׁר יַקְרִיבוּ לַה' לְעֹלָה, הַכֹּל
61 קָרֵב עוֹלָה, ואפילו יינות שמנים וסלתות.
62 הגמרא מבררת מדוע כשיש בנכסים עופות, אין עופות אלו
63 קרבים עולה בעצמם, וכן מדוע אין קונים בדמי הנכסים עופות
64 לעולה. מבררת הגמרא: אֵם אָנוּ דוֹרְשִׁים אֶת הַפִּסּוּק 'לְרִצְנָכֶם
65 תְּמִים זָכָר' כְּדַלְעִיל, וְכֹל שֶׁנִּרְבַּח שְׂוֹכֵל אֶפְיָלוּ לְקֻנוֹת בְּדַמְיֵיהֶם
66 עוֹפוֹת לְעוֹלַת הָעוֹף או שאם יש עופות בנכסים שהקדיש יקריבם
67 כעולה. ממעטת הגמרא שאין הדין כך, תְּלִמּוּד לִזְמֵר, בְּבֶקֶר' וְלֹא
68 עוֹפוֹת, שאין הם קרבים בעצמם אלא יביא בדמיהן בהמות
69 לעולה.
70 הגמרא מקשה סתירה בדברי רבי יוחנן: רַבִּי יוֹהָנָן רַבִּי יוֹהָנָן בּוֹן בֵּר תִּיָּהּ
71 הוּוּן וְתִיבּוֹן - הֵיוּ יוֹשְׁבִים בְּבֵית הַמְדֻרָּשׁ וְהָיוּ אֶמְרִין אֶת הַקּוּשִׁיא
72 דְּלַהֲלֵן, תִּפְּן - לַעִיל אָמַר רַבִּי יוֹהָנָן לְהַסְבִּיר אֶת טַעְמָא דְּרַבִּי שְׁמַעוֹן
73 הַסּוֹבֵר שֶׁהַפְּרִישׁ נְקֵבָה לְעוֹלָתוֹ עוֹשֶׂה תְּמוּרָה שֶׁכֵּן מִצְאָנוּ בְּנִקְבָה
74 שֶׁעֲפֹף בְּשִׂירָה לְבָא עוֹלָה, וכיון ששייך עולה בנקבה לכן גם
75 בבהמה חל עליה קדושת הגוף ועושה תמורה, וְאִילוּ כֹּא - כֵּאֵן
76 בְּטַעְמוֹ שֶׁל רַבִּי אֶלְעָזָר, אָמַר רַבִּי יוֹהָנָן הָכִין -כָּךְ, שֶׁמּוֹכְרִים אֶת
77 הָעוֹפוֹת, וּלְכַאוּרָה הֵיחָא רַאִי שִׁיאֵמַר גַּם כֵּאֵן אֶת סַבְרָתוֹ זו, שאם
78 מִצְאָנוּ שֶׁהָעוֹפוֹת קְרִיבִים הָרִי שֶׁאֵף אֵם הַתּוּרָה מֵיעֵטָה אוֹתָם
79 מִהַקְרִיבָה עֲדִיין יִהְיֶה בְּהֵם קְדוּשַׁת הָגוֹף וְיִהְיֶה אֲסוּר לְמַכְרָם אֲלֵא
80 יִרְעוּ עַד שִׁיִּסְתְּאֹבוּ.

פרשת תולדות

כה וַיֹּאֲלֵה תוֹלְדֹת יִצְחָק בֶּן־אַבְרָהָם אַבְרָהָם הוֹלִיד אֶת־יִצְחָק: וַיְהִי יִצְחָק בֶּן־אַרְבָּעִים שָׁנָה בַּקָּחָתוֹ אֶת־רִבְקָה בַּת־תּוֹאֵל הָאֲרָמִי מִפְּדַן אֲרָם אֲחֹת לְבֶן הָאֲרָמִי לוֹ לְאִשָּׁה: וַיֵּעָתֵר יִצְחָק לַיהוָה לְנִכַח אִשְׁתּוֹ כִּי עָקְרָה הוּא וַיֵּעָתֵר לוֹ יְהוָה וַתַּהַר רִבְקָה אִשְׁתּוֹ: וַיִּתְרַצְצוּ הַבָּנִים בַּקְרָפָה וַתֹּאמֶר אִם־כֵּן לָמָּה זֶה אֲנֹכִי וַתִּלְדֵּךְ לְדָרֶשׁ אֶת־יְהוָה: (לוי) וַיֹּאמֶר יְהוָה לָהּ שְׁנֵי כְּתִיב גַּיִם קָרִי גַיִם בְּכַתְּנֶךָ וּשְׁנֵי לְאִמִּים מִמֵּעֶיךָ יִפְרְדוּ וְלֹאִם מִלְּאִם יֵאֱמֹן וְרַב יַעֲבֹד צַעִיר: וַיִּמְלְאוּ יָמֶיהָ לְלֵדָת וַהֲנֵה תוֹמֵם בְּכַתְּנָה: וַיֵּצֵא הָרֹאשׁוֹן אַדְמוֹנִי כָּלֹו כְּאֲדַרְת שֶׁעַר וַיִּקְרְאוּ שְׁמוֹ עֵשָׂו: וַאֲחֵרֵיכֵן יָצָא אֲחִיו וַיְרֹד אֲחִיּוֹת בַּעֲקֵב עֵשָׂו וַיִּקְרָא שְׁמוֹ יַעֲקֹב וַיִּצְחָק בֶּן־שִׁשִּׁים שָׁנָה בְּלֵדָת אֲתָם: (ישראל) וַיִּגְדְּלוּ הַנְּעָרִים וַיְהִי עֵשָׂו אִישׁ יָדַע צִיד אִישׁ שָׂדֶה וַיַּעֲקֹב אִישׁ תָּם יֹשֵׁב אֲהָלִים: וַיֵּאָהֵב יִצְחָק אֶת־עֵשָׂו כִּי־צִיד בְּפִיו וּרְבִקָּה אֲהָבָת אֶת־יַעֲקֹב: וַיִּזַּד יַעֲקֹב נֹזֵד וַיָּבֵא עֵשָׂו מִן־הַשָּׂדֶה וְהוּא עַיִף: וַיֹּאמֶר עֵשָׂו אֶל־יַעֲקֹב הֲלִעִימְנִי נָא מִן־הָאָדָם הָאָדָם הָאָדָם הִזֶּה כִּי עַיִף אֲנִי עַל־כֵּן קָרָא שְׂמוֹ אֲדָוָם: וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב מִכֶּרֶה כִּי־וָאֵת בְּכֹרֶתְךָ לִי: וַיֹּאמֶר עֵשָׂו הִנֵּה אֲנֹכִי הוֹלֵךְ לְמוֹת וְלָמָּה־זֶה לִי בְכֹרֶה: וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב הֲשִׁבְעָה לִי כִּי־וָאֵת וַיִּשְׁבַּע לוֹ וַיִּמְכֹּר אֶת־בְּכֹרֶתוֹ לְיַעֲקֹב: וַיַּעֲקֹב נָתַן לְעֵשָׂו לֶחֶם וַנִּזֵּד עַד־שִׁים וַיֹּאכַל וַיִּשְׁתַּ וַיִּקֶּם וַיִּלְךָ וַיָּבֹו עֵשָׂו אֶת־הַבְּכֹרֶה: פ כּו וַיְהִי רַעֲב בְּאֶרֶץ מִלְכָּד הָרַעֲב הָרֹאשׁוֹן אֲשֶׁר הָיָה בִּימֵי אַבְרָהָם וַיִּלְךָ יִצְחָק אֶל־אַבְיִמֶלֶךְ מֶלֶךְ־פְּלִשְׁתִּים גְּרָרָה: וַיִּרְא אֵלָיו יְהוָה וַיֹּאמֶר אֶל־תֵּרֵד מִצְרַיִמָּה שָׁכֵן בְּאֶרֶץ אֲשֶׁר אָמַר אֲלֶיךָ: גֹּוֹר בְּאֶרֶץ הַזֹּאת וְאַהֲיָה

עִמָּךְ וְאַבְרָכְךָ כִּי־לָךְ וְלוֹרְעֶךָ אֶתָּן אֶת־כָּל־הָאֲרָצוֹת הָאֵל וְהִקְמַתִי אֶת־הַשְּׂבִעָה אֲשֶׁר נִשְׁבַּעְתִּי לְאַבְרָהָם אָבִיךָ: וְהִרְבִּיתִי אֶת־זֶרְעֶךָ כְּכֹכְבֵי הַשָּׁמַיִם וְנָתַתִּי לוֹרְעֶךָ אֶת כָּל־הָאֲרָצוֹת הָאֵל וְהִתְבְּרַכּוּ בְּזֶרְעֶךָ כָּל גּוֹיֵי הָאָרֶץ: ה עָקֵב אֲשֶׁר־שָׁמַע אַבְרָהָם בְּקִלְיוֹ וַיִּשְׂמֹר מִשְׁמֵרָתִי מִצּוֹתַי חֻקּוֹתַי וְתוֹרָתִי:

~ נקודות משיחות קודש ~ (2קוטי שיחות כ עמ' 108)

ויגדלו הנערים (כה, כו)

סטרא דאברהם גרים לון (ח"א קלח, ב)

וקשה, כיצד מתאימה הנקמת השלילית של עשו עם השפעתו של אברהם. ויש לומר, דהנה עשו נולד עם נטיות רעות, כפי שמצינו שעוד במצוי אמו רצה לצאת לפתחי עבודה זרה (רש"י פסוק כב). ואברהם הנכון ולמדו להלחם ביצרו ולהתגבר על נטיותיו הרעות. ואכן, זו היתה עבודתו כל עוד התחנך על ידי אברהם; אבל לאחר פטירתו של אברהם יצא למרבות רעה (רש"י פסוק ל).

שני וישב יצחק בגרר: וישאלו אנשי המקום לאשתו ויאמר אחתי הוא כי ירא לאמר אשתי פן יהרגני אנשי המקום על־רבקה כִּי־טוֹבַת מְרֵאָה הוּא: וַיְהִי כִּי אָרְכוּ־לוֹ שָׁם הַיָּמִים וַיִּשְׁקֹף אַבְיִמֶלֶךְ מֶלֶךְ־פְּלִשְׁתִּים בְּעַד הַחֲלוֹן וַיִּרְא וַהֲנֵה יִצְחָק מִצְחָק אֶת רִבְקָה אִשְׁתּוֹ: וַיִּקְרָא אַבְיִמֶלֶךְ לְיִצְחָק וַיֹּאמֶר אֵת הִנֵּה אִשְׁתְּךָ הוּא וַאֲיךְ אָמַרְתָּ אַחֲתִי הוּא וַיֹּאמֶר אֵלָיו יִצְחָק כִּי אָמַרְתִּי כִּי־אָמוֹת עָלִיָּה: וַיֹּאמֶר אַבְיִמֶלֶךְ מַה־זֹּאת עֲשִׂיתָ לָנוּ כִּמְעַט שָׁכַב אַחַד הָעָם אֶת־אִשְׁתְּךָ וְהִבֵּאתָ עָלֵינוּ אֲשָׁם: וַיִּצְוּ אַבְיִמֶלֶךְ אֶת־כָּל־הָעָם לֵאמֹר הַנִּגַּע בְּאִישׁ הַזֶּה וּבְאִשְׁתּוֹ מוֹת יוּמָת: וַיִּזְרַע יִצְחָק בְּאֶרֶץ הַהוּא וַיִּמְצָא בְּשָׁנָה הַהוּא מֵאָה שְׁעָרִים וַיְבַרְכֵהוּ יְהוָה:

~ נקודות משיחות קודש ~ (2קוטי שיחות ה עמ' 74)

ויזרע יצחק (כו, יב)

וכי יצחק זרע דגן ח"ו, אלא לקח את כל מעשר ממונו וזרע צדקה לעניים (פרקי דרבי אליעזר פרק ל"ג) המדרש שואל, כיצד עסק יצחק בחרישה זריעה וקצירה, ולא חשש שמלאכה זו תפריע לדבקוהו בה. והמדרש עונה,

שִׁיחָק לֹא יָרַע דָּגָן אֲלֵא צָדָקָה: מִטְרָתוֹ לֹא הִיטָה הַדָּגָן עֲצָמוֹ, אֲלֵא קָיָים מִצְנוֹת צָדָקָה.

שלישי י' וַיִּגְדַּל הָאִישׁ וַיִּלְךְ הַלֹּחֶד וַיִּגְדַּל עַד כִּי־גִדַּל מְאֹד: י' וַיְהִי־לוֹ מִקְנֵה־צֹאן וּמִקְנֵה בָקָר וַעֲבָדָה רַבָּה וַיִּקְנְאוּ אֹתוֹ פְּלִשְׁתִּים: י"א וְכָל־הַבְּאֵרֹת אֲשֶׁר חָפְרוּ עֲבָדֵי אָבִיו בְּיַמֵּי אַבְרָהָם אָבִיו סִתְּמוּם פְּלִשְׁתִּים וַיִּמְלְאוּם עֶפְרוֹ: י"ב וַיֹּאמֶר אַבְיִמֶלֶךְ אֶל־יִצְחָק לֵךְ מֵעִמָּנוּ כִּי־עֲצַמְתָּ מִמָּנוּ מְאֹד: י"ג וַיִּלְךְ מִשָּׁם יִצְחָק וַיֵּחַן בְּנַחַל־גֶּרַר וַיֵּשֶׁב שָׁם: י"ד וַיֵּשֶׁב יִצְחָק וַיַּחְפֹּר | אֶת־בְּאֵרֹת הַמַּיִם אֲשֶׁר חָפְרוּ בְּיַמֵּי אַבְרָהָם אָבִיו וַיִּסְתְּמוּם פְּלִשְׁתִּים אַחֲרֵי מוֹת אַבְרָהָם וַיִּקְרָא לָהֶן שְׁמוֹת בְּשֵׁמֹת אֲשֶׁר־קָרָא לָהֶן אָבִיו: י"ה וַיַּחְפְּרוּ עֲבָדֵי־יִצְחָק בְּנַחַל וַיִּמְצְאוּ־שָׁם בְּאֵר מַיִם חַיִּים: י"ו וַיְרִיבוּ רַעֲיֵי גֶרַר עִם־רַעֲיֵי יִצְחָק לֵאמֹר לָנוּ הַמַּיִם וַיִּקְרָא שֵׁם־הַבְּאֵר עֵשֶׂק כִּי הִתְעַשְׂקוּ עִמּוֹ: י"ז וַיַּחְפְּרוּ בְּאֵר אַחֲרֵת וַיְרִיבוּ גַם־עָלֶיהָ וַיִּקְרָא שְׁמָהּ שִׁטְנָה: י"ח וַיִּעַתֵּק מִשָּׁם וַיַּחְפֹּר בְּאֵר אַחֲרֵת וְלֹא רִבּוּ עָלֶיהָ וַיִּקְרָא שְׁמָהּ רַחֲבוֹת וַיֹּאמֶר כִּי עָתָה הִרְחִיב יְהוָה לָנוּ וּפְרִינוּ בְּאֶרֶץ:

~ נקודות משיחות קודש ~ (רשימות זוברת כ)

ויחפרו עבדי יצחק . . . באר מים חיים (כו, יט)

איתא בלקוטי תורה, שיש לעשות שלש תכונות לפני תפלת שחרית: צדקה, מקנה ולמוד מוסר. ויש לומר, שזה נלמד משלשת האבות. צדקה - מאברהם, עליו נאמר "לעשות צדקה ומשפט". מקנה - מיצחק, שחפר בארות מים. למוד מוסר - מיעקב, "יושב אהלים", שרומז ללמוד התורה. ולאחר התכונות הללו באה התפלה עצמה, וכמבאר בתורה אור, שבגני יעקב רומזים לארבעת השליכות של סלם התפלה: פסוקי דוקרה (ראובן), ברכות קריאת שמע (שמעון), קריאת שמע (לוי) ושמונה עשרה (יהודה).

רביעי כ' וַיַּעַל מִשָּׁם בְּאֵר שָׁבַע: כ' וַיִּרְא אֱלֹוֹי יְהוָה בְּלִילָה הַהוּא וַיֹּאמֶר אֲנֹכִי אֱלֹהֵי אַבְרָהָם אָבִיךָ אֶל־תִּירָא כִּי־אֲתָךְ אָנֹכִי וּבְרַכְתִּיךָ וְהִרְבִּיתִי אֶת־זְרַעְךָ בְּעִבּוֹר אַבְרָהָם עֲבָדֵי: כ"א וַיִּבֶן שָׁם מִזְבֵּחַ וַיִּקְרָא בְּשֵׁם יְהוָה וַיִּטֵּ־שָׁם אֶהְלוֹ וַיִּכְרוּ־שָׁם

עֲבָדֵי־יִצְחָק בְּאֵר: י"א וַאֲבִימֶלֶךְ הִלְךְ אֵלָיו מִגֶּרַר וְאַחֲזֵת מִרְעָהוּ וּפִיכַל שֶׁר־צָבָאוּ: י"ב וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יִצְחָק מְדוּעַ בָּאתֶם אֵלָי וְאַתֶּם שְׂנֵאתֶם אֹתִי וְתִשְׁלַחְנִי מֵאַתְכֶם: י"ג וַיֹּאמְרוּ רָאוּ רְאִינוּ כִּי־הִיָּה יְהוָה | עִמָּךְ וַנֹּאמֶר תְּהִי גַּא אֱלֹהֵי בְּיֻנְתֵּינוּ בְּיֻנְתֵּנוּ וּבִינְךָ וּבְנִיכָה וּנְכַרְתָּה כְּרִית עִמָּךְ: י"ד אִם־תַּעֲשֶׂה עִמָּנוּ רָעָה כַּאֲשֶׁר לֹא נִגְעָנוּךְ וְכַאֲשֶׁר עָשִׂינוּ עִמָּךְ רַק־טוֹב וְנִשְׁלַחְךָ בְּשָׁלוֹם אֶתָּה עָתָה בְּרוּךְ יְהוָה:

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות כה עמ' 129)

ראו ראינו כי היה ה' עמך (כו, יח)

עבודתו של יצחק לא הייתה ללכת מעיר לעיר כדי לפרסם את שמו של הקב"ה, כפי שעשה אברהם, אלא הוא נשאר במקומו, בארץ ישראל, ושם משך וקרב אליו את בני העולם, בדגמת אבוקה גדולה שמושכת אליה ניצוצות. וענן זה מדגש במיוחד לגבי יצחק ואבימלך. שכן, בתחלה אמר לו אבימלך "לך מעמנו", אבל לאחר שבנה יצחק מזבח וקרא בשם ה', הלך אליו אבימלך עם אחוזת מרעהו ואמר לו "ראינו כי היה ה' עמך . . . תהי גא אלה בינותינו".

חמישי ל' וַיַּעַשׂ לָהֶם מִשְׁתָּה וַיֹּאכְלוּ וַיִּשְׁתּוּ: ל"א וַיִּשְׁכְּמוּ בַּבֶּקֶר וַיִּשְׁבְּעוּ אִישׁ לְאַחִיו וַיִּשְׁלַחֵם יִצְחָק וַיִּלְכוּ מֵאֹתוֹ בְּשָׁלוֹם: ל"ב וַיְהִי | בַּיּוֹם הַהוּא וַיִּבְאוּ עֲבָדֵי יִצְחָק וַיִּגְדּוּ לוֹ עַל־אֲדוֹת הַבְּאֵר אֲשֶׁר חָפְרוּ וַיֹּאמְרוּ לוֹ מִצְאָנוּ מַיִם: ל"ג וַיִּקְרָא אֹתָהּ שְׁבַעַה עַל־כֵּן שִׁם־הָעִיר בְּאֵר שָׁבַע עַד הַיּוֹם הַזֶּה: ס' וַיְהִי עֵשׂוֹ בֶן־אַרְבָּעִים שָׁנָה וַיִּקַּח אִשָּׁה אֶת־יְהוּדִית בַּת־בְּאָרִי הַחַתָּי וְאֶת־בְּשֵׁמֹת בַּת־אֵילָן הַחַתָּי: ס"א וַתְּהִי־ן מֵרַת רוּחַ לְיִצְחָק וּלְרַבְּקָה: ס' כ"ב וַיְהִי כִּי־זָקַן יִצְחָק וַתִּכְתֵּינּוּ עֵינָיו מִרְאֵת וַיִּקְרָא אֶת־עֵשׂוֹ | בְּנוֹ הַגָּדֹל וַיֹּאמֶר אֵלָיו בְּנִי וַיֹּאמֶר אֵלָיו הֲנִנִּי: כ"ג וַיֹּאמֶר הִנֵּה־נָא זָקַנְתִּי לֹא יָדַעְתִּי יוֹם מוֹתִי: כ"ד וְעָתָה שְׂאֵנָא כְּלִיד תְּלִיד וְקִשְׁתְּךָ וְצֵא הַשָּׂדֶה וְצוּרָה לִי כְּתִיב צִידָה קִרִי צִיד: כ"ה וַעֲשֶׂה־לִּי מִטְעָמִים כַּאֲשֶׁר אֶהְבֵּתִי

וְהִבִּיֵּאָה לִי וְאֹכְלָה בְּעֶבֶר תְּבָרַכְךָ נַפְשִׁי
 בְּטָרֵם אָמוֹת: ה וּרְבָקָה שָׁמְעַת בְּדַבַּר יִצְחָק
 אֶל־עֲשׂוּ בְּנֹו וַיִּלְךְ עֲשׂוּ הַשְּׂדֵה לְצֹד צִיד
 לְהִבְיֹא: וּרְבָקָה אָמְרָה אֶל־יַעֲקֹב בְּנֵה לֵאמֹר
 הִנֵּה שָׁמַעְתִּי אֶת־אָבִיךָ מְדַבֵּר אֶל־עֲשׂוּ אַחִיד
 לֵאמֹר: וְהִבִּיֵּאָה לִי צִיד וַעֲשֶׂה־לִּי מְטַעְמִים
 וְאֹכְלָה וְאֶבְרַכְכָּה לְפָנַי יְהוָה לְפָנַי מוֹתִי:
 ה וְעַתָּה בְּנִי שָׁמַע בְּקֻלִי לְאִשְׁרָ אָנִי מְצוּחָה
 אַתָּה: ט לָדַגְּא אֶל־הַצֹּאֵן וְקָח־לִי מִשֶּׁם שְׁנֵי
 גְּדִיִּי עֹיִם טְבוּיִם וְאֶעֱשֶׂה אֹתָם מְטַעְמִים
 לְאָבִיךָ כַּאֲשֶׁר אָהַב: וְהִבְאַתְּ לְאָבִיךָ וְאֹכֵל
 בְּעֶבֶר אֲשֶׁר יְבָרַכְךָ לְפָנַי מוֹתִי: י וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב
 אֶל־רְבָקָה אִמּוֹ הִן עֲשׂוּ אֹחִי אִישׁ שְׂעִר וְאֲנֹכִי
 אִישׁ חָלָק: יא וְאֹלִי יַמְשִׁנִּי אָבִי וְהָיִיתִי בְּעֵינָיו
 כַּמִּתְעַתֵּעַ וְהִבְאַתִּי עָלַי קָלְלָה וְלֹא בָרַכָּה:
 יב וְתֹאמַר לוֹ אִמּוֹ עָלַי קָלְלָתְךָ בְּנִי אַךְ שָׁמַע
 בְּקֻלִי וְלָךְ קָח־לִי: יג וַיִּלְךְ וַיִּקַּח וַיָּבֵא לְאִמּוֹ
 וַתַּעַשׂ אִמּוֹ מְטַעְמִים כַּאֲשֶׁר אָהַב אָבִיו:
 יד וַתִּקַּח רְבֵקָה אֶת־בְּגָדֵי עֲשׂוּ בְּנֵה הַגְּדֹל
 הַחַמְדָּת אֲשֶׁר אִתָּה בְּבֵית וַתִּלְבָּשׂ אֶת־יַעֲקֹב
 בְּנֵה הַקָּטָן: טו וְאֵת עֹרֹת גְּדִיִּי הָעֹיִם הַלְבִּיֵּשָׁה
 עַל־יָדָיו וְעַל חֵלְקֵת צֹוֹאֲרָיו: טז וַתִּתֵּן אֶת־
 הַמְטַעְמִים וְאֶת־הַלֶּחֶם אֲשֶׁר עֲשָׂתָה בְּיַד יַעֲקֹב
 בְּנֵה: טז וַיָּבֵא אֶל־אָבִיו וַיֹּאמֶר אָבִי וַיֹּאמֶר הֲנִנִּי
 מִי אַתָּה בְּנִי: טז וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב אֶל־אָבִיו אֲנֹכִי
 עֲשׂוּ בְּכָרְךָ עֲשִׂיתִי כַּאֲשֶׁר דִּבַּרְתָּ אֵלַי קוֹם־נָא
 שָׁבָה וְאֹכְלָה מִצִּידִי בְּעֶבֶר תְּבָרַכְנִי נַפְשִׁיךָ:
 טז וַיֹּאמֶר יִצְחָק אֶל־בְּנֹו מִהֲזֵה מִהֲרַתְּ לְמוֹצֵא בְּנִי
 וַיֹּאמֶר כִּי הִקְרָה יְהוָה אֱלֹהֶיךָ לְפָנַי: טז וַיֹּאמֶר
 יִצְחָק אֶל־יַעֲקֹב גֹּשְׁה־נָא וְאִמְשָׁךְ בְּנִי הֲאִתָּה זֶה
 בְּנִי עֲשׂוּ אִם־לֹא: טז וַיִּגַּשׁ יַעֲקֹב אֶל־יִצְחָק אָבִיו
 וַיִּמְשָׁהוּ וַיֹּאמֶר הִקְלִ קוֹל יַעֲקֹב וְהִיָּדִים יָדֵי עֲשׂוּ:

ז וְלֹא הִבִּירוּ כִּי־הָיוּ יָדָיו כִּידֵי עֲשׂוּ אַחִיו שְׂעִיר
 וַיְבָרַכְהוּ: טז וַיֹּאמֶר אַתָּה זֶה בְּנִי עֲשׂוּ וַיֹּאמֶר
 אָנִי: טז וַיֹּאמֶר הַגֹּשְׁה לִי וְאֹכְלָה מִצִּיד בְּנִי לְמַעַן
 תְּבָרַכְךָ נַפְשִׁי וַיִּגַּשׁ לוֹ וַיֹּאכַל וַיָּבֵא לוֹ יַיִן וַיִּשְׂתֵּי:
 טז וַיֹּאמֶר אֵלָיו יִצְחָק אָבִיו גֹּשְׁה־נָא וַשְׂקָה־לִּי
 בְּנִי: טז וַיִּגַּשׁ וַיִּשְׂקֵה־לוֹ וַיִּרַח אֶת־רִיחַ בְּגָדָיו
 וַיְבָרַכְהוּ וַיֹּאמֶר רֵאחַ רֵיחַ בְּנִי כְּרִיחַ שְׂדֵה אֲשֶׁר
 בָּרַכְוּ יְהוָה:

~ נקודות משיחות קודש ~ (קוטי שיחות א עמ' 56)

עלי קללתך בני (כו, יג)

לקאורה, איזו נחמה היא זו, ונהרי כל בן דואג ותרד
 לשלום אמו, ומה גם בן כמו יעקב. ויש לומר, שרַבְקָה
 אָמְרָה לַיַעֲקֹב שֶׁהִיא מוֹכֵנָה לְמִסִּירוֹת נַפְשׁ, לְהַעֲמִיד אֶת
 עַצְמָהּ בְּסַנְכָּה, כְּדֵי לְקַבֵּל אֶת הַבְּרָכוֹת. וְדַבְּרֶיהָ פָּעְלוּ גַם
 בְּיַעֲקֹב תְּנוּעָה שֶׁל מְסִירוֹת נַפְשׁ.

ששי טז וַיִּתֵּן־לָךְ הָאֱלֹהִים מִטַּל הַשָּׁמַיִם וּמִשְׁמַנֵּי
 הָאָרֶץ וְרַב דָּגָן וְתִירֹשׁ: טז יַעֲבֹדוּךָ עַמִּים
 כְּתִיב וַיִּשְׁתַּחֲוּ קָרִי וַיִּשְׁתַּחֲוּ לָךְ לְאִמִּים הוֹרֵה גְבִיר
 לְאִחֶיךָ וַיִּשְׁתַּחֲוּ לָךְ בְּנִי אִמְךָ אֲרִירֶךָ אָרוּר
 וּמְבָרַכְךָ בְּרוּךְ: טז וַיְהִי כַּאֲשֶׁר פָּלַח יִצְחָק לְבָרַךְ
 אֶת־יַעֲקֹב וַיְהִי אַךְ יָצָא יָצָא יַעֲקֹב מֵאֵת פְּנֵי
 יִצְחָק אָבִיו וְעֲשׂוּ אַחִיו כֹּא מְצִידוֹ: טז וַיַּעַשׂ
 גַּם־הוּא מְטַעְמִים וַיָּבֵא לְאָבִיו וַיֹּאמֶר לְאָבִיו יָקָם
 אָבִי וַיֹּאכַל מִצִּיד בְּנֹו בְּעֶבֶר תְּבָרַכְנִי נַפְשִׁיךָ:
 טז וַיֹּאמֶר לוֹ יִצְחָק אָבִיו מִי־אַתָּה וַיֹּאמֶר אָנִי בְּנֶךָ
 בְּכָרְךָ עֲשׂוּ: טז וַיִּחַרַד יִצְחָק חֲרָדָה גְּדֹלָה עַד־
 מְאֹד וַיֹּאמֶר מִי־אֲפּוֹא הוּא הַצֹּד־צִיד וַיָּבֵא לִי
 וְאֹכֵל מְכָל בְּטָרֵם תָּבוֹא וְאֶבְרַכְהוּ גַם־בְּרוּךְ
 יְהִיָּה: טז כְּשָׁמַע עֲשׂוּ אֶת־דְּבָרַי אָבִיו וַיַּעֲקֹב
 צָעָקָה גְּדֹלָה וּמְרָה עַד־מְאֹד וַיֹּאמֶר לְאָבִיו
 בְּרַכְנִי גַם־אֲנִי אָבִי: טז וַיֹּאמֶר כֹּא אַחֶיךָ בְּמִרְמָה
 וַיִּקַּח בְּרַכְתְּךָ: טז וַיֹּאמֶר הֲכִי קָרָא שְׁמוֹ יַעֲקֹב
 וַיַּעֲקְבֵנִי זֶה פְּעַמִּים אֶת־בְּכֹרְתִי לָקַח וְהִנֵּה עַתָּה
 לָקַח בְּרַכְתִּי וַיֹּאמֶר הֲלֹא־אֶצְלָתָ לִי בְרַכָּה:

וללא שום חסרון, ואם כן מה חסר בנתינה הראשונה, עד שיש צורך לחזור ולתת שוב. ויש לומר, שנוסף על הנתינה עצמה (שהיא משלמת) נותן הקב"ה לאדם גם את היכולת להוסיף על הברכה בכחות עצמו.

שביעי ה' וישלח יצחק את יעקב וילך פדנה ארם אל לבן בן בתואל הארמי אחי רבקה אם יעקב ועשו: וירא עשו פי ברהך יצחק את יעקב ושלח אתו פדנה ארם לקחת לו משם אשה בברכו אתו ויצו עליו לאמר לא תקח אשה מבנות כנען: וישמע יעקב אל אביו ואל אמו וילך פדנה ארם: ה' וירא עשו פי רעות בנות כנען בעיני יצחק אביו: וילך עשו אל ישמעאל ויקח את מחלת א' בתי ישמעאל בן אברהם אחות נביות על נשיו לו לאשה:

~ נקודות משיחות קודש ~ (ספר השיחות תשמ"ז א עמ' 93)
וישלח יצחק את יעקב (כח, ה)

כל יהודי הוא שלוחו של הקב"ה להפוך את העולם לדיירה לו יתברך. ודבר זה נראה בשליחותו של יעקב, שהיא השליחות הראשונה שנוכרה בתורה. דהנה, יעקב יצא לחרן (חרון אף של עולם) והקים שם משפחה באפן של משתו שלמה; ברה את נצוצות הקדשה שהיו בצאן לכו; ובדרך לשם העלה אפילו את הדומם: "והאבן הזאת... יקנה בית אלקים". ואף לגבי כל יהודי כף: עליו ל"הוליד" עוד יהודי ועוד יהודי על ידי שפועל אצלם הוספה בתורה ובמצות; עליו להשפיע גם על אמות העולם (תושבי "חרן") לקיים את שבע מצות בני נח; ועליו להפוך את העולם כולו, גם את הדומם, לדיירה לו יתברך.

חצי קדיש

ותגדל ויתקדש שמה רבא. אמן בעלמא די ברא כרעותה וימליך מלכותה, ויצמח פורקניה ויקרב משיחה. אמן כתיבון וביומיכון ובחיי דכל בית ישראל, בעגלא ובזמן קריב ואמרו אמן: אמן יהא שמה רבא מברך לעלם ולעלמי עלמאי. יתברך: יהא שמה רבא מברך לעלם ולעלמי עלמאי. יתברך, וישתבח, ויתפאר, ויתרום, ויתנשא, ויתגדר, ויתעלה, ויתהלל, שמה דקדשא בריך הוא. אמן לעלא מן כל ברכתא ושירתא, תשבחתא ונחמתא, דאמירן בעלמא, ואמרו אמן: אמן

וַיַּעַן יִצְחָק וַיֹּאמֶר לַעֲשׂוֹ תָן גְּבִיר שְׁמֹתָיו לְךָ וְאֶת־כָּל־אָחָיו נָתַתִּי לוֹ לְעֹבְדִים וּדְגַן וְתִירֵשׁ סֹמְכָתָיו וּלְכֶה אָפֹא מֶה אַעֲשֶׂה בְּנִי: ה' וַיֹּאמֶר עֲשׂוֹ אֶל־אָבִיו הַבְּרָכָה אַחַת הוּא־לְךָ אָבִי בְּרַכְנִי גַם־אֲנִי אָבִי וַיִּשָּׂא עֲשׂוֹ קֶלֶו וַיִּבְרַךְ: ט' וַיַּעַן יִצְחָק אָבִיו וַיֹּאמֶר אֵלָיו הֲיֵה מִשְׁמֵנֵי הָאָרֶץ יִהְיֶה מִזֶּשְׂבֵד וּמִטַּל הַשָּׁמַיִם מֵעַל: י' וְעַל־חֲרַבְךָ תַחֲיֶה וְאֶת־אֲחִיךָ תַעֲבֹד וְהִיָּה כַּאֲשֶׁר תִּרְדּוּ וּפְרַקְתָּ עָלוֹ מֵעַל צְוֹאֲרֶךָ: יא' וַיִּשְׁטֹם עֲשׂוֹ אֶת־יַעֲקֹב עַל־הַבְּרָכָה אֲשֶׁר בְּרַכּוֹ אָבִיו וַיֹּאמֶר עֲשׂוֹ בִלְבָבוֹ יִקְרְבוּ יָמֵי אָבִל אָבִי וְאַהֲרַגְתָּ אֶת־יַעֲקֹב אָחִי: יב' וַיִּגַּד לְרַבְקָה אֶת־דְּבָרָיו עֲשׂוֹ בְּנֵה הַגְּדֹל וְתִשְׁלַח וְתִקְרָא לְיַעֲקֹב בְּנֵה הַקָּטָן וְתֹאמֶר אֵלָיו הִנֵּה עֲשׂוֹ אֲחִיךָ מִתְנַחֵם לְךָ לְהִרְגֶךָ: יג' וְעַתָּה בְנֵי שְׁמַע בְּקֹלִי וְקוּם בְּרַח־לְךָ אֶל־לְבָן אָחִי חַרְנָה: יד' וַיִּשְׁבַּת עִמּוֹ יָמִים אַחֲרָיִם עַד אֲשֶׁר־תָּשׁוּב חֲמַת אֲחִיךָ: טו' עַד־שׁוּב אַף־אֲחִיךָ מִמֶּךָ וְשָׂכַח אֶת אֲשֶׁר־עָשִׂיתָ לוֹ וְשָׁלַחְתִּי וְלִקְחָתִיךָ מִשָּׁם לְמָה אֲשַׁכַּל גַּם־שְׁנֵיכֶם יוֹם אֶחָד: טז' וְתֹאמֶר רַבְקָה אֶל־יִצְחָק קִצְתִּי כִחַי מִפְּנֵי בְּנוֹת חַת אִם־לִקַּח יַעֲקֹב אִשָּׁה מִבְּנוֹת־חַת כָּאֵלֶּה מִבְּנוֹת הָאָרֶץ לְמָה לִּי חַיִּים: כח' וַיִּקְרָא יִצְחָק אֶל־יַעֲקֹב וַיִּבְרַךְ אֹתוֹ וַיַּצְוֶהוּ וַיֹּאמֶר לוֹ לֹא־תִקַּח אִשָּׁה מִבְּנוֹת כְּנַעַן: כ' קוּם לְךָ פְּדַנְה אָרֶם בֵּיתָה בְּתוּאֵל אָבִי אִמְךָ וְקַח־לְךָ מִשָּׁם אִשָּׁה מִבְּנוֹת לְבָן אָחִי אִמְךָ: ג' וְאֵל שְׂרֵי יִבְרַךְ אֶתְךָ וַיִּפְרֹךְ וַיִּרְבֶּךָ וְהָיִיתָ לְקַהֲל עַמִּים: ה' וַיִּתֵּן־לְךָ אֶת־בְּרַכְּתָא אַבְרָהָם לְךָ וּלְזַרְעֶךָ אֶתְךָ לְרִשְׁתֶּךָ אֶת־אָרֶץ מְגֻרֶיךָ אֲשֶׁר־נָתַן אֱלֹהִים לְאַבְרָהָם:

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות יח עמ' 80)

וימן לך האלקים (כו, כח)

יתן ויתור ויתן (רש"י)

יש לשאל, הרי מדבר בנתינתו של הקב"ה, שהיא שלמה

מפטיר: וַיִּשְׁמַע יַעֲקֹב אֶל־אָבִיו וְאֶל־אִמּוֹ וַיִּלְךָ פָּדָנָה אָרֶם: ה וַיֵּרָא עֵשָׂו פִּי רַעוֹת בְּנֹת פְּנֵעַן בְּעֵינָיו וַיַּחֲק אָבִיו: ט וַיִּלְךָ עֵשָׂו אֶל־יִשְׁמָעֵאל וַיִּקָּח

את־מַחֲלַת | בַּת־יִשְׁמָעֵאל בְּן־אֲבֵרָהָם אַחֹת נְבִיּוֹת עַל־נָשָׂיו לֹא־אִשָּׁה:

ססס ק"ו פסוקים, על"ו סימן

בעת הגבהת הספר תורה ואמירת וזאת התורה – אין מנהגנו להראות באצבע. *מנהגנו: מגביה הספר תורה ולאחרי שמראה אותה לקהל חוזר ומניחה על הבימה וגוללה בעצמו. ואז יושב על הספסל ואחר כורך המפה (= חוגר באבנט ועוטף במעיל). * כשמגביהין הספר תורה להראות הכתב לעם, כל אדם ישתדל לקרב עצמו לבימה כדי שיוכל לקרא מה שכתוב בספר תורה בעת הגבהת הספר תורה, ויאמר:

וְזֹאת הַתּוֹרָה, אֲשֶׁר־שָׂם מֹשֶׁה לְפָנָי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל:

עץ־חיים היא לַמְּחֻזְקִים בָּהּ, וְתַמְכִּיהָ מֵאֲשֶׁר. דְּרָכֶיהָ דְרָכֵי־נֶעֱם, וְכָל־נְתִיבֹתֶיהָ שְׁלוֹם. אַרְךְ יָמִים בְּיַמֶּינָהּ, בְּשִׂמְאֵלָה עֵשֶׂר וְכָבוֹד. יי חֶפֶץ לְמַעַן צְדָקוֹ, וַיְגַדִּיל תּוֹרָה וַיֵּאֲדִיר:

מדייקים לגלול הספר תורה נגד התפר, שמקום התפר יהיה באמצע הספר תורה מבחוף. * האבנט חוגרים בתחילת שליש התחתון של הספר תורה.

לא יתחיל המפטיר להפטיר עד שיגמור הגולל לגלול הספר תורה, כדי שגם הגולל יוכל להבין ולשמוע ממנו, שחובה היא על הכל לשמוע ההפטרה כמו הפרשה שבספר תורה.

ברכת ההפטרה לפנייה

בָּרוּךְ אַתָּה יי אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם אֲשֶׁר בָּחַר בְּנְבִיאִים טוֹבִים וְרָצָה בְּדַבְרֵיהֶם הַנֵּאמָרִים בְּאֵמַת בָּרוּךְ אַתָּה יי הַבּוֹחֵר בַּתּוֹרָה וּבַמֹּשֶׁה עַבְדּוֹ וּבַיִּשְׂרָאֵל עַמּוֹ וּבְנְבִיאֵי הָאֵמַת וְצַדִּיק:

חובה הוא על הכל לשמוע ההפטרה כמו הפרשה שבספר תורה. לפיכך, לא יקראו שנים ההפטרה כאחד בקול רם ששני קולות אין נשמעים, ויש נוהגים מטעם הידוע להם, שלא לסמוך על שמיעה בלבדה, אלא הם בעצמם קורין ההפטרה ושומעין הברכות מפי המפטיר. ומכל מקום, צריכים לזוהר שלא יקראו בקול רם אלא בנחת (מלה במלה עם המפטיר).

שולחן ערוך אדמו"ר הוקן, חלק ב סימן רפד סעיף יא

ביאור על ההפטרה מתוך החומשים
ע"פ שי למורא

הפטרה לשמו"ת ולקריאה בציבור שמואל א פרק ב
יח וַיֵּאמְרוּ־לּוֹ יְהוֹנָתָן, יְהוֹנָתָן בֶּן שְׁאוּל הַמֶּלֶךְ אָמַר לְדָוִד. מָחָר חֲדָשׁ, מָחָר רֵאשׁ חֲדָשׁ. וַנִּפְקְדָתָּ כִּי יִפְקַד מוֹשָׁבֶךָ: יט וְשִׁלְשֶׁת תֵּרַד מָאֹד וּבָאתְ אֶל־הַמָּקוֹם אֲשֶׁר־נִסְתַּרְתָּ שָׁם בַּיּוֹם הַמַּעֲשָׂה וַיִּשְׁבַּת אֶצֶל הָאֵבֶן הָאֵזוֹל: כ וְאֲנִי שִׁלְשֶׁת הַחֲצִים צָדָה אֹרֶה

יח) ויאמר לו' יהונתן, יהונתן בן שאול המלך אמר לדוד. מחר חדש, מחר ראש חדש. ונפקדת כי יפקד מושבך, ונזכירו אותך בשניסר ממושבך יושב. יט) ושלשת תרד מאד, שלשה ימים תסתתר ותרד מאד בעמק להסתתר שם. ביום המעשה, ביום הל' לנמר,

פלומר לפני ראש חדש. פרוש אחר, ביום מעשה השבועה שנשבע שאול ליהונתן שלא ימית את דוד, שגם אז הסתתר דוד שם. האבן האזל, האבן שהיתה אות להולכי דרכים. "האזל", הולכי הדרך, כמו "אזל" שפרשוו' הלך. כ) צדה אורה, לצד האבן אהיה

מורה החצים. לשלח לי למטרה, שתהיה האבן
 לי למטרה. (כא) קחנו ובאה, צא אתה בעצמך
 ממקום מחבואך וקחנו ובוא אלי. (כב) לך כי
 שלחך ה', לך לדרך וברח, שהקב"ה אמר לך
 לברח ולהמלט. (כג) והדבר אשר דברנו,
 הברית שברחנו וחד. הנה ה', ה' יהיה עד.
 (כה) אל מושב הקיר, בראש המסבים סמוך
 לקיר. ויקם והונתן וישב אבנר מצד שאול,
 סדר הישיבה הנה, שדוד היה יושב סמוך למלך,
 ואחריו והונתן, ואחריו אבנר. וכיום ההוא
 בשהמלך ישב במקומו והונתן במקומו, ודוד לא
 בא, אם כן נשאר והונתן יושב סמוך לאביו מבלי
 שהפסיק אדם אחר ביניהם, ואין מדרד הבן לישב
 בהסבה אצל אביו, לכן קם והונתן במקומו לשבת
 במקומו של אבנר, ואבנר ישב במקום של והונתן
 כדי להפסיק בין שאול ליהונתן בנו. ומקומו של
 דוד נשאר פנוי, שיוכל לבוא אחר כך. ויפקד
 מקום דוד, נחפר היה המקום מן הישוב.
 (כו) כי לא מזהיר, והם היו נשמרים מלאכל
 יחד הטמא והטהור. או שהיו אובלים ובחי
 שלמים, ואסור לטמאים. וגם יתכן שאין מדרד
 המוסר לבוא טמא לשלחן המלך. (כז) ממחרת
 החדש השני, ביום השני של ראש חדש, דהינו
 למחרת. (כח) מעמדי, מפני לקח רשות בלכתו
 לבית לחם, ולא הלך בלי רשות. שלחני, מן לי
 רשות ללכת. (כט) זבח משפחה, אותו היום
 היו בני משפחתו זוכים ובחי שלמים. והוא צוה
 לי אחי, ואחי הגדול צוה עלי להיות שם. (ל) בן
 נענות המרדנות, בנה של מענות המוסר, כלומר
 שאמו לא הוכיחתו בקטנותו ולא קבל מוסר
 פראוי. (ואמרו ר"ל, שפשטפו בני בנימין מבנות
 שילה שצאו לחול בפרמים, היה שאול בישן ולא
 רצה לחטף, עד שבאה היא עצמה והעזה פניה
 ודרפה אחריו). כי בחר אתה לכן ישי, שהוא
 ימלך. לבשתך, בשישמעו אנשים שאתה אהב
 אדם שאני שונא, יאמרו שאינד בני, וזה יהיה
 לבשתך. ולבשת ערות אמה, ולבושה והרפה
 של אמה. (לג) כי בלה היא, נגמרה ההתלקטה.
 (לד) אל דוד, בשביל דוד. כי הכלמו אביו,
 וגם משום שאביו הכלים (ביש) את והונתן בדבור

לשלח לי למטרה: כא והנה אשלח את הנער לך
 מצא את החצים אמר אמר לנער הנה
 החצים | ממך והנה קחנו | ובאה פיישלים לך
 ואין דבר חיייהוה: כב ואם-פה אמר לעלם הנה
 החצים ממך והלאה לך כי שלחך יהוה: כג והדבר
 אשר דברנו אני ואתה הנה יהוה ביני וביןך
 עד-עולם: כד ויסתר דוד בשדה ויהי החדש וישב
 המלך אל-הלחם לאכול: כה וישב המלך על-
 מושבו בפעם | בפעם אל-מושב הקיר ויקם
 והונתן וישב אבנר מצד שאול ויפקד מקום דוד:
 כו ולא-דבר שאול מאומה ביום ההוא כי אמר
 מקרה הוא בלתי טהור הוא בילא טהור: כז ויהי
 ממחרת החדש השני ויפקד מקום דוד ויאמר
 שאול אל-יהונתן בנו מדוע לא-בא בן-ישי גם-
 תמול גם-היום אל-הלחם: כח ויען יהונתן את-
 שאול נשאל נשאל דוד מעמדי עד-בית לחם:
 כט ויאמר שלחני נא כי זבח משפחה לנו בעיר
 והוא צוה-לי אחי ועתה אם-מצאתי חן בעיניך
 אמלטה נא ואראה את-אחי על-פני לא-בא אל-
 שלחן המלך: ל ויחר-אף שאול ביהונתן ויאמר לו
 בן-נענות המרדנות הלוא ידעתי כי-בחר אתה
 לבן-ישי לבשתך ולבשת ערות אמה: לא כי כל-
 הימים אשר בן-ישי חי על-הארמה לא תפון אתה
 ומלכותך ועתה שלח וקח אתו אלי כי בן-מות
 הוא: לב ויען יהונתן את-שאול אביו ויאמר אליו
 למה יומת מה עשה: לג ויטל שאול את-החנית

עליו להכתו וידע יהונתן כי-כלה היא מעם אביו להמית את-דוד: לד ויקם יהונתן
 מעם השלחן בחר-אף ולא-אכל ביום-החדש השני לחם כי נעצב אל-דוד כי

וּבְמַעֲשֵׂהָ. (לה) לְמוֹעֵד דָּוָד, לְמוֹעֵד שְׂקִבֵּעַ לוֹ דָּוִד. (לו) יְרַהֵם הַחֲצִי לְהַעֲבֹרוֹ, יְרַהֵם הַחִמָּץ בְּכַח שְׂעֵבֶר אַחֲרֵי הָאֶבֶן. (מא) מֵאֲצֵל הַנְּגֹב, מִקְרַב־מָקוֹם לְצַד הַדְּרוֹמִי שֶׁל הָאֶבֶן הָאֵזוּל. אֵת רַעְהוּ, עִם רַעְהוּ. שְׁתִּיתָה קִשָּׁה עֲלֵיהֶם הַפְּרָדָה. עַד דָּוִד הַגְּדִיל, שְׂרֹדֵת הַרְבֵּה לְכַפּוֹת יוֹמֵר מִיְהוֹנָתָן. (מב) אֲשֶׁר נִשְׁבַּעְנוּ, וְתִזְכֹּר שֶׁנִּשְׁבַּעְנוּ וְכוּ'. ה' יְהִי, ה' יְהִי עַד עַל הַשְּׁבוּעָה.

הַכְּלָמוֹ אָבִיו: לֹא וַיְהִי בְּפִקְרָ וַיֵּצֵא יְהוֹנָתָן הַשָּׂדֶה לְמוֹעֵד דָּוִד וְנָעַר קִטְוֵן עִמּוֹ: לוֹ וַיֹּאמֶר לְנַעֲרֹ רִין מֵצֵא נָא אֶת־הַחֲצִים אֲשֶׁר אֲנֹכִי מוֹרָה הַנָּעַר רִין וְהוּא־יְרַהֵם הַחֲצִי לְהַעֲבֹרוֹ: לוֹ וַיָּבֵא הַנָּעַר עַד־מְקוֹם הַחֲצִי אֲשֶׁר יְרַהֵם יְהוֹנָתָן וַיִּקְרָא יְהוֹנָתָן אַחֲרֵי הַנָּעַר וַיֹּאמֶר הֲלוֹא הַחֲצִי מִמֶּךָ וְהִלָּאָה: לֹא וַיִּקְרָא יְהוֹנָתָן אַחֲרֵי הַנָּעַר מְהֵרָה חוּשָׁה אֶל־תַּעֲמֹד וַיִּלְקָט נָעַר יְהוֹנָתָן אֶת־הַחֲצִים וַיָּבֵא אֶל־אֲדֹנָיו: לֹא וְהַנָּעַר לֹא־יָדַע מֵאִמּוֹהָ אֵף יְהוֹנָתָן וְדָוִד יָדְעוּ אֶת־הַדְּבָר: מ וַיִּתֵּן יְהוֹנָתָן אֶת־כַּפְּלָיו אֶל־הַנָּעַר אֲשֶׁר־לוֹ וַיֹּאמֶר לוֹ לָךְ הֵבִיא הָעִיר: מֵא הַנָּעַר בָּא וְדָוִד קָם מֵאֲצֵל הַנְּגֹב וַיִּפֹּל לְאֶפְיוֹ אֶרְצָה וַיִּשְׁתַּחֲוֶה שְׁלֹשׁ פַּעַמִּים וַיִּשְׁקֹוּ אִישׁ אֶת־רַעְהוּ וַיִּכְבְּדוּ אִישׁ אֶת־רַעְהוּ עַד־דָּוִד הַגְּדִיל: מֵב וַיֹּאמֶר יְהוֹנָתָן לְדָוִד לָךְ לְשָׁלוֹם אֲשֶׁר נִשְׁבַּעְנוּ שְׁנֵינוּ אֲנַחְנוּ בְּשֵׁם יְהוָה לֵאמֹר יְהוָה יְהִיָּה אִ בִּינִי וּבִינְךָ וּבֵין זֵרְעִי וּבֵין זֵרְעֶךָ עַד־עוֹלָם:

לאחר שמסיים ההפטרה יאמר המפטיר ברכות אלו

בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ, אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, צוֹר כָּל הָעוֹלָמִים, צַדִּיק בְּכָל הַדּוֹרוֹת, הָאֵל הַנְּאֻמָּן הָאוֹמֵר וְעוֹשֶׂה, הַמְדַבֵּר וּמְקַיֵּם, שֶׁכָּל דְּבָרָיו אֱמֶת וְצַדִּיק: נְאֻמָּן, אַתָּה הוּא יְיָ אֱלֹהֵינוּ וְנְאֻמָּנִים דְּבָרֶיךָ, וְדַבֵּר אֶחָד מִדְּבָרֶיךָ אַחֲזֹר לֹא יֵשׁוּב רִיקָם, כִּי אֵל מֶלֶךְ נְאֻמָּן וְרַחֲמָן אַתָּה. בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ, הָאֵל הַנְּאֻמָּן בְּכָל דְּבָרָיו:

רַחֵם, עַל צִיּוֹן כִּי הִיא בֵּית חַיִּינוּ, וְלַעֲלוּבַת נַפְשׁ תּוֹשִׁיעַ וְתִשְׁמַח בְּמַהֲרָה בְּיָמֵינוּ. בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ, מְשַׁמַּח צִיּוֹן בְּבִנְיָהּ: שְׂמַחְנוּ, יְיָ אֱלֹהֵינוּ, בְּאַלְיָהוּ הַנְּבִיא עֲבָדֶךָ, וּבְמַלְכוּת בֵּית דָּוִד מְשִׁיחֶךָ, בְּמַהֲרָה יָבוֹא וַיַּגֵּל לַבְּנוֹ, עַל כִּסְאוֹ לֹא יֵשֵׁב זָר, וְלֹא יִנְחָלוּ עוֹד אַחֲרָיִם אֶת כְּבוֹדוֹ. כִּי בְשֵׁם קֹדֶשְׁךָ נִשְׁבַּעְתָּ לוֹ, שְׁלֹא יִכְפֹּה גֵרוֹ לְעוֹלָם וָעַד: בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ, מִגֵּן דָּוִד:

על התורה, ועל העבודה ועל הנביאים ועל יום השבת הזה, שנתת לנו יי
 אלהינו לקדשה ולמנוחה, לכבוד ולתפארת. על הכל, יי אלהינו אנחנו
 מודים לך, ומברכים אותך, יתברך שמו בפי כל חי תמיד לעולם ועד: פרוך
 אתה יי, מקדש השבת:

המולד: יום ראשון שעה 12 בצהריים 14 דקות 41 חלקים.
 ראש חדש כסלו, ביום הראשון וביום השני הפא עלינו לטובה.

המשך ביאור למס' שקלים ליום רביעי עמ' א

42 הגמרא: וְקָטְנָא עַל דְּרַבֵּי כָּא – מוקשים דברי רבי בא שאמר
 43 שלדברי הכל המקדש נכסיו הם לבדק הבית, והרי בנכסיו ישנם
 44 בהמות תמימות, וכי פהמה לא למנפת היא עומדת כפי שקיימא לן
 45 שהמקדש תמימים לבדק הבית עובר בעשה, והיה לרבי יהושע
 46 לומר שכונתו בהמות היא למזבח.
 47 מתרצת הגמרא: אכן תמיד פהמה למנפת היא עומדת, אלא שכאן
 48 הרי זה כאילו המקדש אמר במפורש שאין רצונו שיהיו הבהמות
 49 למזבח, שכן יש לשאול ולמה פתם האיש הזה ולא חילק בין
 50 הבהמות לשאר נכסים, אלא התשובה לכך היא מפני שהמקדש
 51 הרי הוא פאומר לא יהיה אלא לבדק הבית ולכן גם רבי יהושע
 52 מודה שהבהמות נופלות לבדק הבית.
 53 הגמרא מביאה דעה שלישית בביאור מחלוקתם של רבי אליעזר
 54 ורבי יהושע: רבי יוחנן אמר שלא כדברי רבי זעירא ורבי בא, אלא
 55 לא שנייא – אין הבדל בין אופני ההקדש ודינם שוה, היא הדין
 56 בהמקדש נכסיו היא הדין בהמקדש עדרו, בשניהם היא המחלוקת
 57 שרבי אליעזר סובר שסתם הקדשות לבדק הבית ורבי יהושע סובר
 58 שהראוי למזבח הולך לקדשי מזבח והראוי לבדק הבית הולך
 59 לבדק הבית.
 60 הגמרא דנה בתמימים שהוקדשו לבדק הבית ונפרדו לחולין, מה
 61 דינם: רב הונא אמר בשם רב, ואילו רבי אבהו אמר זאת בשם רבי
 62 יוחנן, קדשי בך הבית – אדם שעשה שלא כדין והקדש בהמות
 63 תמימים לבדק הבית, הדין הוא שהבהמות אסורים בגיזה ובעבודה
 64 ואף ולדם וחלבם אסור. אך כל זה דווקא קודם פדייה, אבל לאחר
 65 שפודאן תמימין – שפדה אותם לעצמו כשהם תמימים, הרי שהם
 66 יצאו לחולין ומותרים בגיזה ובעבודה ואף חלבם וולדם מותר. ואף
 67 על פי ששינוי (תמורה ג) 'המתפס תמימים לבדק הבית כשהן נפדין
 68 אינן נפדין אלא למזבח' מכל מקום אם עבר ופדאם לחולין הרי הם
 69 יצאו לחולין.
 70 מביאה הגמרא ראייה לדבר. אומרת הגמרא: מתינתא אמרה בן –
 71 בדברי המשנה (חולק קל. בכורות יד) גם נאמר כך, שכן שנינו שם
 72 שבהמות בעלי מום קבוע שהקדישם על מנת למוכרם ולקנות
 73 בדמיהם קרבן למזבח, ונפרדו מידי הקדש, הרי הם מותרים בגיזה
 74 ובעבודה ואף ולדם וחלבן מותר לאחר פדיון, ואילו כשהוקדשו
 75 למזבח כשהם תמימים, ונולד בהם מום קבוע ונפרדו מידי הקדש,
 76 אסורים בגיזה ובעבודה וחלבן וולדן אסור. ומבואר במסכת
 77 בכורות (יד) שבעלי מום שהקדישו את דמיהם למזבח כמו באופן
 78 דלעיל הרי הם יותר חמורים מתמימים שהוקדשו לבדק הבית, כיון
 79 שקדושת דמים למזבח עוללה להתחלף בתמימים למזבח, ואם
 80 שנינו לענין קדושת דמים למזבח שלאחר פדיונם מותרים בגיזה
 81 ובעבודה וחלבן וולדן מותר, בודאי שכן גם יהיה הדין בתמימים
 82 שהוקדשו לבדק הבית, והרי זה ראייה לרב ולרבי יוחנן.

1 פאשר יעריך אתו ההון פן יקום. ואם המקדש יגאל את ביתו וינסף
 2 חמישית פסח ערפך עליו ויהיה לו, והרי הפסוק הראשון שכתוב בו
 3 'ואיש כי יקדיש את ביתו קדש לה' יש לנו לברר בו פמה אכן קיימין
 4 – באיזה אופן הוא מדבר, כי אם נאמר שהפסוק מדבר בבית דירה
 5 – שלא הקדיש אלא את ביתו והוא אינו ראוי להקרבה על גבי
 6 המזבח, הרי אופן זה בבר פתיב בפסוק שלאחריו 'ואם המקדש
 7 יגאל את ביתו, ולשם מה צריך הפסוק להזכיר זאת פעמיים. אלא
 8 כי אכן קיימין – כוונת הפסוק 'כי יקדיש את ביתו', במקדש נכסיו
 9 – את כל אשר בביתו, ואפילו בהמות הראויות למזבח, ומכיון
 10 שמיסים הפסוק 'קדש לה' מכן – מכאן אנו למדים שסתם
 11 הקדשות ואפילו בהמה תמימה לבדק הבית, שהם קדושים לגמרי
 12 לה ואינם כקדשי מזבח שיש לכהנים חלק בהם.
 13 הגמרא מביאה מחלוקת אמוראים במה חלקו רבי אליעזר ורבי
 14 יהושע: אמר רבי זעירא, כך אמר רב הונא בשם רב, פמה פליגין –
 15 רבי אליעזר ורבי יהושע במשנתנו חלקו, דווקא במקדש נכסיו
 16 והיו בנכסיו בהמות קרקעות ועבדים, שדעת רבי אליעזר היא
 17 שאין אדם מחלק את הקדשו לשתי קדושות נפרדות, ואם
 18 הקרקעות והעבדים אינם ראויים לקדשי מזבח אלא לבדק הבית
 19 אף הבהמות כן ונופלים לבדק הבית, ואילו רבי יהושע חולק וסובר
 20 שאם כי הקרקעות והעבדים הם לבדק הבית אבל הראוי למזבח
 21 קדוש כקדשי מזבח. אכל במקדש עדרו – שהקדש בהמות בלבד
 22 ללא נכסים אחרים נוספים, פל עמא מוזיי – אפילו רבי אליעזר
 23 מודה שהוא למנפת, כיון שאין אדם מניח את האפשרות להקדיש
 24 למזבח ומקדיש לבדק הבית. ואף על פי שישנם גם בהמות נקבות,
 25 אנו אומרים שכיון שכל הבהמות ראויים להקרבה על המזבח,
 26 יקריבו את הזכרים לעולות והנקבות ימכרו ובדמיהן יקריבו
 27 עולות.
 28 שיטה אחרת בדעת רב הונא בשם רב: רבי פא חולק על רבי זעירא
 29 בענין שיטתו של רב הונא בשם רב בהסבר מחלוקתם של רבי
 30 אליעזר ורבי יהושע, ולדעתו פה פליגין – מחלוקתם היא, במקדש
 31 עדרו והיה בהם זכרים ונקבות, שרבי אליעזר סובר שאין אדם
 32 חולק את הקדשו, ומכיון שאין הנקבות יכולות להקרב עולה אף
 33 הזכרים אינם קרבים עולה, ורבי יהושע סובר שאדם מחלק את
 34 הקדשו והזכרים לעולה והנקבות ימכרו ויביא בדמיהן עולה. אכל
 35 במקדש נכסיו והיו בהם בהמות עבדים וקרקעות, בזה פל עמא
 36 מוזיי – אפילו רבי יהושע מודה שהוא לבדק הבית, כיון שבעבדים
 37 וקרקעות לא שייך כלל שילכו לקדשי מזבח, הרי שאם הם בודאי
 38 הולכים לבדק הבית אף הבהמות ילכו עמם.
 39 הגמרא מקשה על רבי בא. אומרת הגמרא: על דעתיה דרבי זעירא
 40 ינחא – לפי רבי זעירא מובן אימתי נחלקו רבי אליעזר ורבי יהושע
 41 ואימתי רבי אליעזר מודה וכמו שפירשנו לעיל. אולם שואלת

לוח זמנים לשבוע פרשת תולדות בערים שונות בעולם

זמני יום ראשון ויום שבת

(ח) = שעות חורף (ק) = שעות קיץ

יצאת שבת	כניסת שבת	צאת הכוכבים		שקיעה		סוף זמן תפילה		סוף זמן קריאת שמע				זריחה		מדינה ועיר
		ש	א	ש	א	ש	א	אדמוה"ז		מג"א		ש	א	
								ש	א	ש	א			
17:28	16:32	17:18	17:23	16:51	16:57	9:35	9:34	8:39	8:36	8:04	8:02	5:57	5:52	באר שבע (ח)
17:26	16:19	17:15	17:21	16:48	16:54	9:35	9:34	8:39	8:37	8:04	8:02	5:59	5:54	חיפה (ח)
17:26	16:15	17:16	17:21	16:54	16:59	9:34	9:32	8:37	8:35	8:03	8:01	5:56	5:51	ירושלים (ח)
17:28	16:31	17:17	17:22	16:50	16:56	9:36	9:34	8:39	8:37	8:05	8:03	5:58	5:54	תל אביב (ח)
17:22	16:18	17:09	17:18	16:34	16:44	9:59	9:56	9:08	9:03	8:23	8:19	6:42	6:32	אוסטריה, וינה (ח)
20:38	19:37	20:26	20:19	19:56	19:49	10:47	10:49	9:36	9:40	8:55	9:00	6:12	6:19	אוסטרליה, מלבורן (ק)
17:27	16:24	17:14	17:23	16:41	16:50	10:00	9:58	9:08	9:04	8:25	8:21	6:40	6:31	אוקראינה, אודסה (ח)
16:57	15:52	16:44	16:53	16:09	16:19	9:33	9:30	8:42	8:37	7:57	7:53	6:15	6:06	אוקראינה, דונייצק (ח)
17:07	16:02	16:54	17:03	16:19	16:29	9:45	9:42	8:53	8:49	8:08	8:04	6:27	6:18	אוקראינה, דנייפרופטרובסק (ח)
17:30	16:24	17:16	17:26	16:40	16:50	10:12	10:08	9:21	9:16	8:34	8:30	6:57	6:47	אוקראינה, ז'יטומיר (ח)
17:23	16:16	17:09	17:19	16:32	16:43	10:04	10:01	9:14	9:09	8:27	8:22	6:50	6:40	אוקראינה, קייב (ח)
17:55	16:52	17:42	17:50	17:09	17:18	10:26	10:23	9:33	9:29	8:51	8:47	7:04	6:56	איטליה, מילאנו (ח)
18:33	17:43	18:24	18:24	18:01	18:01	9:56	9:57	8:54	8:54	8:24	8:25	5:54	5:54	אקוודור, קיטו (ח)
20:04	19:05	19:53	19:47	19:24	19:19	10:22	10:24	9:12	9:15	8:33	8:37	5:51	5:57	ארגנטינה, בואנוס איירס (ח)
21:13	20:09	21:00	20:52	20:28	20:21	11:10	11:12	9:58	10:02	9:14	9:19	6:31	6:38	ארגנטינה, בירלווצ'ה (ח)
18:45	17:47	18:34	18:40	18:04	18:11	11:05	11:03	10:11	10:08	9:33	9:30	7:36	7:29	ארה"ב, בולטימור (ק)
18:33	17:34	18:21	18:28	17:51	17:58	10:55	10:53	10:01	9:58	9:22	9:19	7:27	7:20	ארה"ב, ברוקלין (ק)
18:33	17:34	18:21	18:29	17:51	17:59	10:56	10:54	10:02	9:58	9:23	9:20	7:28	7:21	ארה"ב, גרסי סיטי (ק)
19:07	18:07	18:55	19:03	18:24	18:32	11:33	11:30	10:39	10:36	9:59	9:56	8:07	8:00	ארה"ב, טרויט (ק)
19:10	18:16	19:00	19:05	18:34	18:39	11:15	11:14	10:18	10:16	9:45	9:43	7:36	7:32	ארה"ב, האוסטון (ק)
18:36	17:41	18:26	18:31	17:58	18:04	10:48	10:46	9:52	9:49	9:17	9:14	7:13	7:07	ארה"ב, לוס אנג'לס (ק)
19:14	18:21	19:04	19:08	18:38	18:43	11:13	11:12	10:15	10:13	9:43	9:41	7:30	7:26	ארה"ב, מיאמי (ק)
18:28	17:29	18:16	18:23	17:45	17:53	10:52	10:49	9:58	9:54	9:18	9:15	7:25	7:17	ארה"ב, ניו הייבן (ק)
18:26	17:26	18:14	18:21	17:43	17:51	10:51	10:48	9:57	9:54	9:17	9:14	7:24	7:17	ארה"ב, שיקגו (ק)
19:11	18:20	19:02	19:00	18:38	18:36	10:09	10:10	9:03	9:05	8:32	8:34	5:54	5:57	בוליביה, לה-פס (ח)
18:06	16:58	17:51	18:02	17:14	17:25	10:49	10:46	9:59	9:54	9:11	9:07	7:37	7:27	בלגיה, אנטוורפן (ח)
18:06	16:59	17:52	18:02	17:15	17:26	10:49	10:46	9:59	9:54	9:11	9:07	7:36	7:26	בלגיה, בריסל (ח)
18:56	18:02	18:46	18:43	18:21	18:17	9:40	9:42	8:33	8:35	8:00	8:02	5:20	5:24	ברזיל, סאן פאולו (ח)
18:43	17:49	18:33	18:30	18:08	18:05	9:29	9:30	8:22	8:24	7:48	7:51	5:09	5:13	ברזיל, ריו דה-ז'ניירו (ח)
17:23	16:18	17:09	17:19	16:31	16:42	10:08	10:04	9:18	9:13	8:29	8:25	6:56	6:45	בריטניה, לונדון (ח)
17:29	16:21	17:14	17:25	16:34	16:46	10:18	10:14	9:29	9:23	8:38	8:33	7:10	6:59	בריטניה, מנצ'סטר (ח)
17:28	16:19	17:13	17:24	16:35	16:46	10:15	10:11	9:25	9:20	8:36	8:31	7:05	6:54	גרמניה, ברלין (ח)
17:50	16:44	17:36	17:46	17:00	17:11	10:31	10:28	9:41	9:36	8:54	8:50	7:17	7:07	גרמניה, פונקפורט (ח)
19:01	18:06	18:51	18:47	18:25	18:21	9:40	9:41	8:32	8:34	7:58	8:01	5:17	5:22	דרום אפריקה, יוהנסבורג (ח)
18:38	17:47	18:29	18:32	18:05	18:08	10:28	10:27	9:29	9:28	8:58	8:57	6:39	6:37	הודו, מומבאי (ח)
18:35	17:44	18:25	18:28	18:01	18:04	10:24	10:23	9:24	9:23	8:54	8:53	6:35	6:32	הודו, פונה (ח)
17:12	16:08	16:59	17:08	16:25	16:34	9:48	9:45	8:56	8:52	8:12	8:08	6:29	6:20	הונגריה, בודפשט (ח)
17:37	16:38	17:25	17:33	16:55	17:03	10:00	9:58	9:06	9:03	8:27	8:24	6:32	6:25	טורקיה, איסטנבול (ח)
18:05	17:08	17:54	18:01	17:25	17:32	10:23	10:21	9:28	9:25	8:51	8:48	6:52	6:46	יוון, אתונה (ח)
17:34	16:30	17:21	17:30	16:47	16:56	10:08	10:05	9:16	9:12	8:33	8:29	6:49	6:40	מולדובה, קישיניב (ח)

מדינה ועיר	זריחה		סוף זמן קריאת שמע				סוף תפילה		שקיעה		צאת הכוכבים		כניסת שבת	יציאת שבת
			מג"א		אדמו"רז									
			ש	א	ש	א								
מקסיקו, מקסיקו סיטי (ח)	6:35	6:37	8:54	8:55	9:25	9:26	10:25	10:25	18:04	18:01	18:28	18:25	17:44	18:35
ניו-זילנד, קרייסטצ'רץ' (ח)	5:15	5:06	7:55	7:48	8:43	8:38	9:54	9:51	19:12	19:21	19:46	19:56	19:01	20:10
נפאל, קטמנדו (ח)	6:11	6:15	8:24	8:26	8:57	8:59	9:55	9:56	17:24	17:19	17:49	17:45	17:02	17:55
סינגפור, סינגפור (ח)	6:46	6:46	9:16	9:16	9:45	9:45	10:48	10:47	18:51	18:50	19:13	19:13	18:32	19:22
פולין, ורשא (ח)	6:23	6:33	8:00	8:05	8:49	8:54	9:40	9:44	16:16	16:05	16:54	16:43	15:49	16:58
פרו, לימה (ח)	5:37	5:35	8:13	8:11	8:43	8:42	9:47	9:46	18:07	18:08	18:30	18:32	17:50	18:41
צרפת, ליאון (ח)	7:14	7:22	9:05	9:08	9:47	9:51	10:41	10:43	17:35	17:26	18:07	17:59	17:09	18:12
צרפת, פריז (ח)	7:30	7:39	9:15	9:19	10:00	10:05	10:53	10:56	17:39	17:29	18:13	18:04	17:12	18:17
קולומביה, בוגוטה (ח)	5:41	5:42	8:10	8:09	8:39	8:39	9:41	9:40	17:39	17:38	18:02	18:01	17:20	18:10
קנדה, טורונטו (ק)	7:47	7:55	9:42	9:45	10:22	10:26	11:16	11:19	18:15	18:07	18:46	18:39	17:50	18:51
קנדה, מונטריאול (ק)	7:27	7:35	9:18	9:22	10:00	10:05	10:54	10:57	17:48	17:40	18:21	18:13	17:23	18:25
קפריסין, לרנקה (ק)	7:02	7:07	9:08	9:10	9:43	9:46	10:40	10:42	17:57	17:50	18:24	18:18	17:33	18:29
רוסיה, ליובאוויטש (ח)	7:49	8:01	9:21	9:26	10:12	10:18	11:03	11:07	17:30	17:17	18:10	17:58	17:01	18:14
רוסיה, מוסקבה (ח)	7:25	7:38	8:54	8:59	9:47	9:53	10:37	10:41	17:01	16:48	17:42	17:30	16:32	17:46
רוסיה, רוסטוב על-הדון (ח)	6:57	7:06	8:45	8:49	9:29	9:33	10:22	10:25	17:13	17:03	17:46	17:37	16:47	17:50
שווייץ, ציריך (ח)	7:02	7:11	8:50	8:54	9:34	9:38	10:27	10:30	17:17	17:07	17:51	17:42	16:51	17:55
תאילנד, בנגקוק (ח)	6:11	6:13	8:35	8:35	9:05	9:05	10:05	10:05	17:53	17:50	18:16	18:14	17:33	18:23

סדר מצות הדלקת נרות לשבת קודש

מצוה זו שייכת גם לבנות ישראל, ועד לילדה קטנה ... אפילו אם היא בת שנה וכבר מתחילה לדבר ויכולה להדליק ולברך ... ביחד עם אחיותי, ועל אחת כמה וכמה אמה שמדליקה לאחריהן, כדי שתוכל לעזור להן בהדלקת הנר.

תורת מנחם תשמ"ט חלק ד' עמ' 378

ויש להשפיע גם על בנות קטנות שהגיעו לחינוך, שגם הן תדלקנה נרות שבת וחג, כמדובר כמה פעמים. ואפילו אם הדבר מוטל בספק, אם היא כבר הגיעה לחינוך או לא - גם אז כדאי שיאיר מזלה שבוע קודם או כמה ימים קודם!

משיחת י"ג תשרי תשד"מ סכ"ח - התנועדויות תשד"מ ח"א עמ' 162

זמן הדלקת הנרות הוא כפי המתפרסם בכל מקום ומקום על ידי הגורמים המוסמכים - אסור בשום אופן להדליק לאחר זמן זה.

מנהגן הטוב של בנות ישראל ... להפריש לצדקה לפני הדלקת הנרות - כמובן כאשר הדלקת הנרות היא ביום חול. אסור לטלטל ח"ו את קופת הצדקה לאחרי ההדלקה ולכן צריכים להניחה לכתחילה [= לפני כניסת השבת ולפני ההדלקה] במקום שתישאר שם עד לאחרי הבדלה.

מדליקים את הנרות ואחרי כן מברכים:

בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ לְהַדְלִיק נֵר שֶׁל שַׁבַּת קִדְּשׁ:

תפלת הדרך

צריך לאמרה כשהחזיק בדרך חוץ לעיר ביום ראשון כשנוסע מביתו, וטוב לומר מעומד אם אפשר בקל. ובשאר הימים שמתעכב בדרך עד שובו לביתו יאמר אותה בכל בוקר אפילו במלון ויחתום ברוך אתה שומע תפלה בלי הזכרת שם: יהי רצון מלפניך יי אלהינו ואלהי אבותינו, שתוליכנו לשלום ותציעדנו לשלום ותדריכנו לשלום ותסמכנו לשלום, ותגיענו למחוז חפצנו לחיים ולשמחה ולשלום, (ואם דעתו לחזור מיד אומר ותחזירנו לשלום), ותצילנו מכף כל־אויב ואורב ולקטים וחיזות רעות בדרך ומכל־פורעניות המתרגשות ובאות לעולם. ותשלח ברכה בכל־מעשה ידנו, ותתנני לחן ולחסד ולרחמים בעיניך ובעיני כל־רואינו, ותגמלנו חסדים טובים ותשמע קול תפלתנו כי אתה שומע תפלת כל־פה: ברוך אתה יי, שומע תפלה:

לזכות

לוי שי' הלוי בן חנה

וזוגתו **אולגה שרח** בת תמר

ויוצאי חלציהם

צבי' ובעלה דוד הלוי אליעזרוב

שלום יצחק הלוי וזוגתו **אורלי**

רות ובעלה אפרים הלוי יליזרוב

זבולון הלוי וזוגתו **רות**

חגית ובעלה גבריאל סופייב

שמעי' הלוי וזוגתו **מוריאל**

אילת, יהושע הלוי ואור אבנר הלוי שיחיו

לבייב

ניתן להשיג שיחות קודש ומאמרי דא"ח אלו

פקס: 9606108 3 (972)

ד.ת. 373 כפר חב"ד 60840 ישראל - P.O.B 373 Kfar Chabad 60840
Israel

E-mail: Israel@DvarMalchus.Org USA@DvarMalchus.Org

להורדת קבצים:

Internet: www.DvarMalchus.Org

www.otzar770.com * www.lahak.org * www.Chasidut.TV

הערות ותיקונים ניתן לשלוח ל:

E-mail: chazak@zahav.net.il - www.chazak.co.il

Dvar Malchus
Issue # 00398
02/11/2013

P.P.
שולם
1949
תל אביב

